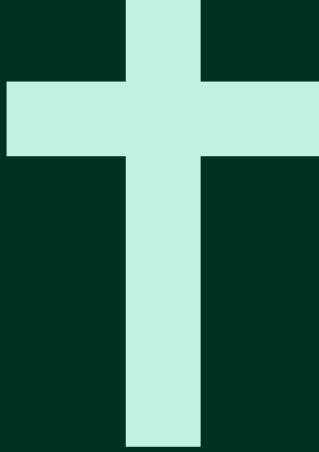

Testamento jaa maa
jitoho-yo Jesucristo

New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande
(MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)

Testamento jaa maa jitoho-yo Jesucristo
New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande (MX:mig:Mixtec,
San Miguel el Grande)

copyright © 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, San Miguel el Grande

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, San Miguel el Grande [mig], Mexico

Copyright Information

© 1951, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, San Miguel el Grande

© 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
a7b2e4b3-7fe3-5b8e-b04c-0245065924f9

Contents

Mateo	1
Marcos	46
Lucas	74
Juan	121
Hechos	155
Romanos	200
1 Corintios	219
2 Corintios	237
Gálatas	249
Efesios	256
Filipenses	262
Colosenses	267
1 Tesalonicenses	272
2 Tesalonicenses	276
1 Timoteo	279
2 Timoteo	285
Tito	289
Filemón	292
Hebreos	294
Santiago	308
1 Pedro	313
2 Pedro	319
1 Juan	323
2 Juan	328
3 Juan	329
Judas	330
Apocalípsis	332

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MATEO TU'UN VA'A NI CHAA SAN MATEO

Lista ndasa vai tata Jesucristo

¹ Ya'á kúu lista ndasa vai tata Jesucristo, se'e David, se'e Abraham. ² Abraham ni sá'a-de Isaac. Te Isaac ni sá'a-de Jacob. Te Jacob ni sá'a-de Judá jín ñaní-i. ³ Te Judá ni sá'a-de Fares jín Zara ni kaku chii Tamar. Te Fares ni sá'a-de Esrom. Te Esrom ni sá'a-de Aram. ⁴ Te Aram ni sá'a-de Aminadab. Te Aminadab ni sá'a-de Naasón. Te Naasón ni sá'a-de Salmón. ⁵ Te Salmón ni sá'a-de Booz ni kaku chii Rahab. Te Booz ni sá'a-de Obed ni kaku chii Rut. Te Obed ni sá'a-de Isaí. ⁶ Te Isaí ni sá'a-de rey David. Te rey David ni sá'a-de Salomón ni kaku chii ña'an ní kuu ñasí'í Urías. ⁷ Te Salomón ni sá'a-de Roboam. Te Roboam ni sá'a-de Abías. Te Abías ni sá'a-de Asa. ⁸ Te Asa ni sá'a-de Josafat. Te Josafat ni sá'a-de Joram. Te Joram ni sá'a-de Uzías. ⁹ Te Uzías ni sá'a-de Jotam. Te Jotam ni sá'a-de Acaz. Te Acaz ni sá'a-de Ezequías. ¹⁰ Te Ezequías ni sá'a-de Manasés. Te Manasés ni sá'a-de Amón. Te Amón ni sá'a-de Josías. ¹¹ Te Josías ni sá'a-de Jeconías jín ñaní-i, ná kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia. ¹² Te ni kuu kivi'í já kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia, te Jeconías ni sá'a-de Salatiel. Te Salatiel ni sá'a-de Zorobabel. ¹³ Te Zorobabel ni sá'a-de Abiud. Te Abiud ni sá'a-de Eliaquim. Te Eliaquim ni sá'a-de Azor. ¹⁴ Te Azor ni sá'a-de Sadoc. Te Sadoc ni sá'a-de Aquim. Te Aquim ni sá'a-de Eliud. ¹⁵ Te Eliud ni sá'a-de Eleazar. Te Eleazar ni sá'a-de Matán. Te Matán ni sá'a-de Jacob. ¹⁶ Te Jacob ni sá'a-de José, yii María, ña'an-ún ni skáku-ña Jesús, I'a nání Cristo. ¹⁷ Súan vai taká tata. Ondé Abraham te ondé David ío uxí kuun tatá. Te ondé David te ondé kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia ío uxí kuun tatá. Te ondé kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia te ondé ni kaku Cristo, suni ío uxí kuun tatá.

Kivi'í ní kaku Jesucristo

¹⁸ Te kivi'í ní kaku Jesucristo súan ni ío. Náa-ya, María, ja á ni kundaa tu'un ja tánda'a-ña jín José, te ondé ná té ketá'an-ga-ña jín-de, te ni juku'un se'e-ña ní sá'a Espíritu Santo. ¹⁹ Te José, yii-ña-ún, ñn chaa va'a kúu-de. Te tú ní kuní-de sándiva'a-de jín-ña, chi sua kuní-de xndóo sa'í-de-ña. ²⁰ Te nini súan nákani iní-de, te ni chaa-ni ñn ndajá'a máá Tatá nuu-dé ni ka'an-ya jín-de jín jáni: José, se'e David, ma yú'ú-ro kuáka-ró ñasí'í-ro María, chi ja ñú'un chii-ña jián, ondé nuu máá Espíritu Santo vai. ²¹ Te skáku-ña ñn se'e yíí. Te skúnání-ró-i Jesús. Chi máá-i, nama-i taká ñayivi ká'io kuachi, áchí-ya. ²² Súan ni kuu taká ya'á, náva'a ná skíkuu tu'un ni ka'an máá Tatá jín chaa ni jani tu'un-ya. ²³ Koo ñn ña'an jáá. Te juku'un se'e-ña. Te skáku-ña ñn se'e yíí. Te kunání-i Emmanuel (ja kuní ka'an: Jín máá-yó ndújín Dios). Achí. ²⁴ Te ni nata'u núu José. Te ni ndukoo-de. Te ni sá'a-de natu'un ni tá'ú tíñu ndajá'a máá Tatá nuu-dé. Te ni jaka-de ñasí'í-de. ²⁵ Te tú ní kixí-de jín-ña, ondé ni kaku se'e yíí núú-ña. Te ni skúnání-de-i Jesús.

2

Chaa ndíchi jín tíñu xini

¹ Te ni kaku Jesús ini ñuu Belén ndañúu Judea. Te kivi-ún tá'ú tíñu rey Herodes. Yúan-na te yaku cháa ndíchí, ni kikoyo-de ichi nú kána ndikandii. Te ni jakoyo-de ñuu Jerusalén. ² Te ni kaka'an-de: Ndénu kándeey ñayivi judío ja ní kaku. Chi ni kajini-ri tíñu xíní-i ja ní kenda ichi núu kána ndikandii. Te vai koyo-ri ja chíñú'ún-ri-i, áchí-de. ³ Te rey Herodes, ni jini tu'un-de tu'un-ún. Te ni yu'ú-de, onde jín táká ñayivi ñúu Jerusalén. ⁴ Te ni nastúru-de taká sutu ñá'nu jín táká cháa káchaa tutu ini ñuu. Te ni jika tu'un-de cháa-ún nú ndénu káku Cristo. ⁵ Te máa cháa-ún, ni kakachi-de nuu rey: Ini ñuu Belén ndañúu Judea, chi nuu tutu ja ní chísó cháa ni jani tu'un-ya, yóso súan: ⁶ Te róó ñuu Belén ndañúu Judá, na tú lúli-ga-ro núu cháa kakuñá'nu ñuu Judá, chi ini-ro kenda in I'a tá'ú tíñu nuu-yo. Te koto-ya ñayivi ñúu-ri Israel, áchí tutu. ⁷ Yúan-na te Herodes, ni kana sa'í-de xini cháa ndíchí-ún. Te ni ni'in vá'a-de tu'un ndé kivi ní kenda tíñu xíní-ún. ⁸ Te ni táji-de cháa-ún kaja'an-de ñuu Belén. Te ni ka'an rey: Kuángoyo-ni yúan, te kaka tu'un vá'a-ni siki súchí lúli-ún. Te ní ni kajini-ni nuu-í, te kastu'ún-ni nuu-ná náva'a suni ná kichiñú'ún-ná-i, áchí rey. ⁹ Te súan ni kajini so'o-de tu'un ni ka'an rey. Te kaja'an-de. Te máa tíñu xíní ja ní kajini-de ichi núu kána ndikandii, yoxnú-ti nuu-de onde ni jaa-ti núu kátúu súchí lúli-ún. Te yúan ni jukuiñi-ti. ¹⁰ Te nuu ní kajini-de tíñu xíní-ún, te ni kakusi xaan ini-de. ¹¹ Te ni kivi koyo-de ini ve'e. Te ni kajini-de nuu súchí lúli-ún jín náa-i María. Te ni kajukuiñi jiti-de nuu-í. Te ni kachiñú'ún-de-i. Te ni kajuña-de janu-dé. Te ni kasoko-dé oro, jín súsia kutú, jín súsia uá nuu-í. ¹² Te ni kasóto jani-de. Te ni jini-de ja tú no'on-de nuu Herodes. Yúan ingá ichi káno'on-de ñuu-de. ¹³ Te kaja'an-de. Yúan-na te in ndajá'a máa Tatá, ni skóto-ya José nuu kixi-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Ndukoo, te ki'in-ró súchí lúli ján jín náa-i, te ki'in-ro onde ñuu Egipto. Te kunchaa-ro yúan onde kastu'ún-ri nuu-ro. Chi a yani nandúkú Herodes súchí lúli ján já ká'ni-dé-i. Achí. ¹⁴ Te José, ni nata'u núu-dé. Te ni ndukoo-de. Te ni ki'in-de súchí lúli jín náa-i kaja'an ñúu-de onde ñuu Egipto. ¹⁵ Te ni kándeey-de yúan onde ni ji'i Herodes. Te ni skíkuu tu'un ni ka'an máa Tatá jín cháa ni jani tu'un-ya: Onde ñuu Egipto ni kana-ri Se'e-ri vai-i, áchí.

Ja ní kaja'ni-dé súchí yí lúli

¹⁶ Yúan-na te Herodes ja ní jini-de ja súan ni kasákátá cháa ndíchí núu-dé, te ni kití xaan ini-de. Te ni táji-de soldado kaja'an. Te ni kaja'ni táká súchí yí lúli úu kuia jín já lúli-ga ká'io-i ini ñuu Belén jín táká ndañúu, natu'un ni ni'in vá'a-de tu'un kivi ní ka'an cháa ndíchí-ún jín-de. ¹⁷ Yúan ní skíkuu tu'un ni ka'an Jeremías cháa ni jani tu'un Dios, chi ni ka'an-de: ¹⁸ Ini ñuu Ramá ni jini so'o-ri ja kánda'i te kánde'e kó'ó. Raquel, ndé'e-ña já sé'e-ña. Te tú kuni-ña ndúsi ini-ña, chi ni ndi'i-i, ni kanaa. Achí. ¹⁹ Te vásá ní ji'i rey Herodes. Te in ndajá'a máa Tatá, ni skóto jani-ya José onde nuu kándeey-de ñuu Egipto. ²⁰ Te ni ka'an-ya jín-de: Ndukoo, te ki'in-ró súchí lúli ján jín náa-i, te no'on-ro ñúu Israel kunchaa-ro, chi a ni kají'i ja káku ni ka'ni súchí ján núu. Achí. ²¹ Yúan-na te ni ndukoo-de. Te ni ki'in-de súchí lúli-ún jín náa-i. Te kuano'on-dé ñuu Israel. ²² Te ni ni'in-dé tu'un ja Arquelaó tá'ú tíñu ini ñuu Judea, ni jukuiñi-de nuu táa-de Herodes. Te ni yu'ú José ki'in-de yúan. Te Dios, ni skóto jani-ya José. Yúan kuá'an-de in ndañúu Galilea. ²³ Te ni jaa-de in ñuu nání Nazaret. Te yúan

nī kanchaa-de. Te nī skíkuu tu'un nī kaka'an chaa nī kajani tu'un Dios: Chaa ñuu Nazaret kunání-yá, áchí.

3

Juan, chaa skuánducha

¹ Te jíka kivi ní chaa Juan chaa skuánducha kándij-de nuu ñú'un té'é ndañúu Judea. Te nī jani-de tu'un. ² Te nī ka'an-de: Nakani inī jíná'an-ró, chí a yani koo ñuu nátu'un andíví, áchí-de. ³ Chí siki cháa yá'a nī ka'an Isaías, chaa nī jani tu'un Dios onde sáa: ñn ndajá'a, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátú'a-ró íchi máá Jító'o-yo, te sándóó-ró íchi-yá. Achí. ⁴ Te sa'ma ní ñú'un Juan, nī kuu ixi camello. Te nī nu'nī ñn sánchij ñii chí-de. Te ndeyu ní yee-dé nī kuu ndikuá'yú jíin ndúxi yoko. ⁵ Yúan-na te ñayivi ñúu Jerusalén jíin táká ñayivi ñúu Judea jíin táká ñayivi yúñúu Jordán, nī kenda koyo-i nuu-dé. ⁶ Te nī skuánducha-dé-i inī yucha Jordán. Te kánakani ndaa-i kuachi-i yúan. ⁷ Te nī jini-de ja vái koyo kua'a cháa fariseo jíin cháa saduceo nuu skuánducha-dé-ún. Te nī ka'an-de jíin: Se'e koo kákuu-ró. Ndéja ní kastá'an nuu-ro já kúnu-ró kóto-ró juicio ja cháa. ⁸ Núsáa te sá'a-ró tíñu ja á nī nakani inī-ro-ún. ⁹ Te ma káni inī-ro ká'an-ro: Abraham kúu táa-yo. Chí ká'an-ri jíin-ró já kúu-ni sá'a Dios ja táká yuu yá'a nduu se'e Abraham. ¹⁰ Te vina a kátúu tú'a hacha ja xiti yúnu onde yo'o. Te taká yunu já tú kúun nde'e vá'a, xiti te kivi nuu ñú'un. ¹¹ Ko l'a vai ichi yatá-rí, ñá'nu-ga kúu-ya vásá rúu. Te tú kúñá'nu-ri kundiso-ri ndijañ-yá. Máa-yá skuánducha-yá róo jíin Espíritu Santo jíin ñú'un. ¹² Te tñn-ya pala chíxí'ú trigo. Te xndéché-yá te nastútú-yá trigo ndivi inī yaka-ya. Te ka'mu-ya paja-ún nuu ñú'un ja má ndá'va kuti-gá, áchí Juan.

Ja ní janducha Jesús nī sá'a Juan

¹³ Yúan-na te nī kenda Jesús inī ñuu Galilea. Te nī chaa-ya yúcha Jordán nuu Juan náva'a skuánducha-dé-ya. ¹⁴ Ko Juan, tú ní kuní-de, chí nī ka'an-de jíin-yá: Sua kánúú já skuánducha máa-ní náá, naja vái-ní nuu-ná núsáa, áchí-de. ¹⁵ Ko nī ka'an Jesús jíin-de: Vina te sá'a-ró, chí súan kánúú skíkuu-yó táká tíñu va'a, áchí-ya. Yúan-na te vásá ní skuánducha-dé-ya. ¹⁶ Te nuu ní kuu nī janducha Jesús, te nī nana-ni-ya iní nducha. Te nī nuña andíví. Te nī jini-ya Espíritu Dios júngava vai nátu'un paloma. Te nī jinū siki-yá. ¹⁷ Te nī kenda ñn tu'un ichi ándíví ní ka'an: Ya á kúu Se'e-ri ja kúndá'ú inī-ri-i, te kúsi inī-ri jíin-i, áchí.

4

Siki já ní jito nchaa tá'an kui'na jíin-yá

¹ Yúan-na te nī jaá Jesús onde nuu ñú'un té'é ní sá'a Espíritu, náva'a koto nchaa tá'an kui'na jíin-yá. ² Te uu xiko ndúú, uu xiko ñúú, nī jo ndicha inī-ya. Yúan-na te vásá ní j'i-ya sóko. ³ Te nī jaá kui'na ní jito nchaa tá'an jíin-yá. Te nī ka'an jíin-yá: Te nú Se'e Dios kúu-ró, te ka'an jíin yúu yá'a ná ndúu staa, áchí. ⁴ Te nī ka'an-ya jíin: Yóso núu tutú: Nasu máni máá staa kée cháa te kuchaku-de, chí suni kánúú tú'un ká'an Dios, áchí-ya. ⁵ Yúan-na te kui'na-ún, kua'an jíin-yá máá ñúu ii. Te yúan nī kaa jíin-yá xini torre ve'e ii. ⁶ Te nī ka'an jíin-yá: Nú Se'e Dios kúu-ró, te súnгава-ró máa-ró onde nuu ñú'un, chí yóso núu tutú: Tájí-yá ndajá'a-yá kii siki-ro, te kunu nchaa-ya róo náva'a tú stují-ro já'a-ro núu yúu, áchí. ⁷ Te nī ka'an

tuku Jesús jíin kuí'na-ún: Suni yóso-gá nuu tutú: Ma kóto nchaá-ro máa Tatá-ro Dios, áchí-ya. ⁸ Te inga jínu ni jaka kui'na-ún-ya kuá'an jíin-ya xini ñn yuku súkún xaán. Te ni stá'an taká ñuu luu ñí ñúyivi núu-ya. ⁹ Te ni kachí jíin-ya: Taká ñuu yá'a kua'a-ri nuu-ro nú jukuiñi jítí-ró te chiñú'ún-ró rúu, áchí. ¹⁰ Yúan-na te ni kachí Jesús jíin kuí'na-ún: Satanás, kuxio kuá'an, chí yóso núu tutú: Chiñú'ún-ró máa Tatá Dios máa-ró, te nuu máa ñn-ni-ya kuátíñu-ró, áchí-ya. ¹¹ Yúan-na te ni kuxio kui'na-ún kua'an. Te ni chakoyo ndajá'a ándívi ní kajatíñu nuu-ya. ¹² Te nuu ní jini tu'un Jesús ja kánde Juan vekaa, te kuano'on-ya ñuu Galilea. ¹³ Te ni xndóo-ya ñúu Nazaret. Te ni jaa-ya ñúu Capernaum. Te ñuu-ún ncháa yani yu'u mar ma'ñú ñúu Zabolón jíin ñúu Neftalí. Te ni kanchaa-ya yúan, ¹⁴ Náva'a ná skíkuu tu'un ní ka'an Isaías chaá ni jani tu'un Dios: ¹⁵ Ñuu Zabolón jíin ñúu Neftalí ichi núu mar inga lado yucha Jordán, kúu ñuu Galilea ñayivi sñn nación. ¹⁶ Te ñayivi-ún káxiukú-i ñuñáa, te ni kajini-i ñn luz ká'nu. Te ni kundijin nuu ñayivi kákuni naa, áchí-de.

Ndasa ni kejá'a Jesús jáni-ya tú'un

¹⁷ Onde sáa ní kejá'a Jesús jáni-ya tú'un: Nakani ini jíná'an-ró, chí a yani koo ñuu nátu'un andívi, áchí-ya. ¹⁸ Te jika Jesús yu'u mar Galilea kua'an-ya. Te ni jini-ya núu úu tá'an ñani, ñn Simón ja nání-de Pedro, te inga Andrés ñani-de. Te káskuíta ka'nu-de ñunu-dé ini mar. Chi chaá kátíin tiyáká kákuu-de. ¹⁹ Te ni ka'an-ya jíin-de: Kundikin ruu kikoyo-ró, te ná násá'a-ri róo chaá tiñ ñayivi, áchí-ya. ²⁰ Yúan-na te ni kaxndóo-ni-de ñunu-dé. Te ni kandikin-de-ya. ²¹ Te ni ja'a-ya yúan kua'an-ya. Te ni jini-ya núu úu-ga tá'an ñani, Jacobo se'e Zebedeo, jíin ñani-de Juan. Te ká'jin-de ini barco jíin táa-de Zebedeo, kánaku'ni-de ñunu-dé. Te ni kana-ya xini-dé. ²² Te chaá-ún, ni kaxndóo-ni-de barco jíin táa-de. Te ni kandikin-de-ya. ²³ Te ni jika kuu Jesús ñí ñúu Galilea, ni stá'an-ya tú'un ini ve'e sinagoga máa-de. Te jáni-ya tú'un ja kóo ñuu Dios. Te násáva'a-ya taká ñayivi káku'u jíin taká nuu ú'u-i. ²⁴ Te ni jicha tu'un-ya kuá'an ñí ñúu Siria. Te nuu-ya ni kákinchaka-i taká ñayivi káku'u. Ñayivi káta'an tini nuu kué'e, jíin taká ñayivi káyaji ní'ni, jíin ja tá'an tachí kini, jíin ja jí'i yí'i, jíin ja ndúyúnú, ndí-i-i, ni násáva'a-ya-í. ²⁵ Te kua'a ñayivi ñúu Galilea, jíin ñúu Decápolis jíin ñayivi ñúu Jerusalén, jíin ñúu Judea, jíin ñúu inga lado yucha Jordán, ni kandikin-i-ya.

5

Tu'un ni stá'an-ya onde nuu yúku

¹ Te ni jini-ya núu ñayivi kuá'a. Te ni kaa-ya kuá'an-ya yúku. Te ni jungoo-ya. Te chaá káskuá'a jíin-ya, ni jakoyo-de nuu-ya yúan. ² Te ni stá'an-ya tú'un yá'a nuu-dé:

Tu'un xaán ndatu

³ Xáán ndatu ñayivi káta'an ndá'ú ini añú-i, chí kuu kivi-i ini ñuu Dios nátu'un andívi. ⁴ Xáán ndatu ñayivi kánde'e, chí ndusi iní-i sá'a-ya. ⁵ Xáán ndatu ñayivi vítá ini, chí ni'in-í ñí ñúyivi kúu ta'u-í. ⁶ Xáán ndatu ñayivi kákuu xaán ini-i skíkuu-i taká tiñu ndaa, chí kuu ja kákuni-i. ⁷ Xáán ndatu ñayivi kákundá'ú ini tá'an, chí suni ni'in-í tu'un kundá'ú ini. ⁸ Xáán ndatu ñayivi ndóo ini añú-i, chí kuni-i nuu Dios. ⁹ Xáán ndatu ñayivi kánasámani

tá'an, chí kunán-i se'e Dios. ¹⁰ Xáán ndatu ñayivi kájika jínu sikí já kásá'a-i tiñu ndaa, chí kuu kiví-i iní ñuu Dios nátu'un andíví. ¹¹ Xáán ndatu máá-ró jíná'an-ró nú káka'an ndiva'a-i jín-ró te káchindikín-i róó te kákaji-i róó sikí ruu vasa tú kuachi-ró. ¹² Sii xáan kóo iní-ro, chí ká'nu xaan tá'u-ro ío onde andíví. Chí súan nì káchindikín-i cháa nì kajani tu'un Dios nì kikoyo xna'an-ga vásá róó.

Chaa nátu'un ñii, jín luz

¹³ Máá-ró kákuu nátu'un ñii ñuyívi. Ko nú ñii-ún ná náa xikó u'a, ndasa ndu'u'a inga jínu. Tuká tiñu kuti, chí sua kacha-ro kí'in te kuañu-i sikí. ¹⁴ Máá-ró kákuu nátu'un luz ñuyívi. ñin ñuu kánde xinjí yúku, ma kúu kundee sa'í. ¹⁵ Ni tú skuikín-ro ñin yiti te chindee-ró kayú chí nundóó, chí sua kundij nuu candelero te stúun nuu já káxiukú iní ve'e. ¹⁶ Súan stá'an-ro luz máá-ró núy táka ñayivi, náva'a ná kuní-i tiñu va'a kásá'a-ró, te ná nákana jaa-i máá Táa-ro já kánchaa-ya onde andíví.

Sikí tú'un ley aná'an jín tú'un Jesús

¹⁷ Ma káni iní-ro jíná'an-ró já vái-ri xnáa-rí ley jín cháa nì kajani tu'un Dios. Na tú vai-ri xnáa-rí chí sua skíkuu-ri. ¹⁸ Chi jandaa ká'an-ri jín-ró: Onde kiví náa andíví jín ñuyívi, ni ñin jota te ni ñin punto ma náa kúti núy tutú ley onde nú tú skíkuu taká tu'un ká'an ley. ¹⁹ Te nú ñin cháa tú jándatu-de nuu ñin tu'un tá'ú tiñu yá'a, vasa tu'un lúlí kúu, te nú stá'an-de nuu sava-ga ñayivi sá'a-i súan, cháa-ún kuu-de nátu'un ñin mozo lúlí iní ñuu Dios nátu'un andíví. Ko nú sua jándatu-de te stá'an-de, yúan-na te kuu-de ñin cháa kúñá'nu onde iní ñuu Dios nátu'un andíví. ²⁰ Chí a ká'an-ri jín-ró: Nú tú va'a-ga koo tiñu ndaa kásá'a máá-ró vásá tiñu kásá'a cháa káchaa tutu jín cháa fariseo, te ma kivi kuti-ro iní ñuu Dios nátu'un andíví.

Sikí tú'un isíki ncháa tá'an

²¹ A nì kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya jín cháa aná'an: Ma ká'ni-ro ndíyi, te nani cháa nú ka'ni-dé ndíyi, te kí'in-de nuu justicia. ²² Ko ruu, ká'an-ri jín-ró: Nú ñin cháa kití iní-de nuu ñaní-de, ná kí'in-de nuu justicia. Te nú ñin cháa ka'an ndiva'a-de nuu ñaní-de, ná kí'in-de nuu junta. Te nú ñin cháa ka'an-de: Róó tasi, achi-de, ná kí'in-de juicio infierno. ²³ Ko nú kándá'á-ró já sokó-ro ní cháa-ro jín núy altar, te nú yúan nì nuku'un iní-ro já jito u'u ñani-ro róó, ²⁴ Te skéndo-ro já sokó-ro-ún nuu altar yúan, te kí'in-ro te ndumaní-ro jín ñaní-ro xna'an-ga. Yúan-na te vásá cháa-ro te soko-ro. ²⁵ Yachi ndatu'ún vá'a-ró jín cháa jito u'u róó nini ká'jin-ró jín-de ichi. Chí nú túu, te kuá'a-de róó nuu juez. Te juez kuá'a-de róó nuu policía, te kundee-ró vékaa. ²⁶ Te jandaa ká'an-ri jín-ró já má kenda kuti-ro yúan, onde nú tú chunáa-ro táka centavo. ²⁷ Nì kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya sáa: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró. ²⁸ Ko ruu, ká'an-ri jín-ró, nú ndé'é ñin cháa nuu ñin ña'an já kusú-de jín-ña kuní-de, yúan-na te a nì isíki ncháa tá'an-de jín ñá'an-ún iní ańú-de. ²⁹ Te nú nduchi-ro lado vá'a-ró kuní skívi róó nuu ío kuachi, tava te skána-ró ná kí'in. Chí va'a-ga ja náa ñin nduchi-ro, nasu já kóo ndí'i yiki kúñu-ró kí'in nuu infierno. ³⁰ Te nú nda'a vá'a-ró kuní skívi róó nuu ío kuachi, xiti te skána-ró ná kí'in. Chí va'a-ga ná náa ñin nda'a-ro nasu já kóo ndí'i yiki kúñu-ró kí'in nuu infierno. ³¹ Te suni onde sáa ní ka'an: nú ndéja kuní xndóo ñasí'í, te ná kuá'a tutu ndúsín nuu-ña.

³² Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: nú xndóo ñn cháa ñásí'i-de, ko nasu já tiní iní-ña, yúan-na te sá'a-de ja ísíki ncháa-ña-dé. Te nú ñn cháa, natanda'a-dé jíin ñá'an-ún, te ísíki ncháa-de tá'an-de.

Sikí tú'un káka'an téyí

³³ Te suni nī jini so'o-ró tú'un nī ka'an-ya jíin cháa aná'an: ma ká'an nī'in-ró chī skíkuu-ró táka tu'un nī kee yu'u-ro núu Dios. ³⁴ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: Ma ká'an téyí kúti-ro, ni sikí ándíví, chī silla Dios kúu. ³⁵ Ni sikí ñúyívi, chī teyu nuu káxndíi ja'a-ya kúu. Ni sikí ñúu Jerusalén, chī ñuu máa Rey ñá'nu kúu. ³⁶ Te suni ma ká'an nī'in-ró sikí xiní-ro, chi ma kúu sá'a kuti-ro já ndúu kuíjín xí ndúu túún ñn ixi-ro. ³⁷ Ko ka'an-ro: Vee táa, túu táa, achí-ro, chī nú skáa-ga-ro ká'an-ro, tu'un kañáa kúu. ³⁸ Nī kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya jíin cháa aná'an: Nduchi jíin ndúchi, te nu'un jíin nú'un ñakunáa, áchí. ³⁹ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: Ma kasú-ro núu cháa ñáa. Chī nú ndé cháa kuní-de stují-dé yiki núu-ro lado vá'a, te suni kua'a-ró ingá lado ná stují-dé. ⁴⁰ Te nú ndé cháa kuní kanaá jíin-ró, te kuancháa-de sa'ma-ro, te suni kuu kua'a-ró tikachí-ró núu-dé. ⁴¹ Te nú ndé cháa skáka-de róo ñn kilómetro, te kaka-ró úu jíin-de. ⁴² Cháa jikán nuu-ro, nuu-dé kua'a-ró. Te cháa kuní ki'in núu-de nuu-ro, ma sásá'an-ró kuá'a-ró núu-dé.

Ndasa kánúu kúmani-yo jíin cháa kájito u'u yóo

⁴³ Nī kajini tu'un-ró já ní ka'an sáa: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró, te koto u'u-ro cháa jito u'u róo, áchí. ⁴⁴ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: Kundá'ú iní-ro cháa kájito u'u róo. Te ka'an va'a-ró jíin cháa káka'an sikí-ro. Te sá'a va'a-ró jíin cháa kákiti iní nuu-ro. Te kakan ta'u-ro já'a cháa ká'an ndíva'a jíin-ró te káchindikín róo. ⁴⁵ Náva'a ná kúu-ró sé'e máa Táa-ro já káncháa-ya ándíví, chī máa-ya já'a-ya ndíkandii sikí ñáyívi ñáa jíin sikí ñáyívi vá'a. Te skúun-ya saú sikí ñáyívi kásá'a tiñu va'a jíin sikí ñáyívi kásá'a tiñu ñáa. ⁴⁶ Chī nú maní-ro jíin cháa maní jíin-ró, ñaún ní'in-ro. Á tú suni súan kásá'a cháa xíní. ⁴⁷ Te nú máni ñani-ro ká'an luu-ró jíin, te ñaún sá'a-ga-ro núsáa. Á tú suni súan kásá'a cháa sñn nación. ⁴⁸ Núsáa te ná síyíja va'a-ró máa-ró jíná'an-ró, natu'un ío va'a máa Táa-ro káncháa-ya ándíví.

6

Cuenta caridad

¹ Koto va'a-ró máa-ró. Ma sá'a ndijín-ro táka tiñu va'a-ró náva'a nde'é ñáyívi núu-ro, chī nú súan te tú na ta'u-ro kuá'a máa Táa-ro já káncháa-ya ándíví. ² Te nú sá'a-ró caridad, ma tiví-ro corneta natu'un cháa uu xiní káxiukú-de iní ve'e sinagoga jíin nuyá'u. Chī súan kásá'a-de náva'a nakana jaa-i-de. Ko jandáa ká'an-ri jíin-ró já á nī kani'in-dé ta'u-dé. ³ Ko nú sá'a-ró caridad, ma kuní nda'a vésé-ro ñaún sá'a nda'a vá'a-ró, ⁴ Náva'a sá'a sa'í-ro caridad-ún. Chī máa Táa-ro, jiní-ya já ní sá'a sa'í-ro. Yúan-na te ma'ñú táka ñáyívi te kuá'a-ya tá'u kúu-ró.

Ja jikán ta'u-yo jíin Padre Nuestro

⁵ Te nú jikán ta'u-ro, te ma sá'a-ró natu'un cháa uu xiní. Chī máa-de, kákusi iní-de kakan ta'u-dé iní ve'e sinagoga jíin jikí yá'ya náva'a ná kuní ñáyívi núu-dé. Ko jandáa ká'an-ri jíin-ró ja á nī kani'in-dé ya'u-de. ⁶ Ko róo nú jikán ta'u-ro, ndívi iní ve'e-ró te kasu-ro yúxé'é-ró. Te kakan ta'u-ro

núu máá Táa-ro já kánchaa sa'í-ya. Chì máá Táa-ro, jini-ya já súan sá'a sa'í-ro. Yúan-na te ma'ñú táká ñáyivi te kua'a-ya tá'u kúu-ró. ⁷ Te nú jikán ta'u-ro, ma kée xió kuiñi-ro ká'an-ro nátu'un kásá'a chaa sñn nación, chì kájani inì-de ja súan ná'an ká'an-de, te vása jini so'o-ya. ⁸ Núsáa te ma sá'a-ró nátu'un kásá'a máa-de. Chì Táa-ro, a jini-ya naun ndatíñu kánandi'i-ró ondé té cha'an-ga kakan-ro núu-ya. ⁹ Núsáa te sua kakan ta'u máa-ró: Táa máa-ná ja kánchaa-ní ondé andívi, ná nákana jaa-ná ní jín sí'vi-ní. ¹⁰ Te ná kóo ñuu nuu tá'ú-ní tiñu. Te ná kóo taká tiñu játa'an inì máa-ní, nátu'un ío inì andívi suni súan ná kóo inì ñuyivi yá'a. ¹¹ Staa káyee-ná taká kivi, kua'a-ní nuu-ná vina. ¹² Te nátu'un kásá'a-ná tüká'nu inì-ná nuu ñáyivi kásá'a falta nuu-ná, suni súan sá'a-ní tüká'nu inì-ní nuu-ná ja sá'a-ná falta nuu-ní. ¹³ Te ma skívi-ní náá koto nchaa-i náá, chì sua nama-ní náá nuu kíni nuu kuí'a. Chì máa-ní kúu l'a tá'ú tiñu, te tñn-ní fuerza, chì kuñá'nu-ní ní káni. Súan ná kóo. Amén. Achì-ro. ¹⁴ Chì nú sá'a-ró tüká'nu inì nuu ñáyivi kásá'a falta jín-ró, te suni súan máá Táa-ro ondé andívi sá'a-ya tüká'nu inì nuu falta máa-ró. ¹⁵ Ko nú tú sá'a-ró tüká'nu inì nuu ñáyivi kásá'a falta jín-ró, te suni súan máá Táa-ro ondé andívi ma sá'a-ya tüká'nu inì nuu falta-ro.

Tu'un kondicha inì-yo

¹⁶ Ko nú ká'io ndicha inì-ro, te ma sá'a-ró nátu'un kásá'a chaa uu xini já kájiro xí-de. Chì máa-de kástuji-de nuu-de náva'a stá'an-de máa-de nuu ñáyivi ja ndicha inì-de. Chì jandaa ká'an-ri jín-ró já á nì kani'in-dé ya'u-de. ¹⁷ Ko máa-ró, nú ndicha inì-ro, te chí'i-ró aceite xini-ro te nakiti nuu-ro, ¹⁸ Náva'a tú stá'an-ro máa-ró núu táká chaa ja ndichá inì-ro, chì nuu máá Táa-ro já kánchaa sa'í-ya stá'an-ro máa-ró. Te máá Táa-ro já ndé'é sá'í-ya, kua'a-ya yá'u-ró kunj taká ñáyivi.

Ndasa kaya yaji

¹⁹ Ma kayá-ro yaji-ro inì ñuyivi yá'a, chì chaa tikixin te kana si'in yóo, te tiví. Te suni kuu kivi ñakuí'ná te sakuí'ná kí'in jín. ²⁰ Ko kaya-ro yaji-ro ondé andívi, chì yúan ma kúu chaa tikixin te ni ma kúu kana si'in yóo já stívi. Te yúan ni ma kúu kivi ñakuí'ná já sakuí'ná kí'in jín. ²¹ Chì nuu kánde yaji-ro, yúan kúu nuu kuítú inì-ro jín. ²² Lámpara yiki kúñu kúu nduchi. Te nú nduchi-ro ío va'a, ní-ni yiki kúñu-ró ndíi ncháa. ²³ Ko nú nduchi-ro káñáa, te ní-ni yiki kúñu-ró kánde ñuñáa. Súan ío te nú luz ñáva'a-ró kúu ñu'un tuún, ñasaa-ga ñuñáa kóo núsáa. ²⁴ Ni ñin mozo ma kúu kuatíñu-de nuu úu jito'o. Chì kiti inì-de nuu ñin te kumani-dé jín ingá, xí kuándatu-de nuu ñin te sanì'in inì-de nuu ingá. Ma kúu kuatíñu-ró núu Dios jín núu tú'un kúká.

Ma nákani inì-yo sikí já kúchaku-yo

²⁵ Núsáa te ká'an-ri jín-ró: Ma nákani inì-ro sikí já kúchaku-ro, nú ndasa kee-ro, xí nú ndasa ko'o-ró, ni sikí yiki kúñu-ró, nú ndasa kundii kunamá-ro. A tú kánúú-gá vida-ro vása já kée-ro, te yiki kúñu-ró vása sá'ma-ro náún. ²⁶ Nde'é-ró tísaa andívi tú jitu-ti, ni tú nástútú-ti, ni tú náchiva'a-ti inì yaka-ti. Chì máá Táa-ro andívi skée-ya-ti. Á tú kánúú-ga-ro vása kiti-ún. ²⁷ Ko ndé róo ja súan nákani inì-ro te á kuu chíso-ga-ro máa-ró ñin yiki náún. ²⁸ Naja kánakani inì-ro sikí sá'ma. Nde'é ndasa kája'nu ita

yuku. Tú sátiñu, ni tú táú. ²⁹ Ko ká'an-ri jíin-ró, ja rey Salomón kivi ní kuñá'nu xaan-dé, ni tú ní kúu ku'un-de in sa'ma súan nátu'un ita-ún. ³⁰ Te Dios, nú súan skúnamá-ya itá yuku-ún ja ío vina te yuchaan kayu nuu ñú'un, naga ni kuu ja má skúnamá-ya róo te naja tú kákandíja va'a-ró. ³¹ Núsáá, te ma nándi'i inji-ro, ndasa kee-yo, xí ndása ku'un-yó, achí-ro. ³² Chi ñayivi sijn naci6n kándúkú táká ndatíñu jian. Ko máá Táa-ro ondé andíví, a jini-ya já kánandi'i-ró táká ndatíñu yá'a. ³³ Ko kánúú-gá ja ndúkú ndéé-ró kivi-ró iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te sá'a-ró tiñu ndaa nátu'un sá'a máá-yá. Yúan-na te kuá'a-ga-ya táká ndatíñu-ún nuu-ro. ³⁴ Núsáá te ma nákaní inji-ro já kúu yuchaan, chí yuchaan te nakani inji-ro jíin túndó'o-ún. Chí vina kúu vina te yuchaan kúu yuchaan.

7

Ma nákuɣndíi sikí tá'an

¹ Ma nákuɣndíi-ró sikí ñáyivi, náva'a ma nákuɣndíi-i sikí máá-ró. ² Chí nátu'un nákuɣndíi-ró sikí ñáyivi-ún, suni súan nakuxndíi-i sikí máá-ró. Chí jíin kú'a ja káchikuá'a-ro, suni nakukua'a-ro. ³ Te naja ndé'é-ró já kándeé m'ín ndúchi ñaní-ro. A tú nákaní inji-ro já in vitu kándeé nduchi máá-ró. ⁴ Naja ká'an-ro jíin ñaní-ro: Kundatu, ná táva-rí m'ín kándeé nduchi-ro, te tú nákaní inji-ro já kándeé in vitu ndúchi-ro náún. ⁵ Chaa uu xini, xna'an-ga tava-ro vitú kándeé nduchi máá-ró. Yúan-na te kuu ndé'é vá'a-ró te tava-ro m'ín kándeé nduchi ñaní-ro. ⁶ Ma kuá'a-ró ndatíñu ij núú tí'ina jíná'an-ti, ni ma skána-ró perla-ro núú kini jíná'an-ti. Chí nú súan te kuañu-ti sikí, te naxíó káva-ti íchi núu-ro te chuxíní-ti róó.

Kakan-yo núu-yá te ni'in-yo

⁷ Kakan, te kuá'a-ya núu-ro. Ndúkú, te ni'in-ro. Ka'an, te ná núña ve'e kivi-ró. ⁸ Chí chaa jikán, te kii nuu-dé. Te chaa ndúkú, ní'in-dé. Te chaa ká'an, te núña ve'e kivi-de. ⁹ Ndé in róó, nú se'e-ró jikán-i in staa núu-ro, te kuá'a-ró in yuu núu-í náún. ¹⁰ Xí nú jikán-i in tiyáká te kuá'a-ró in koq núu-í náún. ¹¹ Te nú róó, vasa chaa ñáá kákuu-ró, te kájiní-ro kuá'a-ró ndatíñu va'a nuu sé'e-ró, naga máá Táa-ro já kánchaa-ya ándíví, ja má kuá'a-ya ndatíñu va'a nuu cháa jikán nuu-yá núsáá. ¹² Núsáá te taká tiñu ja kuní-ro já sá'a ñáyivi jíin-ró, suni súan sá'a máá-ró jíin-i, chí súan ká'an tutu ley jíin cháa ni kajani tu'un Dios.

Sikí uu ichi

¹³ Kivi koyo-ró íchi yuxé'é túu, chí jichá yuxé'é te ká'nu ichi já kuá'an nuu náa ñáyivi. Te kua'a-í kivi koyo-i kua'an-i ichi-ún. ¹⁴ Chí tuu yuxé'é te lúli-ni ichi já kuá'an nuu ní'in tá'u-í kuchaku-i. Te yaku-ni-i káni'in-í ichi-ún.

Nde'e yunu vá'a jíin yunu ñáá

¹⁵ Te koto-ró máá-ró núu cháa kájaní tu'un tú'ún já vái-de nátu'un ri jíto-de, ko ichi iní-de kándeé yi'í kiti xaan. ¹⁶ Jíin tiñu kásá'a-de te kuní-ro-dé. Á kuu táxín-ró uva xini nú íñú, xí kúu táxín-ró mérkexé xini íñu kímí. ¹⁷ Súan kúu, ja táká yunu vá'a kúun nde'e vá'a xini, ko yunu ñáá kúun nde'e ñáá xini. ¹⁸ In yunu vá'a ma kúu kuun nde'e káñáá xini. Te ni in yunu káñáá, ma kúu kuun nde'e vá'a xini. ¹⁹ Taká yunu tú kúun nde'e vá'a xini, ná xití, te ná kí'in nuu ñú'un kayu. ²⁰ Núsáá te súan jíin ndé'e

kúun xiní, te kuní-ro ñáun yunu kúu. ²¹ Nasu ndí'i ñáyivi ká'an Táta, Táta, jíin-rí, kivi iní ñuu nátu'un andívi. Chí máni ñáyivi skíkuu tiñu kuní máá Táa-ri, I'a kánchaa andívi. ²² Kivi-ún, te ka'an kua'a ñáyivi jíin-rí: Táta, Táta, nasu ní kajani-ná tu'un jíin sí'ví-ní, te nì kákiñi'in-ná tachí kíni kája'an ja ní kasá'a-ná kua'a tiñu ñá'nu jíin sí'ví máá-ní náun. Achí-i. ²³ Yúan-na te ka'an nì'in-ri jíin ñáyivi-ún: Tú ní jiní kuti-rí róó. Kuxio ki'in-ro, chí chaa kásá'a tiñu chá'an kákuu-ró.

Siki úu ve'e ja s'in s'in ún ja'a

²⁴ Te taká chaa jíni so'o tu'un ká'an-ri yá'a te skíkuu-de, te kuu-de nátu'un in chaa ndíchi. Te chaa-ún, nì jani-de in ve'e siki in kava. ²⁵ Te nì kuun sau, te nì jinú nducha ñú'ún, te nì kee tachí xaan, te nì kakaja vé'e-ún. Te tú ní nduá, chí kándij siki káva. ²⁶ Te taká chaa jíni so'o tu'un ká'an-ri yá'a, te tú skíkuu-de, te kuu-de nátu'un in chaa xini ñáá. Te chaa-ún, nì jani-de in ve'e nuu ñítí. ²⁷ Te nì kuun sau, te nì jinú nducha ñú'ún, te nì kee tachí xaan, te nì kakaja vé'e-ún. Te nì ndua-ní, te nì naa í, áchí-ya jíin-i. ²⁸ Te nuu ní jinú nì ka'an Jesús taká tu'un yá'a, te taká ñáyivi kuá'a-ún, nì kánaa iní-i kájiní so'o-i tu'un nì stá'an-ya. ²⁹ Chí nì stá'an-ya núu-í nátu'un chaa ndíso tiñu, nasu nátu'un chaa káchaa tutu.

8

Ja ní nasáva'a-ya in chaa té'yu ndí'yi

¹ Te nì nuu Jesús vai-ya yúku-ún. Te nì kandikin kua'a ñáyivi-yá. ² Te in chaa té'yu ndí'yi, nì chaa-de nuu-yá. Te nì chiñú'ún-de-ya, te nì ka'an-de jíin-yá: Táta, nú kuní-ní, te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ³ Te nì skáa Jesús nda'a-yá. Te nì ké'é-yá-de. Te nì ka'an-ya: Kuní-ri, ná ndúndoo-ró, áchí-ya. Te ndí'yi té'yu-de-ún nì ndundoo-ní. ⁴ Yúan-na te nì kachí Jesús jíin-de: Ma kachí kuti-ro núu ní in-i. Ko kuá'an, te stá'an-ro máá-ró núu sutú. Te soko-ro núu-dé nátu'un nì tá'ú Moisés tiñu, náva'a kuní-de ja ní ndundoo-ró, áchí-ya.

Ja ní nasáva'a-ya mozo in chaa kúu capitán

⁵ Te nì kivi Jesús ñuu Capernaum. Te nì ja in chaa kúu capitán nuu-yá ká'an nda'ú-de jíin-yá: ⁶ Táta, mozo-ná kátúu-í ve'e-ná nì kuyúnú-i te ndó'o xaan-í, áchí-de. ⁷ Te nì kachí Jesús jíin-de: Kí'in máá-rí te nasáva'a-ri-í, áchí-ya. ⁸ Te nì ka'an capitán jíin-yá: Táta, nasu cháa va'a kúu-ná ja kivi-ní iní ve'e-ná, chí ná ká'an-ní-ní, te ná ndúva'a mozo-ná. ⁹ Chí máá-ná, suni chaa ndíso tiñu kúu-ná. Te ñáva'a-ná soldado-ná. Te ká'an-ná jíin in-de: Kuá'an, te já'an-de. Te jíin ingá-de: Ña'an, te cháa-de. Te jíin mozo-ná: Sá'a ya'á, te sá'a-í. Achí-de. ¹⁰ Te nì jiní so'o Jesús tu'un yá'a. Te nì naa iní-ya ndé'é-yá. Te nì kachí-ya jíin ñáyivi káindikín-ya-ún: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja ní iní ñuu Israel tú ní jiní-ri nì in chaa kándija súan. ¹¹ Te ká'an-ri jíin-ró, ja kíkoyo kua'a ñáyivi íchi núu kána ndikandii jíin íchi núu kée ndikandii. Te jungoo-i jíin Abraham, jíin Isaac, jíin Jacob onde iní ñuu nátu'un andívi. ¹² Ko ñáyivi kákuu máá sé'e ñuu nuu tá'ú-yá tiñu, kiñi'in-ya-í ki'in-i yata ké'e nuu ñáa. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í, áchí-ya. ¹³ Yúan-na te nì kachí Jesús jíin cháa kúu capitán: Kuá'an. Nátu'un nì kándija-ró, te kuní-ro ja súan íó, áchí-ya. Te mozo-ún nì nduva'a-ní-i hora-ún.

Ja ní nasáva'a-ya náchisó Pedro

14 Te ni jaa Jesús ve'e Pedro. Te ni jini-ya náchisó-de kátuu-ña yí'i kiji-ña. 15 Te ni tiin-ya ndá'a-ña. Te ni kee kiji-ún-ña. Te ni ndukoo-ña. Te ni jatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya. 16 Te nuu ní ini, te nuu-yá ni chakoyo ja kándiso ñayivi káta'an tachí káni. Te jín tú'un-ni ká'an-ya, te ni kiñi'in-ya tachí-ún kája'an. Te ni nasáva'a-ya táka ñayivi káku'u. 17 Náva'a ná skíkuu tu'un ni ka'an Isaías cháa ni jani tu'un Dios onde sáa: Máa-yá, ni naki'in-ya kué'e-yo, te ni janchaa-ya já ndó'o-yó, áchí.

Uu cháa ndúkú-de kundikín-de-ya

18 Te ni jini Jesús ja ní jíkó ndúu kua'a ñayivi ká'in-i xiin-yá. Te ni tá'ú-yá tiñu ja ná já'a-i ki'in-i ingá lado. 19 Te nuu-yá ni jaa ñin cháa cháa tutu. Te ni ka'an-de: Maestro, kundikín-ná ní vasa ndé onde ki'in-ní, áchí-de. 20 Te Jesús ni kachí-ya jín-de: Taká ñukuii, ká'io yau kava káy'i-ti, jín tísaa andívi, ká'io taka-ti. Ko máa Sé'e cháa, túu nuu kusú-ya, áchí-ya. 21 Te ingá cháa skuá'a jín-yá, ni ka'an-de jín-yá: Táta, kua'a-ní tu'un ná kichinduji-ná táa-ná xna'an-ga, áchí-de. 22 Te ni kachí Jesús jín-de: Kundikín ruu ná kí'on. Skéndoo taká ndiyi-ún ná chinduji tá'an ndiyi jíná'an. Achí-ya.

Ja ní jukuiñi tachí xáan ní sá'a-ya

23 Te ni kivi-ya iní ñin barco. Te cháa káskuá'a jín-yá, ni kandikín-de-ya kája'an-de jín-yá. 24 Te nuu mar ni ndonda ñin tachí xáan, te su'ma ndúcha-ún, ni jasú sikí barco. Ko máa-yá kixí-ni-ya. 25 Te cháa káskuá'a jín-yá, ni jakoyo-de nuu-yá. Te ni kaxndúko-de-ya. Te káka'an-de: Táta, nama-ní yóó, chí naa-yo, áchí-de. 26 Te ni kachí-ya jín-de: Naja káyu'ú-ro. Tú kákandíja va'a-ró náún, áchí-ya. Yúan-na te ni ndukoo-ya. Te ni ka'an-ya núu tachí xáan-ún jín núu ndúcha mar. Te ná'in yúu-ni ni kuu. 27 Te ni kayu'ú taká-de. Te káka'an-de: Ndé cháa kúu cháa yá'a, ja ondé tachí jín mar kájanatú nuu-dé, áchí-de.

Chaa káta'an tachí káni onde ndañúu Gadara

28 Te ni jaa-ya ingá lado mar ndañúu Gadara. Te onde ve'e añú ni kenda uu cháa káta'an tachí káni. Te ni chakoyo-de nuu-yá. Te ja xáan-dé, te tú ni ñin ñayivi jíka-i ichi-ún. 29 Te ni kakana jaa-de: Naún kuní-ní jín-ná Jesús, Sé'e Dios. Ni cháa-ní yá'a ja xndó'o-ní náá vasa té jaa-ga kivi náún, áchí-de. 30 Te onde jíká jín máa-de ío ñin tikuní káni kájitú-ti. 31 Te tachí káni-ún, ni kaka'an ndá'ú jín-yá: Nú kiñi'in-ní náá, te táji-ní náá ná kivi koyo-ná iní tikuní káni ká'in yúan, áchí. 32 Te ni kachí-ya jini jíná'an: Kuángoyo núsáá, áchí-ya. Te ni kenda kája'an, te kuángoyo nuu tikuní káni-ún. Te tikuní káni-ún ni kajungoyo-ti ñin yukáva onde iní mar. Te nuu mar ni kaji'i-ti. 33 Te cháa kándito-ti yúan, ni kajinu-de. Te ni jakoyo-de onde ñuu. Te ni kajani-de taká tu'un jín já ní kuu cháa ni káta'an tachí káni-ún. 34 Yúan-na te ndivii ñayivi ñúu-ún, ni kenda koyo-i kuata'an-i Jesús. Te ni kajini-i nuu-yá. Te ni kaka'an ndá'ú-i jín-yá ja ná kúxio-ya kí'in-ya ñúu-i.

9

Ja ní nduva'a cháa ni kuyúnú

1 Yúan-na te ni kivi-ya iní ñin barco. Te ni naja'a-ya kuá'an-ya ingá lado mar. Te ni najaa-ya ñúu-ya. 2 Te nuu-yá yúan ni kákinchaka-i ñin cháa ni kuyúnú kátuu-dé nuu ñin jito. Te ni jini Jesús ja kákandíja-de. Te ni ka'an-ya jín cháa ni kuyúnú-ún: 'ijo, sándéé iní-ro. A ío tuká'nu iní

nuu táká kuachi-ró, áchí-ya. ³ Te yakū cháa káchaa tutu, nī kajani inī-de: Cháa yá'a ká'an ndíva'a-de. ⁴ Te nī jini Jesús ja súan káani inī-de. Te nī ka'an-ya jín-de: Naja káani náá inī-ro. ⁵ Te ja úu tu'un yá'a, ndéja yí-ga káa. Á ka'an-ri: A ío tuká'nu inī nuu táká kuachi-ró. Xí ká'an-ri: Ndukoo, te kaka-ró. ⁶ Ko náva'a ná kuni-ro ja máá Sé'e cháa ndíso-ya tíñu nuu ñáyivi yá'a ja sá'a-ya tuká'nu inī nuu kuachi, te ná ká'an-ri inga tu'ún jín cháa nī kuyúnú yá'a núsáa: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró, áchí-ya jín-de. ⁷ Yúan-na te máá cháa-ún, nī ndukoo-ni-de. Te kuano'on-dé ve'e-de. ⁸ Te kua'a ñáyivi ká'jin-ún, nī kajini-i ja súan nī sá'a-ya. Te nī kayu'ú-i. Te nī kanakana jaa-i Dios ja súan nī ja'a-ya fuerza nuu ñáyivi.

Ja ní kana-ya xini Mateo

⁹ Te Jesús, nī ja'a-ya kuá'an-ya yúan. Te nī jini-ya núu ñin cháa nání Mateo kánchaa-de nuu kútútú xú'ún ñúu. Te nī ka'an-ya jín-de: Kundikin-ro rúu. Te nī ndukuiñi-de, te nī ndikin-de-ya. ¹⁰ Yúan-na te nī yee-yá staa iní ve'e-de. Te suni kua'a cháa xini jín cháa ká'io kuachi, nī jakoyo-de. Te nī kayee-dé staa jín Jesús jín cháa káskuá'a jín-ya. ¹¹ Te nī kajini cháa fariseo. Te nī kaka'an-de jín cháa káskuá'a jín-ya: Naja yée Maestro máa-ró jín cháa xini jín cháa ká'io kuachi, áchí. ¹² Yúan-na te nī jini so'o Jesús. Te nī ka'an-ya: Cháa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de cháa táná, chí cháa kaku'u kúu ja kájinu ñú'ún yúan. ¹³ Kuá'an jíná'an-ró núsáa. Te skuá'a-ró ñún tu'un kúu: Ná kúndá'ú inī tá'an-i kuni-ri. Nasu ja sokó-i nuu-ri, áchí onde sáá. Chí tú vai-ri kana-ri xini cháa ndaa, chí cháa ká'io kuachi kána-ri xini ja ná náani inī-de. Achí-ya.

Siki já kondicha iní

¹⁴ Yúan-na te nuu-ya nī jakoyo cháa káskuá'a jín Juan. Te nī kaka'an-de: Náá jín cháa fariseo, ká'io ndicha iní-ná. Te cháa káskuá'a jín-ní, naja tú ká'io ndicha iní-de, áchí-de. ¹⁵ Te nī ka'an Jesús jín-de: Á kuu kondicha iní ñáyivi ká'jin viko tánda'a, te nú nini kánchaa yii jín-i. Ko cháa ñin kivi já kúxio yii-ún nuu-í. Yúan-na te kuu koo ndicha iní-i. ¹⁶ Tú ni ñin nachu'un sa'ma jáá núu sú'nu tu'ú. Chí ja ní nuku'un jáá-ún ka'ncha-ga ja tu'ú-ún. Te ja te'ndé-ún, ví'f-gá te'nde. ¹⁷ Te tú káchu'un ñáyivi vino jáá iní ñii tú'ú. Chí nú súan, te ndatá ñii-ún, te kati vino, te naa ñii-ún. Ko káchu'un-i vino jáá iní ñii jáá. Yúan-na te kendoo va'a ndendúu. Achí-ya.

Ja ní nachaku sésí'í Jairo

¹⁸ Te nini ká'an-ya tu'un yá'a jín-de, te ñin cháa kúñá'nu nī jaa-de nuu-ya. Te nī chiñú'ún-de-ya. Te nī ka'an-de: Sésí'í-ná, sáá ní jii-i. Ko ki'on te xndée-ní nda'a-ní siki-í, te ná náchaku-i. Achí-de. ¹⁹ Te nī ndukuiñi Jesús. Te nī ndikin-ya-dé, jín cháa káskuá'a jín-ya kája'an-de jín-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñin ña'an kú'u kue'e niñi

²⁰ Te yúan nī kenda ñin ña'an kú'u-ña ja ní kuu uxí uu kua játi niñi-ña. Nī jaa-ña íchi yatá-yá. Te nī ké'é-ña yúsá'ma-yá. ²¹ Chí nī ka'an máa-ña: Nú ná ké'é-ri vasté sá'ma-yá, te ka'ku-ri, áchí-ña. ²² Te nī xíó káva Jesús. Te nī jini-ya núu-ña. Te nī ka'an-ya: Sándée iní-ro, 'ija. Nī kandíja-ró te yuán ní ka'ku-ró. Achí-ya. Te máá ná'an-ún, nī nduva'a-ni-ña hora-ún. ²³ Te nī jaa Jesús ve'e cháa kúñá'nu-ún. Te nī jini-ya núu cháa kátivi xkuili jín ñáyivi kuá'a kákuva-a-í. ²⁴ Te nī kachi-ya jín-i: Kuxio jíná'an-ró, chí suchí sí'í yá'a

tú ní jí'i-i, chí kixí-ni-i, áchí-ya. Te n̄i kasákátá-i nuu-yá. ²⁵ Te n̄i kiñi'in-ya ñáyivi kuá'a-ún kua'an-i. Te n̄i kivi-ya iní ve'e. Te n̄i tiin-ya ndá'a súchí sí'i-ún. Te n̄i ndukoo-ni-i. ²⁶ Te n̄i jichá tu'un-ún kua'an n̄i ñúu yúan.

Uu cháa kuáá

²⁷ Te n̄i ja'a Jesús yúan, kua'an-ya. Te uu tá'an cháa kuáá, n̄i kandikin-de-ya, kákana kó'ó-de xiní-yá: Se'e David, kundá'ú iní-ní náá vii, áchí-de. ²⁸ Te n̄i najaá-ya ve'e. Te n̄i chakoyo cháa kuáá-ún nuu-yá. Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Á kákandija-ró já kúu sá'a-ri, áchí-ya. Kuu Táta, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te n̄i xndée-ya ndá'a-yá sikí ndúchi-dé. Te n̄i ka'an-ya: Nátu'un n̄i kákandija-ró, súan ná kúu núsáá, áchí-ya. ³⁰ Te nduchi-dé, n̄i kananuña-ni. Te Jesús, n̄i ka'an n̄i'in-ya jíin-de: Nde'é vá'a-ró já tú ni ñn kuni tu'un, áchí-ya. ³¹ Ko máá-de, n̄i kákenda-de kája'an-de. Te n̄i kajachá xaan-dé tu'un-ya n̄i ñúu yúan.

En cháa ñí'in

³² Te nuu ní kenda-de kája'an-de, te n̄i chakoyo ñáyivi jíin ñn cháa ñí'in tá'an-de tachí káni. ³³ Te n̄i kiñi'in-ya tachí káni-ún kua'an. Te cháa ñí'in-ún, n̄i naka'an-de. Te ñáyivi kuá'a-ún, n̄i kakee nuu-í kándé'é-i. Te n̄i kaka'an-i: Ni tú kájiní kuti-yo súan iní ñúu Israel, áchí-i. ³⁴ Ko cháa fariseo, n̄i kaka'an-de: Jíin tachí káni ñá'nu kiñi'in-de tachí káni kája'an, áchí-de.

Cuenta cháa ka'nu trigo-ya

³⁵ Te n̄i jika kuu Jesús taká ñúu jíin taká rancho. Te suni iní ve'e sinagoga n̄i stá'an-ya tú'un nuu-í. Te n̄i jani-ya tú'un va'a ndasa koo ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. Te n̄i nasáva'a-ya ñáyivi káku'u nani kue'e. ³⁶ Te n̄i jiní-ya núu ñáyivi-ún. Te n̄i kundá'ú iní-ya-í. Chí n̄i kajichá nuu-i, te kákuxí iní-i nátu'un rií, kiti tú jito'o-ti. ³⁷ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Trigo ta'nu, jandáa kúu ja kuá'a ío, ko cháa ka'nu, yaku-ni-de ío. ³⁸ Kakan ta'u-ro núu máá Tatá, I'a xín trigo núsáá, náva'a ná táji-yá cháa ka'nu kikoyo-de nuu trigo-ya. Achí Jesús.

10

Ja ní kaji-ya uxí uu cháa skuá'a jíin-yá

¹ Yúan-na te n̄i kana-ya xiní ndí'uxí uu cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i ja'a-ya fuerza iní-de ja kúndéé-de jíin tachí káni, náva'a kiñi'in-de ki'in fuera, te nasáva'a-de ñáyivi káku'u taká nuu kué'e. ² Te ndí'uxí uu cháa apóstol súan káinání-de: Cháa ñn kúu Simón (cháa-ún, suni nání-de Pedro) jíin ñani-de Andrés, te sava-ga-de: Jacobo, se'e Zebedeo, jíin ñani-de Juan, ³ Felipe, jíin Bartolomé; Tomás jíin Mateo, cháa xíní; Jacobo se'e Alfeo, jíin Lebeo, cháa ja súni nání-de Tadeo; ⁴ Te suni Simón ñúu Caná, jíin Judas Iscariote, cháa n̄i nastúu-ya.

Ja ní táji-yá-de kája'an-de

⁵ Te n̄i táji Jesús uxí uu cháa yá'a kája'an-de. Te n̄i tá'ú-yá tiñu nuu-dé: Ma kíngoyo-ró íchi ñáyivi sñn nación, ni ma kivi koyo-ró iní ñúu Samaria. ⁶ Xna'an-ga ki'in-ro iní ve'e Israel, nuu rií, kiti ní kánaa. ⁷ Te nú kua'an-ro te kani-ró tú'un: A yani koo ñúu nátu'un andívi, achí-ro. ⁸ Te nasáva'a-ró ñáyivi káku'u. Te sándoo-ró já káte'yu. Naschakú-ro ndíyi. Kiñi'in-ró tachí káni ki'in. Chí n̄i ni'in sáni-ró, te suni súan kua'a sáni-ró. ⁹ Ma kúndiso-ró xú'ún iní bolsa-ro, ni oro, ni plata, ni xu'ún kuáchí. ¹⁰ Ni ñunu já kúu ichi,

ni uṽ su'nu já kú'un-ró, ni ndijan-ro, ni vara. Chi cháa sátiñu, yúan ni'in-dé kee-dé. ¹¹ Te nani ñuṽ xí rancho nú ni kivi koyo-ró, te yúan ndúkú-ró ñn cháa va'a iní-de iní ñuṽ-ún. Te kendo-ro yúan onde kenda-ró kí'in-ro. ¹² Te nuṽ kivi-ró vé'e-ún, te ka'an-ro ná sándéé iní ñayivi-ún. ¹³ Te nú va'a iní ñayivi-ún, te tu'un ndéé ní ka'an-ro-ún ná jáa siki-i. Ko nú tú va'a iní-i, te tu'un ndéé-ún ná nájaa nuṽ-ro. ¹⁴ Te nú ío ñayivi tú játá'ú róó, ni tú jini ná'ín tú'un ká'an-ro, ná kenda koyo-ró vé'e-ún xí ñuṽ-ún, te skoyo-ró tikacha iní ja'a-ro. ¹⁵ Jandaa ká'an-ri jín-ró, ja vítá-ga koo kuachi siki ñuṽ Sodoma jín ñuṽ Gomorra kivi kí juicio, vásá siki ñuṽ-ún.

Tundó'o jito cháa jáni tu'un

¹⁶ Kuni so'o chi táji-rí róó kí'in-ro nátu'un ri ma'ñú yí'i. Núsáa te koo ndichí-ró nátu'un koo, te koo vítá iní-ro nátu'un paloma. ¹⁷ Te koto va'a-ró máa-ró nú ñayivi chi nastúu-i róó nuṽ junta. Te iní ve'e sinagoga-i xndó'o-i róó. ¹⁸ Te onde nuṽ gobernador jín nú rey kinchaka-i róó ja siki rúu, náva'a kani ndaa-ro tú'un nuṽ-dé jín nú cháa sijn nación. ¹⁹ Ko nú ni nastúu-i róó, ma nákani xaan iní-ro ndasa ka'an-ro. Chi suni máa hora-ún te ku'a-ya tú'un nuṽ-ro ndasa ka'an-ro. ²⁰ Chi nasu máa-ró kakuu ja ká'an, chi Espiritu máa Táa-ro kúu ja ká'an jín yú'u-ro. ²¹ Te ñani jín ñani nastúu tá'an ja kúu, te táa nastúu se'e. Te se'e-ún ndonda siki táa, te ka'ni tá'an. ²² Te ndivii-i, koto u'u-i róó ja siki rúu. Ko cháa kundij ni'in onde kivi jinu, cháa-ún kaku-de. ²³ Ko nú kachindikin-i róó iní ñuṽ yá'a, te kunu-ró kí'in-ro ingá ñuṽ. Chi jandaa ká'an-ri jín-ró, ja má kuyachi-ro kaka kuu-ró táka ñuṽ Israel, onde jaa máa Sé'e cháa. ²⁴ ñn cháa skuá'a, nasu ñá'nu-ga kúu-de vásá maestro-de. Ni cháa jatiñu, nasu ñá'nu-ga kúu-de vásá jito'o-de. ²⁵ Chaa skuá'a, súan-ni koo-de, nátu'un maestro-de, te cháa sátiñu, nátu'un jito'o-de. Chi nú máa cháa kúu táa-ún ni kaskúnani-i-de Beelzebú, naga ni kuu ja má skúnani-i se'e ja ío iní ve'e-de núsáa.

Ja ní ka'an-ya tú'un ndéé iní jín-de

²⁶ Núsáa te ma yú'ú-ro-í, chi tú ni ñn naún yindi'u, ja má kenda ndijjin, ni tú ni ñn ja yisa'í, ja má kuni-ro núu. ²⁷ Ja ní ka'an-ri jín-ró núñaá, kani ndijjin-ro tú'un. Te ja ní jini tu'un-ró, onde xini vé'e kundij-ro te kani-ró tú'un. ²⁸ Te ma yú'ú-ro koto-ró ñayivi já'ni yiki kúñu-yó, chi ma kúu ka'ni-í añu-yo. Ko sua yu'ú-ro koto-ró já kúu xnáa ndúú añu-yo jín yiki kúñu-yó núu infierno. ²⁹ Tú kúya'u uṽ tisaá ja ñn xu'ún náún. Te ni ñn-ti tú júngava-ti núu ñu'un, nú tú jini máa Táa-ro. ³⁰ Chi a ni ka'u-ya onde taká ixi xini-ro. ³¹ Núsáa te ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chi kánúu-ga-ro vásá kuá'a tisaá. ³² Ko nú ndé cháa jáni ndaa-de tu'un-ri nuṽ ñayivi, suni súan nakani ndaa-ri tu'un-de nuṽ máa Táa-ri kánchaa-ya ándiví. ³³ Te nú ndé cháa ské'ichi-de ruṽ nuṽ ñayivi, te suni súan ské'ichi-ri-de nuṽ máa Táa-ri kánchaa-ya ándiví. ³⁴ Ma kani iní-ro jíná'an-ró já vai-ri ja koo ná'ín-ni iní ñuyivi yá'a. Tú vai-ri ja koo súan, chi sua yuchi koo. ³⁵ Chi vai-ri ja skuatá'an-ri taká cháa jín táa-de, te sesí'i jín náa-i, te sejanú jín náchisó-ña. ³⁶ Te ja koto u'u cháa kúu ja koo iní ve'e-de. ³⁷ Nú ñn cháa maní-gá-de jín táa-de xí jín náa-de vásá jín-ri, tú va'a cháa kúu-de ja kúndikin-de ruṽ. Te nú ñn cháa maní-gá-de jín sé'e yí-de, xí jín sesí'i-de, tú va'a cháa kúu-de ja kúndikin-de ruṽ. ³⁸ Te cháa tú kánda-de jín tundó'o

kii sikí-dé, te kundikin-de ruu kii-de, tú va'a chaa kúu-de ja kundikin-de ruu. ³⁹ Te chaa jítú iní-de kaku-de chíi tundó'o kii sikí-dé, te naa-dé. Ko nú kuu ñin chaa ja sikí rúu, te kuchaku-de. ⁴⁰ Te ñayivi kuatá'ú róo jíná'an-ró, ruu kuatá'ú-i. Te ñayivi kuatá'ú rúu, kuatá'ú-i l'a ni táji rúu vai-ri. ⁴¹ Nú ndé ñayivi kuatá'ú ñin chaa jáni tu'un Dios, chi chaa jáni tu'un Dios kúu-de, te máa-i, ni'in-í ya'u chaa jáni tu'un Dios. Te nú ndé ñayivi kuatá'ú cháa ndaa, chi chaa ndaa kúu-de, te máa-i, ni'in-í ya'u chaa ndaa. ⁴² Te nú ndé chaa kuá'a-de ñin yajin ndúcha víjin ko'o ñin suchí yá'a, chí suchí skuá'a kúu-i, jandaa ká'an-ri jín-ró ja má xnáa-dé ya'u-de.

11

¹ Te súan ni jinu ni tá'ú Jesús tiñu nuu uxí uu chaa káskuá'a jín-yá. Te ni kenda-ya yúan kua'an-ya já stá'an-ya, te kani-ya tú'un iní ñuu máa-de jíná'an-de.

Uu chaa ni táji Juan nuu-ya

² Te kánde Juan iní veka. Te ni jini tu'un-de káka'an-i taká tiñu sá'a Jesús. Te ni táji-de uu tá'an chaa káskuá'a jín-de ja kaká tu'un-de-ya: ³ Máa-ní kúu chaa kii-ún, xí kúndatu-yó ingá-de náún, áchí-de. ⁴ Te ni ka'an Jesús. Kuá'an te kastu'un-ró nú Juan taká tu'un kájiní so'o-ró jín tiñu kájiní-ro. ⁵ Chaa kuáa, kádundijin nuu-dé. Te chaa rengo, kánakaka-de. Chaa té'yu ndí'yi, kádundoo-de. Te chaa só'ó, kánakuni so'o-de. Te chaa ni j'i, kánachaku-de sá'a-ri. Te suni jáni-ri tu'un va'a Dios nuu ñayivi ndá'ú. ⁶ Te xáan ndatu kúu chaa ja tú náyu'ú-de jito-de ruu, áchí-ya jín-de. ⁷ Te káno'on chaa-ún. Te ni kejá'a Jesús ká'an-ya tú'un Juan nuu ñayivi-ún: Naja ní kenda-ró ní kaja'an-ro onde nuu ñú'un té'é. Ja ndé'é-ró ichá ja kandá sá'a tachí náún. ⁸ Ko naja ní kenda-ró ní kaja'an-ro. Ja ndé'é-ró nú ñin chaa ñú'un sa'ma ndúchá náún. Nde'é, chaa káñu'un sa'ma ndúchá, máni iní ve'e rey káxiukú-de. ⁹ Ko naún ndé'é-ró ní káenda-ró. ñin chaa jáni tu'un Dios náún. Suni ká'an-ri jín-ró, kuñá'nu-ga Juan vasa ñin chaa jáni tu'un Dios. ¹⁰ Chaa yá'a kúu chaa yóso tú'un-de nuu tutú: Kuni so'o-ró chí táji-ri ndajá'a-ri kuxnúu-de ja-de. Te chaa-ún sátu'a-de ichi-ro vasa jáa-ro. Achí. ¹¹ Jandaa ká'an-ri jín-ró, ja iní ñuyivi yá'a tú ío ni ñin chaa jáni tu'un Dios ja kuñá'nu-ga máa-de vasa Juan chaa skuánducha. Ko chaa lúli-ga iní ñuu nátu'un andívi, chaa-ún kuñá'nu-ga-de vasa Juan. ¹² Onde kivi ní kenda Juan chaa skuánducha, te onde vina, te chaa ni'in nda'a, fuerza kákuñi-de kivi-de iní ñuu nátu'un andívi, te tá'ú máa-de tiñu yúan kákuñi-de. ¹³ Chí máa ley jín taká chaa ni kajani tu'un Dios, ni kajani-de tu'un yá'a onde kivi ní chaa Juan. ¹⁴ Te nú kákuñi-ro kuatá'ú-ró tú'un, máa-de kúu Elías chaa kii-ún. ¹⁵ Chaa ío so'o kuni ná'ín, te ná kuni so'o-de. ¹⁶ Naún tu'un yátá skétá'an-ri jín ñayivi yá'a. Kákuu-i nátu'un suchí lúli káxiukú nuyá'u ja súan kákana kó'ó-i xiní tá'an-i. ¹⁷ Ni kaxndé'e-ri xkuili nuu-ro, te tú ní kájita já'a-ró. Ni kanda'i-ri nuu-ro te tú ní kánduku'á iní-ro, áchí-i. ¹⁸ Chí ni kii Juan tú ní yéé-dé tú ní jí'i-de. Te káka'an-ro: Tá'an-de tachí kini. ¹⁹ Ko máa Sé'e chaa yéé-yá jí'i-ya. Te káka'an-ro: Yá'a ío ñin chaa yáji téyí te jí'i xa'an-dé vino; chaa jini tá'an jín cháa xini jín cháa ká'io kuachi kúu-de, áchí-ro. Ko ñin chaa ndíchí, máni tiñu ndíchí sá'a-de, te súan kuni-ro jandaa ndíchí-de. Achí-ya.

Ja ní kana jín-yá nuu sáva ñuu

20 Yúan-na te *nj* kejá'á-yá kána jín-yá nuu táká ñuu nuu ní sá'a-ya kuá'a tiñu ñá'nu, *chj* tú ní nákaní iní-i jíná'an-i. Te *nj* ka'an-ya: 21 Naka ndá'ú kuu róo ñuu Corazín. Naka ndá'ú kuu róo ñuu Betsaida. *Chj* nú iní ñuu Tiro jín iní ñuu Sidón *nj* sá'a-rj tiñu ñá'nu ja ní sá'a-rj nuu máa-ró núú, inga kivi te a *nj* kanakani iní ñayivi-ún. Te ku'un-i sa'ma ndái te ku'u-í yaa núu-í núú. 22 Ko ká'an-rj jín-ró, ja vítá-ga koo kuachi siki ñuu Tiro jín ñuu Sidón kivi kii juicio vasa siki róo jíná'an-ró. 23 Te róo ñuu Capernaum, a *nj* kuñá'nu xaan-ro náún. Ko onde infierno najinu-ro, *chj* nú iní ñuu Sodoma ní sá'a-rj tiñu ñá'nu ja ní sá'a-rj nuu-ro yá'a núú, te a *nj* kendo ñuu yúan onde vina núú. 24 Ko ká'an-rj jín-ró, ja vítá-ga koo kuachi siki ñayivi ñuu Sodoma kivi kii juicio vasa siki-ro. 25 Te suni kivi-ún *nj* ka'an Jesús: Táa, Jito'o andívi jín ñuyivi kuu máa-ní. Te ná kúta'u-ná nuu-ní ja ní jasú-ní taká tu'un yá'a nuu cháa ndíchi jín núu cháa kájuku'un iní, te *nj* stá'an ndijin-ní nuu cháa súchi iní jíná'an-de. 26 *Chj* súan *nj* jata'an iní-ní, Táa, áchi-ya. 27 Taká ndatiñu *nj* ja'a Táa-rj nuu-rí. Te tú ni in-i jini-i nuu máa Sé'e, *chj* máni máa Táa jini-ya. Ni tú jini ni in-i nuu máa Táa, *chj* máa Sé'e jini-ya, jín núu cháa ja kuní máa Sé'e te stá'an ndijin-ya núu-dé. 28 Taká róo ja kásatiñu-ró te kándiso-ró ja vée, ña'an nuu-rí jíná'an-ró te xndétatú-rj róo. 29 Kundiso-ró yugo-rj jíná'an-ró, te skuá'a-ró tu'un ká'an-rj jín-ró, *chj* I'a ndá'ú jín I'a vítá iní añú kuu-rj. Te ni'in-ro núu ndétatú añu-ro jíná'an-ró. 30 *Chj* ñama-ni yugo-rj te tú vee carga-rj ja kúndiso-ró, áchi-ya.

12

Ja ní kakachi-de yoko trigo kivi ndétatú

1 Te in kivi ndétatú *nj* ja'a Jesús kua'an-ya in nuu kaa trigo. Te chaá káskuá'a jín-yá, kaji'i-de soko. Te *nj* kakejá'á-de kakachi-de yoko káye-de. 2 Te *nj* kajinj cháa fariseo. Te *nj* kaka'an-de jín-yá: Naún kuu jian, *chj* cháa káskuá'a jín-ró kásá'a-de súan kivi ndétatú, te tú ío ley, áchi-de. 3 Te máa-yá, *nj* ka'an-ya jín-de: Tú ní káka'u-ró tutú ndasa *nj* sá'a David náún. *Chj* máa-de jín cháa *nj* kaxiukú jín-de, *nj* kaji'i-de soko in kivi. 4 Te *nj* kivi-de iní ve'e Dios. Te *nj* yee-dé statilá kaxiukú ndijín, ja tú ío ley kee-dé, ni cháa ká'in jín-de, *chj* máa-ni sutu káye núú. 5 Xí té ka'u-ga-ro núu tutú ley ndasa kásá'a sutu iní ve'e *ij* kivi ndétatú, *chj* tú kaskíkuu máa-de ley-ún. 6 *Chj* a ká'an-rj jín-ró ja ñá'nu-ga kuu in cháa kándij yá'a vasa ja kuu máa vé'e *ij*. 7 Ko nú a *nj* kajuku'un iní-ro tu'un yá'a: Kuní-ga-rj ja ná kúndá'ú iní tá'an-ró, nasu ja sokó-ro kiti núu-rí, áchi, yúan-na te ma ndóna-ró siki cháa tú ká'io kuachi núú. 8 Núsáa te máa Sé'e cháa, suni Jito'o kivi ndétatú kuu-ya, áchi-ya.

in cháa nj ichi nda'a-dé

9 Te *nj* kenda-ya yúan. Te *nj* ja-ya iní ve'e sinagoga-de jíná'an-de. 10 Te yúan *nj* io in cháa *nj* ichi kájan in nda'a-dé. Te *nj* kajika tu'un-de Jesús ja ndúkú-de kuachi siki-yá káku-ni-de, te *nj* kaka'an-de: Á kuu sá'a-yó taná kivi ndétatú, xí túu, áchi-de. 11 Te máa-yá, *nj* ka'an-ya jín-de: Ndé róo ñáva'a-ró in rií, te nú kiti-ún jungava-ti iní in tunchi kivi ndétatú, te tú tin-ro-ti te natava-ro-ti náún. 12 Te xaan-ga ya'u ncháa in cháa vasa in rií. Núsáa te ío va'a ja vá'a sá'a-yó kivi ndétatú, áchi-ya. 13 Yúan-na te *nj* ka'an-ya jín cháa-ún: Skáa nda'a-ro, áchi-ya. Te *nj* skáa-de nda'a-dé. Te *nj*

nduva'a ij-ní nátu'un káa inga. ¹⁴ Ko cháa fariseo, ni kenda-de kája'an-de. Te ni kandaṭu'ún-de ndasa ka'ni-dé-ya.

Tu'un máa-yá ni ka'an Isaías onde sáá

¹⁵ Ko ni jini Jesús ja súan kájani iní-de. Te ni kuxio-ya yúan kua'an-ya. Te kua'a ñáyivi ní kandikin-i-ya. Te ni nasáva'a-ya ndívi-i. ¹⁶ Te máa-yá, ni ka'an xaan-yá jín ñáyivi-ún ja ná tú stá'an ndijin-i-ya. ¹⁷ Náva'a ná skíkuu tu'un ni ka'an Isaías, cháa ni jani tu'un Dios: ¹⁸ Yá'a ío mozo-rí ja ní nakaji-rí, áchí Dios, áchí Isaías, te maní-rí jín-i. Te kúsi iní-rí jín-i. Te kua'a-rí Espíritu-rí sikí-i. Te kastu'ún-i nuu ñáyivi sín naciún ja kí juicio sikí máa jíná'an. ¹⁹ Ma kútixín sé'e-rí, ni ma nákata-i. Te ni in ma kúni tu'un ja kána jín-i iní ichi. ²⁰ Ma ká'nu-i in nukúá ní taxín, ni ma ndá'va-i in mecha kayú ñú'má, chí onde ná kúni'in tu'un ndaa sá'a-i. ²¹ Te kuñukuu iní ñáyivi sín naciún tiñu sá'a Se'e-rí. Achí.

In cháa kuáá ñí'in tá'an tachí káni

²² Yúan-na te nuu-yá ni kakinchaka-i in cháa tá'an tachí káni, ja kuáá-de te ñí'in-de. Te ni nasáva'a-ya-dé. Te cháa kuáá ñí'in-ún, ni naka'an-de te ni nakuní-de. ²³ Te ni kanaa iní taká ñáyivi-ún kánde'é-i. Te ni kaka'an-i: Á se'e David kúu cháa yá'a náún, áchí-i. ²⁴ Ko cháa fariseo, ni kajini so'o-de ja súan ni kaka'an-i. Te ni kaka'an-de: Cháa yá'a, nú tú ndújín-de jín Beelzebú, te ma kúu kiñi'in-de tachí káni ki'in núu, chí ja kúñá'nu nuu tachí kúu-ún, áchí-de. ²⁵ Ko Jesús, ni jini-ya ja súan kájani iní-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Taká naciún ja sásín máá te kánakuatá'an máá, naa. Te taká nuu xí vé'e ja sásín máá, te kánakuatá'an máá, ma kúni'in. ²⁶ Te nú Satanás sásín máá, te kiñi'in máá já'an, ndasa kúni'in nuu nuu tá'ú tiñu máá núsáá. ²⁷ Te nú ndújín Beelzebub jín-rí ja kiñi'in-rí tachí káni. Núsáá te se'e-ró, ndé jín kákiñi'in máá-i tachí-ún. Ja yúan, máá-i, ná nákuandí-i sikí-ro. ²⁸ Ko nú jín Espíritu Dios kiñi'in-rí tachí káni kája'an, jandáa kúu ja núu-ro ní cháa nuu nuu tá'ú Dios tiñu núsáá. ²⁹ Chí ndasa kuu kivi in ñáyivi iní ve'e cháa kándáján, te sakuí'ná-i ndatiñu-de, te nú tú xna'an-ga ku'ni-i-de. Yúan-na te kuu sakuí'ná-i ndatiñu-de. ³⁰ Nú ndé cháa tú ndújín-de jín-rí, te jito u'u-de ruu. Te cháa tú nástútú jín-rí, máni jachá-de.

Tu'un ndiva'a sikí Espíritu Santo

³¹ Súan ká'an-rí jín-ró: Sikí taká kuachi jín taká tu'un ndiva'a, sá'a-ya tóká'nu iní. Ko tu'un ká'an ndiva'a sikí Espíritu Santo, ma sá'a kuti-yá tóká'nu iní. ³² Te nú ndé in cháa ka'an-de sikí máá Sé'e cháa, sá'a-ya tóká'nu iní nuu-dé. Ko nú ndé in cháa ka'an-de sikí Espíritu Santo, ma sá'a kuti-yá tóká'nu iní nuu-dé, ni kua yá'a, ni kua cháa. ³³ Kuu-ró yúnu vá'a ja vá'a nde'e, xí kúu-ró yúnu káñáá, ja ñáá nde'e. Chí jín nde'e te jini-yo ñaún yunu kúu. ³⁴ Se'e koo kákuu-ró. Ndasa kuu ka'an-ro tú'un va'a, te nú ñáyivi ñáá kákuu-ró. Chí tu'un ñú'un iní añú cháa, máni tu'un-ún ká'an-de. ³⁵ Cháa va'a, sá'a-de tiñu va'a, chí ío va'a iní-de. Te cháa ñáá, sá'a-de tiñu ñáá, chí káñáá iní-de. ³⁶ Ko ruu, ká'an-rí jín-ró, ja taká tu'un sáni káka'an cháa, nakuá'a-de cuenta tu'un-ún kivi cháa juicio. ³⁷ Chí sikí tú'un ká'an-ro, te kendo va'a-ró. Te suni sikí tú'un ká'an-ro, te ta'nu ndatu-ro, áchí-ya.

Ja ní kajikan-i in tuni

38 Yúan-na te yakū cháa káchaa tutū jín cháa fariseo, nī kaka'an-de jín-yá: Maestro, kákunī-ná ja sá'a-ní in tunī nde'é-ná, áchí-de. 39 Te nī ka'an-ya jín-de: Ñayivi ñáa ja káisiki ncháa-i Dios, kájikan-i tunī. Ko ma kuá'a-rī nuu-í, chí tunī Jonás, cháa nī jani tu'un Dios, kúu ja kuá'a-rī nuu-í. 40 Chí nátū'un nī kandee Jonás chí tiyáká ká'nu unī ndúú unī ñúú. 41 Taká cháa ñuu Nínive, nachaku-de jín ñayivi yá'a kivi kú juicio. Te nakuxndí-de siki-í. Chí máa-de, nī kanakani inī-de kivi ní jani Jonás tu'un nuu-dé. Te vina ví'í-gá kúñá'nu l'a kándij yá'a vása Jonás. 42 Te reina onde ichi sur, nachaku-ña jín ñayivi yá'a kivi kú juicio. Te nakuxndí-ña siki-í. Chí onde jiká xáan ní kii-ña ní jini so'o-ña tú'un ndíchi ní ka'an Salomón. Te vina ví'í-gá kúñá'nu l'a kándij yá'a vása Salomón. 43 Nú nī kenda tachī kini inī in cháa. Te jika kuu nuu ñú'un té'é ndúkú núu jungoo. Te tú ní'in. 44 Yúan-na te ká'an tachī-ún: Ná nó'on-rī ve'e nuu ní kenda-rī, áchí. Te nú nī najaa, te jinī ja in ve'e sáni kúu. Te nī nduluu ve'e-ún ja ní nastaa inī. 45 Yúan-na te kí'in tachī-ún, te kuaka tá'an jín usiá-ga tachī ñáa-ga vása máa. Te kivi koyo te káxiukú yúan. Núsáa te ví'í-gá tá'an cháa yúan onde sandí'í-na vása ja xnañúú núu. Te suni súan ta'an ñayivi ñáa yá'a. Achí-ya.

Náa-ya jín ñani-ya

46 Te nini súan ká'an-ya jín ñayivi-ún, te nī jaa náa-ya jín ñani-ya ká'in-ña íchi yatá vé'e, kákunī-ña ká'an-ña jín-yá. 47 Te nī kachī in cháa jín-yá: Yúan nde'é-ní, nī cháa náa-ní jín ñani-ní ká'in-ña yatá vé'e, te kákunī-ña ká'an-ña jín-ní, áchí-de. 48 Te nī ka'an-ya jín cháa nī ka'an súan jín-yá: Ndéja kúu náa-rī, te ndéja kákuu ñani-rī. Achí-ya. 49 Te nī skáa-ya ndá'a-yá onde nuu káxiukú cháa káskuá'a jín-yá. Te nī ka'an-ya: Yá'a nde'é-ró núu náa-rī jín núu ñani-rī. 50 Chí ñayivi skíkuu tiñu kuni máa Táa-rī káncháa-ya onde andívi, jian kúu kuá'a-rī kúu náa-rī. Achí-ya.

13

Tu'un yátá siki cháa sáka trigo

1 Te kivi-ún nī kenda Jesús ve'e-ún te kua'an-ya. Te nī jaa-ya ní jungoo-ya yú'u mar. 2 Te nī kataka kua'a xáan ñayivi núu-yá. Te nī kivi-ya inī in barco. Te nī jungoo-ya. Te taká ñayivi-ún nī kakendoo-i yu'u mar. 3 Te nī ka'an-ya kuá'a tú'un yátá jín-i: Kuni so'o te kuni-ro. In cháa sáka trigo, nī kenda-de sáka-dé. 4 Te sáka-dé kua'an-de. Te in nunī-ún, nī jungava yu'íchi. Te nī cháa tisaá te nī kakókó-tí. 5 Te inga nī jungava nuu ñú'un yúu núu tú ío kua'a ñú'un. Te nī kana yachī-ni chí tú ío kókon ñu'un. 6 Te nuu ní kana ndikandii, te nī kasun-ni. Te nī ichi, chí tú yo'o ní ío. 7 Te inga nī jungava ma'ñú iñu. Te nī ja'nu iñu-ún. Te nī jasū nuu. 8 Te sava nī kajungava nuu ñú'un vá'a. Te nī kuun nunī, in ja in ciento, inga ja unī xiko, te inga ja okó uxī. 9 Cháa ío so'o kuni ná'in, te ná kuni so'o-de. Achí-ya. 10 Yúan-na te nī chakoyo cháa káskuá'a jín-yá. Te nī kaka'an-de jín-yá: Naja ká'an-ní tu'un yátá jín ñayivi yá'a, áchí-de. 11 Te nī ka'an-ya jín-de: Róo, chí a kuajuku'un inī-ro tú'un yísa'í yá'a sá'a Dios, ndasa koo ñuu nátū'un andívi. Ko máa ñayivi yá'a, ma júku'un inī-i. 12 Chí cháa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé sá'a-ya. Te kuñava'a-de kua'a xáan-gá. Ko cháa ja ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún, te kuxio kí'in. 13 Ja yúan ká'an-rī tu'un yátá jín-i. Chí vasa kánde'é-í, ko tú kájinī-i. Te vasa kájinī

so'o-i, ko tú kájini ná'ín-i ni tú kájuku'un iní-i. ¹⁴ Ñayivi yá'a káskíkuu-i tu'un nī ka'an Isaías: Vasa kájini ná'ín vá'a-ró, ko ma júku'un iní-ro. Te vasa kánde'é ndí'i-ró, ko ma kuní-ro. ¹⁵ Chī xaan ní kakuni'in iní ñayivi yá'a. Te xaan ú'u kájini so'o-i. Te kájasu-i nduchi-í náva'a ma kuní-i jín nduchi-í, te ma kúni ná'ín-i jín só'o-i, te ma júku'un iní-i, te ma nájió káva iní-i, te ma násáva'a-rí-i. Achí. ¹⁶ Ko xaán ndatu máá-ró jíná'an-ró, chī kánde'é-ró jín nduchi-ro, te kájini ná'ín-ró jín só'o-ró. ¹⁷ Chī jandáa ka'an-rí jín-ró já tiní chaa kájani tu'un Dios jín tiní chaa va'a, nī kakuni-de nde'é-de nuu já kánde'é máá-ró, ko tú ní kajini-de. Te suni nī kakuni-de kuni so'o-de ja kájini so'o máá-ró, ko tú ní kájini so'o-de. Achí-ya. ¹⁸ Kuni ná'ín jíná'an-ró tú'un yátá chaa sáka núsáa. ¹⁹ Nú ñin chaa jini so'o-de tu'un ñuu Dios, te nú tú júku'un iní-de, yúan-na te chaa kui'na te kuanchaa-ni tu'un nī saka iní añú-de-ún. Chaa yúan kúu nuní ní jungava yu'íchi. ²⁰ Te nuní ní saka núu ñú'un yúu, yúan kúu chaa jini so'o-de tu'un, te kúsí-ní iní-de jín. ²¹ Ko tú nuu káka yo'o iní-de, te yaku-ni kivi kánda. Te nú nī ndonda tundó'o sikí-dé, xí nú nī sándiva'a-i jín-de sikí tú'un-ún, te náyu'ú-ni-de. ²² Te nuní ní saka má'ñú ñú, yúan kúu chaa jini so'o-de tu'un. Ko kútéñu-de jín ndátíñu-de. Te kuní-de kuu kúká-de. Te xndá'ú-de máá-de jín. Ndí'i yá'a jasú nuu tú'un-ún, te tú kúun nuní. ²³ Ko nuní ní saka núu ñú'un vá'a, yúan kúu chaa jini so'o-de tu'un te júku'un iní-de. Te bueno já'a-de nuní, ñin-de ciento, inga-de uní xiko, te inga-de oko uxí, súan kája'a-de nuní. Achí-ya.

Tu'un ndikin lazo

²⁴ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jín-de; Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñin chaa nī chí'i itu va'a nuu ñú'un-dé. ²⁵ Ko nini kixi-de, te nī jaá chaa jito u'u tá'an jín-de. Te nī chí'i tuku ndikin lazo nuu trigo-de, te kua'an. ²⁶ Ko nuu ní kana yukú itu-ún, te kúun nuní, yúan-na te suni nī kana lazo. ²⁷ Te nī jakoyo mozo máá táa, chaa xín. Te nī kaka'an-i jín-de: Táta, á tú ní chí'i-ní nuní vá'a nuu ñú'un-ní yá'a. Te ndénu ní ni'ín-ní lazo yá'a núsáa. Achí-i. ²⁸ Te nī ka'an-de jín mozo-de: ñin chaa jito u'u ruu nī sá'a ya'á, áchí-de. Te nī kaka'an mozo-ún jín-de: Núsáa te kuní-ní ja ná kitu'un-ná náún, áchí-i. ²⁹ Te máá-de nī ka'an-de: Túu, chī nání tú'un-ró lazo-ún te sanaa te tu'un-ró trigo jín. ³⁰ Ná kuá'nu máá jíná'an onde kivi tá'nu. Te kivi-ún te tá'ú-rí tiñu nuu chaa ka'nu: Stútú xna'an-ga lazo jian, te sá'a-ró nú'ñi náva'a ka-mu-yó. Ko trigo yá'a, nastútú-ró ná kivi iní yaka-rí. Achí-de, áchí-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

³¹ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jín-de: Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ndikin yuá mostaza, ja ní ki'in ñin chaa te nī chaa-de nuu ñú'un-dé. ³² Te jandáa ñin ndikin lúli-ga kúu vása táká-ga tata. Ko nú nī ja'nu, te kúu ká'nu-ga vása táká-ga yua. Te kuu ñin yunu ká'nu. Te chaa tisaa andívi, te vatu-ni sá'a-tí taká-tí chíi nda'a-ún. Achí-ya.

Tu'un yujan ía

³³ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jín-de: Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un yujan ía já ní ki'in ñin ña'an. Te nī chisa'í-ña chíi uní tiyíi yúchi onde nī ndí'i nī kuu ía ní sá'a. Achí-ya. ³⁴ Taká tu'un yá'a nī ka'an Jesús jín ñáyivi kuá'a-ún. Te nú túu tu'un yátá te tú ká'an-ya jín-i, ³⁵ Náva'a ná skíkuu tu'un

ní ka'an cháa ní jani tu'un Dios: Ka'an-ri tu'un yátá, te kachí-ri tu'un yísa'í onde kiví ní jungoo ñuyívi, áchí.

Ja ní ka'an káji-yá tu'un ndikin lazo

³⁶ Yúan-na te ní nakuatá'ú Jesús nuu ñáyivi-ún. Te ní ndívi-ya iní ve'e. Te ní jakoyo cháa káskuá'a-ún nuu-yá. Te ní kaka'an-de jíin-yá: Kani káji-ní tu'un yátá lazo nuu-ná, áchí-de. ³⁷ Te ní ka'an-ya jíin-de: Ja sáka tatá va'a-ún kúu máá Sé'e cháa. ³⁸ Te ñu'un-ún kúu ñuyívi. Te tatá va'a-ún kákuu se'e Dios. Te lazo-ún kákuu se'e kui'na. ³⁹ Te cháa u'u ja ní chí'i lazo-ún kúu kui'na. Te kiví tá'nu-ún kúu kiví jínu ñuyívi. Te cháa ka'nu-ún kákuu ndajá'a Dios. ⁴⁰ Te nátu'un kutútú lazo, te kayu nuu ñú'un, súan kuu kiví jínu ñuyívi. ⁴¹ Te máá Sé'e cháa, táji-yá ndajá'a-yá kí'in. Te nastútú-yá taká ñayivi kásá'a kuachi jíin ñayivi kásá'a tiñu ñáá. ⁴² Te taan-yá-i kayu-i nuu ñú'un. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í jíin'an-í. ⁴³ Yúan-na te ñayivi vá'a-ún, ndii ncháa-i nátu'un ndikandii, kuxiukú-i jíin máá Táa-i iní ñuu nuu tá'ú-yá tiñu. Cháa ío so'o kuni ná'in, ná kúni so'o-de.

Tu'un janu xú'ún, jíin tú'un perla, jíin tú'un ñunu

⁴⁴ Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñin janu xú'ún ja yísa'í chíi ñin ñu'un, te ní ndenda ní sá'a ñin cháa, te jasú tuku-de siki, te kúsi iní-de jíin, te kua'an-de, te xíkó ndí'i-de naún ñáva'a-de, te jáan-de ñu'un-ún. ⁴⁵ Suni ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñin cháa jáan-de te xíkó-de ja ndúkú-de perla luu. ⁴⁶ Te ní jiní-de ñin perla ja xáan yá'u. Te ní kee-de kua'an-de. Te ní xíkó ndí'i-de taká ndatíñu-de. Te ní jaan-de perla-ún. ⁴⁷ Suni ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñin ñunu ja júkuja ka'nu iní mar. Te tíin tíni nuu tíyáká. ⁴⁸ Te nuu ní chítú ñunu-ún, te ní kanatava-dé yundúcha. Te ní kajungoo-de. Te ní kakaji-de kiti vá'a-ún kivi-ti iní jka. Te ní kaskána-de kiti ñáá-ún kua'an. ⁴⁹ Suni súan koo kiví jínu ñuyívi. Chí kenda koyo ndajá'a-yá. Te kaji-ya ñayivi ñáá ma'ñú ñayivi vá'a. ⁵⁰ Te taan-yá-i kayu-i nuu ñú'un. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í. Achí-ya. ⁵¹ Te ní kachí Jesús jíin-de: Ní kajuku'un iní-ro taká tu'un yá'a náún, áchí-ya. Te ní kaka'an-de jíin-yá: Jaan Táta, áchí-de. ⁵² Te ní kachí-ya jíin-de: Ja yúan ío cháa káchaa tutu jiní-de sa'an ñuu nátu'un andívi, te máa-de kúu nátu'un ñin cháa xíin vé'e, te onde iní yaka-de táva-dé ndatíñu jáá jíin ndatíñu aná'an, áchí-ya. ⁵³ Te súan ní jinu ní ka'an Jesús tu'un yátá yá'a. Te ní kenda-ya yúan kua'an-ya.

Ja ní kaské'ichi-i-ya iní ñuu Nazaret

⁵⁴ Te ní najaa-ya ñuu-ya. Te ní stá'an-ya núu-dé iní ve'e sinagoga máa-de jíin'an-de. Te ní kanaan iní-de ní kande'é-de nuu-yá. Te ní kaka'an-de: Ndénu ní ni'in cháa yá'a tu'un ndíchi yá'a jíin tiñu ñá'nu sá'a-de yá'a. ⁵⁵ Nasu sé'e cháa carpintero kúu ya'a náún. Á nasu María nání náa-de. Te taká ñani-de káinání Jacobo, José, Simón, jíin Judas. ⁵⁶ Te tú ká'jin ku'a-de jíin-yó yá'a náún. Te ndénu ní ni'in-dé taká tu'un yá'a núsáa. Achí-de. ⁵⁷ Te súan ní kakujá'a iní-i jíin-yá. Te Jesús, ní ka'an-ya jíin-i: Cháa jáni tu'un Dios, máni ñuu-de jíin iní ve'e-de kúu ja tú kaka'an tu'un jíin'ún jíin-de, áchí-ya. ⁵⁸ Te tú ní sá'a-ya kuá'a tiñu ñá'nu yúan, chí tú ní kákandíja-i.

14

Ja ní jì'ì Juan, chà skuánducha

¹ Te suu kivi-ún te Herodes chà tá'ú tíñu, nì jini tu'un-de tu'un Jesús.
² Te nì kachi-de jíin mozo-de: Chà yá'a kúu Juan ja skuánducha. Nì nachaku-de ja ní jì'ì-de, te ja yúan sá'a-de tíñu ñá'nu yá'a. Achí-de. ³ Chì Herodes, nì tiin-de Juan. Te nì ju'nì-de. Te nì chindee-de chà vekaa ja kuáchi Herodías ñasí'í Felipe ñani máá Herodes. ⁴ Te Juan, a nì kana jíin-de nuu Herodes: Tú íó ley kuaka-ró-ña, áchí-de. ⁵ Te Herodes, nì kunj-de ka'ni-dé Juan. Ko nì yu'ú-de nì jito-de ñáyivi, chí kájani ndaa inji-i ja ñn chà jani tu'un Dios kúu Juan. ⁶ Te ñn kivi ní sá'a Herodes ñn viko kivi ní kaku-de. Te sesi'í Herodías nì jita já'á-i nuu ñáyivi. Te nì kusii ini Herodes jíin-i. ⁷ Te nì jatú'un téyí-de ja kuá'a-de taká ñaún kakán-i nuu-dé. ⁸ Te náa-i, a nì jani íchí-ña-í, te nì ka'an-i: Kuá'a-ní xini Juan, chà skuánducha-ún nuu-ná kundee nuu ñn ko'o, áchí-i. ⁹ Yúan-na te máá rey-ún, nì kuxii ini-de. Ko siki já ní jatú'un téyí-de jíin siki já ní kajini so'o chà káye staa jíin-de-ún, te nì tá'ú-de tíñu ná kuá'a soldado nuu-í. ¹⁰ Te nì tájí-de soldado nì ja'an. Te nì xiti xini Juan inji vekaa. ¹¹ Te nì chà xini-dé kánde nuu ñn ko'o. Te nì ja'a soldado nuu súchí sí'í-ún. Te máá-i, nì janchaka-i nuu náa-i. ¹² Yúan-na te nì jakoyo chà káskuá'a jíin-de. Te nì kandaña-de yiki kúñu Juan. Te nì kachinduji-de. Te nì kee-de kaja'an-de. Te nì kakastu'ún-de nuu Jesús.

Ja ní skée-yá u'un mil ñáyivi

¹³ Te nì jini tu'un Jesús. Te nì kuxio-ya kuá'an-ya yúan inji ñn barco onde nuu ñú'un té'é kánde sijn-ya. Te nì kajini tu'un ñáyivi jíná'an-i. Te onde taká ñuu nì kandikin-i-ya kájika já'á-i jíin-yá. ¹⁴ Te nì kenda Jesús kua'an-ya. Te nì jini-ya núu ñáyivi kuá'a xaan. Te nì ndukuí'a inji-ya jíin-i. Te nì sá'a-ya taná taká ñáyivi kaku'u. ¹⁵ Te nuu ní ini te nì chakoyo chà káskuá'a jíin-yá nuu-yá. Te nì kaka'an-de: Yá'a chí máá ñú'un té'é kúu, te a nì kee ndikandii. Táji-ní-i ná kinglyo-i taká ñuu. Te ná kuáan máá-i staa kée-í, áchí-de jíin-yá. ¹⁶ Te nì kachi Jesús jíin-de: Tú ñni kí'in-i jíná'an-i: Kuá'a máá-ró já ná kée-í, áchí-ya. ¹⁷ Te máá-de, nì kaka'an-de jíin-yá: Tú ñaún kañava'a-ná chí u'un-ni statilá jíin úu-ni tiyáká, áchí-de. ¹⁸ Te máá-yá, nì kachi-ya jíin-de: Kuá'a ná kí nuu-rí yá'a, áchí-ya. ¹⁹ Te nì tá'ú-yá tíñu nuu ñáyivi-ún nì kajungoo taká-i nuu ichá. Te nì kí'in-ya ndí'ú'un statilá jíin úu tiyáká-ún. Te nì ndakoto-ya íchi ándivi. Te nì jikan ta'u-yá ja'a státilá. Te nì sakuáchi-yá. Te nì ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te chà-ún, nì kajani-de nuu ñáyivi-ún. ²⁰ Te ndivii-í nì kayee. Te nì kanda'a chí-i. Te nì kanastútú-de uxí uu jika staa kuáchi-ún ja ní ndendoso. ²¹ Te jínu u'un mil chà nì kayee-ún, te sijn-ga kúu ñasí'í jíin súchí lúli.

Ja ní jika já'á-yá nuu mar

²² Yúan-na te nì skandá-ni Jesús chà káskuá'a jíin-yá, nì kivi koyo-de inji ñn barco. Te ná kúxnúu-de kinglyo-de inga lado yu'u mar sá'a-ya, chí kuéé jachá-ya ñáyivi kuá'a-ún. ²³ Te nì jacha-ya ñáyivi-ún kaja'an-i. Te nì kaa sijn-ya kuá'an-ya yúku, kuákakan ta'u-yá. Te nì ini, te kánde máá ñn-ni-ya yúan. ²⁴ Te barko-ún, a kánde ma'ñú mar. Te ká'ú xaan ní ndonda su'ma ndúcha siki-dé, chí sua nì nana nuu tachi. ²⁵ Te tíkuáan-na

kúu. Te *ní* *jaa* Jesús nuu-dé, *jíka* *já'á-yá* nuu mar. ²⁶ Te *chaa* *káskuá'a-ún*, *ja* *ní* *kajini-de-ya*, *ja* *jíka-ya* *núu* mar, te *ní* *kayu'ú-de*. Te *káka'an-de*: *Añú* *kúu*, *áchí-de*. Te *kákana* *kó'ó-de* *ja* *káyu'ú-de*. ²⁷ *Yúan-na* te Jesús, *ní* *ka'an-ni-ya* *jíin-de*: *Sándéé* *ini-ro*. *Máá-rí* *kúu*. *Ma* *yú'ú-ro*, *áchí-ya*. ²⁸ *Yúan-na* te *ní* *ka'an* Pedro *jíin-yá*: *Táta*, te *nú* *máá-ní* *kúu*, te *tá'ú-ní* *tiñu* *ná* *káka-ná* nuu mar *yá'a* *jaa-ná* nuu-ní, *áchí-de*. ²⁹ Te *ní* *ka'an-ya*: *Ña'an*, *áchí-ya*. Te *ní* nuu Pedro *ini* barco. Te *ní* *jika-de* nuu *ndúcha-ún* *kua'an-de* nuu Jesús. ³⁰ Ko nuu *ní* *jini-de* *ja* *xáan* *kée* *tachi*, te *ní* *yú'ú-de*. Te *ní* *kejá'á-de* *sá'u-de* *chii* *nducha*. Te *ní* *kana* *kó'ó-de*: *Táta*, *nama-ní* *náá*, *áchí-de*. ³¹ Te *ní* *skáa-ni* Jesús *nda'a-yá*. Te *ní* *tiin-ya-dé*. Te *ní* *kachi-ya* *jíin-de*: *Chaa* *tú* *kándija* *va'a* *kúu-ró*. *Naja* *jáni* *siki* *ini-ro*. *Achí-ya*. ³² Te *ní* *ndivi-ya* *ini* *barko-ún* *jíin-de*. Te *ní* *kuná'in-ni* *tachi* *xáan-ún*. ³³ *Yúan-na* te *chaa* *ká'in* *ini* *barko-ún*, *ní* *chakoyo-de* nuu-*yá*. Te *ní* *kachiñú'ún-de-ya*. Te *káka'an-de*: *Jandáa* *ndija* *máá-ní* *kúu* *Se'e* *Dios*, *áchí-de*.

Ñayivi káku'u ini ñuu Genesaret

³⁴ Te *ní* *kaja* *a-ya* *kuá'an-ya* *ingá* *lado*. Te *ní* *chakoyo-ya* *ñú'un* *íchi* *ñuu* *Genesaret*. ³⁵ Te *chaa* *ñuu-ún*, *ní* *kanakuni-de-ya*. Te *ní* *katáji-de* *tú'un* *ñí* *ñuu-ún*. Te *ní* *kakinchaka-de* *ñayivi* *káku'u* nuu-*yá*. ³⁶ Te *ní* *kaka'an* *nda'ú-i* *jíin-yá* *ja* *ná* *ké'é-i* *vasté* *yúsá'ma-yá*. Te *taká* *ñayivi* *ní* *kaké'é* *sá'ma-yá-ún*, *ní* *kanduva'a-i*.

15

Ndasa kuchá'an ñáyivi

¹ *Yúan-na* te *yaku* *chaa* *fariseo* *jíin* *cháa* *káchaa* *tutu* *ini* *ñuu* *Jerusalem*, *ní* *jakoyo-de* nuu-*yá*. Te *ní* *kaka'an-de* *jíin-yá*: ² *Chaa* *káskuá'a* *jíin-ró*, *naja* *káské'ichi-de* *taninu* *chaa* *aná'an*. *Chi* *tú* *kánandá'á-de* te *káyee-dé* *staa*. *Achí-de*. ³ Te *máá-yá*, *ní* *ka'an-ya* *jíin-de*: Te *máá-ró*, *suní* *naja* *káské'ichi-ro* *tiñu* *ní* *tá'ú* *Dios* nuu-*ro* *núsáá*, *chi* *ja* *siki* *taninu* *máá-ró*. ⁴ *Chi* *ní* *ka'an* *Dios*: *Kuandatú* nuu *táa-ro* *núu* *náa-ro*, te *ndéja* *ká'an* *ndiva'a* nuu *táa* nuu *náa*, *ná* *kúu* *nú* *kuu*, *áchí*. ⁵ Ko *máá-ró* *káka'an-ro*: *Nú* *íó* *ndatíñu* *ja* *xíin* *in* *chaa*, te *a* *kuu* *ní'in* *tiñu* *ja* *kuní* *táa-de* *xí* *náa-de*, te *nú* *xna'an-ga* *ka'an-de*: *A* *ní* *sokó-rí* *ndatíñu-ún* nuu *Dios*, *achi-de*. ⁶ *Yúan-na* te *tuká* *kánúu* *skíkuu-de* *kuá'a-de* nuu *táa-de* nuu *náa-de*, *áchí-ro*. Te *súan* *kástivi-ró* *tú'un* *Dios* *jíin* *taninu* *ní* *kajakin-ro*. ⁷ *Chaa* *uu* *xini* *kákuu-ró*. *Bueno* *ní* *jani* *Isaías* *tú'un* *siki-ro* *súan*: ⁸ *Ñayivi* *yá'a*, *jíin* *yú'u-i* *káchiñú'ún-i* *ruu*, ko *jíin* *añú-i* *chi* *jiká-ni* *kúu* *ini-i* *jító-i* *ruu*. ⁹ Te *káchiñú'ún* *sáni-i* *ruu*, *chi* *kástá'an-i* *tú'un* *jáni* *ini* *in* *chaa*, *áchí* *Isaías*. *Achí-ya*. ¹⁰ Te *ní* *kana-ya* *xini* *ñáyivi-ún*. Te *ní* *ka'an-ya* *jíin-i*: *Kuní* *so'o* *jiná'an-ró*, Te *chu'un* *ini-ro* *tú'un* *ká'an-ri*: ¹¹ *Nasu* *ja* *kívi* *ini* *yu'u* *cháa* *kuchá'an-de* *sá'a*, *chi* *ja* *kénda* *ini* *yu'u-dé*, *yuán* *kúu* *ja* *kúchú'an-de* *sá'a*, *áchí-ya*. ¹² *Yúan-na* te *chaa* *káskuá'a* *jíin-yá*, *ní* *chakoyo-de* nuu-*yá*. Te *ní* *kaka'an-de*: *Á* *jini-ní* *ja* *ní* *kakiti* *ini* *chaa* *fariseo* *ja* *ní* *kajini* *so'o-de* *tú'un* *yá'a*, *xí* *túu*, *áchí-de*. ¹³ Ko *máá-yá*, *ní* *ka'an-ya*: *Taká* *yunu* *ja* *tú* *ní* *náchu'un* *máa* *Táa-ri* *andivi*, te *tú'un-ri* *kí'in*. ¹⁴ *Sía* *jiná'an-ró* *ná* *kí'in-de*. *Chaa* *kuáá* *kástá'an* *ichi* *núu* *sáva-ga* *chaa* *kuáá* *kákuu-de*. *Chi* *nú* *in* *chaa* *kuáá* *stá'an-de* *ichi* *núu* *ingá* *chaa* *kuáá*, te *ndendúu-de* *jungoyo-de* *ini* *xa'va*. *Achí-ya*. ¹⁵ Te *ní* *ka'an* Pedro *jíin-yá*: *Kastú'un* *káji-ní* *tú'un* *yátá* *yá'a* nuu-*ná* *jiná'an-ná*, *áchí-de*. ¹⁶ Te *ní* *kachi* *Jesús*: Te *suní* *onde* *róó* *tú* *kájuku'un* *ini-ro* *náun*. ¹⁷ *Á* *tú* *kájuku'un* *ini-ro*

ja táká ja kée-í kivi kua'an chii-i, te ndénda-ni kua'an. ¹⁸ Ko ja kenda yu'u-í, chii onde inii añú-i vai, te yúan kúu ja kúchá'an-i sá'a. ¹⁹ Chii onde ichi inii añú-i kenda ja jáni ñáá inii, ja já'ni ndíyi, ja ísíki ncháa tá'an, ja kuáxán inii, ja sakuí'ná, ja ká'an tu'un tú'ún, ja ká'an ndiva'a. ²⁰ Taká tu'un yá'a kúu ja kúchá'an-i sá'a. Ko nú tú nándá'á-i te kee-í staa, tú kúchá'an-i sá'a. Achí-ya.

Tu'un sesí'í ña'an ñúu Caná

²¹ Te ni kenda Jesús yúan kua'an-ya ichi ndáñúu Tiro jín Sidón. ²² Te ñin ña'an ñúu Caná, ni kenda-ña ndáñúu yúan. Te ni kana kó'ó-ña: Táta, Se'e David, kundá'ú inii-ní náá, chii sesí'í-ná ká'ú xaan tá'an-i ñin tachi kinni, achí-ña jín-ya. ²³ Ko máá-ya, tú ní ká'an kuti-ya jín-ña. Yúan-na te ni jakoyo chaá káskuá'a jín-ya. Te ni kaka'an ndá'ú-de jín-ya: Ka'an-ní jín-ña ná kí'in-ña, chii kána kó'ó-ña vái-ña ichi yatá-yo, achí-de. ²⁴ Te ni ka'an-ya: Máni nuu rií, kiti ní kánaa, ká'in se'e Israel, ni táji-ya ruu vai-ri, achí-ya. ²⁵ Yúan-na te ni chaá-ña núu-ya. Te ni chiñú'ún-ña-ya. Te ni ka'an-ña: Táta, chindéé chítuu-ní náá, achí-ña. ²⁶ Te ni ka'an máá-ya: Tú ío va'a ja kuáncha-yo staa sé'e-yó te skána-yó núu lúsu, achí-ya. ²⁷ Te ni ka'an-ña: Jandáa ká'an-ní, Táta, ko lúsu-ún, ichi chíi mesa náchii-tí staa kuachí kóyo yu'u jito'o-ti yáji-tí, achí-ña jín-ya. ²⁸ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Nána, xaan vá'a ni kandija-ní, ná sá'a-ná jín-ní naty'un kuní-ní, achí-ya. Te máá hora jian ní nduva'a-ni sesí'í-ña.

Ja ní nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi kú'u

²⁹ Te ni ja'a Jesús kua'an-ya yúan. Te ni jaa-ya yú'u mar ñuu Galilea. Te ni kaa-ya kuá'an-ya yúku-ún. Te yúan ni jungoo-ya. ³⁰ Te ni jakoyo kua'a ñáyivi núu-ya jín ñáyivi rengo, ja kuáá, ja ñí'in, ja tikú'lu, jín sáva-ga-i ja kaku'u. Te ni kajakin-i-ún núu já'a Jesús. Te ni nasáva'a-ya-í jín'an-i. ³¹ Te ni kakee nuu ñáyivi-ún kándé'é-i ja súan ni kajini-i náka'an ñáyivi ñí'in, ndúva'a ñáyivi tikú'lu, nákaa ñáyivi rengo, ndúndijin nuu ñáyivi kuáá. Te ni kanakana jaa-i Dios ñáyivi Israel.

Ja ní skée-ya kuun mil ñáyivi

³² Te ni kana Jesús xini cháa káskuá'a jín-ya. Te ni ka'an-ya jín-de: Kundá'ú inii-ri ñáyivi yá'a, chii a ni kuu unii kivi káxiukú-i jín-ri, te tú naún káji-í. Te tú kuní-ri natáji-ri-i no'on ndicha-i, chii nú súan te sava ichi te kuitá ii-í. Achí-ya. ³³ Yúan-na te chaá káskuá'a jín-ya ni kaka'an-de jín-ya: Te ndénu ní'on staa kuá'a kée ndá'a chii ñáyivi kuá'a yá'a, chii máni ñu'un té'é kúu yá'a, achí-de. ³⁴ Te ni ka'an Jesús jín-de: Nasaa staa kándiso-ró, achí-ya. Te ni kaka'an-de: Usia-ni, te yaku tiyáká lúli, achí-de. ³⁵ Yúan-na te ni tá'ú-ya tiñu nuu ñáyivi-ún ni kajungoo-i nuu nú'un. ³⁶ Te ni ki'in-ya ndí'usiá staa jín cháká-ún, te ni jikan ta'u-ya, te ni sakuáchí-ya, te ni ja'a-ya núu cháa káskuá'a jín-ya, te ni kajani-de nuu-í. ³⁷ Te ni kayee táká-i. Te ni kanda'a chii-i. Te ni kanastútú-de ja ní kendo kuáchí-ún, usia ndo'o chítú ndii. ³⁸ Te ñáyivi ní kayee-ún, jínu onde kuun mil chaá, te sijn-ga kúu ñasí'í jín táká suchí lúli. ³⁹ Yúan-na te ni jacha-ya ñáyivi-ún kuangoyo-i. Te ni ndivi-ya inii barco. Te ni jaa-ya ndáñúu Magdala.

1 Te ni jakoyo chaa fariseo jín cháa saduceo nuu-yá, chi koto nchaa-de-ya kákuñi-de. Te ni kajikan-de tuni ichi ándiví núu-yá te kuni-de. 2 Ko máa-yá ni ka'an-ya jín-de: Nú ni ini, te káka'an-ro: nandii ndáxín, chi ío viko kuá'á ándiví, áchí-ro. 3 Te jañá'an káka'an-ro: Vina te kuun sau, chi íin ñáá viko kuá'á ándiví, áchí-ro. Chaa uu xini kákuu-ró. A kájiní-ro ñaún kuni ka'an viko ándiví, ko tú kájuku'un ini-ro tuni kivi yá'a. 4 Ñayivi ñáá yá'a ja káisiki ncháa-i Dios, kájukan-i tuni nuu-rí. Ko ma kuá'a-ri ni ñn nuu-í, chi máni tuni Jonás, chaa ni jani tu'un Dios, kuu ja kuá'a-ri. Achí-ya. Te ni skéndo-o-ya-dé jíná'an-de. Te kua'an-ya.

Cuenta yujan ía cháa fariseo

5 Te ni jakoyo chaa káskuá'a-ún inga lado mar. Te ni kanaa ini-de kundiso-de staa. 6 Te ni kachi Jesús jín-de: Koto va'a-ró máa-ró núu yujan ía cháa fariseo jín cháa saduceo, áchí-ya. 7 Te kádatu'ún máa-de: Siki ja tú kándiso-yó staa ká'an-ya núsáá, áchí-de. 8 Te ni jini Jesús ja súan kádatu'ún-de. Te ni ka'an-ya: Chaa káandíja yaku-ni kákuu-ró. Ñaún kádatu'ún-ró. Ja tú ní kándiso-ró staa náún. 9 Onde vina tú kájuku'un ini-ro náún. Á tú kánuku'un ini-ro ja ní kuu jín ú'un staa jín ú'un mil chaa, te nasaa jika ní kanastútú-ró-sa. 10 Ni ja ní kuu jín usiá staa-ún jín kúun mil chaa, te nasaa ndo'o ní kanastútú-ró. 11 Te naja tú kájuku'un ini-ro, chi tú ní ká'an-ri tu'un státilá jín-ró, chi sua ja koto va'a-ró máa-ró núu yujan ía cháa fariseo jín cháa saduceo. Achí-ya jín-de. 12 Yúan-na te ni kájuku'un ini-de ja tú ní ká'an-ya jín-de ja koto-de máa-de nuu yujan ía státilá, chi sua ja má kándíja-de sa'an kástá'an chaa fariseo jín cháa saduceo.

Tu'un ni ka'an ndaa Pedro

13 Te ni jaa Jesús ichi ndañúu Cesarea de Filipo. Te ni jika tu'un-yá chaa káskuá'a jín-yá: Ñaún chaa kuu máa Sé'e chaa káka'an ñayivi jíná'an-i, áchí-ya. 14 Te máa-de ni kaka'an-de: Juan, chaa skuánducha, káka'an sava-i. Te sava-ga-i, Elías, te sava-ga-i, Jeremías, xí ñn chaa ni jani tu'un Dios onde sáá, áchí-i. Achí-de. 15 Te máa-yá ni ka'an-ya jín-de: Te róó, na chaa kuu-ri káka'an-ro, áchí-ya. 16 Te ni ka'an Simón Pedro: Máa-ni kuu Cristo, Se'e Dios, I'a chakú, áchí-de. 17 Yúan-na te ni kachi Jesús: Xáán ndatu-ro, Simón se'e Jonás, chi nasu ñn chaa ní kástu'ún tu'un yá'a nuu-ro, chi sua máa Táa-ri I'a kánchaa ándiví ní stá'an-ya núu-ro. 18 Ko ruu, suni ká'an-ri jín-ró ja máa-ró kuu Pedro, te siki káva yá'a kundii tiku'ni kándíja-i nuu-rí sá'a-ri. Te ja kándeé infierno ma kúndéé jín-i. 19 Te nuu-ro kuá'a-ri ndakáa máa ñúu natu'un ándiví. Te taká ja kú'ni-ro ini ñuyivi yá'a, kunu'ni ini ándiví. Te taká ja ndají-ró ini ñuyivi yá'a, ndaji ini ándiví. Achí-ya. 20 Yúan-na te ni ka'an xa'an-yá jín cháa káskuá'a jín-yá, ja tú ni ñn nuu kachi-de ja máa-yá kuu Jesucristo.

Jín kivi ní ka'an-ya ja kúu-ya

21 Te máa hora jian ní kejá'á Jesús ni kastu'ún ndaa-ya núu cháa káskuá'a jín-yá ja jínu nú'ún kí'in-ya ñúu Jerusalem te ndo'o xa'an-yá. Te chaa ni kayii jín taká sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu, ma kuátu'ún-de-ya te ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. 22 Yúan-na te Pedro, ni kiñi'in siin-de-ya. Te ni kejá'á-de ká'an xa'an-dé jín-yá: Ma kuu Táta, tú kuti na modo ja tá'an-ni tundó'o yá'a, áchí-de. 23 Yúan-na te ni jíó káva

Jesús nuu Pedro. Te ni kachi-ya jín-de: Satanás, kuxio ki'in-ro, chi chaa sáká núu kúu-ró núu-rí. Chi tú ká'an-ro tú'un Dios, chi sa tu'un chaa ká'an-ro. Achí-ya.

Tu'un ndó'o chaa kákandíja

²⁴ Yúan-na te ni ka'an Jesús jín chaa káskuá'a jín-yá: Nani chaa nú kuní-de kii-de yata-rí, ma kúndá'ú iní-de máa-de, te ná kuándéé iní-de jín túndó'o kii sikí-dé, te ná kúndikín-de ruu kii-de. ²⁵ Chi chaa jítú iní-de kaku-de chi tundó'o kii sikí-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu in chaa ja sikí rúu, ko kuchaku-de. Achí-ya. ²⁶ Chi naún ní'in chaa vasa ná kúndéé-de ní'in-dé ní náyivi, te nú xnáa-dé añú-de. Xí na jín chúnáa chaa añú-de. ²⁷ Chi máa Sé'e chaa, ndii-ya jín táká ndajá'a-ya. Te nduá'nu-ya sá'a Táa-ya. Yúan-na te cha'u-ya in in náyivi nú ndasa káa tiñu ni kasá'a máa-i. ²⁸ Jandáa ká'an-rí jín-ró: Ió sava chaa ká'in yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuní-de nuu máa Sé'e chaa ndii-ya nñu-ya.

17

Sikí ja túku ni nduu-ya

¹ Yúan-na te nuu iní kivi te ni jaka-ya Pedro jín Jacobo jín ñaní-de Juan, kua'an siin-ya jín-de in yuku súkún. ² Te yúan, tuku ni nduu-ya núu-dé. Te ni nandii ncháa nuu-ya nátu'un ndikandii. Te sa'ma-yá ni kandukiyi nátu'un ndua luz ja nandii ndáxín. ³ Te yúan ni kandenda Moisés jín Elías, kádatu'un-de jín-yá, ni kajini-de. ⁴ Te ni ka'an Pedro: Táta, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a. Nú kuní-ní te sá'a-ná uní ve'e kuii. In kuu máa-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, achí-de jín Jesús. ⁵ Te nini ká'an-de, te ni chaa in viko nu'un. Te ni jasú ní núu-dé. Te ni kenda luz chii. Te ni kenda in tu'un ja ní ka'an: Ya'á kúu Se'e-rí, ja kúndá'ú iní-rí-i. Te kúsi iní-rí jín-i. Ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-i núsáa. Achí Dios. ⁶ Te tu'un yá'a ni kajini so'o chaa káskuá'a-ún. Te ni kandua ndee-ni-de, chi ni kayu'ú xaan-dé. ⁷ Yúan-na te ni ja Jesús. Te ni skandá-ya-dé. Te ni ka'an-ya: Ndukoo, ma yú'ú-ro jíná'an-ró, achí-ya. ⁸ Te ni kandakoto-de. Te tuká ni in naún ní kajini-de, chi máa in-na Jesús. ⁹ Te kánuu-de yuku-ún. Te Jesús ni ka'an xaan-yá jín-de: Ma kachí-ro núu ní in ja súan ni kajini-ro, chi onde ná náchaku máa Sé'e chaa ma'nú ndíyi, achí-ya. ¹⁰ Yúan-na te chaa káskuá'a jín-yá, ni kajika tu'un-de-ya: Te chaa káchaa tutu, naja káka'an-de ja kánúú ndii Elías xna'an-ga, achí-de. ¹¹ Te ni ka'an Jesús jín-de: Jandáa kúu ja ndii Elías xna'an-ga, te nasájáa-de taká ndatiñu. ¹² Ko ká'an-rí jín-ró, ja á ni ndii Elías, te tú ní kánakuni-i-de. Te ni kasá'a-i taká ja ní kakuu iní-i jín-de. Te suni súan xndó'o-i máa Sé'e chaa. Achí-ya. ¹³ Yúan-na te chaa káskuá'a-ún, ni kajuku'un iní-de ja tú'un Juan, chaa ni skuánducha, kúu ja ní ka'an-ya jín-de.

Sikí súchí jí'i yí'i

¹⁴ Te ni najakoyo-ya núu náyivi kuá'a-ún. Te ni chaa in chaa nuu Jesús. Te ni jukuiñi jiti-de nuu-yá. ¹⁵ Te ni ka'an-de: Táta, kundá'ú iní-ní se'e-ná, chi jí'i yí'i-i, te ndó'o xaan-í. Te tini jínu nduá-i nuu nñu'un, te tini jínu nduá-i nuu ndúcha. ¹⁶ Te ni kinchaka-ná-i nuu chaa káskuá'a jín-ní, te tú kakuu sá'a-de tana-í, achí-de. ¹⁷ Te ni ka'an Jesús: Náyivi xaan ní'in iní kakuu-ró ja tú kákandíja-ró. Nasaa-ga kivi kúncha-rí jín-ró. Te nasaa-ga

kiví ndó'o-ri jíin-ró. Kuá'a-i ná kí-i, áchí-ya. ¹⁸ Te Jesús, ni ka'an xa'an-ya nuu tachí káni-ún, te ni kenda kua'an iní suchí-ún. Te ni nduva'a-ni-i máá hora-ún. ¹⁹ Yúan-na te ni jakoyo sín cháa káskuá'a-ún nuu Jesús, te ni kaka'an-de: Naja tú ní kákuu kiñi'in-ná ki'in, áchí-de. ²⁰ Te ni kachí Jesús jíin-de: Sikí já tú kákandíja va'a-ró ní kuu yúan. Chí ká'an ndaa-ri jíin-ró, ja nú kákandíja-ró, vasté in t'li nátu'un in ndikin yuá mostaza, te kachí-ro kúni yuku yá'a: Kuxio yá'a te kuá'an onde yúan, achí-ro, te ki'in. Te kuu sá'a-ró táka tiñu súan. ²¹ Ko in tá'an yúan ni ma kenda kuti ki'in, te nú tú kakan ta'u-yo te kondicha iní-yo. Achí-ya.

Jíin kiví ní ka'an-ya já kúu-ya

²² Te nini ká'in-ya iní ñuu Galilea, te ni kachí Jesús jíin-de: Máá Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a sáva-ga cháa. ²³ Te ka'ni-dé-ya. Ko nuu uní kiví te nachaku-ya, áchí-ya. Te máá-de, ni kandukuí'a xa'an iní-de.

Sikí xú'un póniná

²⁴ Te ni jakoyo-ya ñuu Capernaum. Te cháa kájikān poniná, ni chakoyo-de nuu Pedro. Te ni kaka'an-de: Te Maestro máá-ró, tú kuá'a-de poniná náún, áchí-de. ²⁵ Te Pedro: Kuu, áchí-de. Te ni ndívi-de iní ve'e. Te ni ka'an Jesús xna'an-ga jíin-de: Naún kachí-ro. Taká cháa rey iní ñuyívi yá'a, ndénu kájikān-de poniná. Á nuu sé'e-de xí núu cháa sín ve'e, áchí-ya. ²⁶ Te ni kachí Pedro jíin-ya: Nuu cháa sín ve'e kájikān-de, áchí-de. Te ni kachí Jesús jíin-de: Te se'e-de ká'jo libre-i núsáá. ²⁷ Ko náva'a tú skití iní-yo-dé, te kuá'an onde yu'u mar, te skívi-ró gancho, te katiin-ró tíyáká kenda xna'an-ga. Te ndika-ro yú'u-tí. Te yúan ni'in-ro in peso. Te kuá'a-ró núu-dé ja kúu ruu jíin róo. Achí-ya.

18

Ndéja kúñá'nu-ga iní ñuu nátu'un andíví

¹ Te suni kiví-ún ni chakoyo cháa káskuá'a-ún nuu Jesús. Te ni kaka'an-de jíin-ya: Ndé cháa kúñá'nu-ga iní ñuu nátu'un andíví, áchí-de. ² Te ni kana Jesús xiní in suchí lúlí. Te ni jani-ya-í ma'ñú-de. ³ Te ni kachí-ya: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja nú tú naxió káva iní-ro te nduu-ró nátu'un in suchí lúlí, ma kiví kuti-ro iní ñuu nátu'un andíví. ⁴ Chí nú ndé cháa sásúchí-de máá-de nátu'un suchí lúlí yá'a, cháa-ún kúñá'nu-ga iní ñuu nátu'un andíví. ⁵ Te cháa ja jíin sí'v'i-rí játá'ú-de in suchí lúlí nátu'un suchí yá'a, te ruu játá'ú-de. ⁶ Te nú in suchí lúlí yá'a kándíja-i ruu, te kivi-i kuachi sá'a in cháa, te va'a-ga nú ní nú'ni in yosó ká'nu sukun cháa-ún, te kee-de ki'in-de xuu ndúcha mar núú. ⁷ Naka ndá'ú ñayívi iní ñuyívi, chí kájito ncha-de-i kásá'a-i kuachi, te jinu nú'ún já kóo kiví-ún. Ko naka ndá'ú cháa ja skívi-de-i iní kuachi. ⁸ Núsáá te nú nda'a-ro xí já'a-ro kuni skívi róo nuu ío kuachi, xiti te skána-ró ná ki'in. Va'a-ga ja kóo rengo-ro xí kóo tikú'lu-ró kúchaku-ro ní káni, nasu já kóo ndendúú nda'a-ro xí ndendúú ja'a-ro kí'in-ro núu nú'ún ní káni. ⁹ Te nú nduchi-ro kuni skívi róo nuu ío kuachi, tava te skána-ró ná ki'in. Va'a-ga ja kúchaku-ro jíin in-ni nduchi-ro, nasu já kóo ndendúú nduchi-ro kí'in-ro núu nú'ún infierno. ¹⁰ Koto-ró máá-ró jíná'an-ró. Ma sá'á iní-ro núu in

suchi lúli yá'a. Chi a ká'an-ri jíin-ró já ndájá'a-í ká'io andívi, nene kájiní-ya núu máa Táa-ri ja kánchaa-ya onde andívi.

Siki r'ii kiti ní sana

¹¹ Chi máa Sé'e chaa, ni kii-ya já náma-ya táká ñayivi já á ni naa. ¹² Ndasa kájani ini-ro. Nú ñin chaa ñáva'a-de ñin ciento ri, te skuíta-de ñin-ti. Á tú xndóo-de kuun xiko xia'un kuun-gá-ti, te ki'in-de onde yuku kíandúkú-de kiti ní sana-ún. ¹³ Te nú ni nani'in-dé-ti, jandáa ká'an-ri jíin-ró ja kúsii-gá ini-de jíin kiti-ún vásá jíin kúun xiko xia'un kuun-gá kiti tú ni kásana-ún. ¹⁴ Te súan máa Táa-ro I'a kánchaa onde andívi, tú játa'an ini-ya já náa ní ñin tá'an suchi lúli yá'a.

Ndasa kuu ñani sá'a kuachi

¹⁵ Núsáa te nú ñani-ro ní sá'a-de kuachi siki-ro, te kuá'án, te kastu'un sá'i-ro núu-dé naun kuachi ni sá'a-de. Te nú ni chu'un ini-de tu'un ká'an-ro jíin-de, yúan-na te a ni ndumaní-dé jíin-ró sá'a-ró. ¹⁶ Ko nú tú ní chú'un ini-de tu'un ká'an-ro, te kuaka uu xí uní-ga ñayivi kí'in jíin-ró, nává'a jíin tú'un ká'an uu xí uní testigo te kundaá taká tu'un. ¹⁷ Te nú tú ní chú'un ini-de tu'un ká'an chaa-ún, te kastu'un-ró núu tíku'ni kándíja. Te nú suni tú ní chú'un ini-de tu'un ká'an tíku'ni-ún, te sía-ro-dé ná kúu-de nátu'un ñin chaa ñin nación xí ñin chaa xini. ¹⁸ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, taká ja kú'ni-ro ini ñuyivi yá'a, kunu'ni ini andívi. Te taká ja ndáji-ró ini ñuyivi yá'a, ndaji ini andívi. ¹⁹ Inga tu'un ká'an-ri jíin-ró, ja nú uu tá'an-ro ini ñuyivi yá'a, koo conforme-ro siki ñin tu'un ja kájukan ta'u-ro, te máa Táa-ri onde andívi skikuu-ya tú'un-ún jíin-ró. ²⁰ Chi nú ni kanataka uu xí uní ñayivi káchiñú'ún-i ruu jíin sí'vi-rí, te yúan kánchaa-ri ma'ñú-i, áchí-ya.

Siki tú'un sá'a tuká'nu ini

²¹ Yúan-na te ni jaá Pedro nuu-yá. Te ni ka'an-de jíin-yá: Táta, ñasaa jínu sá'a-ná tuká'nu ini nuu ñani-ná ja sá'a-de kuachi nuu-ná. Ode usia jínu náun, áchí-de. ²² Te ni kachi Jesús: Tú ká'an-ri jíin-ró já onde usia jínu, chi onde kuun ciento kuun xiko uxí jínu. ²³ Ja yúan máa ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñin chaa kúu rey, ja ní kuní-de sánda-a-de cuenta jíin mozo-de. ²⁴ Te ni kejá'a-de násá'a-de cuenta. Te yúan ni jaá ñin chaa taú ñin millón peso nuu-dé. ²⁵ Te tú ní kúu chunáa cháa yúan. Te ni tá'ú tíñu jito'o-de ja ná kúya'u-de jíin sé'e-de jíin ñásí'i-de jíin táká ndatíñu ñáva'a-de te nakunáa xú'ún taú-de. ²⁶ Yúan-na te ni jukuiñi jíti mozo-ún. Te ni ka'an nda'ú-de jíin rey-ún: Táta, kundatu-ni, te vásá ná chúnáa ndí'i-ná xu'ún-ni, áchí-de. ²⁷ Te máa jito'o-ún, ni kundá'ú ini-de mozo-de. Te ni sía-de kua'an. Te ni sá'a-de tuká'nu ini ja taú mozo-de-ún. ²⁸ Ko mozo-ún nuu ní kenda-de kua'an-de, te ni ketá'an-de jíin ñin tá'an mozo-de ja taú uxí peso nuu-dé. Te ni katiin chaa-ún. Te ni kiti-dé sukun cháa-ún. Te ni ka'an-de: Chunáa ndí'i ja taú-ro núu-rí, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te tá'an mozo-de-ún, ni jukuiñi jíti núu-dé. Te ni ka'an nda'ú jíin-de: Kundatu te vásá ná chúnáa ndí'i-ri xu'ún-ró, áchí mozo-ún. ³⁰ Ko máa-de, tú ní kuní-de, chi ni chindee-de chaa-ún vekaa onde kivi ní nakunáa já taú cháa-ún nuu-dé. ³¹ Te ni kajini tá'an mozo-de-ún ja ní ta'an-de. Te ni kakuxii xáan ini-de. Te ni chakoyo-de. Te ni kanakani ndí'i-de tu'un nuu jito'o-de ja ní ta'an chaa-ún. ³² Yúan-na te jito'o-ún, ni kana-de xini mozo

ñáá-ún nī jaā. Te nī ka'an-de: Mozo ndiᵛa'a kúu-ró, chi taká ja taú-ro-ún nī sá'a-rī tuká'nu inī nuu-ro, chi nī ka'an nda'ú-ro jíin-rí. ³³ Te nátu'un nī kundá'ú inī-rī róó, suni súan ní kundá'ú inī-ro tá'an mozo-ro núú, áchí-de. ³⁴ Yúan-na te nī kitī inī jito'o-ún nuu-dé. Te nī chí'i-de cháa nda'a justicia, onde nī nachunáa-dé taká ja taú-de. ³⁵ Suni súan sá'a máá Táa-rī andívi jíin-ró te nú tú sá'a-ró tuká'nu inī-ro núú taká ñani-ro, onde jíin iní jíin ańú-ro nú naún kuachi sá'a-de jíin-ró, áchí-ya jíin-de.

19

Ja ní kandikin kua'a-í-ya

¹ Te nī ndi'i nī ka'an Jesús taká tu'un yá'a. Te nī kenda-ya iní ñuu Galilea kua'an-ya. Te nī jaā-ya yúñuu Judea, ingā lado yucha Jordán. ² Te kua'a ñayivi, nī kandikin-i-ya kuá'an-i jíin-yá. Te yúan nī nasáva'a-ya-í jíná'an-i.

Siki tú'un tú xndóo tá'an

³ Yúan-na te nī jakoyo yakū cháa fariseo nuu-yá, ja kóto nchaā-de-ya kákuñi-de. Te nī kaka'an-de: Vatu-ni kuu xndóo ñn cháa ñasí'i-de ja siki ñani kuachi kúu, xí túu, áchí-de. ⁴ Ko máá-yá, nī ka'an-ya: Á tú ní kaka'u-ró tutú ndasa nī sá'a Dios cháa onde xnáñuu, chí ja yí jíin já sí'i ní sá'a-ya. Achí. ⁵ Yúan-na te nī ka'an Dios: Ja yúan xndóo cháa táa-de náa-de, te kétá'an-de jíin ñasí'i-de. Te ñn-na ñayivi kúu ndendúu-de. Achí Dios. ⁶ Súan kúu ja ná tuká kúu uu, chí ñn-na kúu. Núsáa te ma sásin ñn cháa ja á nī skétá'an Dios, áchí-ya. ⁷ Te nī kakachi-de jíin-yá: Te Moisés, naja ní tá'ú-de tiñu ja kúva'a akta ndusiin, te ndoo-ña núsáa, áchí-de. ⁸ Te nī ka'an-ga-ya jíin-de: Siki já ní'in inī ańú-ro jíná'an-ró, yúan ní jatū'un Moisés ja xndóo-ró ñasí'i-ro. Ko onde xnáñuu, tú súan ní kúu. ⁹ Ko ruu, ká'an-rī jíin-ró, nú ndé cháa xndóo-de ñasí'i-de, nasu já tini inī-ña, te tanda'a-dé jíin ingá-ña, ísiki ncháa-de ñasí'i-de. Te cháa tanda'a jíin ñá'an ní ndoo, suni ísiki ncháa-de-ña, áchí-ya. ¹⁰ Te nī kaka'an cháa káskuá'a jíin-yá: Nú súan ío tiñu taká cháa jíin ñasí'i-de, va'a-ga ma tanda'a-dé núsáa, áchí-de. ¹¹ Yúan-na te nī ka'an-ya jíin-de: Nasu taká cháa juku'un inī-de tu'un yá'a, chí cháa nī ja'a-rī tu'un nuu-dé, cháa yúan kájuku'un inī-de. ¹² Ío cháa kákuu eunuco onde kivi ní kaku-de chí náa-de, te ío cháa kákuu eunuco nī sá'a ingā cháa jíin-de, te ío cháa kákuu eunuco nī kasá'a máa-de ja siki ñuu nátu'un andívi. Cháa ja kúu juku'un inī-de, ná juku'un inī-de núsáa. Achí-ya.

Jesús jíin súchí lúli

¹³ Yúan-na te nī chakoyo ñayivi jíin súchí lúli-i, ja ná cháa-ya ndá'a-yá xiní-í, te ná kakán ta'u-yá ja'a-í. Te cháa káskuá'a jíin-yá, nī kaka'an xaan-dé jíin ñayivi-ún. ¹⁴ Te nī ka'an Jesús: Sía ná kíkoyo súchí lúli núu-rí, te ma kasú-ro íchi-í, chí nátu'un súchí yá'a kákuu ja kúu kivi inī ñuu nátu'un andívi, áchí-ya. ¹⁵ Te nī cháa-ya ndá'a-yá xiní-í jíná'an-i. Te nī kuxio-ni-ya yúan kua'an-ya.

Cháa kúká

¹⁶ Te yúan nī jaā ñn cháa súchí núu-yá, nī ka'an-de jíin-yá: Cháa va'a kúu-ní Maestro. Naún tiñu sá'a-ná te ní'in tá'u-ná kuchaku-ná ní káni. Achí-de. ¹⁷ Te nī kachi-ya jíin-de: Naja ká'an-ro cháa va'a jíin-rí. Tú ni ñn

chaa va'a ío, chi máá ñn-ni Dios. Nú kuní-ro kúchaku-ro, te skíkuu-ró tíñu ni tá'ú-yá. Achí-ya. ¹⁸ Te ni kachi-de jíin-yá: Ndéja kúu núsáá, áchí-de. Te Jesús, ni ka'an-ya: Ma ká'ni-ro ndíyi, ma kúsiki ncháa tá'an-ro, ma sakuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'ún, ¹⁹ Kuandatu nuu táa-ro nuu náa-ro, te kundá'ú iní-ro tá'an-ró nátu'un kúndá'ú iní-ro máá-ró, áchí-ya. ²⁰ Te ni kachi chaa súchi jíin-yá: Taká tíñu yá'a, a ni skíkuu-ná onde ná lúli-ná. Naún sá'a-ga-ná núsáá. Achí-de. ²¹ Te ni kachi Jesús jíin-de: Nú kuní-ro kéndoo va'a-ró, kuá'an, te xikó-ró já ñáva'a-ró, te kua'a-ró núu ñáyivi ndá'ú. Te onde andívi koo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró kúndikin-ro rúu ki'on, áchí-ya. ²² Te chaa súchi-ún ja ní jini so'o-de tu'un yá'a, te kua'an-de kúxii iní-de, chi kua'a xaan ndátíñu ñáva'a-de. ²³ Yúan-na te ni kachi Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja xaan ú'u kivi ñn chaa kúka iní nuu nátu'un andívi. ²⁴ Ko ruu ká'an-ri jíin-ró, ja yachi-ga ja'a ñn camello ya yiki tíkuí, vasa ñn chaa kúka kivi-de iní nuu nuu tá'ú Dios tíñu, áchí-ya. ²⁵ Ko chaa káskuá'a jíin-yá, súan ni kajini so'o-de tu'un yá'a, te ni kayu'ú xaan-dé. Te ni kaka'an-de: Ndé chaa kaku núsáá, áchí-de. ²⁶ Te ni ndakoto Jesús nuu-dé. Te ni ka'an-ya jíin-de: Jíin cháa ma kúu kuti, ko taká-ni tíñu ndí'i-ni kúu sá'a Dios, áchí-ya. ²⁷ Yúan-na te ni ka'an Pedro jíin-yá: Náá, ni kaskéndoo-ná taká ndatíñu-ná, te káindikin-ná ní vai-yó. Naún ní'in-ná núsáá, áchí-de. ²⁸ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an máá Sé'e chaa jíin-ró jíná'an-ró, ja kivi kúnchaa-ri mesa-ri te nduñá'nu-ri iní ñuyívi jáá, kivi-ún te kunchaa-ro núu uxí uu silla. Te sánda-ro tíñu ndí'uxí uu tata chaa Israel, chi káindikin-ro rúu. ²⁹ Te chaa skéndoo ve'e-de, xí ñaní-de, xí kuá'a-de, xí táa-de, xí náa-de, xí sé'e-de, xí nú'un-dé ja siki rúu, te nani'in-dé ñn ciento vuelta. Te suni ní'in tá'u-dé kuchaku-de ní káni. ³⁰ Te kua'a cháa kúnúú, nduu-de sandí'i-na. Te chaa sandí'i-na, ndunúú-de.

20

Chaa kásatíñu nuu itú

¹ Chi nuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn chaa kúu jito'o ve'e, ja ní kenda-de ñn jañá'an, ndúkú-de chaa sátiñu nuu itú-de. ² Te ni sánda-de jíin cháa kásatíñu-ún ja chá'u-de ñn peso ja kivi. Te ni táji-de chaa-ún kuangoyo-de nuu itú-de. ³ Te suni ni kenda-de nátu'un ka'ñn. Te ni jini-de nuu sáva-ga chaa ká'jin sáni-de nuyá'u. ⁴ Te ni kachi-de jíin cháa-ún: Kuangoyo nuu itú-ri, chi cha'u va'a-ri róo, áchí-de. Te máá cháa-ún kuangoyo-de. ⁵ Te ni kenda tuku-de nátu'un ka'uxi uu jíin ká'uni. Te suni súan ni sá'a-de. ⁶ Te a yani ka'u'un ni kenda tuku-de. Te ni ketá'an-de jíin yakú-ga chaa ká'jin sáni. Te ni kachi-de jíin cháa-ún: Naja ká'jin kúxí-ró yá'a ní ncháka ncháa, áchí-de. ⁷ Te ni kakachi chaa-ún jíin-de: Kuachi ja tú naún ká'an jíin-ná ja sátiñu-ná. Te ni kachi-de jíin máá cháa-ún: Kuangoyo nuu itú-ri, chi cha'u va'a-ri róo, áchí-de. ⁸ Te nuu ní ini kivi-ún, te ni kachi jito'o itú-ún jíin mandador: Kana xini cháa ká'jin nuu tíñu te cha'u-ró-de, onde chaa ni chaa sandí'i-na te onde chaa ni chaa núú, áchí-de. ⁹ Te ni chaa chaa ni jakoyo onde ka'u'un aini-ún. Te ni káki'in-de peso peso ya'u-de ja ñn ñn-de. ¹⁰ Te ni chaa chaa ni jakoyo núu yúan. Te kájan iní-de ja ví'i-gá ki'in ya'u-de. Ko suni ñn peso ni káki'in ñn ñn-de jíná'an-de. ¹¹ Te ni káki'in-de ya'u-de-ún. Te ni kánda vaa-de káka'an-de siki jito'o

ve'e-ún. ¹² Chaa sandí'í-na yá'a ñn hora-ni nī kasátiñu-de, te ñn núu-ni nī chā'u-ní-de jíin-ná ja xáan ní'ní te nī'in nī kasátiñu-ná ncháka ncháa, áchí-de. ¹³ Te máá jíto'ō nī kachī-de jíin ñn-de: Amigo, tú sá'a ndíva'a-rī jíin-ró. Nasu ní sánda-a-yō já ñn peso ki'in-ró náún. ¹⁴ Ki'in ya'u-ró te no'on-ro, chī ruu kuní-rī chā'u-rī chaa sandí'í-na yá'a nátu'un nī chā'u-rī róó. ¹⁵ Tú kuu sá'a-rī ja kuní-rī jíin já xíin máá-rí náún, xí kúkuásún iní-ro já vá'a nī chā'u-rī-de. ¹⁶ Súan kúu ja táká chaa núu, nduu-de sandí'í-na. Te chaa sandí'í-na-ún, nduu núu-de. Chī kána-ya xiní kuá'a ñáyivi, ko yaku-ni-i káji-ya. Achí-ya.

Jíin kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

¹⁷ Te nī kaa Jesús kua'an-ya íchi ñúu Jerusalén. Te nī jaka sñn-ya ndí'uxí uu chaa káskuá'a jíin-yá. Te nini kája'an-ya te nī ka'an-ya jíin-de: ¹⁸ Ná kuní-ro, chī kaa-yó kí'in-yō ñúu Jerusalén. Te yúan natuu máá Sé'e chaa nuu táká sutu ñá'nu jíin núu cháa káchaa tutu, te ka'ni-dé-ya. ¹⁹ Te nachí'i-de-ya ndá'a ñáyivi sñn nación, náv'a sákátá-i nuu-yá. Te kua'a-i ta'u-yá. Te ka'ni-í-ya jiká cruz. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya.

Favor jikán ñn náa ja'a sé'e-ña

²⁰ Yúan-na te nī jaá náa se'e Zebedeo nuu-yá jíin sé'e-ña. Te ni chiñú'ún-ña-yá, jikán-ña ñn favor nuu-yá. ²¹ Te máá-yá, nī ka'an-ya jíin-ña: Naún kuní-ro, áchí-ya. Te ni kachí-ña jíin-yá: Kua'a-ni xiin-ni kuxiukú ndéndúu se'e-ná yá'a jíin-ní, ñn-i íchi ndává'a-ní, te inga-i íchi ndávésé-ní, kivi tá'ú-ní tiñu iní nuu-ní, áchí-ña. ²² Yúan-na te nī ka'an Jesús: Tú kájiní-ro naún kúu ja kájikān-ro. Á kuu ndo'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, xí kúu kuanducha-ro núu ní janducha-rí. Achí-ya. Te máá-de nī kaka'an-de: Kuu sá'a-ná, áchí-de. ²³ Te nī ka'an-ya jíin-de: Jandaa ja ndó'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, te nuu ní janducha-rí, kuanducha-ro. Ko ja kúxiukú-ró íchi ndává'a-rī jíin íchi ndávésé-rí, nasu máá-rí tá'ú tiñu ja kuá'a-rī nuu-ro, chī máá Táa-rī jiní ndé chaa ni'in, chī a nī sátu'a-ya já kúxiukú cháa-ún. Achí-ya. ²⁴ Te uxí-ga chaa-ún, nī kajini so'o-de tu'un yá'a. Te nī kakití iní-de nuu úu ñani-ún. ²⁵ Yúan-na te Jesús, nī kana-ya xiní-dé. Te nī kachí-ya jíin-de: Kájiní-ro já cháa kákuñá'nu nuu ñáyivi sñn nación, tá'ú téyí-de tiñu nuu-í. Te ja kákuñá'nu sikí máá-de, suni kátjin nī'in so'o-de. ²⁶ Ko sikí róó jíná'an-ró, na tú súan koo. Chī nú ndé róó kuní kuñá'nu nuu tá'an-ró, te róó kúu ja kuátíñu nuu tá'an-ró. ²⁷ Te nú ndé róó kuní kunúu, yúan ndúu mozo nuu táká-ro. ²⁸ Nátu'un máá Sé'e chaa, chī tú vai-ya já kuátíñu ñáyivi núu-yá, chī sua játíñu-ya núu ñáyivi, te kataña-ya máá-yá kuu-ya já nákuuaan-ya kuá'a ñáyivi, áchí-ya.

Sikí úu chaa kuáa

²⁹ Yúan-na te nī kenda koyo-ya iní ñuu Jericó. Te kua'a xáan ñáyivi, nī kandikín-i Jesús. ³⁰ Te yúan káxiukú úu chaa kuáa yú'íchi-ún. Te nī kajini so'o-de ja ní ja'a Jesús kua'an-ya, te nī kakana kó'ó-de: Táta Se'e David, kundá'ú iní-ní náá, áchí-de. ³¹ Te ñáyivi-ún, nī kaka'an xaani jíin-de ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de, ví'í-gá nī kakana jaa-de: Táta Se'e David, kundá'ú iní-ní náá, áchí-de. ³² Te nī jukuñi Jesús. Te nī kana-ya xiní-dé. Te ká'an-ya jíin-de: Naún sá'a-rī jíin-ró kákuni-ro, áchí-ya. ³³ Te nī kaka'an-de jíin-yá: Táta, ja ná ndúndijin nduchi-ná kákuni-ná, áchí-de.

³⁴ Yúan-na te Jesús n̄i kundá'ú in̄i-ya-dé. Te n̄i ké'é-yá nduchi-dé. Te n̄i kandundijin-ni nduchi-dé. Te n̄i kandikin-de-ya kuá'an-de jín-yá.

21

Ja ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹ Te nuu ní kakuyani-ya ñuu Jerusalén, n̄i jakoyo-ya ñuu Betfagé ch̄ji yuku Olivos. Yúan-na te n̄i táji Jesús uu cháa káskuá'a jín-yá kua'an-de. ² Te ká'an-ya jín-de: Kua'an onde ñuu kánchaa nuu-ro jián, te ni'in-ro ñn burro nú'ni-ti jín ñn burro yíkin jín-tí. Te ndáji-ró-tí, te kunchaka-ró-tí kii-ró jín-tí nuu-rí yá'a. ³ Te nú ndé cháa ka'an jín-ró, te kach̄i-ro kúni-de: máá Jito'o-yo jínu ñú'ún-yá-ti, ach̄i-ro. Yúan-na te síá-ni-de-ti, ách̄i-ya. ⁴ Te súan ni kuu taká yuán náva'a skíkuu tu'un n̄i ka'an cháa n̄i jani tu'un Dios: ⁵ Kach̄i nuu sésí'i ñuu Sion: Yá'a ndé'é-ró ch̄i Rey máá-ró vai-ya núu-ro. Vitá in̄i-ya. Te yóso-yá ñn burro yíkin se'e kit̄i ndiso, ách̄i. ⁶ Te cháa káskuá'a-ún kája'an-de. Te n̄i kasá'a-de nát̄u'un n̄i tá'ú Jesús tiñu nuu-dé. ⁷ Te káinchaka-de burro jín burro yíkin-ún n̄i najaa-de nuu-yá. Te n̄i kachúkú-de tikach̄i-de sik̄i-ti. Te n̄i jukoso-yá-ti. ⁸ Te ñayivi kuá'a-ún, n̄i kajak̄in-i tikach̄i-i in̄i ichi. Te sava-ga-i n̄i kaja'nu-i nda'a yúnu. Te n̄i kajak̄in-i in̄i ichi-ún. ⁹ Te ñayivi kája'an ichi núu-yá jín ñayivi kándikin ichi yatá-yá, n̄i kaka'an jaa-i: Xáan va'a Se'e David. Ná nákana jaa-yó-yá, ch̄i ndiso-ya tiñu máá Tatá. Xáan va'a I'a kúu-ya onde andívi. Ach̄i-i. ¹⁰ Te n̄i kivi-ya in̄i ñuu Jerusalem. Te n̄i kuvaa taká ñayivi ñuu-ún. Ndé cháa kúu cháa yá'a, ách̄i-i. ¹¹ Te n̄i kaka'an ñayivi-ún: Cháa yá'a kúu Jesús cháa jani tu'un Dios. Te onde ñuu Nazaret ndañuu Galilea vai-de. Ach̄i-i.

Ja ní sándoo-ya ve'e ij

¹² Te n̄i kivi Jesús in̄i ve'e ij Dios. Te n̄i kiñi'in-ya ñayivi kájaan, káxikó, ñn in̄i ve'e ij-ún, kája'an. Te n̄i skuíó káni-ya mesa cháa káxndáji xu'ún, jín silla cháa káxikó paloma. ¹³ Te n̄i ka'an-ya jín-i: A yóso núu tutú: Ve'e-rj, ch̄i ve'e nuu kájik̄an ta'ú-i nání, ách̄i tutu. Ko máá-ró, a n̄i kanasá'a-ró yaú kava ñáku'i ná. Ach̄i-ya. ¹⁴ Yúan-na te ñayivi kuáá jín ñayivi rengo, n̄i jakoyo-i nuu-yá in̄i ve'e ij. Te n̄i nasáva'a-ya-í. ¹⁵ Ko sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu, n̄i kajini-de taká tiñu ñá'nu sá'a-ya, jín núu súch̄i lúlú kákana jaa-i in̄i ve'e ij-ún: Xáan va'a Se'e David, ách̄i-i. Te n̄i kakiti in̄i-de. ¹⁶ Te n̄i kaka'an-de jín-yá. Á tú jini so'o-ró já káka'an such̄i yá'a, ách̄i-de. Te n̄i ka'an Jesús jín-de: Á té ka'u-ga-ro tutú ndasa ká'an: Such̄i lúlú jín súch̄i kájaxin, va'a kánakana jaa-i ní, sá'a-ní, ách̄i. ¹⁷ Te n̄i xndóo-ya-dé. Te n̄i kenda-ya ñuu kua'an-ya onde ñuu Betania. Te yúan n̄i kendoo-ya ákuáa-ún.

Tu'un mérkexe

¹⁸ Te jañá'an kivi xían-ún kuano'on-ya onde ñuu, te jí'i-ya sóko. ¹⁹ Te n̄i jini-ya núu ñn mérkexe kándij yu'íchi-ún. Te n̄i jaa-ya núu mérkexe-ún. Te tú kuti naún ní ni'in-yá, ch̄i máá núma-ní ío. Te n̄i ka'an-ya jín: Ma kúun kuti-gá nde'e xiní-ro, ách̄i-ya. Te n̄i ich̄i káján-ni mérkexe-ún. ²⁰ Te cháa káskuá'a jín-yá, n̄i kanaa iní-de ja ní kajini-de tiñu yá'a. Te n̄i kaka'an-de: Ndasa n̄i sá'a-ya já ní ich̄i káján-ni mérkexe-ún, ách̄i-de. ²¹ Te n̄i ka'an Jesús: Jandáa ká'an-rj jín-ró, nú kákandíja-ró te tú jani sik̄i in̄i-ro, nasu máá ñn tiñu mérkexe yá'a kuu sá'a-ró, ch̄i suni kuu nú ka'an-ro jín yúku

yá'a: Kuxio te jungoo-ró ondé nuu mar kundee-ró, te kuu súan. ²² Te taká ja kakán ta'u-ro, te nú kákandija-ró, te ni'in-ro. Achí-ya.

Siki tiñu ndiso Jesús

²³ Te ni najaa-ya iní ve'e i. Te nini stá'an-ya tú'un, te sutu ñá'nu jín cháa ni kayii iní ñuu, ni jakoyo-de nuu-ya. Te ni kajika tu'un-de-ya: Na jín tú'un sá'a-ró tiñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jín-ró sá'a-ró súan. Achí-de. ²⁴ Te ni ka'an Jesús: Suni ná kaká tu'un-rí róo ñn tu'un. Te nú kuu xndió káni-ró, yúan-na te kachi-ri nuu-ro na jín tú'un sá'a-ri tiñu yá'a. ²⁵ Ja ní skuánducha Juan sáa, ndé onde ni kii tu'un-ún. Onde andívi xí ondé cháa, achí-ya jín-de. Yúan-na te ni kandatu'un máa-de: Nú ka'an-yo já ondé andívi, te kachi-de kuni-yó: Naja tú ní kákandija-ró núu-dé núsáa. ²⁶ Te nú ka'an-yo já ondé cháa, te káyu'ú-yo ñáyivi, chi ndivii-í kájani iní-i ja cháa ni jani tu'un Dios ni kuu Juan. Achí-de jín tá'an-de. ²⁷ Te ni kaka'an-de: Tú kájiní-ri, achí-de jín Jesús. Te suni ni ka'an-ya jín-de: Ni ruu, tú kachi-ri nuu-ro na jín tú'un sá'a-ri taká tiñu yá'a.

Siki úu se'e yí

²⁸ Ko ndasa kájani iní-ro. ñn cháa ni io uu se'e yí-de, te ni jaq-de nuu ñn-i. Te ni kachi-de jín-i: Hijo, kuá'an te sátiñu-ró núu itú vina, achí-de. ²⁹ Te ni ka'an-i: Ma kí'in-ná, achí-i. Ko ni kunúu, te ni nakani iní-i te kua'an-i. ³⁰ Te táa-ún, ni jaq-de nuu ingá-i. Te suni súan ni ka'an-de jín-i. Te ni ka'an-i: Bueno, ná kí'in-ná táta, achí-i. Ko tú ní já'an-i. ³¹ Ja ndéndúú-i, ndé ñn-i ni skíkuu tiñu kuní táa-i, achí-ya. Te ni kaka'an-de: Suchi ñn, achí-de. Te ni ka'an Jesús jín-de: Jandaa ká'an-ri jín-ró ja cháa xíní jín ñá'an téné, xna'an-ga-ún kivi iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu vása róo jíná'an-ró. ³² Chi ni kii Juan, ni stá'an-de ichi ndaa nuu-ro, te tú ní kákandija-ró tú'un ká'an-de. Ko cháa xíní jín ñá'an téné, ni kákandija-ún tú'un ni ka'an-de. Te máa-ró, vasa ndé'é-ró tiñu yá'a, te tú ní kánakani kuti iní-ro náv'a kandija-ró núu-dé.

Siki cháa kásatiñu nuu itú uva

³³ Kuni so'o inga tu'un yátá jíná'an-ró. Ni io ñn cháa, táa iní ve'e kúu-de. Te ni nachu'un-de ñn itú uva. Te ni jasú-de jakú, te ni jacha-de ñn yau nuu kaxín-de. Te ni ndukani-de ñn torre, te ni xndóo-de nuu cháa kásatiñu jín. Te ni kee-de kua'an jíká-de. ³⁴ Te ni cháa kivi ndútútú ndé'e uva. Te jito'o itú uva, ni táji-de mozo-de kaja'an nuu cháa kásatiñu ja náki'in nde'e uva. ³⁵ Ko cháa kásatiñu, ni kakatiñ-ún mozo-de. ñn-de ni kastují, inga-de ni kaja'ni, te inga-de ni kaja'a yuu xíní-dé. ³⁶ Te máá jito'o, ni natáji tuku-de yaku-ga mozo-de kaja'an, kua'a-gá vása já xnañúú. Te suni súan ni kasá'a-ún jín mozo-de. ³⁷ Te onde sandí'i-na, te ni táji-de se'e yí-de kua'an. Ná koo ja jínú'ún núu sé'e-ri, achí-de. ³⁸ Ko ja kásatiñu-ún, ja ní kajini nuu sé'e máá jito'o, te ni kaka'an: Chaa yá'a xín tá'ú. Ná chó'o, te ná ká'ni-yo-dé. Te ná ndóo ta'u-dé kuu-yó, achí. ³⁹ Te ni kakatiñ-ún máá sé'e. Te ni kákiñi'in-ún-de yata itú uva. Te ni kaja'ni-ún-de. ⁴⁰ Te nú ni cháa jito'o itú uva. Te ndasa sá'a-de jín cháa kásatiñu-ún, achí-ya jín-de. ⁴¹ Te ni kaka'an-de jín-yá: Xnaa íi-dé cháa ñáa-ún. Te kua'a-de itú uva-de-ún nuu ingá cháa kásatiñu. Te kivi kúun nde'e, te naku'a mozo-de nde'e-ún nuu-dé. Achí-de. ⁴² Te ni ka'an Jesús jín-de: Té ka'u-ga-ro tutú i yá'a náún. Yuu já ní kaské'ichi cháa káchutá'an, yuán kuu máá yúu ndiso fuerza jiki. Máá Tatá Dios ni sá'a-ya súan. Te kánaa iní-yo ndé'é-yo tiñu yá'a.

43 Núsáá te ká'an-ri jíin-ró, ñuu nuu tá'ú Dios tiñu kuxio nuu-ro jíná'an-ró. Te kuá'a-ya tá'u-ún nuu ingá ñayivi, náv'a kuá'a-i nde'e vá'a. 44 Chaa ndua siki yúu-ún, ta'nu-de. Te nú ndé siki júngava máa yúu-ún, te kukuáchi sá'a. Achí-ya. 45 Te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo ni kajini so'o-de tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Te ni kajuku'un ini-de ja siki máa-de ni ka'an-ya. 46 Te ni kandúkú-de modo tiin-de-ya. Ko ni kayu'ú-de ni kajito-de ñayivi, chi kájani ini-i ja iin chaa jáni tu'un Dios kúu-ya.

22

Tu'un viko tánda'a

1 Te ni ka'an Jesús inga tu'un yátá jíin-de jíná'an-de: 2 Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un iin rey ja ní sá'a-de iin viko tánda'a já kúu se'e-de. 3 Te ni tájí-de mozo-de kuakana xiní taká ñayivi ní kastu'ún-de nuu, ná kii-i. Ko ñayivi-ún, tú ní kákuu-i kii-i. 4 Te ni tájí tuku-de yaku-ga mozo-de kája'an. Te ni ka'an-de: Kachí nuu ñayivi ní kana-ri xiní-ún: A ni sátu'a-ri ja kúxini-yó. Ni ja'ni-ri xndiki-ri jíin kiti xá'an, te ndi'i a ío tu'a. Ña'an viko tánda'a jíná'an-ró. Achí-ro. 5 Ko ñayivi-ún, tú ní kájítu ini-i. Te kája'an-i tiñu máa-i, iin-i ichi rancho-i, te inga-i nuu ndátíñu-i. 6 Te sava-ga-i, ni kakatiin-i mozo-de, te ni kaja'a-i tuka nuu-dé, te ni kaja'ni-í-de. 7 Te ni jini tu'un rey. Te ni kití ini-de. Te ni tájí-de soldado-de kája'an. Te ni xnáa-dé ñayivi ní kaja'ni ndíyi-ún. Te ni ja'mu-de ñuu-i. 8 Yúan-na te ni ka'an rey jíin mozo-de: Jandáa, ja víko tánda'a, a ío tu'a. Ko ñayivi ní kana-ri xiní-ún, tú va'a ñayivi kákuu-i. 9 Núsáá te kuá'an jíná'an-ró onde nuu náketá'an ichi yátá ñuu. Te kana-ró xiní nasaa ñayivi ní'in-ro, ná kii-i nuu víko tánda'a yá'a. Achí-de. 10 Te ni kenda koyo mozo-de kája'an taká-ni ichi. Te ni stútú-de nasaa ñayivi ní kani'in-dé: Iin jinu-ni ñayivi vá'a jíin ñayivi ú'u. Te viko tánda'a-ún ni chítu ndíi jíin ñayivi. 11 Te ni kivi rey ini ve'e ja ndé'é-de nuu ñayivi ní kataka. Te ni jini-de nuu iin chaa ja tú ñu'un-de sa'ma víko tánda'a. 12 Te ni kachí-de jíin cháa-ún: Amigo, ndasa ni kivi-ró yá'a ja ná tú ñu'un-ró sá'ma víko tánda'a, achí-de. Te máa cháa-ún, tú ní ká'an kuti-dé. 13 Yúan-na te ni ka'an rey jíin cháa kájatíñu-ún: Tiin-ró te ku'ni-ro ndá'a-dé ja'a-dé, te kiñi'in-ró-de ná kí'in-de nuu ñaa yata ké'e. Yúan nde'e-de te nakaji-dé ñii yú'u-dé. 14 Chi ni kana-ri xiní kuá'a-í, ko yaku-ni-i ni kaji-ri, achí-ya.

Siki xú'un yóo

15 Yúan-na te kája'an chaa fariseo. Te ni kandatú'ún máa-de nú ndasa tiin yátá-de-ya jíin tú'un ká'an-ya. 16 Te ni katáji-de chaa kákuá'a jíin máa-de jíin cháa herodiano kája'an nuu-ya. Te ni kaka'an-de jíin-ya: Maestro, kájiní-ná ja ká'an ndaa-ni te stá'an ndaa-ni ichi Dios. Te tú yú'ú-ni jito-ni ni iin chaa, chi tú ndé'é-ni ndasa jito taká chaa. 17 Núsáá te kachí-ni nuu-ná jíná'an-ná: Ndasaa kachí-ni, á kuu kuá'a-yó xú'un yóo nuu César xí túu, achí-de. 18 Ko Jesús, ni juku'un ini-ya já xndá'ú-de-ya kákuu-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Chaa uu xiní kákuu-ró. Naja kájito nchaa-ro rúu. 19 Stá'an xú'un yóo jián ná ndé'é-rí. Achí-ya jíin-de. Te ni kastá'an-de iin peso máa-de nuu-ya. 20 Yúan-na te ni kachí-ya jíin-de: Ndé chaa kúu chaa ncháa nuu yá'a, jíin tú'un yóso yá'a, achí-ya. 21 Te ni kaka'an-de jíin-ya: César kúu, achí-de. Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-de: Kua'a ja xíin César nuu César, te ja xíin Dios nuu Dios núsáá, achí-ya. 22 Te

nuu ní kajini so'o-de tu'un yá'a, te nì kànaa iní-de, te nì kaxndóo-de-ya, te kája'an-de.

Sikì já náchaku ndiyi

²³ Te suni kivi-ún nì jakoyo cháa saduceo nuu-yá. Cháa-ún káka'an-de ja tú nachaku kuti ndiyi. Te nì kajika tu'un-de-ya: ²⁴ Maestro, Moisés nì ka'an-de: Nú ìin cháa kuu-de, te nú tú se'e-de ní íó. Te ñani-de, ná nátanda'a jíin ñási'í-de, te ndukani-de tata ñani-de. ²⁵ Te jíin-ná nì ka'jo usiá ñani. Te cháa núu nì tanda'a-dé. Te nì jì'i-de. Te tú se'e-de ní íó. Te nì xndóo-de ñási'í-de nuu ñaní-de. ²⁶ Te suni súan nì ta'an cháa uu, te suni súan cháa unì, onde ndí'usiá-de. ²⁷ Te nuu ní kaji'ì ndí'usiá-de, te suni nì jì'ì máá ñá'an-ún. ²⁸ Núsáá te kivi náchaku taká ndiyi, te ja ndí'usiá-de ndé ìin-de kuu-ña ñási'í-de. Chì ndi'i-de nì kanchaka-de-ña, áchí-de jíin-yá. ²⁹ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Mání kástíví-ró tú'un, chì tú kájuku'un inì-ro jíin tutú ìi, ni jíin fuerza Dios. ³⁰ Chì kivi náchaku-de ma'ñú ndiyi, ni cháa tú tanda'a-dé jíin ñási'í, ni ñá'an tú koo yii-ña. Chì nduu-de nátu'un ndajá'a Dios andíví. ³¹ Te sikì ndiyi ja náchaku, á tú ní káka'u-ró tutú ja ní ka'an Dios jíin-ró: ³² Máá-rí kúu Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya. Ko nasu Dios cháa nì kaji'ì kúu-ya, chì sua Dios cháa káichaku kúu-ya, áchí Jesús jíin-de. ³³ Te ñayivi-ún, nì kànaa iní-i nì kajini so'o-i tu'un stá'an-ya.

Tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá

³⁴ Yúan-na te cháa fariseo, nì kajini so'o-de ja ní kundéé-yá jíin cháa saduceo, te nì kandututú-de. ³⁵ Te ìin máá-de, ja kúu-de maestro ley, nì jiká tu'un-de-ya náva'a koto nchaá-de-ya kuní-de: ³⁶ Maestro, ndéja kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá nuu tutú ley, áchí-de. ³⁷ Te nì kachì Jesús jíin-de: Kumani-ro jíin máá Tatá-ro Dios onde jíin iní jíin añú-ro, jíin níí núu jini tuní-ro, áchí. ³⁸ Yá'a kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá. ³⁹ Te tu'un uu kúu suni nátu'un inga-ún: Kundá'ú inì-ro tá'an-ró nátu'un kúndá'ú inì-ro máá-ró, áchí. ⁴⁰ Te chí ndendúú tu'un yá'a kándeé taká tutú ley, jíin taká tutú cháa nì kajani tu'un Dios, áchí-ya.

Sikì Sé'e David

⁴¹ Te nini ká'jin tutú cháa fariseo yúan, te Jesús nì jiká tu'un-yá-de: ⁴² Ndasa kájani inì-ro já kúu Cristo. Ndé Se'e kúu-ya, áchí-ya. Te nì kakachì-de jíin-yá: Se'e David kúu-ya, áchí-de. ⁴³ Te nì ka'an-ya jíin-de: Te naja ní sá'a Espíritu ja David skúnání-de-ya Jito'o-de núsáá. Chì nì ka'an-de: ⁴⁴ Máá Tatá Dios, nì ka'an-ya jíin Jito'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri nini ná chúkú-ri cháa kájito u'u róo kuu-de teyu kuxndíi ja'a-ro, áchí. ⁴⁵ Te nú Jito'o nì ka'an David jíin-yá, te ndasa kúu máá-yá se'e-de núsáá, áchí-ya. ⁴⁶ Te nì ìin-de tú ní kúu xndió káni kuti-dé tu'un nuu-yá. Te ni tuká ní chúndéé iní ni ìin-de kaka tu'un-de-ya onde kivi-ún.

23

Sikì já ní kana jíin-yá nuu-í

¹ Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin ñayivi jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ² Cháa káchaa tutú jíin cháa fariseo, nì kajungoo-de nuu silla Moisés. ³ Núsáá te taká naún tá'ú-de tíñu nuu-ro, yúan kuándatu-ro te sá'a-ró. Ko ma sá'a-ró nátu'un kásá'a máá-de. Chì ká'an-de, ko tú káskikuu-de. ⁴ Chì káju'ni-de carga veé ja yíi kúndiso-i, te káchaa-de sikì-í. Ko máá-de jíná'an-de, tú

kákuyíi-de ké'é-de carga-ún ni jíin ñin nda'a lúli-de. ⁵ Chì kásá'a-de taká tiñu-de náva'a kunj ñayivi núu-dé. Chì kánaskáa-de nuu yóso tú'un tutu-de, te suni súan jíin yú'a nuu tikachi-de. ⁶ Te xañ kákusiñ iní-de jíin silla jíñú'ún onde xiní mesa nuu ío xini, jíin silla onde xiní mesa iní ve'e sin-agoga. ⁷ Suni ja ká'an sa'an-yo jíin-de nuyá'u, te ja ká'an ñayivi: Maestro, Maestro, jíin-de, kákusiñ iní-de jíin. ⁸ Ko máá-ró jíná'an-ró, ma kúnání-ró Maestro, chì ñin máá tú'ún-ni kúu Maestro máá-ró, kúu Cristo. Te taká róo, ñani kákuu-ró. ⁹ Te ma ká'an-ro ja ní ñin chaa iní ñuyivi yá'a kúu Táa-ro. Chì ío ñin Táa-ro jíná'an-ró, te kánchaa-ya onde andívi. ¹⁰ Ni ma kúnání-ró Jító'o. Chì ío ñin Jító'o-ro jíná'an-ró, te Cristo kúu-ya. ¹¹ Te chaa kúná'nu-ga nuu-ro, ná ndúu-de mozo nuu-ro jíná'an-ró. ¹² Chì chaa sañá'nu máá-de, ndusúchí-de. Te chaa sásúchí máá-de, nduñá'nu-de. ¹³ Naká ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uu xiní kákuu-ró, chì kájasu-ro ñúu nátu'un andívi núu ñayivi. Chì tú kivi koyo máá-ró, ni tú kája'a-ró tú'un ja kivi koyo ñayivi kándúkú kivi. ¹⁴ Naká ndá'ú kuu róo, chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uu xiní kákuu-ró, chì kákókó-ró vé'e ña'an kákendoo ndá'ú. Te kásá'a-ró ja túu kuachi-ró, yuán kájukan ta'u ná'an-ró. Ja yuán ví'i-gá ta'nu ndatu-ro. ¹⁵ Naká ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uu xiní kákuu-ró, chì káxdékava-ró mar jíin ñú'un íchí ja skándíja-ró ñin chaa. Te nú a ñi kandíja-de, te ví'i-gá uu jínu nduu-de ñin se'e infierno kásá'a-ró vásá máá-ró. ¹⁶ Naká ndá'ú kuu róo chaa kuáa ja káyoxnúu-ró núu ñayivi. Chì káka'an-ro: Nú ndé chaa játu'un téyíi-de siki vé'e ij, te tú ní'in tíñu, ko nú ñin chaa játu'un téyíi-de siki oro iní ve'e ij-ún, yuán te fuerza ná skíkuu-de, áchí-ro. ¹⁷ Chaa ñáa jíin cháa kuáa kákuu-ró. Ndéja ñá'nu-ga kúu, oro xí máá vé'e ij ja sándoo oro-ún. ¹⁸ Te: Nú ndé chaa játu'un téyíi-de siki altar, tú ní'in tíñu. Ko nú ñin chaa játu'un téyíi-de siki ndatíñu ñi kachúkú-i nuu altar, yuán te fuerza ná skíkuu-de. Achí-ro. ¹⁹ Chaa xiní ñáa jíin cháa kuáa kákuu-ró. Ndéja ñá'nu-ga kúu, ndatíñu ñi soko-í, xí máá altar ja sándoo ndatíñu-ún. ²⁰ Núsáa te chaa játu'un téyíi siki altar, siki máa altar játu'un téyíi-de jíin siki táka ndatíñu káxiukú núu-ún. ²¹ Te chaa játu'un téyíi siki vé'e ij, siki máa vé'e ij-ún játu'un teyíi-de jíin siki I'a ncháa iní-ún. ²² Te chaa játu'un teyíi siki andívi, játu'un teyíi-de siki silla nuu tá'ú Dios tíñu jíin siki I'a kánchaa nuu-ún. ²³ Naká ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo, chaa uu xiní kákuu-ró. Chì kája'a-ró ñin siki uxí décimo ita minú jíin ita xín jíin comino nuu Dios, te káxdóo-ró tú'un kánúu xáan-gá nuu ley, ndasa kii juicio, jíin ndasa kundá'ú iní-ya yóo, jíin ndasa kándíja-yó. Taká ya'a kánúu sá'a-ró núu, te suni ma xndóo-ró ingá-ún núu. ²⁴ Chaa kuáa kákuu-ró ja káyoxnúu-ró núu ñayivi. Chì máni kátava-ro týúkún te kákókón-ró camello. ²⁵ Naká ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uu xiní kákuu-ró. Chì kánakacha-ró íchi yatá vaso jíin íchi yatá kó'o. Ko ichi iní ñú'un chítú tú'un kuí'ná jíin tú'un káñáa. ²⁶ Chaa kuáa kákuu-ró, fariseo. Nakacha xna'an-ga ichi iní vaso jíin ichi iní kó'o, náva'a suni súan ná ndúndoo ichi yatá-ún. ²⁷ Naká ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uu xiní kákuu-ró, chì nátu'un ve'e añú ja kándayaa kándaa-ró. Te jandáa ja lúu káa ichi yatá, ko ichi iní ñú'un chítú yíki añú jíin táka ja te'yú. ²⁸ Suni súan máá-ró jíná'an-ró, chì ichi fuera, jandáa kásá'a-ró ja cháa ndaa kákuu-ró núu ñayivi. Ko ichi iní-ro ñú'un chítú-ró tú'un yóso yú'u jíin tú'un káñáa.

²⁹ Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jín chaa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi káskuá'nu-ró vé'e añú chaa ni kajani tu'un Dios. Te kásá'a luu-ró vé'e añú taká chaa ndaa. ³⁰ Te káka'an-ro: Nú ní ká'io-yó kivi ní ka'io ndiyi táa-yo, te ma kivi nduu-yo jín-de ja ká'ni-yo chaa ni kajani tu'un Dios núu, áchí-ro. ³¹ Te súan kájani ndaa-ro tú'un siki máá-ró, chi táa-ro ni kaja'ni-dé chaa ni kajani tu'un-ya. Te máá-ró kákuu ndija se'e-de. ³² Núsáá te ná náskútú-ró kú'a ndiyi táa-ro. ³³ Koo jín se'e koo kákuu-ró. Ndasá kaku-ró já tá'nu ndatu-ro núu infierno núsáá. ³⁴ Ja yúan táji-rí chaa kani tu'un Dios nuu-ro jín chaa ndíchi jín chaa chaa tutu. Te sava-de, ka'ni-ro-dé, te kata kaa-ró-de jika cruz. Te sava-ga-de, kua'a-ró yúnu xí-de ini ve'e sinagoga máá-ró, te chindikín-ro-dé ndita'an ñuu. ³⁵ Nává'a koo kuachi siki máá-ró já ní jati ññi ñáyivi ndaa nuu ñú'un yá'a, onde ññi chaa ndaa Abel, te onde ññi Zacarías, se'e Berequías, chi ni kaja'ni-ro-dé sava ma'ñú altar jín vé'e ij. ³⁶ Jandaa ká'an-ri jín-ró: Taká tundó'o yá'a kii siki ñáyivi yá'a. ³⁷ Jerusalén, Jerusalén, ni kaja'ni-ro chaa kájani tu'un Dios. Te ni kaja'a-ró yúu chaa ni táji-yá vai nuu-ro. Ió kua'a vuelta ni kuni-ri nastútú-rí se'e-ró natu'un chuki ja nastútú-ti tirii-ti chi ndijin-ti, ko tú ní kákuni-ro. ³⁸ Vina te ni kendoó vichí vé'e-ró núsáá. ³⁹ Chi ká'an-ri jín-ró ja má kuni kuti-gá-ro núu-rí jíná'an-ró, onde ja ñin kivi ká'an-ro: Ná nákana jaa-yó-yá, chi ndíso-ya tiñu máá Tatá, achí-ro. Achí-ya.

24

Tuni nuu kúyani nchaa Jesús

¹ Te ni kenda Jesús ini ve'e ij kua'an-ya. Te chaa káskuá'a jín-yá-ún, ni jakoyo-de nuu-yá ja stá'an-de taká ve'e ja ncháá tá'an jín vé'e ij-ún nuu-yá. ² Te ni ka'an-ya: Á kánde'é-ró núu vé'e yá'a. Jandaa ká'an-ri jín-ró ja má kútá'an-ga ni ñin yuu. Chi ñin kivi te ndi stunchaa-i. Achí-ya jín-de. ³ Te ni jungo-ya onde yuku Olivos. Te ni jakoyo chaa káskuá'a-ún nuu-yá. Te ni kajika tu'un sijn-de-ya: Kastu'ún-ni nuu-ná. Ndé kivi koo taká tundó'o yá'a. Te ñún tuni koo nuu kúyani nchaa-ni jín kivi jínu ñuyivi, áchí-de. ⁴ Te ni ka'an Jesús: Koto-ró máá-ró jíná'an-ró, nává'a tú xndá'ú ni ñin-de róo. ⁵ Chi kikoyo kua'a chaa ki'in núu sí'vi-rí. Te ka'an-de: Máá-rí kuu Cristo, achí-de, te xndá'ú-de kua'a xa'an ñáyivi. ⁶ Te kuni tu'un-ró káka'an ja ío guerra, jín já koo guerra. Ko ma yú'ú-ro, chi ñini koo súan. Ko té jinu-ga kivi. ⁷ Chi ndonda nación siki nación, te ñuu siki ñuu. Te koo kue'e xa'an jín tamá. Te yá'a yúan ta'an. ⁸ Te taká yúan kákuu tundó'o kéjá'a núu.

Tu'un ndasa ndo'o ñayivi káandja

⁹ Yúan-na te nastúu-de róo jíná'an-ró, ja koto-ró tundó'o. Te ka'ni-dé róo. Te taká ñayivi, koto u'u-i róo ja siki rúu. ¹⁰ Yúan-na te nayú'ú kua'a-í, te nastúu tá'an-i, te koto u'u tá'an-i. ¹¹ Te jukuiñi kua'a chaa kani tu'un tú'ún. Te xndá'ú-de kua'a ñáyivi. ¹² Te ndea tiñu ñáá, te yúan kuá'a-í ma koo maní-gá-í. ¹³ Ko chaa kúndij ni'in onde kivi jínu, chaa-ún kaku. ¹⁴ Te tu'un va'a yá'a cuenta ñuu nuu tá'ú-yá tiñu, kuicha ini ñí ñuyivi nává'a kuni ndaa taká ñayivi, yúan-na te jinu. ¹⁵ Núsáá te nú ni kajini-ro já káchá'an te ni tuchá taká ndatíñu ini lugar ij natu'un ni ka'an Daniel, chaa ni jani tu'un Dios onde sáa, (chaa ká'u, ná júku'un ini-de), ¹⁶ Yúan-na te ñayivi káxiukú ini ñuu Judea, kunu-i kingoyo-i onde yuku. ¹⁷ Te chaa kánde

xini vé'e, ma núu-de kiñi'in-de ndatiñu ini ve'e-de. ¹⁸ Te chaá kándeé onde rancho, ma náxió káva yátá-de naki'in-de tikachí-de. ¹⁹ Ko kivi-ún naka ndá'ú kuu ña'an kañu'un se'e, jín ñá'an káskáxin. ²⁰ Núsáá, te kakan ta'u-ro nává'a tú kunu-ró viko vjini ni kivi ndétatú ki'in-ro. ²¹ Chi kivi-ún koo tundó'o xaan, ja ná té koo-ga onde kivi ní jungoo ñuyívi, te onde vina, te ni ma koo-ga. ²² Te nú tú ní ndúkúti kivi-ún núú, te ni ññayívi má kaku kuti-í núú. Ko ja sikí ñayívi ní nakaji-ya-ún, yuán ndúkúti kivi-ún sá'a-ya.

Tuni máa kivi sándi'i-na

²³ Núsáá te nú ndé chaá ká'an jín-ró: Yá'a nde'é-ró kánchaá Cristo, xí yúan nde'é-ró kánchaá-ya, ma kándija-ró já ká'an-de. ²⁴ Chi kenda Cristo xndá'ú jín cháa kani tu'un tú'ún. Te sá'a-de tuni jín tiñu ñá'nu, nává'a xndá'ú-de onde ñayívi ní nakaji-ya nú ná kúu sá'a-de. ²⁵ Vina a ni kastu'ún-rí nuu-ro onde jín kivi. ²⁶ Núsáá te nú ka'an ñayívi jín-ró: Yúan nde'é-ró, onde nuu ñú'un té'é kánchaá-ya, achi-i, te ma kéndá-ró. Xí: Jían nde'é-ró, ichi ini vé'e kánchaá-ya, achi-i, te ma kándija-ró jíná'an-ró. ²⁷ Chi nátu'un ndíi ncháa ja nándeyu ichi núu kána ndikandii te jáa onde ichi núu kée ndikandii, suni súan kii máa Sé'e chaá. ²⁸ Chi nú ndénu kútúu ndíyi, yúan taká tiji. ²⁹ Yúan-na te nú ni ndíi taká tundó'o kivi-ún, te kutúun-ni ndikandii, te tuká nandii yóo. Te jungoyo tiñúú xini ichi ándívi. Te taká fuerza ándívi ndíi ka'ya. ³⁰ Yúan-na te ichi ándívi kenda tuni máa Sé'e chaá. Te nde'e taká ñayívi ío ini ñuyívi yá'a. Te kuni-i nuu máa Sé'e chaá kii-ya jín vikó ío ándívi, jín kuá'a fuerza ja ndúñá'nu-ya. ³¹ Te táji-yá ndajá'a-yá kingoyo. Te nde'e jaa clarín. Te nastútú-yá ñayívi ní nakaji-ya ndíkúun lado ñuyívi, onde ññ lado ándívi te onde inga lado. ³² Vina te skuá'a-ró ndasa sá'a mérkexé. Nú a ni nduyúcha núma, te ni najaa nda'a, te a kájiní-ro já á ni kuyani viko sáú. ³³ Suni súan róó, nú a ni kájiní-ro taká tiñu yá'a, te kuni-ro já á yani jaa kivi-ún. ³⁴ Jandáa ká'an-rí jín-ró, ja má náa ñayívi yá'a, onde ná skíkuu taká tiñu yá'a. ³⁵ Ándívi jín ñuyívi chi naa, ko tu'un ká'an-rí chi ma náa. ³⁶ Ko kivi kóo-ún, jín hora, tú ni ññ chaá jiní, ni ndajá'a ká'ío ándívi, tú ni ññ naún jiní, ni máa Sé'e-ya. Chi máa ññ-ni máa Táa-rí jiní-ya. ³⁷ Chi nátu'un ni jo kivi ní kii Noé, suni súan koo kivi kii máa Sé'e chaá. ³⁸ Chi kivi-ún ja ná té chá'an-ga kuun sau xáan, káyee-í, káji'i-i, kátanda'a cháa, te kátanda'a ñá'an. Te ni jaa kivi já ní kivi Noé ini barco ká'nu. ³⁹ Te tú ní kájiní kuti-í onde ni chaá sau xáan, te ni xnáa ndíi-cha-í. Te suni súan kii máa Sé'e chaá. ⁴⁰ Kivi-ún te kuiñi uu chaá onde rancho. Te ññ-de naki'in-ya, te inga-de ndoo. ⁴¹ Te uu ññasíi ndiko-ña ññ-ni yosó. Te ññ-ña náki'in-ya, te inga-ña ndóo.

Siki já kúndito-yó

⁴² Núsáá te kundito-ró, chi tú kájiní-ro na kivi ncháa Jito'o-ro. ⁴³ Ko ná júku'un ini-ro tú'un yá'a. Táa ini vé'e, nú ní jiní-de na hora kuu ja kii ñakuí'ná, te kundito-de núú. Te ma kuá'a-de tu'un ja sakuí'ná vé'e-de núú. ⁴⁴ Núsáá te suni koo tu'a máa-ró chi máa kivi já tú naún kájaní ini-ro, te nchaá-ni máa Sé'e chaá. ⁴⁵ Ndeja kúu ññ mozo ndíchi já játíñu va'a. Chi máa jito'o, kani-de mozo-ún ná koto-i se'e-de, nává'a skée-í suchi-ún hora ja ío va'a. ⁴⁶ Xáan ndatu kuu mozo-ún. Te nú ni nchaá jito'o-i, te nani'in-dé mozo-ún sá'a-i súan. ⁴⁷ Jandáa ká'an-rí jín-ró, ja kani-de mozo-ún ja koto-i

ṭaká ndatíñu-de. ⁴⁸ Ko nú mozo káñáá kúu-i te jáni inji-i: Kúkuéé-ga te nchaá jito'o-ri, achí-i. ⁴⁹ Te nú kejá'á-i stují-í tá'an mozo-i. Te kee-í ko'o-i jíin cháa kánajini. ⁵⁰ Yúan-na te nchaá jito'o mozo-ún kiví já tú ndátu-i jíin hora ja tú jini-í. ⁵¹ Te xiti sáva-de-i. Te skétá'an-de-i jíin cháa uu xinj jíná'an. Te yúan kundee-i nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í.

25

Sikí uxí ña'an jáá

¹ Yúan-na te ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un uxí ña'an jáá, ja ní kaxi'in-ña linterna káindá'á-ña. Te ñi kenda koyo-ña kuáta'an-ña ñin yii víko tánda'a. ² Te u'un-ña ká'jo ndito xinj-ña, te u'un-ña káñáá xinj-ña. ³ Te ña'an káñáá xinj-ún, káindá'á-ña linterna-ña. Ko tú káindá'á-ña petróleo ku'un inji. ⁴ Ko ña'an ndito xinj-ún, káindá'á-ña botella ñú'un petróleo ñin ká'nu-ni jíin táká linterna-ña. ⁵ Te nini ñi kukuéé yii-ún ja cháa-de, te ñi kakixi-ni-ña. ⁶ Te nuu ní kuu sava ñúú, te ñi kajini so'o-ña ñin tu'un kána jaa: Yá'a nde'é-ró, a vai yii. Kenda koyo kita'an-ro-dé, áchí. ⁷ Yúan-na te ṭaká ña'an jáá-ún, ñi kanduko-ña. Te ñi kasátu'a-ña linterna-ña. ⁸ Te ña'an káñáá xinj-ún, ñi kaka'an-ña jíin ñá'an ká'jo ndito xinj-ún: Kua'a ñin tá'ú petróleo nuu-rí, chi kuanda'va linterna-ri, áchí-ña. ⁹ Ko ña'an ká'jo ndito xinj-ún, ñi kaka'an-ña: Ma kúu, chi sanaa te ma kánda ja kúu-ri jíin já kúu-ró. Va'a-ga ki'in-ro núu cháa xíko te kuaan-ró já kúu máá-ró. Achí-ña. ¹⁰ Te nini kája'an-ña kájakuaan-ña, te ñi chaá-ni yii-ún. Te ña'an ká'jo tu'a-ún, ñi kiví koyo-ña jíin-de inji ve'e viko tánda'a. Te ñi nakasu-de yuxé'é. ¹¹ Yúan-na te ñi kunúu. Te ñi chakoyo tuku sava-ga ña'an jáá-ún. Te ñi kaka'an-ña: Táta, Táta, kuña-ní ve'e, ná kivi koyo-ná, áchí-ña. ¹² Ko máá-de ñi ka'an-de: Jandáa, ká'an-ri jíin-ró, tú jini-ri róó, áchí-de. ¹³ Kundito núsáá, chi tú kájin-ro na kiví, ni na hora nchaá máá Sé'e chaá.

Chaa ñi teta'an ndatíñu

¹⁴ Chi ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñin chaá ja kenda jíká-de inga ñuu ki'in-de. Te ñi kana-de xinj mozo-de. Te ñi teta'an-de ndatíñu-de nuu mozo-de-ún jíná'an. ¹⁵ Te nuu ñin-i, ñi ja'a-de u'un mil peso. Te nuu ingá-i, uu mil peso. Te nuu ingá-i, ñin-ni mil peso. Súan ñi teta'an-de nuu ñin ñin mozo-de ndasa xinj máá-i jíná'an-i. Te ñi kee-ni-de kua'an jíká-de. ¹⁶ Te mozo ñi ki'in u'un mil peso-ún, ñi kee-i kua'an-i jíin. Te ñi sátiñu-i jíin. Te ñi ni'in-í u'un-ga mil peso sikí. ¹⁷ Suni súan ñi sá'a mozo ja ní ki'in uu mil peso-ún. Te ñi ni'in túku-i uu-ga mil peso sikí. ¹⁸ Ko mozo ja ní ki'in ñin mil peso, ñi kee-i kua'an-i. Te ñi jacha-i chii ñu'un. Te ñi chisa'í-i xu'ún jito'o-í. ¹⁹ Te ñi kuu kua'a kiví. Te ñi nchaá jito'o mozo-ún. Te ñi nasánda-de cuenta jíin-í. ²⁰ Te ñi jaá mozo ja ní ki'in u'un mil peso-ún, ñi jastá'an-i u'un-ga mil peso. Te ñi ka'an-i: Táta, ñi ja'a-ní u'un mil peso nuu-ná. Te yá'a nde'é-ní, u'un-ga mil peso ñi ni'in-ná sikí. Achí-i. ²¹ Te jito'o-í, ñi ka'an-de jíin-i: Ió va'a. Mozo skíkuu va'a kúu-ró. Ñi skíkuu va'a-ró jíin yakú-ni ndatíñu. Ná cháa-ri kua'a tíñu sikí-ro. Ná júngo-yó, chi kúsii iní jito'o-ro jíin-ró. Achí-de. ²² Te ñi jaá tuku mozo ja ñi ki'in uu mil peso-ún. Te ñi ka'an-i: Táta, ñi ja'a-ní uu mil peso nuu-ná. Te yá'a nde'é-ní, uu-ga mil peso ñi ni'in-ná sikí. Achí-i. ²³ Te jito'o-í, ñi ka'an-de jíin-i: Ió va'a. Mozo skíkuu va'a kúu-ró. Ñi skíkuu va'a-ró jíin yakú-ni ndatíñu. Ná cháa-ri kua'a tíñu sikí-ro. Ná júngo-yó, chi kúsii iní jito'o-ro jíin-ró. Achí-de.

24 Yúan-na te n̄i jaꝝ mozo ja ní ki'in ñn mil peso-ún, te n̄i ka'an-i: Táta, a jiní-ná ní ja cháa xaꝝ iní kúu-ní. Te ja'nu-ní nuu tú jachá-ní, te nástútú-ní nuu tú sáka-ní. 25 Te n̄i yu'ú-ná. Te n̄i ja'an-ná. N̄i chisa'í-ná xu'ún-ní chii ñu'un. Te vina ná nákuꝝ'a-ná xu'ún-ní nuu-ní. Achí-i. 26 Te jito'o-i, n̄i ka'an-de jíin-i: Mozo ñáá, mozo kúxí kúu-ró. N̄i jiní-ro ja ja'nu-ri nuu tú jachá-ri, te nástútú-ri nuu tú sáka-ri. 27 Ní ja'a-ró xu'ún-ri nuu banco núú. Te nuu ncháa-ri, te naki'in-ri xu'ún-ri onde jíin sé'e xu'ún núú. Achí-de jíin-i. 28 Yúan-na te n̄i kachí-de jíin ingá mozo-de: Núsáá te kuancháa-ro mil peso jian núu-í. Te kuꝝ'a-ró núu mozo ja ñáva'a uxí mil peso-ún. 29 Chi ñayivi ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-í, te ví'í-gá kuñava'a-i. Ko ñayivi ja ná tú ñáva'a, vaꝝa ja á ñáva'a-i-ún, te kuxio ki'in. 30 Te mozo ja tú jatíñu va'a-ún, kiñi'in-i ná kúndee-i ñuñáa yatá vé'e. Te yúan nde'e-i, te nakají-i ñii yú'u-í. Achí-de.

Siki já koo juicio taká nación

31 Te kivi kii máá Sé'e cháa ja ndúñá'nu-ya, te kikoyo ndi'i ndajá'a ndóo-ya jíin-yá. Yúan-na te jungoo-ya ñn nuu silla tá'ú tíñu, chí ñá'nu kuu-ya kúncháa-ya. 32 Te ndutútú taká ñayivi núu-yá. Te sásin-ya-í ná ñn ná ñn-i jíná'an-i, natu'un ndusin ri jíin ndíxí'ú sá'a cháa ndíto-ti. 33 Te kani-ya ri-ún ichi ndává'a-ya, te ndixí'ú-ún ichi ndávésé-yá. 34 Yúan-na te máá Rey, kachí-ya kúni ñayivi ká'jin ichi ndává'a-ya: Ichi yá'a kikoyo-ró, chí kúsi iní Táa-ri jíin-ró. Kivi koyo-ró ñuu nuu tá'ú-ró tíñu, chí a n̄i sátu'a-ya onde kivi ní jungoo ñuyivi. 35 Chi n̄i ji'i-ri soko, te n̄i kaja'a-ró ja ní yee-ri. N̄i jichí-ri nducha, te n̄i kaja'a-ró ja ní ji'i-ri. N̄i jika tatú-ri, te n̄i kaja'a-ró vé'e-ró ní kanchaa núu-ri. 36 Víchí líi-ri, te n̄i kanachisúkun-ro rúu. N̄i ku'u-ri, te n̄i kajandé'é-ró rúu. N̄i kandee-ri vekaa, te n̄i jakoyo-ró núu-ri. Achí-ya. 37 Yúan-na te ka'an ñayivi va'a-ún jíin-yá: Táta, ndé kivi ní kajini-ná ní ja ní ji'i-ní soko, te n̄i kaja'a-ná ja ní yee-ní, xí ja ní jichí-ní, te n̄i kaja'a-ná ja ní ji'i-ní vii. 38 Te ndé kivi ní kajini-ná ní ja ní jika tatú-ní, te n̄i kaja'a núu-ná ve'e-ná nuu-ní, xí ja víchí líi-ní, te n̄i kanachisúkun-ná ní. 39 Te ndé kivi ní kajini-ná ní ja ní ku'u-ní, xí ja ní kandee-ní vekaa, te n̄i kajandé'é-ná ní, achí-i. 40 Yúan-na te kachí máá Rey-ún kuni-i: Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja ná n̄i kasá'a-ró súan jíin ñn ñani lúli-ri yá'a, te nuu rúu n̄i kasá'a-ró. 41 Yúan-na te suni kachí-ya kúni ñayivi ká'jin ichi ndávésé-yá-ún: Ñayivi tá'nu ndatu kákuu-ró. Kuxio kingoyo-ró núu kayú-ro ñí káni, nuu ío tu'a ja kúndee kui'na jíin taká ndajá'a máá. 42 Chi n̄i ji'i-ri soko te tú ní kaja'a-ró ja kée-ri. N̄i jichí-ri nducha te tú ní kaja'a-ró ja kó'o-ri. 43 N̄i jika tatú-ri te tú ní kaja'a-ró vé'e-ró kúncháa núu-ri. Víchí líi-ri, te tú ní kanachisúkun-ro rúu. N̄i ku'u-ri, n̄i kandee-ri vekaa, te tú ní kajandé'é-ró rúu. Achí-ya. 44 Yúan-na te máá ñayivi-ún, suni ka'an-i jíin-yá: Táta, ndé kivi ní kajini-ná ní ja ní ji'i-ní soko, xí ja ní jichí-ní nducha, xí ja ní jika tatú-ní, xí ja víchí líi-ní, xí ja ní ku'u-ní, xí ja ní kandee-ní vekaa, te tú ní kajatíñu-ná nuu-ní vii. Achí-i. 45 Yúan-na te kachí máá Rey jíin-i: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja tú ní kasá'a-ró súan jíin ñn ñani lúli-ri yá'a, te ni nuu rúu tú ní kasá'a-ró, achí-ya. 46 Te kingoyo ñayivi yá'a nuu ndó'o-i ñí káni. Ko ñayivi ndáa-ún, kivi koyo-i nuu kúchaku-i ñí káni, achí-de. Achí Jesús.

26

Jā ní k̄an̄at̄in̄ tu'un tá'an siki Jesús

¹ Te nuu ní ndi'i n̄i ka'an Jesús taká tu'un yá'a, yúan-na te n̄i ka'an-ya jín chaa káskuá'a jín-yá: ² A kájin̄i-ro já úu-na kivi te koo viko Pascua, te máá Sé'e chaa natuu-ya já kúu-ya jiká cruz, áchí-ya. ³ Yúan-na te sutu ná'nu jín chaa káchaa tutu jín chaa n̄i kayii in̄i nuu, n̄i kandutú-tú-de yu'u palacio máá sutú ná'nu-ga ja nání Caifás. ⁴ Te n̄i kandatú'ún-de ndasa xndá'ú-de Jesús, te katiin-de-ya, te ka'ni-dé-ya. ⁵ Te n̄i kaka'an-de: M̄a kúu sá'a-yó máá kivi víko, chi nú súan te ndonda vaá ñayivi, áchí-de.

Jesús jín ná'an ndiso perfume in̄i nuu Betania

⁶ Te kándeé Jesús nuu Betania kánchaa-ya in̄i ve'e Simón chaa té'yu ndi'yi. ⁷ Te n̄i chaa in̄i ná'an núu-yá kándá'á-ña in̄i tiya'a nú'un perfume ja yá'u xaan ncháá. Te n̄i chi'i-ña xiní-yá nini yé-e-ya staa. ⁸ Te chaa káskuá'a jín-yá, n̄i kajin̄i-de yúan. Te n̄i kakiti in̄i-de. Te n̄i kaka'an-de: Naja náa sáni perfume jian. ⁹ Chi jian kúu kuya'u ya'u xaan, te kua'a-yó núu ñayivi ndá'ú núu. Achí-de. ¹⁰ Te n̄i jin̄i-ni Jesús ja súan ío. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Naja kástá'an-ro ná'an yá'a. In̄i tiñu va'a sá'a-ña jín-rí. ¹¹ Chi nene káxiukú ñayivi ndá'ú jín-ró, ko ruu, na tú nene kánchaa-ri jín-ró. ¹² Chi n̄i chi'i-ña perfume yá'a yiki kúñu-ri, náva'a sátu'a-ña rúu ja yúji-ri. ¹³ Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja ñí ñayivi nú ná kuichá tu'un va'a yá'a, te tiñu n̄i sá'a-ña vina, suni koo tu'un náva'a ná nukú'un in̄i-i-ña, áchí-ya. ¹⁴ Yúan-na te in̄i tá'an ja uxí uu-de, nání-de Judas Iscariote, n̄i ja'an-de nuu sutú ná'nu jín'an. ¹⁵ Te n̄i ka'an-de jín: Naún kua'a-ní nuu-ná, te ná nastúu-ná-de nuu-ní, áchí-de. Te n̄i kaja'a oko uxí peso nuu-dé. ¹⁶ Yúan-na te onde kivi-ún, n̄i kejá'á-de ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya núu sutú-ún.

Viko lélú Pascua

¹⁷ Te máá kivi kejá'á víko koo statilá tú yí'i yujan ía jín, n̄i jakoyo chaa káskuá'a-ún nuu Jesús. Te n̄i kaka'an-de jín-yá: Ndenu kuní-ní ná kísátu'a-ná nuu kée-ní lélú Pascua, áchí-de. ¹⁸ Te n̄i ka'an-ya: Kuá'an onde nuu, nuu in̄i chaa yúan. Te kachi-ro kúni-de: Achí máá Maestro, a n̄i kuyani kivi-rí. Vina te kee-rí lélú Pascua in̄i ve'e-ró jín chaa káskuá'a jín-rí. Achí-ya. Achí-ro. ¹⁹ Te chaa káskuá'a jín-yá, n̄i skikuu-de tiñu n̄i tá'ú Jesús nuu-dé. Te n̄i kasátu'a-de viko Pascua. ²⁰ Te nuu ní in̄i, te káyee-yá staa jín uxí uu chaa káskuá'a jín-yá. ²¹ Te nini káyee-yá staa jín-de te n̄i ka'an-ya: Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja in̄i róo nastúu ruu vina, áchí-ya. ²² Te n̄i kakukuí'a xaan in̄i-de. Te ná in̄i ná in̄i-de n̄i kaka'an-de jín-yá: Táta, náá kúu náún, áchí-de. ²³ Yúan-na te n̄i ka'an-ya: Chaa ja chíxí'ú núu kó'o jín-rí, chaa-ún nastúu-de ruu. ²⁴ Chi jandáa máá Sé'e chaa ki'in-ya natu'un yóso tú'un-ya núu tutú. Ko naka ndá'ú kuu chaa nastúu máá Sé'e chaa. Va'a-ga nú tú ní kaku chaa-ún núu, áchí-ya. ²⁵ Yúan-na te n̄i ka'an Judas ja ní nastúu-ya-ún: Maestro, náá kúu náún, áchí-de. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ²⁶ Te nini káyee-dé, te n̄i ki'in Jesús staa, te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i ja'ncha sava-ya. Te n̄i ja'a-ya núu chaa káskuá'a jín-yá. Te n̄i ka'an-ya: Ki'in te kee-ro, chi ya'á kúu yiki kúñu-ri, áchí-ya. ²⁷ Te suni n̄i ki'in-ya in̄i taza. Te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i ja'a-ya núu-dé jín'an-de. Te n̄i ka'an-ya: Ko'o taká-ro jín'an-ró. ²⁸ Chi ya'á kúu niñi-rí ja sá'a contrato jáá. Te játi ja siki kúa'a ñayivi náva'a koo tuká'nu in̄i

nuu táka kuachi-i. ²⁹ Te ká'an-ri jíin-ró, ja ondé vina ma kó'o-ga-ri nducha ndé'e uva yá'a onde kiví náko'o-ri ja jáá jíin-ró iní ñuu nuu tá'ú Táa-ri tiñu. Achí-ya. ³⁰ Te ñi kajita-ya ñin yaa ij. Te ñi kenda-ya kaja'an-ya ondé yuku Olivos. ³¹ Yúan-na te ñi ka'an Jesús jíin-de: Ndivii-ro náyu'ú-ro já sikí rúu akuáa vína. Chí a yóso núu tutú: Stují-rí cháa ndíto rií, te tikuní rií-ún, kuicha-ti, áchí. ³² Ko nuu náchaku-ri, te xna'an-ga ruu ki'in-ri ñuu Galilea vásá róó, áchí-ya. ³³ Te ñi ka'an Pedro: Vasa ndi'i-de ná náyu'ú-de, ko náá, chí ma náyu'ú kuti-ná, áchí-de jíin-yá. ³⁴ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ákuáa vína, onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu, áchí-ya. ³⁵ Te ñi ka'an Pedro jíin-yá: Vasa ná kúu-ná jíin-ní, ko ma kasú-ná yu'u-ná ja kúu níí, áchí-de. Te suni súan ñi kaka'an sava-ga cháa káskuá'a jíin-yá.

Jesús iní Jardín Getsemaní

³⁶ Yúan-na te ñi jaá Jesús jíin-de ndañúu nání Getsemaní. Te ñi ka'an-yá jíin cháa káskuá'a-ún: Yá'a-ni jungoo-ró nini ná kí'in-ri onde yúan kakan ta'u-ri, áchí-ya. ³⁷ Te ñi jaka-ya Pedro jíin ndéndúu se'e Zebedeo kua'an-de jíin-yá. Te ñi kejá'a-yá kúxii iní-ya, te ndúkuí'a xaan iní-ya. ³⁸ Yúan-na te ñi ka'an Jesús jíin-de: Xaan ndúkuí'a iní-ri, chí nátu'un a jí'i-ri, yá'a kundatu-ró te kundito-ró jíin-ri. ³⁹ Te ñi kanduu-ya ñin tí'lí-na. Te ñi jukuiñi jíití-yá. Te ñi jikan ta'u-yá: Táa máá-ná, nú kuu te chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in, ko nasu já kuní máá-ná kúu, chí ja kuní máá-ní, áchí-ya. ⁴⁰ Te ñi ncha-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te ñi jini-ya já kákixi-de. Te ñi ka'an-ya jíin Pedro: Tú kánda-ró kundito-ró jíin-ri vasté ñin hora náún. ⁴¹ Kundito, te kakan ta'u-ro, náva'a ma kóto ncha-ún róó. Chí kuní ndija añú-ro, ko yiki kúñu-ró chí túu, áchí-ya. ⁴² Te ñi ja'an tuku-ya vuelta uu, te ñi jikan ta'u-yá: Táa máá-ná, te nú ma kúu kuxio tundó'o-ná yá'a, ja má kúndéé-ná jíin, te ná kúu ja kuní máá-ní núsáa, áchí-ya. ⁴³ Te ñi ncha-ya ingá jínu. Te ñi jini-ya já kákixi tuku-de, chí xaan káji'i-de numa'ná. ⁴⁴ Te ñi xndóo-ya-dé jíná'an-de. Te ñi kee tuku-ya kuá'an-ya. Te ñi jikan ta'u-yá ja vuelta uní. Te suni ñin-ni tu'un ñi ka'an-ya. ⁴⁵ Yúan-na te ñi ncha tuku-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Kusu te ndetátu-ro-ná. Vina te ñi jaá hora ja máá Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi. ⁴⁶ Ndukoo ná chó'o, chí cháa nastúu ruu, a ñi kuyani-de vai-de, áchí-ya.

Ja ní kakatñin-de Jesús

⁴⁷ Te nini sá súan ká'an-ya, te ñi cháa Judas, ñin tá'an ja uxí uu-ún. Te jíin-de ñi jakoyo kua'a xaan ñáyivi jíin machete jíin yúnu. Chí sutu ñá'nu jíin cháa ñi kayii iní ñuu-ún, ñi katáji ñáyivi-ún. ⁴⁸ Te cháa ñi nastúu-ya-ún, ñi ja'a-de ñin tuní. Te ñi ka'an-de: Cháa tiyú'ú-rí-ún, yuán kúu. Katñin jíná'an-ró. Achí-de. ⁴⁹ Te ñi cháa-ni-de nuu Jesús. Te ñi ka'an-de jíin-yá: Tarsíoo, Maestro, áchí-de. Te ñi tiyú'ú-de-ya. ⁵⁰ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Amigo, na sikí vái-ró, áchí-ya. Yúan-na te ñi jakoyo ñáyivi-ún. Te ñi kakatñin-ni-i Jesús, kaja'an-i jíin-yá. ⁵¹ Te ñin cháa kándii yúan jíin Jesús, ñi skáa-de nda'a-dé. Te ñi tava-dé machete-de. Te ñi stují-dé ñin mozo sutu ñá'nu-ún, ñi kachi-ni-de so'o. ⁵² Yúan-na te ñi ka'an Jesús jíin-de: Nachindee machete-ro, chí taká ja stáa machete, jíin machete kuu. ⁵³ Xí jáni iní-ro já má kúu kakan ta'u-ri nuu Táa-ri vina, te máá-yá táji-yá ví'i-gá uxí uu mil ndajá'a ándívi kíkoyo nuu-rí náún. ⁵⁴ Ko nú súan, te ndasa

skíkúu tu'un ká'an tutu i j á kánúú kóo súan, áchí-ya. ⁵⁵ Te suni hora-ún n j ka'an Jesús jín ñáyivi kuá'a-ún: Nátu'un siki ñin cháa kuí'ná vái koyo-ró jín machete jín yúnu kátin-ró rúu náún. Ndi'ta'an kivi ní kanchaa-rj jín-ró ní stá'an-rj tu'un nuu-ro iní ve'e ij, te tú ní kákatin-ró rúu. ⁵⁶ Te súan kásá'a-ró náva'a skíkúu tutu ij cháa n j kajani tu'un Dios, áchí-ya. Yúan-na te taká cháa káskuá'a jín-yá, n j kaxndóo-de-ya. Te n j kajinu-de kája'an-de.

Ja ní kandij Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

⁵⁷ Te cháa n j kakatin Jesús, n j jaka-de-ya kuá'an-de jín-yá onde ve'e Caifás, cháa kúu sutu ñá'nu. Te yúan ká'jin tutú cháa káchaa tutu jín taká cháa n j kayii. ⁵⁸ Ko Pedro, jíká-ni ndikín-de-ya onde n j ja-de yuxé'é sutú ñá'nu-ún. Te n j kivi-de ichi iní n j jungoo-de jín cháa kájatíñ yúan, náva'a kuni-de ndasa koo. ⁵⁹ Te taká sutu ñá'nu jín taká cháa n j kayii jín taká cháa junta, n j kandúkú-de tu'un tú'ún siki Jesús náva'a ka'ni-dé-ya. ⁶⁰ Ko tú ní káni'in-de modo, va'a n j chakoyo kua'a testigo falso. Ko onde sandi'i-na n j chakoyo uu-ga, ⁶¹ Te n j kaka'an: Chaa yá'a n j ka'an-de: Kuu stúncháa-rj ve'e ij Dios, te nuu uní-ni kivi te nachutá'an-rj, áchí. ⁶² Te n j ndukuñi máá sutú ñá'nu. Te n j jika tu'un-de-ya: Tú ka'an kuti-ro náún. Ndasa káka'an cháa yá'a siki-ro. Achí. ⁶³ Ko tú ní ká'an kuti Jesús. Te n j ka'an máá sutú ñá'nu: Onde jín Dios I'a chakú, ká'an n j'in-rj jín-ró. Kastu'ún te nú máá-ró kúu Cristo, Se'e Dios xí túu, áchí jín-yá. ⁶⁴ Te n j ka'an Jesús jín-de: Ká'an ndaa-ro. Te ná kastu'ún-rí nuu-ro, ja ingá kivi te kuni-ro núu máá Sé'e cháa kunchaa-ya ichi ndává'a I'a ndiso fuerza. Te ndii-ya jín vikó andívi. Achí-ya. ⁶⁵ Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga, n j ndátá-de sa'ma-dé. Te n j ka'an-de: Aaj, ká'an ndiva'a-de. Naún nini kúni so'o-yó ká'an inga testigo núsáá. Vina a n j kajini so'o-ró já ká'an ndiva'a-de. ⁶⁶ Ndasa kájani in-ro, áchí-de. Te n j kaka'an sava-ga: Ió va'a ja kúu-de, áchí. ⁶⁷ Yúan-na te n j kativi si'vi-de nuu-ya. Te n j kaja'a-de jiki núu-yá. Te sava-de, n j kakatu-dé yiki núu-yá. ⁶⁸ Te n j kaka'an-de: Róo Cristo, kastu'ún ndé cháa n j stují róo, áchí-de.

Ja tú ní játu'un Pedro

⁶⁹ Te kanchaa Pedro yata vé'e-ún. Te ñin ña'an játíñu, n j ja-ña núu-dé. Te n j ka'an-ña: Te róo, jín Jesús ñuu Galilea jíká-ró vii, áchí-ña. ⁷⁰ Ko máá-de, tú ní játu'un-de jito nuu taká ñáyivi: Tú jiní-ná naún tu'un ká'an-ní, áchí-de. ⁷¹ Te n j kenda-de yuxé'é-ún kua'an-de. Te n j jini inga-ña núu-dé. Te n j ka'an-ña jín ñáyivi ká'jin yúan: Chaa yá'a suni jika kuu-de jín Jesús ñuu Nazaret, áchí-ña. ⁷² Te inga jinu tú ní játu'un-de. Sa máá-de n j ndunjin yu'u-dé: Tú jiní-rj cháa jian, áchí-de. ⁷³ Te n j kunúu. Te ñáyivi ká'jin yúan n j jakoyo-i nuu-dé. Te n j kaka'an-i jín Pedro: Jandaa ja súni tá'an-de kúu-ró, chi tu'un ká'an-ro nástuu róo, áchí-i. ⁷⁴ Yúan-na te n j kejá'á ní'in ká'an ndiva'a-de: Tú jiní-rj cháa jian, áchí-de. Te n j kana-ni lí'li. ⁷⁵ Te n j nuku'un iní Pedro tu'un Jesús, ja ní ka'an-ya jín-de: Onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu uní jinu. Te n j kenda-de kua'an-de. Te n j nde'e xaan-dé.

27

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Yúan-na te n j kundijin. Te taká sutu ñá'nu jín cháa n j kayii, n j kaskétá'an-de tu'un ja ká'ni-dé Jesús. ² Te n j kaju'nj-de-ya. Te kua'an-de

jín-yá nuu Poncio Pilato, cháa kúu gobernador. ³ Yúan-na te Judas, cháa n̄i nastúu-ya-ún, n̄i jin̄i-de ja n̄i kun̄i'in siki-yá. Te n̄i nakani in̄i-de. Te nákuá'a-de oko ux̄i peso-ún nuu sutú ñá'nu jín nuu cháa n̄i kayii-ún núu. ⁴ Te n̄i ka'an-de: N̄i sá'a-ná kuachi. N̄i nastúu-ná in̄n cháa ja tú ío n̄i in̄n kuachi siki-dé, áchí-de. Ko máa sutú-ún n̄i kaka'an-de: Naún jítú iní-r̄i. Siki máá-ró kúu. Achí-de. ⁵ Te n̄i súnگویo Judas oko ux̄i peso-ún in̄i ve'e ij. Te n̄i kee-de kua'an-de. Te n̄i skuá'ñá-de máá-de. ⁶ Te sutu ñá'nu-ún, n̄i kanastútú-de xu'ún-ún. Te n̄i kaka'an-de: Ma kúu chú'un-yó xú'ún yá'a in̄i janu núu kásoko-í, chi xu'ún yá'u niñi kúu, áchí-de. ⁷ Ko n̄i kandatú'ún-de. Te n̄i kajaan-de in̄n ndu'a ñu'un kixín jín xú'ún-ún, nává'a yúan yuji taká ñayivi jiká. ⁸ Ja yúan nání ñu'un-ún onde vina: Ñu'un niñi. ⁹ Yúan-na te n̄i skikuu tu'un n̄i ka'an Jeremías cháa n̄i jani tu'un Dios: N̄i kaki'in-i ndí'okó ux̄i peso-ún, ya'u l'a n̄i kundaḡ ya'u-ya, ch̄i yaku cháa Israel, n̄i kasánda-a-de ja kúya'u-ya, ¹⁰ Te n̄i kaja'a-i xu'ún-ún ja siki in̄n ndu'a ñu'un kixín, natu'un n̄i tá'ú máa Tatá Dios tiñu nuu-r̄i, áchí. ¹¹ Te Jesús, kándich̄i-ya núu gobernador. Te gobernador-ún n̄i jiká tu'un-de-ya: Máá-ró kúu rey cháa judío náún, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús jín-de: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ¹² Te taká sutu ñá'nu, n̄i kajikan-de kuachi siki-yá. Ko tú ní xndió káni-ya ní in̄n tu'un. ¹³ Yúan-na te n̄i ka'an Pilato jín-yá: Te tú jini so'o-ró nasaa kuachi kájukan cháa yá'a siki-ro náún, áchí-de. ¹⁴ Te tú ní ká'an kuti-ya ní in̄n tu'un jín-de. Te n̄i naa in̄i gobernador ndé'é-de nuu-ya. ¹⁵ Te ío costumbre gobernador ja kivi víko yúan sí-a-de in̄n preso, nú ndéja kájata'an in̄i máa ñayivi ñuú-ún sí-a-de. ¹⁶ Te suu kivi-ún ío in̄n cháa kándeé preso nání-de Barrabás, te n̄i jich̄a tu'un-de. ¹⁷ Te n̄i kandutútú ñayivi te n̄i ka'an Pilato jín-i: Ndé cháa kákuni-ro ja sí-a-r̄i vina, á Barrabás x̄i Jesús, cháa ja nání Cristo, áchí-de. ¹⁸ Ch̄i a n̄i juku'un in̄i-de ja ní kakukuásún in̄i sutu ñá'nu, te yúan ní kanastúu-de Jesús. ¹⁹ Te nini kánchaa Pilato in̄i ve'e tiñu, te n̄i táji ñásí'í-de tu'un nuu-dé: Ma sá'a-ró cuenta ja kúu siki cháa va'a jian, ch̄i kuni, xaan ní siyú'ú jani ruu ja siki-dé, áchí-ña. ²⁰ Ko sutu ñá'nu jín cháa n̄i kayii-ún, n̄i kaská'an-de ñayivi ja ná kakán-i Barrabás kaku-de, te Jesús ná kúu-ya. ²¹ Te gobernador, n̄i jiká tu'un-de-i: Ja úu tá'an-de, te ndé in̄n-de kun̄i-ro sí-a-r̄i, áchí-de. Te n̄i kaka'an-i: Sí-a-ní Barrabás, áchí-i. ²² Te n̄i ka'an Pilato jín-de: Núsáa te ndasa sá'a-r̄i jín Jesús, cháa nání Cristo, áchí-de. Te n̄i kaka'an ndí'i-i: Ná kúu-de jiká cruz, áchí-i. ²³ Te gobernador, n̄i ka'an-de jín-i: Naún kuachi n̄i sá'a-de núsáa, áchí-de. Ko máa ñayivi-ún, ví'i-gá n̄i kaka'an jaa-i: Ná kúu-de jiká cruz, áchí-i. ²⁴ Te n̄i jin̄i Pilato ja tú kúndéé-de jín ñayivi, ch̄i sasua kándonda vaa-ga-i. Te n̄i ki'in-de nducha. Te n̄i nandá'á-de jito nuu ñayivi kuá'a-ún. Te n̄i ka'an-de: Tú na kuachi máá-rí ío ja kúnchaa niñi cháa va'a yá'a siki-r̄i. Siki máá-ró ná kúu. Achí-de. ²⁵ Te n̄i kaka'an taká ñayivi: Ma yú'ú-ní, ch̄i siki máá-ná jín siki sé'e-ná ná kúnchaa kuachi niñi-dé, áchí-i. ²⁶ Yúan-na te n̄i sí-a-de Barrabás kua'an. Te n̄i xndó'o-de Jesús. Te n̄i nakuá'a-de-ya ja kúu-ya jiká cruz.

Ja ní kasákátá soldado nuu-ya

²⁷ Te soldado gobernador, n̄i kajaka-de Jesús kua'an-de jín-yá in̄i ve'e palacio. Te n̄i kakana-de xin̄i tá'an-de n̄i kandutútú-de. ²⁸ Te n̄i kasávichí-de-ya. Te n̄i kachu'un-de-ya in̄n sa'ma kuá'á tindi'í. ²⁹ Te n̄i kat̄iin-de in̄n corona iñu. Te n̄i kachu'un-de xin̄i-ya. Te n̄i kachi'i-de yunu

ndává'a-ya. Te ni kajukuiñi jítí-de nuu-yá, ni kasákátá-de nuu-yá: Rey judío, taá ndii, áchí-de. ³⁰ Te ni kativi si'ví-de nuu-yá. Te ni kakiñi'in-de yunu-ún nda'a-yá. Te ni kastuji-dé xini-yá jín. ³¹ Te nuu ní ndi'i ni kasákátá-de nuu-yá, te ni kanakuanchaa-de sa'ma ñú'un-ya-ún. Te ni kanachu'un-de-ya sa'ma máa-yá. Te ni kakeñi'in-de-ya kuíta kaa-ya jiká cruz.

Ja ní kajata kaa-de-ya

³² Te nuu ní kakenda-de, te ni kaketá'an-de jín ñin chaa ñuu Cirene nání-de Simón. Te ni katetiñu-de chaa-ún ki'in-de jín-yá, kundiso-de cruz-ya. ³³ Te ni jakoyo-de ñin tinduu nání Gólgota, ja kuní ka'an: Yiki xini. ³⁴ Te ni kaja'a-de vino jín súsia uá ja kó'o-ya. Ko nuu ní jito nchaa-ya, te tú ní kuní-ya kó'o-ya. ³⁵ Te nuu ní ndi'i ni kajata kaa-de-ya jiká cruz, te ni kasaka-dé sa'ma-yá nuu tá'an-de, te ni kasá'a-de ñin apuesto siki. Te ni skíkuu tu'un ká'an chaa ni jani tu'un Dios: Ni kandátá-i sa'ma-rí, te siki sú'nu-rí ni kasá'a-i ñin apuesto, áchí. ³⁶ Yúan-na te ni kajungoo-de yúan, ni kande'é-de nuu-yá. ³⁷ Te ni kachaa-de ñin tu'un xini cruz-ya já kúu kuachi-ya: Ya'á kúu Jesús Rey ñayivi judío, áchí. ³⁸ Te ni kajata kaa-de uu ñaku'ná jín-yá. ñin ichi ndává'a-ya, te inga ichi ndávésé-yá. ³⁹ Te ñayivi kaja'a yúan, ni kaskuíkó-i xini-i. Te ni kaka'an ndiva'a-i jín-yá. ⁴⁰ Róo ká'an-ro já stuncháa-ro vé'e ii te nuu uní kivi te ndukani-ró núú, nú Se'e Dios kúu-ró, núsáá te nama-ró máa-ró, te nuu-ró jiká cruz vii, áchí-i. ⁴¹ Te sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu jín cháa fariseo jín cháa ni kayii, suni súan ni kasákátá-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de: ⁴² Sava ñayivi, ni nama-de-i, ko ma kúu nama-de máa-de. Nú rey ñayivi Israel kúu-de, te ná núu-de jiká cruz vina. Yúan-na te ná kándija-yó-de. ⁴³ Kándija-de nuu Dios, te ná náma máa-yá-de vina te nú kuní máa-yá, chi ni ka'an-de: Máa-rí kúu Se'e Dios, áchí-de. Achí. ⁴⁴ Te ñaku'ná kándita kaa jín-yá jiká cruz, suni ñin-ni tu'un ni kaka'an ndiva'a jín-yá. ⁴⁵ Te nuu ní kuu ka'uxi uu te ni kuxki'vi ní núú ñú'un onde ka'uni. ⁴⁶ Te a yani ka'uni aini, ni ka'an jaa Jesús: Elí, Elí, lama sabactani, áchí-ya. Ya'á kuní ka'an: Dios máa-ná, Dios máa-ná, naja ní xndóo-ní náá. ⁴⁷ Te sava ñayivi ká'jin yúan, ni kajini so'o-i tu'un-ún. Te ni kaka'an-i: Kána chaa ya'á xini Elías, áchí-i. ⁴⁸ Te jínu ñin chaa ni ja-de. Te ni ki'in-de kachi, ni chindaji-de nuu vinagre. Te ni chaa-de xini ñin yunu. Te ni ja'a-de nuu-yá ja kó'o-ya. ⁴⁹ Te ni kaka'an sava-ga-i: Síá, nándéó nú chaa Elías nama-de chaa xí túu, áchí-i. ⁵⁰ Ko máa Jesús, ni ka'an jaa-ya ingá jínu. Te ni ji'i-ni-ya. ⁵¹ Yúan-na te sa'ma ndíta kaa onde iní ve'e ii, ni te'nde uu onde nuu xini, te onde nuu já'a. Te ni taan ñuyivi. Te toto, ni kandata. ⁵² Te suni ni kananuña ve'e añú. Te kua'a ndíyi chaa ndoo, ja á ni kaji'i-de, ni kanachaku-de. ⁵³ Te nuu á ni nachaku-ya, te ni kandenda koyo-de iní ve'e añú. Te ni ndivi koyo-de iní ñuu ii. Te ni kandenda ndijin-de nuu kuá'a ñáyivi. ⁵⁴ Te chaa capitán, jín cháa kándito Jesús jín-de, ni kajini-de ja ní taan, jín táka tiñu ni kuu. Te ni kayu'ú téyí-de. Te ni kaka'an-de: Jandáa ja Sé'e Dios kúu chaa ya'á núú, áchí-de. ⁵⁵ Te ká'jin kua'a ñásí'í yúan kande'é jiká-ni-ña. Te suu ña'an-ún, ni kandikin-ña Jesús onde ñuu Galilea vai-ña kájatíñu-ña núu-yá. ⁵⁶ Te jín ñá'an yúan ká'jin María ñuu Magdala, jín María náa Jacobo jín José, jín náa se'e Zebedeo.

Ja ní kachiyuji-de-ya

⁵⁷ Te n̄i ini k̄iv̄i-ún. Te n̄i jaā ñn cháa kúká ñúu Arimatea, nání-de José, ch̄i suni ñn cháa n̄i skuá'a jín Jesús kúu-de. ⁵⁸ Chaā yá'a, n̄i jaa-de nuu Pilato. Te n̄i jikan-de yiki kúñu Jesús. Te n̄i tá'ú tíñu Pilato ja ná kuá'a-i yiki kúñu Jesús nuu-dé. ⁵⁹ Te n̄i ki'in José ndiyi-ún. Te n̄i chisúkun-dé-ya jín ñn sa'ma kuitá ndóo. ⁶⁰ Te n̄i chindee-de-ya iní ve'e añú jáá ñáva'a-de, ja ní jacha jiká ñn kava. Te n̄i stúu-dé ñn yuu ká'nu, n̄i jas̄u-de yux'éé añú-ún. Te kua'an-de. ⁶¹ Te María ñuu Magdala jín ingá María, káxiukú-ña yúan ichi núu vé'e añú-ún. ⁶² Te n̄i kuu k̄iv̄i xían. Te iku-ún n̄i kuu k̄iv̄i ní kasátu'a-i máá-i. Te taká sutu ñá'nu jín cháa fariseo, n̄i k̄andutútú-de nuu Pilato. ⁶³ Te n̄i kaka'an-de: Táta, kánuku'un ini-ná ja cháa xndá'ú ñá'an-ún, onde ná chakú-ga-de núú, te n̄i ka'an-de: Nuú uní k̄iv̄i te nachaku-r̄i, ⁶⁴ Núsáá, te tá'ú tíñu-ní ná kúkútu yúyaú-ún onde jinu nuu uní k̄iv̄i. Ch̄i nú túu te sanaa k̄i cháa n̄i kaskuá'a jín-de-ún akuáa, te nasaku'ná-de ndiyi-ún ki'in-de jín. Yúan-na te kachi-de kuni ñayivi: N̄i nachaku-ya já ní ji'i-ya, achi-de. Te ká'ú-ga kuu tu'un xndá'ú yúan vásá já xnáñúú, áchí-de. ⁶⁵ Te n̄i ka'an Pilato jín-de: Yá'a ká'io soldado. Kuá'an jín-de, te sákútu máá-ró yúyaú-ún nú ndasa kájin̄i-ro. Achí-de. ⁶⁶ Te kaja'an-de. Te n̄i kasákútu-dé ve'e añú. Te jín sello n̄i kajasu va'a-de sik̄i yúu já ndí'u yuyaú-ún. Te ká'jin soldado jín-de.

28

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te n̄i ja'a k̄iv̄i ndétatú-ún. Te n̄i kundijin k̄iv̄i ñn semana. Te María ñuu Magdala jín ingá María-un, n̄i kajandé'é-ña vé'e añú-ya. ² Te ñn ndajá'a máá Tatá Dios, n̄i kuun-ya ichi ándiví ní cháa-ya. Ch̄i n̄i t̄aan xāan ní sá'a-ya. Te n̄i stúu-yá yuu-ún kua'an. Te n̄i jungoo-ya sik̄i. ³ Te ndíi ncháa núu-yá. Te su'nu ñú'un-ya káa nátu'un yu'a volcán. ⁴ Te soldado kándito yúan, n̄i kayu'ú-de, te kákisi-i-de n̄i sá'a-ya. Te n̄i kakundi'yí-de. ⁵ Te n̄i ka'an ndajá'a jín ñá'an-ún: Ma yú'ú-ro, ch̄i a jin̄i-r̄i ja kánandúkú-ró Jesús, I'a n̄i ji'i jiká cruz. ⁶ Túu-ya yá'a, ch̄i a n̄i nachaku-ya nátu'un n̄i ka'an-ya. Ña'an te ndé'é-ró núu ní katúu máá Jító'o-ro. ⁷ Kuángoyo yachi te kachi-ro núu cháa n̄i kaskuá'a jín-yá, ja á n̄i nachaku-ya má'ñú ndíyi. Te jandáa xna'an-ga ki'in-ya ñuu Galilea vásá ki'in-ro. Te yúan kuni-ro núu-yá. Ach̄i-ro kuni-de. Kástu'ún ndíja-r̄i nuu-ro, áchí-ya. ⁸ Te máá-ña káyu'ú-ña te kákusi iní-ña. Te n̄i k̄andenda-ña iní ve'e añú-ún. Te n̄i kajinu-ña kuákastu'ún-ña núu cháa káskuá'a jín-yá. Te nini kaja'an-ña núu-dé, ⁹ Te n̄i kenda-ni Jesús n̄i ketá'an-ya jín-ña. Te n̄i ka'an-ya jín-ña: Taá ndii, áchí-ya. Te n̄i kanuu-ña sukún já'a-yá, te n̄i kachiñú'ún-ña-yá. ¹⁰ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jín-ña: Ma yú'ú-ro jiná'an-ró. Kuá'an te kastu'ún-ró núu ñaní-r̄i ja ná k̄ingoyo-de onde ñuu Galilea. Te yúan kuni-de nuu-rí. Achí-ya. ¹¹ Te nini kaja'an-ña, te sava soldado kándito ve'e añú-ún, káno'on-de onde ñuu. Te n̄i kakastu'ún-de nuu sutu ñá'nu taká tíñu ja súan n̄i io. ¹² Te n̄i ndutútú-de jín cháa ní kayii. Te n̄i kanda'tu'ún-de. Te n̄i kaja'a-de kua'a xú'ún núu soldado jiná'an. ¹³ Te n̄i kaka'an-de: Súan ka'an-ro jiná'an-ró: Chaa káskuá'a jín máá-de, n̄i kikoyo akuáa, te n̄i kanasaku'ná ndiyi-ún nini kákixi-ná, achi-ro. ¹⁴ Te nú tu'un yá'a ná kuni so'o gobernador, te máá-rí, kiská'an-r̄i-de, náva'a ma kóo kuachi sik̄i máá-ró. Achí-de. ¹⁵ Te

soldado, n̄i k̄ak̄i'in-de x̄u'ún. Te n̄i k̄asá'a-de nátu'un n̄i ta'u t̄iñu nuu-dé. Te tu'un yá'a n̄i jich̄a kua'an n̄í n̄íu n̄ayivi judío onde v̄ina.

Ja ní nastá'an-ya máa-yá nuu-í

¹⁶ Te ndí'uxí ñin ch̄aa káskuá'a-ún, n̄i kee-de kája'an-de onde ñuu Galilea, onde yuku núu ní tá'ú t̄iñu Jesús nuu-dé ja kí'in-de. ¹⁷ Te n̄i kajini-de nuu-ya, te n̄i k̄achiñú'ún-de-ya. Ko sava-de tú ní kákandija-de. ¹⁸ Te n̄i ch̄aa Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Sik̄i-rí, a n̄i ch̄aa Dios taká fuerza ja ío in̄i andívi jíin iní ñuyivi. ¹⁹ Núsáa te kuá'an jíiná'an-ró. Te stá'an-ro tú'un nuu taká ñayivi, ná chú'un in̄i-i. Te skuánducha-ro-í onde jíin sí'ví máa Táa-yo jíin sí'ví máa Sé'e, jíin sí'ví máa Espíritu Santo. ²⁰ Te stá'an-ro núu-í ná kuándatu-i taká t̄iñu n̄i tá'ú-rí nuu-ro. Te máa-rí kaka ndija-r̄i jíin-ró n̄í káni onde k̄iv̄i ndí'i ñuyivi. Achí-ya. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MARCOS TU'UN VA'A NI CHAA SAN MARCOS

Juan, cha skuánducha

¹ Yá'a kéjá'á tú'un va'a máá Jesucristo, Se'e Dios. ² Te súan ni chaa Isaías tutu, chi chaa jáni tu'un Dios ni kuu-de sáa: Kuni so'o-ró, chí tájí-rí ndajá'a-rí kuxnúú-de jaá-de sátu'a-de ichi-ro. ³ Te ndajá'a-ún, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró íchi máá Jító'o-yo te sándóo-ró íchi-yá, achí-de, áchí Isaías. ⁴ Te Juan, ni skuánducha-dé onde nuu ñú'un té'é. Te ni jani-de tu'un jánducha jíin tú'un nakani iní, náva'a sá'a Dios tuká'nu iní nuu kuáchi. ⁵ Te ni chakoyo taká ñayivi ndáñúu Judea, jíin táká ñayivi ñúu Jerusalén. Te ni skuánducha-dé-i iní yucha Jordán. Te kánakani ndaa-i kuáchi-i yúan. ⁶ Te sa'ma ní ñu'un Juan ni kuu ixi camello, jíin iin sánchíi ñii nú'ni chíi-de. Te ni yee-dé ndikuá'yú jíin ndúxi yoko yuku. ⁷ Te ni jani-de tu'un: Ichi yata-rí vai in I'a kúñá'nu-ga vásá rúu, ja tú kúñá'nu-rí jukuíta ndee-rí te ndájí-rí ñii yí'i ndijan-yá, áchí-de. ⁸ Te ruu, chí jíin ndúcha skuánducha-rí róo jíná'an-ró, ko I'a-ún, chí jíin Espiritu Santo skuánducha-yá róo, áchí Juan.

Ja ní janducha Jesús ni sá'a Juan

⁹ Te ni kuu kivi. Te Jesús, ni kenda-ya ñúu Nazaret ndañúu Galilea. Te ni janducha-yá ni sá'a Juan iní yucha Jordán. ¹⁰ Te ni nana-ni-ya iní nducha-ún. Te ni jini-ya já ní nuña andívi. Te Espiritu ni jungava siki-ya nátu'un paloma. ¹¹ Te ichi andívi ní kenda in tu'un ni ka'an: Máá-ró kúu Se'e-rí, te kúndá'ú iní-rí róo. Te kúsi iní-rí jíin-ró. Achí.

Siki já ní jito nchaq tá'an Satanás jíin-yá

¹² Yúan-na te máá Espiritu, ni chundá'á-ni-ya kuá'an-ya onde ñu'un té'é. ¹³ Te ni kanchaa-ya núu ñú'un té'é yúan uu xiko kivi, te vásá ní jito nchaq tá'an Satanás jíin-yá. Te ni kandee-ya jíin kiti xaan. Te máni ndajá'a andívi ní kajatíñu nuu-yá.

Ndasa ni kejá'á Jesús jáni-ya tú'un

¹⁴ Yúan-na te onde ni kivi Juan vekaa, te ni jaa Jesús ndañúu Galilea, jáni-ya tú'un va'a Dios. ¹⁵ Te ni kachi-ya: A ni jinu kivi, te a yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Nakani iní jíná'an-ró, te kandíja-ró tú'un va'a-ya.

Ja ní kana-ya xiní kúun tá'an chaa

¹⁶ Te ni ja'a-ya xín mar Galilea kua'an-ya. Te ni jini-ya núu Simón jíin ñani-de Andrés, káskuíta ka'nu-de ñunu-dé iní mar, chí chaa kátin tiyáká kákuu-de. ¹⁷ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Kundikin ruu kikoyo-ró, te ná násá'a-rí róo chaa tiin ñayivi. Achí-ya. ¹⁸ Yúan-na te ni kaxndóo-ni-de ñunu-dé. Te ni kandikin-de-ya. ¹⁹ Te ni jika-ya in tí'lí-ga. Te ni jini-ya núu Jacobo jíin ñani-de Juan. Se'e Zebedeo kákuu chaa-ún. Suni ká'jin chaa-ún iní barco, kánaku'ni-de ñunu-dé. ²⁰ Te ni kana-ni-ya xiní-dé. Te ni kaskéndo-de táa-de Zebedeo iní barco-ún jíin mozo-de, te kuangoyo-de yata-yá.

Ja ní keñi'in-ya tachí káni

21 Te n̄i k̄iv̄i koyo-de in̄i ñuu Capernaum. Te taká k̄iv̄i ndétatú n̄i k̄iv̄i-ni Jesús in̄i ve'e sinagoga, te n̄i stá'an-ya tú'un. 22 Te n̄i kanaa ini-i k̄ajini so'o-i tu'un stá'an-ya, chi n̄i stá'an-ya nátu'un chaá ndiso tiñu, nasu nátu'un chaá káchaa tutu. 23 Te in̄i ve'e sinagoga-ún kándeé ñn chaá tá'an tachi k̄ini. Te chaá-ún, n̄i kana kó'ó-de: 24 Naún kuní-ni j̄ín-ná j̄íná'an-ná, Jesús ñuu Nazaret. V̄ai-ni xnáa-ni náá náún. A j̄ini-ná na ní kúu, chaá ío ndoo nuu Dios, áchí. 25 Te Jesús, n̄i ka'an xa'an-yá j̄ín: Kasu yu'u-ro, te kenda-ró-de, áchí-ya. 26 Te máá tachi k̄ini-ún, xa'an ní ja'ni yí'í cháa-ún. Te n̄i kana j̄ikó'ó. Te n̄i kenda kua'an in̄i-de. 27 Te ndivii-í n̄i kanaa in̄i-i kánde'é-i. Te kánda'tu'ún máá-i: Naún kúu ya'á. Tu'un jáá kúu náún, chi tá'ú ní'in-de tiñu nuu tachi k̄ini, te k̄ajanda'tu nuu-dé, áchí-i. 28 Te n̄i j̄icha nuu-ni tu'un-ya kuá'an ní taká ndañúu ja ní j̄ikó ndúu yuñúu Galilea. 29 Te n̄i k̄andenda-ni-ya in̄i ve'e sinagoga. Te n̄i chaakoyo-ya j̄ín Jacobo j̄ín Juan onde ve'e Simón j̄ín Andrés. 30 Te náchisó Simón, kátúu-ña yí'í k̄iji-ña. Te n̄i kaka'an-ni-de j̄ín-yá ndasa kuu máá-ña. 31 Yúan-na te n̄i ja'a-ya. Te n̄i ñn-ya ndá'a-ña. Te n̄i ndukani-ya-ña. Te n̄i kee-ni k̄iji-ún-ña. Te n̄i jatíñu-ña núu-ya j̄íná'an-ya.

Ja ní nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi káku'u

32 Te nuu ní ini, n̄i kee ndikandii, te n̄i chaakoyo chaá kándeé ñáyivi káku'u, j̄ín ñáyivi tá'an tachi k̄ini. 33 Te taká ñáyivi ñúu-ún, n̄i k̄akutútú-i yuxé'é yúan. 34 Te n̄i nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi káku'u tin̄i nuu kué'e. Te n̄i kiñi'in-ya kuá'a tachi k̄ini k̄aja'an. Te tú ní já'a-ya tú'un ka'an tachi k̄ini-ún, chi a k̄ajini-ún-ya.

Ja ní j̄ikan ta'u-ya nuu ñú'un té'é

35 Te ña'an xa'an ní ndukoo-ya, onde ná ñnaa-gá. Te n̄i kenda-ya te kua'an-ya ñn lugar ñu'un té'é. Te yúan n̄i j̄ikan ta'u-ya. 36 Te Simón j̄ín cháa káxiukú j̄ín-de, n̄i kandikin-de-ya. 37 Te n̄i kanani'in-dé-ya. Te kaka'an-de j̄ín-yá: Taká ñáyivi, kánandúkú-i ní, áchí-de. 38 Te n̄i kachi-ya j̄ín-de: Ná kí'on sáva-ga ñuu káxiukú yáni, náva'a kani-ri tu'un yúan, chi ja yúan ní chaá-ri. Achí-ya. 39 Te kua'an-ya. Te n̄i jani-ya tú'un in̄i taká ve'e sinagoga ní ndañúu Galilea. Te n̄i kiñi'in-ya tachi k̄ini k̄aja'an.

Ja ní nasáva'a-ya ñn chaá té'yu ndi'yi

40 Te ñn chaá té'yu ndi'yi, n̄i chaá-de nuu-ya. Te n̄i jukuiñi j̄iti-de nuu-ya, ká'an nda'ú-de j̄ín-yá: Nú kuní-ni, te kuu nasándoo-ni náá, áchí-de. 41 Te Jesús, n̄i kundá'ú in̄i-ya-dé. Te n̄i skáa-ya ndá'a-ya. Te n̄i ké'é-ya-de. Te n̄i ka'an-ya j̄ín-de: Kuní-ri. Ná ndúndoo-ró. Achí-ya. 42 Te máá súan-ni n̄i ka'an-ya, te ndi'yi té'yu chaá-ún, kua'an-ni. Te n̄i ndundoo-ni-de. 43 Yúan-na te n̄i ka'an xa'an-yá j̄ín-de. Te táji-ni-ya-dé ki'in-de. 44 Te ká'an-ya j̄ín-de: Koto-ró, ma ká'an kuti-ro j̄ín ní ñn-i, chi kuá'an, te stá'an-ro máá-ró núu sutú. Te kundá'á-ró ndátíñu stá'an-ro núu-dé, náva'a kun̄i-de ja ní ndundoo-ró, nátu'un n̄i tá'ú Moisés tiñu sáá, áchí-ya. 45 Ko máá-de, n̄i kenda-de kua'an-de. Te n̄i keja'á-de n̄i jacha xa'an-dé tu'un. Te n̄i kachi-de ná n̄i ta'an-de. Te tuká-ni ní kúu k̄iv̄i ndijin Jesús onde in̄i ñuu, ko n̄i kanchara s̄in-ya ñn lugar ñu'un té'é. Te yúan n̄i kikoyo ñáyivi taká lado nuu-ya.

2

Chaa ni kuyúnú

1 Te ni kuu yakú kiví. Te ni kiví tuku-ya ñúú Capernaum. Te ni kenda tu'un ja vé'e kánchaa-ya. 2 Te ni kakutútú kuá'a xáan ñáyivi núu-yá. Te tuká ní kánda kuti yúx'é kuíñi-i. Te ni jani-ya tú'un nuu-í. 3 Yúan-na te ni chaa yakú chaa nuu-yá jíin ñn chaa ni kuyúnú, ja kúun tá'an-de kándiso-de chaa-ún. 4 Te ja kuá'a ñáyivi-ún, te tú ní kúu kiví-de nuu-yá jíin cháa-ún. Te ni kajuña-de xini vé'e nuu kánde-ya-ún. Te nuu ní kakaan-de yau-ún, ni kaskúun-de jito yuu núu kátúu cháa ni kuyúnú-ún. 5 Te ni jini Jesús ja kákandíja máa-de. Te ni ka'an-ya jíin cháa ni kuyúnú-ún: Hijo, a ío tuká'nu iní nuu táka kuachi-ró, áchí-ya. 6 Te yúan káxiukú yakú chaa káchaa tutu. Te yúan, ni kajani iní: 7 Naja ká'an chaa yá'a súan. Núsáa te tu'un ndíva'a ká'an-de. Ndéja kúu sá'a tuká'nu iní nuu kuáchi, chí ñn-ni máa Dios, áchí. 8 Te ni juku'un-ni iní Jesús ja súan kájani iní. Te ni ka'an-ya jíin: Naja kájani iní-ro súan. 9 Te ja úu tu'un yá'a, ndéja yí-ga káa. Á ka'an-ri jíin cháa ni kuyúnú yá'a: A ío tuká'nu iní nuu táka kuachi-ró; xí ká'an-ri jíin-de: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te ki'in-ro jíin, achi-ri náún. 10 Ko náva'a ná kuni-ro já máa Sé'e chaa, ndiso-ya tíñu iní ñuyívi yá'a ja sá'a-ya tuká'nu iní nuu kuáchi, te ná ká'an-ri inga tu'un jíin cháa ni kuyúnú yá'a núsáa: 11 Jíin-ró ká'an-ri: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró, áchí-ya jíin-de. 12 Te máa cháa-ún, ni ndukoo-ni-de. Te ni naki'in-de jito yuu-dé. Te ni ndenda-de kua'an-de nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te ndivii-í, ni kakee nuu-í kánde'é-i. Te ni kanakana jaa-i Dios: Na tú kájiní kuti-yo súan nátu'un ya'á, áchí-i.

Ja ní kana-ya xini Leví

13 Te ni kenda tuku Jesús kua'an-ya ondé yu'u mar. Te taká ñáyivi, ni jakoyo-i nuu-yá. Te ni stá'an-ya tú'un nuu-í. 14 Te ni ja'a-ya kuá'an-ya. Te ni jini-ya núu Leví, se'e Alfeo, kánchaa-de nuu kútútú xú'un ñúú. Te ni ka'an-ya jíin-de: Kundikin-ro rúu, áchí-ya. Te ni ndukuiñi-de. Te ni ndikin-de-ya. 15 Te Jesús, ni yee-yá staa iní ve'e-de. Te suni kua'a cháa xini jíin cháa ká'io kuachi, káyee-dé staa jíin Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, chí ío kua'a-dé kándikin-de-ya. 16 Te chaa káchaa tutu, jíin cháa fariseo, kánde'é-de ja yé-yá staa jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuachi. Te ni kaka'an-de jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Naja yé-yá jí'i-ya jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuachi, áchí-de. 17 Yúan-na te ni jini so'o Jesús. Te ni ka'an-ya jíin-de: Chaa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de chaa táná, chí chaa káku'u kúu ja kájinu ñú'ún. Na tú vai-ri kana-ri xini cháa ndaa, chí chaa ká'io kuachi kána-ri xini, áchí-ya.

Siki já kondicha iní

18 Te chaa káskuá'a jíin Juan, jíin já káskuá'a jíin cháa fariseo, ká'io ndicha iní-de. Te ni chakoyo chaa-ún. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Chaa káskuá'a jíin Juan jíin já káskuá'a jíin cháa fariseo, naja ká'io ndicha iní-de, te chaa káskuá'a jíin-ní, tú ká'io ndicha iní-de, áchí-de. 19 Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Á kuu kondicha iní ñáyivi ká'jin viko tánda'a, te nú kánchaa yii jíin-i. Chí nú nini kánchaa yii jíin-i, ma kúu kondicha iní-i. 20 Ko chaa ñn kiví já yí-ún, kuxio-de nuu-í. Te kiví-ún, kuu kondicha iní-i. 21 Tú ní ñn nachu'un sa'ma jáá núu sú'nu tu'ú. Chí nú súan, te suni máa já ní nuku'un jáá-ún ka'ncha-ga ja tu'ú-ún, te ja te'ndé-ún ví'i-gá te'nde. 22 Te tú ní ñn chu'un vino jáá iní ñii tú'ú. Chí nú súan, te máa vino jáá-ún ndátá

ñii-ún, te kati vino-ún, te ñii-ún naa-ní. Ko ñii jáá jíin vino jáá, kúu ja kúu ku'un, áchí-ya.

Ja ní kakachi-de yoko kivi ndétatú

²³ Te ñin kivi ndétatú ni ja'a Jesús kua'an-ya ñin nuu káa trigo. Te chaá káskuá'a jíin-yá, kájika-de kua'an-de. Te kakachi-de yoko. ²⁴ Yúan-na te chaá fariseo, ni kaka'an-de jíin-yá: Naún kúu jian. Naja kásá'a-de súan kivi ndétatú, chi tú ío ley. Achí-de. ²⁵ Te máá-yá, ni ka'an-ya jíin-de: Á tú ní káka'u kuti-ro tutú naún ní sá'a David, kivi ní kii tundó'o nuu-dé. Te ni jii-de soko, onde jíin cháa ni kaxiukú jíin-de. ²⁶ Te ni kivi-de ini ve'e Dios. Te Abiatar ni kuu máá sutú ñá'nu-ga. Te ni yee-dé statilá i kaxiukú ndijin, ja tú ío ley kee ní ñin chaá, chi máni sutu káyee núu. Te suni ni ja'a-de nuu cháa kaxiukú jíin-de, áchí-ya. ²⁷ Te suni ni ka'an-ya jíin-de: Kivi ndétatú ni jungoo ja sikí cháa; nasu cháa ja sikí kivi ndétatú. ²⁸ Núsáa te máá Sé'e chaá, suni Jito'o kivi ndétatú kúu-ya, áchí-ya.

3

Ñin chaá ni ichi nda'a

¹ Te ingá jínu ni ndivi Jesús ini ve'e sinagoga. Te yúan ni io ñin chaá ni ichi kájan ñin nda'a-dé. ² Te kánde'é-de nú nasáva'a-ya-dé kivi ndétatú, nává'a kakán-de kuachi sikí-yá. ³ Yúan-na te ni ka'an-ya jíin cháa kátí'ichi nda'a-ún: Ichi má'ñú yá'a jukuiñi-ro, áchí-ya. ⁴ Te ni ka'an-ya jíin-de jíná'an-de: Ndé ley ío sikí kivi ndétatú. Á sá'a va'a-yó, xí sá'a ñáá-yo. Á nama-yó ñin chaá a yani kuu, xí ká'ni-yo ñin ndiyi, áchí-ya. Te máá-de, tú ní káka'an kuti-dé. ⁵ Te ndé'é-yá nuu-dé ja kájin-de xiin-yá. Te ni kití ini-ya. Te ni kukuí'a ini-ya já ndáva ini añú-de jíná'an-de. Te ni ka'an-ya jíin cháa-ún: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te ni skáa-de nda'a-dé. Te nda'a-dé-ún, ni nduva'a i-ní. ⁶ Yúan-na te ni kenda koyo chaá fariseo. Te ni kandatú'ún-ni-de jíin cháa herodiano sikí-yá, ndasa ka'ni-dé-ya.

Kua'a ñáyivi ní kandikin-i-ya

⁷ Te Jesús, ni kusin-ni-ya kuá'an-ya onde yu'u mar jíin cháa káskuá'a jíin-yá. Te ñayivi kuá'a xaán ndáñú Galilea jíin ndáñú Judea, ni kandikin-i-ya. ⁸ Te suni onde ñuu Jerusalén jíin Idumea, jíin ingá lado yucha Jordán, jíin ndáñú Tiro jíin Sidón. Kua'a xaán ñáyivi, ni kajini tu'un-i ná ñá'nu tiñu ni sá'a-ya. Te ni chaakoyo-i nuu-yá. ⁹ Te ni ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá ja ná kótu'a ñin barco lúli kivi-ya, nává'a tú kaxin-i-ya. Chi kua'a xaán ñáyivi-ún ío. ¹⁰ Chi ni nasáva'a-ya ñáyivi kuá'a. Te taká ñáyivi kaku'u kue'e, ni kakandita-i nuu-yá, ja ké'é-i-ya kákuni-i. ¹¹ Te tachi kini nú ni kajini nuu-yá, te kájukuiñi jiti núu-yá. Te kákana kó'ó: Máá-ní kúu Se'e Dios, áchí jíná'an. ¹² Ko máá-yá, ni ka'an xaán-yá jíin já ná tú stá'an ndijin-ún-yá.

Ja ní kaji-ya uxí uu chaá skuá'a jíin-yá

¹³ Te ni kaa-ya kuá'an-ya onde yuku. Te ni kana-ya xiní ndé chaá játa'an ini máá-yá. Te ni jakoyo-de nuu-yá. ¹⁴ Te ni jani-ya uxí uu tá'an chaá, kuiñi-de jíin-yá. Te táji-yá-de kingoyo-de kani-de tu'un. ¹⁵ Te kundiso-de tiñu ja násáva'a-de ñayivi kú'u. Te kiñi'in-de tachi kini kingoyo. ¹⁶ Te Simón, ni naskúnani-yá-de Pedro. ¹⁷ Te Jacobo, se'e Zebedeo, jíin Juan ñani Jacobo, ni naskúnani-yá ndendúu-de Boanerges, ja kuní ka'an: Chaá

nátu'un taja. ¹⁸ Te sava-ga-de nání-de Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo se'e Alfeo, Tadeo, Simón ñuu Caná, ¹⁹ onde jín Judas Iscariote, ja ní nastúu-de-ya. Yúan-na te ñi kivi koyo-de ñn ve'e jín-yá. ²⁰ Te ñi ndutútú tuku kua'a ñáyivi. Te ni tuká ní kúu kee-yá staa jín-de. ²¹ Te ñi kajini tu'un tá'an-ya. Te ñi kakenda-de vai-de ja tñn-de-ya. Chi ñi kaka'an-de: Káku'u-de, áchí-de.

Tu'un ndiva'a siki Espiritu Santo

²² Te ja káchaa tutu, ñi kikoyo onde ñuu Jerusalén, ñi kaka'an: Yí'i-de Beelzebú. Te jín tachí káni ñá'nu kíñi'in-de tachí káni kája'an, áchí. ²³ Te ñi kana-ya xini jíná'an. Te ñi ka'an-ya tú'un yátá jín: Ndasa kuu kiñi'in Satanás-ún Satanás kí'in, áchí-ya. ²⁴ Te nú ñn ñuu sásin máá te kánakuatá'an máá, te ñuu yúan ma kúnj'in. ²⁵ Te nú ñn ve'e sásin máá te kánakuatá'an máá, te ve'e yúan ma kúnj'in. ²⁶ Te nú Satanás kánakuatá'an máá te sásin máá, ma kúnj'in, chí sasua naa, áchí-ya. ²⁷ Tú ni ñn chaá kuu kivi-de iní ve'e chaá kándáján te sakuí'ná-de ndatiñu, te nú tú xna'an-ga ku'ni-de chaá ndáján-ún. Yúan-na te kuu sakuí'ná-de ndatiñu chaá-ún. ²⁸ Jandáa ká'an-ri jín-ró ja kóo tuká'nu iní nuu táka kuachi kásá'a chaá, te suni nuu tú'un ndiva'a nú ñani ka'an-de jíná'an-de. ²⁹ Ko nú ñn chaá ká'an-de tu'un ndiva'a siki Espiritu Santo, ma kóo kuti tuká'nu iní-ya núu-dé, chí sua kundiso-de kuachi ñí káni, áchí-ya. ³⁰ Chi ñi kaka'an-de: Tá'an-de tachí káni, áchí-de.

Náa-ya jín ñani-ya

³¹ Te ñi chaá náa-ya jín ñani-ya, te ká'jin-ña yatá ké'e. Te ñi katájí-ña tú'un kua'an kákana-ña xini-yá. ³² Te ñáyivi kuá'a káxiukú ñí núu-yá-ún, ñi kaka'an-i jín-yá: Kuándé'é-ní, chí ñi chaá náa-ní jín ñani-ní ká'jin-ña yatá ké'e kánandúkú-ña ní, áchí-i. ³³ Te máa-yá, ñi ka'an-ya: Ndéja kúu náa-ri te ndéja kákuu ñani-ri, áchí-ya. ³⁴ Te ndé'é-yá nuu ñáyivi káxiukú ñí núu-yá-ún, te ñi ka'an-ya jín-i: Kuni so'o-ró, chí ya'á kúu náa-ri jín ñani-ri. ³⁵ Chi ñáyivi skikuu tiñu kuni Dios, jian kúu ñani-ri, kúu kuá'a-ri, kúu náa-ri, áchí-ya.

4

Tu'un yátá siki cháa sáka trigo

¹ Te yu'u mar ñi kejá'a tuku-ya ní stá'an-ya tú'un. Te ñi kandutútú kuá'a xaan ñáyivi núu-yá. Te ja yúan ní kivi-ya ní jungoo-ya iní ñn barco nuu mar. Te taká ñáyivi-ún, ñi kakendoo-i káxiukú-i nuu ñú'un. ² Te ñi stá'an-ya kuá'a tú'un yátá núu-í. Te ñi ka'an-ya jín-i: ³ Kuni so'o te kuni-ro: ñn chaá sáka trigo, ñi kenda-de sáka-dé. ⁴ Te ñi kuu ja ní kenda-de sáka-dé, te ñn nunj-ún, ñi jungava yu'ichi. Te ñi chaá tisaa. Te ñi kakókó-tí. ⁵ Te inga, ñi jungava nuu ñú'un yúu, nuu tú ío kua'a ñú'un. Te ñi kana yachi-ni, chí tú ío kókon ñu'un. ⁶ Te nuu ní kana ndikandii, te ñi kasun-ni. Te ñi ichi, chí tú yo'o ní ío. ⁷ Te inga, ñi jungava ma ñú'ínu. Te ñi ja'nu iñu-ún. Te ñi jasú nuu. Te tú ní kúun nunj. ⁸ Te sava, ñi kajungava nuu ñú'un vá'a. Te ñi kaja'nu. Te ñi nakoko. Te ñi kuun nunj. ñn ja okó uxj, inga ja uní xiko, te inga ja ñn ciento, áchí-ya. ⁹ Yúan-na te ñi ka'an-ya jín-de: Chaá ío so'o kuni ná'in, te ná kúni so'o-de. ¹⁰ Te nuu ní ndoo máa-na-ya, te chaá ká'jin yani nuu-yá jín ndí'uxí uu chaá káskuá'a jín-yá, ñi kajika tu'un-de-ya siki

tú'un yátá-ún. ¹¹ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: A kuajuku'un in̄i-ro tú'un yísa'í yá'a, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ko jíin já s̄in sik̄i ká'jin, ch̄i máni jíin tú'un yátá ká'an-ri taká tu'un. ¹² Náva'a vasa kándé'é, ná ndé'é ko ma chú'un in̄i. Te vasa kájini so'o, ná kúni so'o ko ma júku'un in̄i. Náva'a ma ná jíó káva in̄i, te koo tuká'nu in̄i nuu taká kuachi, áchí-ya. ¹³ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Tú kájuku'un in̄i-ro tú'un yátá yá'a náún. Ndasá júku'un in̄i-ro sáva-ga tu'un yátá núsáá. ¹⁴ Chaa sáka trigo kúu chaa sáka tú'un. ¹⁵ Te nun̄i ní kajungava yu'íchi kákuu chaa n̄i saká tú'un in̄i-de. Ko nú n̄i kájini so'o-de, te cháa-ni Satanás te jánchaa-ni tu'un n̄i saká in̄i añú-de-ún kua'an-ni jíin. ¹⁶ Te nun̄i ní saká núu ñú'un yúu, kákuu chaa kájini so'o tu'un, te kús̄i in̄i-de jíin. ¹⁷ Ko túu nuu káka yo'o in̄i-de. Te yakú-ni k̄iv̄i kánda. Te nú n̄i ndonda tundó'o sik̄i-dé, x̄i nú n̄i sándiva'a-i jíin-de sik̄i tú'un-ún, te kánayu'ú-ni-de. ¹⁸ Te nun̄i ní saká má'ñú in̄i kákuu chaa kájini so'o tu'un. ¹⁹ Ko kákutéñu-de jíin ndátíñu-de. Te kákuni-de kukúká-de, te káxndá'ú-de máá-de jíin. Te kákutóo in̄i-de sik̄i sáva-ga ndatíñu. Nd̄i'ya yá'á sátéñu-de te jasú nuu tú'un-ún, te tú kúun nun̄i. ²⁰ Te nun̄i ní saká núu ñú'un vá'a kákuu chaa kájini so'o tu'un. Te kájatá'ú-de te kája'a-de nun̄i. In̄i-de oko ux̄i, inga-de un̄i xiko, te inga-de in̄i ciento, áchí-ya.

Tu'un yiti

²¹ Te suni n̄i ka'an-ya jíin-de: Á júkuiñi yiti já kúndij sa'í ch̄i nundóo, x̄i chí j̄ito. Á tú kundij nuu candelero. ²² Ch̄i tú ío ni in̄i tiñu yísa'í sáni, chí taká-ni stá'an ndijin-ya. Ni tú ío ni in̄i tu'un yísa'í sáni, chí taká-ni vai ndijin sá'a-ya. ²³ Chaa ío so'o kuni ná'in, te ná kúni so'o-de, áchí-ya. ²⁴ Te suni n̄i ka'an-ya jíin-de: Ná kúni so'o va'a-ró. Ch̄i jíin kú'a ja káchikua'á-ro, suni nakukua'á-ro. Te ndaa-ga sik̄i máá-ró já kájini so'o-ró. ²⁵ Ch̄i chaa ja á ñáva'a, te k̄i-ga nuu-dé. Te chaa ja ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún te kuxio k̄i'in, áchí-ya.

Tu'un tata n̄i ja'nu

²⁶ Te n̄i ka'an-ga-ya: Ñuu nuu tá'ú Dios tiñu kúu nátu'un in̄i chaa n̄i chí'i-de tata nuu ñú'un. ²⁷ Te kixí-de ñúú te ndúko-de ndúú. Te tata-ún a kána te já'nu. Te máá-de, tú jiní-de ndasa sá'a. ²⁸ Ch̄i máá ñú'un kúu ja já'a nun̄i. Xna'an-ga v̄i'u, te vásá kána yoko. Yúan-na te nun̄i ndóo chíi yoko-ún. ²⁹ Te nú n̄i kuaan nuní-ún, te sk̄iv̄i-ni-de jóso, ch̄i a n̄i jaá k̄iv̄i tá'nu, áchí-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

³⁰ Te n̄i ka'an-ya: Na jíin ká'an-yo já ndása kuni koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. X̄i na tu'un yátá skétá'an-yo jíin. ³¹ Kúu nátu'un ndikin yuá mostaza ja nú n̄i jich̄a nuu ñú'un, te yúan kúu in̄i tata lúli-ga vásá taká tata ío nuu ñú'un-ún yá'a. ³² Ko nú a n̄i jich̄a. Te kana, te já'nu xaan-gá vásá taká-ga yua. Te kúná'nu nda'a. Te tisaq ío andívi vatu-ni sá'a-tí taká-t̄i chíi kati-ún, áchí-ya. ³³ Te kua'a tú'un yátá súan n̄i ka'an-ya jíin ñáyivi, ndasa n̄i kakanda máá-i kuni so'o-i. ³⁴ Te nú tú tu'un yátá te tú ká'an-ya jíin-i. Ch̄i máni máá-ni nuu cháa káskuá'a jíin-yá n̄i kach̄i kají-yá taká tu'un.

Ja ní jukuiñi tach̄i xaan ní sá'a-ya

³⁵ Te n̄i in̄i k̄iv̄i-ún. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ná k̄ija'a-yo íchi lado-ún, áchí-ya. ³⁶ Te n̄i kaxndóo-de ñáyivi kuá'a-ún. Te súan-ni n̄i kajaka-de-ya in̄i in̄i barco. Te suni kua'an yakú-ga barco lúli jíin-yá. ³⁷ Te n̄i ndonda in̄i

tachí xáan. Te suni nî ndonda su'ma mar, nî kivi inî barco-ún. Te barco-ún kuní chítú ndúcha iní núú. ³⁸ Te máa-yá, kándeeyá ondé yata barco-ún, kixí-yá sikí ñn sa'ma yí'i xinî. Te nî ka'ndúkoo-de-yá. Te káka'an-de jíin-yá: Maestro, á tú nákanî inî-nî ja náa-yo, áchí-de. ³⁹ Te nî ndukoo-yá. Te nî ka'an xa'an-yá nuu tachí-ún. Te nî ka'an-yá jíin mar-ún: Ná'ín-nî koo-ró, jukuiñî, áchí-yá. Te nî jukuiñî tachí-ún, te ná'ín yúú ñ-nî nî kuu. ⁴⁰ Te nî ka'an-yá jíin-de: Naja káyu'ú-ro. Naja tú kákandíja-ró, áchí-yá. ⁴¹ Te nî kayu'ú xa'an-dé. Te nî kaka'an-de: Ndé cháa kúu cháa yá'a núsáá, ja ondé tachí jíin mar kájangatu nuu-dé, áchí-de.

5

Chaa tá'an tachí kîni ndañú Gadara

¹ Te nî jakoyo-yá ingá lado mar ndañú Gadara. ² Te nî kenda-yá iní barco-ún. Te onde ve'e añú nî kenda ñn cháa tá'an tachí kîni, te nî ketá'an-ni-de jíin-yá. ³ Te ncháa-de ma'ñú vé'e añú. Te tú nî ñn kúndéé kú'ni-de jíin cadena. ⁴ Chî kua'a xáan jíinu nî nu'ni-de jíin manea jíin cadena. Ko cadena-ún, ndí'i-nî nî ja'nu sava-de. Te manea-ún, ndí'i-nî nî kukuáchí ní sá'a-de. Te tú nî ñn kúndéé jíin-de ka'nu-de. ⁵ Te taká kivi ndúú ñúú-nî jîka-de yuku jíin má'ñú vé'e añú. Te kána jíin-de, te stuji-dé máa-de jíin yúú. ⁶ Te nî jinî-de ja á jíká-ga vai Jesús. Te nî chaa-de corre kua'an-de nuu-yá. Te nî jukuiñî jíití-de nuu-yá. ⁷ Te nî kana kó'ó-de: Naún sá'a-ní jíin-ná Jesús, Se'e Dios, I'a kúñá'nu xa'an. Ká'an nda'ú-ná jíin-ní onde jíin Dios, ma xndó'o-ní náá, áchí-de. ⁸ Chi nî ka'an-yá: Tachí kîni, kenda kî'in-ro iní cháa yá'a, áchí-yá. ⁹ Te nî jîka tu'ún-yá-de: Naún nání-ró. Te máa-de, nî ka'an-de: Chaa kua'a xáan nání-ná, chî kua'a-ná ío, áchí-de. ¹⁰ Te nî ka'an nda'ú-de jíin-yá ja má kíñi'in-yá-dé ñuu-ún kî'in-de. ¹¹ Te yani yuku yúan ío ñn tikunî ká'nu kinî kájitú-tî. ¹² Te tachí kîni-ún, nî kaka'an nda'ú jíin-yá: Tájí-ní náá ná kîngoyo-ná kivi-ná inî kinî yúan, áchí. ¹³ Te Jesús, nî ja'a-yá tú'un. Te nî kenda tachí kîni-ún kája'an. Te nî kivi koyo inî kinî. Te tikunî kinî-ún, nî kajungoyo-tî ñn yukáva onde inî mar. Te kinî-ún ío nátú'un uu mil-tî. Te nuu mar nî kaji'i-tî. ¹⁴ Te cháa kándito-tî yúan, nî kajinu-de. Te nî kakastu'ún-de nuu ñúú jíin núú rancho. Te nî chakoyo ñáyivi-ún kánde'é-i naún ní kuu. ¹⁵ Te nî chakoyo-i nuu Jesús. Te nî kajinî-i nuu cháa nî ndo'o jíin tachí kîni-ún. Te kánchaa-de, ñú'un-de sa'ma, te a nî nduva'a xinî-dé. Te nî kayu'ú-i. ¹⁶ Te cháa nî kajinî-ún, nî kakastu'ún-de nuu ñáyivi vái koyo ndasa nî ta'an cháa nî yí'i tachí kîni-ún, te ndasa nî kuu jíin kîni-ún. ¹⁷ Te nî kakejá'á-de nî kaka'an-de jíin-yá ja ná kenda-yá ñúú-de kî'in-yá. ¹⁸ Te nî kivi-yá iní barco. Te cháa nî ta'an tachí kîni-ún ká'an nda'ú-de jíin-yá, ja kúndee-de jíin-yá kuní-de. ¹⁹ Ko Jesús, tú ní ja'a-yá tú'un, chi nî ka'an-yá jíin-de: Kuáno'on vé'e-ró núú tá'an-ró. Te kani-ró tú'un ná ñá'nu xa'an tíñu nî sá'a máá Jító'o-ro jíin-ró, te ndasa nî kundá'ú inî-yá róo, áchí-yá. ²⁰ Te nî kee-de kua'an-de. Te nî kejá'á-de nî jachá-de tu'ún inî ñuu Decápolis ná ñá'nu xa'an tíñu nî sá'a Jesús jíin-de. Te ndiví ñáyivi yúan, nî kanaa iní-i kájinî tu'ún-i.

Tu'un sesí'i Jairo

²¹ Te nî ja'a tuku Jesús kua'an-yá jíin barco inga lado. Te nî kandutútú kuá'a xáan ñáyivi núu-yá. Te máa-yá, kándij-yá yú'u mar. ²² Te nî chaa ñn cháa nání-de Jairo kúñá'nu-de inî ve'e sinagoga. Te nî jinî-de nuu-yá. Te nî jukuiñî jíití-de nuu-yá. ²³ Te nî ka'an nda'ú téyí-de jíin-yá: Sesí'i-ná

a yani kuu-i. Ki'in-yo te xndée-ní nda'a-ní siki-í náva'a ná kaku-i, te nachaku-i, áchí-de. ²⁴ Te ni kee-ya kuá'an-ya jín-de. Te ni kandikin kua'a ñáyivi kája'an-i jín-yá. Te ni kajaxin-i-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñin ña'an kú'u kue'e niñi

²⁵ Te yúan ío ñin ña'an ní kuu uxí uu kuia ndó'o-ña kué'e játi niñi-ña. ²⁶ Te xaan ní ndo'o-ña jín ñátaná. Te ni janu-ña táká ja ñáva'a-ña jín. Te tú kuti ní kúu tana, chí sasua ví'i-gá ni sá'a. ²⁷ Te ni jini tu'un-ña tú'un Jesús. Te ni ja-ña íchi yata-yá ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún. Te ni ké'é-ña sá'ma-yá. ²⁸ Chi ni ka'an-ña: Nú ná ké'é-rí vasté sá'ma-yá, te kaku-ri. Achí-ña. ²⁹ Te onde nuu kána niñi-ña-ún, ni ichi-ni. Te ni jini-ña já ondé ini yiki kúñu-ña ní nduva'a tundó'o tá'an-ña-ún. ³⁰ Te Jesús, ni jini-ni ini máa-yá ja ní kenda fuerza-ya kuá'an. Te ni jó káva-ya núu ñáyivi kuá'a. Te ni ka'an-ya: Ndéja ní ké'é sá'ma-rí, áchí-ya. ³¹ Te chaá káskuá'a jín-yá, ni kaka'an-de: Ndé-é-ní ja ñáyivi kuá'a yá'a kájaxin-i níi, te áchí-ní: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-de. ³² Te máa-yá, yá'a yúan ndé-é-yá náva'a kun-ya ndéja ní sá'a. ³³ Yúan-na te ña'an-ún, yú'ú-ña te kisi-i-ña, chí a jini-ña ndasa ni ta'an-ña. Te ni cha-ña. Te ni jukuiñi jiti-ña núu-yá. Te ni kachi ndaa-ña táká tu'un. ³⁴ Te máa-yá, ni ka'an-ya jín-ña: Hija, ni kandíja-ró te yúan ní kaku-ró. Ma yú'ú-ro, chí ni nduva'a-ró tundó'o tá'an-ro, áchí-ya.

Ja ní nachaku sesí'i Jairo

³⁵ Te sá súan ká'an-ya, te ni chakoyo ñáyivi ká'in ve'e chaá kúñá'nu ini ve'e sinagoga, te ni kaka'an-i jín-de: A ni jii sesí'i-ní. Naja stá'an-ga-ní Maestro, áchí-i. ³⁶ Te Jesús, ni jini so'o-ya tú'un yá'a ja súan ni kaka'an-i jín chaá kúñá'nu ini ve'e sinagoga. Te ni ka'an-ya jín-de: Ma yú'ú-ro. Kandíja te ni kuu-ni, áchí-ya. ³⁷ Te tú ní já'a-ya tú'un kundikin ni ñin yata-yá, chí máa-ni Pedro jín Jacobo jín ñani-de Juan. ³⁸ Te ni chakoyo-ya ve'e chaá kúñá'nu ini ve'e sinagoga. Te ni jini-ya já kúva, kánde'e, kákana jík'ó xáan kákuu. ³⁹ Te ni kivi-ya. Te ni ka'an-ya: Naja kákuva-ro kánde-e-ro. Te suchi sí'i yá'a, tú ní jí'i-i, chí kixi-ni-i, áchí-ya. ⁴⁰ Te ni kasákátá ñáyivi-ún nuu-yá. Ko máa-yá, ni kiñi'in ndi-ya-í kája'an-i yata ké'e. Te ni ki'in-ya máa-ni táa náa suchi sí'i-ún, jín chaá ká'in jín-yá, te ni kivi-ya núu kátúu suchi sí'i-ún kua'an-ya. ⁴¹ Te ni tin-ya ndá'a suchi sí'i-ún. Te ni ka'an-ya jín-i: Talita cumi, ja kuni ka'an: Suchi, jín-ró ká'an-ri, ndukoo, áchí-ya. ⁴² Te ni ndukoo-ni suchi sí'i-ún. Te ni jika-i, chí a ío-i uxí uu kuia. Te ni kanaa ini-de kánde-é-de, te xaan káyu'ú-de. ⁴³ Te Jesús, ni ka'an xaan-yá jín-de ja tú ni ñin kuni tu'un. Te ni ka'an-ya jín-de ja ná kuá'a-de ja kée-í.

6

Ja ní kaske'ichi-i-ya núu Nazaret

¹ Te ni kenda-ya yúan. Te ni najaa-ya núu-ya. Te chaá káskuá'a jín-yá, ni kandikin-de-ya kája'an-de. ² Te máa kivi ndétatú ni stá'an-ya tú'un ini ve'e sinagoga. Te kua'a ñáyivi, ni kanaa ini-i kájni ná'in-i. Te kaka'an-i: Ndé ni ni'in chaá yá'a tu'un yá'a. Te naún kuni ka'an tu'un ndíchi ní ni'in-dé-ún. Te naún siki kúu tiñu ñá'nu ja sá'a-de jín ndá'a-dé-ún. ³ Nasu yá'a kúu chaá túji yúnu. Te nasu sé'e María, ñani Jacobo jín José jín Judas jín Simón kúu-de náún. Á tú ká'in kuá'a-de jín-yó yá'a, áchí-i. Te súan ni kakujá'a ini-i jín-yá. ⁴ Te Jesús, ni ka'an-ya jín-i: Chaá jáni tu'un Dios, máni nuu-de

jíin tá'an-de jíin iní ve'e-de kúu ja tú káka'an tu'un jíin'ún jíin-de, áchí-ya. ⁵ Te tú ní kúu sá'a-ya ní ñn tiñu ñá'nu yúan. Chì yaku-ni ñayivi káku'u nì nasáva'a-ya, já ní xndée-ya ndá'a-yá siki-í. ⁶ Te náa iní-ya ndé'é-yá ja tú kákandíja máa-i. Te nì jikó núu-ya ñí ñúu yani. Te nì stá'an-ya tú'un.

Ja ní táji-yá ndí'uxí uu-de kája'an-de

⁷ Te nì kana-ya xiní uxí uu cháa káskuá'a jíin-yá. Te táji-yá ndí'úu ndí'úu-de kingtono-de. Te nì ja'a-ya fuerza iní-de ja kúndé-de jíin tachí káni. ⁸ Te nì tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú kuti naún kúndiso-de kuu-de ichi. Nì ñunu, nì statilá, nì xu'ún kúnu'nì sánchji-de. Chì máa vara-ni kundá'á-de. ⁹ Ko k'vi-de ndijan. Te tú ku'un-de uu su'nu, áchí-ya. ¹⁰ Te suni nì ka'an-ya jíin-de: Nani ve'e kúu nú nì kivi-ró, te kendo-ró iní ve'e-ún onde nú nì kenda-ró yúan kua'an-ro. ¹¹ Te taká ñuu tú káatá'ú róo yúan, nì tú káchu'un iní tu'un ká'an-ro, onde nú nì kenda-ró yúan te skóyo-ró tikacha iní ja'a-ro, te súan kani ndaa-ro tú'un nuu-í. Jandaa ká'an-ri jíin-ró ja vítá-ga koo kuachi siki ñúu Sodoma jíin ñúu Gomorra kivi kí juicio, vásá siki ñúu-ún, áchí-ya. ¹² Te nì kenda koyo-de. Te nì kajani-de tu'un ja táká ñayivi ná nákani iní-i. ¹³ Te suni kua'a tachí káni nì kákiñi'in-de kája'an. Te jíin aceite nì kachi'i-de ñayivi káku'u, te nì kanasáva'a-de-i.

Ja ní j'i Juan, cháa skuánducha

¹⁴ Te rey Herodes, nì jini tu'un-de tu'un Jesús, chì sí'ví-yá nì jicha nuu ndijin kua'an. Te nì ka'an-de: Jan jaan, Juan ja ní skuánducha-ún, nì nachaku ma'ñú ndíyi. Ja yúan sátiñu tiñu ñá'nu xaan iní núsáá, áchí-de. ¹⁵ Ko sava-i nì kaka'an-i: Elías kúu-de. Te sava-ga-i nì kaka'an tuku-i: ñn cháa jáni tu'un Dios kúu-de, nátu'un cháa nì kajani tu'un-ya onde sáá, áchí-i. ¹⁶ Te nì jini tu'un Herodes. Te nì ka'an-de: Yuán kúu Juan ja ní janchaa-ri xiní, te nì nachaku núsáá, áchí-de. ¹⁷ Chì suni máa Herodes, a nì táji-de cháa nì jatujin Juan. Te nì ju'ni-de cháa. Te nì chindee-de cháa vekaa ja kuáchi Herodías, ñasí'í Felipe ñani máa Herodes. Chì nì janchaa-de-ña kúu tuku-ña ñasí'í-de. ¹⁸ Te Juan, a nì kana jíin-de nuu Herodes: Tú ío ley kuaka-ró ñasí'í ñani-ro, áchí-de. ¹⁹ Ko ña'an, Herodías-ún, nì jito yu'u-ñá Juan, chì ka'ni-ñá-de kuní-ña núu. Ko tú ní kúu sá'a-ña. ²⁰ Chì Herodes, nì yu'ú-de nì jito-de Juan, chì jiní Herodes ja cháa ndaa cháa ndoo kúu Juan. Te nì ndito va'a-de cháa. Te jini ná'ín-de ja ká'an Juan, te náa iní-de ndé'é-de. Te nì io iní nì io añú-de nì jini ná'ín-de tu'un ká'an Juan. ²¹ Te ñn kivi ní kusii iní Herodes. Te nì sá'a-de ñn viko kivi ní kaku-de. Te nì sá'a-de ñn ja kúxini cháa kakuñá'nu jíin-de, jíin cháa kákuu general, jíin cháa kakuñá'nu ñuu Galilea. ²² Te nì kivi sesí'í máa Herodías jita já'á-i. Te Herodes jíin táká cháa káyee staa jíin-de, nì kakusii iní-de nì sá'a-i. Te rey-ún, nì ka'an-de jíin súchí sí'í-ún: Kakan naún kuní-ro núu-rí te ná kuá'a-ri nuu-ro, áchí-de. ²³ Te nì jatujin téyí-de: Taká naún kuní-ro kakán-ro núu-rí te ná kuá'a-ri nuu-ro, vasa onde sava ñuu ja tiiin-ri, áchí-de. ²⁴ Te nì kenda-i kua'an-i. Te nì ka'an-i jíin náa-i: Naún kakán-ná nuu-dé, áchí-i. Te nì ka'an-ña jíin-i: Xiní Juan ja skuánducha-ún kakan-ro, áchí-ña. ²⁵ Yúan-na te máa-i, nì ndívi-ni-i nuu rey. Te nì jikan-i: Vina ncha te kuní-ná kuá'a-ní xiní Juan ja skuánducha-ún nuu-ná kundee nuu ñn ko'o, áchí-i jíin-de. ²⁶ Te rey-ún, nì kuxii xaan iní-de. Ko siki já ní jatujin téyí-de, jíin siki já ní kajini so'o cháa káyee staa jíin-de, te tú

ní kuní-de sásá'án-de kuá'a-de nuu-í. ²⁷ Te rey-ún, nì tájí-ni-de ìn soldado ndító yuxé'é-ún kua'an kuakì'in xinì Juan. ²⁸ Te soldado-ún, nì ja'an. Te nì janchaa xinì Juan inì vekaa. Te nì chaa jíin xiní-ún kánde nuu ìn ko'ò. Te nì ja'a nuu súchí síí-ún. Te suchí-ún, nì ja'a-i nuu náa-i. ²⁹ Te nì kajini tu'un chaa káskuá'a jíin Juan. Te nì jakoyo-de, nì kandaña-de yikí kúñu-ún. Te nì kachindee-de inì ve'e añú.

Ja ní kandutútú cháa apóstol nuu-yá

³⁰ Te chaa apóstol, nì kandutútú-de nuu Jesús. Te nì kanakani-de tu'un taká tiñu nì kasá'a-de, jíin tú'un nì kastá'an-de. ³¹ Te máa-yá, nì ka'an-ya jíin-de: Ña'an sìn ìn lugar ñu'un té'é, te ndetátú-ro ìn tí'lí, áchí-ya. Chì kua'an vai kua'a ñáyivi kákuu-i. Te ni tú ní kánuña-ya já kée-yá staa. ³² Te kája'an-ya inì ìn barco onde nuu ío sìn ñu'un té'é. ³³ Te nì kajini ñáyivi já kája'an-ya. Te nì kanakuni-i-ya. Te onde taká ñuu nì kajinu-i nì kakutútú-i yúan. Te nì jakoyo-i xna'an-ga vása máa-yá. Te nì kakutútú-i nuu-yá. ³⁴ Te nì kenda Jesús. Te nì jini-ya ñáyivi kuá'a xaan-ún. Te nì kundá'ú inì-ya-í, chì nátu'un riì tú jito'ò súan ká'jin-i. Te nì stá'an-ya kuá'a tú'un nuu-í.

Ja ní skée-yá u'un mil ñáyivi

³⁵ Te sáa chì a kuá'ini, te chaa káskuá'a jíin-yá, nì jaa-de nuu-yá. Te nì kaka'an-de: Yá'a chì máa ñú'un té'é kúu, te a kuá'ini. ³⁶ Núsáa te tájí-ní-i ná kingoyo-i taká rancho jíin taká ñuu yani yá'a, te ná kuán máa-i staa kée-í, chì tú naún kée-í, áchí-de. ³⁷ Te máa-yá, nì ka'an-ya: Kua'a máa-ró já kée-í, áchí-ya jíin-de. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Kingoyo-ná te kuaan-ná uu ciento peso staa te kuá'a-ná kee-í náún, áchí-de. ³⁸ Te nì ka'an-ya jíin-de: Nasaa staa kándiso-ró. Kuánde'é, áchí-ya. Te nuu ní kajini-de, te nì kaka'an-de: U'un státilá te uu tiyáká ío, áchí-de. ³⁹ Yúan-na te nì tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi-ún ja ná júngo sìn ìn nuu ìn nuu-í sikí ichá kuí. ⁴⁰ Te nì kajungoo yukun-i, ìn ciento, ìn ciento-i, jíin úu xiko uxì, uu xiko uxì-i. ⁴¹ Te nì ki'in-ya ndí'ú'un státilá-ún jíin úu tiyáká-ún. Te nì ndakoto-ya íchi ándívi. Te nì jikan ta'u-yá ja'a státilá. Te nì sakuáchí-yá státilá-ún. Te nì ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá nì kajani-de nuu-í. Te nì saka-yá ndí'úu tiyáká-ún nuu taká-i. ⁴² Te ndivii ñáyivi-ún, nì kayee-í. Te nì kanda'a chii-i. ⁴³ Te nì kanastútú-de ja ní kendo kuáchí, onde uxì uu jika chítú ndí kúu, onde jíin tiyáká. ⁴⁴ Te chaa nì kayee-ún jínu onde u'un mil-de.

Ja ní jika já'á-yá nuu mar

⁴⁵ Yúan-na te nì skandá-ni Jesús chaa káskuá'a jíin-yá, nì kivi koyo-de inì barco. Te ná kúxnúu-de nuu-yá kingoyo-de inga lado yu'u mar nuu ñuu Betsaida. Chì kuéé jachá-ya ñáyivi kuá'a-ún. ⁴⁶ Te nì nakuatá'ú-yá nuu ñáyivi-ún kuangoyo-i. Te nì kee-ya kuá'an-ya onde yuku kuákakan ta'u-yá. ⁴⁷ Te nì ini, te barco-ún a kánde onde ma'ñu mar. Te máa ìn-na-ya ní ndoo-ya núu ñú'íchí. ⁴⁸ Te nì jini-ya já ní kakuitá-de káskaka-de barco-ún, chì sua nì nana nuu tachì. Te tíkuáan-na kúu, te nì chaa-ya núu-dé jáka já'á-yá nuu mar. Te a ja'a-ya núu-dé ki'in-ya núu. ⁴⁹ Te nì kajini-de-ya já jáka-ya núu mar. Te nì kajani inì-de ja añú kúu. Te nì kána kó'ó-de. ⁵⁰ Chì ndí'i-de, nì kajini-de nuu-yá. Te nì kayu'ú-de. Yúan-na te nì ka'an-ni-ya jíin-de: Ndée sá'a-ró iní-ro. Máa-ri kúu. Ma yú'ú-ro, áchí-ya. ⁵¹ Te nì kaa-ya ní kivi-ya jíin-de inì barco-ún. Te nì jukuiñi tachì. Te

máa-de, n̄i k̄anaa x̄ān iní-de k̄and̄é-é-de nuu-yá. ⁵² Ch̄i ni tú ní k̄ajuku'un in̄i-de ja ní kuu j̄ín st̄at̄ilá-ún, ch̄i ndava iní añú-de.

N̄ayivi k̄aku'u n̄uu Genesaret

⁵³ Te n̄i kaja'a-ya vái-ya ingá lado. Te n̄i ch̄akoyo-ya ñú'íchi ñúu Genesaret. Te yundúcha-ún n̄i kajukuiñi-ya. ⁵⁴ Te nuu ní kenda koyo-ya iní barco, te ñayivi yúan, n̄i kanakuni-ni-i Jesús. ⁵⁵ Te n̄i kajicha nuu-i taká ndañúu yúan. Te n̄i k̄akejá'á-i n̄i k̄asku'ndiso-i ñayivi k̄aku'u j̄ín j̄ito yuu, onde nuu ní kajini tu'un-i k̄andee-ya. ⁵⁶ Te ndéni n̄i kuu nú n̄i k̄ivi-ya, á ñuu l̄ulí, á ñuu ká'nu, á rancho, te k̄ajani-i ñayivi k̄aku'u-ún in̄i ichi. Te k̄aká'an nd̄á'ú-i j̄ín-ya vasté yúsá'ma-ya ná ké'é-i. Te taká ñayivi ní k̄aké'é sá'ma-ya-ún, n̄i kanduv̄a'a-i.

7

Siki ndása kuchá'an ñáyivi

¹ Te ch̄aa fariseo j̄ín yakú ch̄aa káchaa tutu, n̄i kikoyo-de ichi ñúu Jerusalén. Te n̄i kakutútú-de nuu Jesús. ² Te ch̄aa-ún, n̄i kajini-de ja sáva ch̄aa k̄askuá'a j̄ín-ya k̄ayee-dé staa j̄ín ndá'a chá'an-de, kuachi ja tú ní kanandá'á-de. Te n̄i k̄andonda siki-dé. ³ (Ch̄i ch̄aa fariseo j̄ín taká ch̄aa judío, nú tú nandá'á ná'an-de, tú k̄ayee-dé staa. Ch̄i k̄añava'a-de tan̄inu aná'an. ⁴ Te nú n̄i kanajió káva-de ja ní kaja'an-de nuyá'u, te nú tú nasándoo-de máa-de, tú k̄ayee-dé. Te ío kua'a-gá tan̄inu k̄añava'a-de te káchiñú'ún-de, nátu'un ndúndoo vaso, tindo'o, ko'o káa, j̄ín j̄ito.) ⁵ Te ch̄aa fariseo j̄ín cháa káchaa tutu, n̄i kajika tu'un-de-ya. Te ch̄aa k̄askuá'a j̄ín-ró, naja tú káchiñú'ún-de tan̄inu ch̄aa aná'an. Naja k̄ayee-dé staa j̄ín ndá'a chá'an-de, áchí-de. ⁶ Te n̄i ka'an-ya j̄ín-de: Ch̄aa uu xiní k̄akuu-ró. Bueno n̄i jani Isaías tu'un siki-ro, ch̄i súan n̄i ch̄aa máa-de tu'un sáa: Ñayivi yá'a j̄ín yú'u-í káchiñú'ún-i ruu, ko j̄ín añú-i ch̄i j̄iká-ni k̄akuu in̄i-i j̄ito-i ruu. ⁷ Te káchiñú'ún sáni-i ruu, ch̄i kástá'an-i tu'un j̄ani in̄i ñn ch̄aa, áchí Isaías. ⁸ Ch̄i n̄i kasía-ro tíñu n̄i tá'ú Dios nuu-ro, te káchiñú'ún-ró tán̄inu n̄i kajakin ch̄aa, ja ndúndoo tindo'o j̄ín vaso. Te k̄añava'a-ró kuá'a-gá tan̄inu súan, áchí-ya. ⁹ Te suni n̄i ka'an-ya: Bueno-ni kástívi-ró tú'un tá'ú tíñu Dios náv̄a'a chiñú'ún-ró tán̄inu n̄i kajakin máa-ró. ¹⁰ Ch̄i Moisés, n̄i ka'an-de: Kuandatu-ro núu táa-ro núu náa-ro. Ch̄i nú ndéja ká'an ndíva'a j̄ín táa j̄ín náa, ná kúu nú kuu. Achí-de. ¹¹ Ko máa-ró k̄aká'an-ro: Nú ío ndatíñu ja xín ñn ch̄aa. Te a kuu ni'ín tíñu ja kuni táa-de xí náa-de, ko nú xna'an-ga ka'an-de ja Corbán kúu (ja kuni ka'an, a n̄i soko-rí nuu Dios), ¹² yúan-na te tuká j̄inu ñú'ún kúti sá'a-de ja kuni táa-de xí ja kuni náa-de, áchí-ro. ¹³ Te súan kástívi-ró tú'un Dios j̄ín tán̄inu n̄i kajakin-ro. Te kua'a-gá tíñu súan kásá'a-ró, áchí-ya. ¹⁴ Te n̄i kana tuku-ya xiní ñáyivi kuá'a-ún. Te n̄i ka'an-ya j̄ín-i: Ndi'i-ró ná kuni so'o-ró tú'un ká'an-r̄i, te chu'un in̄i-ro. ¹⁵ Taká ndatíñu ío ichi fuera ch̄aa, nú n̄i k̄ivi in̄i yu'u-dé, ma kúchá'an-de sá'a. Ch̄i ja kenda in̄i yu'u-dé, yuán kúu ja kúchá'an-de sá'a. ¹⁶ Ch̄aa ío so'o kuni ná'ín, te ná kuni so'o-de, áchí-ya. ¹⁷ Te nuu ní kus̄in-ya núu ñáyivi kuá'a-ún, te n̄i ndívi-ya iní ve'e. Te ch̄aa k̄askuá'a j̄ín-ya, n̄i kajika tu'un-de-ya siki tú'un yátá-ún. ¹⁸ Te n̄i ka'an-ya j̄ín-de: Suni tú k̄ajuku'un in̄i máa-ró náún. Á tú kajini-ro ja taká ja k̄ivi in̄i ch̄aa, ma kúu kuchá'an-de sá'a, ¹⁹ ch̄i tú k̄ivi in̄i añú-de, ch̄i toko-dé k̄ivi, te ndénda-ni kua'an, áchí-ya. Súan n̄i stá'an-ya ja ío ndoo taká ndeyu. ²⁰ Te n̄i ka'an-ga-ya: Ja kenda ichi

iní ñáyiví, yuán kúu ja kúchá'an-i sá'a. ²¹ Chì onde ichi iní añú kenda ja jáni ñáá iní, ja ísíki nchá tá'an, ja kuáxán iní, ja já'ni ndíyi, ²² ja saku'ná, ja tóo iní, ja ñáá, ja xndá'ú ñá'an, ja tuká kúka nuu, ja ndákoto xaan, ja ká'an síki tá'an, ja sávixi máá, ja xiní ñáá. ²³ Taká tu'un ñáá yá'a, máni ichi iní añú kenda te kúchá'an-i sá'a, áchí-ya. ²⁴ Te ni ndukuiñi-ya yúan. Te kua'an-ya onde raya nuu Tiro jín nuu Sidón. Te ni kivi-ya in ve'e. Te kuni-ya já tú ni in kuni tu'un. Ko tú ní kúu kundee sá'í-ya yúan.

Ña'an sirofenicia

²⁵ Chì in ña'an ío in sesí'í-ña tá'an-i tachí káni. Te ni jini tu'un-ña tú'un-ya. Te ni chaq-ni-ña. Te ni jukuiñi jíti-ña núu-yá. ²⁶ Te ña'an-ún, ña'an griega kúu-ña. Te onde nuu Sirofenicia vai tata-ña. Te ni ka'an ndá'ú-ña jín-yá ja ná kiñi'in-ya tachí káni tá'an sesí'í-ña-ún ki'in. ²⁷ Te Jesús, ni ka'an-ya jín-ña: Síá, ná ndá'a xna'an-ga chíi taká suchi yá'a, chí tú ío va'a ja kuáncha-yo stáa-i te skána-yó núu lúsu, áchí-ya. ²⁸ Te ni ka'an-ña: Jandaa ká'an-ní Táta, ko lúsu-ún ichi chíi mesa náchii-tí staa kuachí kóyo yu'u-í yáji-tí, áchí-ña. ²⁹ Yúan-na te ni ka'an-ya jín-ña: Kuá'an núsáá, chí tu'un va'a kúu ja ní ka'an-ro yá'a. Te tachí káni-ún, a ni kenda kua'an iní sesí'í-ro, áchí-ya. ³⁰ Te ni kee-ña kuáno'on-ñá ve'e-ña. Te ni jini-ña já kátúu sesí'í-ña núu jito. Te a ni kenda tachí káni-ún kua'an.

Chaa só'ó kásteté

³¹ Te ni kenda tuku-ya onde raya nuu Tiro, ni kii-ya ichi Sidón. Te ni jaa-ya mar Galilea. Te ni ja'ncha sava-ya raya nuu Decápolis vai-ya. ³² Te ni kakinchaka-i in chaa só'ó kásteté núu-yá. Te ni kaka'an ndá'ú-i jín-yá ja ná xndée-ya ndá'a-yá síki-dé. ³³ Te ni kiñi'in sin-ya-dé nuu ñáyiví kuá'a-ún. Te ni chindee-ya ndá'a-yá so'o-de. Te ni tiví sí'v'í-yá. Te ni ké'é-yá yáa-dé. ³⁴ Te ni ndakoto-ya ichi ándiví. Te ni jaka nuu iní-ya. Te ni ka'an-ya jín-de: Efata, áchí-ya. Ja kuni ka'an: Nanuña. ³⁵ Te ni nanuña so'o-de. Te ni nduvitá yáa-dé. Te ni kuu-ni ni naka'an káji-de. ³⁶ Te ni ka'an xaan-yá jín ñáyiví-ún ja tú ni in nuu kachí-i. Te va'a ni'in ni ka'an xaan-yá jín-i, ko ví'í-gá ni kajacha-i tu'un-ya. ³⁷ Te ni kanaa xaan iní-i kánde'é-i. Te ni kaka'an-i: Bueno sá'a-ya taká tiñu; chí chaa só'ó nákuni so'o-de, te chaa ñi'in náka'an-de sá'a-ya, áchí-i.

8

Ja ní skée-yá kuun mil ñáyiví

¹ Te kivi-ún, ni ío kua'a xaan ñáyiví, te tú naún káji-í. Te ni kana Jesús xiní cháa káskuá'a jín-yá. Te ni ka'an-ya jín-de: ² Kúndá'ú iní-ri ñáyiví kuá'a yá'a, chí a ni kuu uní kivi káxiukú-i jín-ri, te tú naún káji-í. ³ Te nú natáji-ri-i no'on ndicha-i ve'e-i, te sava ichi te kujitá ij-í, chí ío sava-i jiká vai koyo-i, áchí-ya. ⁴ Te chaa káskuá'a jín-yá, ni kaka'an-de jín-yá: Te ndéchi kii staa kée ndá'a chíi ñáyiví yá'a, chí máni nu'un té'é kúu yá'a. Achí-de. ⁵ Te ni jiká tu'un-yá-de: Nasaa staa kándiso-ró. Achí-ya. Te ni kaka'an-de: Usia-ni statilá, áchí-de. ⁶ Yúan-na te ni tá'ú-yá tiñu nuu ñáyiví kuá'a-ún ja ná júngoo-i nuu nú'un. Te ni ki'in-ya ndí'usiá statilá-ún. Te ni jikan ta'u-yá. Te ni sakuáchí-yá. Te ni ja'a-ya núu cháa káskuá'a jín-yá, ja ná káni-de nuu ñáyiví kuá'a-ún. Te ni kajani-de nuu-í. ⁷ Te suni kándiso-de yaku tiyáká lúli. Te ni jikan ta'u-yá ja'a-tí. Te ni tá'ú-yá tiñu ja súni ná

káni-de nuu-í. ⁸ Te n̄i kayee-í. Te n̄i kanda'a ch̄ii-i. Te n̄i kendoo-ga. Te n̄i kanastútú-de usiá ndo'o já ní kendoo kuáchí. ⁹ Te ñayivi ní kayee-ún ío nátu'un kuun mil-i. Te n̄i jacha-ya-í kua'an-i. ¹⁰ Yúan-na te n̄i kivi-ni-ya iní barco jíin cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i cha-a-ya ndáñú Dalmanuta.

Tu'un yujan ía cháa fariseo

¹¹ Te yúan n̄i chakoyo cháa fariseo. Te n̄i kakejá'á-de káxndichí-de-ya kájikan-de tuni ichi ándivi núu-yá ch̄i koto ncha-a-de-ya kákuni-de. ¹² Te n̄i jaka nuu iní-ya. Te n̄i ka'an-ya: Naja kájikan ñayivi yá'a tuni nuu-rí. Jandáa ká'an-ri jíin-ró ma kuá'a-ri ni ñn tuni nuu ñayivi yá'a. ¹³ Te n̄i skéndoo-ya-dé jíná'an-de. Te n̄i ndivi tuku-ya iní barco, te kua'an-ya ingá lado. ¹⁴ Te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kanaa iní-de kundiso-de staa. Ch̄i ñn-ni statilá kándiso-de iní barco. ¹⁵ Te n̄i ka'an xa-an-yá jíin-de: Koto va'a-ró máá-ró núu yujan ía cháa fariseo jíin núu yujan ía Herodes, áchí-ya. ¹⁶ Te kándatu'ún máá-de: Sikí já tú kándiso-yó staa núsáa, áchí-de. ¹⁷ Te n̄i jiní Jesús. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naja kándatu'ún-ró. Já tú kándiso-ró staa náún. Á tú kájiní-ro. Á cha'an-ga juku'un iní-ro. Sáni ndava iní añú-ro náún. ¹⁸ Ká'io so'o-ró, te á tú kájiní so'o-ró. Ká'io nduchi-ro, te á tú kándé'é-ró, te á tú kánuku'un iní-ro. ¹⁹ Te nasaa j̄ika chítú nd̄i statilá n̄i kendoo kuáchí ní kanastútú-ró kivi ní sakuáchí-rí u'un statilá n̄i kayee ú'un mil cháa, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de: Uxi uu-ni, áchí-de. ²⁰ Te n̄i ka'an tuku-ya: Te nasaa ndo'o chítú nd̄i statilá n̄i kendoo kuáchí ní kanastútú-ró kivi ní sakuáchí-rí usiá statilá n̄i kayee kúun mil ñayivi, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de: Usiá-ni, áchí-de. ²¹ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin-de: Te onde vina tú kájuku'un iní-ro náún, áchí-ya.

Já ní nasava'a-ya cháa kuáá ñúu Betsaida

²² Te n̄i ja-a-ya ñúu Betsaida. Te n̄i kákinchaka-i ñn cháa kuáá núu-yá. Te n̄i kaka'an nda'ú-i jíin-yá já ná ké'é-yá-de. ²³ Yúan-na te n̄i ñin-ya ndá'a cháa kuáá-ún. Te n̄i kiñi'in-ya-dé ñuu-ún. Te n̄i tiví si'ví-yá nduchi-dé. Te n̄i xndée-ya ndá'a-yá sikí-dé. Te n̄i j̄ika tu'ún-yá-de: Á jiní-ro yakú, áchí-ya. ²⁴ Te máá-de, n̄i ndakoto-de. Te n̄i ka'an-de: Jiní-ná taká cháa. Ko nátu'un yunu jiní-ná-dé kájika-de, áchí-de. ²⁵ Yúan-na te n̄i chaa tuku-ya ndá'a-yá sikí ndúchi-dé. Te n̄i ndakoto va'a-de. Te n̄i nduva'a ñi-dé. Te onde j̄iká te n̄i jiní káji-de ndivii. ²⁶ Te n̄i natáji-yá-de kuano'on-dé ve'e-de. Te n̄i ka'an-ya: Ma kivi-ró iní ñuu. Te n̄i ñn nuu cháa ñuu-ún ma kachí-ro, áchí-ya.

Tu'un n̄i ka'an ndaa Pedro

²⁷ Te n̄i kenda Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá kua'an-ya jíin-de ichi táká ñuu ndañúu Cesarea de Filipino. Te ichi-ún n̄i j̄ika tu'ún-yá-de: Te ruu, na cháa kúu-ri káka'an ñayivi, áchí-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ²⁸ Te n̄i kakastu'ún-de nuu-yá: Juan já skuánducha, káka'an-i. Te sava-i: Elías. Te sava-ga-i: ñn cháa n̄i jani tu'un Dios onde sáa, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin-de: Te róo, na cháa kúu-ri káka'an máá-ró, áchí-ya. Te n̄i ka'an Pedro: Máá-ní kúu Cristo, áchí-de jíin-yá. ³⁰ Te n̄i ka'an xa-an-yá jíin-de jíná'an-de já tú ni ñn nuu kachí-de tu'un-ya.

Jíin kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

³¹ Te n̄i kejá'á-yá n̄i stá'an-ya núu-dé já jínu ñú'ún ndó'o xa-an máá Sé'e cháa. Te cháa n̄i kayii jíin táká sutu ná'nu jíin cháa káchaa tutu ma

kuátú'ún-de-ya, ch̄i ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kiv̄i te nachaku-ya, áchí-ya. ³² Te kájí ní ka'an-ya tú'un yá'a. Yúan-na te Pedro, n̄i tiin-de-ya. Te n̄i kejá'á-de ká'an xaan-de nuu-yá. ³³ Te máá-yá, n̄i jíó káva-ya. Te n̄i ndakoto-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i ka'an xaan-ya nuu Pedro: Satanós, kuxio ki'in-ro, ch̄i tú júku'un in̄i-ro tú'un Dios, ch̄i sa tu'un cháa júku'un in̄i-ro, áchí-ya. ³⁴ Te n̄i kana-ya xiní ñáyivi kuá'a-ún jíin cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: N̄ani cháa nú kuni-de kii-de yata-rí, te ma chíñú'ún-de máá-de, te ná kuándéé iní-de jíin túndó'o kii sik̄i-dé, te ná kúndik̄in-de ruu kii-de. ³⁵ Chi cháa jítú iní-de kaku-de ch̄ii túndó'o kii sik̄i-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu in cháa ja sik̄i rúu jíin sik̄i tú'un va'a-ri, ko kaku-de. ³⁶ Chi naún ní'in cháa vasa ná kúndéé-de ni'in-dé níí ñúyivi, te nú xnáa-dé añú-de. ³⁷ Xí naún chúnáa cháa añú-de. ³⁸ Ch̄i nú ndé cháa kúka nuu iní-de nuu-rí jíin núu tú'un ká'an-ri ma'nú ñáyivi yá'a ja káisiiki ncháa-i Dios jíin má'ñú cháa kásá'a kuachi, te suni súan kuka nuu iní máá Sé'e cháa nuu-dé, kiv̄i ndíi-ya jíin táká ndajá'a ndóo-ya. Te kiv̄i-ún ndúñá'nu-ya sá'a Táa-ya, áchí-ya.

9

¹ Te suni n̄i ka'an-ya jíin-de jíná'an-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ió sava cháa ká'in yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, ndasa kii jíin fuerza, áchí-ya.

Siki já túku n̄i nduu-ya

² Yúan-na te nuu in̄u kiv̄i te n̄i jaka Jesús Pedro jíin Jacobo jíin Juan, te máni máá-ni-de n̄i kiñi'in s̄in-ya-dé kua'an-ya jíin-de in̄i yuku súkún. Te yúan, tuku n̄i nduu-ya núu-dé. ³ Te sa'ma-yá n̄i kanandii ncháa, kiyi xaan, nátu'un yu'a volcán. Te tú ío ni in̄i ja súan kuu nakacha kiyi in̄i ñuyivi yá'a. ⁴ Te n̄i kandenda Elías jíin Moisés n̄i kajini-de. Te n̄i kandatú'ún cháa-ún jíin Jesús. ⁵ Yúan-na te n̄i ka'an Pedro: Maestro, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a, te sá'a-ná un̄i ve'e kuii. In̄i kuu máá-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de jíin Jesús. ⁶ Ch̄i tú ní jini-de ndasa ka'an-de, ch̄i káyu'ú xáan-dé. ⁷ Te n̄i cháa in̄i viko nu'ún. Te n̄i jasú níí núu-dé. Te nuu vikó nu'ún-ún n̄i kenda in̄i tu'un ja ní ka'an: Ya'á kúu Se'e-ri ja kúndá'ú in̄i-ri, te kuni ná'in-ró tú'un ká'an-ya. Achí. ⁸ Te n̄i kandakoto-ni-de. Te tuká ni in̄i naún ní kájin̄i-de, ch̄i máá in̄i-na Jesús. ⁹ Te kánuu-de yuku-ún, te n̄i ka'an xaan-yá jíin-de ja tú ni in̄i nuu kachí-de ja súan n̄i kajini-de-ún, ch̄i onde ná náchaku máá Sé'e cháa ma'ñú ndíyi. Achí-ya. ¹⁰ Te n̄i kañu'un in̄i máá-de tu'un-ún. Te kájika tu'ún tá'an-de naún tu'un kúu: Ja náchaku ma'ñú ndíyi. ¹¹ Te n̄i kajika tu'ún-de-ya: Te cháa káchaa tutu naja káka'an-de ja kánúú ndíi Elías xna'an-ga, áchí-de. ¹² Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Jandáa kúu ja ndíi Elías xna'an-ga, te nasajáa-de taká ndatíñu. Te suni yóso tú'un nuu tutú ja ndó'o xaan máá Sé'e cháa te sájá'a in̄i-i nuu-yá. ¹³ A ká'an-ri jíin-ró ja Elías, a n̄i kii-de. Te n̄i kasá'a-i taká ja ní kakuu in̄i-i jíin-de, nátu'un yóso tú'un-de nuu tutú, áchí-ya.

Suchí ñí'ín

¹⁴ Te n̄i ncháa-ya núu sáva-ga cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i jini-ya ñáyivi kuá'a xaan, n̄i kajikó ndúu-i níí núu-dé. Te cháa káchaa tutu kástátá'an jíin-de. ¹⁵ Yúan-na te taká ñáyivi-ún, n̄i kajini-ni-i nuu-yá. Te n̄i kanaa iní-i kánde'é-i nuu-yá. Te n̄i katau-i kua'an-i nuu-yá. Te n̄i kaka'an-i

jíin-yá. ¹⁶ Te n̄i jik̄a tu'ún-yá-i: N̄a sik̄i kástátá'an-ró jíin-de jíiná'an-de, áchí-ya. ¹⁷ Yúan-na te n̄i ka'an ñin cháa ma'ñú ñayivi kuá'a-ún: Maestro, vai nchaka-ná se'e-ná nuu-ní, chí tá'an-i ñin tachí ñí'ín. ¹⁸ Te tachí-ún, ndéni kúu te nú n̄i tiin-ni-i, te já'ni yí'i-ni-i. Te sjáa-ni ti'ñu yu'u-í. Te skí'ñi nu'un-i. Te kua'ichi-i sá'a. Te n̄i ka'an-ná jíin cháa káskuá'a jíin-ní ja ná kiñi'in-de ki'in. Te tú ní kákuu sá'a-de, áchí-de. ¹⁹ Te n̄i ka'an-ya jíin-i: Ñayivi xáan ní'in in̄i kákuu-ró. Nasaa-ga kivi kunchaa-ri jíin-ró. Te nasaa-ga kivi ndó'o-ri jíin-ró. Kua'a-i ná kí-i nuu-rí núsáá, áchí-ya. ²⁰ Te n̄i kaja'a-de-i nuu-yá. Te n̄i jin̄i-i-ya. Te tachí-ún, n̄i ja'ni yí'í xáan-ní-i. Te n̄i ndua-i nuu ñú'un. Te n̄i tuu-í. Te n̄i jaa ti'ñu yu'u-í. ²¹ Te Jesús, n̄i jik̄a tu'ún-yá táa-i: Nasaa kivi ní kuu tá'an-i tachí yá'a, áchí-ya. Te n̄i ka'an-de: Ondé lúli-i. ²² Te tondó tin̄i jínu n̄i kuu chindee-i nuu ñú'un jíin núu ndúcha, ja ká'ni-í kuní. Ko nú kuu sá'a-ní, kundá'ú in̄i-ní náá. Te chindéé chítuu-ní náá, áchí-de. ²³ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Te nú kándija-ró, chí cháa kándija te kuu taká ja kuní-de, áchí-ya. ²⁴ Yúan-na te máá táa suchí-ún, n̄i ka'an jaa-ni-de: Kándija-ná, ko chindéé chítuu-ní náá chí tú kándija va'a va'a-ná, áchí-de. ²⁵ Te n̄i jin̄i Jesús ja ní katau ñayivi kuá'a-ún kua'an-i nuu-yá. Te n̄i ka'an xaan-yá jíin tachí kini-ún: Tachí ñí'ín só'ó, ruu tá'ú-rí tiñu nuu-ro. Kenda-ró iní-i, te ma ndívi-ga-ro iní-i, áchí-ya jíin. ²⁶ Yúan-na te tachí-ún, n̄i kana kó'ó. Te tin̄i jínu n̄i ja'ni yí'í xáan-gá-i. Te n̄i kenda kua'an. Te máá suchí-ún, n̄i kundiyi-ni-i. Te n̄i kaka'an tin̄i ñayivi: A n̄i ji'i-i, áchí. ²⁷ Te Jesús, n̄i tiin-ya ndá'a-í, te n̄i ndukani-ya-í. Te n̄i ndukuiñi-i. ²⁸ Te nuu ní kivi Jesús in̄i ve'e, te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kajik̄a tu'ún s̄in-de-ya: Naja tú ní kákuu kiñi'in-ná tachí-ún ki'in, áchí-de. ²⁹ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: ñin tá'an yuán, ni ma kenda kuti ki'in, te nú tú kakan ta'u-yo te kondicha in̄i-yo, áchí-ya.

Ja ní ka'an tuku-ya já kúu-ya

³⁰ Te n̄i kakenda-ya yúan. Te n̄i kaja'a-ya kuá'an-ya íchi ndáñúu Galilea. Te tú ní kuní-ya já kúni tu'un ni ñin. ³¹ Te n̄i stá'an-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá: Ñayivi yá'a nastúu-i máá Sé'e cháa nuu ndá'a sáva-ga cháa. Te cháa-ún, ka'ni-dé-ya. Ko nú n̄i ji'i-ya, te nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya jíin-de. ³² Te máá-de, tú ní kájuku'un in̄i-de tu'un yá'a. Te n̄i kayu'ú-de kaka tu'ún-de-ya.

Ja ní kastátá'an-de ndé cháa kúñá'nu-ga

³³ Te n̄i jaa-ya ñúu Capernaum. Te nuu ní kivi-ya iní ve'e, te n̄i jik̄a tu'ún-yá-de: Naún tu'un n̄i kandatú'ún-ró íchi-ún, áchí-ya. ³⁴ Te máá-de, tú ní káka'an kuti-dé. Chí ichi-ún n̄i kastátá'an-de ndé cháa kuu ñá'nu-ga. ³⁵ Yúan-na te n̄i jungoo-ya. Te n̄i kana-ya xiní ndí'uxí uu-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Nú ndé cháa kuní-de kunúu-de, te nduu-de sandí'i-na nuu taká tá'an-de. Te kuañu-de nuu tá'an-de. ³⁶ Te n̄i tiin-ya ñin suchí lúli. Te n̄i jani-ya-í ma'ñú-de. Te n̄i junu nchaa-ya-í. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: ³⁷ Chaa ja jíin sí'ví-rí kuaatá'ú-de ñin suchí lúli nátu'un suchí yá'a, te ruu kuaatá'ú-de. Te cháa kuaatá'ú rúu, nasu rúu, chí I'a n̄i táji rúu vai-ri kuaatá'ú-de, áchí-ya. ³⁸ Te n̄i ka'an Juan jíin-yá: Maestro, n̄i kajin̄i-ná ñin cháa ja jíin sí'ví-ní n̄i kiñi'in-de tachí kini kaja'an. Te tú ndikín-de yóó. Te n̄i kajasu-ná nuu-dé. Chí tú ndikín-de yóó, áchí-de. ³⁹ Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Ma kasú-ro núu-dé, chí ñin cháa ja jíin sí'ví-rí sá'a-de tiñu ñá'nu, ma

kúu naka'an-de sikí-rí. ⁴⁰ Chi cháa tú ká'an sikí-yo, ndújín-de jín-yó. ⁴¹ Te nú ndé cháa kuá'a-de ñn yajin ndúcha kó'o-ró jín sí'ví-rí, te nú súan ná sá'a-de chí kándujín-ró jín Cristo, jandáa ká'an-rí jín-ró ja má xnáa-dé ya'u-de.

Sikí já skívi yóo nuu kuáchi

⁴² Te nú ñn suchi lúli yá'a kándja-i ruu te kivi-i kuáchi sá'a ñn cháa, te va'a-ga nú ní nú'ni ñn yosó ká'nu sukun-dé, te kenda-de kí'in-de nuu ndúcha mar núú. ⁴³ Te nú nda'a-ro kuní skívi róo nuu ío kuáchi, xiti ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku tiku'lu-ró, nasu já kóo ndendúú nda'a-ro kí'in-ro nuu infierno, nuu kayú ñu'un ja má ndá'va kuti. ⁴⁴ Te yúan, ni tündakú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁵ Te nú ja'a-ro kuní skívi róo nuu ío kuáchi, xiti ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku tiku'lu-ró, nasu já kóo ndendúú ja'a-ro kí'in-ro nuu infierno, nuu kayú ñu'un ja má ndá'va kuti. ⁴⁶ Te yúan, ni tündakú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁷ Te nú nduchi-ro kuní skívi róo nuu ío kuáchi, tava ná kí'in. Va'a-ga kivi-ró ñuu nuu tá'ú Dios tiñu jín ñn-ni nduchi-ro, nasu já kóo ndendúú nduchi-ro kí'in-ro nuu infierno. ⁴⁸ Te yúan, ni tündakú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁹ Chi taká cháa kuu u'a-de sá'a ñu'un. Te taká kuñu ni soko, kuu u'a sá'a ñii. ⁵⁰ Va'a ío ñii. Ko nú ñii-ún ná náa xikó u'a, ndasa ndu'u'a sá'a-ró núsáá. Ná kúñava'a-ró ñii iní máa-ró. Te ma kánaa-ro jín tá'an-ró, áchí-ya jín-de.

10

Sikí tú'un tú xndóo tá'an

¹ Te ni kenda-ya yúan, te ni cháa-ya onde raya ñuu Judea jín ingá lado yata yúcha Jordán. Te ni kututú tuku ñayivi kuá'a núu-yá. Te ni stá'an tuku-ya tú'un nuu-í, nátu'un sá'a-ya. ² Te ni jakoyo cháa fariseo nuu-yá ja kóto nchaa-de-ya. Te ni kajika tu'un-de-ya: Á ío ley ja skéndo ñn cháa ñasí'í-de, xí túu, áchí-de. ³ Te máa-yá, ni ka'an-ya jín-de: Naún tiñu ni tá'ú Moisés nuu-ro, áchí-ya. ⁴ Yúan-na te ni kaka'an-de: Moisés, ni jatú'un-de ja kúva'a acta ndusiin, te ndoo-ña, áchí-de. ⁵ Te Jesús, ni ka'an-ya jín-de: Sikí já ní'in iní añú-ro jíná'an-ró, yúan súan ni tá'ú-de tiñu yá'a nuu-ro. ⁶ Ko onde xnáñúú kivi ní jungoo ñuyivi, chí ja yí jín já sí'í ní sá'a Dios. ⁷ Ja yúan kuu ja skéndo cháa táa-de náa-de, te ketá'an-de jín ñasí'í-de. ⁸ Te ja ní kuu uu tá'an, ñn-na kuu. Na tuká kuu uu, chí ñn-na kuu. ⁹ Núsáá te ja á ni skétá'an Dios, ma ndusiin kuti sá'a ñn ñayivi, áchí-ya. ¹⁰ Te onde ve'e te cháa káskuá'a jín-yá, ni kajika tu'un tuku-de-ya sikí tú'un-ún. ¹¹ Te ni ka'an-ya jín-de: Nú ndé cháa skéndo-de ñasí'í-de te tända'a-dé jín ingá ña'an, te ísiki ncháa-de ñasí'í-de nú súan. ¹² Te nú máa ñasí'í-ún xndóo-ña yí-ña te tända'a-ña jín ingá-de, te tu'un ísiki ncháa sá'a-ña. Achí-ya.

Jesús jín súchí lúli

¹³ Te ni chakoyo sava ñayivi núu-yá jín súchí lúli ja ké'é-yá-i. Te cháa káskuá'a jín-yá, ni kaka'an xaan-dé nuu ñayivi vái koyo jín-i. ¹⁴ Te ni jini Jesús. Te ni kiti iní-ya. Te ni ka'an-ya jín-de: Sía, ná kíkoyo suchi lúli núu-rí, te ma kasú-ro íchi-í, chí tá'an súan kákuu ja xín ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁵ Jandáa ká'an-rí jín-ró: Nú ñn cháa tú jatú'un-de ñuu nuu tá'ú

Dios tiñu nátu'un játú'ún ñin sũchí lúli, ma kivi kuti-dé yúan, áchí-ya. ¹⁶ Te ñi junu nchaa-ya-í. Te ñi xndée-ya ndá'a-yá xini-í jíná'an-i. Te ñi jikan ta'u-yá ja'a-í.

Chaa kúká

¹⁷ Yúan-na te ñi ki'in-ya íchi kuá'an-ya. Te jínu ñin chaa sũchí ñi chaa-de. Te ñi jukuiñi jiti-de nuu-yá. Te ñi jika tu'ún-de-ya: Chaa va'a kúu-ní Maestro. Ndasa sá'a-ná te ñi'in tá'u-ná kuchaku-ná ñí káni, áchí-de. ¹⁸ Te Jesús, ñi ka'an-ya jín-de: Naja ká'an-ro cháa va'a jín-rí. Tú ñi ñin chaa va'a ío chi máá ñin-ni Dios. ¹⁹ A jini-ro tú'un ñi tá'ú tiñu-ya núu-ro: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró, ma ká'ni-ro ndíyi, ma sakuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'ún, ma kuanchaa-ro ndátíñu tá'an-ró; kuandatu nuu táa-ro núu náa-ro, áchí-ya. ²⁰ Te máa-de, ñi ka'an-de jín-yá: Taká tiñu yá'a a ñi skíkuu-ná onde ná lúli-ná, Maestro, áchí-de. ²¹ Yúan-na te ñi ndakoto Jesús nuu-dé. Te ñi kumanj-yá jín-de. Te ñi ka'an-ya jín-de: ñin-na tiñu kumanj sá'a-ró núsáá. Kuá'an, te xikó ndí'i-ró ja ñáva'a-ró, te kuá'a-ró núu ñáyivi ndá'ú. Te onde andívi kóo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró, kundikin-ro rúu ki'on, te kuandéé iní-ro jín túndó'o kii siki-ro, áchí-ya. ²² Te máa cháa sũchí-ún, ñi kuxí iní-de ja súan ñi ka'an-ya. Te ñi kee-de kua'an-de. Te ndúkuí'a iní-de. Chi kua'a xa'an ndátíñu ñáva'a-de. ²³ Yúan-na te Jesús, ñi ndakoto-ya ñí xini-yá. Te ñi ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá: Xaan ú'u kivi ñin chaa kúká iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁴ Yúan-na te chaa káskuá'a jín-yá, kánaa iní-de kájni so'o-de tu'un ñi ka'an-ya-ún. Ko ñi ka'an tuku Jesús jín-de: Hijo, chaa ja xa'an káchiñú'ún-de xu'ún, xa'an ú'u kivi-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²⁵ Yachi-ga ja'a ñin camello yau yiki tikúí, vasa ñin chaa kúká kivi-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁶ Te máa-de, ví'i-gá kánaa iní-de, kájani iní-de: Ndé chaa kaku núsáá. ²⁷ Yúan-na te Jesús, ñi ndakoto-ya núu-dé. Te ñi ka'an-ya: Jín cháa ma kúu kuti, ko tú súan kúu jín Dios. Chi taká-ni tiñu ndí'i-ni kúu sá'a Dios, áchí-ya. ²⁸ Yúan-na te Pedro, ñi ka'an-de jín-yá: Náa, ñi kaskéndo-ná taká ndatíñu-ná. Te ñi kandikin-ná ní vai-yó, áchí-de. ²⁹ Te ñi ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jín-ró: Nú ñin chaa ñi skéndo-de ve'e-de, xí ñani-de, xí kuá'a-de, xí táa-de, xí náa-de, xí ñási'i-de, xí sé'e-de, xí tá'u-dé, ja siki rúu jín siki tú'un va'a ká'an-ri, ³⁰ te nani'in-dé ñin ciento vuelta vina kúu ve'e, kúu ñani, kúu kua'a, kúu náa, kúu se'e, kúu ta'u. Ko chindikin-i-de. Ko onde inga vida chaa, yúan-na te kuchaku-de ñí káni. ³¹ Te kua'a cháa kúnúu, nduu-de sandí'i-na. Te chaa sandí'i-na, ndunúu-de, áchí-ya.

Ja ní ka'an tuku-ya ja kúu-ya

³² Te ká'in-de ichi ní kákaa-de kája'an-de ñuu Jerusalén. Te Jesús, yóxnúu-yá nuu-dé. Te ñi kánaa iní-de kájni so'o-de. Te ñáyivi káindikin-ya-ún káyu'ú-i. Yúan-na te ñi kana sijn tuku-ya xini ndí'uxi uu chaa-ún. Te ñi kastu'ún-yá nuu-dé taká tu'un kii siki-yá: ³³ Ná kuni-ro: Kaa-yó k'i'in-yo ñuu Jerusalén. Te yúan natuu máa Sé'e chaa nuu taká sutu ñá'nu, jín núu cháa káchaa tutu. Te ndonda-de siki-ya kuu-ya. Te nachí'i-de-ya ndá'a cháa sijn nación. ³⁴ Te chaa-ún, sákátá-de nuu-yá. Te kuá'a-de ta'u-yá. Te tiví si'vi-de nuu-yá. Te ka'ni-dé-ya. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya.

Favor jikan Jacobo jín Juan nuu-yá

³⁵ Yúan-na te Jacobo jíin Juan, se'e Zebedeo, ni jakoyo-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kákuni-ná ja sá'a-ní in ja kakán-ná nuu-ní, áchí-de. ³⁶ Te máá-yá, ni ka'an-ya jíin-de: Ndasá kákuni-ro ja sá'a-ri jíin-ró, áchí-ya. ³⁷ Te ni kaka'an-de jíin-yá: Kua'a-ní xiin-ní kuxiukú-ná jíin-ní, in-ná ichi ndává'a-ní, te inga-ná ichi ndávésé-ní, kivi ndúñá'nu-ní, áchí-de. ³⁸ Yúan-na te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Tú kájiní-ro naún kúu ja kájikán-ro. Á kuu ndo'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, xí kúu kuanducha-ro núu ní janducha-rí, áchí-ya. ³⁹ Te máá-de, ni kaka'an-de: Kuu sá'a-ná, áchí-de. Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Jandáa, ja ndó'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, te nuu ní janducha-rí, kuanducha-ro, ⁴⁰ ko ja kúxiukú-ró ichi ndává'a-ri jíin ichi ndávésé-rí, nasu máá-rí tá'ú tíñu ja kuá'a-ri nuu-ro, chí ío tu'a ja kúu in cháa, te cháa-ún ni'in, áchí-ya. ⁴¹ Te uxí-ga cháa-ún, ni kájiní so'o-de tu'un yá'a. Te ni kakiti iní-de nuu Jacobo jíin núu Juan. ⁴² Te Jesús, ni kana-ya xini-dé. Te ni ka'an-ya jíin-de: Kájiní-ro ja táká cháa kábito-de nátu'un cháa kakuñá'nu nuu ñayivi, te kátá'ú téyí-de tíñu nuu-í. Te ja kakuñá'nu sikí máá-de, suni kátin ni'in so'o-de. ⁴³ Ko sikí róo jíná'an-ró, na tú súan koo: Chí nú ndé róo kuni kuñá'nu nuu tá'an-ró, te róo kúu ja kuátíñu nuu tá'an-ró. ⁴⁴ Te nú ndé róo kuni kunúu, yúan ndúu mozo nuu táká-ro. ⁴⁵ Chí máá Sé'e cháa na tú vai-ya ja kuátíñu ñayivi núu-yá, chí sua játíñu-ya núu ñayivi te kuá'a-ya máá-yá kuu-ya ja nákuuan-ya kuá'a ñayivi, áchí-ya.

Bartimeo, cháa kuáa

⁴⁶ Yúan-na te ni jakoyo-ya núu Jericó. Te yúan ni ndenda-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá jíin ñayivi kuá'a xáan. Te Bartimeo cháa kuáa, se'e Timeo, kánchaa-de yu'íchi, jikán-de caridad. ⁴⁷ Te ni jini tu'un-de ja Jesús nuu Nazaret kúu-ya. Te ni kejá'a-de kána kó'ó-de: Jesús, Se'e David, kundá'ú iní-ní náa, áchí-de. ⁴⁸ Te kua'a-í, ni kaka'an xaan-í nuu-dé, ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de, ví'í-gá ni kana kó'ó-de: Táta Se'e David, kundá'ú iní-ní náa vij, áchí-de. ⁴⁹ Yúan-na te Jesús, ni jukuiñi-ya. Te ni ka'an-ya: Kana xini-dé ná kí-de, áchí-ya. Te ni kakana-i cháa kuáa-ún: Ma ndúkuí'a iní-ro. Ndukuiñi ná ch'ó'o, chí kána-ya róo, áchí-í jíin cháa-ún. ⁵⁰ Yúan-na te máá cháa-ún, ni skána-de tikachí-de. Te ni ndukuiñi-de. Te ni ja-de nuu Jesús. ⁵¹ Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Naún sá'a-ri jíin-ró kuni-ro, áchí-ya. Te cháa kuáa-ún, ni ka'an-de jíin-yá: Maestro, ja ná ndúndijin nduchi-ná kuni-ná, áchí-de. ⁵² Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Kuá'an núsáa. Ja kándija-ró ní nama róo, áchí-ya. Te ni ndundijin-ni nduchi-dé. Te ni ndikín-de Jesús kua'an-de ichi-ún jíin-yá.

11

Ja ni kivi Jesús nuu Jerusalén

¹ Te ni kakuyani-ya núu Jerusalén, nuu Betfagé, jíin núu Betania, chí yuku Olivos. Te ni tájí-yá uú cháa káskuá'a jíin-yá kua'an-de. ² Te ká'an-ya jíin-de: Kuá'an nuu kánchaa nuu-ro jíin. Te nuu kivi-ni-ró yúan, te ni'in-ro in burro nú'ni-ti, ja ní in cháa té koso-gá-de-ti. Te ndájí-ró-tí, te kii-ró jíin-tí. ³ Te nú ndé cháa ká'an jíin-ró: Naja sá'a-ró súan, achí-de. Te kachí-ro kuni-de: Máá Jíto'o-yo jínu nú'ún-ya-ti, achí-ro. Yúan-na te tájí-ni-de-ti kí-ró jíin-tí, áchí-ya jíin-de. ⁴ Te ni kaja'an-de. Te ni kani'in-dé burro-ún nú'ni-ti yúxé'é ichi yatá ké'e, nuu náketá'an uú ichi. Te ni kandájí-de-ti. ⁵ Te sava ja ká'in yúan, ni kaka'an jíin-de: Naún kásá'a-ró

sá burro jian kándájí-ró, áchí. ⁶ Yúan-na te máá-de, ni kaka'an-de jíin-ún, nátu'un ni tá'ú Jesús tíñu nuu-dé. Te vásá ní kasía-ún-de vai-de. ⁷ Te ni chaá-de jíin burro-ún nuu Jesús. Te ni kaxndée-de tikachí-de siki-tí. Te ni jukoso-yá-tí. ⁸ Te kua'a-dé, ni kajakin-de tikachí-de iní ichi, te sava-ga-de, ní kaja'nu-de numa yúnu. Te ni kajakin-de iní ichi-ún. ⁹ Te ñayivi kája'an ichi núu-yá, jíin ñayivi kándikin ichi yatá-yá, káka'an jaa-i: Xáán va'a I'a kúu-ya. Ná nákana jaa-yó-yá, chí ndíso-ya tíñu máá Tatá Dios. ¹⁰ Te kákusi iní-yo, chí táa-yo David, a yani tá'ú-de tíñu nuu-yo. Xáán va'a I'a kúu-ya ondé andíví, áchí-i. ¹¹ Te ni kivi Jesús iní ñuu Jerusalén, jíin iní ve'e ii. Te ni ndakoto-ya núu táká ndatíñu ín ní yúan. Te nuu ní ini, te ni kenda-ya kuá'an-ya ñuu Betania jíin máá uxí uu-de.

Tu'un mérkexe

¹² Te kivi xian-ún, ni kakenda-ya kuá'an-ya iní ñuu Betania. Te ni chaá soko chíi-ya. ¹³ Te onde jíká ní jiní-ya in mérkexe ja ío numa ndá'a. Te ni kandita-ya kuá'an-ya, jáni iní-ya já ní'in-yá ja kée-yá núu. Te nuu ní jaa-ya núu mérkexe-ún, tú kuti naún ní ní'in-yá, chí máá núma-ní ío. Chí nasu kivi kúun nde'e kúu. ¹⁴ Yúan-na te Jesús, ni ka'an-ya: Ni in tuká naún kée kúti nde'e xiní-ro ní káni, áchí-ya jíin mérkexe-ún. Te chaá kákuá'a jíin-yá, ni kajini so'o-de ja súan ni ka'an-ya.

Ja ní sándoo-ya vé'e ii

¹⁵ Te ni jakoyo-ya ñuu Jerusalén. Te ni kivi Jesús iní ve'e ii. Te ni kiñi-in-ya ñayivi kájaan káxikó ín-i iní ve'e ii-ún kája'an-i. Te ni skuío káni-ya mesa chaá káxndái xu'ún, jíin silla chaá káxikó paloma. ¹⁶ Te tú ní já'a-ya tú'un ja'a ní in-i jíin kíyi iní ve'e ii-ún. ¹⁷ Te ni stá'an-ya tú'un nuu-í: Á tú yóso núu tutú ja vé'e-ri, ve'e nuu kájukan ta'u táká ñayivi nání. Ko máá-ró, a ni kanasá'a-ró yaú kava ñakui'ná, áchí-ya. ¹⁸ Te chaá káchaa tutú jíin sutú ñá'nu, ni kajini so'o-de tu'un-ún. Te kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. Ko káyu'ú-de-ya, chí táká ñayivi kánaa iní-i kajini so'o-i tu'un stá'an-ya. ¹⁹ Te nuu kuá'ini, te ni kenda Jesús iní ñuu-ún, kua'an-ya.

Ja ní ichi mérkexe

²⁰ Te jañá'an inga kivi, ni kanaja'a-ya kuá'an-ya. Te ni kajini-ya mérkexe-ún ja á ni ichi onde yo'o. ²¹ Yúan-na te ni nuku'un iní Pedro. Te ni ka'an-de jíin-yá: Maestro, nde'é-ní mérkexe-ún ja ní ka'an ndíva'a-ní jíin. Te vina a ni ichi ii, áchí-de. ²² Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Kandíja nuu Dios, ²³ chí jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé chaá ka'an-de jíin yúku yá'a: Kuxio, te jungoo-ró ondé nuu mar, te nú tú kani siki iní-de, chí sua kándíja-de ja súan kuu ja ní ka'an-de-ún, te ja ní jikan-de-ún, ni'in-dé. ²⁴ Ja yúan ká'an-ri jíin-ró: Táka ja jikan-ro, te kakan ta'u-ro jíin, te ná kándíja-ró já ní'in-ro, te ni'in-ro. ²⁵ Te nú kájukan ta'u-ro, te kuña ká'nu iní-ro núu ndé in chaá jito u'u róó, náva'a máá Táa-ro káncha-ya ondé andíví, suni kuña ká'nu iní-ya núu kuáchi-ró. ²⁶ Chí nú tú kuña ká'nu iní-ro, suni súan máá Táa-ro káncha-ya ondé andíví, ma kuña ká'nu iní-ya núu kuáchi-ró, áchí-ya.

Siki tíñu ndíso Jesús

²⁷ Te ni najakoyo tuku-ya ñuu Jerusalén. Te jika kuu-ya iní ve'e ii. Te sutú ñá'nu, jíin cháa káchaa tutú, jíin cháa ni kayii, ni chakoyo-de nuu-yá. ²⁸ Te ni kaka'an-de jíin-yá: Na jíin tú'un sá'a-ró tíñu yá'a. Te ndéja ní ka'an

jíin-ró sá'a-ró tíñu yá'a, áchí-de. ²⁹ Te Jesús, nì ka'an-ya jíin-de: Ná kaká tu'un-rí róó ìn tu'un, te kachì-ro núu-rí. Yúan-na te ná kachì-rì nuu-ro na jíin tú'un sá'a-rì tíñu yá'a. ³⁰ Ja ní skuánducha Juan sáá, á onde andíví ní kii tu'un, xí cháa nì tá'ú tíñu. Kastu'ún, áchí-ya. ³¹ Yúan-na te nì kandatú'ún máa-de: Nú ka'an-yo: Ja onde andíví. Te kachì-de kuni-yó: Naja tú ní kákandíja-ró núu-dé núsáá. ³² Te nú ka'an-yo já cháa nì tá'ú tíñu. Te káyu'ú-yo ñáyivi, chì ndivii-í kájani ndaa ìni-í ja cháa nì jani tú'un Dios nì kuu Juan, áchí-de jíin tá'an-de. ³³ Ja yúán ní kaka'an-de: Tú kájinì-rì, áchí-de jíin Jesús. Yúan-na te nì ka'an Jesús: Suni ruu, tú kachì-rì nuu-ro na jíin tú'un sá'a-rì tíñu yá'a núsáá, áchí-ya jíin-de.

12

Chaa kásatiñu nuu itú uva

¹ Te nì kejá'á-yá nì ka'an-ya tú'un yátá jíin-de jíná'an-de: Ìn chaa, nì nachu'un-de ìn itú uva. Te nì jasu-de jakú. Te nì jacha-de ìn yau nuu kaxín-de. Te nì ndukani-de ìn torre. Te nì xndóo-de nuu cháa kásatiñu jíin. Te nì kee-de kua'an jíká-de. ² Te ìn kivì te nì tájí-de ìn mozo-de vai nuu já kásatiñu jíin uva-ún, ja vai naki'in-de nde'e itú uva nuu já ní kásatiñu-ún. ³ Ko máá-ún, nì kakatìin-ún mozo-de. Te nì kastují-dé. Te nì kákìñi'in-ún-de. kuano'on sáni-ni-de. ⁴ Te máá jító'o, nì natájí tuku-de inga mozo-de vai nuu já kásatiñu-ún. Te nì kastují-ún xiní mozo-de. Te nì kasákátá nuu-dé. Te nì kákìñi'in-ún-de kuano'on-dé. ⁵ Te máá jító'o uva, nì natájí tuku-de inga chaa vai. Te nì kaja'ni-ún-de jíin kuá'a-gá-de. Te sava-de nì kastují. Te sava-de nì kaja'ni. ⁶ Ko máá jító'o, ío ìn se'e-de ja kúndá'ú ìni-de. Te onde sandí'í-na nì tájí-de se'e-de vai nuu cháa kásatiñu. Te nì ka'an-de: Ná kóo jíñú'ún yúán núu sé'e-rì, áchí-de. ⁷ Ko máá já kásatiñu-ún, nì kandatú'ún: Chaa yá'a xín tá'u. Ná chó'o, ná ká'ni-yo-dé, te ná ndóo ta'u-dé kuu-yó, áchí. ⁸ Te nì kakatìin-ún sé'e-de. Te nì kaja'ni-ún-i. Te nì kaskána ndiyi-ún yatá itú uva. ⁹ Ndasa sá'a jító'o itú uva-ún núsáá. Chaa-de, te xnáa-dé ja ní kásatiñu-ún. Te kuá'a-de itú uva-ún nuu sáva-ga chaa, áchí-ya. ¹⁰ Ni tutu ìi yá'a té ka'u-ga-ro náún. Yuu já ní kaské'ichi chaa káchutá'an, ya'á kúu máá yúu ndiso fuerza jiki. ¹¹ Máá Tatá Dios, nì sá'a-ya súan. Te kánaa ìni-yo ndé'é-yó tíñu yá'a, áchí-ya jíin-de. ¹² Te kándúkú-de modo tìin-de-ya. Chi nì kajuku'un ìni-de ja síkí máá-de kúu tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Ko nì kayu'ú-de nì kajito-de ñáyivi. Te nì kaxndóo-de-ya, te kaja'an-de.

Sikì xú'ún yóo

¹³ Te nì katájí-de sava chaa fariseo jíin chaa herodiano kaja'an-de nuu-yá, náva'a tìin yátá-de-ya jíin yakú tu'un. ¹⁴ Te nì chakoyo-de. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kájinì-ná ja ká'an ndaa-ní. Te tú yú'ú-ní jító-ní ìn chaa, chì tú ndé'é-ní ndasa jító taká chaa, chì sua stá'an ndaa-ní ichi Dios. Á kuu kuá'a-yó xú'ún yóo nuu César, xí túu. Á kuá'a-yó, xí ma kuá'a-yó, áchí-de jíin-yá. ¹⁵ Yúan-na te máá-ya, a nì juku'un ìni-ya já xndá'ú-de-ya kákuni-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Naja kábito nchaa-ro rúu. Kuá'a xu'ún jián ná kii nde'e-rí, áchí-ya. ¹⁶ Te máá-de, nì kaja'a-de xu'ún-ún nuu-yá. Te nì ka'an-ya jíin-de: Ndé chaa kúu chaa ncháá nuu yá'a, jíin tú'un yóso yá'a, áchí-ya. Te nì kaka'an-de jíin-yá: César kúu, áchí-de. ¹⁷ Te Jesús, nì ka'an-ya jíin-de: Kuá'a ja xín César nuu César, te

ja xíin Dios nuu Dios, áchí-ya. Te ni kánaa xáan iní-de ni kajini so'o-de tu'un ni ka'an-ya.

Siki já náchaku ndiyi

¹⁸ Yúan-na te ni chakoyo chaa saduceo nuu-ya. Te chaa-ún, káka'an-de ja tú nachaku kuti ndiyi. Te ni kajika tu'un-de-ya: ¹⁹ Maestro. Moisés, ni chaa-de tutu ni ndoo jín-yó, nú ñani ñin chaa kuu-de, te ndoo ñasí'i-de, te nú tú se'e-de ní íó, te ñani-de naki'in ñasí'i-de, te nandakin-de tata ñani-de, áchí tutu-ún. ²⁰ Te ni ka'io usia ñani. Te chaa núú, ni tanda'a-dé. Yúan-na te ni ji'i-de. Te tú ní xndóo-de tata-de. ²¹ Te chaa uu, ni naki'in-de-ña. Te ni ji'i-de. Te ni chaa-ún, tú ní xndóo-de tata-de. Te chaa uní, suni súan. ²² Te ndí'usía-de, ni kanchaka-de-ña. Te tú ni ñin-de ní xndóo-de tata. Te onde sandí'i-na te ni ji'i máá ña'an-ún. ²³ Núsáá te kivi náchaku taká ndiyi, ja náchaku máá ñani jíná'an-de, te ndé ñin-de kuu-ña ñasí'i-de, chi ndí'usía-de, ni kanchaka-de-ña, áchí-de jín-ya. ²⁴ Yúan-na te Jesús, ni ka'an-ya jín-de: Tú kájuku'un iní-ro jín tutu íi, ni jín fuerza Dios. Yuán ní kastíví-ró tú'un. ²⁵ Chi kivi náchaku-de ma'ñú ndiyi, ni tuká tanda'a kúti-dé, ni ma nátanda'a máá-ña. Chi nduu-de natu'un ndajá'a ka'io andívi. ²⁶ Te siki ndiyi ja náchaku, á té ka'u-ga-ro tutu Moisés, ndasa ni ka'an Dios jín-de ma'ñú yukú: Máá-rí kúu Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya jín Moisés. ²⁷ Ko nasu Dios chaa ni kaji'i kuu-ya, chi sua Dios chaa káichaku kuu-ya. Xaan kastíví-ró tú'un núsáá, áchí-ya jín-de.

Tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá

²⁸ Te ñin chaa chaa tutu ni jini so'o-de kástátá'an-de, ni ja-de. Te ni jini-de ja vá'a ni nachísó-ya tu'un nuu-dé. Te ni jika tu'un-de-ya: Ndé tu'un kánúú xáan-gá nuu taká tu'un ni tá'ú-ya tíñu sáá, áchí-de. ²⁹ Te ni ka'an Jesús jín-de: Ya'á kúu tu'un kánúú xáan-gá nuu taká-ga: Kuni so'o Israel, máá Tatá-yo Dios, máá ñin-ni-ya íó. ³⁰ Núsáá te kumaní-ro jín máá Tatá-ro Dios onde jín iní jín añú-ro, jín ñí núu jini tuní-ro, jín ñí fuerza-ro. Ya'á kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá. ³¹ Te tu'un uu kúu suni natu'un inga-ún: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró natu'un kundá'ú iní-ro máá-ró. Tuká inga tu'un tá'ú tíñu kánúú-ga íó, chi ya'á-na, áchí-ya jín-de. ³² Yúan-na te chaa chaa tutu, ni ka'an-de jín-ya: Jandáa Maestro, va'a ka'an-ní, chi Dios ñin-ni-ya íó, te tuká inga Dios íó. ³³ Te kumaní-yo jín-ya onde jín iní jín añú-yo, jín ñí núu jini tuní-yo, jín ñí fuerza-yo, te kundá'ú iní-yo tá'an-yó natu'un kundá'ú iní-yo máá-yó, kánúú xáan-gá ya'á vásá já ka'mu-yó kiti jín taká kiti ka'ni-yo núu-ya, áchí-de jín-ya. ³⁴ Yúan-na te ni jini Jesús ja vá'a xaan ní xndíó káni-de tu'un. Te ni ka'an-ya jín-de: A yani kuu kivi-ró ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, áchí-ya. Te ni ñin-de, tuká ní chúndéé iní-de kaka tu'un-de-ya:

Siki Sé'e David

³⁵ Te ni stá'an Jesús iní ve'e íi. Te ni ka'an-ya: Naja káka'an chaa káchaa tutu ja Cristo kúu Se'e David. ³⁶ Chi suni máá David, ni ka'an-de ni sá'a Espiritu Santo jín-de: Máá Tatá Dios ni ka'an-ya jín Jító'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri, te ná chúkú-rí chaa kájito u'u roó, kuu-de teyu kuxndí ja'a-ro, áchí Dios. Achí David. ³⁷ Chi suni máá David, Jito'o, ni ka'an-de

jíin-yá. Te ndasa kuu máá-yá se'e-de núsáá, áchí-ya. Te taká ñayivi ndá'ú, nī ka'io inī nī ka'io añú-i nī kajini ná'in-i ja ká'an-ya.

Siki já ní kana jíin-yá nuu-í

³⁸ Te nī stá'an-ya tú'un. Te nī ka'an-ya jíin-i: Koto-ró máá-ró núu cháa káchaa tutu. Chī kákuni-de kaka-de jíin sú'nu káni. Te kákuni-de ja ká'an sa'an-yo jíin-de nuuyá'u. ³⁹ Te silla onde xini mesa inī ve'e sinagoga, jíin silla xini mesa nuu ío xini kákuni-de. ⁴⁰ Te cháa yá'a kákókó-de ve'e ña'an kéndoo ndá'ú, te kásá'a-de ja túu kuachi-de, yuán kájikān ta'u ná'an-de. Chaa yá'a ví'í-gá ta'nu ndatu-de, áchí-ya.

Ja ní soko ñá'an viuda xu'ún

⁴¹ Te kánchaa Jesús ichi núu janú nuu kásoko-í xu'ún. Te ndé'é-yá ndasa káchu'un kua'a ñayivi xu'ún iní janu-ún. Te kua'a cháa kúká, nī kachu'un téyíí-de. ⁴² Te nī chaa ñn ña'an ní kéndoo ndá'ú. Te nī chindee-ña úu xu'ún yíkí náa, ja kúu ñn centavo. ⁴³ Yúan-na te nī kana-ya xini cháa káskuá'a jíin-yá. Te nī ka'an-ya jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñá'an ní kéndoo ndá'ú yá'a, nī chu'un-ga-ña vasa taká ñayivi ní kachu'un inī janu-ún. ⁴⁴ Chi taká-i, nī kachu'un-i ja ní ndendoso siki-í. Ko ña'an yá'a, vasa kúndá'ú-ña, ko nī chu'un ndi'i-ña já ñáva'a-ña, onde jíin taká ja kúchaku-ña, áchí-ya jíin-de.

13

Tuni nuu kúyani nchaa Jesús

¹ Te nī ndenda-ya iní ve'e ii. Te ñn chaa skuá'a jíin-yá, nī ka'an-de jíin-yá: Maestro, ndé'é-ní ná xaān lúu yuu te luu ve'e ío, áchí-de. ² Te Jesús, nī ka'an-ya jíin-de: Á ndé'é-ró núu taká ve'e ná'nu yá'a. Ma kútá'an-ga nī ñn yuu, chī ñn kivi te ndi'i ndua, áchí-ya. ³ Te nī jungoo-ya onde yuku Olivos, ichi núu vé'e ii. Te Pedro, Jacobo, Juan, jíin Andrés, nī kajika tu'ún sñn-de-ya: ⁴ Kastu'ún-ní nuu-ná. Ndé kivi koo taká tiñu yá'a. Te ñaún tuni koo nuu kúyani chaa taká tiñu yá'a, áchí-de. ⁵ Te Jesús, nī kejá'a-yá ká'an-ya jíin-de: Koto-ró máá-ró jíná'an-ró, nává'a tú xndá'ú nī ñn-de róo. ⁶ Chī kikoyo kua'a cháa ki'in núu-de sí'ví-rí, te ka'an-de: Máá-rí kúu Cristo, achí-de. Te xndá'ú-de kua'a xaān ñayivi. ⁷ Te nú nī kajini tu'un-ró káka'an ja ío guerra xí já koo guerra, te ma yú'ú-ro. Chī kánúú koo súan. Ko té jinu-ga kivi. ⁸ Chī ndonda nación siki nación, te ñuu siki ñuu. Te yá'a yúan taan, te nī'in, te koo tama, te nī'in ñayivi. Ya á kákuu tundó'o kejá'a núu.

Tu'un ndasa ndo'o ñayivi kákandja

⁹ Te koto-ró máá-ró, chī nastúu-de róo nuu junta. Te inī ve'e sinagoga xndó'o-de róo. Te onde nuu gobernador jíin núu rey kana-de xini-ro já siki rúu. Te kani ndaa-ro tú'un nuu-dé. ¹⁰ Te jinu ñú'ún já xná'an-ga kuicha tu'un va'a-ri nuu taká ñayivi. ¹¹ Te nú kinchaka-de róo, ja nastúu-de róo, ma nákan tu'a iní-ro ndasa ka'an-ro jíin-de. Chi ja kuá'a-ya núu-ro hora jian, yuán ká'an-ro. Chī nasu máá-ró ká'an, chī Espiritu Santo ka'an, áchí-ya. ¹² Te ñani jíin ñani nastúu tá'an ja ná kúu. Te táa jíin sé'e, te se'e-ún ndonda siki táa, te ka'ni tá'an. ¹³ Te taká ñayivi, koto u'u-i róo ja siki rúu. Ko chaa kundii nī'in onde kivi jinu, chaa-ún kaku, áchí-ya. ¹⁴ Ko nú nī kajini-ro já káchá'an te nī tucha taká ndatiñu nuu má kúu kuti koo súan núu, natu'un nī ka'an Daniel chaa nī jani tu'un Dios (chaa

ká'u, ná júku'un iní-de), yúan-na te ñayívi káxiukú iní ñuu Judea, ná kúnu-i kinglyo-i onde yuku. ¹⁵ Te cháa kándeé xini vé'e, ma núu-de ndívi-de iní ve'e ki'in-de ndatiñu-de. ¹⁶ Te cháa kándeé onde rancho, ma náxió káva yatá-de náki'in-de tikachí-de ichi yatá-dé. ¹⁷ Ko kivi-ún naka ndá'u kuu ja káñu'un se'e, jín ja káskáxin-í. ¹⁸ Ná kakán ta'u-ro núsáa, náva'a tú kunu-ró máa víko víjin ki'in-ro. ¹⁹ Chí kivi-ún koo tundó'o, ja té tuká koo onde kivi ní sá'a Dios ñuyívi, te onde vina, te ni ma koo-ga. ²⁰ Te nú máa Tatá Dios, tú ní náxndíyi-ya kivi-ún núu, ni in cháa ma kaku kuti-dé núu. Ko ja sikí cháa ni nakaji-ya, yúan ní náxndíyi-ya kivi-ún.

Tuni máa kivi sándí'i-na

²¹ Núsáa te nú ndé cháa ká'an jín-ró: Yá'a nde'é-ró kánchaa Cristo, xí: Yúan nde'é-ró kánchaa-ya, ma kándíja-ró ja ká'an-de. ²² Chí kenda Cristo xndá'ú, jín cháa kani tu'un tú'ún. Te sá'a-de tuni tiñu ñá'nu xaan, náva'a xndá'ú-de onde cháa ni nakaji-ya, te nú ná kuu sá'a-de. ²³ Koto-ró máa-ró, chí a ni kachí ndí'i-ri nuu-ro, áchí-ya. ²⁴ Te kivi ndí'i koo tundó'o-ún, kutúun ndikandii, te yoo ma ndíi-gá. ²⁵ Te tiñuú xini, jungoyo-ti ichi ándívi kí-ti. Te taká fuerza ándívi, ndí'i ka'ya. ²⁶ Yúan-na te kuni ñayívi núu máa Sé'e cháa kii-ya ichi ándívi núu víko nu'ún jín kuá'a fuerza ja ndúñá'nu-ya. ²⁷ Yúan-na te táji-yá ndajá'a-yá kinglyo. Te nastútú-yá ñayívi ní nakaji-ya ndákúun lado ñuyívi, onde nuu ndí'i ñu'un, te onde nuu ndí'i ándívi. ²⁸ Vina te skuá'a-ró ndasa sá'a yunu mérkexe. Nú a ni nduyúcha núma, te ni najaa nda'a, te a kájiní-ro ja á ni kuyani viko sáú. ²⁹ Suni súan róo, nú a ni kájiní-ro kuákuu taká tiñu yá'a, te kuni-ro ja á yani ja kivi-ún. ³⁰ Jandáa ká'an-ri jín-ró ja má náa ñayívi yá'a, onde ná skíkuu taká tiñu yá'a. ³¹ Ándívi jín ñuyívi chí naa, ko tu'un ká'an-ri chi ma náa.

Sikí ja kúndito-i

³² Ko kivi koo-ún, jín hora, tú ni in cháa jini, ni ndajá'a ká'io ándívi, ni máa Sé'e-ya, chí máa in-ni máa Táa-yo Dios jini-ya. ³³ Koto-ró máa-ró, te kundito-ró, te kakan ta'u-ro. Chí tú kájiní-ro na kivi koo. ³⁴ Chí nátu'un in cháa kua'an jiká-de. Te ni xndóo-de ve'e-de. Te ni ja'a-de tu'un nuu mozo-de, ná tiñu sá'a in in-de. Te cháa ndito yuxé'é, ni ta'u tiñu nuu-dé, ná kúndito-de. ³⁵ Núsáa te kundito-ró, chí tú kájiní-ro na hora nchaa jito'o ve'e-ún, á aini, á ñúú, á kána lí'li, á jañá'an. ³⁶ Chí sánaa iní-ro te nchaa-ni-ya. Te ni'in-yá róo kákixi-ro. ³⁷ Te taká tu'un ká'an-ri jín-ró yá'a, suni ká'an-ri jín ndívi-í jíná'an-í. Kundito jíná'an-ró, áchí-ya.

14

Ja ní kanat'in tu'un tá'an sikí Jesús

¹ Te uu-ga kivi te vasa ní kuu Pascua jín víko koo statilá tú yí'i yujan ía. Te sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu, ni kándúkú-de modo ndasa xndá'ú-de-ya te tin-de-ya. Te ka'ni-dé-ya kákuñi-de. ² Te ni kaka'an-de: Ma kuu sá'a-yó máa kivi víko, chí nú súan te ndonda vaa ñayívi, áchí-de.

Jesús jín ñá'an ndiso perfume

³ Te kándeé-ya núu Betania, kánchaa-ya núu mesa ve'e Simón cháa té'yu ndí'yi. Te ni cháa in ña'an, kándá'á-ña in tiya'a ñu'un perfume máa nían ita nardo kuu. Te ncháa ya'u téyí. Te ni tá'ú-ña tíya'a-ún. Te ni chu'un-ña

xiní-yá. ⁴ Te sava, n̄i kakit̄i in̄i. Te n̄i kaka'an: Naja náa perfume j̄an. ⁵ Ch̄i kuu kuya'u ví'í-gá un̄i ciento peso, te kuá'a-yó núu ñáyiv̄i ndá'ú núú, áchí. Te n̄i kaka'an vaa siki-ñá. ⁶ Ko Jesús, n̄i ka'an-ya: Sía-ña. Naja kástá'an-ro-ñá. Tiñu va'a sá'a-ña j̄ín-rí, áchí-ya. ⁷ Ch̄i nene káxiukú ñáyiv̄i ndá'ú j̄ín-ró. Te nú kákun̄i-ro te kuu sá'a va'a-ró j̄ín-i. Ko ruu, na tú nene kánchaa-r̄i j̄ín-ró. ⁸ Ya'á-ni n̄i kuu n̄i sá'a-ña. Ch̄i a n̄i chí'i tu'a-ña perfume yiki kúñu-r̄i kiv̄i yúji-r̄i. ⁹ Jandáa ká'an-r̄i j̄ín-ró, ja n̄i ñáyiv̄i nú ná kuicha tu'un va'a yá'a, te tiñu n̄i sá'a-ña yá'a, suni koo tu'un náva'a ná núku'un in̄i-i-ña, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te Judas Iscariote, ñin ja uxí uu yúan, kua'an-de nuu sutú ñá'nu ja nastúu-de-ya. ¹¹ Te súan n̄i kajini so'o sutu-ún. Te n̄i kakus̄i in̄i. Te n̄i kakeyu'u ja kuá'a xu'ún núu-dé. Te ná ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya.

Viko lélú Pascua

¹² Te máa kiv̄i kéj'á'á viko koo statilá tú yí'i yujan ía, suni máa kiv̄i kások̄o-dé lélú Pascua, te chaa káskuá'a-ún, n̄i kaka'an-de j̄ín-yá: Ndénu kuní-ní ná kísat̄u'a-ná nuu kée-ní lélú Pascua, áchí-de. ¹³ Te n̄i táji-yá uu chaa káskuá'a j̄ín-yá kua'an-de. Te n̄i ka'an-ya j̄ín-de: Kuá'an onde ñuu. Te yúan ketá'an-ró j̄ín ñin chaa ndiso ñin kiyi nducha. Te kundik̄in-ro-dé ki'in-ro j̄ín-de. ¹⁴ Te nuu ndívi-de, yúan ka'an-ro j̄ín máa j̄ito'o ve'e-ún: Achí máa Maestro: Ndénu ío ñin ve'e kua'a núu-ní nuu kée-ná lélú Pascua j̄ín chaa káskuá'a j̄ín-ná, achí-ro. ¹⁵ Te máa-de, ná stá'an-de ñin cuarto ká'nu onde xin̄i vé'e nuu-ro, yúan a ío tu'a. Te yúan sátu'a-ró ndasa kuu-yó, áchí-ya j̄ín-de. ¹⁶ Te kája'an chaa káskuá'a j̄ín-yá. Te n̄i jakoyo-de ñuu-ún. Te n̄i kani'in-dé nát̄u'un n̄i ka'an-ya j̄ín-de. Te n̄i kasat̄u'a-de ndasa kuxini-de lélú Pascua. ¹⁷ Te n̄i in̄i. Te kua'an-ya j̄ín máa uxí uu chaa-ún. ¹⁸ Te káxiukú-de nuu mesa káyee-dé staa. Te n̄i ka'an Jesús: Jandáa ká'an-r̄i j̄ín-ró, ja ñin róo, ja yéé j̄ín-rí, nastúu-ró rúu, áchí-ya. ¹⁹ Yúan-na te n̄i kakuxí in̄i-de. Te n̄i kajika tu'ún ná ñin ná ñin-de-ya: Ja náá náún, ja náá náún, ká'an ñin-de, ká'an inga-de. ²⁰ Te n̄i ka'an-ya j̄ín-de: ñin ja uxí uu ja chíxí'ú núu kó'o j̄ín-rí kúu, áchí-ya. ²¹ Ch̄i jandáa máa Sé'e chaa ki'in-ya nát̄u'un yóso tú'un-ya núu tutú. Ko naka ndá'ú kúu chaa nastúu máa Sé'e chaa. Va'a-ga nú tú ní kaku chaa-ún núú, áchí-ya. ²² Te káyee-dé. Te n̄i ki'in Jesús staa. Te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i sakuáchí-yá. Te n̄i ja'a-ya núu-dé. Te n̄i ka'an-ya: Kee jíná'an-ró. Ya'á kúu yiki kúñu-r̄i, áchí-ya. ²³ Te n̄i ki'in-ya ñin taza. Te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i ja'a-ya núu-dé. Te ndi'i-de, n̄i kají'i-de. ²⁴ Te n̄i ka'an-ya j̄ín-de: Ya'á kúu niñi-rí ja sá'a contrato jáa. Te ja siki ñáyiv̄i kuá'a te n̄i jati. ²⁵ Te jandáa ká'an-r̄i j̄ín-ró: Ma kó'o-ga-r̄i nducha ndé'e uva, onde kiv̄i náko'o-r̄i ja jáa in̄i ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁶ Te n̄i kajita-ya ñin yaa ij. Te n̄i kenda-ya kája'an-ya onde yuku Olivos. ²⁷ Yúan-na te Jesús, n̄i ka'an-ya j̄ín-de: Ndivii-ro, nayu'ú-ro ja siki rúu akuáa vína. Ch̄i a yóso núu tutú: Stují-rí chaa ndíto r̄i, te máa r̄i-ún, kuicha-t̄i, áchí. ²⁸ Ko nuu náchaku-r̄i, te xna'an-ga ruu ki'in-r̄i ñuu Galilea vásá róo, áchí-ya. ²⁹ Ko Pedro, n̄i ka'an-de j̄ín-yá: Vasa ndivii-dé ná náyu'ú-de, ko náa ch̄i túu, áchí-de. ³⁰ Te Jesús, n̄i ka'an-ya j̄ín-de: Jandáa ká'an-r̄i j̄ín-ró, ch̄i róo, akuáa vína, onde ná té kana-ga lí'li uu j̄inu, te ma kuát̄u'un-ró rúu un̄i j̄inu, áchí-ya. ³¹ Ko máa-de, téyíí ní ka'an-de: Vasa ná kúu-ná j̄ín-ní, ko ma kasú-ná yu'u-ná ja kúu níí, áchí-de. Te suni súan n̄i kaka'an ndi'i-de.

Jesús iní Jardín Getsemaní

³² Te nì jakoyo-ya ñin nuu nání Getsemaní. Te nì ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Yá'a-ni jungoo-ró nini ná kakán ta'u-rí, áchí-ya. ³³ Te nì jaka-ya Pedro jíin Jacobo jíin Juan kája'an-de jíin-yá. Te nì kejá'á-yá yú'ú-ya, te ndúkuí'a iní-ya. ³⁴ Te nì ka'an-ya jíin-de: Xaən ndúkuí'a iní-rí, chí a yani kuu-rí. Yá'a kundatu-ró, te kundito-ró, áchí-ya. ³⁵ Te nì kanduu-ya ñin tí'lí. Te nì jukuiñi jíití-yá nuu ñú'un. Te nì jikan ta'u-yá, te nú kuu kaku-ya hora-ún. ³⁶ Te nì ka'an-ya: Abba, Táa. Taká tiñu kúu sá'a máá-ní. Chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in. Ko nasu já kuní máá-ná, chí ja kuní máá-ní ná kúu, áchí-ya. ³⁷ Te nì nchaa-ya. Te nì jiní-ya já kákixi-de. Te nì ka'an-ya jíin Pedro: Simón, kixi-ro náún. Á tú kánda-ró kundito-ró vasté ñin hora. ³⁸ Kundito, te kakan ta'u-ro, náva'a ma kóto nchaa-ún róó. Chí kuní ndija añú-ro, ko yiki kúñu-ró chí túu, áchí-ya. ³⁹ Te kua'an tuku-ya. Te nì jikan ta'u-yá. Suni ñin-ni tu'un nì ka'an-ya. ⁴⁰ Te nì nchaa-ya. Te nì jiní tuku-ya-dé kákixi-de, chí xaən káji'i-de numá'ná. Te tú kútuní ndasa xndió káni-de tu'un nuu-yá. ⁴¹ Te nì nchaa-ya vuelta uní. Te nì ka'an-ya jíin-de: Kusú te ndetatú-ro-ná. A nì kuu. Vina te nì jaə hora ja máá Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi. ⁴² Nduko, ná chó'o. Chí ja nástuu ruu, a nì kuyani vai, áchí-ya.

Ja ní kakatñin-de Jesús

⁴³ Te súan ká'an-ya, te nì chaa-ni Judas, ñin ja uxí uu-ún. Te ñin nuu já káchindéé tá'an jíin-de, jíin machete jíin yúnu vái koyo jíin-de. Chí sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa nì kayii, nì katáji cháa-ún. ⁴⁴ Te cháa nì nastuu-ya-ún, nì ja'a-de ñin tuni, te nì ka'an-de: Chaa tíyú'ú-rí-ún, yuán kúu. Katñin jíná'an-ró, te kunchaka-ró kí'in-ro jíin, áchí-de. ⁴⁵ Yúan-na te nì chaa-de. Te nì kandita-ni-de nuu-yá. Te nì ka'an-de jíin-yá: Maestro, Maestro, áchí-de. Te nì tiyú'ú-de-ya. ⁴⁶ Te cháa vai koyo jíin Judas-ún, nì kakatñin-de-ya. ⁴⁷ Te ñin cháa kándij yúan, nì staa-de machete-de. Te nì kachi-de so'o mozo máá sutú ñá'nu-ga. ⁴⁸ Te nì ka'an Jesús jíin-de jíná'an-de: Nátu'un sikí ñin cháa kuí'ná vái koyo-ró jíin machete jíin yúnu kátñin-ró rúu náún. ⁴⁹ Ndíta'an kiví ní kandee-rí jíin-ró iní ve'e ii, nì stá'an-rí tu'un, te tú ní kakatñin-ró rúu. Ko súan kásá'a-ró náva'a ná skíkuu tutu ii, áchí-ya. ⁵⁰ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, nì kaskéndo-de-ya. Te nì kajinu ndi'i-de kája'an-de. ⁵¹ Te ñin suchí, ndikín-i-ya kuá'an-i jíin-yá. Te ndí-i ñin sa'ma kuítá, chí víchí lí-i. Te nì kakatñin-de-i. ⁵² Ko máá-i, nì xndóo-i sa'ma kuítá-ún. Te nì jinu víchí lí-i kua'an-i.

Ja ní kandij Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

⁵³ Te nì kákinchaka-de Jesús nuu máá sutú ñá'nu-ga. Te taká sutu ñá'nu jíin cháa nì kayii jíin cháa káchaa tutu, nì kandutútú-de. ⁵⁴ Te Pedro, jíká ndikín-de-ya ondé iní yuxé'é máá sutú ñá'nu-ga-ún. Te nì jungoo-de jíin cháa kájatñu-ún, ndúvixi-de ñu'un. ⁵⁵ Te taká sutu ñá'nu jíin táka cháa junta, nì kandúkú-de ñin tu'un sikí Jesús, ja ká'ni-dé-ya kákuni-de. Ko tú ní káni'in-dé. ⁵⁶ Chí kua'a-dé, nì kasátú'ún-de sikí-yá. Ko tu'un nì kaka'an-de-ún, tú ní kétá'an. ⁵⁷ Yúan-na te nì kandukuiñi sava-de, nì kasátú'ún-de sikí-yá: ⁵⁸ Máá-ná, nì kajiní-ná ká'an-de: Ruu, stunchaa-rí ve'e ii yá'a ja ní kasáva'a nda'a. Te nuu uní kiví te ndukani-rí inga ja tú nini jíin ndá'a, áchí-de, áchí jíná'an. ⁵⁹ Ko ní súan tú ní kétá'an tu'un nì kaka'an. ⁶⁰ Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga-ún, nì ndukuiñi-de kándij-de ma'ñú. Te nì

jika tu'un-de Jesús: Tú ka'an kuti-ro náún. Ndasá káka'an cháa yá'a siki-ro, áchí-de jín-yá. ⁶¹ Te máá-yá, tú ní ká'an kuti-yá. Te máá sutú ñá'nu-ga-ún, ñi jika tu'un tuku de-ya: Máá-ró kúu Cristo, Se'e máá I'a ñi náún, áchí-de jín-yá. ⁶² Te Jesús, ñi ka'an-ya jín-de: Máá-rí kúu. Te kunj-ro máá Sé'e cháa kunchaa-ya íchi ndává'a Dios nuu ío fuerza-ya. Te ndii-ya íchi ándiví jín vikó nu'un, áchí-ya. ⁶³ Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga-ún, ñi ndátá-ni-de sa'ma-dé. Te ñi ka'an-de: Naún níni kúni so'o-yó ká'an inga-de núsáá. ⁶⁴ Ñi kajini-ro ná ndiva'a ká'an-de. Ndasá kájani ini-ro. Achí sutú ñá'nu-ga-ún. Te taká cháa-ún, ñi kanakuxndii-de-ya ná kúu-ya. ⁶⁵ Te sava-de, ñi kativí si'ví-de nuu-yá. Te ñi kajasu-de nuu-yá. Te ñi kaja'a-de jiki núu-yá. Te káka'an-de jín-yá: Kani tu'un, áchí-de. Te cháa kájatíñu-ún, ñi kastují-dé-ya jín jiki.

Já tú ní játu'un Pedro

⁶⁶ Te ichi chí yuxé'é yúan kándij Pedro. Te ñi ña'an játíñu nuu máá sutú ñá'nu-ga-ún, ñi cháa-ña. ⁶⁷ Te ñi jini-ña núu Pedro kándij-de ndúvixi-de. Te ñi ndakoto-ña núu-dé. Te ñi ka'an-ña: Te róó, jín Jesús ñuu Nazaret jika-ró vii, áchí-ña. ⁶⁸ Ko máá-de, tú ní játu'un-de. Tú jini-ná, ñi tú júku'un ini-ná nájún ká'an-ní, áchí-de jín-ña. Te ñi kenda-de yuxé'é yatá vé'e-ún. Te ñi kana-ni lí'li. ⁶⁹ Te ña'an játíñu-ún, ñi jini-ña núu-dé inga jínu. Te ñi ka'an-ña jín cháa ká'jin yúan. Cháa yá'a suni tá'an-de, áchí-ña. ⁷⁰ Ko máá-de, tú ní játu'un tuku-de. Te ñi kunúu tuku. Te cháa ká'jin-ún, ñi kaka'an tuku-de jín Pedro: Jandáa ja sáni tá'an-de kúu-ró, chí cháa galileo kúu-ró. Te tu'un ká'an-ro súan kuní koo, áchí-de. ⁷¹ Ko máá-de, ñi'in ñi ka'an ndiva'a-de: Tú jini-ri cháa yá'a ja káka'an-ro tú'un-de, áchí-de. ⁷² Yúan-na te ñi kana-ni lí'li vuelta uu. Te Pedro, ñi nukú'un ini-de taká tu'un ñi ka'an Jesús jín-de núu: Ondé ná té kana-ga lí'li uu jínu, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu, áchí-ya sáá. Te ñi nakani ini-de siki tú'un-ún. Te ñi nde'e-de.

15

Já kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Te jañá'an-ún, te taká sutú ñá'nu, jín cháa ñi kayii, jín cháa káchaa tutu, jín ndívi cháa junta, ñi kaskétá'an-ni-de tu'un. Te ñi kaju'ni-de Jesús kua'an-de jín-yá. Te ñi kaja'a-de-ya núu Pilato. ² Te Pilato, ñi jika tu'un-de-ya: Máá-ró kúu Rey cháa judío náún, áchí-de. Te ñi ka'an-ya: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya jín-de. ³ Te sutú ñá'nu-ún, ñi'in ñi kajikan-de kuachi siki-yá. ⁴ Te Pilato, ñi jika tu'un tuku-de-ya: Tú ka'an kuti-ro náún. Nde'é, ná kua'a kuachi kájikán-de siki-ro, áchí-de jín-yá. ⁵ Ko Jesús, tuká ní ká'an kuti-yá. Te ñi naa ini Pilato ndé'é-de nuu-yá. ⁶ Te ío costumbre Pilato ja kivi víko-ún sía-de ñi cháa yí'li vekaa, ñani cháa kákuu ini ñayivi. ⁷ Te ñi jo ñi cháa nán-de Barrabás, kánde-de vekaa jín tá'an-de ja ní kandonda-de, ñi kaja'ni-dé ndiyi. ⁸ Te ñi chakoyo kua'a ñayivi. Te ñi kaka'an-i jín Pilato ná sá'a-de nátu'un ío costumbre-de. ⁹ Te ñi ka'an Pilato jín-i: Kákuñ-ro já sía-ri Rey cháa judío náún, áchí-de. ¹⁰ Chí a ñi jini-de ja ní kakukuásún ini sutú ñá'nu-ún, te yuán ní kaja'a-ún-yá nuu-dé. ¹¹ Chí sutú ñá'nu-ún, ñi kaská'an-de ñayivi kuá'a-ún ja Pilato va'a-ga ná sía-de Barrabás ki'in. ¹² Te ñi ka'an tuku Pilato: Ndasá kákuñ-ro já sá'a-ri jín cháa káskúnání-ro Rey judío núsáá, áchí-de jín-i. ¹³ Te máá-i, ñi kákana jaa tuku-i: Kata kaa-ní cháa jian jiká cruz, áchí-i. ¹⁴ Ko Pilato, ñi ka'an-de jín-i: Naún kuachi ñi sá'a-de, áchí-de. Te máá-i, ví'í-gá ñi kákana

jaa-i: Kata kaa-ní-de ná kúu-de, áchí-i. ¹⁵ Te Pilato, kuní-de ja ná kúsi iní ñayivi-ún. Te ñi síá-de Barrabás kua'an. Yúan-na te ñi xndó'o-de-ya. Te ñi ja'a-de-ya kuíta kaa-ya ja ná kúu-ya.

Ja ní kasákátá soldado nuu-ya

¹⁶ Yúan-na te soldado, ñi káki'in-de-ya kuá'an-de jíin-ya iní ve'e palacio. Te ñi kákana xiní tá'an-de ñi kándutútú-de. ¹⁷ Te ñi kachu'un-de-ya ñin sa'ma kuá'á tándí'í. Te ñi katíin-de ñin corona iñu. Te ñi kachu'un-de xiní-ya. ¹⁸ Yúan-na te ñi kaka'an-de jíin-ya: Rey judío, taá ndii, áchí-de. ¹⁹ Te ñi kakuun-de yunu xiní-ya. Te ñi kativí si'ví-de nuu-ya. Te ñi kajukuiñi jíti-de nuu-ya, te ñi kachiñú'un-de-ya. ²⁰ Te nuu ní ndí'í ñi kasákátá-de nuu-ya, te ñi katava-dé sa'ma kuá'á tándí'í ñú'un-ya-ún. Te ñi kanachu'un-de-ya sá'ma máá-ya, te ñi kakeni'in-de-ya káta kaa-de-ya. ²¹ Te ñin cháa nání-de Simón ñuu Cirene (táa Alejandro jíin Rufo kúu-de), ñi ja'a-de vai-de ichi rancho. Te ñi katetíñu-de cháa-ún ki'in-de jíin-de kundiso-de cruz-ya. ²² Te kája'an-de jíin-ya onde nuu nání Gólgota, ja kuní ka'an: yiki xiní. ²³ Te ñi kasáká núu-de vino jíin súsia ua. Te ñi kaja'a-de nuu-ya ko'o-ya. Ko máá-ya, tú ní játá'ú-ya ko'o-ya.

Ja ní kajata kaa-de-ya

²⁴ Te ñi kajata kaa-de-ya jiká cruz. Te ñi kasaka-dé sa'ma-ya nuu tá'an-de. Te ñi kasá'a-de apuesto siki, ndasa ni'in, ñin ñin-de. ²⁵ Te ka'ñin ñi kajata kaa-de-ya. ²⁶ Te nuu tutú kuachi siki-ya yóso: Ya'á kúu Rey cháa judío, áchí. ²⁷ Te ñi kajata kaa-de uu ñakuí'ná jíin-ya, ñin ichi ndává'a-ya, te inga ichi ndávésé-ya. ²⁸ Te ñi skikuu tu'un ká'an tutu ii: Onde jíin cháa kándañáa ní kaskétá'an-de-ya, áchí. ²⁹ Te ñayivi kája'a yúan, ñi kaskuikó-i xiní-í. Te ñi kaka'an ndiva'a-i jíin-ya: Jan jaan. Róo, ká'an-ro ja stuncháa-ro vé'e ii Dios, te nuu uní kivi te ndukani-ró núu. ³⁰ Vina te nama-ró máá-ró, te nuu-ró jiká cruz núsáa vii, áchí-i. ³¹ Te suni súan ñi kasákátá sutú ñá'nu-ún nuu-ya. Te kándatu'ún jíin cháa káchaa tutu: Sava ñayivi á ñi kuu ñi nama-de, ko ma kúu nama-de máá-de. ³² Cristo, Rey cháa Israel, ná núu-de jiká cruz vina, te ná kuní-yo, te ná kándija-yó, áchí. Te cháa kándita kaa jíin-ya-ún, suni súan ñi kaka'an ndiva'a-de jíin-ya. ³³ Te nuu ní kuu kaxiuu, te ñi kuxkí'vi níi núu ñú'un onde ka'uní. ³⁴ Te nuu ní kuu ka'uní, te ñi ka'an jaa Jesús: Eloi, Eloi, lama sabactani, achí-ya. Ja kuní ka'an: Dios máá-ná, Dios máá-ná, naja ní xndóo-ní náá. ³⁵ Te sava cháa ká'jin yúan, ñi kajini so'o-de. Te ñi kaka'an-de: Nde'é, chí kána-de xiní Elías, áchí-de. ³⁶ Te jínu ñin cháa ñi jaa-de, te ñi chindáji-de kachí núu vinagre. Te ñi chaa-de xiní ñin yunu. Te ñi ja'a-de nuu-ya ja kó'o-ya. Te ñi ka'an-de: Ná ndé'ó nú cháa Elías xnúu-de cháa, áchí-de. ³⁷ Ko máá Jesús, ñi ka'an jaa-ya. Te ñi ji'i-ya. ³⁸ Yúan-na te sa'ma ndíta kaa iní ve'e ii, ñi te'nde uu onde nuu xiní te onde nuu já'a. ³⁹ Te ñin cháa capitán kándii-de nuu-ya. Te ñi jiní-de ja ní kana jaa-ya ní ji'i-ya. Te ñi ka'an-de: Jandáa ja Sé'e Dios kúu cháa yá'a núu, áchí-de. ⁴⁰ Te suni ká'jin sava ñasí'í kánde'é jiká-ña. Te yúan ká'jin María ñuu Magdala, jíin Salomé, jíin María náa José jíin Jacobo súchí. ⁴¹ Chí onde ná kánde-ya ñuu Galilea, te ña'an-ún, ñi kandikín-ña-ya. Te ñi kajatíñu-ña núu-ya. Te suni ío kua'a-gá-ña, ñi kaja'an-ña jíin-ya ñuu Jerusalén. ⁴² Te ñi ini kivi-ún. Te kásátu'a-de, chí yuchaan kúu kivi ndétatú. ⁴³ Te José ñuu Arimatea, cháa kúñá'nu nuu junta kúu-de, te suni ñúkuu iní-de ja kúu ñuu nuu tá'ú Dios

tiñu, n̄i chāa-de. Te n̄i chundéé iní-de n̄i k̄iv̄i-de nuu Pilato. Te n̄i jik̄an-de yiki kúñu Jesús. ⁴⁴ Te Pilato, tú kándija-de ja á n̄i j̄i'̄i-ya. Te n̄i kana-de xin̄i capitán. Te n̄i j̄ika tu'ún-de chāa-ún nú a n̄i j̄i'̄i-ya. ⁴⁵ Yúan-na te n̄i kundaā iní-de ja ní ka'an capitán-ún j̄iín-de. Te n̄i ja'a-de yiki kúñu-ya núu José. ⁴⁶ Te José, n̄i jaan-de ñn sa'ma kuítá. Te n̄i xnúu-de-ya. Te n̄i chisukun-dé-ya sá'ma-ún. Te n̄i chindee-de-ya iní ve'e añú ja ní jacha ch̄i ñn kava. Te n̄i stúu-dé ñn yuu ní jas̄u-de yuvé'e añú-ún. ⁴⁷ Te María ñuu Magdala, j̄iín María náa José, n̄i kajin̄i-ña núu ní jak̄in-de-ya.

16

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te n̄i iní k̄iv̄i ndétatú-ún. Te María ñuu Magdala, j̄iín María náa Jacobo, j̄iín Salomé, n̄i kajaan-ña j̄i'̄o vix̄i kich̄i'i-ña-ya. ² Te jañá'an k̄iv̄i ñn semana, ja á n̄i kana ndik̄andii, n̄i jak̄oyo-ña núu vé'e añú. ³ Te káka'an máa-ña: Ndén̄u ní'in-yo ñn chāa chaxio yuu yuvé'e añú, áchí-ña. ⁴ Te n̄i kandakoto-ña. Te n̄i kajin̄i-ña ja á n̄i kuxio yuu-ún kua'an. Te ká'nu xaan. ⁵ Te n̄i k̄iv̄i koyo-ña iní ve'e añú-ún. Te n̄i kajin̄i-ña ñn chāa súchí, ñú'un káni-dé ñn sa'ma kuíj̄in, kánchāa-de ichi ndává'a. Te n̄i kayu'ú-ña. ⁶ Te chāa-ún, n̄i ka'an-de j̄iín-ña: Ma yú'ú-ro. Kánandúkú-ró Jesús ñuu Nazaret I'a n̄i j̄i'̄i j̄ika cruz. Túu-ya yá'a, ch̄i a n̄i nachaku-ya. Yá'a nde'é-ró nú ní kajak̄in-de-ya. ⁷ Kuángoyo núsáá, te kach̄i-ro núu cháa káskuá'a j̄iín-ya, j̄iín núu Pedro, ja xná'an-ga-ya kí'in ñuu Galilea vása kí'in-ro. Yúan kun̄i-ro núu-yá, nátu'un n̄i ka'an-ya j̄iín-ró sáa, áchí-de j̄iín-ña. ⁸ Te máa-ña, kájinu-ña ní ndenda-ña vé'e añú. Ch̄i káyu'ú-ña, te kákisi-i-ña. Te tú ni ñn nuu ní kákachi-ña, ch̄i káyu'ú-ña. ⁹ Te Jesús, a n̄i nachaku-ya máa jañá'an k̄iv̄i ñn semana. Te xnáñúú-gá n̄i ndenda ndij̄in-ya núu María ñuu Magdala. Ña'an-ún, n̄i ȳi'i usiá tach̄i k̄ini-ña. Te n̄i kiñi'in-ya kuá'an. ¹⁰ Te n̄i kee-ña kuá'an-ña. Te n̄i kach̄i-ña núu cháa n̄i kajika j̄iín-ya, ch̄i kándukuí'a iní-de te kánde'e-de. ¹¹ Te súan n̄i kajini tu'un-de ja chakú-ya ní jin̄i ña'an-ún nuu-yá. Ko tú ní kákandija-de tu'un ká'an-ña. ¹² Te n̄i kuee-ga. Te inga modo n̄i nastá'an ndij̄in-ya máa-yá nuu úu-de kájika-de kua'an-de ichi rancho-de. ¹³ Te chāa-ún, n̄i kaja'an-de. Te n̄i kastu'ún-de nuu sáva-ga. Ko ni tú ní kákandija ja káka'an-de.

Ja kuáno'on-yá andívi

¹⁴ Yúan-na te vása ní nastá'an ndij̄in-ya máa-yá nuu máa ux̄i ñn-de, káxiukú-de káye-de staa. Te n̄i kana j̄iín-ya nuu-dé, ch̄i ndava iní añú-de, te tú ní kákandija-de tu'un n̄i kaka'an ja ní kajin̄i nuu-yá ja ní nachaku-ya. ¹⁵ Te n̄i ka'an-ya j̄iín-de: Kuá'an j̄iná'an-ró ñí ñúyivi, te kani-ró tú'un va'a-r̄i nuu táka ñayivi. ¹⁶ Chāa kándija te kuanducha-dé, kaku-de. Ko chāa tú kándija, ta'nu ndatu-de. ¹⁷ Te chāa kákandija, sá'a-de tun̄i yá'a: J̄iín sí'ví-r̄i kiñi'in-de tach̄i k̄ini k̄ingoyo. Te ka'an-de inga yu'u jáa. ¹⁸ Kuanchāa-de koo, te nú n̄i j̄i'̄i-de veneno, te ma sá'a daño j̄iín-de. Te xndée-de nda'a-dé sik̄i ñáyivi kú'u, te nduva'a-i, áchí-ya j̄iín-de. ¹⁹ Yúan-na te nuu ní ndi'i n̄i ka'an máa J̄ito'o-yo j̄iín-de j̄iná'an-de, te n̄i ndaa-ya kuáno'on-yá andívi. Te n̄i nungoo-ya ichi ndává'a Dios. ²⁰ Te máa-de, kája'an-de. Te n̄i kajani-de tu'un-ya táka lado. Te máa J̄ito'o-yo, n̄i chindéé ní chituu-ya-dé. Te j̄iín tun̄i n̄i kasá'a-de-ún n̄i stá'an-ya ja ío ndaa taká tu'un yá'a. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN LUCAS TU'UN VA'A NI CHAA SAN LUCAS

Sikí tú'un nì chaa San Lucas

¹ Kua'a cháa nì kachaa-de tu'un ná taká tíñu nì sá'a Jesús nì kajini-yo. ² Te cháa nì kajini nuu-yá ná onde kiví ní kejá'á-yá, nì kajani-de tu'un-yá. Te nì kakastu'ún-de nuu-yo. ³ Te náá, a nì nandúkú víi-ná taká tu'un-yá, ná onde kiví ní kejá'á. Te jáni iní-ná ja súni ío va'a chaa kájí-ná tu'un yá'a nuu-ní, Teófilo máni, ⁴ nává'a ná kuní-ní ja ío ndaa taká tu'un nì skuá'a-ní.

Ja ní ka'an ndajá'a Dios jín Zacarías

⁵ Te kiví ní kuu Herodes rey ñuu Judea, nì io ñin sutu nání-de Zacarías ja ní chindéé tá'an-de jín Abías. Te ñasí'í-de nání-ña Elisabet. Te onde chij Aarón vai tata-ña. ⁶ Te cháa ndaa nì kakuu ndendú-de nuu Dios. Te ñúkúún ní kaskíkuu-de taká tu'un jín tíñu tá'ú-yá nuu-yo. ⁷ Te tú se'e-de ní ío, chí Elisabet, ña'an numá kúu-ña, te vina, a nì kayii-de. ⁸ Yúan-na te nì jaá kiví ní kateta'an-i nuu Zacarías jíku-de jín tíñu ja kúu-de sutu nuu Dios, ⁹ nátu'un nì kasá'a máá sutú. Te ja yúan nì kiví-de iní ve'e ij máá Jító'o-yo. Te ní ja'mu-de susia kutú. ¹⁰ Te nini já'mu-de susia kutú, te ichi yatá vé'e ij, kájikán ta'ú ñáyivi kuá'a. ¹¹ Te nì kenda ñin ndajá'a máá Jító'o-yo núu-dé, kándij-ya íchi ndává'a altar nuu já'mu-de susia kutú. ¹² Te nì jini Zacarías nuu-yá, te nì yu'ú-de, te nì kisi-i-de. ¹³ Ko máá ndájá'a-ún, nì ka'an-ya jín-de: Zacarías, ma yu'ú-ro, chí ja ní jikan ta'ú-ro a nì jini so'o Dios. Te ñasí'í-ro Elisabet, skáku-ña ñin se'e yí, te skúnání-ró-i Juan. ¹⁴ Te kusij xáan iní-ro. Te kusij iní kua'a ñáyivi jín-i kiví káku-i. ¹⁵ Te kuu-i ñin cháa kúñá'nu nuu Dios. Te ma kó'o-i vino, nì ndixi. Te kukutú Espiritu Santo iní-i, vasa ñú'un-ga-i chíj náa-i. ¹⁶ Te kua'a cháa Israel ndió káva iní-de nuu Dios sá'a-i. ¹⁷ Te kuxnúú-i jín modo jín fuerza Elías nuu I'a kii. Te taká táa, ndundá'ú iní-de se'e-de, te cháa nì'in iní, nakuandatu-de tu'un ndíchí ká'an cháa ndaa, sá'a-i. Te sátu'a-i ñáyivi kóo tu'a ja cháa máá Jító'o-yo. Achí-ya jín-de. ¹⁸ Te nì ka'an Zacarías jín ndájá'a-ún: Ndasá kuní-ná te nú jandáa kúu, chí cháa nì yii kúu-ná, te ñasí'í-ná, suni a nì yii-ña, áchí-de. ¹⁹ Te nì ka'an ndajá'a-yá: Máá-rí kúu Gabriel, ja kándij-rí nuu Dios. Te nì tájí-yá ruu, vai ka'an-rí jín-ró, te kachí-rí tu'un va'a yá'a nuu-ro. ²⁰ Vina te kuñí'in-ro, te ma kúu ka'an-ro onde kiví skíkuu tu'un yá'a, chí tú ní kándija-ró tú'un nì ka'an-rí, te tu'un skíkuu ná'in kúu, ná jaá kiví, áchí-ya jín-de. ²¹ Te ñáyivi-ún, káindatu-i Zacarías. Te kájani iní-i naún tá'an-de ja ní kuná'án kánde-de iní ve'e ij. ²² Yúan-na te nì ndenda-de, te tuká ní kúu ka'an-de jín-i. Te nì kajuku'un iní-i ja iní ve'e ij-ún nì jini-de ñin ja Dios nì skóto-ya-dé. Te máá seña-na nì sá'a-de nuu-í, chí a nì kuñí'in-de. ²³ Te nuu ní jinu tíñu ndíso-de, te kuano'on-dé ve'e-de. ²⁴ Yúan-na te nì kuu yakú kiví. Te ñasí'í-de Elisabet, nì nì'in sé'e-ña. Te nì chisa'í-ña máá-ña ú'un yo. Te nì ka'an-ña: ²⁵ Súan nì sá'a máá Jító'o-yo jín-rí ja ní jini-ya núu-rí. Te vina tuká kúka nuu-rí nuu taká ñáyivi. Achí-ña.

Ja ní ka'an Gabriel jín María

²⁶ Te nuu iñú yo, te nì tájí Dios ndajá'a Gabriel, nì ja'an-ya ñin ñuu nání Nazaret, ndañú Galilea. ²⁷ Nì ja'an-ya núu ñin ña'an jaá, ja á yani

tanda'a-ña jín ñn chaá nání José. Te onde chii David vai tata-de. Te ña'an jáá-ún nání-ña María. ²⁸ Te ni jaa ndajá'a-yá nuu kanchaa-ña yúan. Te ni ka'an-ya jín-ña: Taá ndii, ta'u-ro kúu, chi máá Jito'o-yo jika-ya jín-ró. Te xáán ndatu kéndoo-ró vásá taká ña'an. Achí-ya. ²⁹ Te máá-ña, ni jini-ña núu-yá. Te ni kuñáá ini-ña já súan ni ka'an-ya. Te jáni ini-ña naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya-ún. ³⁰ Yúan-na te ni ka'an ndajá'a-yá jín-ña: María, ma yú'u-ro, chi ni kusii iní Dios jín-ró. ³¹ Vina te juku'un se'e-ró, te skáku-ró ñn se'e yíi. Te skúnání-ró-i Jesús. ³² Kuñá'nu suchí-ún. Te kunání-i Se'e I'a kuñá'nu xaán. Te máá Tatá Dios kua'a-ya mesa táa-i David nuu-í. ³³ Te tá'u-i tiñu ini ve'e Jacob ñí káni. Te kivi tá'u-i tiñu-ún, ma ndí' kuti. Achí-ya. ³⁴ Yúan-na te ni ka'an María jín ndajá'a-yá: Ndasa koo Táta, chi tú yii-ná ío, áchí-ña. ³⁵ Te ni kachí ndajá'a-yá jín-ña: Máá Espiritu Santo kii siki-ro, te fuerza máá I'a kuñá'nu xaán sá'a katí siki-ro. Yuán máá súchí íi káku-ún, kunání-i Se'e Dios. ³⁶ Te kástu'ún-rí nuu-ro, já tá'an-ró Elisabet, suni a ni ni'in sé'e-ña vina vasa a ni yii-ña. Te vina ío iñu yoo já tuká nání-ña ñá'an numá. ³⁷ Chi taká ja kuní Dios, te kuu sá'a-ya, áchí ndajá'a-yá ³⁸ yúan-na te ni ka'an María: Kuu, chi jatiñu-ná nuu máá Tatá Dios, te súan ná koo natu'un ni ka'an-ní núsáá, áchí-ña. Te máá ndajá'a-ún, kua'an-ya.

Ja ni jaa María nuu Elisabet

³⁹ Te ni kuu kivi. Te ni ndukuiñi María, ni kaa-ña ñn yuku kuá'an-ña, ni jaa-ña ñn ñnu nání Judá. ⁴⁰ Te ni kivi-ña iní ve'e Zacarías. Te ni ka'an-ña jín Elisabet. ⁴¹ Te nuu ní jini so'o Elisabet tu'un ni ka'an María jín-ña, te suchí lúli-ún ni tuñu-ni-i chii-ña. Te ni chítu ndii Elisabet jín Espiritu Santo. ⁴² Te ni ka'an jaa-ña: Xáán ndatu kúu-ró núu taká ña'an. Te suni xáán ndatu kúu suchí ñu'un chii-ró. ⁴³ Te naún ña'an kúu ruu ja ní chaá náá máá Jito'o-ri nuu-rí. ⁴⁴ Chi ja ní jini so'o-ri tu'un ni ka'an-ro jín-rí, te suchí ñu'un chii-ri yá'a, ni tuñu-ni-i ja kusii iní-i. ⁴⁵ Xáán ndatu kúu ña'an ní kandíja-ún, chi taká tu'un ni keyu'u máá Tatá Dios, skíkuu ná'ín jín-ña, áchí Elisabet. ⁴⁶ Yúan-na te ni ka'an María: Kúu ini-ri ja ná ndúñá'nu máá Tatá Dios. ⁴⁷ Te kusii iní-ri jín Dios ja náma-ya rúu. ⁴⁸ Chi ni jini-ya já kúka nuu iní ña'an jatiñu nuu-yá núu. Ko onde vina te ka'an taká ñayivi jín-rí ja xáán ndatu-ri. ⁴⁹ Chi I'a tñn ndí' fuerza, ni sá'a-ya tiñu ñá'nu jín-rí, te sí'ví íi ñáva'a-ya. ⁵⁰ Te ñí káni kundá'ú ini-ya taká ñayivi káandatu nuu-yá. ⁵¹ Ni sá'a-ya tiñu ñá'nu jín ndá'a-yá. Te ni skúnu-ya cháa vixi kája'an-de, onde jín taká ja kájani sáni ini-de. ⁵² Te ni chaxio-ya cháa kákuñá'nu nuu mesa-de. Ko chaá kákuñá'ú, ni nasáñá'nu-ya-dé. ⁵³ Te nuu cháa káji'i soko, ni ja'a-ya já kée vá'a-de. Ko chaá kúka, ni kiñi'in sáni-ya-dé kája'an-de. ⁵⁴ Te ni chindéé ní chituu-ya mozo-ya ñayivi Israel, chi núku'un ini-ya já ní kundá'ú ini-ya-í. ⁵⁵ Chi ni ka'an-ya jín ndíyi táa-yo jíná'an-de, ja ñí káni kundá'ú ini-ya Abraham jín taká tata-de, áchí María. ⁵⁶ Te ni kanchaa María jín-ña natu'un uní yoo. Yúan-na te kuano'on-ña ve'e-ña.

Kivi ní kaku Juan, chaá skuánducha

⁵⁷ Te Elisabet ni jaa kivi skáku-ña sé'e-ña. Te ni skáku-ña ñn se'e yíi. ⁵⁸ Te ni kajini tu'un tá'an-ña jín ñayivi kaxiukú yáni, ja Dios xaán ní kundá'ú ini-ya-ñá. Te kákusii iní-i jín-ña. ⁵⁹ Yúan-na te nuu uná kivi,

te ni chakoyo-de ja xití ndúu suchí yíkin-ún. Te skúnání-de-i sí'ví táa-i Zacarías núu. ⁶⁰ Ko ni ka'an náa-i: Ma kúu, chi Juan kunání-i, áchí-ña. ⁶¹ Te ni kaka'an-de jíin-ña: Naja. Te tú ni in tá'an-ró nání súan, áchí-de. ⁶² Yúan-na te jíin seña kájika tu'un-de táa-i ndasa kuní-de kunání-i. ⁶³ Te ni jikan máa-de in tutu. Te yúan ni chaa-de: Juan kunání-i, áchí. Te taká ñayivi-ún ni kánaa iní kánde'é-i. ⁶⁴ Te ni nanuña-ni yu'u-dé. Te ni nduvitá-ni yaa-dé. Te ni naka'an-ni-de ni nakana jaa-de Dios. ⁶⁵ Te taká ñayivi kákuu tá'an-de, ni kayu'ú-i. Te ni jicha taká tu'un yá'a kua'an ní yúku ndáñúu Judea. ⁶⁶ Te taká ja ní kajini so'o tu'un-ún, ni kañu'un-ni iní máa. Te kaka'an: Ndasa koo suchí yá'a núsáa, chi máa Tatá Dios ndíto-ya-í, áchí. ⁶⁷ Yúan-na te táa-i Zacarías, ni chítu ndí-de jíin Espíritu Santo. Te ni jani-de tu'un: ⁶⁸ Ná nákana jaa-yó máa Tatá Dios ñayivi Israel, chi ni kinde'é-yá ñayivi-yá. Te ni nama-ya-í. ⁶⁹ Te onde iní ve'e mozo-ya David, ni jani-ya in chaa kúñá'nu nama yóo. ⁷⁰ Natu'un ni kaka'an chaa ndoo ni kajani tu'un-ya ní kikoyo-de onde xnáñúu, ⁷¹ ja náma-ya yóo iní nda'a cháa kájito u'u yóo jíin núu ja kákiti iní kájito yóo. ⁷² Chi kúndá'ú iní-ya táa-yo. Te núku'un iní-ya tú'un iní ní keyu'u-yá. ⁷³ Tu'un-ún ni chísó tú'un téyí-yá nuu Abraham, ja kuá'a-ya núu-yo. ⁷⁴ Ja náma-ya yóo nuu cháa kájito u'u yóo. Te ma yú'ú-ga-yo, kuañu-yo núu-yá. ⁷⁵ Jíin tíñu ndoo jíin tíñu ndaa taká kivi kúchaku-yo. ⁷⁶ Te róo suchí lúli, kunání-ró cháa jáni tu'un I'a kúñá'nu xaan, chi kuxnúu-ró kí'in-ro íchi núu máa Jito'o-yo nává'a sátu'a-ró íchi-yá. ⁷⁷ Te kastu'un-ró núu ñayivi máa-yá ja náma-ya-í, jíin ja koo tuká'nu iní nuu taká kuachi-i. ⁷⁸ Chi xaan kúndá'ú iní Dios yóo. Ja yúan kundijin nuu-yo sá'a I'a ñá'nu. ⁷⁹ Nává'a kundijin nuu ja ká'in ñuñáa jíin núu ja kákuni naa. Yúan-na te kuu kaka-yó íchi vá'a, jíin íchi túu tundó'o, sá'a-ya, áchí-de. ⁸⁰ Te suchí lúli-ún, ni ja'nu ndéé-i, te ni yija iní-i. Te ni kanchaa-i onde nuu ñú'un té'é onde kivi ní stá'an ndijin-i máa-i nuu ñayivi Israel.

2

Kivi ní kaku Jesucristo

¹ Te ni kuu yaku kivi. Te Augusto César, ni jacha-de tu'un ja taká ñayivi ndútútú xiní-í jíná'an-í. ² Yá'a kúu ja ní ndutútú núu xiní-í. Te Cirenio ni kuu-de gobernador ñuu Siria. ³ Te taká ñayivi-ún, kaja'an-i ndita'an ñuu-i ja náku'a-a-i xiní-í. ⁴ Te ja yúan ní kenda José iní ñuu Nazaret, ndáñúu Galilea. Te ni kaa-de kua'an-de ñuu Judea. Te ni kivi-de ñuu David ja nání Belén. Chi tá'an iní ve'e David kúu-de. ⁵ Nává'a naku'a-a-de xiní-de jíin ñásí-í-de María, chi a yani tanda'a-ña jíin-de, te ñú'un se'e-ña. ⁶ Te nini ká'in-de yúan, te ni jinu kivi skaku-ña-í. ⁷ Te ni skáku-ña sé'e yíi núu-ña. Te ni chisúkun-ña-i, te ni jakin-ña-í iní nundóo kiti, chi tuká núña mesón. ⁸ Te suni ñuu yúan ío chaa kándito ñúu-de ri-de. ⁹ Te yúan ni kii in ndajá'a máa Tatá Dios nuu-dé. Te káyu'ú xaan-dé. ¹⁰ Te ni ka'an máa ndajá'a-yá jíin-de: Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chi vai-ri kástu'un-rí in tu'un va'a nuu-ro, te kusi iní taká ñayivi sá'a. ¹¹ Chi vina onde iní ñuu David ni kaku in I'a nama róo. Cristo máa Jito'o-yo kúu-ya. ¹² Te kuni-ro ja súan ío, chi nani'in-ro suchí yíkin-ún yisúkun-í sa'ma te kátúu-í iní in nundóo kiti. Achí-ya. ¹³ Te sanaa-ní te ni kenda in tiku'ni andíví, ká'in kua'a-yá jíin ndajá'a-yá-ún, kánakana jaa-ya Dios, te kaka'an-ya: ¹⁴ Ná nákana jaa-yó Dios onde andíví.

Te ná ndúndéé iní taká ñayivi iní ñuyivi yá'a, sá'a Dios ja kúsi iní-ya jíin-i, áchí. ¹⁵ Yúan-na te ndajá'a-yá-ún, ñi xndóo-ya-dé te káno'on-ya ándívi. Te máa cháa ndíto-ti, káka'an-de: Ná kí'on ondé Belén te kunj-yo naún ní kuu. Chí súan ñi kastu'ún máa Tatá Dios nuu-yo. Achí-de. ¹⁶ Te yachí kája'an-de. Te ñi kajini-de nuu María jíin José, jíin núu súchí yíkin-ún kátúu-í iní nundóó kiti. ¹⁷ Te súan ñi kajini-de nuu-í. Te ñi kajacha-de tu'un ndasa ñi kajini-de siki súchí yíkin-ún. ¹⁸ Te ñi kanaa iní taká ñayivi ní kajini so'o-i tu'un káka'an cháa kándito ri. ¹⁹ Ko María ñi chiva'a-ña taká tu'un yá'a. Te náxndáa-ña tú'un-ún iní añú-ña. ²⁰ Te ñi kanaxió káva cháa kándito ri, káno'on-de, kánakana jaa-de Dios. Chí ñi kajini-de ja ío ndaa taká tu'un ñi kajini so'o-de, natu'un ñi ka'an ndajá'a-yá jíin-de.

Ja ní stá'an-de-i nuu máa Dios iní ve'e ii

²¹ Te ñi kuu uná kivi. Te ñi xiti ndúu súchí yíkin-ún. Te ñi kaskúnání-de-i Jesús, chí sí'ví-ún ñi ka'an ndajá'a-yá ná té júku'un-ga-i núu. ²² Yúan-na te ñi jinu kivi ndúndoo-ña, natu'un ká'an ley Moisés. Te ñi kajanchaka-de-i ñuu Jerusalén náva'a stá'an-de-i nuu máa Tatá Dios. ²³ Chí yóso núu tutú máa Tatá Dios: Taká súchí yí káku núu, súchí-ún, ná kúña ii-í nuu máa Tatá Dios, áchí. ²⁴ Te suni soko-dé uu lí'vi, xí uu paloma, natu'un ká'an ley máa Tatá Dios. ²⁵ Te yúan ío in cháa ñuu Jerusalén, nání-de Simeón. Te cháa ndaa, cháa ndoo kúu-de, te ñúkuu iní-de cháa I'a ka'an tu'un ndéé jíin ñayivi Israel. Te Espiritu Santo jika-ya jíin-de. ²⁶ Chí a ñi kastu'ún Espiritu Santo nuu-dé ja má kúu kuti-dé te nú tú kunj-de nuu Cristo máa Tatá Dios xna'an-ga. ²⁷ Te ñi chaq-de iní ve'e ii, ñi sá'a Espiritu Santo. Yúan-na te táa súchí lúli Jesús, ñi kaskivi-de-i iní ve'e ii, ja sá'a-de jíin-i natu'un ká'an ley. ²⁸ Te Simeón, ñi junu nchaq-de-i. Te ñi nakana jaa-de Dios. Te ñi ka'an-de: ²⁹ Aí Táta, sía-ní mozo-ní ná kí'in-de, natu'un ñi ka'an-ní, chí ñi kuva'a iní-ná vina. ³⁰ Chí ñi jini jíin núu-ná ja náma-ní yóo. ³¹ Chí yuán ní sátu'a-ní jito nuu taká ñayivi, ³² náva'a ná kúndijin nuu ñayivi síin nación, te nduñá'nu ñayivi máa-ní Israel, sá'a-ní. Achí-de. ³³ Te José jíin náa-i, kánaa iní-de káini so'o-de tu'un-i ndasa ká'an cháa-ún. ³⁴ Te ñi jikan ta'u Simeón ja'a-dé jiná'an-de. Te ñi ka'an-de jíin náa-i María: Súchí yá'a vai-i ja nduá te ndonda kua'a ñayivi Israel sá'a-i. Te státá'an ñayivi ja siki-í. ³⁵ Náva'a ná kenda ndijin ndasa káani iní kua'a ñayivi. Te in yuchi kujso iní añú-ro. Achí-de. ³⁶ Te suni kánde Ana yúan, ña'an jáni tu'un Dios kúu-ña, se'e Fanuel tata Aser kúu-ña. Te a ñi yii-ña chí onde ná jáa-ña te ñi kanchaa-ña jíin yí-ña usia kua. ³⁷ Te ñi kendoo ndá'ú-ña ondé ñi jinu-ña kúun xiko kuun kua-ña. Te tú kúxio-ña iní ve'e ii, chí sua játiñu-ña ndúu núu. Te ndicha iní-ña. Te jikán ta'u-ña. ³⁸ Te suni hora-ún ñi chaq-ña, ñi nakana jaa-ña Dios. Te ñi ka'an-ña tú'un súchí yíkin-ún nuu taká ñayivi káñukuu iní-i kenda in cháa nama-de ñuu Jerusalén. ³⁹ Te ñi kuu ñi skikuu-de taká tiñu ká'an ley máa Tatá Dios. Te káno'on-de ñuu-de Nazaret ndañu Galilea. ⁴⁰ Te súchí lúli-ún, ñi ja'nu ndéé-i, te ñi yija-i, te ñi kundíchi xaan-í, te ñi kusii iní Dios jíin-i.

Ja ní kivi ndúu Súchí Jesús iní ñuu Jerusalén

⁴¹ Te ndita'an kua kája'an táa-i ñuu Jerusalén, ja ndé'é-de viko Pascua yúan. ⁴² Te nuu ní kuu uxí uu kua-i, te ñi kaka táa-i kája'an-de ñuu Jerusalén, natu'un kásá'a máa-de kivi víko-ún. ⁴³ Te ñi jinu kivi víko-ún,

te káno'on-de. Te sūchí lúli Jesús nī kendoo-i inī ñuu Jerusalén, ni tú ní kájini táa-i náa-i. ⁴⁴ Te kájani inī-de ja ndé kánde nduu-i ma'ñú ñáyivi káno'on ichi-ún. Te nī kajika-de ñin kivi ncháka, te vása ní kanandúkú-de-i ma'ñú táka tá'an-de. ⁴⁵ Ko tú ní kánani'in-dé-i, te nī kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén, kuanandúkú-de-i. ⁴⁶ Te onde nuu uní kivi te vása ní kánani'in-dé-i inī ve'e ij, kánchaa-i ma'ñú cháa kákuu maestro, jini ná'in-i, te xndichí-i-de. ⁴⁷ Te taká ja kájini so'o tu'un ká'an-i-ún, nī kanaa iní kánde'é núu-í ja bueno ndito xini-í, te va'a xndió káni-i tu'un. ⁴⁸ Te nuu ní kajini-de nuu-í, te nī kanaa iní-de kánde'é-de. Te nī ka'an náa-i jín-i: Hijo, naja sá'a-ró súan jín-rí, chí táa-ro jín rúu, kánandúkú xáan-rí róo te kándukuí'a inī-ri, áchí-ña. ⁴⁹ Yúan-na te nī kachi-i jín-ña: Naún ní kuu, náa. Naja kánandúkú-ní náa. Tú kájini-ní ja jínu ñú'ún kúkuu-ná jín tíñu Táa-ná náún. Achí-i. ⁵⁰ Ko máa-ña, tú ní kájuu'un inī-ña tú'un nī ka'an-i jín-ña. ⁵¹ Te nī nuu-i kuano'on-í jín-de jíná'an-de. Te nī naja-i ñuu Nazaret, jándatu-i nuu-dé. Te náa-i nī chiva'a va'a-ña táka tu'un yá'a inī añú-ña. ⁵² Te Jesús, nī ja'nu-ga-i, te nī kundichí-ga-i. Te Dios jín táka ñayivi, nī kakusi-gá inī jín-i.

3

Juan, cha skuánducha

¹ Te nuu xiá'un kuia ja tá'ú tíñu cha Tiberio César, te Poncio Pilato kúu-de gobernador ñuu Judea. Te Herodes tá'ú-de tíñu ñuu Galilea. Te ñani-de Felipe tá'ú tíñu ñuu Iturea ndañú Traconite. Te Lisania tá'ú tíñu-de ñuu Abilinia. ² Te sutu ñá'nu kákuu Anás jín Caifás, te nī cha tu'un máa Tatá Dios nuu Juan, se'e Zacarías kánchaa-de nuu ñú'un té'é. ³ Te nī kii-de nī jikó núu-de ñí ñuu Jordán. Te jáni-de tu'un jánducha, jín tú'un nakani inī nává'a sá'a Dios tuká'nu inī nuu kuáchi. ⁴ Te súan nī cha Isaiás tutu, chí cha jáni tu'un Dios nī kuu-de sáa: ñin ndajá'a, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró ichi máa Jito'o-yo, te sándóo-ró ichi-yá. ⁵ Taká yí'ndi nachítu. Te nuu taká yuku jín tinduu. Te ndundóo ichi yákuá. Te ichi ndái ndulii. ⁶ Te taká ñayivi, kuni-i ja Dios nama-yo-í. Achí. ⁷ Te nī kenda koyo kua'a ñayivi núu-dé ja skuánducha-dé-i. Te nī ka'an-de jín-i: Se'e koo kákuu-ró. Ndéja ní kastu'ún núu-ro já kúnu-ró kóto-ró juicio cha. ⁸ Núsáa te sá'a-ró tíñu sikí já á nī nakani inī-ro-ún. Te ma kéjá'a-ró káni inī-ro: Abraham kúu táa-ri, achí-ro. Chí ká'an-ri jín-ro ja kúu-ni sá'a Dios ja táka yuu yá'a nduu se'e Abraham. ⁹ Te vina a kátúu tú'a hacha ja xiti yúnu ondé yo'o. Te taká yunu já tú kúun nde'e vá'a xini, xiti te kivi nuu ñú'un. Achí-de. ¹⁰ Te ñayivi kuá'a-ún, nī kajika tu'un-i-de: Te ndasa sá'a-ná núsáa, achí-i. ¹¹ Te nī ka'an-de: Ja ñáva'a uu su'nu, ná kuá'a nuu já tú ñáva'a kuti. Te ja ñáva'a ja kée, suni súan ná sá'a, achí-de jín-i. ¹² Te suni nī cha koyo yaku cha xini já kuánducha-dé. Te nī kaka'an-de jín Juan: Maestro, te náa, naún sá'a-ná, achí-de. ¹³ Te nī ka'an-de jín: Ma skáa-ró kakán-ro ndasa nī ta'u tíñu nuu-ro, achí-de. ¹⁴ Te suni yaku soldado, nī kajika tu'un yúan-de: Te náa, ndasa sá'a-ná jíná'an-ná, achí. Te nī ka'an-de jín: Ma kuánchaa-ro ndátíñu tá'an-ró, ni ma sátu'ún-ró, te koo si-í inī-ro jín yá'u-ró. ¹⁵ Te kájani inī taká cha sikí Juan ja sánaa te kúu-de Cristo xí túu, chí ñayivi-ún, káindatu-i cha-ya. ¹⁶ Te nī ka'an Juan: Ruu, chí jín ndúcha skuánducha ndíja-ri róo. Ko vai ñin I'a kúñá'nu-ga vása rúu, ja tú kúñá'nu-ri ndájí-rí ñii yí'í ndijan-yá. Máa-yá, chí jín Espiritu Santo

skuánducha-yá róó jíin ñú'un. ¹⁷ Te t̄in-ya pala chíxí'ú trigo. Te nasándo v̄a'a-ya era-ya. Te nastútú-yá trigo nd̄ivi in̄i yaka-ya. Te ka'mu-ya paja nuu ñú'un ja má ndá'va kuti-gá. ¹⁸ Te kua'a-gá tu'un n̄i ka'an xaan-dé nuu ñáyivi-in̄i. Ch̄i súan n̄i jani-de tu'un va'a-ya núu-í. ¹⁹ Te suni n̄i ka'an xaan-dé nuu Herodes, cháa tá'ú t̄in-ún. Ch̄i cháa-ún, n̄i jaka-de Herodias, ñasí'í ñani-de Felipe. Te kua'a-gá t̄in ñáá súan n̄i sá'a Herodes. ²⁰ Te ja ví'í-gá n̄i sá'a-de kúu ja ní chindee-de Juan vekaa.

Ja ní janducha Jesús n̄i sá'a Juan

²¹ Te nuu ní nd̄i'í n̄i kajanducha ñáyivi, te suni n̄i janducha Jesús. Te nini jikán ta'u-yá, te n̄i nuña-ni and̄iví. ²² Te nátu'un forma paloma n̄i jungava Espiritu Santo sik̄i-yá. Te ichi ánd̄iví ní kenda ñn tu'un n̄i ka'an: Máá-ró kúu Se'e-r̄i te kúndá'ú in̄i-r̄i róó. Te kús̄i in̄i-r̄i jíin-ró. Achí.

Lista ndasa vai tata Jesucristo

²³ Te ná n̄i kejá'á Jesús stá'an-ya tú'un, ío-ya okó ux̄i kuia. Te kájani in̄i ñáyivi já se'e José kúu-ya. Te táa José n̄i kuu Elí, ²⁴ ja kúu se'e Matat, se'e Leví, se'e Melqui, se'e Jana, se'e José, ²⁵ ja kúu se'e Matatías, se'e Amós, se'e Nahum, se'e Esli, se'e Nagai, ²⁶ ja kúu se'e Maat, se'e Matatías, se'e Semei, se'e José, se'e Judá, ²⁷ ja kúu se'e Joana, se'e Resa, se'e Zorobabel, se'e Salatiel, se'e Neri, ²⁸ ja kúu se'e Melqui, se'e Adi, se'e Cosam, se'e Elmodam, se'e Er, ²⁹ ja kúu se'e Josué, se'e Eliezer, se'e Jorim, se'e Matat, ³⁰ ja kúu se'e Leví, se'e Simeón, se'e Judá, se'e José, se'e Jonán, se'e Eliaquim, ³¹ ja kúu se'e Melea, se'e Mainán, se'e Matata, se'e Natán, ³² ja kúu se'e David, se'e Isaí, se'e Obed, se'e Booz, se'e Salmón, se'e Naasón, ³³ ja kúu se'e Aminadab, se'e Aram, se'e Esrom, se'e Fares, se'e Judá, ³⁴ ja kúu se'e Jacob, se'e Isaac, se'e Abraham, se'e Taré, se'e Nacor, ³⁵ ja kúu se'e Serug, se'e Ragau, se'e Peleg, se'e Heber, se'e Sala, ³⁶ ja kúu se'e Cainán, se'e Arfaxad, se'e Sem, se'e Noé, se'e Lamec, ³⁷ ja kúu se'e Matusalén, se'e Enoc, se'e Jared, se'e Mahalaleel, se'e Cainán, ³⁸ ja kúu se'e Enós, se'e Set, se'e Adán, se'e Dios.

4

Sik̄i já ní jito nchaá tá'an kui'na jíin-yá

¹ Te Jesús, n̄i chítú nd̄i-yá jíin Espiritu Santo. Te n̄i ndenda-ya yúcha Jordán kua'an-ya. Te n̄i jaa-ya ondé nuu ñú'un té'é ní sá'a Espiritu Santo. ² Te yúan n̄i kanchaa-ya úu xiko kivi. Te n̄i jito nchaá tá'an kui'na jíin-yá. Te taká kivi-ún, tú ní yéé kúti-yá, ch̄i onde n̄i ja'a kivi, te vása n̄i j'i-ya sóko. ³ Yúan-na te n̄i kach̄i kui'na-ún jíin-yá: Nú Se'e Dios kúu-ró, ka'an jíin yúu yá'a ná ndúu staa, áchí. ⁴ Te Jesús n̄i ka'an-ya jíin: Yóso núu tutú: Nasu máni máá staa kée cháa te kuchaku-de, ch̄i sua jíin tú'un Dios, áchí-ya. ⁵ Te n̄i jaka kui'na-ún-ya kuá'an jíin-yá xin̄i ñn yuku súkún. Te ñn núnúu-ni te n̄i stá'an-ni taká ñuu ñí ñúyivi núu-yá. ⁶ Te n̄i kach̄i kui'na-ún jíin-yá: Kua'a-r̄i taká ñuu luu yá'a nuu-ro te tá'ú t̄in-ró núu. Ch̄i máá-rí t̄in nd̄i'í, te ndé nuu kuní-r̄i, te kuu kua'a-r̄i. ⁷ Núsáa te nú chiñú'ún-ró rúu, te kua'a-r̄i taká ñuu yá'a nuu-ro. Achí. ⁸ Te n̄i ka'an Jesús: Satanás, kuxio kuá'an, ch̄i yóso núu tutú: Chiñú'ún-ró máá Tatá Dios máá-ró, te nuu máá ñn-ni-ya kuátin-ró, áchí. Achí-ya. ⁹ Te kua'an tuku jíin-ya ñuu Jerusalén. Te yúan n̄i kaa jíin-yá xin̄i torre ve'e ñ. Te n̄i ka'an jíin-yá: Te nú Se'e Dios kúu-ró, te súnгава-ró máá-ró yá'a te onde nuu ñú'un, ¹⁰ ch̄i yóso núu

tutú: Tájí-yá ndajá'a-yá kii te koto-ya róó. ¹¹ Kunu ncha-a-ya róó nává'a tú stují-ro já'a-ro núu yúu, áchí. Achí kui'na. ¹² Te nì ka'an Jesús: A yóso núu tutú: Ma kóto ncha-a-ro máá Tatá-ro Dios, áchí-ya jíín kui'na-ún. ¹³ Te nì ndí'i nì jito ncha-a kui'na-ún-ya. Te nì kuxio núu-ni kua'an.

Ja ní kaské'ichi-i-ya iní ñuu Nazaret

¹⁴ Te jíín fuerza Espíritu kuano'on Jesús ñuu Galilea. Te nì jicha tu'un-ya ní ndáñúu yani yúan. ¹⁵ Te nì stá'an-ya tú'un iní ve'e sinagoga ñáyivi yúan. Te nì kanakana jaa ndí'i-i-ya. ¹⁶ Te nì jaa-ya ñuu Nazaret, nuu ní ja'nu-ya. Te nì kivi-ya iní ve'e sinagoga nátu'un sá'a-ya táká kivi ndétatú. Te nì ndukuiñi-ya ní ka'u-ya ñin tutu. ¹⁷ Te yúan ío tutu Isaías cha-a nì jani tu'un Dios onde sáá. Te nì kaja'a-de nuu Jesús. Te nì janu-ya tutu-ún. Te nì jini-ya ñin nuu yóso, te nì ka'u-ya: ¹⁸ Espíritu máá Tatá Dios jíka-ya jíín-rí, chí nì teta'an-ya rúu nává'a kani-ri tu'un va'a nuu ñáyivi ndá'ú. Te nì tájí-yá ruu vai-ri nává'a sá'a-ri tana ñáyivi káku'ú'a iní, te kastu'un-rí nuu ñáyivi káindasu koo libre-i. Te taká ñáyivi kuáá, ndundijín nuu-í, te nama-ri ñáyivi ní katují. ¹⁹ Te nává'a kani-ri tu'un siki kuíá játa'an iní máá Tatá Dios, áchí-ya. ²⁰ Te nì natuu-ya tutu-ún. Te nì naku'a-ya núu cháa játiñu. Te nì nungoo-ya. Te taká cha-a ká'in iní ve'e sinagoga, kándé'é vá'a-de nuu-ya. ²¹ Yúan-na te nì ka'an-ya jíín-de: Vina a nì kajini so'o-ró já ní skíkuu tu'un ká'an tutu íi yá'a, áchí-ya. ²² Te ndivii-dé nì kaka'an va'a-de tu'un-ya. Te kánaa iní-de kándé'é-de nuu-ya ja lúu ká'an-ya. Te nì kaka'an-de: Á nasu sé'e José kúu cha-a yá'a. Achí-de. ²³ Te nì ka'an-ya jíín-de: Jáni iní-ri ja sánaa te ka'an-ro tú'un yátá yá'a jíín-rí: Cha-a táná, sá'a tana máá-ró, te taká tiñu nì kajini tu'un-ri nì sá'a-ró ñuu Capernaum, suni súan ná sá'a-ró ñuu-ro yá'a vii, achí-ro. ²⁴ Te nì ka'an-ga-ya: Jandáa ká'an-ri jíín-ró, ja ñáyivi máá ñuu cha-a jáni tu'un Dios, máá-i kúu ja tú ká'atá'ú-i-de. ²⁵ Jandáa ká'an-ri jíín-ró, ja ní jo kua'a ñá'an ní kendoo ndá'ú ñuu Israel kivi ní chaku Elías, te kivi-ún nì ndasu andívi uní kuia ñuu yoo. Te nì jo ñin tama xáan ní-ni ñuu-ún. ²⁶ Ko tú ní tájí-yá Elías kí'in-de nuu ní ñin ña'an-ún, chí máá-ni onde ñuu Sarepta ndañúu Sidón nì ja'an-de nuu ñin ña'an ní kendoo ndá'ú. ²⁷ Te iní ñuu Israel, suni nì jo kua'a cháa nì kate'yu ndí'yi, kivi ní chaku Eliseo, cha-a nì jani tu'un Dios. Ko tú ní ñin cha-a-ún ní ndúndoo, chí máá-ni Naamán, cha-a ñuu Siria. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te taká cha-a ká'in iní ve'e sinagoga, nì kakiti iní-de ja ní kajini so'o-de tu'un ká'an-ya. ²⁹ Te nì kandongda-de siki-yá nì kakiñi'in-de-ya yátá ñuu-ún, te kua'an-de jíín-yá xini yúku núu kándij ñuu-de. Te yúan súngava-de-ya kákuñi-de. ³⁰ Ko máá-yá, nì ja'a-ya má'ñú-de, te kua'an-ya.

Ja ní kiñi'in-ya tachí kini

³¹ Te nì najinu-ya ñuu Capernaum, ndañúu Galilea. Te nì stá'an-ya tú'un nuu-dé jíná'an-de ndita'an kivi ndétatú. ³² Te nì kánaa iní-de ká'ini so'o-de tu'un stá'an-ya, chí nì stá'an-ya nátu'un ñin cha-a ndiso tiñu. ³³ Te iní ve'e sinagoga kánde ñin cha-a tá'an tachí kini. Te cha-a-ún, nì kana kó'ó-de: ³⁴ Kuxio-ní Táta, chí tú káyitá'an-ná jíín-ní, Jesús ñuu Nazaret. Vai-ní xnáa-ní náá náún. A jini-ná na ní kúu, cha-a ndoo nuu Dios. Achí. ³⁵ Te Jesús, nì ka'an xa-an-yá jíín: Kasu yu'u-ro te kenda-ró-de, áchí-ya. Yúan-na te nì ndua-ni cha-a-ún ma'ñú ñáyivi, nì sá'a tachí kini-ún. Te nì kenda kua'an iní-de. Te tú naún ní sá'a jíín-de. ³⁶ Te ndivii-í, nì kayu'ú-i. Te kándatu'ún-i: Naún tu'un kúu ya'á. Chí ndiso tiñu-de ja tá'ú ní'in-de tiñu

nuu tachí kíni te kéndá koyo, káka'an-i. ³⁷ Te tu'un-ya ní jichá nuu kua'an taká lado ndañúu yúan.

Ja ní nasáva'a-ya náchisó Pedro jín sáva-ga-i

³⁸ Yuán-na te nì ndukuiñi Jesús, nì kenda-ya iní ve'e sinagoga. Te nì kivi-ya vé'e Simón. Te náchisó Simón, yí'i xaan kiji-ña. Te nì kaka'an ndá'ú-de jín-ya ndasa kuu-ña. ³⁹ Te nì kandita-ya núu-ña, te nì ka'an xaan-ya nuu kiji-ún. Te nì kee-ni kiji-ún-ña. Te nì ndukoo-ni-ña. Te nì jatíñu-ña núu-ya jíná'an-ya. ⁴⁰ Te kuakee ndikandii, te taká ja káñava'a ñayivi káku'u tiní nuu kué'e, nì kákinchaka-i nuu-ya. Te nì xndée-ya ndá'a-ya sikí ñn ñn-i te nì nasáva'a-ya-í. ⁴¹ Te suni iní kua'a ñayivi ní kákena tachí kíni. Te nì kákana kó'ó: Maa-ní kuu Se'e Dios, áchí. Ko nì ka'an xaan-ya jín. Te tú ní já'a-ya tú'un ka'an. Chì a kájiní ja máa-ya kuu Cristo. ⁴² Te nì kundijin. Te nì kenda-ya kuá'an-ya ñn nuu ñú'un té'é. Te ñayivi kánandúkú-i-ya, nì jakoyo-i nuu-ya. Te kásténdatu-i-ya náva'a tú kuxio-ya núu-í núu. ⁴³ Ko máa-ya nì ka'an-ya jín-i: Jínu ñú'un já súni nuu sáva-ga ñuu kani-ri tu'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Chi yúan ní táji-ya ruu vai-ri. Achí-ya. ⁴⁴ Te jáni-ya tú'un iní ve'e sinagoga ñuu Galilea.

5

Ja ní kana-ya xiní cháa tñn tiyáká

¹ Te nì kuu ja kándeé Jesús yu'u mar Genesaret. Te ñayivi, nì kajaxin-i-ya já ndúkú-i kuni so'o-i tu'un Dios. ² Te nì jiní-ya úu barco ká'jin yani yu'u mar. Te cháa kátiñn tiyáká, a nì kákenda-de iní barco. Te kánakacha-de ñunu-dé. ³ Te nì kivi-ya iní barco Simón. Te nì ka'an-ya jín-de ja ná skáka-de ñn t'li kuxio nuu ñú'un. Te nì jungoo-ya. Te onde iní barco nì stá'an-ya tú'un nuu ñayivi. ⁴ Te nuu ní jinu nì ka'an-ya, te nì kachi-ya jín Simón: Ná chó'ó núu kúnú ndúcha, te skuíta ka'nu-ró ñunu-ro, te tñn-ró tiyáká, áchí-ya. ⁵ Te nì ka'an Simón: Maestro, ní niñú nì kasátiñu-ná, ko tú ní ñn ní kátiñn kuti-ná. Ko ja ká'an máa-ní kuu, te ná skuíta ka'nu-ná ñunu-ná, áchí-de. ⁶ Te nì sá'a-de súan. Te nì jasú-de tiyáká kuá'a xáan iní ñunu-dé. Te ñunu-dé ndúkú té'nde núu. ⁷ Te nì kasá'a-de seña nuu tá'an-de, ká'jin iní ingá barco, ná kii chindéé tá'an jín-de. Te nì chakoyo-de. Te nì kaschítú ndii-dé-ti iní ndendúu barco ja kuní kee barco-ún chii nducha núu. ⁸ Te Simón Pedro, nì jiní-de ja súan nì kuu. Te nì jukuiñi jítí-de nuu Jesús, te nì ka'an-de: Kuxio-ní Táta, chi cháa ío kuachi kuu-ná, áchí-de. ⁹ Chì máa-de jín taká ja ní kachindéé tá'an jín-de-ún, nì kánaa iní-de kánde'é-de ja ní katiñn-de tiyáká-ún, ¹⁰ te suni súan Jacobo jín Juan, ndendúu se'e Zebedeo, chi cháa kachindéé tá'an jín Simón kakuu-de. Te nì kachi Jesús jín Simón: Ma yú'ú-ro. Onde vina te tñn-ró cháa. Achí-ya. ¹¹ Yúan-na te nuu ní kándaenda barco nuu ñú'un íchí, te nì kaxndóo ndi'i-de ndatiñu-de. Te nì kandikin-de-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñn cháa té'yu ndi'yi

¹² Te Jesús, kándeé-ya ñn ñuu. Te nì jaá ñn cháa nuu-ya, té'yu ndi'yi-de. Te cháa-ún, nì jiní-de nuu Jesús. Te nì jukuiñi jítí-de. Te nì ka'an ndá'ú-de jín-ya: Táta, nú kuní-ní te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ¹³ Yúan-na te nì skáa-ya ndá'a-ya. Te nì ké'é-ya-de. Te nì ka'an-ya: Kuní-ri, ná ndúndoo-ró, áchí-ya. Te ndi'yi té'yu-ún, nì kuxio-ni kua'an. ¹⁴ Te nì ka'an xaan-ya jín-de: Ma kachí kuti-ro núu ní ñn. Chì kuá'an, te stá'an-ro máa-ró

núu sutú. Te kundá'á-ró ndátíñu stá'an-ro núu-dé, náva'a kunj-de ja ní ndundoo-ró, nátu'un nī tá'ú Moisés tiñu sáa. Achí-ya. ¹⁵ Ko tu'un-ya-ún, nī jicha-ga kua'an. Te nī kataka kua'a xa'an ñáyivi já kúni ná'in-i, te nduva'a-i taká kue'e káta'an-i kákuni-i. ¹⁶ Te máa-yá, nī kusin-ya kuá'an-ya ondé ñu'un té'é. Te yúan nī jikan ta'u-yá.

Chaa ni kuyúnú

¹⁷ Te ñin kivi kándeé Jesús stá'an-ya tú'un. Te chaa fariseo jín maestro ley, káxiukú-de yúan. Te chaa-ún, nī kikoyo-de ichi taká ñuu Galilea ndañú Judea jín ñú Jerusalén. Te fuerza máa Tatá Dios kándeé jín-yá náva'a nasáva'a-ya ñáyivi kú'u. ¹⁸ Te nī chaa yaku chaa, te nuu ñin jito yuu kándiso-de ñin chaa nī kuyúnú. Te kándúkú-de skivi-de chaa-ún nuu kándeé-ya, te kani-de chaa-ún nuu-yá. ¹⁹ Te ja kuá'a ñáyivi, te tú ní káni'in-dé ndénu skivi-de chaa-ún. Yúan-na te nī kaka-de xini vé'e. Te yúan nī kaxndonda-de teja, te nī kaskúun-de chaa-ún nuu Jesús sava ma'ñú jín jito yuu. ²⁰ Te nī jini-ya já kákandija chaa-ún. Te nī ka'an-ya jín cháa nī kuyúnú-ún: Súchi, a ío tuká'nu iní nuu taká kuachi-ró, achí-ya. ²¹ Yúan-na te chaa káchaa tutu jín cháa fariseo, nī kejá'a-de kájani iní-de: Ndé chaa kúu ya'á ja ká'an tu'un ndiva'a. Ndéja kúu sá'a tuká'nu iní nuu kuachi, chi ñin-ni máa Dios, achí-de. ²² Yúan-na te Jesús, a nī jini-ya já súan kájani iní-de. Te nī ka'an-ya jín-de: Naún kájani iní-ro. ²³ Ja úu tu'un yá'a ndéja yí-ga káa. Á ka'an-ri: A ío tuká'nu iní nuu taká kuachi-ró, xí ká'an-ri: Ndukoo, te kaka-ró. ²⁴ Ko náva'a ná kuní-ro já máa Sé'e chaa ndiso-ya tiñu nuu ñáyivi yá'a ja sá'a-ya túká'nu iní nuu kuachi, te ná ká'an-ri inga tu'un jín cháa nī kuyúnú yá'a núsáa: Jín-ró ká'an-ri, ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró. Achí-ya. ²⁵ Te nī ndukoo-ni chaa-ún jito nuu ñáyivi-ún. Te nī naki'in-de jito nuu ní katúu-dé-ún. Te kuano'on-dé ve'e-de, nákana jaa-de Dios. ²⁶ Te taká ñáyivi-ún, nī kanaa iní-i kánde'é-i. Te nī kayu'ú xa'an-í. Te nī kanakana jaa-i Dios: Vina te nī kajini-yo tiñu ná'nu xa'an yá'a, achí-i.

Ja ní kana-ya xini Leví

²⁷ Yúan-na, te nī kenda Jesús kua'an-ya. Te nī jini-ya núu ñin chaa xini, nání-de Leví, kánchaa-de nuu kútutú xú'ún ñúu. Te nī ka'an-ya jín-de: Kundikin-ro rúu, achí-ya. ²⁸ Te nī xndoo-de taká ndatíñu-de. Te nī ndukuiñi-de. Te nī ndikin-de-ya. ²⁹ Te nī sá'a Leví ñin gasto ká'nu iní ve'e-de, te nī ío kua'a tá'an-de, chaa xini jín sáva-ga-de. Te chaa-ún, káye-de staa jín-yá. ³⁰ Te chaa káchaa tutu jín cháa fariseo, nī kaka'an-de sikí cháa káskuá'a jín-yá: Naja káye-ro káji'i-ró jín cháa xini jín cháa ká'io kuachi, achí-de. ³¹ Te nī ka'an Jesús, chaa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de chaa táná, chi chaa káku'u kúu ja kájinu ñú'ún. ³² Na tú vai-ri kana-ri xini cháa ndaa. Chi chaa ká'io kuachi, kana-ri xini ná nákani iní-de, achí-ya jín-de.

Sikí tú'un kondicha iní

³³ Yúan-na te nī kaka'an-de jín-yá: Chaa káskuá'a jín Juan, tini jinu ká'io ndicha iní-de te kájukan ta'u-dé. Te suni súan kásá'a chaa káskuá'a jín cháa fariseo. Ko chaa káskuá'a jín máa-ní, naja máni káye-de káji'i-de. Achí-de. ³⁴ Te nī ka'an-ya jín-de: Á kuu sá'a-ró já kondicha iní ñáyivi ká'jin viko tánda'a, te nú kánchaa yii jín-i. ³⁵ Ko chaa ñin kivi já kuxio yii núu-í.

Te kiví-ún, kuu kondicha inji-i. Achí-ya. ³⁶ Te nì ka'an-ya ìn tu'un yátá jíin-de: Tú ni ìn náchu'un sa'ma jáá núú sú'nu tu'ú. Te nú súan, suni máá já jáá-ún ka'ncha-ga, chí nuu sú'nu tu'ú ma kúu nuku'un sa'ma jáá. ³⁷ Te tú ni ìn chu'un vino jáá íni ñii tú'ú, chí nú súan, te máá vino jáá-ún ndátá ñii-ún, te vino-ún kati, te ñii-ún naa. ³⁸ Ko vino jáá jíin ñii jáá, kúu ja kúu ku'un inji. Te kendo va'a ndendúú. ³⁹ Te tú ni ìn-i ío, ja á nì jì'i-i ja tu'ú, te kuní tuku-i ko'o-i ja jáá, chí: Ja nì kutú'ú kúu ja vá'a-ga, áchí-i. Achí-ya.

6

Ja ní kakachi-de yoko trigo kiví ndétatú

¹ Te kiví ndétatú nuu semana unì, te nì ja'a Jesús kua'an-ya ìn nuu káa trigo. Te chaá káskuá'a jíin-yá nì kakachi-de yoko trigo, nì kaka'in-dé inji ndá'a-dé, te káyee-dé. ² Te sava chaá fariseo nì kaka'an-de jíin-yá: Naja kásá'a-ró jián, chí tú ío ley sá'a-ró súan kiví ndétatú, áchí-de. ³ Te nì ka'an Jesús: Á tú ní káka'u kuti-ro tutú naún ní sá'a David. Chí máá-de jíin cháa nì kaxiukú jíin-de, nì kají'i-de soko ìn kiví. ⁴ Te nì kiví-de inji ve'e Dios, te nì kí'in-de statilá káxiukú ndijín, nì yee-dé. Te suni nì ja'a-de nuu cháa káxiukú jíin-de-ún nì káyee. Te tú ío ley kee ní ìn chaá statilá-ún, chí máni sutu káyee núú. Achí-ya jíin-de. ⁵ Te nì ka'an-ga-ya jíin-de: Máá Sé'e chaá, suni Jito'o kiví ndétatú kúu-ya, áchí-ya.

Ìn chaá nì ichi nda'a vá'a

⁶ Te inga kiví ndétatú, suni nì kiví-ya iní ve'e sinagoga, te nì stá'an-ya tú'un. Te yúan kándeé ìn chaá nì ichi káján ndá'a vá'a-de. ⁷ Te chaá fariseo jíin cháa káchaa tutu, kájito yu'u-dé Jesús nú sá'a-ya taná kiví ndétatú, nává'a kakan-de kuachi sikí-yá kuní-de. ⁸ Ko máá-yá, a nì jini-ya tú'un kájani inji-de. Te nì ka'an-ya jíin cháa kátí'ichi nda'a-ún: Ndukuiñi, te ichi má'ñú yá'a kundij-ro, áchí-ya. Te máá cháa-ún, nì ndukuiñi-de, te nì jukuiñi-de. ⁹ Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-de jíná'an-de: Ná kaká tu'ún-rí róo ìn tu'un. Ndé ley ío sikí kiví ndétatú. Á sá'a va'a-yó, xí sá'a ñáá-yó. Á nama-yó ìn chaá ndúkú kúu, xí ká'ni-yo ìn ndiyi. Achí-ya. ¹⁰ Te ndé'é-yá nuu táká ja káxiukú xín-yá-ún. Te nì ka'an-ya jíin cháa kú'u: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te nì sá'a-de súan. Te nda'a-dé-ún, nì nduva'a ij-ní. ¹¹ Te máá-ún, nì kakití xaan iní, te kádatu'ún ndasa sá'a jíin Jesús. ¹² Te nì kuu kiví. Te nì kenda Jesús kuakakan ta'u-yá onde yuku. Te ní niñú nì jikan ta'u-yá nuu Dios.

Ja ní kaji-ya uxí uu chaá skuá'a jíin-yá

¹³ Te nuu ní kundijin, te nì kana-ya xiní cháa káskuá'a jíin-yá. Te nì nakaji-ya uxí uu tá'an-de. Te chaá-ún, nì skúnání-yá-de apóstol. ¹⁴ Te Simón, nì naskúnání-yá-de Pedro, jíin ñaní-de, Andrés, Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé. ¹⁵ Mateo jíin Tomás, Jacobo se'e Alfeo, jíin Simón chaá nání Zelote, ¹⁶ Judas ñani Jacobo, jíin Judas Iscariote ja ní nastúu-de Jesús.

Tu'un nì stá'an-ya núu-í

¹⁷ Te nì nuu-ya jíin-de jíná'an-de. Te nì jukuiñi-ya ìn ndu'a. Te kua'a xaan cháa káskuá'a jíin-yá jíin kuá'a ñáyivi ñúu Judea jíin ñáyivi ñúu Jerusalén, jíin ñáyivi yú'u mar ñuu Tiro jíin ñuu Sidón, nì kikoyo-i ja kúni ná'ín-i tu'un ka'an-ya, te suni ja ná ndúva'a-i kue'e káta'an-i kuní-i. ¹⁸ Te taká ñáyivi kándo'o jíin tachí káni, nì kanduva'a ndi'i-i nì sá'a-ya. ¹⁹ Te

ndivii ñáyivi kuá'a-ún, n̄i k̄andúkú ndéé-i ké'é-i-ya. Ch̄i ío fuerza in̄i-ya. Te n̄i nasáva'a-ya taká-i. ²⁰ Te n̄i ndakoto-ya núu cháa káskuá'a jíin-ya. Te n̄i ka'an-ya: Xáan ndatu róo, cháa káta'an ndá'ú, ch̄i kuu k̄ivi-ró ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ²¹ Xáan ndatu róo ja kájji'i-ró sóko vina, ch̄i nda'a ch̄ji-ró. Xáan ndatu róo ja kánde'e-ro vina, ch̄i kuaku-ro. ²² Xáan ndatu róo jíná'an-ró nú kákiti in̄i cháa kájito-de róo, jíin nú kákuxio-de nuu-ro kí'in-de, jíin nú káka'an tási-de sik̄i-ro, jíin nú káské'ichi-de róo nátu'un cháa ñáá, ja sik̄i máá Sé'e cháa. ²³ Sīi ná kóo in̄i-ro k̄ivi-ún, te kusii xáan in̄i-ro, ch̄i ká'nu xaan kóo ta'u-ro onde andívi. Ch̄i súan n̄i kasá'a táa-de jíin cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáa. ²⁴ Ko naka ndá'ú kúu róo, cháa kúká, ch̄i vina-ni ká'io sīi in̄i-ro. ²⁵ Naka ndá'ú kúu róo ja ká'jin ti ch̄ji-ró vina, ch̄i kuu-ro sóko. Naka ndá'ú kúu róo ja vina kájaku-ro, ch̄i ndukuí'a in̄i-ro te nde'e-ro. ²⁶ Naka ndá'ú kúu róo nú vina ká'an jíin'ún taká cháa jíin-ró. Ch̄i súan n̄i kasá'a táa-de jíin cháa n̄i kajani tu'un xnda'ú onde sáa. ²⁷ Ko ká'an-ri jíin róo ja kájini so'o: Kundá'ú in̄i-ro cháa kájito u'ú róo, te sá'a va'a-ró jíin cháa kákiti in̄i nuu-ro. ²⁸ Te ka'an va'a-ró jíin cháa káka'an ndiva'a jíin-ró. Te kakan ta'u-ro já'a cháa kásá'a tu'un tú'ún sik̄i-ro. ²⁹ Te nú ndé cháa stujii in̄i yiki núu-ro, suni kuá'a-ró tú'un ná stují-dé inga. Te nú ndé cháa jáncha-de tikachi-ró, ni su'nu-ro ma sásá'an-ró ná kí'in-de jíin. ³⁰ Nani cháa jikán nuu-ro, te kuá'a-ró núu-dé. Te cháa kí'in ndatñu-ro, ma nándakan-ro. ³¹ Te nátu'un kuní-ro sá'a ñayivi jíin-ró, suni súan sá'a máá-ró jíin-i. ³² Ch̄i nú man̄i-ro jíin cháa man̄i jíin máá-ró, ndé cháa nakuatá'ú núu-ro núsáa. Ch̄i cháa ká'io kuachi, suni man̄i-dé jíin cháa man̄i jíin máá-de. ³³ Te nú sá'a va'a-ró jíin cháa kásá'a va'a jíin máá-ró, ndé cháa nakuatá'ú núu-ro, ch̄i cháa ká'io kuachi, suni súan kásá'a-de. ³⁴ Ch̄i nú kuá'a núu-ró núu cháa ja ñúkuu in̄i-ro kuá'a-de nuu-ro, ndé cháa nakuatá'ú núu-ro, ch̄i cháa ká'io kuachi, suni já'a núu-de nuu sava-ga cháa ká'io kuachi, náva'a nani'in-gá-de. ³⁵ Núsáa te kundá'ú in̄i-ro cháa kájito u'ú róo, te sá'a va'a-ró jíin-de. Te kuá'a núu-ró núu-dé. Te ma kúñkuu in̄i-ro naún kuá'a-de nuu-ro. Te ká'nu koo ta'u-ro, te kuu-ró sé'e Dios andívi. Ch̄i máá-ya, va'a in̄i-ya jíin cháa já'a in̄i jíin cháa ndiva'a. ³⁶ Núsáa te kundá'ú in̄i-ro ñáyivi nátu'un máá Táa-ro já súni kundá'ú in̄i-ya-í. ³⁷ Ma ndónda-ró sik̄i ñáyivi, náva'a ma ndónda-i sik̄i máá-ró. Ma náku-xndíi-ró sik̄i-í, náva'a ma náku-xndíi-i sik̄i máá-ró. Sá'a tuká'nu in̄i-ro núu-í, náva'a ná sá'a-i tuká'nu in̄i-i nuu máá-ró. ³⁸ Kuá'a nuu-í te suni súan kuá'a-i nuu-ro. Chikuá'a va'a-í, sání'in-i, kaja-í, te onde jichá chu'un-i kuá'a-i nuu-ro. Ch̄i suni jíin kú'a n̄i chikuá'a-ro-ún, suni nakukuá'a-ro. Achí-ya. ³⁹ Te n̄i ka'an-ya in̄i tu'un yátá jíin-i: Cháa kuáá á kuu stá'an-de ichi núu ingá cháa kuáá. Á tú jungava ndendúu-de in̄i xa'va. ⁴⁰ In cháa skuá'a, nasu ñá'nu-ga kúu-de vásá maestro-de. Ko taká cháa káskuá'a, nú a n̄i kutu'a va'a-de, te koo-de nátu'un maestro-de. ⁴¹ Naja ndé'é-ró já kánde m̄i'in ndúchi ñani-ro, te tú nákani in̄i-ro já in̄i vitu kánde nduchi máá-ró náún. ⁴² Naja ká'an-ro jíin ñani-ro: Ñani, kundatu ná táva-rí m̄i'in kánde nduchi-ro, te tú nákani in̄i-ro já kánde in̄i vitu ndúchi-ro náún. Cháa uu xin̄i, xna'an-ga tava-ro vitu kánde nduchi máá-ró. Yúan-na te kuu nde'é vá'a-ró já táva-ro mí'in kánde nduchi ñani-ro. ⁴³ Ch̄i xin̄i yúnu vá'a tú kúun nde'e káñáa. Te ni xin̄i yúnu káñáa tú kúun nde'e vá'a. ⁴⁴ Ch̄i ndita'an yunu, jíin ndé'e te jin̄i-yo naún yunu kúu, ch̄i tú táxín-yó mérxexé xin̄i nú

ĩnú, ni tú táxín-yó uva xiní zarza. ⁴⁵ Chaa va'a, sá'a-de tiñu va'a, chí ío va'a iní-de. Te chaa ñáá, sá'a-de tiñu ñáá, chí káñáá iní-de. Chí tu'un ñú'un iní añú chaa, tu'un-ún ká'an-de. ⁴⁶ Naja káka'an-ro jíin-rí: Táta, Táta, te tú káskíkuu-ró tiñu ká'an-rí jíin-ró núsáá. ⁴⁷ Taká ñayivi vái nuu-rí, te jini so'o tu'un ká'an-rí, te skíkuu, ná stá'an-rí nuu-ro ña jíin kétá'an. ⁴⁸ Kúu nátu'un ñin chaa ja jáni-de ve'e-de, te ñi jacha kúnú-de. Te ñi jani-de ja'a sikí káva. Te nuu ní chaa ñin nducha ñú'un xáan, te yucha-ún ñi kuní stúuncháa ve'e-ún núú. Ko tú ní kandá kuti, chí sikí káva kandij. ⁴⁹ Ko ñayivi jini so'o, te tú skíkuu, yuán kúu nátu'un ñin chaa ñi jani-de ve'e-de nuu ñú'un, te tú yínduji ja'a. Te ñin nducha ñú'un ní kani ve'e-ún, te ñi stúuncháa-ni. Te ñi naa íi-ní ve'e-ún. Achí-ya.

7

Ja ní nasáva'a-ya mozo capitán

¹ Te ñi jinu ñi ká'an-ya ní kajini ná'ín ñayivi-ún. Yúan-na te ñi kivi-ya kuá'an-ya ñúu Capernaum. ² Te ñin chaa kúu capitán, ío ñin mozo-de ja maní-dé jíin. Te mozo-ún, kú'u-i te a yani kuu-i. ³ Te chaa capitán yúan, ñi jini-de tu'un Jesús. Te ñi tájí-de yakú chaa judío ñá'nu, kua'an nuu-yá, ká'an ndá'ú jíin-yá ja ná kí-ya te nama-ya mozo-de. ⁴ Te ñi jakoyo chaa-ún nuu Jesús. Te ñi kaka'an ndá'ú-de jíin-yá: Kánúú sá'a-ní ja ká'an-de, ⁵ chí maní-dé jíin ñúu-ná. Te ñi jani-de ñin ve'e sinagoga kuu-ná jíná'an-ná. Achí-de. ⁶ Te kua'an Jesús jíin-de. Te nuu ní kakuyani-ya vé'e-ún, te ñi tájí capitán yakú amigo-de, kua'an nuu-yá. Te ñi ká'an-de jíin-yá: Táta, tú kuní-ná sátéñu-ná ní ja kivi-ní iní ve'e-ná. ⁷ Ja yúan tú ní kuní-ná kii-ná nuu-ní núú, ko máni ká'an-ní, te ná ndúva'a mozo-ná. ⁸ Chí máá-ná, suni chaa ndíso tíñu kúu-ná. Te tá'ú-ná tiñu nuu soldado-ná. Te ká'an-ná jíin ñin-de: Kuá'an, te já'an-de. Te jíin íngá-de: Ña'an, te cháa-de. Te jíin mozo-ná: Sá'a ya'á, te sá'a-i. Achí-de. ⁹ Tu'un yá'a ñi jini so'o Jesús. Te ñi naa iní-ya ní nde'é-ya nuu-dé. Te ñi xío káva-ya. Te ñi ká'an-ya jíin ñayivi kuá'a kándikín yata-yá: Ndaa ká'an-rí jíin-ró, ja ní iní ñuu Israel tú súan ní jini-rí chaa kándíja, áchí-ya. ¹⁰ Te chaa ñi tájí-de nuu-yá núú, ñi najakoyo-de ve'e. Te ñi jini-de ja á ñi nduva'a mozo-ún.

Ja ní nachaku se'e yú ña'an viuda

¹¹ Yúan-na te ñi kuu kivi. Te ñi kivi Jesús kua'an-ya ñúu Naín. Te kua'a cháa skuá'a jíin-yá, jíin ñayivi kuá'a, kája'an-i jíin-yá. ¹² Te ñi kuyani-ya yúñú-ún. Te kákiñi'in ñayivi-ún ñin suchí yí ní jii'-i, ja máá ñin-i nuu náa-i núú. Te ña'an viuda kúu-ña. Te suni kua'a ñayivi ñúu-ún ká'lin jíin-ña. ¹³ Te ñi jini máá Jito'o-yo núu-ña. Te ñi kundá'ú iní-ya-ña. Te ñi kachí-ya jíin-ña: Ma ndé'e-ro, áchí-ya. ¹⁴ Te ñi kandita-ya. Te ñi tin-ya camilla ndíyi-ún. Te ñi kajukuiñi chaa kándiso-ún. Te ñi ká'an-ya: Súchí, jíin-ró ká'an-rí, ndukoo, áchí-ya. ¹⁵ Yúan-na te ñi ndukoo suchí ja á ñi jii'-ún. Te ñi keja'á-i náka'an-i. Te Jesús, ñi nakuá'a-ya-í nuu náa-i. ¹⁶ Te ndivii ñayivi, ñi kayu'ú-i. Te kánakana jaa-i Dios. Te sava-i káka'an-i: Ñi chaa ñin chaa jáni tu'un Dios nuu-yo, te kúñá'nu-de. Te sava-ga-i káka'an-i: Máá Dios, ñi chaa-ya núu-yo. Achí-i. ¹⁷ Te tu'un-ya-ún ñi jichá kua'an ñi ñúu Judea jíin ñi ñúu yani yúan.

Uu chaa ñi tájí Juan nuu-yá

18 Te chaa káskuá'a jíin Juan, n̄i kakastu'ún núu-dé ndasa ío taká tiñu. Yúan-na te n̄i kana Juan xin̄i úu chaa káskuá'a jíin-de. 19 Te n̄i táji-de kua'an nuu Jesús, náva'a kaka tu'ún-de-ya: Máa-ní kúu chaa kii-ún, xí kúndatu-yó ingá-de náún, achí-de. 20 Te n̄i jakoyo chaa-ún nuu-ya. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Juan, chaa skuánducha, n̄i táji-de náa v̄ai koyo-ná nuu-ní vai kaka tu'ún-ná ní: Á máa-ní kúu chaa kii-ún xí kúndatu-yó ingá-de náún, áchí-de. 21 Te suni máa hora-ún n̄i nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi kaku'u, jíin já káte'yu, jíin já káta'an tach̄i k̄ini. Te suni kua'a cháa kuáa, n̄i ndundijin nuu-dé n̄i sá'a-ya. 22 Te n̄i ka'an Jesús: Kuá'an, te kastu'ún-ró núu Juan naún ní kajini-ro, jíin tú'un n̄i kajini so'o-ró. Chaa kuáa, kándundijin nuu-dé. Te chaa rengo kánakaka-de. Te chaa té'yu nd̄i'yi kándundoo-de. Te chaa só'ó kánakuni so'o-de. Te chaa n̄i jíi kánachaku-de sá'a-r̄i. Te suni jáni-r̄i tu'un v̄a'a Dios nuu ñáyivi ndá'ú. 23 Te xáan ndatu koo chaa ja má náyu'ú-de koto-de ruu. Achí-ro. 24 Te chaa n̄i táji Juan n̄i kenda-de káno'on-de. Te Jesús, n̄i kejá'a-yá ká'an-ya tú'un Juan jíin ñáyivi: Naja ní kenda-ró kája'an-ro ondé ñu'un té'é. Ja ndé'é-ró ñin icha ja kandá sá'a tach̄i náún. 25 Ko naja ní kenda-ró kája'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ñin chaa ñu'un sa'ma ndúchá náún. Ko ná kastu'ún-rí, chaa káñu'un sa'ma lúu te ncháa v̄a'a-de ja kákusiñ iní-de, máni in̄i ve'e rey káxiukú-de. 26 Ko naja ní kenda-ró kája'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ñin chaa jáni tu'un Dios náún. Te suni ká'an-r̄i jíin-ró: Kúñá'nu xaan-gá-de vása ñin chaa jáni tu'un Dios. 27 Chaa yá'a kúu chaa yóso tú'un-de nuu tutú: Kuni so'o-ró chí táji-rí ndajá'a-rí kuxnúu-de jaq̄-de, te chaa-ún sátu'a-de ichi-ro vása jáa-ro, áchí. 28 Chí a ká'an-r̄i jíin-ró ja iní ñuyivi yá'a tú ío ni ñin chaa jáni tu'un Dios ja kúñá'nu-ga máa-de vása Juan chaa skuánducha. Ko máa cháa lúli-ga in̄i nuu ñátu'un andívi, chaa-ún kúñá'nu-ga-de vása Juan. Achí-ya. 29 Te chaa xini jíin taká ñáyivi-ún, kajini so'o tu'un ká'an-ya, te n̄i kajatá'ú-i tu'un Dios. Te n̄i kajanducha-í nuu Juan. 30 Ko chaa fariseo jíin cháa maestro ley, n̄i kaské'ichi-de tu'un kuni Dios ja sá'a-de, kuachi ja tú ní kajanducha-dé nuu Juan. 31 Te n̄i kach̄i máa Jító'o-yo: Naún tu'un yátá skétá'an-r̄i jíin ñáyivi yá'a núsáa, te naún ní k̄andaku-í. 32 Kákuu-i nátu'un suchí lúli káxiukú núyá'u, ja kákana kó'ó-i xin̄i tá'an-i: N̄i kaxndé'e-r̄i xkuili nuu-ro, te tú ní kájita já'a-ró: N̄i kanda'i-r̄i nuu-ro, te tú ní kánde'e-ro, áchí-i. 33 Chí n̄i kii Juan chaa skuánducha. Tú ní yéé-dé staa, tú ní jíi-de vino, te káka'an-ro: Tá'an-de tach̄i k̄ini. 34 Ko máa Sé'e chaa yéé-yá, jíi-ya. Te káka'an-ro: Yá'a ío ñin chaa yáji téyí, te jíi xaan-dé vino, chaa jiní tá'an jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuachi kúu-de. Achí-ro. 35 Ko ñin chaa ndichí, máni tiñu ndichí sá'a-de. Te súan kun̄i-ro jándáa ndichí-de. Achí-ya.

Jesús jíin ñá'an ndíso perfume

36 Te ñin chaa fariseo, n̄i ka'an nda'ú-de jíin Jesús kee-yá staa jíin-de. Te n̄i kivi-ya iní ve'e-de, te n̄i jungoo-ya já kée-yá. 37 Te ñin ña'an ío kuachi, kánchaa-ña ñuú yúan. Te n̄i jin̄i-ña já kánchaa Jesús ve'e ñin chaa fariseo. Te n̄i chaa-ña jíin ñin tiya'a perfume. 38 Te kánchaa-ña núu já'a-yá ichi yatá-yá. Te ndé'e-ña, te n̄i xndáji-ña já'a-yá jíin ndúcha núu-ña. Te n̄i nasí'ichí-ña já'a-yá jíin íxi xini-ña. Te n̄i tiyú'ú-ña já'a-yá, te n̄i jíi-ña perfume ja'a-yá. 39 Te fariseo, chaa n̄i kana xin̄i-yá-ún, súan n̄i jin̄i-de, te n̄i jani in̄i máa-de: Nú chaa jáni tu'un Dios kúu chaa yá'a, te kun̄i-de ndé ña'an kúu ña'an yá'a núu. Chí ña'an yá'a, ja ké'é-ña-dé, ña'an ío kuachi kúu-ña, áchí-de.

40 Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Simón, ka'an-ri ñn tu'un jíin-ró kuní-ri, áchí-ya jíin-de. Te máá-de, n̄i ka'an-de: Ka'an-ní, Maestro, áchí-de. 41 Te n̄i ka'an Jesús: ñn cháa já'a núu xu'ún, n̄i io uu cháa taú nuu-dé. ñn cháa, n̄i taú u'un ciento peso. Te inga cháa n̄i taú uu xiko uxí peso nuu-dé. 42 Te tú na jíin káñava'a cháa-ún ja nákunáa. Te n̄i sá'a-de tuká'nu in̄i nuu ndéndúú cháa-ún. Ka'an, ndé ñn cháa-ún kúmani-gá jíin-de núsáa. Achí-ya. 43 Te n̄i ka'an Simón: Jáni in̄i-ná ja cháa n̄i sá'a-ga-de tuká'nu in̄i nuu-ún, áchí-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Jandáa ká'an-ro, áchí-ya. 44 Te n̄i xíó kóto-ya íchi núu ñá'an-ún. Te n̄i ka'an-ya jíin Simón: Jiní-ro ñá'an yá'a náún. N̄i kivi-ri in̄i ve'e-ró, te tú ní já'a-ró ndúcha já ndúndoo ja'a-rí. Ko ñá'an yá'a, n̄i xndáji-ña já'a-rí jíin ndúcha núu-ñá. Te n̄i ñas'íchi-ña jíin íxi xini-ñá. 45 Tú ní tíyú'ú-ró rúu. Ko ñá'an yá'a, onde n̄i kivi-ri in̄i ve'e-ró, tú júkuifi-ña já tíyú'ú-ña já'a-rí. 46 Tú ní jí'i-ro aceite xini-rí. Ko ñá'an yá'a n̄i jí'i-ñá perfume ja'a-rí. 47 Núsáa te ká'an-ri jíin-ró, ja á n̄i sá'a-ri tuká'nu in̄i nuu táka kuachi-ña vasa ío kua'a, chi n̄i kumani xáan-ñá jíin-rí. Ko nú sá'a-ri tuká'nu in̄i nuu ñn cháa ío yaku-ni kuachi-de, te yaku-ni kumani-dé jíin-rí, áchí-ya. 48 Te n̄i ka'an-ya jíin-ña: A n̄i sá'a-ri tuká'nu in̄i nuu táka kuachi-ró, áchí-ya. 49 Te cháa káyee stáa jíin-yá, n̄i kakejá'a-de kájaní in̄i máa-de: Ndé cháa kúu cháa yá'a, ja sá'a-de tuká'nu in̄i nuu kuáchi, áchí-de. 50 Te n̄i ka'an-ya jíin ñá'an-ún: N̄i kandíja-ró, te yuán ní nama-ri róo. Kuá'an, te ma yú'ú-ga-ro, áchí-ya.

8

Tu'un ña'an ní kajatíñu nuu-yá

1 Yúan-na te kúkué-e-ga, te n̄i jika kuu-ya táka ñuu jíin rancho. Te jáni-ya tú'un va'a te kástu'ún-yá ndasa koo máa ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te máa uxí uu apóstol, kája'an-de jíin-yá. 2 Te suni ío yaku ña'an já á n̄i kata'an-ña tachí kini jíin kué'e, ja á ní nasáva'a-ya-ñá. Te ña'an-ún, suni kája'an-ña jíin-yá. Te ñn-ña kúu María ñuu Magdala. Te in̄i ña'an yúan n̄i kiñi'in-ya usiá tachí kini kája'an onde sáa. 3 Te sava-ga-ña káinaní-ña Juana, ñas'í cháa nání Chuza, cháa ndíso tiñu Herodes, jíin Susana, jíin kuá'a-gá ña'an. Te kajatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya.

Tu'un yátá siki cháa sáka trigo

4 Te n̄i kakutútú kuá'a xáan ñáyivi. Te ñáyivi káxiukú táka ñuu-ún, n̄i jakoyo-i nuu-yá. Te n̄i ka'an-ya ñn tu'un yátá jíin-i: 5 ñn cháa sáka trigo, n̄i kenda-de sáka-dé trigo-de. Te jachá-de, te ñn nun̄i ní jungava yu'íchi te n̄i jañu-i siki. Te tisaá andívi ní kakókó-tí. 6 Te inga n̄i jungava siki yúu. Te n̄i kana. Ko n̄i ichi, chi tú kajin. 7 Te inga n̄i jungava ma'ñú iñu. Te ñn núu-ni n̄i kakana iñu jíin. Te n̄i kajasu nuu. 8 Te sava n̄i kajungava nuu ñú'un vá'a. Te nuu ní kakana, te ja ñn, te n̄i ja'a ciento nun̄i. Achí-ya. Yúan-na te ká'an jaa-ya: Cháa ío so'o, kuni ná'in-de, te ná kuni so'o-de, áchí-ya. 9 Te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kajika tu'un-de-ya ñaún kuni ka'an tu'un yátá-ún. 10 Te n̄i ka'an-ya: Róo, chi a kuajuku'un in̄i-ro tú'un yísa'í yá'a sá'a Dios, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ko ká'an-ri tu'un yátá jíin sava-ga-i náva'a vasa ndé'é-i, ko ma kuní-i, te vasa jini so'o-i, ko ma júku'un in̄i-i. 11 Tu'un yátá yá'a kuní ka'an: Tata-ún kúu tu'un Dios. 12 Tata n̄i kajungava yu'íchi-ún kákuu cháa kájaní so'o tu'un. Te cháa-ni kui'ña te janchaa tu'un-ún in̄i añú-de náva'a tú kandíja-de te kaku-de. 13 Te ja ní

kajungava sikí yúu-ún kákuu cháa kájini so'o-de tu'un. Te kúsí iní-de jíin. Ko túu nuu káka yo'ó iní-de. Te yaku-ni kivi kákandíja-de. Te nú ndóna tundó'o sikí-dé te kányu'ú-de. ¹⁴ Te ja ní kajungava ma'nú íñu kákuu cháa kájini so'o-de. Ko nú kua'an-de, te kákutéñu-de jíin ndátíñu-de, chí kákuni-de kukúká-de náva'a koo síi iní-de. Yuán náa tú'un iní-de. Te tú yíja va'a nuní-dé. ¹⁵ Ko ja ní kajungava nuu ñú'un vá'a kákuu cháa kándeé añú va'a añú ndaa iní-de. Te tu'un ní kajini so'o-de-ún, ñú'un ní'in iní-de. Te kája'a-de nuní táka kivi.

Tu'un yiti

¹⁶ Tú ni ñn ñayivi chí'i-í ñu'un xiní yíti te jasú-i kisi sikí, ni tú jáni-i chíi jito. Chí sua kundij nuu ñn candelero, náva'a tuun ndua ñú'un nuu ñáyivi kivi koyo. ¹⁷ Chí tú íó ni ñn tiñu yísá'í sáni, chí stá'an ndijin-ya táka-ni. Ni tú íó ni ñn tu'un yísá'í sáni, chí vai ndijin taká-ni sá'a-ya, te kuní-yo núu. ¹⁸ Núsáá te ná kúni so'o va'a-ró, chí cháa ñáva'a, te kii-ga nuu-dé, te cháa tú ñáva'a, vasa jáni iní-de ja á ñáva'a-de te kuxio kí'in, áchí-ya.

Náa-ya jíin ñaní-ya

¹⁹ Yuán-na te ní jaa náa-ya jíin ñaní-ya núu-yá. Te tú ní kúu kivi koyo-ña núu-yá sikí já kuá'a ñáyivi. ²⁰ Te ní kakastu'ún ñáyivi-ún nuu-yá: Náa-ní jíin ñaní-ní ká'jin-ña yatá vé'e, te ka'an-ña jíin-ní kákuni-ña, áchí-i. ²¹ Yuán-na te ní ka'an-ya: Náa-rí jíin ñaní-rí kákuu ñayivi kájini so'o tu'un Dios, te káskíkuu-i, áchí-ya jíin-i.

Ja ní jukuiñi tachi xa'an ní sá'a-ya

²² Te ñn kivi, ní kivi-ya iní ñn barco jíin cháa káskuá'a jíin-yá. Te ní ka'an-ya jíin-de: Ná kíja'a-yó ingá lado mar. Te ní káskáka-ya barco kája'an-ya. ²³ Ko nini káskáka-de barco, te ní kixi-ya. Te ní ndona ñn tachi xa'an núu mar. Te ndúku chítú ndúcha iní barco, te a yani koo tundó'o núu. ²⁴ Te ní jakoyo-de nuu-yá. Te ní kaxndúko-de-ya. Maestro, Maestro, vina te naa-yo, áchí-de. Te ní nata'u núu-yá. Te ní ka'an xa'an-yá nuu tachi-ún jíin núu mar. Te ní kuná'in-ni. Te ná'in yúu íi-ní ní kuu. ²⁵ Te ní ka'an-ya jíin-de: Naja tú kákandíja-ró. Te káyu'ú-de, te kánaa iní-de kánde'é-de. Te káka'an jíin tá'an máa-de: Ndé cháa kúu cháa yá'a, ja ondé nuu tachi jíin núu ndúcha tá'ú-de tiñu te kájandatú nuu-dé, áchí-de.

Chaa tá'an tachi kini onde ndañúu Gadara

²⁶ Te ní jakoyo-de ñuu Gadara, ja kánchaa ichi núu ñúu Galilea. ²⁷ Te nuu ní jaa-ya núu ñú'un íchí, te ñn cháa ñuu-ún ní kita'an-de-ya. Te tá'an-de kua'a tachi kini. Te ní kuu kua'a kuiá ja tú ñú'un kuti-dé sa'ma, ni tú ncháa-de ñn ve'e, chí ma'nú vé'e añú ncháa-de. ²⁸ Te cháa-ún, ní jini-de nuu Jesús. Te ní jukuiñi jíti-de nuu-yá. Te ní kana jaa-de: Naún sá'a-ní jíin-ná Jesús, Se'e Dios, I'a kúñá'nu xa'an. Ká'an nda'ú-ná jíin-ní ma xndó'o-ní náá, áchí-de. ²⁹ Te ní tá'ú-yá tiñu nuu tachi kini-ún ná kenda kí'in iní cháa-ún, chí ní kuu kua'a kuiá xndó'o cháa-ún. Te ní kaju'ni-i cháa-ún jíin cadena jíin manea kaa. Ko ndi'i ní kukuáchí sá'a-de. Te kenda-de já'an-ni-de onde ñu'un té'é sá'a tachi kini-ún. ³⁰ Te Jesús, ní jika tu'ún-ya-de: Naún nání-ró, áchí-ya. Te ní ka'an-de jíin-ya: Ja kuá'a xa'an nání-ná, áchí, chí yí'i kua'a xa'an tachi kini iní-de. ³¹ Te ní kaka'an nda'ú tachi-ún jíin-ya ja ná tú táji-yá kí'in iní tunchi kúnú. ³² Te yuku yúan ó ñn tiku'ni kini kájitú-ti. Te yúan ní kaka'an nda'ú jíin-ya ja ná kuá'a-ya tú'un kivi koyo iní-ti. Te ní ja'a-ya tú'un kája'an. ³³ Te ní kenda tachi kini-ún iní

chaa-ún kája'an. Te nì kivi koyo inì kinì. Te tikunì kinì-ún nì kajungoyo-tì yúkava-ún onde inì mar. Te nuu mar nì kajitì-tì. ³⁴ Te chaa kándito-tì, nì kajinì-de ja súan nì kuu. Te nì kajinu-de kája'an-de. Te nì kakastu'ún-de nuu ñayivi ñúu-ún jín táka rancho. ³⁵ Te nì kenda koyo ñayivi-ún ja ndé'é-i naún nì kuu. Te nì jakoyo-i nuu Jesús. Te nì kajinì-i nuu chaa nì kenda tachì kini-ún, kánchaa-de nuu já'a Jesús, ñú'un-de sa'ma, te a nì nduva'a xinì-dé. Te nì kayu'ú-i. ³⁶ Te chaa nì kajinì, nì kajani-de tu'un nuu ñayivi-ún, ndasa nì nduva'a chaa nì ta'an tachì kini. ³⁷ Yúan-na te taká ñayivi ñúu Gadara, nì kaka'an nda'ú-i jín-yá ja ná kúxio-ya kí'in-ya, chì xaan káyu'ú-i. Te máa-yá, nì ndivi-ya iní barco. Te nì naxió káva-ya kuá'an-ya. ³⁸ Te chaa nì kakenda tachì-ún, nì ka'an nda'ú-de ja kuéni kí'in-de jín-yá. Ko Jesús, nì táji-yá-de kua'an-de: ³⁹ Kuáno'on vé'e-ró, te kani-ró tú'un ná ñá'nu xaan tínu nì sá'a Dios jín-ró, áchí-ya jín-de. Te máa cháa-ún nì kee-de kua'an-de. Te nì jani-de tu'un ní ñúu yúan ná ñá'nu xaan tínu nì sá'a Jesús jín-de. ⁴⁰ Yúan-na te nì najaa-ya. Te ñayivi-ún nì kaka'an va'a-i jín-yá, chì ndivii-í káindatu-i-ya.

Tu'un sesí'í Jairo

⁴¹ Te ñn chaa kúñá'nu inì ve'e sinagoga nání-de Jairo, nì chaa-de. Te nì jukuiñi jítí-de nuu já'a Jesús. Te nì ka'an nda'ú-de jín-yá ja ná kivi-ya iní ve'e-de. ⁴² Chì ío ñn sesí'í-de ja máa ñn-i nuu-dé, nátu'un uxì uu kuia-i. Te suchí-ún ndúkú-i kuu-i. Te nì kee Jesús kua'an-ya. Te kua'a ñayivi ní kajaxin-i-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñn ña'an kú'u kue'e niñi

⁴³ Te ñn ñasí'í nì kuu uxì uu kuia játì niñi-ñá. Te ña'an-ún nì janu-ña táka ndatíñu-ña ní kuu chaa táná. Te tú ní nduva'a-ña sá'a ní ñn-de. ⁴⁴ Te nì ja-ña íchi yatá-yá. Te nì ké'é-ña yú'u sá'ma-yá. Te nì ichì-ni nuu játì niñi-ñá-ún. ⁴⁵ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-ya. Te ndivii-dé tú ní kája'a-de tu'un. Te Pedro jín cháa ká'in jín-de yúan, nì kaka'an-de: Maestro, ñayivi kuá'a yá'a kájaxin-i ní, te a ká'an-ní: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-de. ⁴⁶ Ko nì ka'an Jesús: Ndaa ja ñn ñayivi ní ké'é rúu, chì nì jini-rì ja ní kenda fuerza inì-rì, áchí-ya. ⁴⁷ Yúan-na te ña'an-ún, nì jini-ña já tú ní kúu chisa'í-ña máa-ña, te nì chaa-ña kisi-i-ña. Te nì jukuiñi jítí-ña núu Jesús, te jito nuu táka ñayivi, nì jani ndaa-ña tú'un najá ní ké'é-ña-yá, te ndasa nì nduva'a-ni-ña ní sá'a-ya. ⁴⁸ Te máa-yá nì ka'an-ya jín-ña: Nì kandíja-ró, te yúan ní kaku-ró. Kuá'an, te ma yú'ú-ro. Achí-ya.

Ja ní nachaku sesí'í Jairo

⁴⁹ Te nini ká'an-ya súan, te nì chaa ñn mozo chaa kúñá'nu inì ve'e sinagoga-ún, nì kachì nuu-dé: A nì jí'í sesí'í-ro. Ma satéñu-ga-ro Maestro, áchí. ⁵⁰ Te nì jini so'o Jesús ja ní ka'an mozo-ún. Te nì kachì-ya jín cháa-ún: Ma yú'ú-ro: Kandíja-ni, te ná kaku sesí'í-ro. ⁵¹ Te nì kivi-ya iní ve'e. Te tú ní já'a-ya tú'un kivi ní ñn jín-yá, chì máa-ni Pedro jín Jacobo, jín Juan, jín táa náa suchí sí'í-ún. ⁵² Te kánde'e ndivii ñayivi te kándukuí'a inì-i. Te nì kachì-ya: Ma ndé'e-ro jíná'an-ró. Tú ní jí'í-i, chì kixi-ni-i, áchí-ya. ⁵³ Te nì kasákátá-i nuu-yá, chì nì kajinì-i ja á nì jí'í suchí-ún. ⁵⁴ Ko máa-yá, nì tñn-ya ndá'a-í. Te nì ka'an jaa-ya: Súchì, ndukoo, áchí-ya. ⁵⁵ Yúan-na te nì nachaku-i. Te nì nduko-o-ni-i. Te nì tá'ú-yá tínu ja ná kuá'a-de staa kée-í.

⁵⁶ Te táa-i náa-i, ni kakee nuu-dé kándé'é-de. Ko ni tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú ni ñn nuu kachí-de ja súan ni kuu.

9

Ja ní tájí Jesús uxí uu-de kája'an-de

¹ Te ni nastútú-yá ndí'uxí uu cháa-ún. Te ni ja'a-ya fuerza ini-de ja kúndéé-de jín taká tachí káni jín ja kuánchaa-de taká kue'e. ² Te ni tájí-yá-de kája'an-de ja ná káni-de tu'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, te ná násáva'a-de ñayivi káku'u. ³ Te ni ka'an-ya jín-de: Ma kúndiso kuti-ro ja kúu ichi, ni vara, ni ñunu, ni staa, ni xu'ún, ni ma kúndiso-ró úu su'nu. ⁴ Te ñani ve'e kúu nú ni kivi-ró, te kendo-ró yúan. Te yúan kenda-ró ki'in-ro. ⁵ Te nú ndé nuu tú kákuñi-i kuatá'ú-i róó, te nú ni kenda-ró ñuu yúan, te skóyo-ró tikachá ini ja'a-ro. Te súan kani ndaa-ro tú'un nuu-í jíná'an-i, áchí-ya. ⁶ Te ni kenda-de kája'an-de, ni kajikó ndúu-de taká ñuu, ni kajani-de tu'un. Te taká lado ni kanasáva'a-de ñayivi káku'u.

Ja ní kuñáá ini Herodes

⁷ Te Herodes, cháa tá'ú tiñu, ni jini tu'un-de taká tiñu ni sá'a-ya, te kuñáá ini-de, chí káka'an sava-i: Juan, cháa ni j'i, ni nachaku-de. ⁸ Te sava tuku-i: Ni ndenda Elías. Te sava-ga tuku-i: ñn cháa ni jani tu'un Dios onde sáa a ni nachaku-de. Achí-i. ⁹ Te ni kachí Herodes: Ni janchaa-ri xiní Juan. Te ndé cháa kúu cháa yá'a núsáa, chí jini tu'un-ri ja sá'a-de tiñu yá'a, áchí-de. Te ni kuñi-de ndé'é-de nuu Jesús.

Ja ní skée-yá u'un mil ñayivi

¹⁰ Te ni nchaa cháa káskuá'a-ún. Te ni kanakani-de tu'un nuu-yá taká tiñu ni kasá'a-de. Te ni ki'in-ya-dé, te kua'an sñn-ya jín-de ñn nuu ñu'un té'é, ñuu nání Betsaida. ¹¹ Te ni kajini ñayivi-ún. Te ni kandikin-i-ya, kája'an-i jín-yá. Te ni jatá'ú-yá-i, te ni jani-ya tú'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ni násáva'a-ya taká ñayivi káku'u. ¹² Te a kuá'ini. Te ni nchakoyo ndí'uxí uu-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de jín-yá: Tájí-ni ñayivi kuá'a yá'a ná kóngoyo-i taká ñuu jín taká rancho yani yá'a, te ndúkú-i ndénu ndo-i te ni'in-i staa kée-í, chí yá'a nuu ñu'un té'é ká'jin-yó, áchí-de. ¹³ Te ni kachí-ya jín-de: Kuá'a máa-ró já ná kée-í, áchí-ya. Te ni kaka'an-de: Tú ñaún káñava'a-ná, chí u'un-ni statilá jín úu-ni t'yáká. Te nú túu kikuáan-ná staa kée taká ñayivi yá'a, te ma kánda, áchí-de. ¹⁴ Chí ío nátu'un u'un mil cháa. Yúan-na te ni ka'an-ya jín cháa káskuá'a-ún: Ka'an jín ñayivi ná júngo ñn nuu ñn nuu-í nátu'un uu xiko uxí, uu xiko uxí ja ñn ñn, áchí-ya. ¹⁵ Te súan ni kasá'a-de, ni kasúngo ndí'i-de-i. ¹⁶ Te ni ki'in-ya ndí'ú'un statilá jín úu t'yáká-ún. Te ni ndakoto-ya íchi ándívi te ni jikan ta'u-yá ja'a statilá. Te ni sakuáchí-yá statilá-ún. Te ni ja'a-ya núu cháa káskuá'a jín-yá ni kajani-de nuu-í. ¹⁷ Te ndivii-í ni kayee-í. Te ni kanda'a chí-i. Te ni kanastútú-de uxí uu jika staa kuachí já ní ndendoso.

Tu'un ni ka'an ndaa Pedro

¹⁸ Te ñn kivi jikan ta'u máa ñn-ni Jesús, chí máa-ni cháa káskuá'a-ún ká'jin-de jín-yá. Te ni jika tu'un-yá-de: Te ruu, na cháa kúu-ri, káka'an ñayivi, áchí-ya. ¹⁹ Te ni kaka'an-de: Juan, cháa skuánducha, káka'an-i. Te sava-i: Elías. Te sava-ga-i: ñn cháa ni jani tu'un Dios onde aná'an, ni nachaku-de, áchí-de. ²⁰ Te ni ka'an-ya jín-de: Te róó, na cháa kúu-ri

káka'an máá-ró, áchí-ya. Yúan-na te Simón Pedro, ni ka'an-de: Máá-ní kúu Cristo Se'e Dios, áchí-de. ²¹ Yúan-na te ni ka'an xa'an-yá jín-de, te ni tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú ni ñin nuu kachí-de tu'un yá'a.

Jín kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

²² Te ni ka'an-ya: Jínu ñú'un ndó'o xa'an máá Sé'e cha'a, te cha'a ni kayii jín taká sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu, ma kuátú'un-de-ya, chi ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. ²³ Te ni ka'an-ya jín ndí'i-de: Nani cha'a nú kuní-de kii-de yata-rí, te ma chíñú'un-de máá-de te ná kuándéé iní-de jín tündó'o kii siki-dé taká kivi, te ná kúndikín-de ruu kii-de. ²⁴ Chi cha'a jítú iní-de kaku-de chi tündó'o kii siki-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu ñin cha'a ja siki rúu, ko kaku-de. ²⁵ Chi naún ní'in cháa, vasa ná kúndéé-de ní'in-dé ní'ñúyivi, te nú xnáa-dé máá-de, xí sjíta-de añú-de. ²⁶ Chi nú ndé cha'a kúka nuu iní-de nuu-rí jín núu tú'un ká'an-ri, suni súan kuka nuu iní máá Sé'e cha'a nuu cháa-ún kivi ndíi-ya. Te kivi-ún ñá'nu koto luu-ya jín Táa-ya, te suni jín taká ndajá'a ndóo-ya. ²⁷ Te jandaa ká'an-ri jín-ró, ja ío sava cha'a ká'in yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya.

Siki já túku ni nduu-ya

²⁸ Yúan-na te nátu'un nuu uná kivi já ní ka'an-ya tú'un yá'a, te ni jaka-ya Pedro, jín Juan, jín Jacobo, ni kaa-ya kuá'an-ya jín-de ñin yuku, kuákakan ta'u-yá. ²⁹ Te nini jikán ta'u-yá, te nuu-yá, tuku ni nduu. Te sa'ma-yá ní nduu kivi xa'an. Te ni kanandii ncháa. ³⁰ Te yúan ni kandatú'un úu cha'a jín-yá. Te cha'a-ún kakuu Moisés jín Elías. ³¹ Te kándii ncháa cha'a-ún. Te ni kaka'an-de tu'un ja á yani skikuu-ya tiñu-ya te kuu-ya ñuu Jerusalén. ³² Te Pedro jín cháa ká'in jín-de-ún káji'í xa'an-dé numá'ná te kákixi-de. Te nuu ní kanata'u núu-dé, te ni kajini-de ja ndíi ncháa Jesús, jín úu cha'a ká'in jín-yá-ún. ³³ Te nuu ní kakuxio cha'a-ún nuu Jesús, te ni ka'an Pedro jín-yá: Maestro, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a. Te ná sá'a-ná uní ve'e kuui, ñin kuu máá-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de. Te tú jini-de naún tu'un ni ka'an-de. ³⁴ Te nini ká'an-de, te ni cha'a ñin viko nú'un ní jasu ní núu-dé jíná'an-de. Te ni kayu'ú xa'an-dé ja ní kivi koyo-de chi viko nú'un-ún. ³⁵ Te chi viko nu'un yúan, ni kenda ñin tu'un ja ní ka'an: Yá'a kúu Se'e-ri, ja kúndá'ú iní-ri-i, te kuni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, áchí. ³⁶ Yúan-na te ni jukuiñi tu'un-ún. Te máá ñin-na Jesús kándii-ya núu-dé. Te máá-de tú ní káka'an kuti-dé. Te ní-ni kivi-ún tú ni ñin nuu ní kákachi-de ja súan ni kajini-de.

Siki súchí tá'an tachí kini

³⁷ Te inga kivi xían-ún, ni kanuu-ya yúku-ún. Te ñin ñayivi kuá'a, ni kenda-i ni kajata'an-i Jesús. ³⁸ Te nuu ñayivi kuá'a-ún ni kenda ñin cha'a ni kana jaa-de: Maestro, jikán ta'u-ná nuu-ní ja ndé'é-ní se'e-ná, chi máá ñin-i ñáva'a-ná. ³⁹ Chi ñin tachí kini tñin-ni-i. Te sanaa-ní te kána kó'ó-i sá'a, te já'ni yí'i-ni-i. Te sjáa-ní ti'ñu yu'u-í. Te xa'an stují-í. Te xa'an úu kenda. ⁴⁰ Te ni ka'an ndá'ú-ná jín cháa kákuá'a jín-ní yá'a ja ná kíñi'in-de kí'in. Te tú ní kakuu sá'a-de, áchí-de jín Jesús. ⁴¹ Te ni ka'an Jesús: Ñayivi xáan ní'in iní kakuu-ró ja tú kákandíja-ró. Nasaa-ga kivi kúnchaa-ri jín-ró te ndo'o-ri jín-ró. Kuá'a se'e-ró ná kí-i, áchí-ya. ⁴² Te nini ni kandita-i nuu-yá, te tachí kini ni stúncháa-ni-i. Te ni ja'ni yí'i xáan-ní-i. Ko máá

Jesús n̄i ka'an xaan-yá nuu tachí kíni-ún. Te n̄i nasáva'a-ya súchí-ún. Te n̄i nakua'a-ya-í nuu táa-i.

Jíin kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

⁴³ Te ndivii ñáyivi ní kánaa iní-i kándé'é-i ndasa ñá'nu káa Dios. Te n̄i kakee nuu-í kándé'é-i taká tiñu n̄i sá'a Jesús. Te n̄i ka'an Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ⁴⁴ Chu'un tu'un yá'a iní-ro jíná'an-ró. Ch̄i máá Sé'e cháa natuu-ya iní nda'a cháa ká'io kuachi, áchí-ya. ⁴⁵ Ko máá-de, tú ní kájuku'un iní-de tu'un yá'a. Ch̄i n̄i ka'an sa'í-ya tú'un yá'a náva'a ma júku'un iní-de. Te n̄i kayu'ú-de kaka tu'un-de-ya siki tú'un-ún.

Ja ní kastátá'an-de ndé cháa kúñá'nu-ga

⁴⁶ Yúan-na te n̄i kastátá'an-de nú ndé cháa kúñá'nu-ga. ⁴⁷ Ko Jesús, n̄i jini-ya já súan kájani iní-de. Te n̄i ki'in-ya ñin súchí lúli. Te n̄i jani-ya-í xiin-yá. ⁴⁸ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Cháa ja jíin sí'ví-rí játá'ú-de súchí yá'a, te ruu játá'ú-de. Te cháa játá'ú rúu, játá'ú-de i'a n̄i táji rúu vai-rí. Te cháa súchí-ga ma'ñú róo jíná'an-ró, cháa-ún kúñá'nu-de, áchí-ya. ⁴⁹ Yúan-na te n̄i ka'an Juan: Maestro, n̄i kajini-ná ñin cháa ja jíin sí'ví-ní kíñi'in-de tachí kíni kája'an, te n̄i kajasu-ná nuu-dé, ch̄i tú ndikín-de yóo, áchí-de. ⁵⁰ Ko n̄i ka'an Jesús jíin-de: Ma kasú-ro núu-dé jíná'an-ró, ch̄i cháa tú jító u'u yóo, jíin yóo ndújíin-de.

Ñayivi ñúu Samaria n̄i kaské'ichi-i-ya

⁵¹ Te n̄i kuyani ja kivi nó'on máá-yá onde andívi. Te n̄i cháa téyí iní-ya já kí'in-ya ñúu Jerusalén. ⁵² Te n̄i táji-yá cháa kua'an jíin tú'un káyoxnúu-de nuu-yá. Te cháa-ún kája'an-de. Te n̄i kivi-de ñin ñúu Samaria náva'a sátu'a-de te vása jáa-ya. ⁵³ Ko ñayivi yúan tú ní kájatá'ú-i-ya, ch̄i n̄i kajini-i ja íchi ñúu Jerusalén kí'in-ya núu. ⁵⁴ Te Jacobo jíin Juan, cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kajini-de yuán. Te n̄i kaka'an-de: Táta, á tú kuní-ní ná tá'ú tiñu-yóo kí ñu'un ichi andívi te ná xndí'i ñayivi yá'a, natu'un n̄i sá'a Elías. Achí-de. ⁵⁵ Yúan-na te n̄i jíó káva Jesús nuu-dé. Te n̄i ka'an xaan-yá jíin-de: Tú kajini-ro ndasa káa iní-ro, ⁵⁶ ch̄i máá Sé'e cháa, tú vai-ya já xnáa-yá añú ñayivi, ch̄i sua nama-ya-í, áchí-ya. Te kája'an-ya ingá ñuu.

Uu cháa ndúkú-de kundikín-de-ya

⁵⁷ Te kájika-ya kuá'an-ya. Te ñin cháa n̄i ka'an-de jíin-yá ichi-ún: Táta, kundikín-ná níi vasa ndé onde kí'in-ní, áchí-de. ⁵⁸ Te n̄i kach̄i Jesús jíin-de: Taká ñukui, ká'io yau kava káy'i-ti, te suni tisaa andívi ká'io taka-ti. Ko máá Sé'e cháa, tú nuu kusú-ya, áchí-ya. ⁵⁹ Te n̄i ka'an-ya jíin ingá-de: Kundikín ruu ná kí'on, áchí-ya. Te máá cháa-ún n̄i kach̄i-de: Táta, kuá'a-ní tu'un ná kichinduji-ná táa-ná xna'an-ga, áchí-de. ⁶⁰ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Skéndo taká ndiyi-ún ná chinduji tá'an ndiyi jíná'an. Te róo kuá'an te kani-róo tú'un taká lado, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ⁶¹ Yúan-na te suni n̄i ka'an ingá-de: Táta, kundikín-ná níi, ko kuá'a-ní tu'un ná kika'an-ná xna'an-ga jíin já ká'io ve'e-ná, áchí-de. ⁶² Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: ñin cháa nú jítu-de jíin latú-de, te ndé'é-de ichi yatá-dé, tú va'a cháa kúu-de ja kivi-de iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya.

10

Ja ní táji-yá un̄i xiko uxi-de kua'an-de

1 Yúan-na te onde ñi kuu taká tiñu yá'a, te máá Jító'o-yo ní jani-ya uní xiko uxi-ga-de. Te chaa-ún, ñi táji-yá uú uú-de káyoxnú-de nuu-yá kua'an-de taká ñuu jín lugar nuu á jani iní máa-yá ja kí'in-ya. 2 Te ñi ka'an-ya jín-de: Trigo ta'nu, jandáa kúu ja kuá'a, ko chaa ka'nu yaku-ni-de ío. Núsáa, te kakan ta'u-ro núu máá Tatá xiin trigo, ná táji-yá chaa ka'nu kikoyo-de nuu trigo-ya. 3 Kuá'an jín'an-ró. Ná kástu'un-rí nuu-ro, chí táji-rí róo kí'in-ro nátu'un lélú má'ñú yí'i. 4 Te ma kúndiso-ró bolsa, ni ñunu, ni ndijan-ro. Te nú ndéja ní ketá'an-ró jín íchi, te ma ndátu'un-ró jín. 5 Te nani ve'e nú kivi-ró, te xna'an-ga ka'an-ro: Ná sándéé iní ve'e yá'a, achí-ro. 6 Te nú iní ve'e yúan ío ñin chaa va'a iní, te tu'un ndéé ní ka'an-ro-ún ná jáa sikí-dé. Te nú tú kánchaa ñin chaa va'a iní, te tu'un ndéé-ún najaa-ni nuu-ro. 7 Te suni ve'e yúan kendoo-ró, te kee-ro, ko'o-ró ñaún kája'a-i nuu-ro. Chi chaa sátiñu, ni'in-dé kee-dé. Ma káka-ró ndíta'an ve'e. 8 Te nani ñuu nú ñi kivi koyo-ró, te nú kuatá'ú-i róo, yúan te kaji-ro jín'an-ró ñaún kájani-i nuu-ro. 9 Te nasáva'a-ró ñáyivi kaku'u káxiukú-i ñuu yúan. Te kachí-ro kúni-i: Nuu-ro jín'an-ró, a yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, achí-ro. 10 Ko nani ñuu nú ñi kivi koyo-ró, te nú tú ní kájatá'ú-i róo, te kenda koyo-ró iní ichi-í yúan, te ka'an-ro: 11 Onde tikacha ñú'un ío ñuu-ro yá'a ñi tñin iní ja'a-rí jín'an-rí, ná náskoyo-rí ja kúu sikí máa-ró. Te kuni-ro, ja á yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. 12 Te ká'an-rí jín-ró, kivi-ún te koo-ga tuká'nu iní ya núu ñáyivi ñuu Sodoma, vasa núu ñúu-ún. 13 Naka ndá'ú kuu róo ñuu Corazín, te naka ndá'ú kuu róo ñuu Betsaida. Chí nú iní ñuu Tiro jín iní ñuu Sidón ní sá'a-rí tiñu ñá'nu ja ní sá'a-rí nuu máa-ró yá'a núu, te inga kivi te a ñi kanakani iní ñáyivi-ún núu, te ku'un-i sa'ma ndái te ku'u-í yaa núu-í núu. 14 Núsáa te kivi kí juicio te koo-ga tuká'nu iní-ya núu ñuu Tiro jín núu ñuu Sidón vasa núu máa-ró. 15 Te róo, ñuu Capernaum, a ñi kuá'nu xa'an-ro jiní-ro náún, ko onde infierno najinu-ro. 16 Chaa jini so'o tu'un ká'an máa-ró, nuu-rí jini so'o-de. Te chaa sájá'a iní nuu-ro, nuu-rí sájá'a iní-de. Te chaa sájá'a iní nuu-rí, sájá'a iní-de nuu I'a ñi táji rúu vai-rí. Achí-ya. 17 Te ñi najakoyo uní xiko uxi chaa-ún kákusi iní-de, te káka'an-de: Táta, onde tachí kini káandatu nuu-ná ja jín sí'ví-ní vidáa, áchí-de. 18 Te Jesús, ñi ka'an-ya jín-de: Ñi jini-rí nuu Satanás ñi jungava ichi ándíví, nátu'un ñin taja. 19 Vina te kuá'a-rí fuerza nuu-ro náva'a kuañu-ro sikí kóo jín sikí kúrsiuku, jín sikí taká fuerza máa ja jito u'u yóo. Te tú ñaún sá'a kuti jín-ró. 20 Ko ma kúsi iní-ro jín tiñu yá'a ja káandatu tachí núu-ro, chí sua ná kúsi iní-ro ja á káyoso sí'ví-ró onde ándíví. Achí-ya. 21 Te suni hora-ún ñi kusí iní Jesús, onde jín Espiritu Santo, te ñi ka'an-ya: Ná kúta'u-ná nuu-ní Táa, Jító'o ándíví jín ñúyivi kúu máa-ní, ja ní jasú-ní taká tu'un yá'a nuu cháa ndíchi jín núu cháa kájuku'un iní. Te ñi stá'an ndijin-ní nuu cháa súchi iní jín'an-de. Chí súan ñi jata'an iní-ní Táa. 22 Taká ndatíñu ñi ja'a Táa-rí iní nda'a-rí. Te tú ni ñin jiní nuu máa Sé'e, chí máni máa Táa jiní-ya. Ni tú jiní ni ñin nuu máa Táa, chí máa Sé'e jiní, jín nani chaa ja kuni máa Sé'e te stá'an ndijin-ya núu-dé. Achí-ya. 23 Te ñin ñi jíó káva máa Jesús nuu cháa káskuá'a jín-yá. Te ñi ka'an-ya: Xáan ndatu chaa kuni tiñu ja ní kajini máa-ró. 24 Chí ká'an-rí jín-ro ja kuá'a cháa kájani tu'un Dios jín cháa kákuu rey, ñi kakuni-de ndé'e-de nuu ja kánde'e máa-ró, ko tú ní kájiní-de, te kuni so'o-de ja ní kájiní so'o-ró kuni-de núu, ko tú ní kájiní so'o-de, áchí-ya.

Chaa va'a ñuu Samaria

²⁵ Te yúan kánchaa ñin maestro ley, te ñi ndukuiñi-de chi koto nchaa-de-ya kuní-de: Maestro, ñaún sá'a-ná náva'a ñi'in tá'u-ná kuchaku-ná ñi káni, áchí-de. ²⁶ Te ñi ka'an máa Jesús jín-de: Ndasá yóso núu tutú ley. Ndasá ká'an ká'u-ró. Achí-ya. ²⁷ Te máa cháa-ún ñi ka'an-de: Kumaní-ro jín máa Tatá-ro Dios onde jín iní jín añu-ro jín ñi fuerza-ro jín ñi núu jini tuni-ro, te kundá'ú iní-ro tá'an-ró nátu'un kundá'ú iní-ro máa-ró, áchí-de. ²⁸ Te ñi kachi Jesús jín-de: Va'a ñi ka'an-ro. Sá'a súan, te ñi'in tá'u-ro kúchaku-ro núsáa, áchí-ya. ²⁹ Ko máa cháa-ún, kuní-de ja kée ndaa-de jín tú'un ká'an-de, te ñi jiká tu'un-de Jesús: Te ndéja kúu tá'an-ná, áchí-de. ³⁰ Te máa Jesús ñi ka'an-ya: ñin chaa ñi kenda-de ñuu Jerusalén. Te ñi kuun-de kua'an-de ñuu Jericó. Te ichi-ún ñi kenda ñakuí'ná núu-dé, te ñi kajanchaa ndatiñu-de, te ñi kastují-dé. Te ñi kee kája'an, ñi ndoo cháa-ún kátuu-dé. Te a yani kuu-de núu. ³¹ Te ñi kuu ja ichi-ún ñi kuun ñin sutu vai-de. Te ñi jini-de nuu cháa-ún. Te ñi sío-ni-de kua'an-de. ³² Suni súan ñin chaa levita, ñi kuyani-de lugar yúan. Te ñi jini-de nuu cháa-ún. Te ñi sío-ni-de kua'an-de. ³³ Ko ñin chaa ñuu Samaria, jika-de kua'an-de ichi-ún, ñi kuyani-de nuu kátuu cháa-ún. Te ñi jini-de. Te ñi kundá'ú iní-de cháa-ún. ³⁴ Te ñi jaq-de. Te ñi chu'un-de aceite jín alcohol nuu ní tují cháa-ún. Te ñi ju'ni-de nuu. Te ñi skáa-de cháa-ún sikí caballo-de. Te kua'an-de jín-de onde mesón. Te ñi jito-de cháa. ³⁵ Te ingá kivi xían-ún ñi kenda-de kua'an-de. Te ñi tava-dé uu peso ñi ja'a-de nuu cháa xín mesón. Te ñi ka'an-de: Koto-ni-de. Jín taká-ga ja kanú-ni jín-de, te nuu ncháa-ná, te nachunáa-ná nuu-ni, áchí-de. ³⁶ Núsáa te ja uní tá'an cháa-ún, te ndé ñin-de ñi kuu tá'an chaa ñi kenda ñakuí'ná nuu-ún, jáni iní-ro, áchí-ya jín-de. ³⁷ Te ñi ka'an máa cháa-ún: Chaa ñi kundá'ú iní-de-ún, áchí-de. Yúan-na te ñi ka'an Jesús jín-de: Kuá'an núsáa, te suni súan sá'a máa-ró, áchí-ya.

Ja ní jaq-ya núu María jín Marta

³⁸ Te jika-ya kuá'an-ya ichi. Te ñi kivi-ya ñin ñuu. Te ñin ñasí'i, nání-ña Marta, ñi kana-ña xini-yá ñi kivi-ya iní ve'e-ña. ³⁹ Te ña'an yá'a, ío ñin ku'u-ña nání María. Te María-ún, ñi jungoo-ña núu já'a Jesús, jimi ná'in-ña tú'un ká'an-ya. ⁴⁰ Ko Marta kutéñu-ña já tiní tiñu sá'a-ña. Te ñi jaq-ña núu-yá, te ñi kachi-ña: Táta, tú ndé'é-ni ja kú'u-ná ñi xndóo-i náa játiñu máa ñin-ná. Núsáa te ka'an-ni jín-i ná chindéé tá'an-i jín-ná. Achí-ña. ⁴¹ Ko ñi ka'an Jesús: Marta, Marta, xaan jítú iní-ro sátiñu-ro, te ja kuá'a tiñu sá'a-ró, te ñi ndukuí'a iní-ro jín. ⁴² Ko ío ñin-ni tiñu kánúu xaan. Te María, ñi nakaji-i tiñu kánúu-ún. Te ñi ñin, ma kúu kuanchaa nuu-í. Achí-ya.

11

Ja jikán ta'u-yo jín Padre Nuestro

¹ Te ñi kuu ja jikán ta'u-yá kánchaa-ya ñin lugar. Te nuu ní ndí'i ñi ka'an-ya, te ñin chaa káskuá'a jín-yá, ñi ka'an-de jín-yá: Táta, stá'an-ni nuu-ná ndasá kakan ta'u-ná jíná'an-ná, nátu'un ñi stá'an Juan nuu cháa káskuá'a jín-de, áchí-de. ² Te ñi kachi-ya jín-de: Nú kájikán ta'u-ro, te sua ka'an-ro: Táa máa-ná ja kánchaa-ni onde andívi, ná nákana jaa-ná ní jín sí'vi-ni. Te ná kóo ñuu nuu tá'u-ni tiñu. Te ná kóo taká tiñu játa'an iní máa-ni, nátu'un ío iní andívi suni súan ná kóo iní ñuyívi yá'a.

³ Staa káyee-ná taká kivi kuá'a-ní nuu-ná vina. ⁴ Te sá'a-ní tuká'nu iní-ní nuu taká kuachi-ná, chí suni máa-ná kásá'a-ná tuká'nu iní-ná nuu ñáyivi kásá'a-i falta nuu-ná. Te ma skívi-ní náá koto ncha*a*-i náá chí sua nama-ní náá nuu kini nuu kuá'a. Achí-ya. ⁵ Te ni ka'an-ga-ya jíin-de: Ndé róó íó ìin amigoro-*ro* te nú kí'in-*ro* núu-dé sava ñúú te kachí-*ro* kúni-de: Amigo, kua'a núu uní staa núu-rí, ⁶ chí ìin amigoro-*ri* ni chaa-de ve'e-*ri* ja jika-de viaje. Te tú ñaún kuá'a-*ri* nuu-dé kee-dé. Achí-*ro*. ⁷ Te chaa kánde*e* ichi iní ve'e ka'an-de: Ma stá'an-*ro* rúu, chí a ndasú yuxé'é-rí, te se'e-*ri* kákixi-i jíin-rí. Te ma kúu ndukoo-*ri* te kuá'a-*ri* nuu-*ro*. Achí-de. ⁸ Ká'an-*ri* jíin-ró, vasa ma ndúko*o*-de kuá'a-de nuu-*ro* já kúu-de amigoro-*ro*, ko ja xáan stá'an-*ro*-dé te yuán ndúko*o*-de te kuá'a-de taká ja jínu ñú'ún-ró. ⁹ Te ká'an-*ri* jíin-*ro* jíiná'an-ró: Kakan, te kuá'a-ya núu-*ro*. Ndúkú, te ní'in-*ro*. Ka'an, te ná núña ve'e kivi-ró. ¹⁰ Chi chaa jikán, te kí nuu-dé. Te chaa ndúkú, te ní'in-dé. Te chaa ká'an, te núña ve'e kivi-de. ¹¹ Te ndé ìin róó ìin táa iní ve'e kúu-ró. Te nú se'e-ró jikán-i staa núu-*ro*, te kuá'a-ró ìin yuu núu-í náún. Xí nú jikán-i ìin tiyáká, te lugar ja kuá'a-ró tíyáká, te kuá'a-ró ìin ko*o* nuu-í náún. ¹² Xí nú jikán-i ìin ndívi núu-*ro*, te kuá'a-ró ìin kúrsiuku nuu-í náún. ¹³ Te nú róó vasa chaa ñáá kákuu-ró, te kájiní-*ro* kuá'a-ró ndátíñu va'a nuu sé'e-ró, naga ni kuu máa Táa-*ro* I'a kánchaa andívi já má kuá'a-ya Espiritu Santo nuu cháa jikán núsáa. Achí-ya.

Siki tú'un Beelzebú káka'an-i jíin-ya

¹⁴ Te kíñi'in-ya ìin tachí ñí'in. Te nuu ní kenda tachí-ún kua'an, te chaa ñí'in-ún ni naka'an-de. Te taká ñáyivi ká'jin yúan ni kakee nuu-í kánde'é-i. ¹⁵ Ko sava ñáyivi-ún ni kaka'an-i: Jíin Beelzebú, chaa kúñá'nu nuu taká tachí, kíñi'in-de tachí kája'an, áchí-i. ¹⁶ Te sava-ga-i kájito ncha*a*-i-ya. Te ni kajikan-i ìin tuni ichi ándívi núu-ya. ¹⁷ Ko máa Jesús ni jini-ya já súan kájani iní-i. Te ni ka'an-ya jíin-i: Te nú ìin ñuu sásin máa, te kánakuatá'an máa, te ñuu yúan ma kúni'in. Te nú ìin ve'e sásin máa te kánakuatá'an máa, te ve'e yúan ma kúni'in. ¹⁸ Te nú Satanás suni sásin máa, ndasa kuni'in ñuu nuu tá'ú tiñu máa núsáa. Chí káka'an máa-ró ja jíin Beelzebú kíñi'in-*ri* tachí-ún kája'an. ¹⁹ Te nú ndújín Beelzebú jíin-rí ja kíñi'in-*ri* tachí kini. Núsáa te se'e-ró, ndé jíin kákiñi'in máa-i tachí-ún. Ja yúan máa-i, ná náku*x*ndí-i siki-*ro*. ²⁰ Ko nú jíin xiní ndá'a Dios kíñi'in-*ri* tachí kini kája'an, jandaa kúu ja núu-*ro* ní chaa ñuu nuu tá'ú Dios tiñu núsáa. ²¹ Nú ìin chaa kándáján, te jíin machete ndíto-de yujé'é-de, yúan-na te ká'jin va'a taká ndatíñu-de. ²² Ko nú ja*a* inga chaa ni'in-ga vása máa-de, yúan-na te kundé*e* cháa-ún jíin-de, te kuanchaa ndí'i-ni machete-de nuu-dé ja ndíto-de jíin. Te kíñi'in ndí'i ndatíñu-de. ²³ Nú ndé chaa tú ndújín-de jíin-rí, núsáa te jíto u'u-de ruu. Te chaa tú nástútú jíin-rí, jachá-de. ²⁴ Nú ni kenda ìin tachí kini iní ìin chaa te jika kuu nuu ñú'un té'é, ndúkú núu júngoo te tú ní'in, yúan-na te ka'an: Ná nó'on-*ri* ve'e nuu ní kenda-*ri*, achí. ²⁵ Te nú ni ncha*a* te jini ja vé'e luu kúu, chí ni ndundoo, ²⁶ yúan-na te kí'in tachí-ún, te kuaka tá'an jíin usiá-ga tachí ñáa-ga káa vása máa. Te kivi koyo, te kuxiuku yúan. Núsáa te ví'i-ga tá'an chaa yúan onde sandí'i-na vása já xnáñúú núú, áchí-ya. ²⁷ Te ni kuu ja ká'an-ya tú'un yá'a. Te ìin ña'an kánde*e* ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún, ni kana jaa-ña xiní-ya: Xáan ndatu ña'an ní skáku ní, te ni skáxin-ña ní, áchí-ña. ²⁸ Te ni ka'an-ya: Sua ndatu-ga kúu ñáyivi kájiní so'o tu'un Dios, te káchu'un iní-i, áchí-ya.

Ja kájikan-i ñn tuni

²⁹ Te ni kataka ñayivi núu-yá, te ni ka'an-ya: Ñayivi ñáá yá'a, kájikan-i tuni, ko ma kuá'a-rj nuu-í, chi tuni Jonás kúu ja kí nuu-í. ³⁰ Chi náty'un Jonás, ni kuu-de ñn tuni nuu cháa ñuu Nínive, suni súan máá Sé'e cháa kuu-ya ñn tuni nuu ñáyivi yá'a jíná'an-i. ³¹ Te reina onde ichi sur, nachaku-ña jín ñáyivi yá'a kivi kí juicio. Te nakuxndíi-ña sikí-í. Chi onde jíká xaan ní kii-ña ní jini so'o-ña tú'un ndíchi ní ka'an Salomón. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándii yá'a vásá Salomón. ³² Taká cháa ñuu Nínive nachaku-de jín ñáyivi yá'a kivi kí juicio, te nakuxndíi-de sikí-í. Chi máá-de ni kanakani iní-de kivi ní jani Jonás tú'un nuu-dé. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándii yá'a vásá Jonás.

Tu'un yiti

³³ Tú ni ñn cháa, nú ni chi'i-de ñu'un xiní yiti, te chisa'í-de yiti-ún chij nundóo. Chi sua kani-de nuu candelero, náv'a ná kuní ñayivi kivi koyo iní ve'e, nuu máá luz. ³⁴ Lámpara yiki kúñu kúu nduchi-yo. Te nú nduchi-ro ío va'a, ñí-ni yiki kúñu-ró ndíi ncháa. Ko nú nduchi-ro káñáa, te ñí-ni yiki kúñu-ró kánde ñuñáa. ³⁵ Koto ñúkuún-ró máá-ró núsáa, chi luz kánde iní-ro sanaa te ñu'un tuún kúu. ³⁶ Nú ñí yiki kúñu-ró ndíi ncháa, ni tú ío ñn tí'li nuu túún, ñí nándii ncháa núsáa, náty'un ñn lámpara ja xú'ún kayú. Achí-ya.

Ja ní kana jín-yá nuu cháa fariseo

³⁷ Te nini ka'an-ya, te ni ka'an nda'ú-ni ñn cháa fariseo jín-yá ja kée-yá staa jín-de. Te ni kivi Jesús iní ve'e cháa-ún. Te ni jungoo-ya kée-yá staa jín-de. ³⁸ Te cháa-ún, ni jini-de nuu-yá. Te ni naa ini-de ndé'é-de ja tú ní nánda'á-yá te yée-yá staa. ³⁹ Te máá Jító'o-yo ní ka'an-ya jín-de: Jandaa kúu, chi róo, cháa fariseo, kanakacha-ró ichi yatá tindo'o jín ichi yatá kó'o. Ko ichi ini-ro, chi ni kachítu ndíi-ro jín tú'un kuí'ná jín tú'un ñáa. ⁴⁰ Cháa káñáa jíná'an-ró. I'a ni sá'a ichi yatá, á tú suni ní sá'a-ya ichi ini. ⁴¹ Ko taká ja kéndoo sobra nuu-ro, te kája'a-ró kúu caridad, te kájani iní-ro ja taká tiñu kásá'a-ró ío ndoo ja súan. ⁴² Naka nda'ú kuu róo cháa fariseo, chi kája'a-ró ñn sikí uxí ita minú jín ruda jín taká yua, nuu Dios, te tú kásá'a kuti-ro tiñu ndaa, ni tú maní-ro jín-yá. Ní kásá'a-ró ndéndúu tiñu yá'a te ma xndóo-ró ingá tiñu-ún núu. ⁴³ Naka nda'ú kuu róo cháa fariseo, chi xaan kákuni-ro silla onde xiní mesa iní ve'e sinagoga. Te ka'an sa'an ñayivi jín-ró núyá'u kákuni-ro. ⁴⁴ Naka nda'ú kuu róo cháa káchaa tutu jín cháa fariseo, chi cháa uu xiní kákuu-ró. Náty'un ve'e añú ja tú ndijín kánde, súan ká'io-ró, te cháa kájika kuu, tú jini-de ja jañú-de sikí, áchi-ya jín-de. ⁴⁵ Te ñn cháa kúu maestro ley, ni ka'an-de: Maestro, nuu ní ka'an-ní tú'un yá'a, suni ni ka'an-ní sikí máá-ná jíná'an-ná, áchi-de jín-yá. ⁴⁶ Te ni ka'an-ya: Naka nda'ú kuu róo cháa maestro ley jíná'an-ró, chi káchaa-ró carga ve'e sikí taká cháa ja tú kákuu kundiso-de. Ko máá-ró, ni tú káké'é-ró carga-ún vasté jín ñn nda'a lúli-ró. ⁴⁷ Naka nda'ú kuu róo jíná'an-ró. Chi kásá'a-ró ve'e añú cháa ni kajani tú'un Dios. Te ni kaja'ni taa-ro-dé jíná'an-de. ⁴⁸ Súan kúu ja káka'an ndaa-ro ja kájata'an iní-ro tiñu ní kasá'a taa-ro. Chi jandaa kúu ja ní kaja'ni-dé cháa-ún. Te máá-ró, ni kasá'a-ró ve'e añú ndiyi-ún. ⁴⁹ Ja yúan súni ní ka'an Dios ñn tú'un ndíchi: Tájí-rí cháa kani tú'un-rj jín cháa apóstol ki'in nuu-í jíná'an-i.

Te sava-de ka'ni-í te sava-ga-de chindikin-i, áchí Dios, ⁵⁰ náva'a siki ñáyivi yá'a ná koo kuachi cuenta ja ní jati niñi táká cháa ni kajani tu'un-ri onde kivi ní jungoo ñuyivi, ⁵¹ onde niñi Abel, te onde niñi Zacarías, cháa ni jii sava mañú altar jín ve'e ij. Súan ká'an-ri jín-ró, ja siki ñáyivi yá'a kuu kuachi-ún. ⁵² Naká ndá'ú kuu róo maestro ley, chi ni kajanchaa-ro ndákáa kivi-i iní tu'un ndíchi núú, te ni kajasu-ro núú cháa kákuñ skuá'a. Ko ni máa-ró suni tú ní káskuá'a-ró, áchí-ya. ⁵³ Te nini ká'an-ya tú'un yá'a, te cháa káchaa tutu jín cháa fariseo, ni katau xaan-dé nuu-yá. Te ni kastátá'an-de jín-yá ja ná ká'an-ga-ya kuá'a tú'un. ⁵⁴ Chi kábito yu'u-dé-ya, ja sánaa te ni'in-dé yaku tu'un ká'an-ya, náva'a kakan-de kuachi siki-yá.

12

Cuenta yujan ía cháa fariseo

¹ Nini súan kúu, te ni kácututú kuá'a xaán ñáyivi, ja kájañu tá'an-i. Te ni ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá: Koto va'a-ró máa-ró núú yujan ía cháa fariseo, chi yuán kúu tu'un yóso yú'u. ² Chi tú ni ñn naún yíndi'u ja má kenda ndijin. Ni tú ni ñn ja yisa'í ja má kuní-yo núú. ³ Núsáa, taká tu'un ni ka'an-ro ñúñaá, onde nuu ío ndijin ná kúni so'o-i. Te tu'un ni ka'an yaá-ro ní kajini so'o-i ká'in-i iní ve'e, te onde xiní ve'e ná koo jaa tu'un.

Ndeja yú'ú-yo koto-yó

⁴ Ko amigo, ká'an-ri jín-ró jíná'an-ró: Ma yú'ú-ro koto-ró ñáyivi já'ni yiki kúñu-yó, chi nú ni ndi'i ni kaja'ni-í, te tuká inga naún kúu sá'a-ga-i. ⁵ Ko ná stá'an-ri nuu-ro ndé ja yú'ú-ro koto-ró. Ío ñn ja nú a ni ja'ni-í róo te ío poder yuán chindee róo nuu infierno. Yuán yú'ú-ro koto-ró núsáa. Yuán kástu'ún-ri nuu-ro. ⁶ Tú kúya'u u'un tisaá ja úu xu'ún náún. Te tú ni ñn-ti náa iní Dios. ⁷ Chi a ni ka'u-ya ondé taká ixi xiní-ro. Núsáa te ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chi kánúu-ga-ro vasa kuá'a tisaá. ⁸ Te ká'an-ri jín-ró: Nú ndé cháa kani ndaa-de tu'un-ri nuu ñáyivi, suni súan máa Sé'e cháa nakani ndaa-ya tú'un-de nuu ndajá'a Dios. ⁹ Ko nú ndé cháa ské'ichi-de ruu nuu ñáyivi, suni súan ské'ichi-ri-de nuu taká ndajá'a Dios. ¹⁰ Te nú ndé cháa ka'an ndiva'a-de siki máa Sé'e cháa, koo tuká'nu iní-ya núu-dé. Ko nú ndé cháa ka'an ndiva'a-de siki Espíritu Santo, ma koo tuká'nu iní nuu-dé. ¹¹ Te nú ni kajanchaka-i róo iní ve'e sinagoga nuu cháa kákuña'nu jín núu cháa tá'ú tiñu, ma nákani xaán iní-ro ndasa xndió káni-ró tú'un, xí ndasa ka'an-ro. ¹² Chi máa Espíritu Santo stá'an-ya núu-ro ndasa kanúú tú'un ka'an-ro hora-ún, áchí-ya.

Siki já kútóo iní

¹³ Yuán-na te ñn cháa kánde-de nuu ñáyivi kuá'a-ún, ni ka'an-de jín-yá: Maestro, ka'an-ní jín ñani-ná ná ká'ncha sava-de ta'u-ná jín-ná, áchí-de. ¹⁴ Ko máa-yá ni ka'an-ya jín-de: Utañe, ndéja ní jani ruu ja kúu-ri cháa sándaá xí cháa ka'ncha sava ta'u já kúu róo jíná'an-ró. Achí-ya. ¹⁵ Te ni ka'an-ya jín-de: Koto va'a-ró máa-ró, te ma kútóo iní-ro, chi vasa kua'a xaán ndátíñu ñáva'a ñn cháa, ko nasu já jín yuán te kuchaku jín'ún-de, áchí-ya. ¹⁶ Yuán-na te ni ka'an-ya ñn tu'un yátá jín-i: Ni io ñn cháa kúka. Te ni ndea xaán nuní-dé. ¹⁷ Te cháa-ún, nákani iní-de: Ndasá sá'a-ri, chi tuká núña yaka-ri nataan-gá-ri niñi-ri, áchí-de. ¹⁸ Te ni kachi-de: Sua ná sá'a-ri. Ná kanú-ri yaka-ri. Te nakani-ri ja ká'nu-ga. Te yuán nataan ndi'i-ri niñi-ri jín taká-ga ndatíñu-ri. ¹⁹ Yuán-na te kachi-ri jín iní jín

añú-ri: Vina te kua'a xáan ndatíñu ñáva'a-ró já kánda kua'a kuiá. Ná ndéatú-ro te kaji-ro kó'o-ró, te ná kúsiñ iní-ro núsáa, áchí-de jíin máa-de. ²⁰ Ko ñi kachi Dios jíin-de: Chaa ñáa kúu-ró. Akuáa vina te kuu-ro. Te ndatíñu ñi sátu'a-ró-ún, ndé chaa kuu. Achí Dios. ²¹ Súan ío siki chaa ja sákúká-de máa-de, ko tú kúká-de nuu Dios.

Ma nákani iní-yo siki já kúchaku-yo

²² Te ñi ka'an-ya jíin chaa káskuá'a jíin-yá: Núsáa te ka'an-ri jíin-ró, ma nákani iní-ro siki já kúchaku-ro, nú ndasa kee-ro, ni siki yiki kúñu-ró, nú ndasa kundii kunamá-ro. ²³ Á tú kánúú-gá vida-ro vása já kée-ro, te yiki kúñu-ró vása sá'ma-ro náún. ²⁴ Nde'é-ró tikaá, tú jítu-ti, ni tú nástútú-tí, ni tú náchiva'a-ti iní yaka-ti, chi máa Dios skée-yá-ti. Á tú kánúú-ga-ro vása kiti-ún. ²⁵ Ko ndé róo ja súan nákani iní-ro te á kuu chísó-ga-ro máa-ró ñin yiki. ²⁶ Te nú ma kúu sá'a-ró vasté ñin tiñu lúli-ga súan, te naja kánakani iní-ro jíin sáva-ga-ún núsáa. ²⁷ Nde'é ndasa kája'nu ita yuku. Tú sátiñu, ni tú táú. Ko ka'an-ri jíin-ró ja rey Salomón kivi ní kuñá'nu xaan-dé ni tú ní kúu ku'un-de sa'ma súan naty'un ita-ún. ²⁸ Te Dios, nú súan skúnamá-ya ita yuku-ún ja ío vina te yuchaan kayu nuu ñú'ún, naga ñi kuu ja má skúnamá-ya róo. Te naja tú kákandíja va'a-ró. ²⁹ Te ma kuítú iní-ro ndasa kee-ro, xí ndasa ko'o-ró ni ma nákani xaan iní-ro núsáa. ³⁰ Chi taká ndatíñu yá'a kájitú iní ñayivi ñúyivi jíin. Ko máa Táa-ro a jiní-ya já kánandí'i-ró taká ndatíñu yá'a. ³¹ Ko kuítú iní-ro kivi-ró iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Yúan-na te kua'a-ga-ya taká ndatíñu-ún nuu-ro. ³² Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chi vasa tiku'ni lúli kákuu-ró, ko máa Táa-ro ándívi, a ñi kusii iní-ya já nú-ro kuá'a-ya ñúu nuu tá'ú-yá tiñu. ³³ Xikó taká ndatíñu-ró, te sá'a-ró caridad. Ndúkú-ró bolsa ja má kútú'ú kuátíñu-ró. Te suni taan-ro yaji-ro ondé ándívi nuu tú naa. Chi yúan ma kúu kivi ñakuí'ná, ni ma kúu chaa tikixin te stívi-tí. ³⁴ Chi nuu kánde yaji-ro, yúan kúu nuu kuítú iní-ro jíin. ³⁵ Ku'ni ñi in chíi-ró jíná'an-ró, te lámpara máa-ró, ná kóo tu'a-ni ñu'un iní.

Ja ní káindatu mozo jito'o-i

³⁶ Te máa-ró jíná'an-ró ná kóo tu'a-ró naty'un mozo káindatu-i jito'o-i ja ncháa-de kua'an-de viko tánda'a, náva'a nú ñi nchaa-de te ka'an-de, te kuña-ni-i ve'e jíná'an-i. ³⁷ Xáán ndatu kuu mozo-ún te nú ñi nchaa jito'o-i nuu-í, te jiní-de ja kándito-i. Jandáa ka'an-ri jíin-ró ja kú'ni-de chíi-de, te nuu mesa súngeo-de mozo-de te kani-de ko'o-í jíná'an-i. ³⁸ Te vasa ná cháa-de ñúú, xí vasa ná ncháa-de ja'a ñuu, te nú suni súan kuní-de sá'a mozo-ún ja kándito-i, ndatu xaan kéndoo mozo-ún jíná'an-i. ³⁹ Ko ná júku'un iní-ro tú'un yá'a. Táa iní ve'e, nú ní jiní-de na hora kúu ja kí ñakuí'ná te kundito-de núú, te ma kuá'a-de tu'un sakuí'ná vé'e-de núú. ⁴⁰ Te róo suni súan koo tu'a-ró, chi máa kivi já tú naún káani iní-ro, te nchaa-ni máa Sé'e chaa, áchí-ya jíin-de. ⁴¹ Yúan-na te Pedro, ñi jika tu'ún-de-ya: Táa, máa-ni nuu náa jíná'an-ná ka'an-ní tu'un yá'a náún, xí súni ka'an-ní nuu taká-ga chaa yá'a, áchí-de. ⁴² Te ñi ka'an máa Jito'o-yo: Ndeja kúu ñin mozo ndito xiní já skíkuu va'a, chi máa jito'o, kani-de mozo-ún ná kóto-i se'e-de náva'a skée-í suchí-ún máa hora ja xín tiñu. ⁴³ Xáán ndatu kuu mozo-ún, te nú ñi nchaa jito'o-i te nani'ín-dé-í sá'a-í súan. ⁴⁴ Jandáa ka'an-ri, ja káni-de mozo-ún ja kóto-í taká ndatíñu-de. ⁴⁵ Ko

nú mozo-ún jáni iní-i: Kúkuéé-ga te nchaa jito'o-ri, achí máá-i. Te kejá'á-i stují-í mozo máá-i jíin ñá'an kájatíñu nuu-í. Te kee-í te ko'o-i, te najini-i.⁴⁶ Te mozo-ún, nú ní nchaa jito'o-i kivi já tú ndátu-i jíin hora ja tú jini-i, te xndó'o-de-i, te kiñi'in-de-i onde jíin cháa tú káskíkuu va'a.⁴⁷ Chí nú ndé mozo a jini-i tiñu ndasa játa'an iní jito'o-i, te nú tú ní sátu'a-i, ni tú ní skíkuu-i tiñu kuní máá-de, ndo'o xaan-í yunu xí.⁴⁸ Ko nú ndé mozo tú jini-i tiñu ndasa játa'an iní jito'o-i, te nú sá'a-i tiñu ñáá ja xndó'o-de-i núú, yúan-na te yakú-ni yunu xí ndo'o-i. Chí nú kuá'a-ya kuá'a ndátíñu nuu in cháa, te nandakan kua'a-ya nuu-dé. Te suni súan nú kua'a ndátíñu kátatu-i in cháa, ví'í-gá nandakan-i nuu-dé.

Sikí tú'un sásin máá jíná'an

⁴⁹ Ní kii-ri ja chíndee-ri ñu'un iní ñuyívi yá'a. Te xaan kuní-ri ja ná kóo.⁵⁰ Te ío in tundó'o ja kuánducha-rí jíin, ko xaan nduku'á iní-ri onde ná skíkuu-ri.⁵¹ Kájani iní-ro já ní chaa-ri ja kóo ná'in-ni iní ñuyívi náún. Ká'an-ri jíin-ró ja ná túu, chí sua ndonda sikí tá'an.⁵² Chí in-ni ve'e koo u'un ñayívi, te sásin máá jíná'an. Uní ndonda sikí úu, te uu ndonda sikí uní.⁵³ Chí ndonda sikí tá'an, táa sikí sé'e-de, te se'e sikí táa-i. Náa sikí sésí'í-ña, te sesí'í sikí náa-i. Náchisó sikí sejanú-ña, te sejanú sikí náchisó-i. Achí-ya.

Sikí tuni skuá'a-yó

⁵⁴ Te suni ní ka'an-ya jíin ñáyívi kuá'a-ún: Nú ní kajini-ro nána viko íchi nú kée ndikandii, te káka'an-ro: Kuun sau, áchí-ro, te kúu súan.⁵⁵ Te nú ní nana nuu tachí, te káka'an-ro: Nandii, áchí-ro, te súan kúu.⁵⁶ Chaa uu xiní kákuu-ró. A kájiní-ro ngún kuní ka'an tuni iní ñuyívi jíin ándívi, te naja tú kánakuni-ro kivi yá'a núsáa.⁵⁷ Te naja tú kátava máá-ró cuenta ndé ja kúu tiñu va'a núsáa.⁵⁸ Ko nú kua'an-ro núu juez jíin cháa jito u'u róó, te yachí ná ndátu'ún vá'a-ró jíin-de nini ká'jin-ró íchi jíin-de. Chí nú túu, te kuá'a-de róó nuu juez, te juez kuá'a-de róó nuu policía, te policía chindee-de róó vekaa.⁵⁹ Te ká'an-ri jíin-ró, ja má kenda kuti-ro yúan onde nú tú chunaa-ro táká centavo, áchí-ya jíin-de.

13

Kánúu nákani iní-yo

¹ Te suni kivi-ún ká'jin yakú cháa jíin-yá yúan. Te ní kajani-de tu'un nuu-yá ndasa ní kata'an cháa ñuu Galilea. Chí Pilato, ní sáká núu-de niñi cháa-ún jíin niñi kiti já kásoko-í nuu Dios.² Te ní ka'an Jesús: Chaa ñuu Galilea yúan, ja súan kándo'o-de tundó'o-ún, te á ní io xaan kuáchi-de vásá táká-ga cháa ñuu Galilea, kájani iní-ro náún.³ Ná kástu'ún-rí nuu-ro já túu, chí suni súan naa-ro jíná'an-ró nú tú nakani iní-ro.⁴ Te suni xia'un uní cháa ja sikí máá-de ní ndua torre ñuu Siloé te ní kaji'i-de, á ní kasá'a-de kuáchi xaan-gá vásá táká-ga cháa káxiukú ñuu Jerusalén, kájani iní-ro náún.⁵ Ná kástu'ún-rí nuu-ro já túu. Chí suni súan naa-ro jíná'an-ró nú tú nakani iní-ro. Achí-ya.

Tu'un mérkexe

⁶ Te ní ka'an-ya tú'un yátá yá'a: In cháa ñáva'a-de in mérkexe ja ní nachu'un-de ma'ñú itú uva-de. Te ní jaa-de ndúkú-de nde'e xiní. Te tú ní ní'in kúti-dé.⁷ Te ní kachí-de jíin mozo ndíto itú uva-ún: Vina te a ío

unĭ kuaĭ kĭndúkú-rĭ nde'e xini mérkexe yá'a, te tú ní'in kúti-rĭ. Xiti ná kí'in. Naja kándii satéñu nuu ñú'un yá'a. Achí-de. ⁸ Yúan-na te nĭ ka'an máá mozo: Táta, skéndo-ní, ná kúndii vasté ingá kuaĭ yá'a, onde ná sáyúchí-ná ja'a te chu'un-ná ja'an te nándeó. ⁹ Te nú nĭ ja'a nde'e, te ío va'a. Te nú túu, te vásá xiti-ní achí-i. Achí-ya.

Tu'un ña'an jĭka tí'í

¹⁰ Te ĩn kivi ndétatú nĭ stá'an-ya tú'un inĭ ĩn ve'e sinagoga. ¹¹ Te nĭ kenda ĩn ña'an tá'an-ña ĩn tachĭ kĭni ja ní kuu xia'un unĭ kuaĭ kú'u-ña. Te nĭ kaĭ-ña, jĭka tí'í-ña, chĭ tú kúu kuti ndúko tuun-ña. ¹² Te nĭ jinĭ Jesús nuu-ñá. Te nĭ kana-ya xini-ñá. Te nĭ kachĭ-ya jĭn-ña: Nána, vina te a nĭ nduva'a-ní ja kú'u-ní, achí-ya. ¹³ Te nĭ chaa-ya ndá'a-yá sikĭ-ñá. Te nĭ ndúko tuun-ni-ña, te nĭ nakana jaa-ña Dios. ¹⁴ Te chaa kúñá'nu inĭ ve'e sinagoga, nĭ kitĭ inĭ-de nuu Jesús ja ní nasáva'a-ya-ñá kivi ndétatú. Te nĭ ka'an-de jĭn ñáyivi kuá'a-ún: Iñu kivi ío sátiñu-ró, te kivi-ún chakoyo-ró kúu tana-ro. Ko kivi ndétatú yá'a, chi ma kúu, achí-de. ¹⁵ Yúan-na te nĭ ka'an máá Jító'o-yo jĭn-de; Chaa uu xini kákuu-ró. Ja kúu kivi ndétatú te tú kándajĭ-ró xndikĭ-ro xí burro-ró núu káye-tí-ún, te tú káskó'o-ró-tí nducha náún. ¹⁶ Te ses'í Abraham yá'a, nú'ni-ña xiá'un unĭ kuaĭ nĭ sá'a kui'na. Te tú ío va'a ndájĭ-rĭ-ña kivi ndétatú náún, achí-ya. ¹⁷ Te súan nĭ ka'an-ya tú'un yá'a. Te nĭ kakuka nuu táka chaa kájito u'u-ya-ún. Ko taká ñayivi, nĭ kakusĭ inĭ-i jĭn táka tiñu ñá'nu nĭ sá'a-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

¹⁸ Te nĭ ka'an-ya: Ndasá kuni koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te na jĭn skétá'an-rĭ. ¹⁹ Kúu nátu'un ndikin yuá mostaza ja ní ki'in ĩn chaa te nĭ chaa-de nuu itú-de. Te nĭ ja'nu. Te nĭ kuu ĩn yunu ká'nu. Te tisa andívi nĭ kasá'a-tĭ taká-tĭ chí nda'a-ún. Achí-ya.

Tu'un yátá yujan íá

²⁰ Te nĭ ka'an tuku-ya: Naún tu'un yátá skétá'an-rĭ jĭn ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ²¹ Kúu nátu'un yujan íá ja ní ki'in ĩn ña'an. Te nĭ chisa'í-ña chí unĭ tiyii yúchi onde nĭ ndí'í nĭ kuu íá ní sá'a. Achí-ya.

Sikĭ ichi yúxé'é túu

²² Te nini kua'an-ya ichi núu Jerusalén, te nĭ jĭka kuu-ya táka ñuu jĭn táka rancho, nĭ stá'an-ya tú'un. ²³ Te nĭ ka'an ĩn chaa jĭn-yá: Táta, yaku-ni chaa kaku-de náún, achí-de. Te nĭ kachĭ-ya jĭn-de: ²⁴ Ndúkú ndéé téyí-ró kivi koyo-ró ichi yúxé'é túu, chĭ ká'an-rĭ jĭn-ró ja kuá'a ñáyivi ndúkú ndéé-i kivi-i, ko ma kúu kivi koyo-i. ²⁵ Chĭ táa inĭ ve'e, ndukuiñi-de, te kasu-de yuxé'é. Te ichi yátá vé'e kuiñi-ró. Te skáján-ró vitú yúxé'é te ka'an-ro: Táta, táta, kuña-ní ve'e, ná kivi koyo-ná, achĭ-ro. Te kachĭ-de kuni-ró: Aa, tú jinĭ-rĭ ná ñuu vaikoyo-ró, achĭ-de. ²⁶ Yúan-na te kejá'a-ró ká'an-ro jĭn-de: Nĭ kayee-ná staa jĭn-ní, te inĭ ya'ya ñuu-ná nĭ stá'an-ní tu'un nuu-ná, achĭ-ro. ²⁷ Te máa-de kachĭ-de kuni-ró: Achĭ-rĭ jĭn-ró ja tú jinĭ-rĭ róo ndé ñuu vaikoyo-ró. Kuxio jíná'an-ró chi ñayivi kasá'a tiñu ñáá kákuu-ró. Achí-de. ²⁸ Te yúan nde'e-ro, te nakaji-ro ñi yú'u-ro kuiñi-ró. Te kunĭ-ro núu Abraham jĭn núu Isaac jĭn núu Jacob jĭn núu táka-ga chaa nĭ kajani tu'un Dios kuiñi-de inĭ ve'e Dios. Te róo kuxio-ró sásĭn-ya róo. ²⁹ Te kikoyo-i ichi núu kána ndikandii jĭn ichi núu kée ndikandii,

ichi norte jíin íchi sur, te jungoo-i iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ³⁰ Kuni so'ová'a-ró: Sava cháa sandí'í-na, ndunúú-de. Te sava cháa kúnúú, nduu-de sandí'í-na. Achí-ya.

Tu'un Herodes

³¹ Te kivi-ún nī jakoyo yaku tá'an cháa fariseo, te ká'an-de jíin-yá: Kuxio-ní yá'a te kenda-ní ki'in-ní, chi cháa Herodes ka'ni-dé ní kuni-de, áchi-de. ³² Te nī kachi-ya jíin-de: Kuá'an, te kastu'ún-ró núu máa ñúkui jjan: Vina chi kíñi'in-ri tachí káni kája'an. Te sá'a-ri tana vina jíin yúchaan. Te onde nuu uní kivi te síjnu-ri tiñu-ri. ³³ Ko kánúú xáan já vina jíin yúchaan jíin ísá te kaka-ri ki'in-ri, chi ma kuu ja ñin cháa jáni tu'un kenda-de yata ñuu Jerusalén, te kuu-de. Achí-ro.

Siki já ní kuku'a iní-ya jíin ñuu Jerusalén

³⁴ Jerusalén, Jerusalén, nī kaja'ni-ro cháa kájani tu'un Dios, te nī kaja'a-ró yuu xiní cháa nī táji-yá vai nuu-ro. Ió kua'a vuelta nī kuni-ri nastútú-ri se'e-ró, nátu'un chukí ja nastútú-tí tirí-tí chíi ndijin-tí, ko tú ní kákuñ-ro. ³⁵ Vina te kéndoo víchí vé'e-ró núsáa. Ko ká'an-ri jíin-ró já má kuni kuti-gá-ro núu-ri jíná'an-ró onde ja ñin kivi ká'an-ro: Ná nákana jaa-yó-yá chi ndiso-ya tiñu máa Tatá Dios, achí-ro. Achí-ya.

14

Ja ní nasáva'a-ya ñin cháa kú'u kivi ndétatú

¹ Te ñin kivi ndétatú nī kivi-ya iní ve'e ñin cháa kúñá'nu nuu cháa fariseo jíná'an-de ja kée-yá staa jíin-de. Te kájito yu'u-dé-ya. ² Te nī kenda ñin cháa kú'u-de kue'e kuiñi, kándii-de nuu-yá. ³ Te nī ka'an Jesús jíin cháa kákuu maestro ley jíin cháa fariseo: Á kuu sá'a-ri tana kivi ndétatú xí túu, áchi-ya. ⁴ Ko máa-de, tú ní káka'an kuti-dé. Yúan-na te nī ki'in-ya cháa ñu'un kuiñi-ún. Te nī nasáva'a-ya-dé. Te nī natáji-yá-de kuano'on-dé. ⁵ Te nī ka'an-ya jíin-ún: Te nú burro máa-ró xí xndiki-ro júngava-ti iní ñin sókó, te tú natava-ro-tí vasa kivi ndétatú kuu náún. Achí-ya. ⁶ Te tú ní kákuu xndíó káni-de ni ñin tu'un nuu-yá ja súan nī ka'an-ya jíin-de.

Siki ñáyivi sáñá'nu-i máa-i

⁷ Te nī jiní-ya já kándúkú-de jungoo jíñú'ún-de silla xiní mesa. Te nī ka'an-ya ñin tu'un yátá jíin cháa nī kataka yúan. ⁸ Nú nī kana ñin cháa xiní-ro já kí'in-ro ñin viko tánda'a, te ma júngoo jíñú'ún-ró silla xiní mesa. Chi nú súan, sanaa te a nī kana-de xiní ñin cháa kúñá'nu-ga vásá róó. ⁹ Te cháa cháa nī kana xiní-ro-ún jíin-de. Te ka'an-de jíin-ró: Kuxio, ná kunchaa cháa yá'a jjan. Yúan-na te kúka nuu-ro kí'in-ro onde sandí'í-na kunchaa-ro. ¹⁰ Ko nú nī kana ñin cháa xiní-ro, kuá'an te jungoo-ró onde sandí'í-na. Chi nú ja cháa nī kana róó yúan te kachi-de kuni-ró: Amigo, nuu silla jíñú'ún yá'a jungoo-ró, achí-de. Yúan-na te nduñá'nu-ró jito nuu cháa káxiukú ká'nu jíin-ró. ¹¹ Chi taká cháa sáñá'nu-de máa-de, ndusúchí-de. Te taká cháa sásúchí-de máa-de, nduñá'nu-de. Achí-ya. ¹² Te suni nī ka'an-ya jíin cháa nī kana xiní-yá-ún: Nú sá'a-ró sámá xí xini, ma kána-ró xiní cháa kákuu amigo-ro, ni xiní ñani-ro, ni xiní tá'an-ró, ni xiní cháa kúká. Chi nú súan te suni máa-de nakana-de xiní-ro. Te nī kuu ja ní nani'in-ro tá'u-ro. ¹³ Ko nú sá'a-ró gasto, te kana-ró xiní cháa ndá'ú, cháa tiku'lu, cháa tá'nú, jíin xiní cháa kuáa. ¹⁴ Te xáan ndatu kéndoo-ró

nú súan, ch̄i tú naún nákuá'a-de nuu-ro. Ko ni'in-ro yá'u-ró kivi náchaku taká cháa ndaa, áchí-ya.

Fin xini ká'nu

¹⁵ Te in cháa yé staa jín-yá, ni jini so'o-de tu'un yá'a. Te ni kachi-de jín-yá: Xáan ndatu kuu cháa ja kée-dé staa onde in n̄uu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-de. ¹⁶ Yúan-na te ni kachi-ya jín-de: In cháa ni sá'a-de in xini ká'nu, te ni kana-de xini kuá'a ñáyivi. ¹⁷ Te nuu ni ja hora ja kúxini-de-ún, te ni táji-de mozo-de kuakachi nuu ja kée staa xini-ún: Ña'an-ni jíná'an-ni. Ch̄i a ni ndi'i ío tu'a. Achí. ¹⁸ Te in-ni ni kasájá'a in ndi'i-de. Te cháa in ni kachi-de jín mozo. Ni jaan-ri in n̄u'un te kánúú kínde'é-ri. Te ná kúña ká'nu in-de nuu-rí, ch̄i ma jáa-ri. Achí-de. ¹⁹ Te ni ka'an inga-de: Ni jaan-ri u'un yunta xndiki te kikoto nchaá-ri-ti. Ná kúña ká'nu in-de nuu-rí, ch̄i ma jáa-ri. Achí-de. ²⁰ Te ni ka'an tuku inga-de: Sáa ní tanda'a-rí. Te ja yúan má kúu jaá-ri. Achí-de. ²¹ Te kuano'on mozo-ún ni kastu'un-de nuu jito'o-de. Yúan-na te máá táa in ve'e-ún, ni kit̄i in-de. Te ni kachi-de jín mozo-de: Kuá'an yachi n̄i nuyá'u jín taká ya'ya, te kana-ró xini cháa ndá'ú, cháa tikú'lu, cháa tá'nú, jín cháa kuáa, ná kíkoyo-de. Achí-de. ²² Te ni kachi mozo-ún: Táta, a ni kuu nátu'un ká'an-ni ko núña-ga lugar. Achí-i. ²³ Te jito'o-ún ni ka'an-de jín mozo-de: Kuá'an taká ichi jín taká rancho te stétuu-ró ñáyivi-ún ná kii-i yá'a, nává'a ná chítú in ve'e-ri. ²⁴ Ch̄i ká'an-ri jín-ró ja ní in cháa ni jakana-ró-ún, ma kúxini kuti-dé ve'e-ri, áchí-de. Achí-ya.

Siki cháa kuni-de kundikin-de-ya

²⁵ Te kája'an kua'a xáan ñáyivi jín Jesús. Te ni ka'an-ya jín-i: ²⁶ Nú ndé cháa kii-de nuu-rí, te nú chíñú'ún-de táa-de, náa-de, ñasí'i-de, se'e-de, ñani-de, kuá'a-de, xí onde jín máa-de, ma kúu kuu-de cháa skuá'a jín-rí. ²⁷ Te cháa tú ndoyo-de jín túndó'o kii siki-dé, te kundikin-de ruu kii-de, ma kúu kuu-de cháa skuá'a jín-rí. ²⁸ Ch̄i nú ndé róó kuni-ro káni-ró in ve'e, á tú xna'an-ga jungoo-ró te tava-ro cuenta nasaa kuu gasto, te kuni-ro nú vatu-ni kanda-ró jínu xí túu. ²⁹ Ch̄i nú túu, te nú a ni jani-ró já'a, te ma kánda xu'un-ró síjínu-ró. Yúan-na te taká ñáyivi kájin̄i nuu vé'e tikú'lu-ró-ún, sákátá-i nuu-ro. ³⁰ Te ka'an-i: Cháa yá'a, ni kejá'a-de jáni-de in ve'e, te tú ní kánda-de síjínu-de, achí-i. ³¹ Xí nú ndé rey kuni-de ki'in-de kuatá'an-de jín ingá rey, á tú xna'an-ga jungoo-de te nakani in-de te nú vatu-ni kuu jín uxí mil soldado kuatá'an-de jín ingá rey ja vái siki-dé jín okó mil soldado. ³² Ch̄i nú túu, te nini jíká-ga vai ingá rey, te táji-de in cháa ki'in ka'an ndá'ú jín-de ja ná júkuiñi. ³³ Te suni súan nú ndé róó tú síjita-ró taká ndatiñu nává'a-ró, ma kúu kuu-ró cháa skuá'a jín-rí núsáa.

Tu'un yátá siki ñi

³⁴ Va'a ío ñi, ko nú onde ñi-ún ná náa xikó, te ndasa ndu'u'a núsáa. ³⁵ Ma kuatiñu kuti, ni ja kúu nuu n̄u'un já ndúu ja'an, ch̄i kacha-de ki'in. Cháa ío so'o kuni ná'in, ná kúni so'o-de. Achí-ya.

15

Siki r̄i, kiti ní sana

¹ Te taká cháa xini jín cháa ká'io kuachi, ni jakoyo-de nuu Jesús nává'a kuni so'o-de tu'un ká'an-ya. ² Te cháa fariseo jín cháa káchaa tutu, ni kaka'an-de: Cháa yá'a, jatá'ú-de cháa ká'io kuachi te yé-dé staa jín

cháa-ún, áchí-de. ³ Te máá Jesús, n̄i ka'an-ya tú'un yátá yá'a jíin-de: ⁴ Ndé ñin róó nú ñáva'a-ró ñin ciento r̄í, te skuíta-ró ñin-ti, á tú skéndoo-ró kúun xíko xia'un kuun-gá-ti onde nuu ñú'un té'é, te kinandúkú-ró kiti ní naa-ún onde nani'in-ro-ti xí túu. ⁵ Te nú n̄i nani'in-ro-ti, kúsiñ iní-ro xndée-ró-ti nuu chó'o-ro. ⁶ Te nú n̄i najaq-ro vé'e te nastútú-ró cháa kákuu amigo-ro jíin tá'an-ró, te kachi-ro kúni cháa-ún: Ná kúsiñ iní-yo chi n̄i nani'in-rí r̄i-r̄i-r̄i kiti á n̄i naa núú. Achí-ro. ⁷ Ká'an-r̄i jíin-ró, ja súan kusñ-gá in̄i-ya onde andívi jíin ñin cháa ío kuachi nú nakani in̄i-de, vásá jíin kúun xíko xia'un kuun-gá cháa va'a ja tú kájinu ñú'un-de tu'un nakani in̄i.

Tu'un ña'an ní skuíta-ña ñin peso

⁸ Xí nú ñin ñasí'í ñáva'a-ña uxí peso, te skuíta-ña ñin peso, á tú chí'i-ña yíti te nastáa-ña vé'e, te nandúkú víi-ña onde nani'in-ña. ⁹ Te nú n̄i nani'in-ña, te kána-ña xiní tá'an-ña jíin amiga-ña, te kachi-ña kúni-i: Ná kúsiñ iní-yo, chi n̄i nani'in-rí peso-r̄i ja ní skuíta-r̄i-ún núú. Achí-ña. ¹⁰ Ká'an-r̄i jíin-ró, ja súan kusñ-gá in̄i taká ndajá'a Dios jíin ñin cháa ío kuachi nú nakani in̄i-de.

Tu'un suchí ní naa, te n̄i ndenda-i

¹¹ Te n̄i ka'an-ga-ya: ñin cháa n̄i io uu se'e yíi-de. ¹² Te suchí súchí-ún n̄i ka'an-i jíin táa-i: Táa, kua'a-ní sava ñu'un núu-ná ja kúu ta'u-ná, áchí-i. Te n̄i teta'an-de ta'u-í nuu ndéndúú-i. ¹³ Te n̄i kuu yakú kivi, te suchí súchí-ún n̄i stútú ndí'i-i ndatíñu-i. Te n̄i kee-i kua'an jíká-i ñnga ñuu. Te yúan n̄i xnáa-í ta'u-í, chi n̄i janu ndiva'a-i. ¹⁴ Súan n̄i ndí'i n̄i janu sání-i, te vásá ní cháa ñin tama xáan iní ñuu-ún, te n̄i kejá'a nándi'i-i. ¹⁵ Te n̄i kee-i kua'an-i, te n̄i jaq-i nuu ñin cháa ñuu-ún. Te cháa-ún n̄i táji-de-i kua'an-i onde rancho-de ja yúan koto-i kin̄i-de. ¹⁶ Te kuni-i taan tí-i chí-i jíin tíxiko káyee kiní-ún. Chi tú kuti ní ñin naún ní já'a nuu-í. ¹⁷ Yúan-na te n̄i jin̄i máa-i. Te n̄i ka'an-i: Taká mozo ío in̄i vé'e táa-r̄i, ío kua'a stáa káyee-dé. Te ruu jí'i-r̄i soko yá'a. ¹⁸ Ná ndúkuiñi-r̄i te ná nó'on-r̄i nuu táa-r̄i. Te kachi-r̄i kuni-de: Táa, a n̄i sá'a-ná kuachi nuu Dios andívi jíin núu máa-ní. ¹⁹ Tuká va'a cháa kúu-ná ja kúnání-ná se'e-ní. Ko kua'a-ní tu'un kuu-ná natu'un ñin mozo-ní. Achí-r̄i. ²⁰ Te n̄i ndukuiñi-i, te n̄i kee-i kuano'on-í nuu táa-i. Te nini jíká-gá vai-i, te n̄i jin̄i táa-i nuu-í. Te n̄i kundá'ú in̄i-de-i. Te jinu-de n̄i jaa-de. Te n̄i nuu-de sukun-í, te n̄i titú-de-i. ²¹ Yúan-na te n̄i ka'an-i jíin-de: Táa, a n̄i sá'a-ná kuachi nuu Dios andívi jíin núu máa-ní. Tuká va'a cháa kúu-ná ja kúnání-ná se'e-ní. Achí-i. ²² Ko máa táa-i, n̄i ka'an-de jíin mozo-de: Kuák'i'in ñin su'nu vá'a-ga te chu'un-ró-i. Te chu'un-ró ñin xe'e ndá'a-í. Te chí'i-ró ndiján já'a-í. ²³ Te suni kiki'in-ró chélu xá'án. Te ka'ni-ro-ti ná kée-yo. Chi sá'a-yó víko. ²⁴ Chi se'e yí-rí yá'a a n̄i jí'i-i núú, te n̄i nachaku-i. A n̄i naa-í núú, te n̄i ndenda-i, áchí-de. Te n̄i kakejá'a-de sá'a-de viko. ²⁵ Te se'e yíi ñá'nu-de, kánde-i onde rancho. Suchí-ún vai ndii-i. Te n̄i nduyani-i yata vé'e. Te n̄i jini so'o-i tiví música te kájita já'a ñáyivi. ²⁶ Te n̄i kana-i xiní ñin mozo. Te n̄i jika tu'un-i mozo-ún nú naún viko ío. ²⁷ Te n̄i kachi mozo-ún nuu-í: N̄i nchaq ñani-ro te táa-ro, n̄i ja'ni-dé chelu xá'án, chi n̄i ndenda va'a se'e yíi-de, áchí mozo. ²⁸ Yúan-na te n̄i kiti in̄i-i, te tú ní kuní-i ndívi-i, ko n̄i kenda táa-i. Te n̄i ka'an nda'ú-de jíin-í ná ndívi-i. ²⁹ Ko máa-i n̄i ka'an-i: Ío kua'a kuiá jíitíñu-ná nuu-ní, ni tú sání'in kuti iní-ná tíñu tá'ú-ní. Te tú ní já'a-ní vasté ñin lítú núu-ná kee

síi-ná jíin amigo-na, áchí-i. ³⁰ Ko n̄i nchaá se'e-ní yá'a. Te vasa n̄i xnáa ndí'i-i ndatíñu-ní jíin ñá'an téné, te n̄i ja'ni-ní chelu xá'án kée-í, áchí-i jíin táa-i. ³¹ Yúan-na te n̄i kach̄i-de jíin-i: Hijo, róo ch̄i nene ncháa-ro jíin-rí. Te taká ndatíñu máa-rí suni ndatíñu máa-ró kúu. ³² Ko jínu ñú'ún sá'a-yó víko te kus̄i iní-yo. Ch̄i ñani-ro yá'a, a n̄i jí'i-i núú, te n̄i nachaku-i. A n̄i naa-í núú, te n̄i ndenda-i, áchí-de. Achí-ya.

16

Tu'un mandador xndá'ú

¹ Te suni n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ñn cháa kúká, n̄i ñava'a-de ñn mandador. Te cháa kúká-ún n̄i jini tu'un-de ja stíví mandador ndatíñu-de. ² Te n̄i kana-de xin̄i cháa-ún. Te n̄i ka'an-de jíin-de: Ñún tu'un kúu ja jíni tu'un-ri sik̄i-ro. Nakuá'a cuenta tiñu ndíso-ró, ch̄i ma kúu-ga-ro mandador nuu-rí. Achí-de. ³ Yúan-na te cháa mandador, n̄i ka'an máa-de: Ndasá sá'a-ri. Ch̄i jito'o-ri jánchaa-de tiñu mandador nuu-rí. Nú kacha-ri ñu'un, ma kánda-ri. Nú kakan-ri caridad, xañ kúka nuu-rí. ⁴ A jin̄i-ri ndasá sá'a-ri náva'a kiv̄i kuánchaa-de tiñu ndíso-ri, te koo ñayivi maní jíin-rí, te kuu kiv̄i-ri in̄i ve'e-i. ⁵ Te n̄i kana-de xin̄i ná ñn cháa káitay nuu jito'o-de. Te n̄i kach̄i-de jíin cháa-ún: Ñasaa taú-ro núú jito'o-ri, áchí-de. ⁶ Te máa cháa-ún, n̄i kach̄i-de: Un̄i mil litro aceite, áchí-de. Te n̄i kach̄i mandador jíin-de: Kí'in lista-ro. Te jungoo yach̄i-ro. Te chaa-ró úu mil-na. Achí-de. ⁷ Yúan-na te n̄i ka'an-de jíin ingá cháa: Te róo, ñasaa taú-ro, áchí-de. Te cháa-ún, n̄i kach̄i-de: ñn ciento ve'e trigo, áchí-de. Te máa-de n̄i kach̄i-de jíin cháa-ún: Kí'in lista-ro, te nachaa-ró kúun xíko-ni, áchí-de. ⁸ Te jito'o-ún, n̄i ka'an-de jíin cháa mandador xndá'ú ja bueno ndíchí ní sá'a-de. Ch̄i taká se'e kuiá yá'a, ndíchí-ga máa-i nuu ñayivi ío vina, vásá taká se'e luz. ⁹ Te máa-rí, ká'an-ri jíin-ró: Jíin xú'ún xndá'ú, ná sá'a-ró amigo-ro náva'a nú n̄i ndí'i xú'ún-ró, te naki'in-i róo kunchaa-ro in̄i ve'e-i ñn káni. ¹⁰ Ch̄i cháa skíkuu va'a ñn tiñu vasa lúlí-ni, suni skíkuu va'a-de jíin tiñu ándéé. Te cháa ja xndá'ú-de jíin ñn tiñu vasa lúlí-ni, suni xndá'ú-de jíin tiñu ándéé. ¹¹ Ch̄i nú sik̄i xú'ún xndá'ú tú ní káskíkuu va'a-ró, ndé cháa kuá'a tiñu ndaa nuu-ro núsáá. ¹² Te nú tú ní káskíkuu va'a-ró jíin ndatíñu sava-ga cháa, ndéja kuá'a ndatíñu máa-ró núu-ro núsáá. ¹³ Ni ñn mozo ma kúu kuatíñu-de nuu úu jito'o. Ch̄i kit̄i in̄i-de nuu ñn, te kuman̄i-dé jíin ingá, xí kuándatu-de nuu ñn te sání'in in̄i-de nuu inga. Ma kúu kuatíñu-ró núú Dios jíin núú xú'ún, áchí-ya. ¹⁴ Te cháa fariseo ká'jin-de yúan, cháa too in̄i kákuu-de. Te n̄i kajini so'o-de taká tu'un ká'an-ya. Te n̄i kasákátá-de nuu-yá. ¹⁵ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Máa-ró kákuu-ro já ná káni in̄i ñayivi já cháa ndaa kákuu-ró. Ko Dios, a jin̄i-ya ndasá káa ichi in̄i añú-ro. Ch̄i tiñu kájani in̄i ñayivi já tiñu ñá'nu kúu-ún, te nuu Dios tiñu chá'án kúu. ¹⁶ Máa ley jíin cháa kájani tu'un Dios, n̄i kuu-ga onde kiv̄i ní kii Juan. Yúan-na te n̄i kejá'á tú'un va'a ñnuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ñayivi, jíin fuerza kiv̄i koyo-i yúan. ¹⁷ Ko yach̄i-ga naa ándívi jíin ñúyivi, vásá já náa ñn punto nuu tutú ley. ¹⁸ Nú ndé cháa skéndoo-de ñasí'i-de te tãnda'a-dé jíin ingá ña'an, yúan ísiki ncháa-de-ña. Te cháa tãnda'a jíin ñá'an ní ndoo-ún, suni ísiki ncháa-de tá'an-de.

Chaa kúká jíin Lázaro

19 Nj̄ jo ñn cháa kúká, nj̄ ñu'un-de sa'ma kuá'á t́ndí'í j́ín sá'ma t́ndu'á vá'a. Te ndita'an kiv̄i ní sá'a-de ndeyu ní kayee vá'a-de. 20 Te suni nj̄ jo ñn cháa ndá'ú nání-de Lázaro, nj̄ jikān-de caridad. Kátúu-dé yuxé'é cháa kúká-ún. Te ñí-de nj̄ kana ndí'yi. 21 Te kuní-de kee ndá'a ch̄ii-de j́ín yúxi stáa kóyo ch̄ii mesa cháa kúká-ún. Te jákoyo tí'ina te kána yuu-t̄i núu ndí'yi-de. 22 Te nj̄ j̄i'í cháa jikán caridad-ún. Te ndajá'a ándí'í, nj̄ jaka-ya-dé kuāno'on-yá j́ín-de nuu Abraham. Te suni nj̄ j̄i'í cháa kúká-ún, te nj̄ yuji-de. 23 Te cháa kúká-ún, ndó'o xaān-dé kánde-de inferno. Te nj̄ ndakoto-de. Te onde j̄iká ní j̄ini-de nuu Abraham, te kánchaā Lázaro j́ín-de. 24 Yúan-na te máa cháa-ún, nj̄ kana kó'ó-de: Tátā Abraham, kundá'ú in̄i-ní náá, te táj̄i-ní Lázaro ná kich̄indaji-de xin̄i ndá'a-dé nuu ndúcha, te ná xndáji-de yáa-ná. Ch̄i xaān jatú-ná kayú-ná nuu yáá ñu'un yá'a. Achí-de. 25 Te nj̄ kach̄i Abraham j́ín-de: Hijo, a núku'un in̄i-ro já ní jo kúká-ró ná nj̄ chaku-ro, te Lázaro, sua ndá'ú nj̄ ta'an-de, ko v̄ina, a nj̄ ndundéé in̄i-de yá'a, te róo ndó'o-ró j̄ián. 26 Te suni nj̄ sá'a Dios ñn xa'v̄a kúnú xaān, kánde mā'ñú róo j́ín rúu. Te cháa ká'j̄in yá'a, v̄asa kákun̄i-de ja'a-de jaā-de j̄iān, ko mā kúu, ni mā kúu ja'a máa-ró kí-ró yá'a. Achí Abraham. 27 Yúan-na te nj̄ ka'an, cháa kúká-ún: Táā, jikán ta'u-ná nuu-ní, táj̄i-ní-de ki'in-de ve'e táā-ná núsáá. 28 Ch̄i ío u'un-gā ñani-ná, te ná káni ndaa-de tu'un nuu-í, náv̄a'a mā kíkoyo-i nuu ndó'o-ná yá'a, achí-de. 29 Te nj̄ kach̄i Abraham j́ín-de: A káñava'a-i tutu nj̄ chaa Moisés j́ín tutu nj̄ kachaa cháa nj̄ jani tu'un Dios onde sáá. Yúan ná kúni s̄o-i, achí Abraham. 30 Yúan-na te máa-de nj̄ kach̄i-de: Túu, tátā Abraham, ch̄i nú ñn cháa nj̄ j̄i'í ki'in nuu-í, yúan-na te nakani in̄i-i j̄iná'an-i, achí-de. 31 Ko nj̄ kach̄i Abraham j́ín-de: Nú tú chú'un in̄i-i tu'un nj̄ jani Moisés j́ín cháa nj̄ kajani tu'un Dios, suni mā kándija kuti-í nú nachaku ñn ndí'yi ki'in nuu-í, achí-de.

17

Sik̄i ñáyivi sk̄ivi tá'an nuu kuáchi

1 Te nj̄ kach̄i-ya j́ín cháa káskuá'a j́ín-yá: Tú modo te nú tú koto nchaa-i ñáyivi. Ko naka ndá'ú kuu cháa sk̄ivi ñáyivi-ún nuu kuáchi. 2 Va'a-gā nú ní nú'ñi ñn yosó sukún-dé te kenda-de ki'in-de nuu ndúcha mar, nasu já sk̄ivi-de ñn s̄uchí lúli yá'a nuu kuáchi.

Sik̄i tú'un sá'a tuká'nu in̄i

3 Koto va'a-ró máa-ró: Nú ñani-ro sá'a-de kuáchi sik̄i-ro, kana j́ín núu-dé. Te nú nj̄ nakani in̄i-de, te sá'a-ró tuká'nu in̄i-ro núu-dé. 4 Te nú usiā j́inu ja ñn kiv̄i ní sá'a-de kuáchi sik̄i-ro, te nú usiā j́inu nakani in̄i-de te ka'an-de j́ín-ró: Sá'a tuká'nu in̄i-ro núu-rí, achí-de, yúan-na te ná sá'a-ró tuká'nu in̄i-ro núu-dé. Achí-ya. 5 Te nj̄ kaka'an cháa kákuu apóstol j́ín máa Jító'o-yo: Sá'a-ní ja vá'a-gā ná kándija-ná núsáá, achí-de. 6 Te nj̄ kach̄i máa Jító'o-yo j́ín-de: Nú kákandija-ró vasté ñn tí'li nátu'un ñn ndikin yuá mostaza núu, te ka'an-ro j́ín núyu'ndú yá'a: Tu'un máa-ró onde j́ín yó'o-ro, te nachu'un-ró máa-ró onde nuu mar, achí-ro. Te kuandatu nuu-ro.

Tu'un yátá mozo játíñu

7 Ndé ñn róo, ñáva'a-ró ñn mozo j̄itu-de j́ín xndik̄i xí sk̄aji-dé r̄i. Te najaa-de ve'e ja ní ja'an-de yuku. Te kach̄i-ni-ró kúni-de: Ñ'a'an te

nungoo-ró. ⁸ Á tú xna'an-ga ka'an-ro jíin-de: Sá'a ndeyu ná kúxíni-ri. Naku'ni va'a chii-ró, te kani-ró kó'o-rí. Te onde nú ni ndi'i ni yee-rí staa, yúan-na te vása kée máá-ró kó'o-ró, achi-ro xí túu. ⁹ Te á nakuatá'ú-ró núu mozo-ún ja ní skikuu-i tiñu ni tá'ú-ró núu-í. Jáni ini-ri ja túu. ¹⁰ Suni súan máá-ró jíná'an-ró, nú ni kaskikuu-ró tiñu ni tá'ú-yá nuu-ro, te ka'an-ro: Tú va'a mozo kákuu-ná, chi máni tiñu ja taú-ná sá'a-ná, kúu ja á ni kasá'a-ná, achi-ro. Achí-ya.

Uxi chaa té'yu ndi'yi

¹¹ Te jika Jesús kua'an-ya ñuu Jerusalén. Te ichi ini ñuu Samaria jíin ini ñuu Galilea ni ja'a-ya kuá'an-ya. ¹² Te nuu ní kivi-ya ini ñin ñuu yúan, te uxi chaa té'yu ndi'yi ni kaketa'an-de jíin-yá. Te chaa-ún onde jiká ní kajukuiñi-de. ¹³ Te ni kakana jaa-de: Maestro, Jesús, kundá'ú ini-ni náa víi, áchí-de. ¹⁴ Te ni jini Jesús nuu-dé, te ni kachi-ya jíin-de: Kuá'an jíná'an-ró te stá'an-ro máá-ró núu sutú, áchí-ya. Te nini kája'an-de, te ni kandundoo-ni-de. ¹⁵ Yúan-na te ñin-de, ni jini-de ja ní nduva'a-de. Te ni naxió káva-de kua'an-de. Te nákana jaa-de Dios. ¹⁶ Te ni jukuñi jítí-de nuu ja'á Jesús. Te ni nakuatá'ú-de nuu-yá. Te chaa-ún, chaa ñuu Samaria kúu-de. ¹⁷ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Nasu uxi tá'an-ro ní kandundoo náún. Te ñin-ga-de, ndénu ká'jin-de núsáá. ¹⁸ Tú ío inga-de ja cháa-de te nakana jaa-de Dios, xí sá chaa ñin ñuu yá'a náún. Achí-ya. ¹⁹ Te ni kachi tuku-ya jíin-de: Ndukuiñi, te no'on-ro vé'e-ró. Ni kandíja-ró te yúan ní nduva'a-ró, áchí-ya.

Siki ñuu nuu tá'ú Dios tiñu

²⁰ Te chaa fariseo, ni kajika tu'un-de-ya: Ndé kivi cháa ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-de. Te ni kachi-ya jíin-de: Ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, ma cháa ndijin, ²¹ ni ma kúu ka'an-i: Ndé'é yá'a, ni chaa, xí ndé'é yúan, ni jaa, chi ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, a ío ma'ñú máá-ró jíná'an-ró. Achí-ya. ²² Yúan-na te ni ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Chaa tiempo ja kákuni-ro ndé'é-ró ñin kivi kenda máá Sé'e chaa, ko ma kuni-ro jíná'an-ró. ²³ Te kachi-i kuni-ró: Ndé'é yá'a kánchaa-ya, xí ndé'é yúan kánchaa-ya, achi-i. Te ma kí'in-ro jíin-i, ni ma kúndikin-ro-í. ²⁴ Chi nátu'un ndii ncháa ja nándeyu onde ñin lado andívi te jaá onde inga lado andívi, suni súan kuu kivi kii máá Sé'e chaa. ²⁵ Ko jinu ñu'ún ja xna'an-ga ndo'o xaan-yá, te ñayivi yá'a ské'ichi-i-ya. ²⁶ Chi nátu'un ni kuu kivi ní kii Noé, suni súan kuu kivi kii máá Sé'e chaa. ²⁷ Káyee-í, káji'i-i, kátanda'a cháa, kátanda'a ñá'an, te ni jaa kivi ja ní kivi Noé ini barco ká'nu-de. Te ni chaa sau xaán. Te ni xnáa ndi'i-cha-í jíná'an-i. ²⁸ Suni súan ni kuu kivi Lot. Káyee-í káji'i-i, kájaan-i káxikó-i, káchi'i-i itu, kájani-i ve'e, ²⁹ onde ni jaa kivi ní kenda Lot ini ñuu Sodoma kua'an-de. Te ni kuun ñu'un jíin azufre ichi ándívi. Te ni naa ndi'i ñayivi-ún. ³⁰ Suni súan kuu kivi kii máá Sé'e chaa kistá'an ndijin-ya máá-yá. ³¹ Te kivi-ún, te chaa kándeé xiní vé'e-de, ma núu-de naki'in-de ndatiñu-de ja ní ndoo ini ve'e. Te chaa kándeé onde rancho, ma náxio káva-de no'on-de. ³² Ma náa ini-ro ndasa ni ta'an ñasí'í Lot. ³³ Chi chaa jítú ini-de kaku-de chii tundó'o kii siki-dé, naa-dé. Ko chaa kuu ja siki rúu, kaku-de. ³⁴ A ká'an-ri jíin-ró ja ákuáa-ún kundaa uu-i nuu jito. Te ñin-i naki'in-ya, te ndoo inga-i. ³⁵ Uu ñasí'í ndiko ká'nu-ña. Te ñin-ña náki'in-ya, te ndoo inga-ña. ³⁶ Uu chaa kuiñi-de rancho. Te ñin-de naki'in-ya, te

inga-de xndóo-ya. ³⁷ Te ni kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kúu Tátá, áchí-de. Te ni kachí-ya jíin-de: Nuú kútúu ndíyi, yúan taka tijii, áchí-ya.

18

Tu'un yátá siki juez jíin ñá'an viuda

¹ Te ni ka'an-ya ñin tu'un yátá jíin-de ja nené kakan ta'u-dé te ma kuitá-de jíin. ² Te ni kachí-ya: Ni jo ñin juez iní ñn ñuu. Te ni tú ní yú'ú-de nuu Dios, ni tú ní jíto-de nuu ní ñn cháa. ³ Te suni ni jo ñn ñá'an ní kendoo ndá'ú-ña ñúu yúan. Te ñá'an-ún, ni ja'an ni ja'an-ña núu-dé. Te ni ka'an-ña jíin-de: Sá'a-ní justicia ja ní sá'a ñayivi jíin-ná jíto u'ú-i náá. Achí-ña. ⁴ Ko máa juez-ún, kua'a kivi tú ní kuni-de sá'a-de. Yúan-na te ni nakani iní máa-de: Vasa tú yú'ú-ri jíto-ri Dios ni tú jíto-ri nuu ní ñn cháa, ⁵ ko ja ñá'an viuda yá'a, xaan stá'an-ña rúu. Te yúan ná sá'a-ri justicia jíin-ña. Chí nú tú, te kuníni íi iní-ri sá'a-ña. ⁶ Te ni kachí máa Jító'o-yo: Kuni ná'in-ró jíná'an-ró ndasa ni ka'an juez káñáá-ún. ⁷ Te Dios tú sá'a-ya justicia jíin ñayivi ní nakaji-ya náún, ja ndúú ñúu-ni kaka'an nda'ú-i jíin-yá, vasa kuéé sánda-ya já'a-í. ⁸ A ká'an-ri jíin-ró ja yachí nama-ya-í jíná'an-i. Ko kivi cháa máa Sé'e cháa, á ni'in-yá ñayivi kákandija nuu-yá iní ñuyivi yá'a xí túu, áchí-ya.

Tu'un yátá cháa fariseo jíin cháa xíní

⁹ Te suni ni ka'an-ya tú'un yátá yá'a jíin yakú cháa ká'in yúan, chí kájaní iní-de ja cháa ndaa kakuu máa-de te kásajá'a iní-de nuu sáva-ga ñayivi. ¹⁰ Uu tá'an cháa ni kákaa-de kája'an-de ve'e ii, ja kakán ta'u-dé. ñn-de kúu cháa fariseo, te inga-de kúu cháa xíní. ¹¹ Te cháa fariseo, ni kandij-de, te ni jikan ta'u-dé tu'un yá'a: Tátá Dios, ná kúta'u-ná nuu-ní chí tú káa-ná nátu'un káa sava-ga cháa, cháa kuí'ná, cháa ñáá, cháa ísiki ncháa tá'an kakuu-de, ni tú káa-ná nátu'un káa cháa xíní yá'a. ¹² Uu jínu ja semana ío ndicha iní-ná. Te já'a-ná ñn ja uxí siki táka ndatíñu ñáva'a-ná nuu-ní, áchí-de. ¹³ Ko cháa xíní-ún, ni kandij jíká-ni-de, ni tú ní kuni-de ndukani-de nuu-dé, chí ni kani-de jiki jiká-dé ja kúkuí'a iní-de. Te ni ka'an-de: Tátá Dios, kundá'ú iní-ní náá, chí cháa ío kuachi kúu-ná, áchí-de. ¹⁴ Ká'an-ri jíin-ró já cháa ndá'ú yá'a, ni nuu-de kuano'on-dé ve'e-de, te ni janchaa-ya kuáchi-de, ko ingá cháa-ún, chí túu. Chí taká cháa sáñá'nu-de máa-de ndusúchí-de. Te taká cháa sásúchí-de máa-de, nduñá'nu-de. Achí-ya.

Jesús jíin súchí lúli

¹⁵ Te ni chakoyo ñayivi jíin sé'e lúli-i nuu Jesús ja ná ké'é-yá-i. Te cháa káskuá'a jíin-yá, ni kajiní-de ja súan ío, te ni kaka'an xaan-dé nuu ñayivi-ún. ¹⁶ Ko máa Jesús, ni kana-ya xíní-dé. Te ni ka'an-ya: Síja ná kíkoyo súchí lúli núu-rí. Te ma kasú-ro íchi-í, chí nátu'un súchí yá'a kakuu ja kúu kivi iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁷ Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Nú ñn cháa tú játú'ún-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu nátu'un játú'ún ñn súchí lúli, ma kivi kuti-dé yúan, áchí-ya.

Chaa kúká

¹⁸ Te ñn cháa kuñá'nu, ni jiká tu'ún-de-ya: Chaa va'a kúu-ní Maestro. Naún sá'a-ná te ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ñí káni. Achí-de. ¹⁹ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Naja ká'an-ro cháa va'a jíin-rí. Tú ni ñn cháa va'a ío, chí máa

ñin-ni Dios. ²⁰ A jiní-ro tú'un nì tá'ú tíñu-ya núu-ro: Ma ká'ni-ro ndíyi, ma kúsíki ncháa tá'an-ró, ma sakuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'ún, kuandatu nuu táa-ro, nuu náa-ro, áchí-ya. ²¹ Te máa-de nì kachí-de: Taká tíñu yá'a a nì skíkuu-ná onde ná lúli-ná, áchí-de. ²² Te Jesús, nì jini so'o-ya tú'un yá'a. Te nì kachí-ya jín-de: ñin-na tíñu kúmani sá'a-ró. Xikó ndí'i ja ñáva'a-ró, te kuá'a-ró núu ñáyivi ndá'ú. Te onde andívi koo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró kúndikin-ro rúu ki'on. Achí-ya. ²³ Yúan-na te máa cháa-ún, nì jini so'o-de ja súan nì ka'an-ya. Te nì kuxí xáan iní-de, chí kúká xáan-dé. ²⁴ Te ndé'é Jesús ja súan nì kuxí xáan iní-de, te nì kachí-ya: Xaan ú'u kivi ñin cháa kúká iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. ²⁵ Yachí-ga kivi ñin camello yau yiki tíkuí vasa ñin cháa kúká kivi-de iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. Achí-ya. ²⁶ Te ñáyivi, nì kajini so'o-i tu'un nì ka'an-ya-ún, nì kaka'an-i: Te ndé cháa kaku núsáá, áchí-i. ²⁷ Te nì ka'an-ya jín-de: Ió tíñu ja má kúu sá'a nì ñin cháa. Ko Dios, chí kúu sá'a-ya táká-ni. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te nì ka'an Pedro jín-yá: Náá, nì kaskéndo-ná taká ndatíñu-ná te káindikín-ná ní vai-yó. Achí-de. ²⁹ Te máa-yá nì kachí-ya jín-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró, nú ñin cháa nì skéndo-de ve'e-de, xí táa-de, xí ñani-de, xí ñási'i-de, xí sé'e-de ja síki ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, ³⁰ te nani'in kuá'a-gá-de vina. Te onde inga vida cháa, te kuchaku-de ní káni. Achí-ya.

Jín kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

³¹ Te Jesús, nì ki'in-ya ndí'uxí uu-de, te nì ka'an-ya jín-de: Vina chí kaa-yó ki'in-yo ñuu Jerusalén. Te yúan skíkuu taká tu'un nì cháa cháa nì kajani tu'un Dios onde sáa síki máa Sé'e cháa. ³² Chí natuu-ya núu ñáyivi ñin nació. Te sákátá-i nuu-yá. Te sá'a ndiva'a-i jín-yá. Te tiví si'ví-i nuu-yá. ³³ Yúan-na te nú nì ndí'i nì kaxndó'o-i-ya, te ka'ni-i-ya. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. ³⁴ Ko máa-de, tú ní kájuku'un kuti iní-de tu'un yá'a. Te tu'un-ún nì ka'an sa'i-ya. Yúan tú ní kájuku'un iní-de ja ní ka'an-ya jín-de.

Ja ní ndundijin nduchi cháa kuáa

³⁵ Te nì kuyani-ya kuá'an-ya ñuu Jericó. Te ñin cháa kuáa, kánchaa-de yu'ichi jikán-de caridad. ³⁶ Te cháa kuáa-ún, nì jini so'o-de kaja'a ñáyivi kaja'an-i. Te nì jiká tu'un-de naún kúu yuán. ³⁷ Te nì kakachí-i nuu-dé ja Jesús, ñuu Nazaret, nì ja'a-ya kuá'an-ya. ³⁸ Yúan-na te nì kana kó'ó-de: Jesús, Se'e David, kundá'ú iní-ní náá, áchí-de. ³⁹ Te ñáyivi kaja'an ichi núu-yá, nì kaka'an-i jín-de ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máa-de ví'i-gá nì kana kó'ó-de: Se'e David, kundá'ú iní-ní náá víi, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te nì jukuiñi Jesús. Te nì tá'ú-yá tíñu ná kí-de nuu-yá. Te nì jaa-de. Te nì jiká tu'un-yá-de: ⁴¹ Naún sá'a-ri jín-ró kuní-ro, áchí-ya. Te cháa-ún nì ka'an-de: Táta, ja ná ndundijin nduchi-ná kuní-ná, áchí-de. ⁴² Te nì kachí Jesús jín-de: Kuá'an, chí nì kandíja-ró te yuán ní nduva'a-ró, áchí-ya. ⁴³ Te nì ndundijin-ni nduchi-dé. Te nì ndikin-de-ya, nákana jaa-de Dios. Te taká ñáyivi-ún, nì kajini-i nuu-dé. Te nì kanakana jaa-i Dios.

19

Tu'un Zaqueo

¹ Te nì kivi Jesús iní ñuu Jericó, nì ja'a-ni-ya kuá'an-ya núu. ² Te yúan nì kenda-ni ñin cháa kúká, nani-de Zaqueo. Te cháa-ún kúñá'nu-de nuu táká

chaa xíní. ³ Te ndúkú ndéé-de nde'é-de nuu Jesús nú ndé chaa kúu-ya. Ko tú ní kúu, chī kua'a ñáyivi ní kajasu-i-ya, te vina liki-ni-de. ⁴ Te jínu-de nī jakuxnúu-de. Te nī kaa-de xinī ñn nuu'ndú náva'a kunī-de nuu-yá. Chī yúan ja'a-ya kí'in-ya. ⁵ Te nī jaá Jesús yúan. Te nī ndakoto-ya núu-dé. Te nī ka'an-ya jíin-de: Zaqueo, yachi nuu-ró chī vina jínu ñú'ún já kéndoo-ri ve'e-ró. Achí-ya. ⁶ Yúan-na te yachi nī nuu-de. Te kúsi xaán ini-de nī jaka-de-ya. ⁷ Te ñáyivi-ún, nī kajini-i ja súan nī kuu. Te nī kaka'an sóo-i: A kua'an-tu-ya kéndoo-ya jíin ñn chaa ío kuachi, áchí-i. ⁸ Yúan-na te Zaqueo nī jukuiñi-de. Te nī kachi-de jíin máá Jító'o-yo: Táta, sava ndatíñu-ná, ná kuá'a-ná nuu ñáyivi ndá'ú. Te nú nuu ñn chaa nī janchaa-ná ndatíñu-de, te ná nákuá'a-ná kuun já súan nuu-dé. Achí-de. ⁹ Te nī kachi Jesús jíin-de: Vina te inī ve'e yá'a nī kaku ñn chaa núsáá, chī máá, suni se'e Abraham kúu. ¹⁰ Chī máá Sé'e chaa vai nándúkú-yá te nama-ya já á nī naa. Achí-ya.

Tu'un yátá uxí mozo jíin xú'ún

¹¹ Te nī kajini so'o ñáyivi-ún taká tu'un yá'a. Te Jesús nī ka'an-ga-ya ñn tu'un yátá, chī a nī kuyani-ya ñúu Jerusalén, te kájani ini-i ja vitan ñú'ni koo ndijin ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. ¹² Ja yúan ní ka'an-ya: ñn chaa kúñá'nu, nī kenda-de kua'an jíká-de inga ñuu náva'a ni'in-dé fuerza ja tíin-de ñuu, te chaa-de. ¹³ Te nī kana-de xinī uxí tá'an mozo-de, te nī ja'a-de ciento ciento peso nuu ñn ñn-i. Te nī ka'an-de jíin-i: Sátíñu jíin'an-ró nini kí'in-ri te nchaa-ri, áchí-de. ¹⁴ Ko kájito u'u ñáyivi ñúu-ún-de, te nī katájí ñn comisión kuakasú nuu-dé: Tú játa'an ini-yo já tá'ú chaa yúan tíñu nuu-yo. Achí. ¹⁵ Te nī kuu ja ní ni'in-dé fuerza ja tíin-de ñuu, te nī nchaa-de. Te nī tá'ú-de tíñu ná kí mozo ja ní ja'a-de xu'ún núu-ún, náva'a ná kunī-de ndasa nī kasatíñu ñn ñn-i. ¹⁶ Te mozo ñn nī jaá nuu-dé. Te nī ka'an-i: Táta, nī ja'a-ní ciento peso nuu-ná, te nī ni'in-ná mil peso siki, áchí-i. ¹⁷ Te máá-de nī kachi-de jíin mozo: Ío va'a chī mozo va'a kúu-ró. Nī skíkuu va'a-ró jíin yakú ndatíñu-ri. Vina te tá'ú-ró tíñu nuu uxí ñuu tíin-ri, áchí-de. ¹⁸ Te nī chaa inga mozo te nī ka'an: Táta, nī ja'a-ní ciento peso nuu-ná, te nī ni'in-ná u'un ciento peso siki, áchí-i. ¹⁹ Te suni nī ka'an-de jíin mozo-ún: Róo, suni tá'ú-ró tíñu nuu u'un ñuu tíin-ri, áchí-de. ²⁰ Te nī chaa inga mozo. Te nī ka'an: Táta, yá'a ío ciento peso-ní, chi nī chiva'a-ná inī ñn pañito. ²¹ Chi nī yu'ú-ná nī jito-ná nū ja chaa xaán ini kúu-ní, te náki'in-ní ja tú jáitúu-ní, te já'nu-ní ja tú jachá-ní, áchí-i. ²² Yúan-na te nī kachi-de jíin-i: Mozo káñáá kúu-ró, te jíin tú'un nī kenda yu'u-ro jíin, nákuñdii-ri siki-ro. Chī a jini-ro já chaa xaán ini kúu-ri, ja náki'in-ri ja tú jáitúu-ri, te já'nu-ri ja tú jachá-ri. ²³ Núsáá, naja tú ní ja'a-ró xú'ún-ri no'on banco núu. Te nuu ncháa-ri te nandakan-ri xu'ún-ri onde jíin sé'e xu'ún núu. Achí-de. ²⁴ Yúan-na te nī kachi-de jíin sáva-ga ñáyivi ká'jin yani nuu-dé: Kuanchaa ciento peso jíin núu-í, te kuá'a-ró núu mozo ñáva'a mil peso, áchí-de. ²⁵ Te máá ñáyivi, nī kaka'an jíin-de: Táta, a ñáva'a-i mil peso xaán, áchí. ²⁶ Te nī ka'an tuku máá chaa kúñá'nu: A ká'an-ri jíin-ró, chaa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé, te chaa ja tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún, te kuxio kí'in. ²⁷ Te suni chaa kájito u'u ruu, ja tú ní kákuñi-de ja tá'ú-ri tíñu nuu-dé, kuák'iin-de ná kíkoyo-de nuu-ri yá'a. Te ka'ni-ro-dé jíin'an-de. Achí-de.

Ja ní kivi Jesús ini ñuu Jerusalén

28 Te ni ndi'i ni ka'an-ya tú'un yá'a. Te ni jakuxnúú-yá kuakaa-ya núu Jerusalén. 29 Te nuu ni kuyani-ya núu Betfagé jín núu Betania, ni jaa-ya ñn yuku nání yuku Olivos. Te ni táji-yá uú chaa káskuá'a jíin-yá kája'an-de: 30 Kuá'an rancho kándeé lado jian. Te nuu kivi-ni-ró yúan, te ni'in-ro ñn burro nú'ni-ti, ja ní ñn chaa té koso-gá-de-ti. Te ndáji-ró-ti. Te kii-ró jíin-ti. 31 Te nú ndé chaa ká'an jíin-ró, naja kándáji-ró-ti, achí-de, te ka'an-ro jíin-de: Máá Jító'o-yo jínu nú'ún-yá-ti, achí-ro, áchí-ya. 32 Te kája'an chaa ni táji-yá-ún te ni kani'in-dé-ti nátu'un ni ka'an-ya jíin-de. 33 Te nini kándáji-de burro-ún te ni kaka'an jító'o-ti jíin-de: Naja kándáji-ró burro-ri, áchí-de. 34 Te máá-de, ni kaka'an-de: Chí máá Jító'o-yo jínu nú'ún-yá-ti, áchí-de. 35 Te ni chakoyo-de jíin-ti nuu Jesús. Te ni kaxndée-de tikachí-de siki burro-ún. Te ni kaskáa-de Jesús siki-ti yóso-yá-ti. 36 Te nini jika-ya kuá'an-ya, te ni kajakin-de tikachí-de ini ichi. 37 Te nini kákuyani-ya núu Jerusalén ja kakuun-ya yuku Olivos, te taká chaa káskuá'a jíin-yá, kánakana jaa-de Dios siki taká tiñu ñá'nu ja ní kajini-de ni sá'a-ya. 38 Te káka'an-de: Ná nákana jaa-yó Rey yá'a chí ndiso-ya tiñu máá Tatá Dios. Chí vindaá vinené ío onde andívi, te suni luu ñá'nu káa yúan. Achí. 39 Yúan-na te sava chaa fariseo ká'jin ma'ñu ñáyivi kuá'a-ún, ni kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kana jíin-ni nuu cháa káskuá'a jíin-ni, ná kasú-de yu'u-dé, áchí-de. 40 Te máá Jesús ni ka'an-ya: A ká'an-ri jíin-ró ja nú chaa yá'a ná kasú-de yu'u-dé, te súan kana kó'ó taká yuu, áchí-ya. 41 Te ni kuyani-ya. Te ni jini-ya núu núu-ún. Te ni nde'e-ya siki núu-ún. 42 Te ni ka'an-ya: Aa, xáán va'a nú ní jini máá-ró ndasa vai tu'un vindaá vinené núu. Ko vina chí a yisá'í te ma' kuni-ro núu. 43 Chí jaa kivi, ja cháa kábito u'u róo kuikó ndúu níni-dé róo. Te taká lado kasu-de róo. Te nataan ní'in-de róo. 44 Te stuncháa-de róo nuu nú'un onde jíin sé'e-ró já kaxiukú-i ini-ro. Te ma' skéndo-de yuu koso tá'an siki yuu, chí tú ní jini-ro já ní kii-ya núu-ro. Achí-ya. 45 Te ni kivi Jesús ini ve'e ii. Te ni kejá'a-yá kiñi'in-ya ñáyivi kájaan káxikó ín-i ini ve'e ii-ún kája'an-i. 46 Te ni ka'an-ya jíin-i: Á tú yóso núu tutú: Ve'e-ri, chí ve'e nuu kájukan ta'u kuu, ko máá-ró, a ni kanasá'a-ró yaú kava ñákuí'ná, áchí-ya. 47 Te ndita'an kivi stá'an-ya tú'un ini ve'e ii. Ko sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa kákuñá'nu ini ñuu-ún, ni kandúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. 48 Ko tú ní kakuu ndasa sá'a-de jíin-yá, chí ndivii ñáyivi, ni kakee nuu-í ká'jin-i kájin-i ná'ín-i tu'un ká'an-ya.

20

Siki tiñu ndiso Jesús

1 Te ñn kivi jían stá'an-ya tú'un nuu ñáyivi ini ve'e ii, te jani-ya tú'un va'a. Te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa ni kayii, ni jakoyo-de nuu-yá. 2 Te ni kajika tu'ún-de-ya: Kastu'ún, ná jíin tú'un sá'a-ró tiñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jíin-ró sá'a-ró súan, áchí-de. 3 Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin-de: Suni ná kaká tu'ún-ri róo ñn tu'un: Kastu'ún, 4 ja ní skuánducha Juan sáá, á onde andívi ní kii tu'un, xí cháa ni tá'ú tiñu, áchí-ya. 5 Yúan-na te ni kanda tu'ún máá-de: Nú ka'an-yo já onde andívi, te kachi-de kuni-yó: Naja tú ní kákandíja-ró núu-dé núsáa. 6 Te nú ka'an-yo já cháa ní tá'ú tiñu, te ndivii ñáyivi kuá'a-i yuu xiní-yo. Chí kájan ndija ini-i ja cháa ni jani tu'un Dios ni kuu Juan, áchí-de jíin tá'an-de. 7 Te ni kaka'an-de ja tú

kájiní-de ndénu ní kii tu'un-ún. ⁸ Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-de: Suni ruu tú kachi-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri tiñu yá'a, áchí-ya.

Chaa kásatiñu nuu itu uva

⁹ Te nì kejá'á-yá nì ka'an-ya tú'un yátá yá'a jíin ñáyivi-ún: ñin chaa nì nachu'un-de ñin itu uva. Te nì xndóo-de nuu cháa kásatiñu jíin. Te nì kee-de kua'an jíká-de ja ná'an xáan. ¹⁰ Te ñin kivi nì tájí-de ñin mozo-de kua'an nuu cháa kásatiñu jíin uva ja ná náku'a-de nde'e uva nuu mozo-ún núú. Ko chaa kásatiñu-ún, nì kastují-dé mozo. Te nì kákiñi'in-de-i kuano'on sáni-ni-i. ¹¹ Te jito'o-ún, nì natáji tuku-de inga mozo-de. Ko máa cháa kásatiñu-ún, suni nì kastují-dé mozo-ún, te nì kasákátá-de jíin-i te nì kákiñi'in-de-i kuano'on sáni-ni-i. ¹² Te jito'o uva-ún nì natáji tuku-de mozo uní-de kua'an. Ko máa cháa kásatiñu-ún, suni nì kastují-dé mozo-ún. Te nì kaskúnu-de-i. ¹³ Yúan-na te nì ka'an máa jito'o itu uva: Ndasa sá'a-ri. Ná tájí-ri se'e-ri ja kúndá'ú iní-ri-i. Sanaa te koo ja jíin'ú-ún-de nuu sé'e-ri. Achí-de. ¹⁴ Ko máa cháa kásatiñu-ún, nì kajini-de nuu-í. Te nì kandatú'ún máa-de: Suchi yá'a xíin tá'u. Ná chó'o, ná ká'ni-yo-í nává'a ná ndóo ta'u-í kuu-yó, áchí-de. ¹⁵ Te nì kákiñi'in-de-i ichi yátá itu uva. Te nì kaja'ni-dé-i. Te ndasa sá'a máa jito'o itu uva jíin-de núsáa. ¹⁶ Chaa-de, te xnáa-dé chaa kásatiñu-ún. Te kua'a-de itu uva nuu ingá chaa. Achí-ya. Te ñáyivi-ún ja ní kajini so'o-i tu'un yá'a, te nì kaka'an-i: Ma kúu kuti súan, Táta. Achí-i. ¹⁷ Ko máa-yá nì nde'é-yá nuu-í te nì ka'an-ya: Núsáa te naún kuni ka'an tu'un yóso yá'a: Yuu ní kaské'ichi chaa kácutá'an, ya'á kúu máa yúu ndíso fuerza jiki. Achí. ¹⁸ Taká-i ja nduá siki yúu-ún, te ta'nu. Ko nú ndé siki júngava máa yúu-ún, te kukuáchi-i sá'a. Achí-ya.

Siki xú'ún César

¹⁹ Yúan-na te sutu ñá'nu-ún jíin cháa káchaa tutu nì kandúkú-de modo tñin-de-ya máa hora-ún. Chi nì kajuku'un iní-de ja siki máa-de kúu tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Ko nì kayu'ú-de nì kajito-de ñáyivi. ²⁰ Te ndé'é ndé'é-de ichi-yá. Te nì katáji-de sava chaa ja koto yu'u-dé-ya. Te chaa-ún, kaka'an-de ja cháa ndaa kakuu-de, nává'a tñin yátá-de-ya siki tú'un ká'an-ya, te nastúu-de-ya núu fuerza gobernador, chaa tá'ú tiñu yúan, kákuni-de. ²¹ Te chaa-ún, nì kajika tu'un-de-ya: Maestro, kájiní-ná ja ká'an va'a-ní te stá'an ndaa-ní tu'un. Te tú ndé'é-ní ndasa jito taká ñáyivi, chi sua stá'an ndaa-ní ichi Dios. ²² Á kuu kua'a-yó xú'ún yóo nuu César xí túu, áchí-de. ²³ Ko máa-yá, nì jini-ya já xndá'ú-de-ya kákuni-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Naja kájiito nchaa-ro ruu. ²⁴ Stá'an xu'ún jíin ná ndé'é-rí. Ndé chaa kúu chaa ncháa nuu yá'a, jíin tú'un yóso yá'a. Achí-ya. Te nì kaka'an-de: César kúu, áchí-de. ²⁵ Yúan-na te nì ka'an-ya jíin-de: Kua'a ja xíin César nuu César, te ja xíin Dios nuu Dios núsáa, áchí-ya. ²⁶ Te tú ní kakuu tñin yátá-de-ya jíin tú'un yá'a jito nuu ñáyivi. Te nì kánaa iní-de nì kajini so'o-de tu'un nì ka'an-ya jíin-de. Te tú ní kaka'an kuti-gá-de.

Siki já náchaku ndíyi

²⁷ Yúan-na te nì jakoyo yaku chaa saduceo. Te chaa-ún, kaka'an-de ja tú nachaku kuti ndíyi. Te nì kajika tu'un-de-ya: ²⁸ Maestro, Moisés nì chaa-de tutu nì ndoo jíin-yó: Nú ñani ñin chaa kuu-de, te ío ñasí'i-de, te nú tú se'e-de ní ío. Yúan-na te ñani-de ná náki'in ñasí'i-de, te nandakín-de tata ñani-de, áchí tutu-ún. ²⁹ Bueno, nì ka'io usia ñani. Te chaa núu, nì tanda'a-dé. Te nì jii-de. Te tú kuti sé'e-de ní ío. ³⁰ Te chaa uu, nì

naki'in-de-ña. Te ni ji'i-de. Te tú kuti sé'e-de ní íó. ³¹ Te cháa unj ni naki'in-de-ña. Te ni ji'i tuku-de. Te ndí'usiá-de suni súan. Te ni kaji'i-de. Te tú kuti ní ñin se'e ní káxnóo-de. ³² Te onde sandí'i-ña te suni ni ji'i máá ñá'an-ún. ³³ Te kivi náchaku taká ndiyi, ndé ñin-de kuu-ña ñásí'i-de núsáá. Chj ndí'usiá-de ni kanchaka-de-ña, áchí-de jíin-yá. ³⁴ Yúan-na te ni kachj Jesús jíin-de: Se'e ñayivi yá'a, chj kátanda'a-í jíná'an-i. ³⁵ Ko íó ñayivi já jáni inj Dios ja ñayivi vá'a kúu-i. Te ñayivi-ún nachaku-i ma'ñú ndiyi, te kivi-i inga vida. Te tú tanda'a kúti-í jíná'an-i yúan. ³⁶ Ni ma kúu kuti-gá-i. Chj ñin núu-ni kákuu-i jíin ndájá'a ándívi, te suni se'e Dios kákuu-i, chj a ni nachaku-i. ³⁷ Te sikj ndiyi ja náchaku, suni ñin-ni tu'un ni stá'an Moisés nuu yóso tú'un cuenta yuku. Chj ni skúnání-de-ya Dios Abraham, Dios Isaac, jíin Dios Jacob. ³⁸ Chj Dios, nasu Dios ñayivi ní kaji'i kúu-ya, chj sua Dios ñayivi káichaku kúu-ya. Chj nuu máá-yá káichaku taká ñayivi. Achí-ya. ³⁹ Te yaku cháa káchaa tutu, ni kaka'an-de: Va'a-ni ni ka'an-ni Maestro, áchí-de. ⁴⁰ Te tuká ní kátava iní-de ja kaká tu'un-de-ya.

Sikj Cristo, Se'e David

⁴¹ Te ni ka'an-ya jíin-de: Naja káka'an-de ja Cristo kúu Se'e David. ⁴² Chj máá David ni ka'an-de nuu tutú Salmo: Máá Tatá Dios ni ka'an-ya jíin Jító'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri, ⁴³ te ná chúkú-rí ñayivi kájito u'u róo kuu-i teyu kuxndí ja'a-ro, áchí. ⁴⁴ Te máá David: Jító'o ni ka'an-de jíin-yá: Te ndasa kúu-ya sé'e-de núsáá, áchí-ya. ⁴⁵ Te káncha-ya má'ñú táka ñayivi. Te ni ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ⁴⁶ Koto-ró máá-ró núu cháa káchaa tutu, chj kákuni-de kaka-de jíin sú'nu káni. Te kákuni-de ja ká'an sa'an-yo jíin-de nuyá'u. Te silla jíin'ún onde xinj mesa iní ve'e sinagoga, jíin silla xinj mesa nuu ío xini kákuni-de. ⁴⁷ Te suni cháa yá'a kákókó-de ve'e ña'an kéndoo ndá'ú. Te kándúkú-de modo sáni, ja kájikan ta'u ná'an-de. Cháa yá'a, ví'í-gá ta'nu ndatu-de, áchí-ya.

21

Ja ní soko ñá'an viuda xu'un

¹ Te ni ndakoto-ya, te ni jinj-ya núu ñayivi kúká káchu'un-i xu'un iní janu. ² Te ni jinj-ya núu ñin ña'an viuda ja ní kéndoo ndá'ú í-ñá, te ni chu'un-ña úu xu'un yikín náa iní janu-ún. ³ Te ni ka'an-ya: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñá'an ní kéndoo ndá'ú yá'a, ni chu'un-ga-ña vásá táka-ga-i. ⁴ Chj taká-i, ni káchu'un-i ja ní ndendoso sikí-í ni kasoko-í nuu Dios. Ko ña'an yá'a, vasa kúndá'ú-ña ko ni chu'un ndi'i-ña já kúchaku-ña jíin, áchí-ya.

Naun tunj koo kivi jínu ñuyivi

⁵ Te sava-de káka'an-de tu'un ve'e ij, ndasa ni nduluu jíin yúu lúu jíin ofrenda. Te ni ka'an-ya: ⁶ Taká ndatíñu ja kánde'é-ró yá'a, cháa ñin kivi já má kútá'an-ga ni ñin yuu, chj ndi'i ndua sá'a-i, áchí-ya. ⁷ Yúan-na te ni kajiká tu'un-de-ya: Maestro, ndé kivi koo taká tiñu yá'a. Te naun tunj koo nuu kúyani cháa taká tiñu yá'a, áchí-de. ⁸ Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-de: Koto-ró máá-ró jíná'an-ró náva'a tú xndá'ú ni ñin-i róo. Chj kikoyo kua'a ñayivi kí'in núu sí'ví-rí, te ka'an-i: Máá-rí kúu I'a-ún. A ni cháa kivi-ún, achi-i. Ko ma kí'in-ro jíin-i. ⁹ Te nú ni kajini tu'un-ró já ío guerra te kájatá'an ñayivi, te ma yú'ú-ro, chj kánúú já xná'an-ga koo taká tiñu yá'a. Ko ma ndí'i yachi. ¹⁰ Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-de: Ndonda nación

sikí nación te ñuu sikí ñuu. ¹¹ Te t̄aan xāan. Te yá'a yúan koo tamā jíin kué'e xāan. Te koo tunī ñá'nu ichi ándiví, te yu'ú ñayivī jíiná'an-i. ¹² Ko onde té chá'an-ga koo taká tiñu yá'a, te chindik̄in-i róo te kat̄in-i róo. Te nastúu-i róo in̄i ve'e sinagoga jíin in̄i vekaa, kinchaka-i róo nuu rey jíin núu gobernador ja sikí rúu. ¹³ Te koo súan náva'a kani ndaa-ro tú'un. ¹⁴ Núsáa te ná kúndāa in̄i-ro ja má nákani in̄i-ro ndasa xndió káni-ró tú'un nuu-í. ¹⁵ Chi ruu, kua'a-rī in̄i yu'u jíin tú'un ndíchi núu-ro, náva'a cháa kájito u'u róo, mā kúu ka'an-de sikí-ro ni mā kúu kundée-de jíin-ró. ¹⁶ Te suni táa-ro, ñani-ro, tá'an-ró, jíin ñáyivī kájin̄i tá'an-ró jíin, nastúu-i róo. Te kuu sava-ró sá'a-i. ¹⁷ Te taká ñayivī, koto u'u-i róo ja sikí rúu. ¹⁸ Ko ni in̄i xini-ró mā náa kúti. ¹⁹ Te nú kuandée in̄i-ro te kuchakū añú-ro. ²⁰ Ko nú ni kajini-ro ja ní kajikó ndúu soldado yatā ñuu Jerusalén, yúan-na te juku'un in̄i-ro ja á yani naa ñuu-ún. ²¹ Yúan-na te ñayivī kaxiukú in̄i ñuu Judea, kunu-i kingoyo-i onde yuku. Te ñayivī ká'jin̄i mā'ñú ñuu-ún, kuxio-i ki'jin-i. Te ñayivī ká'jin̄i onde rancho, mā ndivī-i in̄i ñuu. ²² Chi kivī yúan kuu kivī náni'in̄i tá'an Dios jíin-i, náva'a náskikuu taká tu'un yóso núu tutú. ²³ Ko kivī-ún, naká ndá'ú kuu ña'an káñu'un se'e jíin ñá'an káskáxin-í, chi kii tundó'o xāan sikí ñúyivī. Te kit̄i in̄i Dios jíin ñáyivī yá'a. ²⁴ Te kuu-i jíin machete. Te kingoyo-i preso onde taká nación. Te ñayivī s̄in̄i nación, kuañu-i sikí ñuu Jerusalén onde jinu kivī ñáyivī s̄in̄i nación. ²⁵ Yúan-na te koo tunī nuu ndikandii jíin núu yóo jíin núu tiñuú xini. Te kii tundó'o sikí taká ñayivī ñúyivī yá'a. Te yu'ú ñayivī ja ní'in̄i mar jíin sú'ma mar. ²⁶ Te kuu xáan sáva cháa ja káyú'ú-de, chi káindātu-de cháa tundó'o yá'a sikí ñúyivī. Te taká fuerza andiví, ndi'i ka'ya. ²⁷ Yúan-na te kuni-i nuu máa Sé'e cháa kii-ya núu in̄i viko nu'ún, jíin fuerza ja ndúña'nu xāan-yá. ²⁸ Te nú a ni keja'á taká tiñu yá'a, yúan-na te ndukani-ró xini-ro te ndakoto-ró, chi a yani nama-ya róo, áchi-ya jíin-de. ²⁹ Te suni ni ka'an-ya in̄i tu'un yátá jíin-de: Nde'é yúnu mérkexe, jíin taká-ga yunu. ³⁰ Nú ni kajini-ro ja ní keja'á nájaa numa yúnu-ún, yúan-na te kájuku'un in̄i-ro ja á yani nchaa viko sáú. ³¹ Suni súan máa-ró, nú ni kajini-ro kuákuu taká tiñu yá'a, yúan-na te kuni-ro ja á yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ³² Jandáa ká'an-rī jíin-ró ja má náa ñáyivī yá'a onde nú tú skikuu taká tiñu. ³³ Andiví jíin ñúyivī chi naa, ko tu'un ká'an-rī chi mā náa. ³⁴ Koto-ró máa-ró náva'a mā kutéñu añú-ro jíin ja kée ndási-ró xí ja koo nájini-ró. Te mā kutéñu-ró jíin ndátíñu kuchaku-ro, chi sanaa te cháa-ni kivī-ún sikí-ro. ³⁵ Chi nátu'un in̄i xeyu, súan jinu sikí taká ñayivī kaxiukú ñúyivī yá'a. ³⁶ Núsáa te kundito-ró taká kivī, te kakan ta'u-ro náva'a kuu kaku-ró núu taká tundó'o ja kii-ún, te kundii-ro núu máa Sé'e cháa. Achí-ya. ³⁷ Te ndita'an kivī ní stá'an-ya tú'un in̄i ve'e i. Te ndita'an akuáa ní kenda-ya kuá'an-ya onde yuku Olivos. Te yúan ni ndoo-ya. ³⁸ Te taká ñayivī, ña'an chákoyo-i nuu-yá in̄i ve'e i, náva'a kuni so'o-i tu'un ká'an-ya.

22

Ja ní kanat̄in tu'un tá'an sikí Jesús

¹ Yúan-na te ni kuyani viko koo statilá tú yí'i yujan ía, ja nání viko Pascua. ² Te taká sutu ñá'nu jíin taká cháa káchaa tutu, ni kandúkú sá'í-de modo ndasa ka'ni-dé-ya, chi ni kayu'ú-de ni kajito-de ñayivī. ³ Te ni kivī

Satanás iní Judas, cháa nání Iscariote, ñn tá'an ja uxí uu-ún kúu-de. ⁴ Te cháa-ún, ñi kee-de kua'an-de. Te ñi ndatu'ún-de jíin sutú ñá'nu jíin cháa kákuu jefe nú ndasa nastúu-de Jesús. ⁵ Te máa cháa-ún ñi kákusí iní-de. Te ñi kákee yu'u-dé ja kuá'a-de xu'ún núu Judas. ⁶ Te ñi jatú'un Judas. Te ñi ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya núu sutú jíná'an náva'a tú kuvaa ñayivi.

Viko lélu Pascua

⁷ Te ñi jaá viko koo statilá tú yí'i yujan ía. Te máa kivi-ún jínu ñú'ún ká'ni-í lélu Pascua. ⁸ Te ñi táji-yá Pedro jíin Juan kua'an-de, te ñi ka'an-ya jíin-de: Kuá'an te sátu'a-ró núu kée-yo lélu Pascua, áchí-ya. ⁹ Te ñi kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kuní-ní sátu'a-ná, áchí-de. ¹⁰ Te ñi kachí-ya jíin-de: Kuni so'o, nú a ñi jaa-ro iní ñuu-ún, te ketá'an-ró jíin ñn cháa ndíso ñn kiyi nducha. Kundikín-ro-dé ki'in-ro jíin-de onde ñi ve'e nuu ndívi-de. ¹¹ Te ka'an-ro jíin jíto'o ve'e-ún: Achí máa Maestro jíin-ní: Ndénu ío ñn ve'e kuá'a núu-ní nuu kée-ná lélu Pascua jíin cháa kákuá'a jíin-ná, achí-ro. ¹² Yúan-na te jíto'o-ún stá'an-de ñn cuarto ká'nu onde xiní vé'e nuu-ro, ja á núña. Te yúan sátu'a-ró. Achí-ya. ¹³ Te kája'an-de. Te ñi kani'in-dé natu'un ñi ka'an-ya jíin-de. Te ñi kasátu'a-de ndasa kuxíni-de lélu Pascua. ¹⁴ Te ñi jaá hora-ún, te ñi jungoo-ya núu mesa. Te suni ñi kajungoo apóstol-ya jíin-yá. ¹⁵ Te ñi kachí-ya jíin-de: Xaan kúu iní-ri kee-rí lélu Pascua yá'a jíin-ró jíná'an-ró ja té ndo'o-ga-ri. ¹⁶ Chí kástu'ún-rí nuu-ro, ja má kée kúti-gá-ri Pascua yá'a, onde nú tú skíkuu máa iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya. ¹⁷ Te ñi ki'in-ya ñn taza. Te ñi jikan ta'u-yá, te ñi ka'an-ya: Ki'in ya'á. Te saka-ro núu tá'an-ró. ¹⁸ Chí ká'an-ri jíin-ró já onde vina ma kó'o kuti-gá-ri nducha ndé'e uva, onde nú tú koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁹ Te ñi ki'in-ya stáa. Te ñi jikan ta'u-yá. Te ñi sakuáchi-yá. Te ñi ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. Te ñi ka'an-ya: Ya'á kúu yiki kúñu-ri ja ní jataña-ri ja síkí róo jíná'an-ró. Ya'á sá'a-ró já núku'un iní-ro rúu. ²⁰ Suni súan ñi sá'a-ya jíin taza, nuu ní ndí'i ñi kuxíni-ya. Te ñi ka'an-ya: Taza yá'a kúu ñiñi-ri ja sá'a contrato jáa. Te ñi jati ja síkí róo jíná'an-ró. ²¹ Ko ndé'é-ró já cháa nastúu ruu, káncha-de jíin-rí nuu mesa yá'a. ²² Chí jandáa, máa Sé'e cháa ki'in-ya íchi já ní sánda Dios. Ko naka ndá'ú kuu cháa nastúu l'a-ún, áchí-ya. ²³ Yúan-na te cháa kákuá'a jíin-ya, ñi kákejá'a-de kájika tu'ún tá'an máa-de, nú ndé ñn-de kúu cháa sá'a tiñu yá'a.

Ja ní kastátá'an-de ndé cháa kúñá'nu-ga

²⁴ Te ñi kákejá'a-de kástátá'an máa-de nú ndé ñn-de kúñá'nu-ga nuu tá'an-de. ²⁵ Yúan-na te máa-yá ñi ka'an-ya jíin-de: Taká rey, chí nuu taká ñayivi kátá'ú téyí-de tiñu. Te cháa kákuñá'nu nuu máa-i, cháa kásá'a va'a káskúnáni-i-de. ²⁶ Ko síkí róo jíná'an-ró ña tú súan koo. Ndé róo já kúñá'nu-ga, ná ndúu-ró natu'un cháa súchi-ga. Te ndé róo ja kúñá'nu-ga-ro, ná ndúu-ró natu'un cháa játíñu nuu tá'an-ró. ²⁷ Te ndéja kúñá'nu-ga ío, á cháa yée stáa núu mesa, xí cháa játíñu. Nasu cháa ja yée stáa núu mesa náún. Te ruu, natu'un cháa játíñu kúu-ri nuu-ro. ²⁸ Ko máa-ró jíná'an-ró, ñi ka'in-ró jíin-rí vasa kájito ncha-i ruu. ²⁹ Te natu'un ñi ja'a Táa-ri ñn ñuu ja tá'ú-rí tiñu nuu, suni súan kuá'a-ri nuu-ro. ³⁰ Náva'a kee-ro kó'o-ró núu mesa jíin-rí iní ñuu nuu tá'ú-rí tiñu. Te jungoo-ró núu silla. Te sánda-ro tiñu ndí'uxí uu tata Israel.

Tu'un Pedro jíin lí'li

³¹ Te suni ni ka'an máá Jító'o-yo: Simón, Simón, kuni so'o-ró, chi ni jikan Satanás róó jíná'an-ró ja sijn-ún róó nátu'un trigo. ³² Ko ni jikan ta'u-rí ja kúu róó náva'a ma náyu'ú-ro. Te máá-ró, nú a ni naxió káva iní-ro, te ná silya-ró táka ñani-ro. Achí-ya. ³³ Te ni ka'an-de jín-yá: Táta, a kándij tu'a-ná ja kí'in-ná jín-ní vasá vekaa te kuu-yo, áchí-de. ³⁴ Te ni ka'an-ya: Pedro, áchí-rí jín-ró, ja ondé ná té kana-ga lí'li vina te uni jínu ka'an-ro ja tú jiní kuti-ro rúu, áchí-ya. ³⁵ Yúan-na te ni jiká tu'ún-yá-de: Ná ni táji-rí róó ni kaja'an-ro ja tú ní kándiso-ró ñunu, ni bolsa, ni tú ní káyí'i-ró ndiján, á ni kumaní ñn ndatíñu nuu-ro náún, áchí-ya. Te ni kaka'an-de: Tú ni ñn, áchí-de. ³⁶ Te ni ka'an-ya jín-de: Ko vina, cháa ñáva'a ñunu, ná náki'in-de. Te suni súan jín bolsa. Te cháa ja tú naún ñáva'a-de, ná xíkó-de tikachí-de te ná kuáan-de ñn machete. ³⁷ Chí ká'an-rí jín-ró, ja kánúú skíkuu-rí tu'un yá'a ja yóso núu tutú: Te onde jín cháa ñáá ni skétá'an-de-ya, áchí. Chí taká tu'un-rí ja yóso ná skíkuu ná'ín, áchí-ya. ³⁸ Yúan-na te ni kaka'an-de: Táta, yá'a ío uu machete, áchí-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Suu jian-ní, áchí-ya.

Jesús iní Jardín Getsemani

³⁹ Te ni kenda-ya. Te ni kee-ya kuá'an-ya ondé yuku Olivos nátu'un sá'a sá'a-ya. Te cháa káskuá'a jín-yá, suni kaja'an-de jín-yá. ⁴⁰ Te nuu ní ja-ya yúan, te ni kachí-ya jín-de: Kakan ta'u jíná'an-ró náva'a tú koto nchaa-i róó, áchí-ya. ⁴¹ Te ni kuxio-ya núu-dé kua'an-ya nátu'un ñn nuu skánda yuu. Te ni jukuiñí jítí-yá. Te ni jikan ta'u-yá. ⁴² Táa, nú jata'an iní-ní te chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in, ko nasu ja kuni máá-ná, chí ja kuni máá-ní ná kúu, áchí-ya. ⁴³ Te ni kenda ñn ndajá'a ándiví ní ja-ya nuu-yá. Te ni ka'an ñn tu'un ndéé iní jín-yá. ⁴⁴ Te ni ndukuí'a xaan iní-ya. Te ni ndúkú ndéé téyí-ga-ya ní jikan ta'u-yá. Te ni kana tañi-yá ja ní too onde nuu ñú'un nátu'un yúyú ná'nu niñi. ⁴⁵ Te nuu ní ndukuíñi-ya ja ní ndí'i ni jikan ta'u-yá, te ni najaa-ya núu cháa káskuá'a jín-yá. Te ni jini-ya ja kákixi-de, chí kándukuí'a iní-de. ⁴⁶ Te ni kachí-ya jín-de: Naja kákixi-ro. Nduko, te kakan ta'u-ro náva'a tú koto nchaa-i róó, áchí-ya.

Ja ní kakatñn-de Jesús

⁴⁷ Te nini sásúan ká'an-ya, te ni jakoyo kua'a ñáyivi. Te ñn cháa nání Judas, ñn tá'an ja uxí uu-ún, yóxnúú-de nuu ñáyivi-ún ni ja-ya. Te ni kandita-de nuu Jesús ja tiyú'ú-de-ya. ⁴⁸ Yúan-na te ni ka'an Jesús jín-de: Judas, tiyú'ú-ró rúu te súan nastúu-ró máá Sé'e cháa náún. Achí-ya. ⁴⁹ Te cháa ká'jin jín Jesús, ni kajini-de ndasa kuakuu. Te ni kaka'an-de jín-yá. Táta, stuji-yo-dé jín machete xí túu, áchí-de. ⁵⁰ Te ñn máá cháa-ún, ni stuji-ní-de ñn mozo máá sutú ñá'nu-ga. Te ni kachí-de so'o lado vá'a. ⁵¹ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Sía, áchí-ya. Te ni ké'é-yá so'o mozo-ún, te ni nasáva'a-ya. ⁵² Te ni ka'an Jesús jín sutú ñá'nu-ún jín cháa kákuu jefe iní ve'e i jín cháa ni kayii, ja ní chakoyo-de sikí-yá: Nátu'un sikí ñn cháa kuí'ná vái koyo-ró jín machete jín yunu náún. ⁵³ Ndita'an kivi ní kandee-rí jín-ró iní ve'e i te tú ní kakatñn-ró rúu. Ko ya'á kúu hora máá-ró jín fuerza ñuñáa. Achí-ya.

Ja tú ní játu'un Pedro

⁵⁴ Te ni kakatñn-de-ya kuá'an-de jín-yá. Te ni kaskivi-de-ya iní ve'e sutu ñá'nu-ga. Te Pedro, jiká-ni ndikín-de-ya. ⁵⁵ Te sava ñáyivi, ni kanastá'an-i ñn ñu'un yata ve'e-ún. Te ni kanakuíko ndúu-i káxiukú-i. Te Pedro, suni ni jungoo-de jín ñáyivi-ún. ⁵⁶ Te ñn ña'an játíñu iní ve'e-ún, ni jini-ña núu-dé

ja kánchaa-de yuñú'un yúan. Te ni nde'é vá'a-ña núu-dé. Te ni ka'an-ña: Te chaa yá'a, suni jáka-de jín chaa-ún vii, áchí-ña. ⁵⁷ Yúan-na te máa-de, tú ní játu'un-de: Nána, na tú jiní-ná chaa-ún, áchí-de. ⁵⁸ Te ni kunúu ñn tí'lí-ga. Te ni jiní tuku inga-de nuu Pedro te ni ka'an-de: Te róó, suni tá'an-de kúu-ró vii, áchí. Te ni ka'an Pedro: Hombre, nasuú kúu-ri, áchí-de. ⁵⁹ Te nátu'un ñn hora-ga te ni kachí inga-de: Jandáa ja chaa yá'a, suni jáka-de jín chaa-ún, chi chaa ñuu Galilea kúu-de, áchí. ⁶⁰ Te ni ka'an Pedro: Hombre, tú jiní kuti-rí naún tu'un ká'an-ro, áchí-de. Te nini súan ká'an-de, te ni kana-ni lí'li. ⁶¹ Yúan-na te ni xió kóto máá Jító'o-yo. Te ni nde'é-yá nuu Pedro. Te ni nuku'un iní-de tu'un ni ka'an máá Jító'o-yo jín-de: Onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu, áchí-ya. ⁶² Te ni kenda Pedro kua'an-de. Te ni nde'e xaan-dé.

Ja ní kasákátá-de nuu-yá

⁶³ Te taká chaa kándito Jesús, ni kasákátá-de nuu-yá. Te ni kastují-dé-ya. ⁶⁴ Te ni kajasu-de nuu-yá. Te ni kastují-dé nuu-yá. Te ni kajika tu'un-de-ya: Kastu'un, ndé chaa ni stují róó, áchí-de. ⁶⁵ Te ío kua'a-gá tu'un ni kaka'an-de siki-yá ja ní kasá'a ndiva'a-de jín-yá.

Ja ní kajanchaka-de-ya núu junta

⁶⁶ Te nuu ní kundijin, te ni kanataká chaa ni kayii, jín sutú ñá'nu jín chaa káchaa tutu, ni kajanchaka-de-ya núu junta máa-de. ⁶⁷ Te ni kaka'an-de: Máa-ró kúu máá Cristo, naún. Kachí nuu-ri, áchí-de. Te ni kachí-ya jín-de: Vasa ná kachí-ri nuu-ro, te ni ma kándíja kuti-ro. ⁶⁸ Te suni nú ruu xndichí-ri róó, te ma xndío káni-ró tú'un nuu-ri. Te ni ma sía-ro rúu. ⁶⁹ Ko onde vina te máá Sé'e chaa kunchaa-ya íchi ndáv'a nuu ío fuerza Dios, áchí-ya. ⁷⁰ Te ndi'i-de, ni kajika tu'un-de-ya: Núsáa te máa-ró kúu Se'e Dios naún, áchí-de. Te ni kachí-ya jín-de: Máa-ró káka'an ja rúu kúu, áchí-ya. ⁷¹ Yúan-na te ni kaka'an-de: Naún nini kúni so'o-ga-yo ká'an inga chaa núsáa, chí jín yú'u máa-de ni kajini so'o-yó vina, áchí-de.

23

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Yúan-na te ni kándonda ndi'i-de ni kajanchaka-de-ya núu Pilato. ² Te ni kejá'a-de kásátú'un-de siki-yá: Chaa yá'a ni kani'in-ná-de ja sáká núu-de xiní ñáyivi ñúu-yo. Te tú já'a-de tu'un kua'a-yó xú'un yóo nuu César. Te ká'an-de ja máa-de kúu Cristo Rey, áchí. ³ Yúan-na te Pilato, ni jiká tu'un-de-ya: Máa-ró kúu Rey ñáyivi judío naún, áchí-de. Te máa-yá ni ka'an-ya: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ⁴ Te ni kachí Pilato jín táka sutu ñá'nu jín ñáyivi kuá'a-ún: Tú ni ñn kuachi ní'in-rí siki chaa yá'a, áchí-de. ⁵ Ko máa chaa-ún, ví'í-gá ni kaka'an-de: Xaan kúvaá ñáyivi sá'a-de jín tú'un stá'an-de ní ñúu Judea, ni kejá'a-de onde ñuu Galilea te ni kenda-de onde yá'a, áchí-de.

Ja kándii Jesús nuu Herodes

⁶ Yúan-na te Pilato, ja ní jini so'o-de ja Galilea káka'an, te ni jiká tu'un-de nú chaa ñuu Galilea kúu-ya. ⁷ Te nuu ní juku'un iní-de ja ndá'a Herodes yí'i ñuu-ya, te ni tájí-de-ya kuá'an-ya núu Herodes chí kivi-ún suni kánde Herodes iní ñuu Jerusalén. ⁸ Te nuu ní jiní Herodes nuu Jesús, ni kusii xaan iní-de, chí ío kua'a kivi kuni-de nde'é-de nuu-yá, chí ni jini tu'un-de kua'a tú'un siki-yá. Te ñúkuu iní-de ja sá'a-ya ñn tuni nuu-dé. ⁹ Te xaan

ní xndichí-de-ya. Ko tú ni ñin tũ'un ní xndió káni-ya núu-dé. ¹⁰ Te taká sutu ñá'nu jíin taká cháa káchaa tutu, ká'jin-de yúan, kásátú'ún téyí-ga-de siki-ya. ¹¹ Yúan-na te Herodes jíin soldado-de, ñi kasándivá'a-de jíin-ya. Te ñi kasákátá-de nuu-ya. Te ñi chu'un-de-ya ñin sa'ma tĩndu'á. Te ñi natájũ tuku-de-ya kuáno'on-ya nuu Pilato. ¹² Te suni máa kivi-ún, ñi kanakunĩ manĩ tá'an Herodes jíin Pilato, chí aná'an chí kájito u'ũ tá'an-de núu. ¹³ Yúan-na te ñi kana Pilato xinĩ taká sutu ñá'nu, jíin taká cháa kákuu jefe jíin taká ñayivi. Te ñi kandutútũ-i. ¹⁴ Te ñi ka'an-de jíin-i: Ñi kakinchaka-ró cháa yá'a nuu-rĩ, ja sáká núu-de xinĩ ñayivi, áchĩ-ro. Te vina a ñi xndichĩ-ri-de jíto nuu máa-ró. Te tú ni ñin kuachi ní ní'in-rĩ siki-dé nátũ'un kásátú'ún-ró, ¹⁵ te ni Herodes, chí ñi táji-rĩ-de ñi ja'an-de yúan. Te tú ni ñin kuachi ní sá'a-de ja ká'ni-yo-dé.

Ja kuá'an tuku-ya núu Pilato

¹⁶ Núsáa te ná xndó'o-ri-de te sía-ri-de ki'in-de. Achĩ-de. ¹⁷ Chí ndita'an viko-ún kánúú ja sía-de ñin preso. ¹⁸ Ko taká ñayivi kuá'a-ún, ñin núu-ni ñi kakana jaa-i: Ka'ni-nĩ cháa yá'a. Te sía-nĩ Barrabás ná kí'in-de, áchĩ-i. ¹⁹ Te Barrabás, kánde-de vekaa kuachi ja ní xndón-da-de-i ñi kanakuatá'an máa-i, te ñi ja'ni-dé ñin ndiyi. ²⁰ Te ñi ka'an tuku Pilato jíin-i, chí sía-de Jesús kuni-de núu. ²¹ Ko máa-i ñi kakana jaa tuku-i: Ka'ni-nĩ-de jiká cruz, kata kaa-nĩ-de, áchĩ-i. ²² Te ñi ka'an tuku-de jíin-i vuelta unĩ: Te naún kuachi ñi sá'a cháa yá'a vii. Tú ní'in kúti-rĩ ni ñin kuachi siki-dé ja kúu-de. Núsáa te xndó'o-ri-de, te sía-ri-de ki'in-de. Achĩ Pilato.

Ja ní kajata kaa-de-ya

²³ Ko ñin jínu-ni ñi kakana jaa ñayivi-ún, ñi kajikan-i ja ná kúu-ya jiká cruz. Te máa-i jíin taká sutu ñá'nu, ñi kakana jaa téyí-i. Te yúan ní kundé-i jíin Pilato. ²⁴ Yúan-na te Pilato, ñi sánda-de ja ná kúu ja ní kajikan-i. ²⁵ Te ñi sía Pilato cháa ñi kánde vekaa siki ja ní xndón-da-de-i ñi kanakuatá'an máa-i te ñi ja'ni-dé ndiyi. Chí súan ñi kajikan ñayivi-ún. Te ñi nakuá'a-de Jesús nuu-í ja ná sá'a-i ndasa kákuu inĩ máa-i jíin-ya. ²⁶ Te ñi kákiñi'in-i-ya. Te ñi kákatĩn-i ñin cháa nání Simón ñuu Cirene ja vái-de ichi rancho. Te ñi káchaa-i cruz siki-dé. Te ndíso-de kua'an-de yata Jesús. ²⁷ Te kua'a ñayivi jíin ñá'an, ñi kandikĩn-i yata-ya. Te ñá'an-ún, kánde'e-ña te kákana jíko'ó-ña ja'a-ya. ²⁸ Ko máa Jesús, ñi xío kóto-ya núu-ña. Te ñi ka'an-ya jíin-ña: Se'e ñuu Jerusalén, ma ndé'e-ro ja'a-rĩ. Nde'e ja'a máa-ró jíin ja'a sé'e-ró jíin'an-i. ²⁹ Te kuni so'o-ró, chí cháa kivi ja ká'an-i: Xáán ndatu ñá'an numá, jíin ja tú ní skáku se'e, jíin ja tú ní skáxin-í, achĩ-i. ³⁰ Yúan-na te ka'an ñayivi jíin taká yuku: Nduá siki-rĩ jíin'an-ri. Te suni jíin taká tĩndu: Kasu siki-rĩ jíin'an-ri, achĩ-i. ³¹ Chí nú jíin yúnu yí'í kásá'a-de tĩñu yá'a, te ndasa sá'a-de jíin yúnu íchĩ núsáa, áchĩ-ya. ³² Te suni ñi io uu cháa ká'io kuachi kája'an-de jíin-ya ja kúu-de. ³³ Te ñi jakoyo-i jíin-ya tĩndu nání yíki xinĩ, te yúan ñi kajata kaa-i-ya jiká cruz. Te suni ñi kajata kaa-i ndendúú cháa ká'io kuachi-ún, ñin-de ichi ndává'a-ya, te inga-de ichi ndávésé-ya. ³⁴ Te ñi ka'an Jesús: Táa, sá'a-nĩ tuká'nu inĩ-nĩ nuu-í, chí tú kájin-i naún kásá'a-i, áchĩ-ya. Te ñi kandatá-i sa'ma-ya, ñi kasá'a-i ñin apuesto siki. ³⁵ Te ñayivi ká'jin yúan kánde'e-i nuu-ya. Te cháa kákuñá'nu, suni ñi kasákátá-de nuu-ya. Te ñi kaka'an-de: Sava ñayivi á ñi kuu ñi nama-de. Ná nama-de máa-de, te nú Cristo I'a ñi kajĩ Dios kúu-de, áchĩ-de. ³⁶ Te soldado, suni ñi kasákátá-de nuu-ya. Te ñi káandita-de nuu-ya. Te kája'a-de vinagre ko'o-ya. ³⁷ Te ñi kaka'an-de jíin-ya: Nú máa-ró kúu rey

ñayivi judío, te ná náma-ró máá-ró, áchí-de. ³⁸ Te suni n̄i jo ñin tutu yoso siki-yá jíin yú'u griego, jíin latín, jíin hebreo: Yá'á kúu Rey ñayivi judío, áchí. ³⁹ Te ñin máá cháa ío kuachi-ún ja ndíta kaa-de, n̄i ka'an ndiva'a-de jíin-yá: Nú máá-ró kúu Cristo, te ná náma-ró máá-ró te suni nama-ró rúu jíin'an-ri núsáá, áchí-de. ⁴⁰ Ko inga-de, n̄i ka'an xaan-dé nuu tá'an-de: Tú ío ja jíinú'un-ró núu Dios náún, chí ñin núu-ni tá'nu ndatu-ro jíin-yá. ⁴¹ Chí máá-yó, jandáa vatu-ni ndó'o-yó yá'a, chí súan kúta'u-yo táká tiñu n̄i sá'a-yó, Ko I'a yá'a, tú ñin kuachi ní sá'a-ya, áchí-de. ⁴² Te n̄i ka'an-de jíin Jesús: Nuku'un in̄i-ni náá nú n̄i najaa-ní in̄i ñuu nuu tá'ú-ni tiñu, áchí-de. ⁴³ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ka'an-ri jíin-ró, ja vína te kunchaa-ro jíin-rí nuu jardín andíví, áchí-ya. ⁴⁴ Te nuu ní kuu nátu'un kaxiuu, te n̄i kuxkí'vi ní núu núu'un onde ka'un̄i. ⁴⁵ Te n̄i kutúún ndikandii. Te sa'ma ndíta kaa in̄i ve'e ñi, n̄i ndata sáva sava. ⁴⁶ Yúan-na te n̄i ka'an jaa Jesús: Táa, in̄i nda'a-ní náku'a-ná añú-ná, áchí-ya. Te súan n̄i ka'an-ya, te n̄i jí'ni-ya. ⁴⁷ Te cháa capitán, nuu ní jin̄i-de ja súan n̄i kuu, te n̄i nakana jaa-de Dios: Ndaa ndija ja cháa yá'a ñin cháa ndaa n̄i kuu-de, áchí-de. ⁴⁸ Te ndivii ñayivi ká'jin yúan, n̄i kajini-i ja súan n̄i kuu. Te n̄i kanaxió káva-i kákani-i jiki jiká-í kája'an-i. ⁴⁹ Ko táká cháa kájin̄i tá'an jíin-yá, jíin táká ña'an kándikin-ña-yá onde ñuu Galilea, ká'jin jiká-ña kánde'é-ña táká tiñu yá'a.

Ja ní kachiyuji-de-ya

⁵⁰ Te n̄i jo ñin cháa nání José, cháa vá'a cháa ndaa kúu-de. Te suni ñin cháa junta kúu-de. ⁵¹ Ko tú ní jata'an in̄i-de tu'un n̄i kandatú'un junta-ún ni tiñu n̄i kasánda-ún. Te ñuu Arimatea in̄i ñuu Judea ncháa-de. Te ñúkuu in̄i-de koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁵² Cháa yá'a, n̄i ja-de nuu Pilato. Te n̄i jikan-de yiki kúñu Jesús. ⁵³ Te n̄i janchara-de-ya. Te n̄i chisúkun-dé-ya jíin ñin sa'ma kuítá. Te n̄i chindee-de-ya in̄i ve'e añú ja ní jacha jika ñin kava nuu tú kunduji-ga ni ñin ndiyi. ⁵⁴ Te kivi xían-ún koo viko Pascua. Te a yani kundijin kivi ndetátú. ⁵⁵ Te ña'an ní kikoyo jíin-yá onde ñuu Galilea, kándikin-ña José kua'an-ña jíin-de. Te n̄i kajini-ña yaú kava-ún nuu ní yuji yiki kúñu-ya. ⁵⁶ Te n̄i kanaxió káva-ña káno'on-ña. Te n̄i kasátú'a-ña jí'o jíin perfume, te n̄i kandetátú-ña kivi ndetátú-ún, nátu'un n̄i tá'ú tiñu ley.

24

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te tíkuáan-na kivi ñin semana n̄i jakoyo-ña yaú kava-ún, káindá'a-ña táká jí'o n̄i kasátú'a-ña. Te suni kája'an sava-ga ña'an jíin-ña. ² Te n̄i kajini-ña ja ní kuxio yuu ndí'u yu'u yaú kava-ún kua'an. ³ Te ní kivi koyo-ña. Te tú ní kajini-ña yiki kúñu máá Jito'o-yo Jesús. ⁴ Te nini kákuñáá in̄i-ña ja súan n̄i kajini-ña, te uu cháa káñu'un sa'ma kuíjin kándii ncháa, n̄i kajukuiñi-ni-de xiin-ñá. ⁵ Te n̄i kayu'ú-ña. Te n̄i kajaxin-ña núu-ñá nuu núu'un. Te n̄i kaka'an cháa-ún jíin-ña: Naja sá ma'ñú ndiyi kánandúkú-ró I'a chakú. ⁶ Túu-ya yá'a, chí a n̄i nachaku-ya. Á tú ná'an-ró ndasa n̄i ka'an-ya jíin-ró ná n̄i kandee-ga-ya onde ñuu Galilea núu. ⁷ Chí n̄i ka'an-ya: Jínu núu'ún ja máá Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi, te kuu-ya jiká cruz, te nachaku-ya kivi uní. Achí. ⁸ Yúan-na te n̄i kanuku'un in̄i-ña tú'un n̄i ka'an-ya jíin-ña. ⁹ Te n̄i kenda-ña yaú kava-ún káno'on-ña. Te n̄i kakastu'ún-ña tú'un yá'a nuu ndí'uxí ñin-de jíin táká nuu sáva-ga-de.

10 Te ña'an kákastu'ún tú'un yá'a nuu apóstol kákuu María ñuu Magdala, jíin Juana, jíin ingá María náa Jacobo, jíin sáva-ga-ña. 11 Ko máa apóstol, kájani iní-de ja tú'un tá'an tachi káka'an-ña. Te tú ní kákandíja-de. 12 Te nì ndukuiñi-ni Pedro. Te nì jinu-de kua'an-de onde yau kava-ún. Te nì jukuíta ndee-de. Te nì jini-de ja sá'ma kuítá-ún kándaa-na máa. Te nì kee-de kuano'on-dé ve'e-de jáni iní-de ñaún ní kuu.

Ja ní ketá'an-ya jíin úu-de

13 Te suu kivi-ún, te kája'an uu-de ichi ñn ñuu nání Emaús ja ncháá nátu'un uxí kilómetro yósáva jíin ñuu Jerusalén. 14 Te kándatu'ún máa-de taká tiñu yá'a ja ní kuu-ún. 15 Te nini kándatu'ún-de te kájika tu'ún tá'an máa-de. Te máa Jesús, nì jaa-ya yata-dé. Te kájika tai-ya kuá'an-ya jíin-de. 16 Ko nátu'un ndasú nduchi-dé náva'a ma nákuñi-de-ya. 17 Te nì ka'an-ya jíin-de: Ñaún tu'ún kándatu'ún-ró yá'a nini kájika-ró. Te naja kándukuí'a iní-ro, áchí-ya. 18 Te ñn-de ja nání-de Cleofas, nì ka'an-de jíin-yá: Á sá ní chaá-ni iní ñuu Jerusalén, te máa ñn-ni ní tú jini-ni taká tiñu ja ní kuu iní ñuu-ún kivi yá'a náún, áchí-de. 19 Te nì jika tu'ún-yá-de: Te ñaún ní io, áchí-ya. Te máa-de nì kaka'an-de jíin-yá: Aa, ja ní ta'an Jesús ñuu Nazaret, chaá nì jani tu'ún Dios te nì sá'a-de tiñu ñá'nu. Te jíin fuerza nì jani-de tu'ún jito nuu Dios jíin núu táka ñayivi. 20 Te sutu ñá'nu jíin cháa kákuñá'nu nuu-yo, nì kanastuu yuán-de. Te nì kanakuxndíi sikí-dé ja ná kúu-de. Te nì kaja'ni-ún-de jika cruz. 21 Ko máa-ná jíná'an-ná, nì kañukuu iní-ná ja máa-de kúu chaá ja náma ñuu Israel núu. Te nì ndí'i taká tiñu yá'a, te vina nì kuu uní kivi já ní kuu taká tiñu-ún. 22 Ko sava ñasí'í ío jíin-ná jíná'an-ná, suni nì kasiyú'ú-ña-ná, chí jañá'an xaan ní jangoyo-ña yaú kava-ún. 23 Te tú ní kánani'ñ-ñá yiki kúñu-de. Te nì chaakoyo-ña te áchí-ña já ní kajini-ña já ní kenda koyo ndajá'a ándiví núu-ñá. Te nì kaka'an ndajá'a-ún jíin-ña já chakú-de. 24 Te nì kaja'an sava tá'an-ná onde yau kava-ún. Te nì kajini-de nátu'un nì kaka'an ña'an-ún. Ko tú ní kajini kuti-dé nuu máa cháa-ún. Achí-de. 25 Yúan-na te nì ka'an-ya jíin-de: Chaá xini ñáá kákuu-ró. Xaán úun iní añú-ro já kándíja-ró táka tu'ún nì kaka'an chaá nì kajani tu'ún Dios. 26 Á tú kánúu já ndó'o Cristo tundó'o yá'a te vasa ndívi-ya núu ndúñá'nu-ya náún. Achí-ya. 27 Te nì kejá'a-yá onde tu'ún Moisés jíin tú'un chaá nì kajani tu'ún Dios, te nì jani káji-yá taká tu'ún tutu ij núu-dé ja ká'an tu'ún máa-yá. 28 Te nì kakuyani-de rancho nuu kája'an-de-ún. Te máa-yá nì sá'a-ya nátu'un ki'in jiká-ga-ya. 29 Ko máa-de nì kastétuu-de-ya, nì kaka'an-de jíin-yá: Kendoo-ni jíin-ná, chí a kuá'ini te kuakuxkí'vi, áchí-de. Yúan-na te nì kivi-ya já kéndoo-ya jíin-de. 30 Te nuu ní kajungoo-de ja kée-dé staa, te nì ki'in-ya staa-ún, te nì jikan ta'u-yá. Te nì ja'ncha sava-ya. Te nì ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. 31 Yúan-na te nátu'un nì kananuña nduchi-dé. Te nì kanakuni-de-ya. Ko ij-ni nì kuxio-ni-ya kuá'an-ya. 32 Yúan-na te nì kaka'an máa-de: Jandaa ja ní tá'u'u iní añú-yo ja níni jáni-ya tú'un nuu-yo ichi-ún nuu ní juña-ya tutu ij núu-yo. 33 Te suni hora-ún nì kandukuiñi-de. Te kuano'on-dé ichi ñuu Jerusalén. Te yúan nì kanaketá'an-de jíin uxí ñn-ga chaá-ún ká'jin tútú-de jíin sáva-ga tá'an-de. 34 Te nì kaka'an-de: Jandaa jakúti a nì nachaku máa Jito'o-yo. Te a nì ndenda ndijin-ya núu Simón. Achí-de. 35 Yúan-na te ndendúu chaá-ún, nì kakaastu'ún-de ndasa nì kaKETá'an-de jíin-yá ichi-ún. Te ndasa nì kanakuni-de nuu-yá nuu ní ja'ncha sava-ya staa. 36 Te nini

kándatu'ún-de tu'un yá'a, te n̄i jukuiñi-ni máá-yá sava ma'ñú-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ma kúku'á in̄i-ro jíiná'an-ró, áchí-ya. ³⁷ Ko máá-de, n̄i kayu'ú-de. Te n̄i kándakoto io-de. Te kájani in̄i-de ja ñin añú kúu-ya. ³⁸ Ko máá-yá n̄i kach̄i-ya jíin-de: Naja káyú'ú-ro. Naja súan kájani in̄i-ro. ³⁹ Nde'é ndá'a-rí jíin ja'a-rí, te kun̄i-ro ja máá-rí kúu. Tin ruu te kun̄i-ro, ch̄i ñin añú tú ñáva'a kuñu ni yiki nátu'un kánde'é-ró ja ñáva'a máá-rí. Achí-ya. ⁴⁰ Te n̄i kuu n̄i ka'an-ya tú'un yá'a. Te n̄i stá'an-ya ndá'a-yá ja'a-yá nuu-dé jíiná'an-de. ⁴¹ Te vasa kákusiñ xáan in̄i-de, ko tú ni kákandíja va'a-de. Te yuán ní ka'an-ya jíin-de: Ió ja kée-rí yá'a xí túu, áchí-ya. ⁴² Yúan-na te n̄i kaja'a-de ñin tiyáká táu núu-yá, jíin ñin yoko ja ñú'un nduxi. ⁴³ Te n̄i ki'in-ya ní yee-yá nuu-dé jíiná'an-de. ⁴⁴ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ya'á kúu taká tu'un n̄i ka'an-ri jíin-ró ná n̄i kanchaa-ri jíin-ró sáa, ja kánúu skíkuu taká tu'un-ri ja yóso núu tutú ley Moisés, jíin núu tutú chaa n̄i kajani tu'un Dios jíin núu tutú Salmo. Achí-ya. ⁴⁵ Te n̄i juña-ya ja jini tuni-de jíiná'an-de, náva'a kuu juku'un in̄i-de tu'un ká'an tutu ij. ⁴⁶ Te n̄i kach̄i-ya jíin-de: Súan yóso núu tutu ja ndó'o Cristo, te nuu uní kivi te nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁴⁷ Te jíin sí'ví-yá ná kuichá tu'un nuu taká ñayivi ja ná nákani in̄i-i, náva'a koo tuká'nu in̄i-ya núu taká kuachi-i. Te kejá'á tú'un yá'a onde ñuu Jerusalén ki'jn. ⁴⁸ Máá-ró kákuu chaa kani ndaa tu'un yá'a. ⁴⁹ Te vina tájí-rí ja ní keyu'u Táa-ri. Te kii siki-ro jíiná'an-ró. Ko kendo-ro in̄i ñuu Jerusalén onde ná kú'un-ró fuerza ja kii onde andívi, áchí-ya.

Ja ní ndaa-ya kuá'an-ya andívi

⁵⁰ Yúan-na te n̄i kiñi'in-ya-dé kua'an-ya jíin-de onde ñuu Betania. Te yúan n̄i kaña-a-ya ndá'a-yá. Te n̄i jikan ta'u-yá ja'a-dé jíiná'an-de. ⁵¹ Te nini jikán ta'u-yá ja'a-dé, te n̄i kuxio-ni-ya núu-dé, n̄i ndaa-ni-ya kuá'an-ya onde andívi. ⁵² Te máá-de, n̄i kachiñú'ún-de-ya. Yúan-na te n̄i kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén kákusiñ xáan in̄i-de. ⁵³ Te nene n̄i ka'jin-de in̄i ve'e ij kájikán ta'u-dé te kánakana jaa-de Dios. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN JUAN TU'UN VA'A NI CHAA SAN JUAN

Máá-yá kúu máá Tú'un

¹ Ondé xnáñúú ní kuu Tu'un. Te Tu'un-ún, nì kanchaa-ya jíin Dios. Te máá Tú'un-ún nì kuu Dios. ² Máá-yá nì kanchaa-ya ondé xnáñúú jíin Dios. ³ Te ondé jíin máá-yá nì sá'a Dios taká ndatíñu. Te nú tú ní sá'a máá-yá, te ma kúva'a nì ñin ndatíñu yá'a núú. ⁴ Te inì máá-yá ñú'un vida te yuán kúu ñin luz ja stúun nuu taká ñayivi. ⁵ Te máá luz, xndíi ncháa nuu ñúñáa. Te ñúñáa-ún, tú ní kúndéé ndá'va.

Juan, cha skuánducha

⁶ Te nì tájí Dios ñin cha nání Juan. ⁷ Cha yá'a, nì kii-de ja káni ndaa-de tu'un máá luz, náva'a kándíja taká ñayivi sá'a-de. ⁸ Nasu máá-de ní kúu luz. Ko nì kii-de náva'a kani ndaa-de tu'un máá luz. ⁹ Máá-yá kúu luz ndija ja stúun nuu taká ñayivi, te ondé sáá ní kii-ya inì ñuyivi. ¹⁰ Te nì ncháa-ya inì ñuyivi, ko vasa jíin máá-yá nì kuvá'a ñuyivi, te tú ní nákunì ñayivi núu-yá. ¹¹ Nì kii-ya núu ja xín máá-yá, te ñayivi máá-yá-ún, tú ní kájatá'ú-i-ya. ¹² Ko sava ñayivi, nì kakandíja-i-ya jíin sí'ví-yá, te nì kájatá'ú-i-ya. Te nuu máá-i nì ja'a-ya tú'un ja ndúu-i se'e Dios. ¹³ Te máá-i, tú ní kákaku-i cuenta niñi, te ni yiki kúñu, ni cha, tú ní kásá'a, chí sua máá Dios nì sá'a. ¹⁴ Te máá tú'un-ún, nì nduu-ya ñin yiki kúñu. Te nì ncháa-ya jíin-yó. Te ñú'un chítú-yá jíin tú'un luu, jíin tú'un ndaa Dios. Te nì kajini-yo ja lúu nì nduñá'nu-ya. Chí nátu'un luu kúñá'nu máá tú'un-ni Se'e Taa-yo Dios, suni súan-ni káa máá-yá. ¹⁵ Juan, nì jani ndaa-de tu'un-ya: I'a yá'a kúu ja ní ka'an-ri: I'a ja vají ichi yatá-rí ñá'nu-ga kúu-ya vásá rúu, chí onde ná té kaku-ga-ri, te a ío-ya, áchí-de. ¹⁶ Te ja ñú'un chítú máá-yá, onde yúan nì kani'in taká-yo, chí bueno nì ja'a-ya tú'un luu inì-ya núu-yo. ¹⁷ Moisés, nì ja'a-de ley nuu-yo. Ko Jesucristo, nì ja'a-ya tú'un luu inì-ya jíin tú'un ndaa nuu-yo. ¹⁸ Tú ní jini kuti ní ñin ñayivi núu Dios. Ío ñin máá tú'un-ni Se'e-ya ja kánchaa jíin-yá, te máá Sé'e-ya-ún, nì jani-ya tú'un Dios nuu-yo. ¹⁹ Te judío, nì katáji-ún sutú jíin cháa levita nì kikoyo ichi ñúu Jerusalén. Te nì kajika tu'un-ún Juan: Te róo ndé cha kúu-ró, áchí. Te ya'á kúu tu'un nì jani ndaa Juan, ²⁰ te tú ní jasú-de yu'u-dé. Chí nì ka'an ndaa-de: Nasuú Cristo kúu-ri, áchí-de. ²¹ Te nì kajika tu'un-ún-de: Núsáa te Elías kúu-ró náún, áchí. Te nì ka'an Juan: Nasuú rúu kúu, áchí-de. Te nì kajika tu'un tuku-ún-de: Máá cháa jani tu'un Dios kúu-ró núsáa, áchí. Túu, áchí Juan. ²² Te nì kaka'an tuku jíin-de: Te ndé cha kúu-ró núsáa. Ka'an náva'a nakani-ri tu'un nuu cháa nì katáji rúu vai-ri. Ná ká'an máá-ró ndé cha kúu-ró víi, áchí. ²³ Te nì ka'an Juan: Máá-rí kúu ñin ndaja'a kána jaa onde nuu ñú'un té'é: Ná sándóo-ró ichi máá Jíto'o-yo, nátu'un nì ka'an Isaías, cha nì jani tu'un Dios onde sáa. ²⁴ Te ja ní kikoyo-ún, fariseo nì katáji-ún. ²⁵ Te nì kajika tu'un Juan: Te naja skuánducha-ro te nú nasu Cristo ni Elías ni máá cháa jani tu'un Dios kúu-ró núsáa, áchí. ²⁶ Te nì ka'an Juan jíin: Ruu, chí jíin ndúcha skuánducha-rí. Ko ma'ñú máá-ró kánchaa ñin I'a ja tú kájinì-ro. ²⁷ I'a yá'a vai ichi yatá-rí. Te tú kúñá'nu-ri ndáji-rí ñii yí'i ndijan-yá, chí ñá'nu-ga kúu-ya vásá rúu. Achí-de. ²⁸ Súan nì jo inì nuu

Betábara, onde inga lado Jordán, nuu ní skuánducha Juan. ²⁹ Te kivi xían-ún n̄i jini Juan nuu Jesús ja vái-ya núu-dé. Te n̄i ka'an-de: Yúan vai Lélú Dios, I'a kuánchaa kuáchi ñayivi ñúyivi. ³⁰ I'a yá'a kúu ja ní ka'an-ri: Ichi yatá-rí vai ñn I'a ñá'nu-ga kúu vása rúu. Chi onde ná té kaku-ga-ri te ío-ya. ³¹ Te tú ní nákuñi-ri-ya. Ko náva'a kenda ndijin-ya núu ñáyivi Israel, yúan ní kii-ri skuánducha-rí jín ndúcha. Achí-de. ³² Te n̄i jani ndaa Juan tu'un: N̄i jini-ri Espiritu ja ní kuun ichi ándiví nátu'un paloma. Te n̄i jungoo siki-yá. ³³ Te tú ní nákuñi-ri-ya, ko máa Dios, I'a n̄i táji rúu vai-ri ja skuánducha-rí jín ndúcha, máa-yá n̄i ka'an jín-ri: Nú kuni-ro já kúun Espiritu siki ñn chaa te jungoo siki-dé, te máa cháa-ún kuu I'a skuánducha jín Espiritu Santo, áchí Dios. ³⁴ Te a n̄i jini-ri-ya. Te jani ndaa-ri tu'un ja I'a yá'a kúu máa Sé'e Dios, áchí-de.

Uu chaa kándikin-de Jesús

³⁵ Te kivi xían-ún kánchaa tuku Juan jín úu chaa skuá'a jín-de. ³⁶ Te n̄i jini-de nuu Jesús ja jika kuu-ya yúan. Te n̄i ka'an-de: Yúan nde'é-ró máa Lélú Dios, áchí-de. ³⁷ Te ndendúú chaa skuá'a-ún, n̄i kajini so'o-de tu'un n̄i ka'an Juan. Te n̄i kándikin-de Jesús. ³⁸ Te n̄i xío kóto Jesús. Te n̄i jini-ya já kándikin-de yata-yá. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Naún kánandúkú-ró, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de jín-yá: Rabí (ja kuni ka'an: Maestro), ndénu ncháá-ní, áchí-de. ³⁹ Te n̄i ka'an-ya jín-de: Ña'an te kuni-ro, áchí-ya. Te n̄i jakoyo-de te n̄i kajini-de nuu ncháá-ya. Te n̄i kakendoo-de jín-yá kivi-ún, chi a ío nátu'un kakuun áini. ⁴⁰ Te ndendúú chaa-ún, n̄i kajini so'o-de tu'un n̄i ka'an Juan. Te n̄i kándikin-de-ya. Te ñn-de kúu Andrés, ñani Simón Pedro kúu-de. ⁴¹ Chaa yá'a, n̄i nani'in-ni-de ñani-de Simón. Te n̄i ka'an-de jín: N̄i kaketa'an-ri jín Mesías (ja kuni ka'an: Cristo), áchí-de. ⁴² Te ncháka-de chaa n̄i chaa-de jín núu Jesús. Te n̄i nde'é Jesús nuu-dé. Te n̄i ka'an-ya: Máa-ró kúu Simón, se'e Jonás. Vina te kunání-ró Cefas (ja kuni ka'an: ñn kava). Achí-ya.

Ja ní kana-ya xini Felipe jín Natanael

⁴³ Te inga kivi xían-ún kuni Jesús ki'in-ya ñúu Galilea. Te n̄i ni'in tá'an-ya jín Felipe. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Kundikin-ro rúu ki'on, áchí-ya. ⁴⁴ Te Felipe kúu chaa ñuu Betsaida, ñuu Andrés jín Pedro. ⁴⁵ Te n̄i ni'in tá'an Felipe jín Natanael. Te n̄i ka'an-de jín: A n̄i kaketa'an-ri jín Jesús ñuu Nazaret. Se'e José kúu-ya. Te máa-yá kúu I'a yóso tú'un-ya núu tutú ley Moisés jín núu tutú n̄i kachaa chaa n̄i kajani tu'un Dios onde sáá, áchí-de. ⁴⁶ Te n̄i ka'an Natanael jín-de: Á ío ja vá'a onde inji ñuu Nazaret, áchí-de. Te n̄i ka'an Felipe jín-de: Ña'an te kuni-ro, áchí-de. ⁴⁷ Te n̄i jini Jesús ja vái Natanael. Te n̄i ka'an-ya tú'un-de: Yá'a vai ñn chaa Israel ndaa, chi tú xndá'ú kuti-dé, áchí-ya. ⁴⁸ Te n̄i ka'an Natanael jín-yá: Ndasá jiní-ní náá, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús: N̄i jini-ri róo onde ná té kana-ga Felipe xini-ro, ná ní káandee-ró chíu yunu mérkexe, áchí-ya jín-de. ⁴⁹ Te n̄i ka'an Natanael: Maestro, máa-ní kúu Se'e Dios, máa-ní kúu Rey nuu ñáyivi Israel, áchí-de jín-yá. ⁵⁰ Te n̄i ka'an Jesús: N̄i ka'an-ri jín-ró já ní jini-ri róo chíu yunu mérkexe. Ja yúan kándija-ró náún. Tiñu ñá'nu-ga kuni-ro vása yá'a, áchí-ya jín-de. ⁵¹ Te n̄i ka'an-ga-ya jín-de: Jándaa ká'an-ri jín-ró: Vina te kuni-ro já núña andiví, te ndajá'a Dios, kánda kánuu siki máa Sé'e chaa, áchí-ya.

2

Viko tánda'a ñúu Caná

¹ Te kivi uní n̄i kuu ñn viko tánda'a iní ñuu Caná ndañúu Galilea. Te yúan kánchaa náa Jesús. ² Te suni n̄i kākana-i xin̄i Jesús jín cháa káskuá'a jín-yá, n̄i kaja'an-ya víko-ún. ³ Te a n̄i ndi'i vino. Te náa Jesús n̄i ka'an-ña jín-yá: Tú kuti-gá vino káñava'a-i, áchí-ña. ⁴ Te n̄i ka'an Jesús jín-ña: Nána, naja stétuu-ní-ná, chí té jaa-ga hora-ná, áchí-ya. ⁵ Te n̄i ka'an náa-ya jín súchí kájatíñu-ún: Sá'a ndéja ká'an-ya jín-ró. Achí-ña. ⁶ Te yúan ío ñu tinaja yuu. Te kuu ku'un uu xí uní kivi ja ñn ñn. Chi cháa judío, súan ndoo in̄i-de. ⁷ Te n̄i ka'an Jesús jín-i: Skútú-ró tinaja yá'a nducha. Te n̄i kaskútú-i onde yu'u. ⁸ Te n̄i ka'an-ya jín-i: Vina te tava-ro te kincháka-ró núu mayordomo, áchí-ya. Te n̄i kajanchaka-i nuu-dé. ⁹ Te mayordomo, n̄i jito nchaa-de nducha já ní nduu vino, te tú ní jiní-de ndénu ní kii. Ko mozo n̄i katava ndúcha-ún a kájiní-i. Yúan-na te n̄i kana-de xin̄i máá yí. ¹⁰ Te n̄i ka'an-de jín: Taká cháa kája'a-de vino va'a xna'an-ga te nú a n̄i kají'i vatú máá-i, yúan-na te já'a-de ja tú ío va'a. Ko máá-ró n̄i chiva'a-ró vino va'a yá'a onde vina. ¹¹ Ya'á kúu tun̄i xnañúu ní sá'a Jesús in̄i ñuu Caná ndañúu Galilea. Te n̄i kajiní-i ja lúu ñá'nu-ya. Te cháa káskuá'a jín-yá, n̄i kākandíja-de-ya. ¹² Te n̄i kuu yúan. Te máá-yá jín náa-ya jín ñaní-ya jín cháa káskuá'a jín-yá, n̄i kanuu-ya ñúu Capernaum. Te n̄i kaxiukú-yá yúan yakú-ni kivi.

Ja ní sándoo-ya ve'e ñi

¹³ Te n̄i kuyani viko Pascua ñayivi judío. Te n̄i kaa Jesús kua'an-ya ñúu Jerusalén. ¹⁴ Te n̄i jiní-ya ñayivi káxikó xndiki jín rí jín paloma, jín ñayivi káxndáji xu'ún, káxiukú-i in̄i ve'e ñi. ¹⁵ Te n̄i sá'a-ya ñn cuarta ñii. Te n̄i skúnu-ya táká-i in̄i ve'e ñi onde jín rí jín xndiki-í. Te n̄i jacha-ya xú'ún ñayivi káxndáji. Te n̄i skuío kani-ya táká mesa-i. ¹⁶ Te n̄i ka'an-ya jín ñayivi káxikó paloma: Chaxio kiti yá'a. Ve'e Táa-ri, ma násá'a-ró núyá'u. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te cháa káskuá'a jín-yá, n̄i kanuku'un in̄i-de tu'un yóso núu tutú: Ná kuítú xaan iní-ri ve'e-ró, onde kuítá-ri jín, áchí. ¹⁸ Te n̄i kaka'an cháa judío: Na tun̄i stá'an-ro núu-rí ja ní sá'a-ró súan, áchí-de jín-yá. ¹⁹ Te n̄i ka'an Jesús: Stúnycháa-ro ve'e ñi yá'a, te nuu uní-ni kivi te ndukani-ri, áchí-ya. ²⁰ Yúan-na te n̄i kaka'an cháa judío: Nuú úu xiko ñu kua te n̄i jinú ve'e ñi yá'a. Te róo nuu uní-ni kivi te ndukani-ró náún. Achí-de. ²¹ Ko máá-yá, chí kuni ka'an-ya já yíki kúñu-ya kúu natú'un ve'e ñi. ²² Ja yúan, nuu ní nachaku-ya já ní j'i-ya, te cháa káskuá'a jín-yá, n̄i kanuku'un in̄i-de ja ní ka'an-ya tú'un yá'a. Te n̄i kākandíja-de tutú ñi jín tú'un n̄i ka'an Jesús. ²³ Te máá kivi viko Pascua kánchaa-ya ñúu Jerusalén. Te kua'a ñayivi ní kākandíja-i-ya, chí n̄i kajiní-i taká tun̄i n̄i sá'a-ya. ²⁴ Ko Jesús, tú ní játú'ún-yá-i, chí a jiní-ya táká-i. ²⁵ Te tú ní jinú ñú'ún-yá ja ká'an ní ñn cháa tu'un ñayivi jín-yá, chí a jiní-ya ndasa kaa in̄i-i jíná'an-i.

3

Tu'un Nicodemo

¹ Te n̄i ío ñn tá'an cháa fariseo nání-de Nicodemo. Te kúñá'nu-de nuu ñayivi judío. ² Cháa yá'a n̄i cháa-de nuu Jesús ñn akuáa. Te n̄i ka'an-de jín-yá: Maestro, a kájiní-ná ja ñn maestro kúu-ní te vai-ní onde nuu Dios, chí nú tú chindéé chítuu Dios ñn cháa, te ma kúu sá'a-de taká tun̄i ja sá'a

máá-ní núú, áchí-de. ³ Te nì ka'an Jesús: Jandáa ká'an-rì jín-ró ja nú tú nakaku jáá ìn cháa, te ma kúu kuñi-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya jín-de. ⁴ Te nì ka'an Nicodemo jín-yá: Ndasá kuu nakaku ìn cháa nú a nì yii-de. Á kuu ndívi-de chí náa-de te nakaku tuku-de, áchí-de. ⁵ Te nì ka'an tuku Jesús: Jandáa ká'an-rì jín-ró, nú tú kaku ìn cháa jín ndúcha jín Espíritu, te ma kúu kivi-de inì ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁶ Ja ní kaku cuenta kuñu, kuñu kúu. Te ja ní kaku cuenta Espíritu, se'e Espíritu kúu. ⁷ Ma ndánaa iní-ro tú'un ká'an-rì jín-ró: Jínu ñú'un já náaku jáá-ró. ⁸ Kéé tachì ndénu kuní máá, te jínì sò'o-ró já káyu, ko tú jínì-ro ndénu vái ni ndénu kí'in. Súan kúu taká ñayivi já káku cuenta Espíritu, áchí-ya. ⁹ Te nì ka'an Nicodemo: Ndasá kuu yúan núsáá, áchí-de jín-yá. ¹⁰ Te nì ka'an Jesús: Máá-ró kúu ìn maestro Israel te tú júku'un iní-ro jín tú'un yá'a náún. ¹¹ Jandáa ká'an-rì jín-ró: Ká'an-rì tu'un ja júku'un iní-rì. Te jáni ndaa-rì tu'un tiñu nì jini-rì. Ko tú játú'un-ró tú'un ndaa ká'an-rì. ¹² A nì ka'an-rì tu'un ñuyivi jín-ró te tú kándija-ró. Ndasá kándija-ró nú ka'an-rì tu'un andívi jín-ró núsáá. ¹³ Máá Sé'e cháa kánchaa-ya ándívi. Te nì kuun-ya íchi ándívi. Te máá ìn-ni-ya ní ndaa-ya ándívi, tuká inga cháa ní sá'a. ¹⁴ Chí nátu'un nì jata kaa Moisés koó núu ñú'un té'é, jínu ñú'un já súni súan kuíta kaa máá Sé'e cháa. ¹⁵ Náva'a ma náa taká ñayivi kákandija-i-ya, chí sua kuchaku-i ní káni, áchí-ya jín-de. ¹⁶ Chí Dios, xaán ní kundá'ú iní-ya ñayivi ñuyivi. Ja yúan ní táji-yá Se'e-ya ní kii-i, vaša máá tú'un-ni-i nì io, náva'a ma náa taká ñayivi kákandija-i-ya, chí sua kuchaku-i ní káni. ¹⁷ Chí tú ní táji Dios Se'e-ya núu ñuyivi já tá'nu ndatu ñayivi, chí sua ja ná káku ñayivi sá'a-ya. ¹⁸ Nú kándija ìn ñayivi núu-yá, te ma tá'nu ndatu-i. Ko ñayivi tú kándija, ta'nu ndatu ná'in-i, kuachi ja tú kándija-i nuu máá ìn-ni Se'e Dios. ¹⁹ A nì cháa máá luz inì ñuyivi. Ko ñayivi-ún, nì kakumaní-gá-i jín ñúña vása jín luz, chí tiñu kásá'a-i káku tiñu ñáá. Ja yúan te ta'nu ndatu ná'in-i. ²⁰ Chí taká ñayivi já sá'a tiñu ñáá, jito u'u-i nuu ío luz. Te tú kí-i nuu ío luz, náva'a tú ndenda ndijin tiñu sá'a-i. ²¹ Ko ñayivi já sátiñu ndaa, vai-i nuu ío luz, náva'a kenda ndijin ja jín Dios nì sá'a-i tiñu máá-i.

Tu'un ndaa nì ka'an Juan

²² Yoán-na te Jesús jín cháa káskuá'a jín-yá, kája'an-ya ñuu Judea. Te yúan nì kánchaa-ya jín-de. Te nì skuánducha-yá. ²³ Te suni nì skuánducha Juan inì ñuu Enón yani ñuu Salim, chí nì io kua'a ndúcha yúan. Te nì kikoyo ñayivi núu-dé, te nì skuánducha-dé-i. ²⁴ Chí té kivi-ga Juan vekaa. ²⁵ Te cháa káskuá'a jín Juan, nì kastátá'an-de jín cháa judío sikì modo ndoo inì. ²⁶ Te nì chakoyo-de nuu Juan. Te nì kaka'an-de: Maestro, cháa nì kánchaa jín-ní inga lado yucha Jordán ja ní ka'an ndaa-ní tu'un-de, vina te skuánducha máá-de, te ndivii ñayivi kája'an-i nuu-dé, áchí. ²⁷ Te nì ka'an Juan: Ni ìn cháa ma ní'in kúti-dé ni ìn modo, te nú tú kii onde ándívi. ²⁸ Máá-ró nì kajinì ndaa-ro já ní ka'an-rì: Nasu rúu kúu Cristo, chí sua nì táji-yá ruu yoxnúu-rí nuu-yá vai-rì. ²⁹ Cháa ncháka ñasíí kúu yii. Te amigo yii-ún ká'jin xiin-dé te ká'jin sò'o tu'un ká'an-de. Te kákusíí xáan iní-i, nú a nì kajinì sò'o-i ká'an yii-ún. Súan kúu ja kúsíí xáan iní-rì vina. ³⁰ Jínu ñú'un já ndúña'nu-ga máá-yá te ndúsúchí-ga máá-rí, áchí Juan. ³¹ I'a vai onde nuu súkún, ñá'nu-ga kúu-ya vása taká-i. Te cháa nì kaku inì ñuyivi yá'a, se'e ñuyivi kúu-de. Te tu'un ñuyivi ká'an-de. I'a vai ichi ándívi,

ñá'nu-ga kúu-ya vása táká cháa. ³² Te jáni ndaa-ya tú'un ja ní jiní-ya jíin já ní jini so'o-ya. Ko ni ññayivi tú játá'ú-i tu'un ká'an-ya. ³³ Ko ññayivi játá'ú tú'un ndaa ká'an-ya, suni máa-i ká'an-ndaa-i ja ío ndaa tu'un ká'an Dios. ³⁴ Chì I'a nì tájí Dios vai, tu'un Dios ká'an-ya. Chì Dios, tú kuí'a-ni já'a-ya Espíritu-ya. ³⁵ Máa Táa, kúndá'ú iní-ya Sé'e-ya, te nì ja'a-ya táká ndatíñu nda'a Sé'e-ya. ³⁶ Ññayivi já kándija nuu máa Sé'e-ya, kuchaku-i ní káni. Te ññayivi já tú kándija nuu Sé'e-ya, ma kúchaku-i chì sua ví'í-gá kitì iní Dios nuu-í.

4

Jesús jíin ñá'an ñúu Samaria

¹ Te cháa fariseo, nì kajini tu'un-de tu'un Jesús, ja ío kua'a-gá cháa káskuá'a jíin máa-ya vása jíin Juan jíin já skuánducha-ya kua'a-gá ññayivi vása Juan. Te nì jiní Jesús tu'un-ún. ² Ko tú ní skuánducha Jesús, chì sua cháa káskuá'a jíin-ya, káskuánducha máa-de. ³ Te nì kenda-ya ñúu Judea. Te kua'an tuku-ya ñúu Galilea. ⁴ Te jínu ñú'ún já já'a-ya kí'in-ya ñúu Samaria. ⁵ Yúan-na te nì ja-a-ya ññayivi ñúu nání Sicar iní ñúu Samaria, yani ndu'a Jacob ja ní ja'a-de nuu sé'e-de José. ⁶ Te yúan ío sóko Jacob. Te Jesús, nì jungoo-ya xín sóko-ún, chì nì kuítá-ya íchi kuá'an-ya. Te nátu'un kaxiuu kúu. ⁷ Te nì cháa ññayivi ñá'an ñúu Samaria, vai tava-ñá nducha. Te nì ka'an Jesús jíin-ña: Kuá'a nducha ná kó'o-ná. Achí-ya. ⁸ Chì cháa káskuá'a jíin-ya, a kája'an-de onde ñúu kuakuáan-de ja kée-dé. ⁹ Te ñá'an ñúu Samaria, nì ka'an-ña jíin-ya: Naja jikán-ní nducha núu-ná ko'o-ní, chì cháa judío kúu-ní, te ñá'an ñúu Samaria kúu-ná, áchí-ña. Chì ññayivi judío, tú kivi nduu-i jíin ññayivi ñúu Samaria. ¹⁰ Te nì ka'an Jesús: Nú ní jiní-ní naún kúu ja kuá'a Dios nuu-ní, te jíin I'a ja ká'an jíin-ní: Kuá'a-ní nducha ná kó'o-ná, yúan-na te kakan-ní nuu-ya te kuá'a-ya ndúcha chakú ko'o-ní núu, áchí-ya. ¹¹ Te nì ka'an ñá'an-ún jíin-ya: Táta, xaán kúnú sóko yá'a te tú ña jíin táva-ní nducha. Núsáa te ndénu ní'in-ní nducha chakú. ¹² Chì sóko yá'a nì ja'a táa-yo Jacob nuu-yo. Te yá'a nì jì'í máa-de nducha, jíin sé'e-de, jíin kiti-dé. Te ñá'nu-ga máa-ní vása máa-de náún. Achí-ña. ¹³ Te nì ka'an Jesús: Nú ndé cháa ko'o nducha yá'a, kuchì tuku-de. ¹⁴ Ko cháa ko'o nducha já kuá'a-ná nuu-dé, ma kuchì kuti-gá-de, chì nducha já kuá'a-ná-ún, koo ññayivi sóko iní-de ja kána nducha kúchaku-de ní káni sá'a, áchí-ya jíin-ña. ¹⁵ Te nì ka'an ñá'an-ún jíin-ya: Táta, kuá'a-ní nducha-ún ko'o-ná, náv'a tuká kuchì kuti-ná, nì tuká kitava-ná-cha yá'a, áchí-ña. ¹⁶ Te nì ka'an Jesús jíin-ña: Kuákana-ní xiní yíi-ní te cháa-ní, áchí-ya. ¹⁷ Te nì ka'an ñá'an-ún: Tú yíi-ná ío, áchí-ña. Te nì ka'an Jesús jíin-ña: Vá'a-ni ká'an-ní, tú yíi-ná ío, ¹⁸ chì nì jo u'un yíi-ní. Te cháa ncháka-ní vina, nasu yíi máa-ní kúu-de. Yá'a kúu ja ní ka'an ndaa-ní, áchí-ya. ¹⁹ Te nì ka'an ñá'an-ún jíin-ya: Táta, ññayivi jáni tu'un Dios kúu-ní jáni iní-ná. ²⁰ Ndiyí táa-yo, yuku yá'a nì kachiñú'ún-de Dios. Te máa-ní káka'an-ní ja ñúu Jerusalén kúu nuu kánúu chíñú'ún-yó, áchí-ña. ²¹ Te nì ka'an Jesús jíin-ña: Nána, ná kándija-ní tu'un ká'an-ná chì cháa ññayivi kivi, ja ní yuku yá'a, nì ñúu Jerusalén, tú chíñú'ún-ní máa Táa-yo Dios súan. ²² Níí, tú kajini-ní naún kúu ja kachiñú'ún-ní. Ko máa-ná, kajini-ná I'a kachiñú'ún-ná. Chì onde nuu ññayivi judío vai tu'un nama yóo. ²³ Te cháa ññayivi kivi já ññayivi kachiñú'ún ndaa, chíñú'ún ndíja-i Táa-yo Dios jíin iní jíin añú-i. Chì Táa-yo, ndúkú-ya ññayivi já súan chíñú'ún-i-ya kuni-ya. Te a nì cháa kivi-ún. ²⁴ Dios

kúu Espíritu. Te ñáyivi kuní chiñú'ún, kánúú já chiñú'ún ndíja-i-ya jíin iní jíin añú-i, áchí-ya. ²⁵ Te ñi ka'an ña'an-ún jíin-yá: Jini-ná ja kí Mesías, ja nání Cristo. Te nú ñi chaá máá-yá, te stá'an-ya táka tu'un nuu-yo. Achí-ña. ²⁶ Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Máá-ná kúu I'a-ún ja ká'an-ná jíin-ní, áchí-ya. ²⁷ Te nini sá súan ká'an-ya, te ñi chakoyo chaá káskuá'a jíin-yá. Te ñi kanaa ini-de kánde'é-de ja ndátu'ún-yá jíin ñin ña'an. Ko tú ñi ñin-de ní ka'an: Naún jiká tu'ún-ni-ña, xí: Naún tu'un ndátu'ún-ní jíin-ña. ²⁸ Yúan-na te ña'an-ún, ñi skéndo-ña kíyi-ña te kua'an-ña ondé ñuu. Te ñi ka'an-ña jíin ñáyivi yúan: ²⁹ Ña'an jíná'an-ró te kuní-ro ñin chaá. Chaá-ún ñi kachí-de nuu-rí taká naún tiñu ñi sá'a-ri. Sánaa te máá-de kúu Cristo, áchí-ña. ³⁰ Yúan-na te ñi kenda koyo-i ñuu-ún. Te ñi chakoyo-i nuu-yá. ³¹ Te chaá káskuá'a jíin-yá, ñi kastétuu-de-ya: Maestro, kee-ní staa, áchí-de. ³² Te ñi ka'an-ya jíin-de: Ió ndeyu kée-rí ja tú kájiní-ro, áchí-ya. ³³ Yúan-na te chaá káskuá'a jíin-yá, ñi kajika tu'ún tá'an-de: ñin chaá ñi kinchaka ja ní yee-yá náún, áchí-de. ³⁴ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Ndeyu-rí kúu ja sá'a-ri tiñu kuní I'a ñi táji rúu vai-ri jíin já skíkuu-ri tiñu-ya-ún. ³⁵ Á tú káka'an-ro: Ió kuun yóo ondé kivi tá'nu trigo. Vina te ká'an-ri jíin-ró: Ndukani nuu-ro te ndé'é-ró ñí ndú'a-ún, chí a ñi kuaan já tá'nu. ³⁶ Te chaá já'nu, a kí'in-de ya'u-de te nástútú-de nuní já kúchaku ñí káni, náv'a chaá sáka jíin cháa já'nu, ñin ká'nu-ni kusí ini-de. ³⁷ Chí súan kúu ja ká'an ndaa tu'un: ñin chaá sáka, te inga-de já'nu, áchí. ³⁸ Te a ñi táji-rí róo kika'nu-ro núu tú ní kásatiñu-ró. Sava-ga chaá ñi kasatiñu, te máá-ró, a ñi kivi koyo-ró núu tiñu-de. Achí-ya. ³⁹ Te ñáyivi ñúu Samaria iní ñuu yúan, ñi kajini so'o-i tu'un ñi ka'an ña'an-ún. Te kua'a-í, ñi kakandíja-i-ya. Chí ñi ka'an ndaa-ña: Ñi kachí-de nuu-rí taká naún tiñu ñi sá'a-ri, áchí-ña. ⁴⁰ Yúan-na te ñi chakoyo ñáyivi ñúu Samaria nuu-yá. Te ñi kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná kéndoo-ya yúan. Te ñi kendo-ya yúan uu kivi. ⁴¹ Te kua'a-gá-i ñi kakandíja-i-ya sikí tu'un ká'an-ya. ⁴² Te ñi kaka'an-i jíin ñá'an-ún: Tuká nini tu'un máá-ró te kandíja-ri-ya, chí a ñi kajini so'o máá-rí tu'un ká'an-ya. Te kájiní-ri ja I'a yá'a kúu ndíja I'a nama ñuyívi, chí Cristo kúu-ya. Achí-i.

Ja ní nasáva'a-ya sé'e mozo rey

⁴³ Te nuu úu kivi-ún ñi kenda-ya yúan te kua'an-ya ñúu Galilea. ⁴⁴ Chí máá Jesús, ñi ka'an ndaa-ya já ñin chaá jáni tu'un Dios, tú ká'io ja jíin'ún ñáyivi ñúu máá-de jíin-de. ⁴⁵ Te ñi jaq-ya ñúu Galilea. Te ñáyivi Galilea, ñi kajatá'ú-i-ya, chí ñi kajini-i taká tiñu ñi sá'a-ya ondé ñuu Jerusalén kivi ní io viko yúan. Chí máá-i, suni ñi kaja'an-i viko-ún. ⁴⁶ Yúan-na te ñi kee tuku Jesús kua'an-ya ingá jínu ondé ñuu Caná ndañúu Galilea nuu ní io nducha já ní nduu vino ñi sá'a-ya. Te iní ñuu Capernaum ñi io ñin chaá játiñu nuu rey te kú'u se'e-de. ⁴⁷ Chaá yúan, ñi jini tu'un-de ja ní kenda Jesús ñuu Judea vai-ya ñúu Galilea. Te ñi ja'an-de nuu-yá. Te ñi ka'an nda'ú-de jíin-yá ja ná núu-ya kí'in-ya te nasáva'a-ya sé'e-de, chí a yani kuu-i. ⁴⁸ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Aa, te nú tú kuní-ro tuní jíin tiñu ñá'nu, ma kándíja kuti-ro, áchí-ya. ⁴⁹ Te chaá játiñu nuu rey, ñi ka'an-de jíin-yá: Tátá, nuu-ní kí'on vína chí nú ná kúkuéé-ní te kuu-i, áchí-de. ⁵⁰ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Kuá'an, chí chakú se'e-ró, áchí-ya. Te chaá-ún, ñi kandíja-de tu'un ñi ka'an Jesús. Te ñi kee-de kua'an-de. ⁵¹ Te nini núu-de kua'no'on-dé, te ñi kenda koyo mozo-de, ñi kajanata'an-de, te ñi kakastu'ún núu-dé: Ñi

nduva'a se'e-ní, áchí jíin-de. ⁵² Te máá-de nì jikà tu'ún-de nà hora nì kejá'á ndúvã'a-i. Te nì kaka'an jíin-de: Iku ka'in nì kee kiji-i, áchí. ⁵³ Te máá táa-i, nì juku'un inì-de ja hora-ún kúu hora nì ka'an Jesús jíin-de: Chakú se'e-ró. Te nì kandija-de jíin ní vé'e-de. ⁵⁴ Yá'á kúu tunì uu ja ní sá'a Jesús ná nì ndii-ya ñúu Judea onde ñuu Galilea.

5

Ja ní nasáva'a-ya ñáyivi kú'u

¹ Yuán-na te nì jo viko ñáyivi judío. Te nì kaa Jesús kua'an-ya ñúu Jerusalén. ² Te ñuu Jerusalén ío in pila nducha máá yatá yúxé'é rii. Te nuu yú'u hebreo nání Betesda. Te sókó-ún ñáva'a u'un portal. ³ Te inì portal yúan kánda kuá'a ñáyivi kaku'u, ja kuáá, ja rengó, ja tí'ichi. Te káindatu-i kanda nducha-ún. ⁴ Chì ío kivi já núu in ndajá'a-yá inì pila-ún. Te skandá-ya ndúcha. Te cháa kivi xnáñúu inì pila, nú a nì skandá-ya ndúcha, te nduva'a-de nani kue'e tá'an-de. ⁵ Te yúan kátúu in cháa ja ní kuu oko xia'un unì kuia kú'u-de. ⁶ Te nì jinì Jesús ja kátúu cháa yá'a. Te nì juku'un inì-ya já ní kuu kua'a kuia kú'u-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Kuní-ro ndúvã'a-ró náún, áchí-ya. ⁷ Te nì ka'an cháa kú'u-ún jíin-yá: Táta, tú ní'in-ná ní in cháa skivi náá inì pila, nú a nì kanda nducha. Chì nini vai-ná te kivi-ni inga-de te vása cháa-ná. Achí-de. ⁸ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro te ki'in-ro, áchí-ya. ⁹ Te cháa-ún nì nduva'a-ni-de. Te nì ki'in-de jito yuu-dé te kua'an-de. Te máá kivi ndétatú kúu kivi-ún. ¹⁰ Yuán-na te nì kaka'an cháa judío jíin cháa nì nduva'a-ún: Kivi ndétatú kúu. Tú ío ley ja kúndiso-ró jito yuu-ro, áchí. ¹¹ Te nì ka'an-de jíin cháa judío: Cháa nì nasáva'a ruu, máá-de nì ka'an-de jíin-rí: Ki'in jito yuu-ro, te ki'in-ro, áchí-de. ¹² Yuán-na te nì kajikà tu'ún-ún-de: Ndé cháa nì ka'an jíin-ró: Ki'in jito yuu-ro te ki'in-ro, áchí. ¹³ Te cháa nì nduva'a-ún, tú ní jinì-de ndé cháa kúu. Chì Jesús, a nì kuxio-ni-ya kuá'an-ya núu ñáyivi ká'in yúan. ¹⁴ Kúkuéé-ga, te nì ketá'an Jesús jíin-de inì ve'e ii. Te nì ka'an-ya jíin-de: Vina te nì nduva'a-ró. Ma sá'a-ga-ro kuáchi. Chì nú túu, te kii in tundó'o xaan-gá siki-ro. Achí-ya. ¹⁵ Te máá-de kua'an-de. Te nì kastu'ún-de nuu táká ñáyivi judío ja Jesús kúu I'a nì nasáva'a-ya-dé. ¹⁶ Te nì sá'a Jesús tiñu yá'a kivi ndétatú. Te cháa judío, ja yúan ní kachindikin-de-ya. Te kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. ¹⁷ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Máá Táa-ri sátiñu-ni-ya vina te suni ruu sátiñu-ri, áchí-ya. ¹⁸ Ja yúan cháa judío, ví'i-gá nì kándúkú-de modo ka'ni-dé-ya. Chì nasu máá in kivi ndétatú ní stívi-yá, chì suni nì ka'an-ya já Táa-ya kúu Dios. Te in núu-ni sá'a-ya máá-yá jíin Dios. ¹⁹ Te nì ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró: Máá Sé'e, ma kúu sá'a kuti-yá ja máa-yá, chì máni ja ní jinì-ya sá'a Táa-ya. Chì taká ja sá'a máa-yá, suni súan sá'a máá Sé'e-ya in núu-ni jíin-yá. ²⁰ Chì máá Táa, kúndá'u inì-ya Sé'e-ya. Te stá'an-ya núu-í taká tiñu sá'a-ya. Te ñá'nu-ga tiñu stá'an-ya vása yá'á, návã'a naa inì-ro ndé'é-ró jíná'an-ró. ²¹ Chì nátu'un máá Táa, ndúkani-ya ndíyi te náschakú-ya-í, suni súan máá Sé'e, náschakú-ya ndéja kuní máa-yá. ²² Chì máá Táa, tú nákuñdii-ya siki ní in ñáyivi, chì nì ja'a-ya tú'un ja nákuñdii máá Sé'e-ya siki táká ñáyivi. ²³ Návã'a kuandatu ndivii ñáyivi núu Sé'e nátu'un káandatu-i nuu máá Táa. Te ja tú jándatu nuu Sé'e, suni tú jándatu nuu máá Táa ja ní táji-yá Sé'e-ya vái. ²⁴ Jandáa

ká'an-ri jíin-ró: Nú ñn ñayivi chu'un inji-i tu'un ká'an-ri, te kandíja-i nuu l'a ni tájí rúu vai-ri, ñayivi-ún kuchaku-i ní káni, te ma tá'nu ndatu-i ja kúu-i, chi sua kuchaku-i ní káni. ²⁵ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Chaa hora, te vina a kúu, ja táka ndiyi kuni so'o-i tu'un kana jaa máa Sé'e Dios. Te ja kúni so'o, nachaku jíná'an. ²⁶ Chi natu'un máa Táa ñu'un vida inji máa-yá, suni súan ni ja'a-ya nuu Sé'e-ya ja ñu'un vida inji máa-i. ²⁷ Te suni ni ja'a Dios tu'un ja náku'ndíi Sé'e siki ñayivi, chi suni Sé'e chaa kúu-i.

Siki ja náchaku ndiyi

²⁸ Ma náa iní-ro ja ká'an-ri tu'un yá'a jíin-ró. Chi chaa ñn kivi ja táka ndiyi ká'jin inji ve'e añu, kuni so'o-i tu'un kana jaa-ya. ²⁹ Te taká ñayivi ní kasá'a tiñu va'a, kenda-i te kuchaku-i ní káni. Te ñayivi ní kasá'a tiñu ñáa, suni nachaku-i ko ta'nu ndatu-i. ³⁰ Ma kúu kuti sá'a máa-ri ja máa-ri. Natu'un jini so'o-ri, súan sánda-ri. Te modo ndaa sánda-ri, chi tú sá'a-ri ja kuni máa-ri, chi ja kuni máa Táa-ri l'a ni tájí rúu vai-ri sá'a-ri. ³¹ Te nú ruu ká'an-ri tu'un máa-ri, te tú ío ndaa tu'un ká'an-ri. ³² Inga kúu ja jáni ndaa tu'un-ri. Te jini-ri ja tú'un ndaa kúu ja ká'an-ya tú'un-ri.

Ja ní ka'an ndaa tu'un Jesús

³³ Máa-ró ni katáji-ró chaa ni kaja'an nuu Juan. Te máa-de ni jani ndaa-de máa tú'un ndaa. ³⁴ Vasa tú jata'ú-ri tu'un-ri ká'an ni ñn chaa, ko tu'un yá'a ká'an-ri nává'a kaku-ró jíná'an-ró. ³⁵ Máa-de ni kuu lámpara ja kayú te stúun. Te máa-ró, yaku-ni kivi ní kajata'an inji-ro nuu luz máa-de. ³⁶ Ko ñá'nu-ga kúu ja jáni ndaa tu'un-ri vásá ja ní ka'an Juan. Chi Táa-ri, ni ja'a-ya tiñu nuu-ri ja ná sá'a-ri. Te suu tiñu sá'a-ri-ún kúu ja kájani ndaa tu'un ja Táa-ri, ni tájí-yá ruu vai-ri. ³⁷ Te máa Táa-ri ja ní tájí-yá ruu vai-ri, máa-yá ni ka'an ndaa-ya tú'un-ri. Te tú ní kájini so'o kuti-ro tú'un ká'an-ya, ni tú ní kájin-ro ndasa kaa-ya. ³⁸ Te ni tú ncháa ni'in tu'un-ya iní-ro. Chi tú káandíja-ró l'a ni tájí-yá vai. ³⁹ Kánakaji va'a-ró tutú i, chi kájani inji-ro ja tú'un yóso yúan kúu ja kúchaku-ro ní káni sá'a, ko máa tutú-ún kúu ja ká'an ndaa tu'un máa-ri. ⁴⁰ Te tú kákuni-ro kíkoyo-ró nuu máa-ri nává'a kuchaku-ro jíná'an-ró. ⁴¹ Tú jata'ú-ri ja sáñá'nu ñayivi rúu. ⁴² Te a jini-ri róo ja tú kúmani-ro jíin Dios onde jíin iní jíin añu-ro. ⁴³ Ruu vai-ri jíin sí'vi Táa-ri, te tú kájata'ú-ró rúu. Te nú inga chaa chaa-de jíin sí'vi máa-de, sa chaa-ún yachi kuatá'ú-ró-de. ⁴⁴ Ndasá kuu kandíja-ró, chi kásáñá'nu-ró tá'an-ró, te tú kándúkú-ró ja ndúñá'nu-ró sá'a Dios, ja máa ñn-ni-ya ío. ⁴⁵ Ma náani inji-ro ja káan-ri kuachi siki-ro nuu Táa-ri. A káñukuu inji-ro nuu Moisés. Te máa-de, jikán-de kuachi siki-ro jíná'an-ró. ⁴⁶ Chi nú ní káandíja-ró nuu Moisés, suni ní kándíja-ró rúu núu, chi tu'un máa-ri ni chaa-de. ⁴⁷ Te nú tú káandíja-ró tutú ni chaa-de-ún, te ndasa kandíja-ró tú'un ká'an-ri núsáa. Achí-ya jíin-de.

6

Ja ní skée-yá u'un mil ñayivi

¹ Te ni kuu taká tiñu yá'a. Te ni kee tuku Jesús kua'an-ya ingá lado mar Galilea, ja kúu mar Tiberias. ² Te kua'a xaan ñayivi ní kandikín-i-ya, chi ni kajini-i taká tuni ni sá'a-ya jíin ñayivi kaku'u. ³ Te ni kaa Jesús ñn yuku. Te ni jungoo-ya yúan jíin chaa kákuá'a jíin-yá. ⁴ Te a ni kuyani viko Pascua, viko ñayivi judío. ⁵ Te ni ndakoto Jesús. Te ni jini-ya ja vái koyo kua'a xaan ñayivi. Te ni ka'an-ya jíin Felipe: Ndenu kuáan-yó staa

kée ñáyivi yá'a, áchí-ya. ⁶ Ko súan ni ka'an-ya já jito nchaq-ya-dé, chí a ni jini-ya ndasa kúu ja sá'a-ya. ⁷ Te ni ka'an Felipe jín-yá: Ma kanda uu ciento peso staa nává'a kee-í tí'li tí'li jíná'an-i, áchí-de. ⁸ Te Andrés, ñani Simón Pedro, in chaq skuá'a jín-yá, ni ka'an-de: ⁹ Ió in suchi yá'a te ndiso-i u'un statilá cebada jín uu tiyáká lúli. Ko nasaa-na kúu-ún, chí kua'a xáan ñáyivi, áchí-de. ¹⁰ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Súngoo-ró ñáyivi, áchí-ya. Te yúan ío kua'a ichá. Te natu'un u'un mil chaq ni kajungoo-de. ¹¹ Te ni ki'in Jesús statilá-ún. Te ni jikan ta'u-ya. Te ni saka-ya nuu cháa káskuá'a jín-yá. Te máa-de ni ja'a-de nuu ñáyivi káxiukú-ún. Suni súan ni kaja'a-de tiyáká-ún. Te ni kayee-í nasaa kákuu iní máa-i. ¹² Te nuu ní kanda'a chí-i, te ni ka'an-ya jín cháa káskuá'a-ún: Nastútú-ró táká pedazo ja ní ndendoso, nává'a tú naa kúti, áchí-ya. ¹³ Te ja á ni kayee ñáyivi-ún, te ni kanastútú-de pedazo ja ní ndendoso sikí ndí'ú'un statilá cebada-ún. Te ni kútú-ni uxí uu jika. ¹⁴ Te ñáyivi-ún ni kajini-i tuni ni sá'a Jesús, te ni kaka'an-i: Jandaa ndija ja cháa yá'a kúu I'a kani tu'un Dios ja kii iní ñuyivi. Achí-i. ¹⁵ Te ni jini Jesús ja vái koyo-i ja kátiin-i-ya, kuu-ya rey máa-i. Te ni kuxio tuku máa in-ni-ya kuá'an-ya yúku-ún.

Ja ní jika já'á-ya nuu mar

¹⁶ Te nuu ní ini, te chaq káskuá'a jín-yá, ni kanuu-de onde mar. ¹⁷ Te ni kivi koyo-de iní in barco. Te kaja'an-de inga lado mar onde ñuu Capernaum. Te ni kuña. Te té nchaq-ga Jesús nuu-dé. ¹⁸ Te ni kee in tachí xáan. Te ndóna nducha mar sá'a. ¹⁹ Te ni kajika-de jín barco natu'un u'un xí iní kilómetro. Te ni kajini-de Jesús ja jika-ya núu mar. Te ni kuyani-ya núu barco-ún. Te ni kayu'ú-de. ²⁰ Te máa-ya ni ka'an-ya jín-de: Máa-rí kúu. Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ²¹ Te kakuñ iní-de ja ná kivi-ya iní barco. Yúan-na te ni jaq-ni barco nuu ñú'un núu kuángoyo-de-ún.

Máa Staa chakú kúu Jesús

²² Te kivi xián-ún, te ká'in taká ñáyivi ingá lado mar. Te ni kajini-i ja máa in-ni barco ío yúan. Te suni ni kajini-i ja tú ní kivi Jesús iní barco jín cháa káskuá'a jín-yá, chí sua máni máa-ni chaq káskuá'a-ún, ni kaja'an máa-ni-de. ²³ Ko sava-ga barco lúli, onde ñuu Tiberias ni jakoyo yani lugar nuu ní kayee-í staa já ní jikan ta'u máa Jito'o-yo núu. ²⁴ Te ni kajini ñáyivi já Jesús jín cháa káskuá'a jín-yá, tú káxiukú-ya yúan. Te ni kivi koyo máa-i iní barco lúli-ún, te kaja'an-i ñuu Capernaum kuanandúkú-i Jesús. ²⁵ Te ni kanani'in-i-ya onde inga lado mar. Te ni kaka'an-i jín-yá: Maestro, na hora ni chaq-ni yá'a, áchí-i. ²⁶ Te ni ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jín-ró, ja kánandúkú-ró rúu, nasu já ní kajini-ro táká tuni ni sá'a-ri, chí sua ja ní kayee-ro staa te ni kanda'a chí-ri. ²⁷ Ma sátiñu-ró já ní'in-ro ndéyu já náa, chí sua ja ná kúchaku-ro ñí káni sá'a. Máa Sé'e chaq kuá'a-ya ndéyu-ún nuu-ro, chí ni jatu-un Taa-yo Dios ja sá'a-ya súan. Achí-ya jín-i. ²⁸ Te ni kaka'an-i jín-yá: Ndasá sá'a-ná nává'a sá'a-ná tiñu kuní Dios, áchí-i. ²⁹ Te ni ka'an Jesús: Tiñu kuní Dios kúu ja kándija-ró núu I'a ni táji-ya vai, áchí-ya jín-i. ³⁰ Yúan-na te ni kaka'an-i: Núsáa te nán tuni sá'a-ní nává'a kuní-ná te kándija-ná ní. Nán tiñu sá'a-ní. ³¹ Ndiyi táa-yo, ni kayee-dé staa ándivi onde nuu ñú'un té'é natu'un yoso núu tutú: Onde ándivi ní ja'a-ya staa ní kayee-dé, áchí-i jín-yá. ³² Te ni

ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jín-ró: Nasu Moisés ní já'a staa onde andívi núu-ro jíná'an-ró. Ko Táa-ri, chi onde andívi já'a ndija-ya Staa núu-ro. ³³ Chi Staa Dios kúu I'a ni kuun ichi andívi. Te já'a-ya já kúchaku ñayivi ñuyívi. Achí-ya jín-i. ³⁴ Te ni kaka'an-i jín-yá: Táta, nene kua'a-ní staa jián kée-ná, áchí-i. ³⁵ Te ni ka'an Jesús: Máá-rí kúu máá Staa já kúchaku-ro sá'a. Ndéja kí nuu-rí, ma kúu kuti sóko. Te ndéja kándija ruu, ma kuchí kuti ndúcha. ³⁶ Ko a ni ka'an-ri jín-ró, ja tú kákandija-ró ruu, vasa ni kajini-ro núu-rí. ³⁷ Taká ja já'a máá Táa-ri nuu-rí, chaá nuu-rí. Te ndéja cháa nuu-rí ma kíñi'in kuti-rí ki'in. ³⁸ Ni kuun-ri ichi andívi náva'a sá'a-ri ja kuní I'a ni táji ruu vai-ri, nasu já sá'a-ri ja kuní máá-rí. ³⁹ Te máá Táa-ri kúu I'a ni táji ruu vai-ri. Te tú kuní-ya já náa ní in ñayivi ní ja'a-ya núu-rí, chi sua ja ná naschakú-ri-i kivi jínu ñuyívi. ⁴⁰ Te ya'á kúu ja kuní I'a ni táji ruu vai-ri. Taká ñayivi já jiní nuu Sé'e-ya te kandija-i nuu-yá, kuchaku-i ní káni. Te máá-rí naschakú-ri-i kivi jínu ñuyívi. Achí-ya jín-i. ⁴¹ Yúan-na te ni kaka'an chaá judío siki-yá. Chi ni ka'an-ya: Máá-rí kúu Staa ní kuun ichi andívi. ⁴² Te ni kaka'an-de: Á nasu cháa yá'a kúu Jesús, se'e José. Te a kájiní-yo táa-de jín náa-de. Te naja ká'an-de: Ichi andívi ní kuun-ri, áchí-de. ⁴³ Te ni ka'an Jesús: Ma ká'an sóo-ró jíná'an-ró. ⁴⁴ Máá Táa-ri, ni táji-yá ruu vai-ri. Te ma kúu kii ni in ñayivi núu-rí nú tú kinchaka máá-yá-i. Yúan-na te naschakú-ri-i kivi jínu ñuyívi. ⁴⁵ Yóso núu tutú chaá ni kajani tu'un Dios: Nditaká-de kutu'a-de sá'a Dios, áchí. Núsáa te taká ñayivi jini so'o tu'un ká'an máá Táa-ri, te tu'a-i jín, ñayivi-ún kí-i nuu-rí. ⁴⁶ Ni in ñayivi, tú ní jiní kuti núu máá Táa-ri. Máá I'a vai onde nuu Dios, máá in-ni-ya kúu ja á ni jiní-ya núu máá Táa-ya. ⁴⁷ Jandáa ká'an-ri jín-ró jíná'an-ró: Nú in ñayivi kándija-i ruu, kuchaku-i ní káni. ⁴⁸ Máá-rí kúu Staa já kúchaku-ro sá'a. ⁴⁹ Ndiyi táa-ro, ni kayee-dé staa andívi onde nuu ñú'un té'é te a ni kaji'i-de. ⁵⁰ Ko ya'á kúu Staa já vái ichi andívi náva'a nú ndé ñayivi kée, te ma kúu-i. ⁵¹ Máá-rí kúu Staa chakú ja vái ichi andívi. Te nú ndé ñayivi kée Staa yá'a, kuchaku-i ní káni. Te Staa já kuá'a-ri-ún, kúu kuñu-ri. Te kua'a-ri kuñu-ri náva'a kuchaku ñuyívi. Achí-ya. ⁵² Yúan-na te chaá judío, ni kastátá'an máá-de: Chaá yá'a, ndasa kuu kuá'a-de kuñu-de kee-yo, áchí-de. ⁵³ Te ni ka'an Jesús jín-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró, nú tú kee-ro kúñu máá Sé'e chaá, te nú tú ko'o-ró niñi-yá, te ma kúchaku-ro jíná'an-ró. ⁵⁴ Chi chaá kee kúñu-ri te ko'o niñi-rí, kuchaku-de ní káni. Te máá-rí naschakú-ri-de kivi jínu ñuyívi. ⁵⁵ Chi kuñu-ri kúu ndija ndeyu. Te niñi-rí kúu ndija nducha. ⁵⁶ Chaá yée kúñu-ri te jí'i niñi-rí, nene kunchaa-de jín-rí, te ruu jín máá-de. ⁵⁷ Máá Táa-ri chakú-ya. Te ni táji-yá ruu vai-ri. Te máá-rí chakú-ri sá'a Táa-ri. Suni súan nú ndé chaá kee ruu, suni kuchaku-de sá'a-ri. ⁵⁸ Ya'á kúu Staa vái ichi andívi. Ndiyi táa-ro sún staa andívi ní kayee-dé, te a ni kaji'i-de. Ko nú ndé chaá kee Staa yá'a, kuchaku-de ní káni, áchí-ya jín-de. ⁵⁹ Taká tu'un yúan ni ka'an Jesús iní ve'e sinagoga, nini stá'an-ya iní ñuu Capernaum. ⁶⁰ Te kua'a cháa káskuá'a jín-yá, ni kajini so'o-de. Te ni kaka'an-de: Xaan yí káa tu'un yá'a. Ndé chaá kúu juku'un iní, áchí-de. ⁶¹ Te Jesús ni jiní-ni-ya já súan ni kaka'an chaá káskuá'a jín-yá. Te ni ka'an-ya jín-de: Kánayu'ú-ro sá'a tu'un yá'a náún. ⁶² Te ndasa sá'a-ró nú kuní-ro máá Sé'e chaá, ndaa-ya

núu ní kanchaa núu-yá. ⁶³ Jíin máá Espíritu kúu ja kúchaku-yo sá'a. Te yiki kúñu tú kuti ní'in tíñu. Tu'un nì ka'an-ri jíin-ró jíná'an-ró kákuu cuenta Espíritu jíin ja kúchaku-yo sá'a. ⁶⁴ Ko sava-ró, tú kákandíja-ró, áchí-ya. Chì Jesús, onde xnáñúú ní jini-ya ndéja kúu ja tú kandíja, te ndéja kúu ja nástúu-ya. ⁶⁵ Te nì ka'an-ga-ya: Ja yúan ní ka'an-ri jíin-ró ja ní ñin ñayivi ma kúu kii-i nuu-rí, nú tú ní játu'un máá Táa-ri, áchí-ya. ⁶⁶ Yúan-na te kua'a cháa káskuá'a jíin-yá, nì kanakaka yátá-de, te tuká-ni ní kájika-de jíin-yá.

Ja ní ka'an ndaa Pedro

⁶⁷ Te nì ka'an Jesús jíin máá ndí'uxí uu cháa-ún: Te róó suni kíngoyo-ró kákuni-ro náún, áchí-ya. ⁶⁸ Te nì ka'an Simón Pedro: Táta, ndé nuu kíngoyo-ná, chí máá-ní kúu I'a jáni tu'un ndasa kuchaku-ná ní káni. ⁶⁹ Te kájiní-ná te kákandíja-ná ja máá-ní kúu Cristo, Se'e Dios, I'a chakú, áchí-de. ⁷⁰ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Tú ní káji-ri ndí'uxí uu-ro náún. Te ñin-ró kúu kui'na. Achí-ya. ⁷¹ Te súan nì ka'an-ya sikí Judas Iscariote, se'e Simón. Chì cháa yá'a, nastúu-de-ya. Te ñin tá'an ja uxí uu-ún kúu-de.

7

Viko vé'e enramada

¹ Te nì kuu taká tíñu yá'a. Te jika kuu Jesús ñuu Galilea. Te tú kuní-ya káka kuu-ya ñuu Judea, chí cháa judío kándúkú-de modo ka'ni-dé-ya. ² Te a nì kuyani viko vé'e enramada, ja kúu ñin viko ñayivi judío. ³ Te nì kaka'an ñani-ya jíin-yá: Kenda-ró yá'a te kí'in-ro ñuu Judea va'a-ga, náva'a cháa káskuá'a jíin-ró ná kuní-de ná tíñu sá'a-ró. ⁴ Nú kuní ñin cháa ja kuichá tu'un-de, naja sá'a sa'i-de tíñu. Te nú tíñu yá'a sá'a-ró, te stá'an ndijin-ro máá-ró núu ñayivi núsáa, áchí-de jíin-yá. ⁵ Chì ní ñani-ya, tú kájatú-ún-de-ya. ⁶ Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-de: Té chá'an-ga jaá kivi-rí. Ko kivi máá-ró, chí a nì cháa. ⁷ Ma kúu koto u'u ñayivi róó, ko jito u'u-i ruu, chí ká'an-ri tu'un ndaa máá ñayivi ja máni tíñu ñáa kás'a-i. ⁸ Kaa máá-ró kuángoyo-ró víko-ún. Máá-rí chí ma kí'in-ri viko-ún vina, chí té ja-ga kivi-rí. Achí-ya. ⁹ Te nì ka'an-ya tú'un yá'a jíin-de. Te nì kendoo-ni-ya ñuu Galilea. ¹⁰ Te ní kaa ñani-ya kája'an. Yúan-na te suni ní kaa máá-yá kuá'an-ya víko-ún, ko tú ní stá'an ndijin-ya máá-yá, chí sa'i-ni nì ja'an-ya. ¹¹ Te cháa judío, kánandúkú-de-ya víko-ún. Te káka'an-de: Ndénu kánde cháa-ún, áchí-de. ¹² Te xaan ní kuvaq tu'un-ya núu ñayivi-ún, chí sava-i nì kaka'an-i: Cháa va'a kúu-de. Te sava-ga-i nì kaka'an-i: Túu, chí xndá'ú-de ñayivi, áchí-i. ¹³ Ko ní ñin-i tú ní káka'an ndijin-i tu'un-ya, chí káyu'ú-i cháa judío. ¹⁴ Te sava viko, nì kaa Jesús kua'an-ya vé'e i, te nì stá'an-ya tú'un. ¹⁵ Te nì kanaa iní cháa judío kánde'é-de: Ndasa jiní cháa yá'a letra, chí tú ní skuá'a-de, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Tu'un stá'an-ri nasu máá-rí xiin, chí tu'un I'a nì táji rúu vai-ri kúu. ¹⁷ ñin cháa, nú kuní-de sá'a-de tíñu kuní Dios, cháa-ún, juku'un iní-de tu'un stá'an-ri, nú onde nuu Dios vai, xí ja ní kiñi'in máá-rí kúu, áchí-ya. ¹⁸ Cháa ká'an tu'un máá-de, ndúkú-de ja ndúñá'nu máá-de. Ko nú ñin cháa ndúkú-de ja ndúñá'nu cháa nì táji-de vai-de, cháa yá'a kúu cháa ndaa, te tú naún tu'un ñáa ío iní-de. ¹⁹ Moisés, nì ja'a-de ley nuu-ro jíiná'an-ró xí túu. Ko tú ní ñin-ró káskíkuu ley-ún. Naja kákuni-ro ká'ni-ro rúu. Achí-ya jíin-de. ²⁰ Te nì kaka'an ñayivi kuá'a-ún: Tá'an-ro tachí. Ndéja kuní ka'ni róó. Achí-i. ²¹ Te nì ka'an Jesús jíin-i: Nì sá'a-ri ñin tíñu, te ndivii-ro ní kanaa

iní-ro kánde'é-ró. ²² Jandáa, Moisés nì ja'a-de ley xiti ndú-ro jíná'an-ró. Ko nasu ja ní kuu inì Moisés, chí ja ní kuu inì ndiyi táa-ro kúu. Te kivi ndétatú káxiti ndú-ro. ²³ Te nú káxiti ndú-ro máa kivi ndétatú, náv'a skíkuu ley Moisés, te naja kákiti iní-ro núu-rí ja ní násáva'a ii-rí in cháa kivi ndétatú núsáa. ²⁴ Ma kóso nínu-ni tu'un ká'an-ro, chí sua ná nándúkú ví-ro tú'un ndaa. Achí-ya jíin-i. ²⁵ Yúan-na te nì kaka'an sava ñayivi ñúu Jerusalén: Nasu cháa yá'a kúu ja kánandúkú-de ka'ni-dé náún. ²⁶ Te yá'a nde'é-ró ká'an ndijin-de. Te tú naún tu'un káka'an jíin-de. Sanaa te nì kundaa inì cháa kakuñá'nu ja cháa yá'a kúu Cristo. ²⁷ Ko cháa yá'a, a kájiní-yo-dé, jíin ndé ñuu vai-de: Ko ja cháa Cristo, ni in-yó, ma kuní-yo ndéchi kí-ya. Achí-i. ²⁸ Yúan-na te nì ka'an jaa Jesús inì ve'e ii, hora stá'an-ya tú'un: A kájiní-ro rúu, te kájiní-ro ndé ñuu vai-rí. Tú vai-rí ja sikí máa-rí, ko in I'a ndaa nì táji rúu vai-rí. Te tú kájiní-ro I'a-ún. ²⁹ Ko máa-rí, chí jiní-ri-ya, te onde nuu máa-yá vai-rí, chí nì táji-yá ruu vai-rí, áchí-ya. ³⁰ Yúan-na te nì kandúkú ndé-de ja katiin-de-ya. Ko tú ni in-de ní kenda'a-dé-ya, chí té jaa-ga hora-ya. ³¹ Te nì kakandíja kua'a ñayivi tú'un nì ka'an-ya. Te nì kaka'an-i: Nú ná cháa máa Cristo, te sá'a-ga-ya tuní vásá ja sá'a cháa yá'a náún, áchí-i. ³² Te cháa fariseo, nì kajini so'o-de ja ñayivi kuá'a-ún súan káka'an-i tu'un-ya. Te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo, nì katáji-de policía ja katiin-de-ya. ³³ Te nì ka'an Jesús: Yaku-ña kivi kúnchaa-ri jíin-ró jíná'an-ró. Te no'on-ri nuu I'a nì táji rúu vai-rí. ³⁴ Te nándúkú-ró rúu. Te ma nani'in-ro rúu. Te ma kúu jaa koyo-ró núu kúnchaa-ri. Achí-ya. ³⁵ Yúan-na te nì kaka'an cháa judío: Te ndénu kí'in cháa yá'a ja má nani'in-yo-dé. Xí kí'in-de nuu ñayivi-yo ja ní kajicha nuu inì ñuu Grecia, te stá'an-de tu'un nuu ñayivi ñúu Grecia-ún náún. ³⁶ Naún tu'un kúu ja ní ka'an-de yá'a: Nándúkú-ró rúu, te ma nani'in-ro rúu, te ma kúu jaa koyo-ró núu kúnchaa-ri, áchí. ³⁷ Te kivi jínu viko-ún, ja kúu kivi kúká'nu viko, te nì ndukuiñi Jesús. Te nì ka'an jaa-ya: Nú ndé in ñayivi jichí nducha, te ná kí-i nuu-rí te ko'o-i-cha. ³⁸ Nú in ñayivi kándíja-i ruu, yucha nducha chakú kaka iní-i, nátu'un ká'an tutu ii. Achí-ya. ³⁹ Súan nì ka'an-ya tú'un Espiritu ja ní'in ñayivi kákandíja-i-ya. Ko té chaa-ga Espiritu Santo. Chí té chá'an-ga nduñá'nu luu Jesús.

Ja ní kusin-i sikí-ya

⁴⁰ Te sava ñayivi kuá'a-ún, nì kajini so'o-i tu'un yá'a. Te nì kaka'an-i: Jandáa ja máa cháa jáni tu'un Dios kúu cháa yá'a, áchí-i. ⁴¹ Te sava-ga-i nì kaka'an-i: Chaa yá'a kúu Cristo. Ko sava-ga-i nì kaka'an-tu-i: Onde ñuu Galilea kii Cristo náún. ⁴² Á tú ká'an tutu ii, ja kí Cristo onde tata David onde ñuu Belén nuu ní nchaa máa David, áchí-i. ⁴³ Yúan-na te nì kastátá'an ñayivi ja sikí-yá. ⁴⁴ Te sava-i, katiin-i-ya kákuñi-i. Ko tú ni in-i ní kenda'a-í-ya. ⁴⁵ Te policía-ún, káno'on nuu sutu ñá'nu jíin núu cháa fariseo. Te máa-ún, nì kaka'an jíin policía: Naja tú ní cháa-de jíin-ró, áchí. ⁴⁶ Te nì kaka'an policía-ún: Tú kuti ní in cháa ká'an nátu'un ká'an cháa yúan, áchí. ⁴⁷ Te nì ka'an cháa fariseo jíin-de: Te suni nì xndá'ú-de róo jíná'an-ró náún. ⁴⁸ A nì kandíja in cháa kuñá'nu xí in cháa fariseo nuu-dé náún. ⁴⁹ Aa, ñayivi yúkú yá'a ja ná tú kájiní kuti-í ley, ná tají-i, áchí. ⁵⁰ Te Nicodemo, cháa nì kii nuu-yá akuáa-ún, suni in cháa fariseo kúu-de. Te nì ka'an-de. ⁵¹ Naún áchí ley. Kuu nakuxndíi-yó sikí in cháa, te nú tú xna'an-ga kuni so'o-yó tú'un ká'an-de, jíin nú tú ndúkú ví-yo naún tiñu

sá'a-de náún. Achí-de. ⁵² Te n̄i kaka'an: Te róó, suni onde ñuu Galilea vai-ró náún. Nandúkú vá'a te kun̄i-ro já ondé ñuu Galilea tú kenda kuti ní ñin chaá jáni tu'un Dios. Achí. ⁵³ Te kuano'on-dé ná ve'e ná ve'e-de.

8

Ña'an ní ísíki ncháa-ña

¹ Te n̄i kee Jesús kua'an-ya yúku Olivos. ² Te ja kuákundijin te n̄i chaá tuku-ya vé'e ij. Te ndivii ñáyivi ní chakoyo-i nuu-ya. Te n̄i jungoo-ya, te n̄i stá'an-ya tú'un nuu-í jíná'an-i. ³ Yúan-na te chaá fariseo jín cháa káchaa tutu, n̄i kákinchaka-de ñin ña'an ísíki ncháa tá'an. Te n̄i jani-de-ña má'ñú-i. ⁴ Te n̄i kaka'an-de jín-ya: Maestro, n̄i kani'in-ná ña'an yá'a máá núu tiñu ísíki ncháa-ña. ⁵ Te nuu ley n̄i tá'ú Moisés tiñu nuu-yo já kuá'a-yó yúu xiní ñá'an kásá'a súan. Te máá-ní, ndasa kachi-ní, áchí-de. ⁶ Ko n̄i kaka'an-de tu'un yá'a ja kájito ncháa-de-ya, náva'a kuu kakan-de kuachi siki-yá. Ko Jesús, n̄i jaxin-ya máá-yá. Te n̄i chaa-ya núu ñú'un jín xiní ndá'a-yá. ⁷ Te kájika tu'un kájika tu'un-de-ya. Te n̄i ndukani-ya máá-yá. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Te nú ndé ñin máá-ró tú ío kuachi, te róó kúu ja xná'an-ga kuá'a yuu xiní-ña núsáa, áchí-ya. ⁸ Te n̄i nakuaxin-ya máá-yá. Te n̄i chaá tuku-ya núu ñú'un. ⁹ Te n̄i kajini so'o-de ja súan n̄i ka'an-ya. Te n̄i kanakani u'u in̄i-de. Te ñin-ni-de ñin-ni-de n̄i kenda koyo-de kája'an-de. N̄i kejá'a ondé chaá ñá'nu-ga te onde n̄i ndi'i-na. Te n̄i kendo máá ñin-na Jesús jín ñá'an kándij ma'ñú-ún. ¹⁰ Te Jesús, n̄i ndukani-ya máá-yá. Te tuká ni ñin-de ní jiní-ya, chí máá-na ñasí'í-ún. Te n̄i ka'an-ya jín-ña: Súchi, ndéchi kája'an chaá kájukan kuachi siki-ro. Tuká ni ñin-de sání'in róó náún. Achí-ya. ¹¹ Te n̄i ka'an-ña: Ni ñin-de Táta, áchí-ña. Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jín-ña: Ni ruu, tú sání'in-ri kuachi-ró: Kuá'an, te ma sá'a-ga-ro kuáchi, áchí-ya.

Jesús kúu ja stúun in̄i ñuyivi

¹² Te inga jínu n̄i ka'an tuku Jesús jín ñáyivi: Máá-rí kúu luz ja stúun in̄i ñuyivi. Ndé ñáyivi kúndikin ruu, te tú kaka-i ñuñáa, chí sua kuñava'a-i luz ja kúchaku-i sá'a. ¹³ Yúan-na te chaá fariseo n̄i kaka'an-de jín-ya. Róó ká'an-ro tú'un máá-ró. Tú ío ndaa tu'un ká'an-ro. Achí-de. ¹⁴ Te n̄i ka'an Jesús: Vasa ká'an-ri tu'un máá-rí, ko ío ndaa tu'un ká'an-ri, chí jiní-ri ndénu vai-ri, te ndénu kí'in-ri. Ko róó, ni tú kájiní-ro ndénu vai-ri, ni ndénu kí'in-ri. ¹⁵ Máá-ró, cuenta chaá jito ncháa-ro ndasa ío. Ko ruu, tú jito ncháa-ri ndasa káa ni ñin ñáyivi. ¹⁶ Te nú ndúkú-rí ndasa káa, te kenda ndaa tu'un sá'a-ri, chí tú sá'a máá ñin-ri, chí onde jín máá Táa-ri, I'a n̄i tájí rúu vai-ri. ¹⁷ Te yóso núu tutú ley máá-ró, ja nú ka'an uu testigo, te ío ndaa tu'un-ún. ¹⁸ Ruu, ká'an ndaa-ri tu'un-ri. Te suni máá Táa-ri, I'a n̄i tájí rúu vai-ri, kúu inga testigo-ri. Achí-ya. ¹⁹ Te n̄i kaka'an-de jín-ya: Ndénu kánchaa Táa-ro, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús: Tú kájiní-ro rúu ni Táa-ri. Te nú ní kájiní-ro rúu, suni kun̄i-ro Táa-ri núu, áchí-ya. ²⁰ Tu'un yá'a n̄i ka'an Jesús nuu kásoko-í xu'un nini sta'an-ya iní ve'e ij. Te tú ni ñin-i ní tiñ-i-ya, chí té cha'an-ga jaá hora-ya. ²¹ Te n̄i ka'an tuku Jesús jín-de: Ruu, chí kí'in-ri. Te nandúkú-ró rúu ko ndíso-ro kuáchi-ró kúu-ro, te ma kúu jaá koyo-ró núu kí'in-ri, áchí-ya. ²² Yúan-na te n̄i kaka'an chaá judío: Naja ká'an-de: Ma kúu jaá koyo-ró núu kí'in-ri. Á ka'ni-dé máá-de ja súan. Achí-de. ²³ Te n̄i ka'an-ya jín-de: Máá-ró íchi véé vai koyo-ró, te

ruu ch̄i onde nuu s̄ukún vai-ri. Máá-ró kákuu cháa ñuyívi yá'a, ko ruu nasu cháa ñuyívi yá'a kúu-ri. ²⁴ Ja yúan ní ka'an-ri jíin-ró, ja ndiso-ró kuáchi-ró kúu-ro. Ch̄i nú tú kákandija-ró já máá-ri kúu I'a, te kundiso ná'ín-ró kuáchi-ró kúu-ro. Achí-ya. ²⁵ Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Te róo, ndé cháa kúu-ró, áchí-de. Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Máá-ri kúu ja ní ka'an-ri jíin-ró onde xnáñúú. ²⁶ Te sik̄i máá-ró ío kua'a-gá tu'un ka'an-ri, jíin já kána jíin-ri nuu-ro. Ko I'a n̄i táji rúu vai-ri kúu I'a ndaa. Te tu'un ká'an-ri nuu ñuyívi yá'a kúu tu'un n̄i jini so'o-ri n̄i ka'an máá-yá. Achí-ya. ²⁷ Ko tú ní kájuku'un in̄i-de ja ká'an-ya tú'un máá Táa-yo jíin-de. ²⁸ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Onde nú n̄i kajata kaa-ró máá Sé'e cháa, yúan-na te kun̄i-ro já máá-ri kúu, te tú naún sá'a-ri ja máá-ri, ch̄i ká'an-ri tu'un n̄i stá'an máá Táa-ri nuu-ri. ²⁹ Ch̄i I'a n̄i táji rúu vai-ri kánchaa-ya jíin-ri. Tú xndóo-ya rúu, ch̄i sá'a ná'ín-ri tíñu játa'an in̄i máá-yá. Achí-ya. ³⁰ Te ja ní ka'an-ya tú'un yá'a, te kua'a xa'an-dé n̄i kákandija-de-ya.

Se'e Dios jíin sé'e kui'na

³¹ Te n̄i ka'an Jesús jíin cháa judío ja kákandija-ún: Te nú kendoo n̄i'in-ró jíin tú'un-ri, te kuu-ró cháa skuá'a ndija jíin-ri. ³² Te juku'un in̄i-ro jíin tú'un ndaa, te koo libre-ro sá'a tu'un ndaa-ún. Achí-ya. ³³ Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Tata Abraham kákuu-ri, te tú kájatíñu kuti-ri nuu ní ññayivi. Naja ká'an-ro: Koo libre-ro, áchí-de. ³⁴ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja táká cháa sá'a kuáchi, máni mozo kuáchi kúu-de. ³⁵ Te ññ mozo, tú kéndoo-de in̄i ve'e ní káni, ko se'e, ch̄i kéndoo-i in̄i ve'e ní káni. ³⁶ Núsáa te nú koo libre-ro sá'a máá Sé'e, te a n̄i kákuu libre ndija-ró. ³⁷ A jiní-ri ja ññ tata Abraham kákuu-ró, ko ka'ni-ro rúu kákuu-ri, ch̄i tú káchu'un in̄i-ro tú'un ká'an-ri. ³⁸ Ruu ká'an-ri tu'un n̄i jin̄i-ri nuu Táa-ri. Te suni máá-ró kásá'a-ró tíñu n̄i kajini so'o-ró núu táa máá-ró. Achí-ya. ³⁹ Te n̄i kaka'an-de: Táa-ri kúu Abraham, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús: Te nú se'e Abraham kákuu-ró núu, te tíñu n̄i sá'a Abraham suni sá'a máá-ró núu. ⁴⁰ N̄i jini so'o-ri tu'un ndaa nuu Dios, te n̄i ka'an-ri tu'un-ún jíin-ró. Ko máá-ró, kákuu-ri ká'ni-ro rúu. Ko nasu tíñu súan ní sá'a Abraham. ⁴¹ Máá-ró kásá'a-ró tíñu máá táa-ro, áchí-ya jíin-de. Yúan-na te n̄i kaka'an-de: Máá-ri, tú ní kákaku téné-ri. Ío ññ-ni táa-ri. Dios kúu-ya. Achí-de. ⁴² Te n̄i ka'an Jesús: Te nú táa-ro kúu Dios, te kuman̄i ndija-ró jíin-ri núu. Ch̄i onde nuu Dios n̄i kenda-ri. Na tú vai-ri ja máá-ri, ch̄i máá-yá n̄i táji-yá ruu vai-ri. ⁴³ Naja tú kájuku'un in̄i-ro tú'un ká'an-ri núsáa. Kuáchi ja tú kákanda-ró kúni so'o-ró tú'un-ri. ⁴⁴ Máá-ró kákuu se'e táa-ro kui'na. Te skíkuu-ró tíñu kúni táa-ro kákuu-ri. Máá-de, n̄i ja'ni-dé ndiyi onde xnáñúú. Te tú ní kándij n̄i'in-de jíin tú'un ndaa, ch̄i tú kuti ní ññ tu'un ndaa ññ-un in̄i-de. Te nú ká'an-de tu'un xndá'ú, tu'un máá-de ká'an-de, ch̄i ja xndá'ú ñáá kúu-de. Te onde ch̄i máá-de káku taká tu'un tú'un. ⁴⁵ Ko ruu, ká'an-ri tu'un ndaa. Te ja yúan tú kákandija-ró rúu. ⁴⁶ Ndé ññ róo ndini'in kuáchi sik̄i-ri núsáa. Te nú ká'an ndaa-ri, naja tú kákandija-ró rúu. ⁴⁷ Ññayivi kákuu se'e Dios, káchu'un in̄i-i tu'un Dios. Ja yúan tú káchu'un in̄i máá-ró, ch̄i nasu se'e Dios kákuu-ró, áchí-ya jíin-de. ⁴⁸ Yúan-na te n̄i kaka'an cháa judío: Ndaa káka'an-ri ja cháa ññu Samaria kúu-ró, te tá'an-ro tachí, áchí-de jíin-yá. ⁴⁹ Te n̄i ka'an Jesús: Tú tá'an-ri tachí, ch̄i sua jándatu-ri nuu Táa-ri. Te máá-ró tú káka'an jíin-ún-ró jíin-ri. ⁵⁰ Te tú ndúkú-ri ja ndúñá'nu-ri. Dios kúu I'a sá'a, te ndé'é-yá ndasa káa. ⁵¹ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé ññayivi skíkuu tu'un ká'an-ri, ma kúu

kuti-í. Achí-ya. ⁵² Te cháa judío, n̄i kaka'an-de: Vina te n̄i kajin̄i-r̄i ja tá'an-ro tachí. Abraham jín cháa kájani tu'un Dios, n̄i kají'i-de. Te róo achí-ro: Ja skíkuu tu'un ká'an-r̄i, ma kúu kuti. ⁵³ N̄i j̄i'í táa-yo Abraham. Te ñá'nu-ga kúu-ro vásá máa-de náún. Te suni n̄i kají'i cháa n̄i jani tu'un onde sáa, te ndé cháa sá'a-ró máa-ró núsáa. Achí-de jín-yá. ⁵⁴ Te n̄i ka'an Jesús: Te nú ruu sáñá'nu-r̄i máa-rí, te nduñá'nu sáni-r̄i núú. Máa Táa-r̄i kúu I'a sáñá'nu ruu. Te máa-ró káka'an-ro ja I'a-ún kúu Dios máa-ró. ⁵⁵ Te tú kájin̄i kuti-ro núu-yá. Ko ruu, chí jin̄i-r̄i nuu-yá. Nú ká'an-r̄i jín-ró ja tú jin̄i-r̄i-ya, te kuu-r̄i cháa xndá'ú ñáá nátu'un máa-ró jíná'an-ró núú. Ko jin̄i ndija-r̄i-ya. Te skíkuu-r̄i tu'un ká'an-ya. ⁵⁶ Táa-ro Abraham, n̄i kus̄i in̄i-de kun̄i-de kiv̄i cháa-r̄i. Te a n̄i jin̄i-de. Te a n̄i kus̄i in̄i-de. Achí-ya. ⁵⁷ Yúan-na te n̄i kaka'an cháa judío jín-yá: Aa, ni té koo-ga-ro úu xiko ux̄i kuia, te a n̄i jin̄i-ro núu Abraham náún, achí-de. ⁵⁸ Te n̄i ka'an Jesús jín-de: Jandáa ká'an-r̄i jín-ró: A ío-r̄i onde ná té kaku-ga Abraham, achí-ya. ⁵⁹ Yúan-na te n̄i k̄aki'in-de yuu ja kuá'a-de-ya. Ko máa Jesús n̄i sa'í-ni-ya. Te n̄i kenda-ya in̄i ve'e ii. Te n̄i ja'a-ya sáva ma'ñú-de, te kua'an-ni-ya.

9

Chaa n̄i kaku kuáa

¹ Te nini kua'an-ya, te n̄i jin̄i-ya núu ñin cháa kuáa ondé kiv̄i ní kaku-de. ² Te cháa káskuá'a jín-yá, n̄i kajika tu'un-de-ya: Maestro, naja ní kaku kuáa cháa yá'a. Kuachi máa-de xí kuáchi táa-de kúu náún, achí-de. ³ Te n̄i ka'an Jesús: Nasu kuáchi máa-de, ni nasu kuáchi táa-de kúu. Chí sua ja ná sátiñu ndijin Dios jín-de. ⁴ Kánúú sá'a-r̄i tiñu I'a n̄i táj̄i rúu vai-r̄i, nini ío ndúú. Chí nú ná kuáa, te ma kúu sátiñu-yó. ⁵ Nini kánde-r̄i in̄i ñuȳivi, te luz ñuȳivi kúu-r̄i. Achí-ya. ⁶ Súan n̄i ka'an-ya. Te n̄i tiv̄i si'ví-yá nuu ñú'un. Te n̄i sá'a-ya ndé'yu jín t̄isi'ví-yá-ún. Te n̄i j̄i'í-yá nde'yu-ún sik̄i ndúchi cháa kuáa-ún. ⁷ Te n̄i ka'an-ya jín-de: Kuá'an, te nakiti nuu-ro in̄i pila Siloé (ja kun̄i ka'an, ndajá'a). Te n̄i kee-de kua'an-de. Te n̄i nakiti nuu-dé, te n̄i ndundijin-ni nuu-dé vai ndii-de. ⁸ Yúan-na te taká tá'an-de, jín taká ja á n̄i kajin̄i ja cháa kuáa kúu-de núú, n̄i kajika tu'un tá'an: Á nasu cháa yá'a kúu ja ncháa-ni te jikán caridad núú, achí. ⁹ Te sava n̄i kaka'an: Suu-de kúu, achí. Te sava tuku n̄i kaka'an: Súan j̄ito-de nátu'un cháa-ún, achí. Ko máa-de n̄i ka'an-de: Máa-rí kúu, achí-de. ¹⁰ Yúan-na te n̄i kajika tu'un-ún-de: Ndasa n̄i nanuña nduchi-ro núsáa, achí. ¹¹ Te n̄i ka'an-de: ñin cháa nání Jesús, n̄i sá'a-de nde'yu. Te n̄i j̄i'í-dé nduchi-rí. Te n̄i ka'an-de jín-rí: Kuá'an nuu pila Siloé, te nakiti nuu-ro, achí-de. Te n̄i ja'an-r̄i, te n̄i nakiti nuu-rí, te n̄i ndundijin-ni nuu-rí, achí-de. ¹² Yúan-na te n̄i kaka'an jín-de: Ndenu kánde cháa-ún, achí. Te n̄i ka'an-de: Na kútuní, achí-de. ¹³ Yúan-na te n̄i kajanchaka cháa n̄i kakuáa-ún nuu fariseo. ¹⁴ Te kiv̄i ndétatú kúu kiv̄i ní sá'a Jesús nde'yu-ún ja ní nakuña-ya ndúchi-dé. ¹⁵ Te fariseo, suni n̄i kajika tu'un ndasa n̄i ndundijin nuu-dé. Te n̄i ka'an-de jín: N̄i j̄i'í-dé nde'yu sik̄i ndúchi-rí, te ní nakiti nuu-rí, te n̄i ndundijin-ni nuu-rí, achí-de. ¹⁶ Yúan-na te sava fariseo n̄i kaka'an: Chaa-ún, nasu ondé nuu Dios vai-de, chí tú chíñú'ún-de kiv̄i ndétatú, achí. Ko n̄i kaka'an sava-ga: Nú ñin cháa ío kuachi kúu-de, te ndasa kuu sá'a-de taká tun̄i yá'a, achí. Te n̄i kastátá'an máa jíná'an. ¹⁷ Te n̄i kaka'an tuku jín cháa kuáa-ún: Róo, náún kachí-ro sik̄i cháa n̄i nakuña nduchi-ro núsáa, achí. Te máa-de n̄i ka'an-de: ñin cháa jáni tu'un Dios kúu-de, achí-de. ¹⁸ Ko tú ní kákandija

judío ja á n̄i ndundijin nuu-dé ni ja ní kuu-de cháa kuáá núú. Te n̄i kákana xin̄i táa náa cháa ja ní ndundijin nuu. ¹⁹ Te n̄i kajika tu'ún-ún-de: Ya'á kúu se'e-ró, ja ní kaku kuáá káka'an-ro náún. Núsáa te ndasa n̄i ndundijin nduchi-dé vina, áchí. ²⁰ Te n̄i kaka'an táa-de: Kájini-r̄i ja cháa yá'a kúu se'e-r̄i, ja ní kaku kuáá núú. ²¹ Ko tú kajini-r̄i ndasa n̄i ndundijin nuu-dé vina. Ni tú kájini-r̄i ndé cháa n̄i nakuña nduchi-dé. Kaka tu'ún máá-ró-de, chi cháa ñá'nu kúu-de, te ná kástu'ún máá-de ja máá-de. Achí-de. ²² Súan n̄i kaka'an táa-de, ch̄i káyú'ú-de kájito-de judío. Ch̄i judío, a n̄i kasánda ja nú ndé ñayivi ká'an ndaa ja máá-yá kúu Cristo, te kiñi'in-i ki'in-i yata vé'e sinagoga. ²³ Ja yúan ní kaka'an táa-de: A ñá'nu-de, kaka tu'ún máá-ró-de, áchí-de. ²⁴ Yúan-na te inga jínu n̄i kákana xin̄i cháa n̄i kakuáá-ún. Te n̄i kaka'an jín-de: Ná nákana jaa-ró Dios, chi cháa yúan a kájini-yo ja cháa ío kuachi kúu-de, áchí. ²⁵ Yúan-na te máá-de n̄i ka'an-de: Nú ío kuachi-de xí naún, tú jin̄i-r̄i. Ko ío ñn ja jin̄i-r̄i. Chi cháa kuáá ní kuu-r̄i núú, te vina n̄i ndundijin nuu-r̄i. Achí-de. ²⁶ Te n̄i kajika tu'ún tuku-de: Ndasá n̄i sá'a-de jín-ró. Ndasá n̄i nakuña-de nduchi-ro núsáa vii. Achí. ²⁷ Te n̄i ka'an-de jín: A n̄i kuu n̄i kastu'ún-r̄i nuu-ro te tú kachu'un in̄i-ro. Naja kákuni-ro kúni so'o-ró ingá jínu. Suni skuá'a-ró jín-de kákuni-ro náún. Achí-de. ²⁸ Te n̄i kakiti in̄i nuu-dé. Te n̄i kaka'an jín-de: Máá-ró skuá'a-ró jín-de. Ko ruu, ch̄i káskuá'a-r̄i tu'un Moisés. ²⁹ Kájini-r̄i ja ní ka'an Dios jín Moisés. Ko cháa jaan, tú kájini-r̄i ndénu vai-de, áchí. ³⁰ Te n̄i ka'an máá cháa-un: Náa in̄i-r̄i ja súan káka'an-ro, chi vasa n̄i nakuña-de nduchi-r̄i te tú kájini-ro ndénu vai-de. ³¹ Te a kájini-ro ja Dios tú jini so'o-ya ká'an ñayivi ío kuachi. Ko nú ndé ñn ñayivi chíñú'ún-i Dios te sá'a-i ja kun̄i-ya, nuu ñayivi-ún jini so'o-ya. ³² Onde ní vai-yó na tú ní kájini so'o kuti-yo ja ñn cháa nakuña-de nduchi ingá cháa n̄i kaku kuáá. ³³ Te cháa yúan, nú tú vai-de onde nuu Dios, te ma kúu kuti sá'a-de núú. Achí-de. ³⁴ Te n̄i kaka'an judío: Róó, ch̄i ío kuachi-ró onde kiv̄i ní kaku-ró, te stá'an-ro tu'un nuu máá-rí náún, áchí jín-de. Te n̄i kakeñi'in-de kua'an-de. ³⁵ Te n̄i jini tu'un Jesús ja ní kakeñi'in-de kua'an-de, te n̄i nani'in-yá-de. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Á kándija-ró Sé'e Dios, áchí-ya. ³⁶ Te n̄i ka'an-de: Ndé cháa kúu-de náva'a kándija-ná-de vii, táta, áchí-de. ³⁷ Te n̄i ka'an Jesús jín-de: A n̄i jin̄i-ro núu-yá. Te cháa ká'an jín-ró, máá-yá kúu, áchí-ya. ³⁸ Te n̄i ka'an-de: Kándija-ná Táta, áchí-de, te n̄i chíñú'ún-de-ya. ³⁹ Te n̄i ka'an Jesús: Vai-r̄i in̄i ñuyivi yá'a ja nákuñd̄i-r̄i siki ñayivi. Náva'a taká ja kakuáá, te ndundijin nuu, te taká ja ndijin nuu, te kukuáá. Achí-ya. ⁴⁰ Te ká'in sava fariseo jín-yá. Te n̄i kajini so'o tu'un yá'a. Te n̄i kaka'an jín-yá: Suni cháa kuáá kakuu-r̄i náún, áchí. ⁴¹ Te n̄i ka'an Jesús jín: Nú cháa kuáá kakuu-ró, te ma kóo kuachi-ró núú. Ko vina chi n̄i kaka'an-ro, kájini-r̄i, áchí-ro, te ja yúan kendo kuachi-ró jín-ró.

10

Tu'un máá-yá jín r̄i

¹ Jandaa ká'an-r̄i jín-ró: Nú ndé cháa tú kivi-de ichi yujákú r̄i, ch̄i sasua káa-de kivi-de inga lado, cháa-ún kúu natoó jín ñakui'ná. ² Ko cháa kivi ichi yuxé'é, cháa-ún kúu cháa ndíto r̄i. ³ Te cháa ndíto yuxé'é, júña-de yuxé'é ja kivi cháa-ún. Te r̄i-ún, kájini so'o-t̄i ja ká'an-de. Te kána-de xin̄i r̄i máá-de jín sí'ví-t̄i, te kiñi'in-de-t̄i. ⁴ Te nú n̄i kiñi'in-de taká r̄i

máa-de, te yóxnúu-de nuu-tí. Te máa ríi-ún káindikín-ti-dé, chí kánakuni-ti ká'an-de. ⁵ Ko mā kúndikín-ti yatá ñin cháa jíká, chí sua kunu-ti kóto-ti-dé, chí tú kájiní-ti modo ká'an cháa jíká-ún, áchí-ya. ⁶ Ní ka'an Jesús tu'un yatá yá'a jíin-de. Ko tú ní kájuku'un iní-de jíin tú'un ní ka'an-ya jíin-de. ⁷ Te ní ka'an tuku Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró: Máa-rí kúu nátu'un yujákú ríi. ⁸ Taká cháa ní kikoyo xna'an-ga vása ní cháa-ri, ñatoó jíin ñakui'ná kákuu-de, ko tú ní kájandatu ríi-ún modo ní kaka'an-de. ⁹ Máa-rí kúu nátu'un máa yúxé'é. Nú ndé ñayivi kivi ichi-rí, ka'ku-i. Te kivi-i te ndenda-i, te ni'in-í icha kee-í. ¹⁰ Ñin ñakui'ná, máni ja saku'ná-de, te ka'ni-dé, te xnaa-dé vai-de. Ko ruu, chí vai-ri ja ná kúchaku-i, te suni kuchaku jíin'ún-i. ¹¹ Máa-rí kúu I'a ndíto va'a ríi. Nú ndé cháa ndíto va'a-de ríi, cháa-ún koto-de-ti vasa kuu-de jíin-tí. ¹² Ko ñin cháa kí'in ya'u, tú ndíto va'a-de ríi, chí nasu ríi máa-de kákuu-ti. Te nú ní jiní-de ja vái yí'i, te xndóo-de ríi katíin-ún-tí, te skuní io ríi. ¹³ Te cháa kí'in ya'u-ún, jínu-de, chí máni cháa kí'in ya'u kúu-de, te tú kúndá'ú iní-de ríi. ¹⁴ Máa-rí kúu I'a ndíto va'a ríi. Te jiní-ri nuu táka ríi-ri. Te máa-tí, kájiní-ti rúu. ¹⁵ Nátu'un máa Táa-ri jiní-ya rúu, te máa-rí jiní-ri nuu Táa-ri. Te cháa iní-ri kuu-ri ja ríi-ri. ¹⁶ Suni ñáva'a-ri yaku-ga ríi. Ko sñin sñin jakú ká'íin-ti. Te jínu ñú'ún já kíkí'in-ri kiti-ún, te kuni so'o-ti tú'un ká'an-ri. Te koo ñin-ni tikuní-ti. Te ñin-ni ja kóto-ti. ¹⁷ Kúndá'ú iní Táa-ri ruu, chí cháa iní-ri kuu-ri náva'a naschakú-ri máa-rí. ¹⁸ Ni ñin mā kúu ka'ni rúu, chí máa-rí kúu ja já'a tu'un kuu-ri. Nú kuní-ri, te kuu kuu-ri, te nú kuní-ri, te kuu nachaku-ri, chí súan ío fuerza-ri. Tiñu yá'a ní tá'ú máa Táa-ri nuu-rí. Achí-ya. ¹⁹ Te judío ní kastátá'an tuku sikí tú'un yá'a. ²⁰ Te kua'a, ní kaka'an: Tá'an-de tachí káni, te kátachí-dé. Naja kájiní so'o-ró tú'un ká'an-de, áchí. ²¹ Te sava-ga ní kaka'an: Nasu tú'un cháa kátachí ká'an-de. Kuu nakuña ñin tachí káni nduchi cháa kuáa náún. Achí.

Sikí já kiti iní judío nuu Jesús

²² Te ní kuu kivi viko já ndúndoo ndatíñu iní ñuu Jerusalén. Te tiempo viko víjin kúu. ²³ Te Jesús, kua'an-ya, vai-ya iní ve'e íi, iní portal Salomón. ²⁴ Te cháa judío, ní kandutíyúu-de nuu-yá. Te ní kaka'an-de jíin-yá: Nasaa kivi sténdatu-ró iní-ri. Te nú máa-ró kúu Cristo, kachí káji núu-rí jíná'an-ri, áchí-de. ²⁵ Te ní ka'an Jesús jíin-de: A ní kastu'ún-ri nuu-ro te tú kákandíja-ró. Taká tiñu ja sá'a-ri jíin sí'ví Táa-ri, yuán kúu ja kaka'an ndaa tu'un-ri. ²⁶ Tú kákandíja-ró, chí nasu ríi máa-rí kákuu-ró, nátu'un ní ka'an-ri jíin-ró. ²⁷ Ríi-ri, chí kájandatu-ti tú'un ká'an-ri. Te máa-rí jiní-ri-ti jíná'an-ti, te káindikín-ti rúu. ²⁸ Te kuchaku-ti ní káni sá'a-ri. Te mā náa kúti-tí. Te ni ñin ñayivi mā kúu kuancháa-i-ti ndá'a-rí. ²⁹ Máa Táa-ri ní ja'a-ya-tí nuu-rí. Te ñá'nu-ga kúu-ya vása táka ñayivi. Te tú ni ñin ñayivi kúu kuancháa-i-ti ndá'a Táa-ri. ³⁰ Máa-rí jíin Táa-ri, ñin-ni kákuu-ri, áchí-ya. ³¹ Yúan-na te cháa judío, ní kákí'in tuku-de yuu já kuá'a-de-ya. ³² Te ní ka'an Jesús jíin-de: Ní stá'an-ri kua'a tiñu va'a nuu-ro cuenta Táa-ri. Kuachi ndé ñin tiñu-ún kúu ja kuá'a-ró yúu rúu núsáa. Achí-ya. ³³ Te ní kaka'an cháa judío: Nasu sikí tiñu va'a kúu ja kuá'a-yó yúu róó, chí kuachi ja ká'an ndíva'a-ró. Chí róó, cháa kúu-ró. Te sá'a-ró já Dios kúu-ró. Achí-de jíin-yá. ³⁴ Te ní ka'an Jesús: Á nasu yóso tú'un núu ley máa-ró: Ní ka'an-ri ja súni Dios kákuu-ró, áchí. ³⁵ Chí ní táji Dios tu'un-ya kuá'an

nuu sáva cháa. Te ni skúnání-yá-de Dios. Te ma kúu ské'ichi-yo tutú i. ³⁶ Núsáa te naja káka'an máa-ró já tú'un ndíva'a kúu ja ní ka'an-ri ja Sé'e Dios kúu-ri. Chí máa Táa-ri ni teta'an ndoo-ya rúu, te ni táji-yá ruu vai-ri. ³⁷ Te nú tú sá'a-ri tiñu Táa-ri, ma kándija-ró rúu. ³⁸ Ko nú sá'a-ri, vasa tú kándija-ró rúu, ko ná kándija-ró tiñu-ún náv'a kuni-ro te kandija-ró já máa Táa-ri kánchaa-ya jíin-ri, te máa-ri jíin máa Táa-ri, áchí-ya jíin-de. ³⁹ Yúan-na te inga jínu kándúkú ndée-de katiin-de-ya. Ko ni kuxio-ya núu-dé kua'an-ya. ⁴⁰ Te ni naxió káva Jesús kua'an-ya inga lado yucha Jordán, nuu ní skuánducha núu Juan. Te ni kanchaa-ya yúan. ⁴¹ Te ni kikoyo kua'a xáan ñáyivi núu-yá. Te ni kaka'an-i: Juan, jandáa tú ní sá'a-de ni in tuni. Ko ió ndaa taká tu'un ni ka'an-de cuenta cháa yá'a. Achí-i. ⁴² Te kua'a xáan-í ni káandija-i-ya yúan.

11

Ja ní nachaku Lázaro

¹ Te kú'u in cháa nání Lázaro ñuu Betania, nuu kúu ñuu María jíin kú'u-ña Marta. ² Te María-ún kúu ja ní chí'i aceite máa Jító'o-yo, te ni nasi'ichí-ña já'a-yá jíin íxi xini-ña. Te cháa kú'u-ún kúu ku'a-ña Lázaro. ³ Te ku'a-de-ún, ni katáji-ña tú'un kua'an nuu-yá: Táta, kuni so'o-ní, cháa ja maní-ní jíin, kú'u-de, áchí-ña. ⁴ Te ni jini so'o Jesús. Te ni ka'an-ya: Kue'e yá'a, nasu kué'e kuu-de kúu. Chí sua sá'a ja ná nákana jaa-i Dios, náv'a a nduñá'nu Se'e Dios sá'a máa kué'e-ún. Achí-ya. ⁵ Te kumaní Jesús jíin Marta jíin kú'u-ña jíin Lázaro. ⁶ Te nuu ní jini tu'un-ya já kú'u-de, te ni kendoo-ya yúan uu kivi núu kánchaa-ya-un. ⁷ Yuán-na, te ni ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Ná kí'on ñuu Judea inga jínu, áchí-ya. ⁸ Te cháa káskuá'a-ún ni kaka'an-de jíin-yá: Maestro, vina a kándúkú ndée cháa judío ku'a-de yuu ní. Te inga jínu kí'in-ní yúan náún. Achí-de. ⁹ Te ni ka'an Jesús: Á tú ió uxí uu hora in ncháka. Cháa ja jáka ndúú, tú skáchi'i-de ja'a-dé, chí kúndijin nuu-dé ñuyivi yá'a. ¹⁰ Ko cháa jáka akuáa, skáchi'i-de ja'a-dé, chí tú kúndijin nuu-dé, áchí-ya. ¹¹ Súan ni ka'an-ya. Te vasa ní ka'an tuku-ya jíin-de: Amigo-yo Lázaro kixí-de. Kí'in-ri ja xndúko-ri-de nuu kixí-de. Achí-ya. ¹² Yúan-na te ni kaka'an cháa káskuá'a jíin-yá: Táta, nú kixí-de te nduva'a-de, áchí-de. ¹³ Ko súan ni ka'an Jesús ja á ni jí'i-de. Te máa-de ni kajani iní-de ja kixí ndija-de. ¹⁴ Yúan-na te ni ka'an káji Jesús jíin-de: A ni jí'i Lázaro, áchí-ya. ¹⁵ Te kúsi iní-ri ja róo jíná'an-ró, ja tú ní kánchaa-ri yúan, náv'a a kándija-ró. Ko vina ná kí'on núu-dé. Achí-ya. ¹⁶ Yúan-na te Tomás, cháa nání Dídimó, ni ka'an-de jíin tá'an-de, cháa káskuá'a: Suni ná kí'in-yo náv'a a ná kúu ta'an-yo jíin-de, áchí-de. ¹⁷ Te ni cháa Jesús, te ni jini-ya já ní kuu kuun kivi já á ni yuji Lázaro. ¹⁸ Te ñuu Betania kánchaa yani jíin ñuu Jerusalén, natu'un uní kilómetro suu súan-ni kúu. ¹⁹ Te kua'a ñáyivi judío, ni kikoyo-i nuu Marta jíin núu María, ja káka'an-i tu'un ndée iní jíin-ña já kuá'a-ña. ²⁰ Yúan-na te ni jini tu'un Marta ja vái Jesús. Te ni kenda-ña kuáta'an-ña-ya. Ko María, ni kendoo-ña iní ve'e. ²¹ Te ni ka'an Marta jíin Jesús: Táta, nú ní kánchaa-ní yá'a te ma kúu ku'a-a-ná núu. ²² Te suni vina jini-ná ja taká ja jikán-ní nuu Dios, te ku'a-a-ya núu-ní, áchí-ña. ²³ Te ni ka'an Jesús jíin-ña: Nachaku ku'a-a-ró, áchí-ya. ²⁴ Te ni ka'an Marta jíin-yá: A jini-ná ja náchaku-de kivi náchaku taká ndiyi onde ná jínu ñuyivi, áchí-ña. ²⁵ Te ni ka'an Jesús: Máa-ri kúu I'a sá'a ja náchaku jíin já kúchaku ní káni. Ja kándija ruu, vasa a

n̄i j̄i'í, ko nachak̄u. ²⁶ Te nú ndé ñ̄aȳivi chakú-i te kándija-i ruu, ma kúu kuti-í. Á kándija-ró tú'un yá'a xí túu. Achí-ya jíin-ña. ²⁷ Te n̄i ka'an-ña jíin-yá: Jaan Táta. A n̄i kandija-ná ja máa-ní kúu Cristo, Se'e Dios, ja kí in̄i ñ̄uȳivi, áchí-ña. ²⁸ Te súan n̄i ka'an-ña. Te n̄i kee-ña kuá'an-ña. Te n̄i kana sa'í-ña xiní kú'u-ña María: Máa Maestro, a n̄i chaa-ya, te kána-ya xiní-ro, áchí-ña. ²⁹ Te María, ja ní jini so'o-ña, n̄i ndukuiñi yachi-ña, te kua'an-ña núu-yá. ³⁰ Ko Jesús, té jaa-ga-ya onde ñ̄uu, chi n̄i ndoo-ni-ya kánchaa-ya núu ní jata'an Marta-ún-ya. ³¹ Te káxiukú ñ̄aȳivi judío in̄i ve'e jíin María, káka'an-i tu'un ndéé iní jíin-ña. Te n̄i kajini-i ja ní ndukuiñi yachi-ña kuá'an-ña. Te n̄i kajindikin-i-ña, chi n̄i kaka'an-i: Onde yuvé'e añú kuánde'e-ña yúan. ³² Ko n̄i jaa María nuu kánchaa Jesús. Te n̄i jini-ña núu-yá. Te n̄i jukuiñi jítí-ña núu já'a-yá. Te n̄i ka'an-ña jíin-yá: Táta, nú ní kánchaa-ní yá'a, te ma kúu kua'a-ná núu, áchí-ña. ³³ Yúan-na te n̄i jini Jesús ja ndé'e-ña jíin já kánde'e ñ̄aȳivi judío vai koyo jíin-ña. Te n̄i jaka nuu in̄i-ya. Te n̄i ndukuí'a in̄i-ya. ³⁴ Te n̄i ka'an-ya: Ndénu ní chindee-ró-de, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-ña jíin-yá: Ña'an-ní te kuni-ní, áchí-ña. ³⁵ Te n̄i nde'e Jesús. ³⁶ Yúan-na te n̄i kaka'an ñ̄aȳivi judío: Nde'é ná xa'an ní kundá'ú in̄i-de chaa-ún, áchí-i. ³⁷ Ko n̄i kaka'an sava-i: Bueno n̄i nakuña chaa yá'a nduchi chaa kuáa. Á tú ní kuu sá'a-de ja má kúu Lázaro núu, áchí-i. ³⁸ Te n̄i ndukuí'a tuku in̄i Jesús. Te n̄i chaa-ya yuvé'e añú-ún. Te in̄i yau kava kúu. Te jika yú'u yau-ún ndasú in̄i yuu. ³⁹ Te n̄i ka'an Jesús: Chaxio yuu jián jíná'an-ró, áchí-ya. Te Marta, kua'a chaa n̄i j'i-ún, n̄i ka'an-ña jíin-yá: Táta, a já'an xiko-de, chi a n̄i kuu kuun kivi yinduji-de, áchí-ña. ⁴⁰ Te n̄i ka'an Jesús jíin-ña: Nasu ní ka'an-ri jíin-ró ja nú kándija-ró te kuni-ro já ndúñá'nu Dios náún, áchí-ya. ⁴¹ Yúan-na te n̄i kachaxio-i yuu núu kánde ndiyi-ún. Te Jesús, n̄i ndakoto-ni-ya íchi ándívi. Te n̄i ka'an-ya: Táta, ná kúta'u-ná nuu-ní ja jini so'o-ní tu'un ká'an-ná. ⁴² Te jini-ná ja jini so'o ná'in-ní tu'un ká'an-ná, ko ká'in kua'a ñ̄aȳivi yá'a. Ja yúan súan n̄i ka'an-ná náva'a ná kándija-i ja máa-ní n̄i táji-ní náa vai-ná, Achí-ya. ⁴³ Te súan n̄i ka'an-ya. Te n̄i ka'an jaa-ya: Lázaro, ña'an tikenda, áchí-ya. ⁴⁴ Te chaa ja á n̄i j'i, n̄i kenda-de, te yisúkun ndá'a-dé s'in-de jíin sá'ma cinta. Te nuu-dé yisúkun in̄i sa'ma. Te n̄i ka'an Jesús jíin-i: Ndáji-de, te sía-ro-dé ná kí'in-de, áchí-ya. ⁴⁵ Yúan-na te kua'a ñ̄aȳivi judío ja ní kikoyo nuu María-ún, n̄i kakándija-i-ya. Chi n̄i kajini-i tiñu n̄i sá'a Jesús. ⁴⁶ Ko sava-i n̄i kaja'an-i nuu cháa fariseo. Te n̄i kakastu-ún-i ndasa n̄i sá'a Jesús.

Ja ní kanat̄in tu'un tá'an siki Jesús

⁴⁷ Yúan-na te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo, n̄i kakutútú-de. Te n̄i kandat̄u-ún-de: Ndasá sá'a-yó, chi chaa yá'a xa'an sá'a-de tuni. ⁴⁸ Chi nú sía-yo-dé, te ndivii ñ̄aȳivi kándija-i. Te chakoyo chaa ñ̄uu Roma, te xnáa-dé ñ̄uu-yo onde jíin ñ̄aȳivi-yo, áchí-de. ⁴⁹ Te in̄i tá'an-de nání-de Caifás, chaa-ún kúu-de máa sutú ñá'nu-ga kuia-ún, n̄i ka'an-de jíin: Róo tú kajini kuti-ro. ⁵⁰ Ni tú kájuku'un in̄i-ro já kánúu kúu in̄i chaa ja siki ñ̄aȳivi, nasu ja náa ndivii ñ̄aȳivi jíná'an-i, áchí-de. ⁵¹ Ko tu'un yá'a, na tú ní ka'an-de ja máa-de. Chi ja kúu-de máa sutú ñá'nu-ga kuia-ún, te n̄i jani-de tu'un ja kúu Jesús ja siki ñ̄aȳivi. ⁵² Te nasu máa in̄i ja ñ̄aȳivi yúan, chi suni ja nástútú-yá se'e Dios ja ní kajicha nuu-i jíná'an-i. ⁵³ Yúan-na te onde kivi-ún n̄i kandat̄u-ún-de ja ká'ni-dé-ya. ⁵⁴ Yúan-na te tuká ní jika ndijin Jesús nuu cháa judío, chi n̄i kenda-ya yúan kua'an-ya in̄i ñ̄uu nání Efraín nuu ío yani

ñu'un té'é. Te nĭ kendooyá yúan jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ⁵⁵ Te a nĭ kuyani viko Pascua ñayivi judío. Te kua'a-í nĭ kákaa-i kua'an-i ñuu Jerusalén, náva'a sándoo-i máa-i xna'an-ga vása kéjá'á viko Pascua. ⁵⁶ Te kánandúkú-i Jesús. Te kájika tu'un tá'an-í inĭ ve'e ĭi: Ndasa jáni inĭ-ro. Chaa-de viko yá'a xí túu. Achí-í. ⁵⁷ Te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo, nĭ katá'ú-de tiñu ja nú ndé ĩn-i jiní-i ndénu kándeeyá, ná kástu'ún-i náva'a tĭn-de-ya.

12

Ja ní ji'í María ja'a Jesús jíin perfume

¹ Te ĩnu kivi já té kejá'á-ga viko Pascua, te nĭ chaa Jesús ñuu Betania nuu kánchaa Lázaro chaa nĭ ji'í te nĭ nachaku-de ja ní kuu-de ndiyi núú. ² Te nĭ kaja'a-de ndeyu ní kuxini-ya yúan. Te Marta nĭ jani-ña kó'o. Te Lázaro kúu ĩn chaa yéé stáa jíin-yá. ³ Yúan-na te nĭ ki'in María ĩn libra perfume ita nardo ja ncháa ya'u. Te nĭ ji'í-ña ja'a Jesús, te nĭ nasi'ichí-ña já'a-yá jíin íxi-ña. Te ní inĭ ve'e-ún, nĭ jicha xiko perfume. ⁴ Te ĩn chaa skuá'a jíin-yá, nání-de Judas Iscariote, se'e Simón, te kuu-de chaa nastúu-de-ya. Te nĭ ka'an-de: ⁵ Naja tú ní kúya'u perfume yá'a ja unĭ ciento peso, te kua'a-yó núú ñáyivi ndá'ú núú. Achí-de. ⁶ Súan nĭ ka'an-de, nasu já kúndá'ú inĭ-de ñayivi ndá'ú, chĭ sua chaa kuí'ná ní kuu-de. Te nĭ kuu-de tesorero, te jánchaa-de ja kájakin-i-ún. ⁷ Yúan-na te nĭ ka'an Jesús: Sía-ña, chĭ siki kivi yúji-rĭ kúu ja chíva'a-ña yá'a. ⁸ Chĭ nene káxiukú ñáyivi ndá'ú jíin-ró, ko ruu, na tú nene kánchaa-rĭ jíin-ró. Achí-ya. ⁹ Yúan-na te kua'a ñáyivi judío, nĭ kajini tu'un-i ja kánchaa-ya yúan. Te nĭ chakoyo-i. Ko nasu máa ĩn Jesús vai nde'é-i, chĭ suni nde'é-i nuu Lázaro kákuni-i. Chĭ a nĭ ji'í-de te nĭ nachaku-de. ¹⁰ Ko sutu ñá'nu, nĭ kanda'tu'ún-de ja súni ka'ni-dé Lázaro. ¹¹ Chĭ kua'a ñáyivi judío, nĭ kenda-i kája'an-i, te kákandĭja-i nuu Jesús ja siki Lázaro.

Ja ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹² Te inga kivi xian, nĭ chakoyo kua'a ñáyivi víko-ún. Te nĭ kajini tu'un-i ja vái Jesús ñuu Jerusalén. ¹³ Te nĭ káki'in-i numa yukú ñuu. Te nĭ kenda koyo-i kuata'an-i-ya. Te nĭ kákana jaa-i: Xáán va'a I'a kúu-ya. Ná nákana jaa-yó-yá chĭ ndiso-ya tiñu máa Tatá Dios. Máa Rey ñayivi Israel kúu-ya. Achí-í. ¹⁴ Te nĭ ni'in Jesús ĩn burro jáá. Te nĭ jungoo-ya siki-tí natu'un ká'an tutu: ¹⁵ Sesíí ñuu Sion, ma yú'ú-ro. Yá'a nde'é-ró vái Rey máa-ró, yóso-yá ĩn burro jáá, áchí. ¹⁶ Ondé xnáñúu te tú ní kájuku'un inĭ chaa káskuá'a jíin-yá jíin tiñu yá'a. Ko onde ná nĭ nduñá'nu Jesús, yúan-na te vása ní kanuku'un inĭ-de tu'un yóso siki máa-yá, jíin já ní kásá'a-de tiñu yá'a jíin-yá. ¹⁷ Te ñayivi ká'jin jíin-yá, nĭ kaka'an ndaa-i ndasa nĭ kana-ya xinĭ Lázaro yuv'e añú, te ndasa nĭ nachaku-de ja á nĭ ji'í-de. ¹⁸ Ja yúan ní kenda koyo kua'a-gá-i, nĭ kajata'an-ya. Chĭ nĭ kajini tu'un-i ja ní sá'a-ya tuní yá'a. ¹⁹ Ko chaa fariseo nĭ kaka'an máa-de: Vina te a kájinĭ-yo já má kúu kasu kuti-ro. Yúan nde'é-ró, ja ndívii ñáyivi kája'an-i yata-dé.

Ñayivi ñúu Grecia ndúkú-i Jesús

²⁰ Te suni yaku ñayivi ñúu Grecia nĭ kákaa-i kuachiñú'ún-i kivi víko-ún. ²¹ Ñayivi-ún, nĭ jakoyo-i nuu Felipe chaa ñuu Betsaida ndañú Galilea. Te nĭ kaka'an nda'ú-i jíin-de: Táta, nde'é-ná nuu Jesús kákuni-ná, áchí-í. ²² Te nĭ ja'an Felipe, nĭ kastu'ún-de nuu Andrés. Yúan-na te Andrés jíin Felipe ndendúú nĭ kakastu'ún-de nuu Jesús. ²³ Te nĭ ka'an Jesús jíin-de: A nĭ

jaḡ hora ja ndúñá'nu máá Sé'e cháa. ²⁴ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñn nuni trigo nú tú jungava nuu ñú'un te kuu, te máá ñn-ni kendo. Ko nú kuu, te kua'a xáan nuni nánda. ²⁵ Nú ndé cháa kúnda'ú iní-de máá-de, te naa-dé. Ko nú ndé cháa tú chíñú'ún-de máá-de iní ñuyívi yá'a, te kuchaku-de ní káni. ²⁶ Nú ndé ñn cháa kuni kuatíñu nuu-ri, ná kúndikin-de ruu. Te nuu kúnchaḡ-ri yúan kunchaḡ cháa játíñu nuu-ri-ún. Te nú ndé ñn-de játíñu-de nuu-ri, te koo ja jíñú'ún Táa-ri nuu-dé. ²⁷ Te vina ndúkuí'a iní-ri. Te á ka'an-ri: Táa, nama-ní náa nuu túndó'o hora yá'a, achí-ri xí túu. Ma kúu, chi ja sikí hora yá'a kúu ja vái-ri. ²⁸ Táa, ná nákana jaa-i ní sá'a-ní, áchí-ya jíin Dios. Yúan-na te ichi ándíví ní kenda ñn tu'un: A ni kanakana jaa-i ruu ni sá'a-ri. Te nakana jaa-i ruu inga jínu sá'a-ri, áchí. ²⁹ Te ñayivi ká'jin yúan, ni kajini so'o-i te ni kaka'an-i ja tája kúu. Te sava-ga-i, ni kaka'an-i: Ni ka'an ñn ndajá'a Dios jíin-de, áchí-i. ³⁰ Te ni ka'an Jesús: Tú vai tu'un yá'a ja sikí rúu, chi sua ja máá-ró jíná'an-ró. ³¹ Vina kúu ja ndúni'in kuachi sikí ñuyívi yá'a. Vina kúu ja kenda ja kúñá'nu iní ñuyívi yá'a ki'in. ³² Te ruu, nú a ni ndita kaa-ri iní ñuyívi te kana-ri xiní ndívi ñáyivi kíkoyo-i nuu-ri, áchí-ya. ³³ Tu'un yá'a ni ka'an-ya ja stá'an-ya ndasa kuu-ya. ³⁴ Te ni kaka'an ñayivi-ún jíin-yá: Kajini-ná ja kendo Cristo ní káni, áchí tutu ley. Te naja ká'an-ní ja jínu ñú'ún kuíta kaa máá Sé'e cháa núsáa. Te ndéja kúu máá Sé'e cháa-ún. Achí-i. ³⁵ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Yaku-na kivi kúnchaḡ máá luz jíin-ró jíná'an-ró. Kaka nini ío ndijin náva'a tú kuña nuu-ro. Chi cháa jika ñuñáa, na tú jini-de ndenu kí'in-de.

Ja tú káandja cháa judío

³⁶ Kandja nuu máá luz nini kánchaḡ-ya jíin-ró, náva'a ná ndúu-ró sé'e luz, áchí-ya jíin-i. Súan ni ka'an Jesús. Te ni kee-ya kuá'an-ya. Te ni sa'í-ni-ya núu-í jíná'an-i. ³⁷ Ko vasa ni sá'a-ya kuá'a tuni nuu-í, ko tú ní káandja-i-ya. ³⁸ Náva'a skíkuu tu'un ni ka'an Isaías cháa ni jani tu'un Dios ja ní ka'an-de onde sáa: Táta, ndéja ní kandja tu'un ni ka'an-yo. Te ndéja ní jini nuu fuerza máá Jito'o-yo, áchí. ³⁹ Ja yúan tú ní kúu kandja-i jíná'an-i, chi ni ka'an tuku Isaías: ⁴⁰ Ni sakuáa-ya ndúchi-í, te ni kundava iní añú-i ni sá'a-ya, náva'a ma kuni-i jíin ndúchi-í, ni ma júku'un iní añú-i, ni ma nájíó káva iní-i, ja sá'a-ri taná-í, áchí. ⁴¹ Tu'un yá'a ni ka'an Isaías, chi ni jini-de ndasa kúñá'nu luu-ya. Te ni ka'an-de tu'un-ya. ⁴² Ko vasa súan ni jo, te kua'a cháa tá'ú tíñu, ni káandja-de nuu-yá. Ko ja káyu'ú-de fariseo te tú ní káastu'ún-de. Chi nú súan, te skúnu-ún-de kenda-de iní ve'e sinagoga, jani iní-de. ⁴³ Chi kúsi-ga iní-de ja ndúñá'nu-de sá'a ñayivi vasa ja ndúñá'nu-de sá'a Dios. ⁴⁴ Te ni ka'an jaa Jesús: Ñayivi káandja ruu, nasu máá ñn ruu káandja-i, chi nuu I'a ni táji rúu vai-ri káandja-i. ⁴⁵ Te ñayivi ndé'é núu-ri, suni ndé'é-i nuu I'a ni táji rúu vai-ri. ⁴⁶ Vai-ri ja kúu-ri ñn luz iní ñuyívi, náva'a nú taká ñayivi káandja-i ruu, ma kúnchaḡ-i ñuñáa. ⁴⁷ Nú ñn ñayivi jini so'o-i tu'un ká'an-ri, te tú skíkuu-í, tú nakuxndí-ri sikí-í, chi tú vai-ri ja nakuxndí-ri sikí ñuyívi, chi sua ja náma-ri ñuyívi. ⁴⁸ Te ñayivi ské'ichí ruu, te tú játú'ún-i tu'un ká'an-ri, ío ja nakuxndí sikí-í. Tu'un ni ka'an-ri kúu ja nakuxndí sikí-í onde kivi jínu ñuyívi. ⁴⁹ Chi tú ká'an-ri ja máá-ri, chi Táa-ri I'a ni táji rúu vai-ri, máá-yá ni tá'ú-yá tíñu nuu-ri. Ndasa kachi-ri te ndasa ka'an-ri. ⁵⁰ Te a jini-ri ja tíñu tá'ú-yá kúu

ja kúchaku-i ní káni sá'a. Núsáá te tu'un ká'an-ri, máni tu'un ni ka'an Táa-ri jíin-ri kúu, áchí-ya.

13

Ja ní nakacha-ya já'a cháa káskuá'a

¹ Ondé ná té koo-ga viko Pascua, te a ni jini Jesús ja ní jaá hora kenda-ya ñáyivi yá'a no'on-ya núu Táa-ya. Ko kúndá'ú iní-ya ñáyivi-yá ká'io iní ñáyivi, te onde sandí'i-na ni kundá'ú iní-ya-í. ² Te ni ndí'i ni kakuxíni-ya. Te vina a ni ka'an kui'na jíin iní añú Judas, se'e Simón Iscariote, ja nástúu-de-ya. ³ Te a jini Jesús ja máá Táa-ya, a ni ja'a-ya táka ndatíu iní nda'a-yá, te suni jini-ya já ní kenda-ya núu Dios vai-ya. Te suni nuu Dios no'on-ya. ⁴ Te ni ndukuiñi-ya já ní kuxíni-ya. Te ni chaxio-ya sá'ma-yá. Te ni ki'in-ya ñin sa'ma vítá. Te ni ju'ni-ya chíi-ya. ⁵ Te ni chu'un-ya ndúcha iní ñin tija'an, te ni kejá'á-yá nákaacha-ya já'a cháa káskuá'a. Te nási'ichí-ya jíin sá'ma vítá já nú'ni chíi-ya-ún. ⁶ Te ni ja-ya núu Simón Pedro. Te ni ka'an Pedro jíin-yá: Táta, ní, nakacha-ní ja'a-ná náun, áchí-de. ⁷ Te ni ka'an Jesús: Tú júku'un iní-ro já sá'a-ri vina, ko kúkuéé-ga te júku'un iní-ro, áchí-ya jíin-de. ⁸ Te Pedro ni ka'an-de jíin-yá: Ma nákaacha kuti-ní ja'a-ná, áchí-de. Te ni ka'an Jesús jíin-de: Nú tú nakacha-ri ja'a-ro te ma kúu kundí-ro jíin-ri, áchí-ya. ⁹ Te ni ka'an Simón Pedro jíin-yá: Táta, nasu máá ñin ja'a-ná, chí suni nda'a-ná jíin xini-ná núsáá, áchí-de. ¹⁰ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Chaa ja á ni ndundoo, máni jinu ñú'un já ndundoo máá já'a-ní-de, te a ni ndundoo ndí'i-ni-de. Te máá-ró, a ni kandundoo-ró ko nasu táka-ro. Achí-ya. ¹¹ Chí a ni jini-ya ndéja kúu ja nástúu-ya. Ja yúan ní ka'an-ya: Nasu táka-ro ká'io ndoo. ¹² Te ni kuu ni nakacha-ya já'a-dé jíná'an-de, te ni naki'in-ya sá'ma-yá. Te ni nungoo tuku-ya. Te ni ka'an-ya: Á kájiní-ro já ní sá'a-ri jíin-ró. ¹³ Káka'an-ro já Maestro jíin Jito'o-ro kúu-ri, te káka'an ndaa-ro. Chí suu máá-rí kúu. ¹⁴ Te nú ruu, vasa Jito'o-ro jíin Maestro kúu-ri, nú nakacha-ri ja'a-ro, suni súan kánúu nákaacha ja'a tá'an-ró. ¹⁵ Chí tiñu yá'a ni stá'an-ri nuu-ro nává'a suni sá'a máá-ró jíin tá'an-ró natú'un ni sá'a-ri jíin-ró. ¹⁶ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: ñin mozo na tú kúñá'nu-ga-de nuu jito'o-de, ni ñin apóstol, na tú kúñá'nu-ga-de nuu cháa ni tájí-de kua'an-de. ¹⁷ Nú kájuku'un iní-ro jíin tú'un yá'a, te xáan ndatu koo-ró nú sá'a-ró súan. ¹⁸ Na tú ká'an-ri sikí táka-ro. A jini-ri ndéja ní kaji-ri. Ko ná skikuu tu'un ká'an tutu ii: Chaa ni yee stáa jíin-ri, ni jañu-de ruu jíin xúsí'yi-dé, áchí tutu. ¹⁹ Ondé vina kástu'un-ri taká tiñu nuu-ro ondé jíin tiempo, nává'a nú ni kuu, te kandíja-ró já máá-rí kúu I'a-ún. ²⁰ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ñin ñáyivi kuátú'un-i ñin chaa ni tájí-rí kua'an, te játú'un-i ruu. Te ñáyivi játú'un rúu, suni játú'un-i I'a ni tájí rúu vai-ri, áchí-ya jíin-de jíná'an-de.

Ja ní kivi Satanás iní Judas

²¹ Te ja á ni ka'an Jesús tu'un yá'a, te ni ndukuí'a iní-ya. Te ni ka'an ndaa-ya: Jandáa ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró ja ñin róo, nastúu-ró rúu, áchí-ya. ²² Yúan-na te chaa káskuá'a jíin-yá, ni kandakoto-de nuu tá'an-de, kájaní iní-de ndé chaa kúu ja ní ka'an-ya. ²³ Te ñin máá cháa káskuá'a-ún ja maní-yá jíin-de, ndítuu-de jiká Jesús. ²⁴ Te ni sá'a Simón Pedro ñin seña nuu cháa-ún, nává'a ná kaka tu'un-de-ya ndé chaa kúu ja ní ka'an-ya. ²⁵ Yúan-na te máá-de ja ndítuu-de jiká Jesús, ni ka'an-de jíin-yá: Táta, ndé

chaa kúu, áchí-de. ²⁶ Te n̄i ka'an Jesús: Ná chindaji-r̄i staa te kuá'a-r̄i nuu ñin chaa, te chaa-ún kúu, áchí-ya. Te n̄i chindaji-ya staa. Te n̄i ja'a-ya nuu Judas Iscariote se'e Simón. ²⁷ Te n̄i yee staa-ún. Te n̄i k̄ivi-ni Satanás in̄i. Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin: Tiñu sá'a-ró, ná sá'a yachi-ro, áchí-ya. ²⁸ Ko ni ñin chaa káyee staa jíin-ya-ún, tú ní kájuku'un in̄i-de naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya jíin. ²⁹ Ch̄i sava-de, n̄i kajani in̄i-de ja ní ka'an Jesús jíin: Kuaan-ró naún kájinu ñú'ún-yó já kúu viko. Xí já kuá'a yaku na jíin nuu cháa ndá'ú. Ch̄i Judas ñin janu xú'ún. ³⁰ Te ja ní yee staa-ún, te n̄i kenda-ni kua'an. Te a n̄i kuaa.

Tiñu jáa tá'ú-ya nuu-yo

³¹ Yúan-na te ja kuá'an, te n̄i ka'an Jesús: Vina te a n̄i nduñá'nu máa Sé'e chaa. Te suni n̄i nduñá'nu Dios n̄i sá'a-ya. ³² Te nú nduñá'nu Dios sá'a-ya, suni sáni nduñá'nu máa-ya sá'a Dios, te nduñá'nu-ni-ya vítan ñú'ni. ³³ Súchi, yaku-na k̄ivi kúnchaa-r̄i jíin-ró. Te nandúkú-ró rúu, te nátu'un n̄i ka'an-r̄i jíin cháa judío, onde nuu kí'in-r̄i, ma kúu jaá koyo-ró jíin'an-ró. ³⁴ ñin tiñu jáa tá'ú-rí nuu-ro jíin'an-ró: Ja ná kúndá'ú in̄i-ro táká tá'an-ró. Nátu'un kúndá'ú in̄i-r̄i róó, suni súan kundá'ú in̄i-ro tá'an-ró. ³⁵ Te nú kundá'ú in̄i-ro táká tá'an-ró, yúan-na te kun̄i taká ñayivi já máa-ró kákuu chaa n̄i kaska'á'a jíin-rí, áchí-ya.

Tu'un Pedro jíin lí'li

³⁶ Te n̄i ka'an Simón Pedro jíin-ya: Táta, ndénu kí'in-ní, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Nuu kí'in-r̄i-ún, ma kúu kundik̄in-ro rúu vina. Ko kúkuéé-ga te kundik̄in-ro rúu jaá-ro. ³⁷ Te n̄i ka'an Pedro jíin-ya: Táta, naja má kúu kundik̄in-ná ní vina. Tú yú'ú-ná kuu-ná ja ní. Achí-de. ³⁸ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Kuu-ro já rúu náún. Jandaa ká'an-r̄i jíin-ró: Onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu un̄i jínu.

14

Ja sátu'a-ya vé'e and̄ivi kúu yóó

¹ Ma kúñáá in̄i añu-ro. A káandija-ró Dios, suni ná kándija-ró rúu. ² Ch̄i ío kua'a vé'e in̄i ve'e Táa-r̄i. Te nú tú súan ío, a n̄i kastu'ún-r̄i nuu-ro núú. Kí'in-r̄i k̄isátu'a-r̄i ve'e kuxiukú-ró. ³ Te nú kua'an-r̄i sátu'a-r̄i ve'e kuxiukú-ró, te nchaa-r̄i kinastútú-r̄i róó ki'on. Náva'a nuu kúnchaa máa-rí-ún, suni yúan kuxiukú-ró. ⁴ Te a kájin̄i-ro ndénu kí'in-r̄i. Te kájin̄i-ro íchi, áchí-ya. ⁵ Te n̄i ka'an Tomás jíin-ya: Táta, tú kájin̄i-ná ndénu kí'in-ní. Te ndasa kun̄i-ná ichi núsáá, áchí-de. ⁶ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Máa-rí kúu máa íchi, jíin tú'un ndaa, jíin tú'un kuchaku. Ma kúu jaá ni ñin-i nuu Táa-r̄i te nú túu ruu. ⁷ Te nú ní kájin̄i-ro rúu, te suni a n̄i kájin̄i-ro Táa-r̄i núú. Te onde vina a kájin̄i-ro-ya, te a n̄i kande'é-ró núu-ya, áchí-ya. ⁸ Te n̄i ka'an Felipe jíin-ya: Táta, stá'an-ní máa Táa-yo núu-ná, te ná kúva'a in̄i-ná jíin'an-ná, áchí-de. ⁹ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Felipe, kua'a k̄ivi ní kuu j̄ika-r̄i jíin-ró. Té chá'an-ga kun̄i-ro rúu náún. Chaa n̄i jin̄i ruu, nuu máa Táa-yo ní jin̄i-de. Naja ká'an-ro: Stá'an-ní máa Táa-ro núu-ná. ¹⁰ Á tú kándija-ró já máa-rí kánchaa-r̄i jíin máa Táa-yo, te máa Táa-yo Dios kánchaa-ya jíin-rí. Taká tu'un ká'an-r̄i jíin-ró, nasu já kúu in̄i máa-rí ká'an-r̄i. Ch̄i máa Táa-yo kánchaa-ya jíin-rí, te máa-ya sá'a tiñu-ún. ¹¹ Kandija ruu ja kánchaa-r̄i jíin máa Táa-yo, te máa Táa-yo jíin máa-rí: Te nú tú súan, te kándija ruu cuenta máa tiñu sá'a-r̄i. ¹² Jandaa

ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé cháa kándíja ruu, tiñu ja sá'a-ri yá'a suni sá'a-de. Te ñá'nu-ga tiñu sá'a máa-de vásá yá'á, chi no'on-ri nuu máa Táa-yo Dios. ¹³ Te taká naún ja kakán-ro nuu máa Táa-yo jíin sí'ví-rí, yuán sá'a-ri, nává'a nduñá'nu máa Táa-yo já sikí máa Sé'e-ya. ¹⁴ Te nú naún kakán-ro jíin sí'ví-rí, te skíkuu-ri.

Ja ní keyu'u-yá ja kí Espíritu Santo

¹⁵ Te nú maní-ro jíin-rí, te kuandatu-ro tiñu tá'ú-rí nuu-ro. ¹⁶ Te kakañ ta'u-rí nuu máa Táa-yo Dios. Te kua'a-ya ingá I'a chindéé chítuu róó jíná'an-ró, nává'a kunchaa-ya jíin-ró ní káni. ¹⁷ Máa Espíritu ndaa kúu I'a-ún. Te ñayivi, ma kúu kuatá'ú-i-ya, chi tú kándé'é-i nuu-yá ni tú kájiní-i-ya. Ko máa-ró, chi kájiní-ro-yá, chi ncháa-ya jíin-ró, te ku'un-ya iní-ro. ¹⁸ Ma skéndoó ndá'ú-ri róó, chi ncháa-ri nuu-ro jíná'an-ró. ¹⁹ ñin tí'lí-na te ma kuní-ga ñuyívi núu-rí. Ko máa-ró chi kuní-ro ruu, chi chakú-ri. Te ja yuán suni kuchaku máa-ró. ²⁰ Te kivi-ún kuní-ro já káncháa-ri jíin máa Táa-ri, te máa-ró jíin ruu, te máa-rí jíin máa-ró jíná'an-ró. ²¹ Nú ndé cháa ñú'un iní-de tiñu ni tá'ú-rí, te skíkuu-de, cháa-ún kúu ja maní jíin-rí. Te nú maní-de jíin-rí, suni kumaní máa Táa-ri jíin-de. Te máa-rí, kumaní-rí jíin-de te stá'an ndijin-ri máa-rí nuu-dé, áchí-ya. ²² Te ni ka'an Judas jíin-yá (ko nasuú Iscariote): Táta, naja stá'an ndijin-ní máa-ní nuu-ná jíná'an-ná, te nuu ñayivi chi túu, áchí-de. ²³ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Nú ndé cháa maní-de jíin-rí, te skíkuu-de tu'un ká'an-ri, yuán-na te kumaní máa Táa-ri jíin-de. Te chakoyo-ri nuu-dé. Te kuxiukú-rí jíin-de. ²⁴ Te cháa tú maní jíin-rí, tú skíkuu-de tu'un ká'an-ri. Te tu'un ni kajini so'o-ró, nasu tú'un máa-rí kúu, chi tu'un máa Táa-yo I'a ni táji ruu vai-ri kúu. ²⁵ Tu'un yá'a ká'an-ri jíin-ró, nini káncháa-ri jíin-ró. ²⁶ Ko máa Táa-yo Dios, táji-yá máa I'a chindéé chítuu róó kii-ya jíin sí'ví-rí. Te máa I'a-ún kúu Espíritu Santo. Máa-yá, stá'an-ya taká tu'un nuu-ro, te xndáku-ya núu-ro taká tu'un ni ka'an-ri jíin-ró. ²⁷ Skéndoó-ri tu'un ndéé iní jíin-ró, tu'un ndéé iní máa-rí kua'a-ri nuu-ro. Nasu cuenta ñuyívi, chi máa-rí kua'a-ri nuu-ro. Ma kúkuí'a iní añú-ro, te ni ma yú'ú-ro. ²⁸ A ni kajini so'o-ró já ní ka'an-ri jíin-ró: Kí'in-ri te ncháa-ri nuu-ro, áchí-ri. Nú ni kumaní-ro jíin-rí, te kusí ndíja iní-ro núu, chi ni ka'an-ri jíin-ró já nó'on-ri nuu máa Táa-yo Dios. Chi ñá'nu-ga kúu máa Táa-yo vásá ruu. ²⁹ Vina a ni kastu'ún-ri nuu-ro ondé jíin tiempo, nává'a nú a ni kuu, te kándíja-ró jíná'an-ró. ³⁰ Ma ká'an kua'a-gá-ri jíin-ró, chi vai ja kúñá'nu iní ñuyívi yá'a. Te tú ndújín jíin-rí. ³¹ Ko vai máa, nává'a kuní ñuyívi ja maní-rí jíin máa Táa-yo Dios, te natu'un ni tá'ú máa Táa-yo Dios tiñu nuu-rí, suni súan sá'a-ri. Ndukuiñi ná chó'o.

15

Máa yó'o uva ndija

¹ Máa-rí kúu máa yó'o uva ndija. Te máa Táa-ri kúu I'a jítu ja'a. ² Taká nda'a já ndíin ruu te tú já'a nde'e, jáncháa-ya. Te taká nda'a já já'a nde'e, násándoó-ya nává'a kua'a-ga nde'e. ³ Te máa-ró a ni kádundoó-ró jíin tú'un ni ka'an-ri jíin-ró. ⁴ Ná kuxiukú-ró jíin-rí, te máa-rí jíin máa-ró. ñin nda'a uva, ma kúu kua'a máa nde'e, te nú tú kutin jiká máa yó'o. Te suni súan róó, te nú tú kuxiukú-ró jíin-rí. ⁵ Máa-rí kúu yó'o-ún, te máa-ró kákuu nda'a-rí. Cháa ja káncháa jíin-rí, te máa-rí jíin máa-de, cháa-ún já'a

kua'a ndé'e. Chì nú túu ruu, te ma kúu kuti sá'a ni ñn-ró jíná'an-ró. ⁶ Chaa ja tú kánchaa jín-rí, kenda-de ki'ín-de, sá'a-ya. Te ichi nátu'un ñn nda'a sáni, ja nástútú-i, te taan-í nuu ñú'un, te kayu. ⁷ Nú káxiukú-ró jín-rí te tu'un ká'an-rí ñú'un iní-ro. Yúan-na te kakan naún kákuu-ro, te kua'a-rí nuu-ro. ⁸ Nú kája'a-ró kuá'a ndé'e, yúan-na te nduñá'nu Táa-rí sá'a, te súan kuu-ró cháa káskuá'a jín-rí. ⁹ Nátu'un máa Táa-yo kúndá'ú iní-ya ruu, suni súan kúndá'ú iní-rí róo jíná'an-ró. Núsáa te kukuu-ga-ro jín tú'un kúndá'ú iní-rí róo. ¹⁰ Nú skíkuu-ró tiñu ni tá'ú-rí nuu-ro, te nene kundá'ú iní-rí róo. Nátu'un máa-rí ni skíkuu-rí tiñu ni tá'ú Táa-rí nuu-rí, te nene kúndá'ú iní-ya ruu. ¹¹ Tu'un yá'a ká'an-rí jín-ró, náva'a ná kúkútu-ro jín tú'un kúsi iní máa-rí. ¹² Yá'a kúu tiñu tá'ú-rí: Ja ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró, nátu'un kúndá'ú iní-rí róo jíná'an-ró. ¹³ Nú ñn chaa kuu-de ja'a amigo-de, tuká inga modo ja kúndá'ú-ga iní-i-de nátu'un ni sá'a chaa-ún. ¹⁴ Máa-ró kákuu amigo-rí nú skíkuu-ró táka tiñu tá'ú-rí nuu-ro. ¹⁵ Tuká skúnání-rí róo mozo. Chì ñn mozo, tú jini-de naún sá'a jito'o-de. Chì sua skúnání-rí róo amigo-rí, chì a ni kastu'ún-rí nuu-ro táka tu'un ni jini so'o-rí onde nuu máa Táa-rí. ¹⁶ Tú ní kákaji-ró ruu. Chì sua ni kaji-rí róo, te ni jani-rí róo ja kíngoyo-ró te kua'a-ró ndé'e. Te ma náa ndé'e-ro. Te taká ja kakán-ro nú máa Táa-yo Dios jín sí'ví-rí, kua'a-ya nú-ro. ¹⁷ Tiñu yá'a tá'ú-rí nuu-ro: Ja ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró.

Ja káchindikín-i chaa kákandíja

¹⁸ Te nú kití iní taká ñayívi nú-ro jíná'an-ró, te ma náa iní-ro ja súni ni kití iní-i nuu máa-rí xna'an-ga. ¹⁹ Te nú chaa ñuyívi ní kákuu-ró, te kumaní ñayívi jín róo nátu'un jín tá'an máa-i núu. Ko nasu cháa ñuyívi kákuu-ró, chì sua ni kaji-rí róo iní ñuyívi. Ja yúan kákití iní ñayívi nú-ro. ²⁰ Ma náa iní-ro tú'un ni ka'an-rí jín-ró: ñn mozo, tú kúñá'nu-ga-de nuu jito'o-de. Nú ni káchindikín-i ruu suni súan chindikín-i róo. Nú ni skíkuu-i tu'un ni ka'an-rí, suni skíkuu-i tu'un ka'an-ro. ²¹ Ko taká tiñu yá'a sá'a-de jín-ró ja siki sí'ví-rí, chì tú kájiní-i I'a ni táji ruu vai-rí. ²² Nú tú ní kí-rí, ni nú tú ní ká'an-rí jín-i, ma kóo kuachi-i núu. Ko vina ma kúu kaku-i nuu kuachi-i. ²³ Ñayívi kájito u'u ruu, suni kájito u'u-i máa Táa-rí. ²⁴ Nú tú ní sá'a-rí tiñu nuu-i ja ní ñn chaa tú ní sá'a, te ma kóo kuachi-i núu. Ko vina a ni kájiní-i tiñu-ún, te kájito u'u-i ruu jín máa Táa-rí. ²⁵ Ko súan kásá'a-i náva'a skíkuu tu'un yóso núu tutú ley máa-i: Ja tú na kuachi-rí, te ni kájito u'u-i ruu, áchí. ²⁶ Ko onde nuu máa Táa-yo táji-rí máa I'a chindéé chítuu róo. Máa Espíritu ndaa kúu-ya, te onde chii máa Táa-yo Dios kenda-ya. Te nú a ni chaa-ya, te kani ndaa-ya tú'un-rí. ²⁷ Te suni máa-ró kani ndaa-ro tú'un, chì ká'jín-ró jín-rí onde kivi ní kejá'á-rí.

16

¹ Tu'un yá'a ni ka'an-rí jín-ró náva'a tú nayu'ú-ro. ² Te ské'ichi-i róo iní ve'e sinagoga kíngoyo-ró. Te jaá hora ja nú ñn chaa ka'ni-dé róo, te kani iní-de ja bueno ni sá'a-de nuu Dios. ³ Te tiñu yá'a sá'a-i jín-ró, chì tú kájiní-i nuu máa Táa-yo Dios, te ni nuu máa-rí. ⁴ Ko ni ka'an-rí tu'un yá'a jín-ró náva'a nú a ni jaá hora, te nuku'un iní-ro ja súan ni ka'an-rí jín-ró. Te tú ní ká'an-rí tu'un yá'a jín-ró onde kivi ní kejá'á-rí, chì jika-rí jín-ró jíná'an-ró. ⁵ Te vina, chì no'on-rí nuu I'a ni táji ruu vai-rí. Te ni ñn róo, na tú kaka tu'ún-ró ruu: Ndénu kí'in-ní. ⁶ Te vina a ni kuxí iní-ro chì súan ni ka'an-rí jín-ró. ⁷ Ko ká'an ndaa-rí jín-ró: Ja siki róo kúu ja kánúu kí'in-rí. Chì

nú tú ki'in-ri, te I'a chindéé chítuu róó, ma cháa-ya núu-ro jíná'an-ró. Nú ki'in-ri, te tájí-ri-ya kíi-ya núu-ro. ⁸ Te nú a ni chaá-ya te stá'an-ya núu-í ja ndiso máa-i kuáchi, jín ja kúu tiñu ndaa, jín ndasa nákuɣndíi-ya-í. ⁹ Máa kuáchi-ún kúu ja tú kákandíja-i ruu. ¹⁰ Te máa tiñu ndaa-ún kúu ja nó'on-ri nuu máa Táa-yo Dios, te ma kuní-ga-ro núu-rí. ¹¹ Te tu'un nákuɣndíi-ún kúu ja á ni jákuɣndíi-ya sikí máa ja kúñá'nu iní ñuyívi yá'a.

Tu'un máa Espiritu ndaa

¹² Ió kua'a-gá tu'un ka'an-ri jín-ró, ko ma kánda-ró jín vína. ¹³ Te nú ni chaá máa Espiritu ndaa, máa-ya stá'an-ya táka tu'un ndaa nuu-ro. Chi tú ka'an-ya ja kuní máa-yá, chi ka'an-ya táka ja jíní so'o-ya. Te stá'an-ya táka tiñu chaá. ¹⁴ Te nduñá'nu-ri sá'a-ya, chi ki'in-ya tu'un xín máa-rí, te stá'an-ya núu-ro jíná'an-ró. ¹⁵ Taká ja xín máa Táa-yo, suni máa-rí xín. Ja yúan ní ka'an-ri ja kí'in-ya ja xín máa-rí te stá'an-ya núu-ro. ¹⁶ In tí'lí-na, te ma kuní-ga-ro núu-rí. Te suni in tí'lí-ga, te nakuni tuku-ró núu-rí, chi no'on-ri nuu máa Táa-yo. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te sava chaá káskuá'a jín-yá ni kaka'an-de jín tá'an-de: Naún kúu tu'un ni ka'an-ya jín-yó: In tí'lí-na te ma kuní-ga-ro núu-rí, te suni in tí'lí-ga, te nakuni tuku-ró núu-rí, chi no'on-ri nuu Táa-ri. ¹⁸ Te ni kaka'an-ga-de: Naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya jín-yó: In tí'lí-na. Tú káju'ku'un in-yo ja ká'an-ya. Achí-de. ¹⁹ Te ni jini Jesús ja kaká tu'un-de-ya káku'ni-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Á kájika tu'un tá'an-ró ja ní ka'an-ri tu'un yá'a jín-ró: In tí'lí-na, te ma kuní-ga-ro núu-rí, te suni in tí'lí-ga, te nakuni tuku-ró núu-rí. ²⁰ Jandáa ká'an-ri jín-ró: Nde'e-ro te ndukuí'a in-ri, ko kusii iní ñayivi ñuyívi. Te kukuí'a in-ri, ko vasa káku'ni in-ri, te ndusi in-ri. ²¹ In ñasí'í, nú já'ncha chii-ña, te kúkuí'a in-ña, chi kuakuyani skáku-ña. Te nú a ni skáku-ña in suchí lúli, tuká ná'an-ña túndó'o ni ta'an-ña, chi kúsi in-ña ja ní kaku in chaá iní ñuyívi. ²² Suni súan máa-ró, káku'ni ndija in-ri vína. Ko inga kivi te nakuni-ri nuu-ro te kusii in-ri. Te ma ndúkuí'a-ga in-ri jíná'an-ró sá'a ni in ñayivi. ²³ Te kivi-ún tú naún kaká tu'un-ró rúu. Jandáa ká'an-ri jín-ró, nú naún kakán-ro núu máa Táa-yo jín sí'ví-rí, te kuá'a-ya núu-ro. ²⁴ Ondé vina te tú naún ní káju'kan kuti-ro jín sí'ví-rí. Kakan, te ni'in-ro, náv'a kusii vá'a in-ri. ²⁵ Tu'un yá'a ká'an yátá-rí jín-ró. Ko in kivi te ma ká'an yátá-gá-ri jín-ró, chi sua kastu'un káji-rí taká tu'un máa Táa-yo Dios. ²⁶ Te kivi-ún, kakan-ro jín sí'ví-rí. Te tú ká'an-ri jín-ró ja kakán ta'u-rí nuu máa Táa-yo ja sikí róó. ²⁷ Chi máa Táa-yo, kúnda'ú in-ya róó. Chi máa-ró ni káku'ni-ro jín-rí, te ni kákandíja-ró ja ondé nuu Dios vai-ri. ²⁸ Ni kenda-ri ondé nuu máa Táa-yo, te ni chaá-ri iní ñuyívi. Vina te kenda tuku-ri iní ñuyívi te no'on-ri nuu máa Táa-yo Dios. Achí-ya. ²⁹ Te ni kaka'an chaá káskuá'a jín-yá: Vina te ká'an káji-ní. Tú ká'an-ní ni in tu'un yátá. ³⁰ Vina te káju'ku'un in-ri ná ja jini-ní taká tu'un, te tú jínu ñu'un-ní ja kaká tu'un-i ní. Ja yúan kákandíja-ná ja ní kenda ndija-ní ondé nuu Dios vai-ní. Achí-de jín-yá. ³¹ Te ni ka'an Jesús jín-de: Vina te kákandíja-ró náún. ³² Kuni so'o-ró, chi vai in hora, te a ni chaá, ja kuichá nuu-ró kíngoyo-ró vé'e-ró. Te skéndo-ro rúu máa in-ri. Ko ma kúncha máa in-ri, chi máa Táa-yo Dios káncha-ya jín-rí. ³³ Tu'un yá'a ká'an-ri jín-ró náv'a koo ndéé in-ri sá'a-ri. Iní ñuyívi, chi koto-ró túndó'o. Ko kava téyí-ró, chi a ni kundéé-rí jín ñuyívi, achí-ya.

17

Tu'un ni jikan ta'u Jesús ja'a yóó

1 Tu'un yá'a ni ka'an Jesús. Te ni ndakoto-ya íchi ándíví. Te ni ka'an-ya: Táa, a ni chaá máá hora. Sáñá'nu-ní Se'e-ní, náva'a suni Se'e-ní sáñá'nu-ní níí. 2 Chi ni ja'a-ní fuerza nuu máá Sé'e siki táká chaá, náva'a nuu táká chaá ni ja'a-ní nuu-í, kuá'a-i ja kúchaku-de níí káni. 3 Te tu'un kuchaku níí káni kúu ja ná kuní-de níí ja máá ñn ndija-ni Dios kúu-ní onde jíin Jesucristo I'a ni tájí-ní vai. 4 Máá-ná, ni sáñá'nu-ná níí iní ñuyívi. A ni síjínu-ná tiñu ni tá'ú-ní nuu-ná. 5 Te vina Táa, sáñá'nu-ní náá, ná kuní jíin núu máá-ní, nátu'un ni kuñá'nu-ná jíin-ní onde ná té jungoo-ga ñuyívi. 6 Ni stá'an ndijin-ná níí jíin sí'ví-ní nuu táká chaá ni ja'a-ní nuu-ná iní ñuyívi. Máá-ní ni xín-dé núú. Te ni ja'a-ní-de nuu-ná. Te ni kaskíkuu-de tu'un-ní. 7 Vina te a kájiní-de ja ondé nuu máá-ní vai taká tu'un ni ja'a-ní nuu-ná. 8 Chi tu'un ni ja'a-ní nuu-ná, ni ja'a-ná nuu máá-de jíná'an-de. Te ni kajatá'ú-de tu'un-ún. Te a ni kajiní ndaa-de ja ní kenda-ná onde nuu-ní. Te ni káandíja-de ja ní tájí-ní náá vai-ná. 9 Te jikán ta'u-ná ja'a máá-de. Tú jikán ta'u-ná ja'a ñuyívi, chi sua jikán ta'u-ná ja'a cháa ni ja'a-ní nuu-ná, chi máá-ní xín-dé. 10 Te taká ndatíñu máá-ní kúu ndatíñu máá-ná. Te ni nduñá'nu-ná ni sá'a ndatíñu-ún. 11 Te tuká kánchaá-ná iní ñuyívi. Ko máá-de chi káxiukú-de iní ñuyívi, te máá-ná nájaa-ná nuu-ní. Táa, máá-ní kúu I'a ndoo, te jíin sí'ví-ní koto-ní taká chaá ni ja'a-ní nuu-ná, náva'a ñn-ni ná kúu-de nátu'un kákuu máá-yó. 12 Ná ni kánchaá-ná jíin-de iní ñuyívi, te ni ndito-ná-de jíin sí'ví-ní ja ní ja'a-ní nuu-ná. Ni ndito-ná-de te tú ní náá ní ñn-de, chi máá-ni se'e kui'ná ní naa, náva'a skíkuu tutu ij. 13 Te vina najaa-ná nuu-ní. Te ká'an-ná tu'un yá'a iní ñuyívi náva'a ná kúsih vá'a iní-de jíin tú'un kúsih iní máá-ná. 14 Ni kastu'ún-ná tu'un-ní nuu-dé. Te ni kakití iní ñayívi núu-dé, chi nasu sé'e ñuyívi kákuu-de nátu'un máá-ná nasu sé'e ñuyívi kúu-ná. 15 Na tú jikán ta'u-ná ja cháxio-ní-de iní ñuyívi, chi sua koto-ní-de nuu káni nuu kuí'a. 16 Nasu tá'an ñuyívi kákuu-de. Nátu'un máá-ná nasu tá'an ñuyívi kúu-ná. 17 Nasándoo-ní-de jíin tú'un ndaa. Tu'un máá-ní kúu máá tú'un ndaa. 18 Nátu'un ni tájí-ní náá vai-ná iní ñuyívi, suni súan tájí-ná-de kí'ín-de iní ñuyívi. 19 Te ja siki máá-de kúu ja sándoo-ná máá-ná, náva'a koo ndoo máá-de jíin tú'un ndaa. 20 Tú jikán ta'u-ná ja'a máá ñn chaá yá'a jíná'an-de, chi suni ja'a táká ñayívi já ná kándíja-i náá sá'a tu'un kani-de jíná'an-de. 21 Náva'a taká-i ná kúu-i ñn-ni, nátu'un kánchaá-ní jíin-ná, Táa, te máá-ná jíin máá-ní. Te suni súan ná kúu-i ñn-ni jíin-yó kuní-ná, náva'a ná kándíja ñuyívi já máá-ní ni tájí-ní náá vai-ná. 22 A ni sáñá'nu-ná máá-de nátu'un ni sáñá'nu-ní náá, náva'a ñn-ni ná kúu-de nátu'un ñn-ni kákuu-yó. 23 Te nátu'un máá-ná jíin máá-de, te máá-ní jíin máá-ná, suni súan kuní-ná ja ná síyíja-ní-de náva'a ñn-ni ná kúu-de, te náva'a kuní ñayívi já ní tájí-ní náá vai-ná, jíin já kúndá'ú iní-ní-de nátu'un kúndá'ú iní-ní náá. 24 Táa, taká chaá ni ja'a-ní nuu-ná-ún, kuní-ná ja núu kúnchaá máá-ná suni yúan ná kúxiukú máá-de jíin-ná, náva'a ná kuní-de ndasa nduñá'nu-ná sá'a-ní. Chi kúndá'ú iní-ní náá onde ná té jukuiñi-ga ñuyívi. 25 Táa, máá-ní kúu I'a ndaa, ko tú kájiní taká ñayívi núu-ní. Ko máá-ná chi jiní-ná nuu-ní. Te

chaa yá'a, kájiní-de ja ní tájí-ní náá vai-ná. ²⁶ Te máá-ná, a ñi stá'an-ná níi jín sí'ví-ní nuu-dé. Te stá'an-ga-ná nuu-dé, nává'a ná kúndá'ú iní-de tá'an-de nátu'un kúndá'ú iní-ní náá, te suni nává'a kunchaa-ná jín-de.

18

Ja ní kakat̄in-de Jesús

¹ Te ñi kuu, ñi ka'an Jesús tu'un yá'a. Te ñi kenda-ya jín cháa káskuá'a jín yá kua'an-ya yatá yúcha Cedrón, nuu ío ñin jardín. Te yúan ñi kivi-ya jín cháa káskuá'a jín-yá. ² Te Judas ja ní nastúu-ya-ún, suni jiní-de lugar yúan, chi ío kua'a vuelta ñi ketá'an Jesús yúan jín cháa káskuá'a jín-yá. ³ Te ñi jaka Judas ñin nuu soldado jín yakú ndajá'a sutú ñá'nu jín cháa fariseo, te ñi jakoyo-de yúan jín linterna jín ñú'un yiti jín machete. ⁴ Yúan-na te Jesús, ja á ñi jiní-ya táká tundó'o vai sikí-ya, ñi kenda-ya íchi núu-dé. Te ñi ka'an-ya jín-de: Ndé chaa kánandúkú-ró, áchí-ya. ⁵ Te ñi kaka'an-de jín-yá: Jesús ñuu Nazaret kánandúkú-rí, áchí-de. Te ñi ka'an Jesús: Máá-rí kúu, áchí-ya jín-de. Te Judas, chaa ñi nastúu-ya-ún, suni kándi-de jín cháa-ún jiná'an-de. ⁶ Te ja súan ñi ka'an-ya, máá-rí kúu, te ñi kanakaka yatá-de. Te ñi kandua-ni-de nuu ñú'un. ⁷ Te ñi jika tu'un tuku-ya-dé: Ndé chaa kánandúkú-ró, áchí-ya. Te ñi kaka'an-de: Jesús ñuu Nazaret, áchí-de. ⁸ Te ñi ka'an Jesús: A ñi ka'an-ri jín-ró ja máá-rí kúu. Te nú ruu kánandúkú-ró, te síá chaa yá'a ná kíngoyo-de. Achí-ya. ⁹ Súan ñi kuu nává'a ná skíkuu tu'un ja ní ka'an-ya: Tú ní xnáa-ná ñi ñin chaa ñi ja'a-ní nuu-ná, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te Simón Pedro, ja ñává'a-de ñin machete, ñi tava-dé. Te ñi stují-ni-de mozo máá sutú ñá'nu-ga. Te ñi kachi-de so'o lado vá'a. Te mozo-ún, nání Malco. ¹¹ Te ñi ka'an Jesús jín Pedro: Nachiva'a machete-ro iní cubierta. Chi tundó'o yá'a ja ní ja'a Táa-ri nuu-rí, tú kánúú ja ndó'o-ri náún. Achí-ya.

Ja ní kandii Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

¹² Yúan-na te soldado, jín cháa kuñá'nu, jín ndajá'a cháa judío, ñi kakat̄in-de Jesús, te ñi kaju'ni-de-ya. ¹³ Te xna'an-ga ñi kajanchaka-de-ya núu Anás. Chi táchisó Caifás ñi kuu-de. Te Caifás, ñi kuu-de máá sutú ñá'nu-ga kuia-ún. ¹⁴ Te Caifás kúu máá cháa ñi ja'a consejo nuu cháa judío, ja jínu ñú'ún ja kúu ñin chaa ja'a ñáyivi. ¹⁵ Te Simón Pedro, ndikín-de Jesús kua'an-de jín-yá, jín ingá chaa skuá'a. Te chaa-ún, jiní sutú ñá'nu nuu-dé. Te ñi kivi-de iní Palacio jín Jesús. ¹⁶ Ko Pedro, ñi kandii-ni-de ichi yúx'é yatá vé'e. Te máá cháa skuá'a ja jiní sutú ñá'nu-ga nuu-dé, ñi kenda-de, te ñi ka'an-de jín ñá'an ndító yux'é. Te ñi skívi-de Pedro iní ve'e palacio. ¹⁷ Yúan-na te ña'an ndító yux'é-ún, ñi ka'an-ña jín Pedro: Te róo suni ñin chaa skuá'a jín cháa yá'a kúu-ró vii, áchí-ña. Te ñi ka'an-de: Nasu náa kúu, áchí-de. ¹⁸ Te mozo-ún jín policía, ñi kanastá'an-de ñu'un, chi sá'a vijin. Te ká'jin-de kánduvixi-de. Te Pedro, suni kándii-de yúan, ndúvixi-de. ¹⁹ Te sutú ñá'nu-ga, ñi xndichí-de Jesús sikí cháa káskuá'a jín-yá jín sikí tú'un stá'an-ya. ²⁰ Te ñi ka'an Jesús: A ñi ka'an ndijin-ri iní ñuyívi. Nene ñi stá'an-ri tu'un iní ve'e sinagoga jín iní ve'e ij, nuu ndútútú ndí'í ñáyivi judío, te tú ñi ñin tu'un ní ká'an sa'í-ri. ²¹ Naja jiká tu'un-ró rúu. Kaka tu'un ñáyivi ní kajini so'o tu'un ñi ka'an-ri nú naún ní ka'an-ri, chi máá-i káiná'an-i tu'un ñi ka'an-ri jín-i, áchí-ya jín-de. ²² Te ja súan ñi ka'an Jesús, te ñin mozo kándii yúan, ñi ja'a-ni ñin jikí núu Jesús. Te ñi ka'an jín-yá: Súan ká'an-ro jín sutú ñá'nu náún, áchí. ²³ Te ñi ka'an Jesús jín: Nú ñi ka'an

ndiṽa'a-ri, te kastu'ún naún kúu tu'un ñáá ní ka'an-ri-ún. Ko nú tu'un va'a ni ka'an-ri, te naja stují-ro rúu núsáá, áchí-ya. ²⁴ Te Anás ni táji-de-ya nú'ni-ya kuá'an-ya núu Caifás ja kúu máá sutú ñá'nu-ga. ²⁵ Te kándij Simón Pedro ndúvixi-de. Te ni kaka'an jíin-de: Nasu cháa skuá'a jíin-de kúu-ró náún, áchí. Te máá-de, tú ní játu'un-de: Nasu rúu kúu, áchí-de. ²⁶ Te ñin mozo sutu ñá'nu-ga, tá'an ja ní xiti Pedro so'o-ún, ni ka'an jíin-de: Nasu ní jiní-ri róo jíin-de iní jardín náún, áchí. ²⁷ Te Pedro, tú ní játu'un tuku-de. Te ni kana-ni lí'li.

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

²⁸ Yúan-na te ni kandenda-de jíin Jesús iní ve'e Caifás kája'an-de jíin-yá onde iní ve'e palacio. Te jañá'an kúu. Te ñayivi judío, tú ní kivi koyo-i iní ve'e palacio, chi tú kákuñi-i kuchá'an-i. Chi nú súan te ma kúu kee-í lélú Pascua. ²⁹ Yúan-na te ni kenda Pilato nuu ñayivi ká'jin yata vé'e. Te ni ka'an-de: Naún kuachi kájikán-ro siki cháa yá'a, áchí-de. ³⁰ Te ni kaka'an-i: Chaa yá'a, nú tú kúu-de chaa ñáá, ma kíchaka-ná-de nuu-ní núu, áchí-i jíin-de. ³¹ Te ni ka'an Pilato jíin-i: Ki'in máá-ró-de, te sánda-ro siki-dé natu'un ká'an ley máá-ró, áchí-de. Te ñayivi judío ni kaka'an-i jíin-de: Ja náá jíná'an-ná, tú ío ley ja ká'ni-ná ni ñin ñayivi, áchí-i. ³² Súan ni kaka'an-i náva'a skíkuu tu'un ni ka'an Jesús, ja ní kastu'ún-yá naún modo kuu-ya. ³³ Te ni ndivi Pilato iní ve'e palacio. Te ni kana-de xiní Jesús ni kivi-ya. Te ni ka'an-de jíin-yá: Máá-ró kúu Rey ñayivi judío náún, áchí-de. ³⁴ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Á súan jáni iní máá-ró, xí súan ni kastu'ún sáva-ga chaa nuu-ro, áchí-ya. ³⁵ Te ni ka'an Pilato: Chaa judío kúu-ri náún. Ñayivi máá-ró jíin sutú ñá'nu, ni kanaku'a róo nuu-ri. Naún ní sá'a-ró núsáá. Achí-de. ³⁶ Te ni ka'an Jesús: Nasu ñuyivi yá'a kúu nuu tá'ú-ri tiñu. Nú iní ñuyivi yá'a kúu nuu tá'ú-ri tiñu, yúan-na te chaa kájatíñu nuu-ri, kuatá'an-de ja'a-ri náva'a tú natuu-ri nuu ñayivi judío núu. Ko nasu ñuyivi yá'a kúu nuu tá'ú-ri tiñu vina. Achí-ya. ³⁷ Yúan-na te ni ka'an Pilato jíin-yá: Te ñin rey kúu-ró ja súan, áchí-de. Te ni ka'an Jesús: Máá-ró ká'an ja rúu kúu rey. Kánúú káni-ri tu'un ndaa. Ja yúan ní kaku-ri. Te ja yúan vái-ri iní ñuyivi. Taká ñayivi ká'jin jíin tú'un ndaa, ñayivi-ún jini ná'in-i tu'un ká'an-ri. Achí-ya. ³⁸ Te ni ka'an Pilato jíin-yá: Naún kúu tu'un ndaa, áchí-de. Te ja ní ka'an-de tu'un yá'a, te ni kenda tuku-de nuu ñayivi judío. Te ni ka'an-de jíin-i: Tú kuti ní ñin kuachi ni'in-ri siki-dé. ³⁹ Ko ío costumbre máá-ró ja víko Pascua te nuu-ro sía-ri ñin chaa índee vekaa. Te kákuñi-ro ja sía-ri rey ñayivi judío nuu-ro xí túu, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te ndivii-í ni kákana jaa-i inga jínu: Ma sía-ní chaa yá'a, chi sua ná sía-ní Barrabás, áchí-i. Te chaa kuí'ná ní kuu Barrabás.

19

¹ Yúan-na te Pilato, ni ki'in-de Jesús. Te ni xndó'o-de-ya. ² Te soldado, ni katíin-de ñin corona iñu. Te ni kachu'un-de xiní-ya. Te ni kachu'un-de-ya ñin sa'ma kuá'a tindi'í. ³ Te ni káandita-de nuu-ya. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Rey judío, taá ndii, áchí-de. Te kája'a-de jiki núu-ya. ⁴ Yúan-na te ni kenda Pilato inga jínu. Te ni ka'an-de jíin ñayivi: Yá'a nde'é-ró vai-ri jíin-de yata vé'e, náva'a ná kuní-ro ja tú ni ñin kuachi ni'in-ri siki-dé, áchí-de. ⁵ Te ni kenda Jesús yata vé'e, ñú'un-ya corona iñu jíin sá'ma kuá'a tindi'í. Te ni ka'an Pilato jíin-i: Yá'a nde'é-ró cháa yá'a, áchí-de. ⁶ Te sutu ñá'nu jíin cháa

kájatíñu, nì kajinì-de nuu-yá. Te nì kaka'an jaa-de: Kata kaa-ní-de jiká cruz, ná kúu-de, áchí-de. Te nì ka'an Pilato jíin-de: Katíin máá-ró-de te ka'ni-ro-dé, chí ruu, tú ní'in-rí ní ñn kuachi sikí-dé, áchí-de. ⁷ Te nì kaka'an judío: Máá-ná káñava'a-ná ley. Te sikí ley-ún kuu-de, chí áchí-de ja Sé'e Dios kúu-de, áchí. ⁸ Te ja ní jini so'o Pilato tu'un yá'a, te ví'í-gá yú'ú-de. ⁹ Te nì ndívi tuku-de inga jínu inì ve'e palacio. Te nì jiká tu'un-de Jesús: Ndé onde vai-ró, áchí-de. Ko Jesús, tú ní ká'an kuti-yá jíin-de. ¹⁰ Yúan-na te nì ka'an Pilato jíin-yá: Tú ka'an-ro jíin-rí náún. Á tú jini-ro já ndíso-rì tiñu ja ká'ni-rí róo jiká cruz, te suni ndíso-rì tiñu ja sía-rì róo kí'in-ro. Achí-de. ¹¹ Te nì ka'an Jesús: Nú tú ní kí tu'un onde andívi, te ma kúu ndonda-ró sikí-rí. Ja yúan cháa nì naku'a ruu nuu-ro, kuachi xaan-gá ndíso-de. Achí-ya. ¹² Te onde hora yúan ndúkú ndéé Pilato sía-de-ya. Ko ñayivi judío, nì kaka'an jaa-i: Nú sía-ní cháa yá'a, te nasu amigo César kúu-ní. Chí nú ñn cháa sá'a-de ja máá-de kúu rey, cháa-ún ká'an-de sikí César. Achí-i. ¹³ Te Pilato, ja ní jini so'o-de tu'un yá'a, nì kiñi'in-de Jesús yata vé'e. Te nì jungo-de inì ve'e tiñu nuu nánì pavimento. (Te nuu yú'u hebreo nánì Gabata.) ¹⁴ Te máá kivi sátu'a ja kóo viko Pascua kúu, natu'un ka'iñu. Te nì ka'an-de jíin ñayivi judío: Yá'a ndé'é-ró núu rey máá-ró jíin'an-ró, áchí-de. ¹⁵ Te nì kaka'an jaa-i: Ándale, chaxio-ní-de, te ka'ni-ní-de jiká cruz, áchí-i. Te nì ka'an Pilato jíin-i: Ja ká'ni-rí rey máá-ró náún, áchí-de. Te nì kaka'an sutu ñá'nu: Tuká inga rey káñava'a-ná, chí máá-ní César, áchí. ¹⁶ Yúan-na te nì naku'a-de-ya núu-í ja ná kúu-ya jiká cruz. Te nì kajatíin-i Jesús, te kua'an-i jíin-yá.

Ja ní kajata kaa-de-ya

¹⁷ Te máá-yá, ndíso-ya cruz-ya. Te nì kenda-ya yúan, kua'an-ya ñn nuu nánì yíki xiní. Te nuu yú'u hebreo nánì Gólgota. ¹⁸ Yúan nì kajata kaa-i-ya jiká cruz. Te suni nì kajata kaa-i uu cháa jíin-yá, ñn ñn-de lado xiin-yá. Te máá Jesús nì ndíta kaa-ya má'ñú. ¹⁹ Te suni nì cháa Pilato ñn tutu. Te nì chitíin-de xinì cruz. Te súan nì ka'an: Jesús ñuu Nazaret, Rey ñayivi judío, áchí. ²⁰ Te kua'a ñayivi judío, nì kaka'u-i tu'un yá'a. Chí nuu ní ndíta kaa Jesús, máá yáni yuñuu kúu. Te yóso tú'un-ún jíin yú'u hebreo, jíin yú'u griego, jíin yú'u latín. ²¹ Te sutu ñá'nu judío, nì kaka'an-de jíin Pilato: Ma cháa-ní: Rey ñayivi judío. Chí sua cháa-ní ja ní ka'an-de: Rey kúu-rì nuu ñayivi judío, achí-ní, áchí-de. ²² Te nì ka'an Pilato: Ma násama-rì ja á nì cháa-rì, áchí-de. ²³ Te soldado, nuu ní kajata kaa-de Jesús jiká cruz, te nì kaki'in-de sa'ma-yá. Te nì kándatá-de kuun pedazo, ñn ñn kuu soldado-ún. Te suni nì kaki'in-de tikachí-yá. Ko tikachí-ún tú ní kiku, chí nì kunu ñí ondé xinì te onde nuu já'a. ²⁴ Te nì kaka'an máá-de: Ma ndatá-yó, chí ná sá'a-yó ñn apuesto sikí. Te ná ndéó ndé ñn-yó ní'in, áchí-de. Súan nì kasá'a soldado, nává'a skíkuu tu'un ká'an tutu ij: Nì kaja'ncha sava-de sa'ma-ná, nì kakuu máá-de. Te sikí tikachí-ná nì kasá'a-de apuesto. Achí. ²⁵ Te xiin cruz Jesús ká'iin náa-ya, jíin kú'u-ña María, ñasí'í Cleofas, jíin María ñuu Magdala. ²⁶ Te nì jini Jesús nuu náa-ya jíin núu cháa skuá'a ja maní-yá jíin-de. Te kándij yani-de. Te nì ka'an-ya jíin náa-ya: Náa, jian ndé'é-ní kándij se'e-ní, áchí-ya. ²⁷ Yúan-na te nì ka'an-ya jíin cháa skuá'a-ún: Jian ndé'é-ró kándij náa-ro, áchí-ya. Te onde sáá-ní nì kana-de-ña kuá'an-ña jíin-de ve'e-de. ²⁸ Yúan-na te nì jini Jesús ja á nì jinu taká tiñu. Te nì ka'an-ya: Jichí-rì nducha, áchí-ya. Súan nì

ka'an-ya náva'a skíkuu tu'un ká'an tutu ij. ²⁹ Te yúan ni jo in tindo'o ñú'un chítú vinagre. Te ni chindaji-de kachi núu vinagre-ún. Te ni chaa-de xiní in yunu. Te ni kachaa-de yu'u-yá. ³⁰ Te Jesús ni ji'i-ya vinagre-ún. Te ni ka'an-ya: A ni jinu, áchí-ya. Te ni kai-ni xiní-yá. Te ni ji'i-ni-ya. ³¹ Te kivi sátu'a kúu, te chaa judío, tú kákuni-de ja kuíta koyo ndiyi-ún jika cruz kivi ndétatú. Chi vai kivi ndétatú, te in kivi kánúú xáan kúu. Te ni kajikan-de nuu Pilato ja ná tá'nu si'in-i, te ná kúxio-i jika cruz. ³² Te ni chakoyo soldado. Te ni kaja'nu-de si'in chaa in, te suni súan inga chaa ja ndíta kaa jín-yá. ³³ Ko nuu ní chakoyo-de nuu Jesús, ni kajini-de ja á ni ji'i-ya. Te tú ní kaja'nu-de si'in-ya. ³⁴ Ko in soldado, ni kaan-de xiin-yá jín punta machete, te ni kenda-ni niñi jín ndúcha. ³⁵ Te in chaa ni jini-ún, jáni-de tu'un. Te tu'un ká'an-de-ún, ío ndaa. Te máa-de, suni jini-de ja tú'un ndaa ká'an-de, náva'a kandíja tuku máa-ró jíná'an-ró sá'a-de. ³⁶ Chi súan ni kuu, náva'a skíkuu tu'un ká'an tutu ij: Ma ká'nu-ro ní in yiki-yá, áchí. ³⁷ Te suni inga tu'un ká'an tutu ij: Nde'é-de nuu I'a ni kakaan-de, áchí.

Ja ni kachiyuji-de-ya

³⁸ Yúan-na, te ío in chaa nání José ñuu Arimatea, chaa-ún skuá'a sa'í-de jín Jesús, chi yú'ú-de ñayivi judío. Te ni ka'an nda'ú-de jín Pilato nú kuu kuanchaa-de yiki kúñu Jesús. Te Pilato ni jatú'un. Yúan-na te ni jaa-de. Te ni xnúu-de yiki kúñu Jesús. ³⁹ Te Nicodemo, chaa ni ja'an nuu Jesús akuáa-ún núu, suni ni jaa-de ndiso-de susia uá jín jí'o áloe, natu'un kuun arroba. ⁴⁰ Te ni káki'in-de yiki kúñu Jesús. Te ni kachisúkun-dé jín sá'ma kuíta jín jí'o, natu'un kásá'a máa ñayivi judío ja kachiyuji-i añú. ⁴¹ Te nuu ní ji'i-ya jiká cruz, yúan ni jo in jardín. Te nuu jardín ío in ve'e añú jáá núu té yuji-ga ni in añú. ⁴² Yúan ni kachindee-de Jesús, chi ve'e añú-ún kánchaa yani. Te a yani kejá'á kivi sátu'a judío ja koo viko Pascua.

20

Ja ni nachaku-ya

¹ Te jañá'an kivi in semana-ún, ni jaa María ñuu Magdala ve'e añú-ún ja ñña-gá. Te ni jini-ña ja ní kuxio yuu ja ndí'u yuvé'e añú-ún. ² Yúan-na te ni jinu-ña ní jaa-ña núu Simón Pedro jín núu inga chaa skuá'a-ún ja ní kumanj Jesús jín. Te ni ka'an-ña jín-de: Ni katava-dé Jito'o-yo iní ve'e añú. Te tú kájiní-yo ndénu ní jachindee-de-ya, áchí-ña. ³ Te ni kenda Pedro jín inga chaa skuá'a-ún, te ni jakoyo-de ve'e añú. ⁴ Te ni kajinu taj ndendúú-de. Ko inga chaa skuá'a-ún, ni jinu yachi-ga-de vasa Pedro. Te xna'an-ga-de ni jaa ve'e añú. ⁵ Te ni jito nuu-de. Te ni jini-de sa'ma kuíta kándaa máa-na iní kava. Ko tú ní kivi-de. ⁶ Te ni jaa tuku Simón Pedro ja ndikín-de kua'an-de. Te ni kivi-de iní ve'e añú-ún. Te ni jini-de sa'ma kuíta-ún kándaa máa-na. ⁷ Te pañito ni yisúkun xiní Jesús, tú kátuu jín sá'ma kuíta-ún chi ni nakaita'nu te kátuu sin. ⁸ Yúan-na te suni inga chaa skuá'a-ún, chaa ni jaa xna'an-ga ve'e añú, ni kivi-de. Te ni jini-de. Te ni kandíja-de. ⁹ Chi té chá'an-ga juku'un iní-de tu'un ka'an tutu ij, ja jinu ñú'ún náchaku-ya nú a ni ji'i-ya. ¹⁰ Te chaa káskuá'a-ún, ni kano'on-de nuu tá'an-de.

Ja ni nakuni María Magdalena nuu-ya

¹¹ Ko María, kándij-ña ndé'e-ña yatá vé'e añú-ún. Te nini ndé'e-ña, te nī jito nuu-ña ní ndé'e-ña iní ve'e añú. ¹² Te nī jini-ña já kaxiukú úu ndajá'a ándiví, káñu'un-ya sá'ma kuijín, ñn-ya íchi xiní, te inga-ya íchi núu já'a núu ní katúu yíki kúñu Jesús. ¹³ Te nī kaka'an-ya jíin-ña: Nána, naja ndé'e-ní. Te nī ka'an-ña jíin-yá: Nī kajanchaa-de Jito'o-ná, te tú jiní-ná ndénu ní janchaka-de-ya, áchí-ña. ¹⁴ Te súan nī ka'an-ña, te nī xió kóto-ña. Te nī jini-ña núu Jesús kándij-ya yúan. Ko tú ní nákuñi-ña já Jesús kúu-ya. ¹⁵ Te nī ka'an Jesús jíin-ña: Súchi, naja ndé'e-ro. Ndéja nándúkú-ró, áchí-ya. Te máá-ña, jáni iní-ña já cháa ndíto nuu itú kúu-ya. Te nī ka'an-ña jíin-yá: Táta, te nú máá-ní nī chaxio-ní-ya, te kastu'un-ní ndé nī chindee-ní-ya, te ná kinañi'in-ná-ya, áchí-ña. ¹⁶ Te nī ka'an Jesús jíin-ña: María, áchí-ya. Te nī naxió kóto-ña. Te nī ka'an-ña jíin-yá: Raboni, áchí-ña, ja kuní ka'an, Maestro. ¹⁷ Te nī ka'an Jesús jíin-ña: Ma ké'é-ró rúu, chí té ndaa-ga-ri nuu máá Táa-yo Dios. Kuá'an nuu ñani-ri, te kachi-ro núu-dé ja ndaa-ri no'on-ri nuu máá Táa-ri, máá Táa máá-ró, te nuu Dios máá-rí, Dios máá-ró, áchí-ya. ¹⁸ Te kua'an María ñuu Magdala, nī kastu'un-ña núu cháa káskuá'a-ún ja ní jini-ña núu Jito'o-yo jíin já ní ka'an-ya tú'un yá'a jíin-ña.

Ja ní nakuni chaa káskuá'a nuu-yá

¹⁹ Te nī iní máá kivi ñn semana-ún, te ká'jin tútú cháa káskuá'a-ún iní ñn ve'e. Te ndí'u yuxé'é chí káyu'ú-de kájito-de ñayivi judío. Te nī chaa Jesús nī jukuiñi-ya má'ñú-de, te nī ka'an-ya jíin-de: Ma kúku'á iní-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ²⁰ Te súan nī ka'an-ya. Te nī stá'an-ya ndá'a-yá jíin xíin-yá. Te chaa káskuá'a-ún, nī kakusii iní-de ja ní kajini-de nuu máá Jito'o-yo. ²¹ Yúan-na te nī ka'an tuku Jesús: Ma kúku'á iní-ro. Natu'un nī táji máá Táa-yo Dios ruu vai-ri, suni súan táji-rí róo kingoyo-ró. Achí-ya. ²² Tu'un yá'a nī ka'an-ya, te nī tiví tachí-yá nuu-dé jíná'an-de. Te nī ka'an-ya jíin-de: Kí'in Espíritu Santo jíná'an-ró. ²³ Nú sá'a-ró túká'nu iní nuu kuáchi ñn ñayivi, te koo tuká'nu iní nuu kuáchi-i. Te nú kendoo kuáchi siki ñn ñayivi sá'a-ró, te kendoo. Achí-ya. ²⁴ Ko Tomás ja nání-de Dídimó, ñn tá'an ja uxí uú-ún kúu-de, tú kanchaa-de jíin cháa-ún jíná'an-de, ná nī chaa Jesús. ²⁵ Te sava-ga chaa káskuá'a, nī kaka'an-de jíin Tomás: Nī kajini-ri nuu máá Jito'o-yo, áchí-de. Te nī ka'an Tomás: Nú tú kuñi-ri nuu ní tují ndá'a-yá nī sá'a nduyyu kaa, te nú tú chindee-ri xiní ndá'a-rí nuu ní indee nduyyu kaa, te nú tú chindee-ri nda'a-rí xiin-yá, te ma kándija kuti-rí, áchí-de. ²⁶ Te nī kuu ñn semana. Te inga jínu ká'jin tútú cháa káskuá'a-ún iní ve'e. Te kánde Tomás jíin-de. Te nī chaa tuku Jesús vasa ndí'u yuxé'é. Te nī jukuiñi-ya má'ñú-de. Te nī ka'an-ya: Ma kúku'á iní-ro jíná'an-ró. ²⁷ Te nī ka'an-ni-ya jíin Tomás: Chindee xiní ndá'a-ro yá'a, te kuñi-ro ndá'a-rí. Te skaa nda'a-ro, te chindee-ró xiin-rí. Te ma káni siki iní-ro, chí sua ná kándija-ró. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te nī ka'an Tomás jíin-yá: Aí Táta, Jito'o máá-ná, te Dios máá-ná kúu-ní, áchí-de. ²⁹ Te nī ka'an Jesús jíin-de: Nī jini-ro rúu, Tomás, te yúan ní kándija-ró: Xáan ndatu ñayivi já káandija vasa tú ní kájiní-i nuu-rí, áchí-ya. ³⁰ Te suni ní sá'a Jesús kua'a-gá tuni nuu cháa káskuá'a jíin-yá, ja tú yoso núu tutú yá'a. ³¹ Ko tuni yá'a yoso náva'a kándija-ró já Jesús kúu Cristo máá Sé'e Dios. Chí nú kándija-ró-yá, te kuchaku-ro ní káni jíin sí'ví-yá.

21

Ja ní nastá'an-ya máá-yá iní ñuu Galilea

1 Te kukuéé-ga te Jesús, ni nastá'an ndijin tuku-ya máa-yá nuu cháa káskuá'a jíin-yá ja káxiukú-de nuu mar Tiberias. Te modo yá'a ni stá'an ndijin-ya máa-yá. 2 Ká'jin tútú Simón Pedro, jíin Tomás, ja nání Dídimó, jíin Natanael, cháa ñuu Caná ndañúu Galilea, jíin táká se'e Zebedeo, jíin úu-ga cháa káskuá'a jíin-yá. 3 Te ni ka'an Simón jíin-de: Ná kitíin-ri tiyáká, áchi-de. Te ni kaka'an-de jíin-de. Suni ná kíngoyo-ri jíin-ró, áchi-de. Te kuangoyo-de, te ni kivi koyo-de in barco. Ko tú ní katiin kuti-dé-ti ákuáa-ún. 4 Te ja kuakundijin, te ni jukuiñi Jesús yu'u mar. Ko cháa káskuá'a-ún, tú ní kánakuni-de ja Jesús kúu-ya. 5 Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin-de: Súchi, á káñava'a-ró in tiyáká kée-ri, áchi-ya. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Tú kuti, áchi-de. 6 Te ni ka'an-ya jíin-de: Skuíta ka'nu ñunu-ro íchi lado vá'a barco, te ni'in-ro-tí, áchi-ya. Yúan-na te ni kaskuíta ka'nu-de ñunu. Te tuká ní kúu kuti nátava-dé ñunu, ja kuá'a xaan cháká ní ni'in-dé. 7 Yúan-na te cháa skuá'a ja maní Jesús jíin, ni ka'an-de jíin Pedro: Máa Jító'o-yo kúu, áchi-de. Te ja ní jini so'o-de ja máa Jító'o-yo kúu, te ni nachu'un-de sa'ma-dé, chi víchi líi-dé núú. Te ni ndava-ni-de kua'an-de nuu mar. 8 Te sava-ga cháa káskuá'a-ún, vai koyo-de jíin barco jíin ñunu ñú'un chítú tiyáká. Chi tú jiká ká'jin-de jíin ñú'un íchi, chi yani natu'un uú ciento yiki. 9 Te ja ní kanuu-de nuu ñú'un, te ni kajini-de ja nduxiá tikuañu'un. Te íxndée in cháká núu ñú'un-ún, jíin stáa. 10 Te ni ka'an Jesús jíin-de jíná'an-de: Kuák'in tiyáká ja ní katíin-ró vína ná kí, áchi-ya. 11 Te ni kivi Simón Pedro iní barco. Te ni stáa-de ñunu cháká ní cháa-de jíin yú'u mar. Te ñú'un chítú cháká ná'nu, in ciento uú xiko uxí uní. Te vasa súan kua'a-tí ni ñú'un, ko tú ní té'nde ñunu-ún. 12 Te ni ka'an Jesús jíin-de: Ña'an jíná'an-ró te kasi iní-ro, áchi-ya. Te ni in cháa káskuá'a-ún, tú ní chúndée iní-de ja kaká tu'ún-de-ya: Róó, ndé cháa kúu-ró. Chi a kajini-de ja máa Jító'o-yo kúu-ya. 13 Te ni cháa Jesús. Te ni ki'in-ya stáa-ún. Te ni ja'a-ya núu-dé. Te suni súan ni ja'a-ya tiyáká-ún nuu-dé. 14 Ya'á ní kuu vuelta uní ja ní nastá'an ndijin Jesús máa-yá nuu cháa káskuá'a jíin-yá, ja á ni nachaku-ya ja ní ji'i-ya. 15 Te nuu ní ndi'i ni kajasi iní-de, te ni ka'an Jesús jíin Simón Pedro: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú-ga iní-ro rúu vása yá'á xí túu, áchi-ya. Te ni ka'an-de jíin-yá: Jaan, Táta, máa-ní jini ja maní-ná jíin-ní, áchi-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Skée-ro lélú-ri núsáa, áchi-ya. 16 Te ni ka'an tuku-ya vuelta uú jíin-de: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú iní-ro rúu náún, áchi-ya. Te ni ka'an-de jíin-yá: Jaan Táta, máa-ní jini ja maní-ná jíin-ní, áchi-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Skée-ro ri-ri núsáa, áchi-ya. 17 Te ni ka'an tuku-ya vuelta uní jíin-de: Simón, se'e Jonás, maní-ro jíin-ri náún, áchi-ya. Te ni kuxí iní Pedro ja vuelta uní ni ka'an-ya jíin-de: Maní-ro jíin-ri náún. Te ni ka'an-de jíin-yá: Táta, máa-ní jini taká tu'un. Máa-ní jini ja maní-ná jíin-ní, áchi-de. Te ni ka'an-ya: Skée-ro ri-ri núsáa. 18 Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ondé ná súchi-ró núú, te ni naku'ni máa-ró chíi-ró. Te ni jika-ró ndénu ní kuu iní-ro. Ko nú ná yíi-ró, te skáa-ro ndá'a-ro. Te inga cháa, nachí'i-de chii-ró, te kunchaka-de róó ki'in-ro jíin-de vasa tú kuní-ro. Achí-ya jíin-de. 19 Tu'un yá'a ni ka'an-ya náva'a ná júku'un iní-de ndé modo kuu-de ja ndúñá'nu Dios sá'a-de. Yúan-na te ni ka'an-ya: Kundikin ruu ná kí'on, áchi-ya jíin-de. 20 Te ni xío kóto Pedro. Te ni jini-de cháa skuá'a ja maní Jesús jíin, ja ndikin-de vai-de, cháa ni ndituu jika Jesús ná ni kakuxini-ya, ja ní jika tu'ún-de-ya: Táta, ndé cháa kúu ja nastúu ní. 21 Te ni jini Pedro nuu cháa-ún. Te ni ka'an-de jíin Jesús: Táta, te

chaa yá'a, naún sá'a-de, áchí-de. ²² Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Nú kuní-r̄i ja kéndoo-de onde kiv̄i ncháa-r̄i, naun jítú iní-ro. Kundik̄in ruu ná kí'on. Achí-ya. ²³ Te n̄i jich̄a tu'un yá'a nuu táká ñani-yo, ja cháa skuá'a-ún ma kúu-de. Ko tú ní ká'an Jesús ja má kúu-de, ch̄i sua n̄i ka'an-ya: Nú kuní-r̄i ja kéndoo-de onde kiv̄i ncháa-r̄i, te naun jítú iní-ro. ²⁴ Chaa n̄i skuá'a-ún kúu chaa yá'a, te jáni ndaa-de tu'un taká tiñu yá'a. Te suni n̄i chaa-de taká tu'un yá'a. Te kájin̄i-yo já tú'un jáni-de ká'an ndaa. ²⁵ Suni ío kua'a xáan-gá tiñu n̄i sá'a Jesús. Te nú chaa-yó ná ñn ná ñn, te ma kánda n̄i ñúyivi já kú'un tutu koso tú'un-ún núú, jáni inj̄i-r̄i. Amén.

LOS HECHOS DE LOS APOSTOLES JA NI KASA'A CHAA APOSTOL

Ja ní keyu'u-yá kii Espíritu Santo

¹ Teófilo, táta máni. Nuú tutú ja ní chaa núú-ná ni kastu'ún-ná taká tíñu ni sá'a Jesús, jíin taká tu'un ni stá'an-ya onde kivi ní kejá'á-yá, ² te onde kivi ní tá'ú-yá tíñu jíin Espíritu Santo nuu taká apóstol, chaa ni kaji-ya. Te suni kivi-ún ni ndaa-ya kuá'an-ya ándívi. ³ Te nuu ní jinu ni ndo'o-ya, te jíin kuá'a tuni ío ndaa ni ndenda-ya chakú-ya núu cháa-ún jíná'an-de. Te uu xiko kivi ní stá'an-ya máa-yá nuu-dé. Te ni ka'an-ya jíin-de tu'un ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. ⁴ Ká'jin tutú-de. Te ni tá'ú-yá tíñu nuu-dé ja má kúxio-de ini ñuu Jerusalén, chi ná kúndatu-de chaa I'a ni keyu'u máa Táa-yo Dios. Te ni ka'an-ya jíin-de: A ni kajini so'o-ró já súan ni ka'an-ri jíin-ró. ⁵ Chi Juan, jandaa ja jíin ndúcha ní skuánducha-dé-i. Ko róo jíná'an-ró, yaku-na kivi te kuanducha-ro jíin Espíritu Santo, áchí-ya. ⁶ Te chaa ni kakututú núu-yá, ni kajika tu'un-de-ya: Táta, te vina natá'ú tíñu chaa Israel ini ñuu máa-de sá'a-ní xí túu, áchí-de. ⁷ Te ni kachi-ya: Ma kúu kuni-ro kivi xí kuiá ja ní teta'an máa Táa-yo jíin tu'un ndíso-ya tíñu. ⁸ Ko nú a ni chaa Espíritu Santo siki-ro, yúan-na te ni'in-ro fuerza-ya, te kani ndaa-ro tu'un-ri ní iní ñuu Jerusalén, ní iní ñuu Judea, jíin ñuu Samaria, jíin onde nuu ndí'i ñuyívi. Achí-ya jíin-de.

Ja ní ndaa Jesús kuano'on-yá ándívi

⁹ Te ni ndí'i ni ka'an-ya taká tu'un yá'a. Te nini kánde'é-de, te ni ndaa-ya kuá'an-ya. Te ni chaa in viko nu'ún ní jasú nuu-yá. ¹⁰ Te nini ká'jin-de kándakoto-de ichi ándívi núu ndaa-ya kuá'an-ya, te ni chaa-ni uu tá'an chaa káñu'un sa'ma kuíjin, ni kajukuiñi xiin-dé. ¹¹ Te ni kaka'an chaa-ún jíin-de: Róo chaa ñuu Galilea, naja kándakoto-ró ichi ándívi. Jesús yá'a, ja ní xndóo-ya róo te kua'an-ya ichi ándívi, suni súan ndii-ya natu'un ni kajini-ro kuano'on-yá ándívi. Achí-de.

Ja ní nukuiñi Matías jíin cháa káskuá'a

¹² Yúan-na te ni kanuu-de yuku Olivar káno'on-de ñuu Jerusalén. Te onde yuku-ún, te onde ñuu, jíká natu'un kájika chaa judío in kivi ndétatú. ¹³ Te ni najaa koyo-de ini ñuu. Te ni kaka-de xini in ve'e nuu káxiukú Pedro, Juan, Jacobo, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo se'e Alfeo, Simón Zelote jíin Judas ñani Jacobo. ¹⁴ Taká chaa yá'a, in núu-ni ká'jin-de kájukan ta'u-dé, jíin sáva ñasí'i, jíin María náa Jesús, jíin taká ñani-ya. ¹⁵ Te in kivi ní jukuiñi Pedro nuu taká ñani-ún. Te ká'jin natu'un ciento oko ñayívi. Te ni ka'an-de: ¹⁶ Nani jíná'an-ró, ni skíkuu níni tu'un ká'an tutu i já ní ka'an Espíritu Santo onde sáa jíin yú'u David tu'un Judas, chaa ni yoxnúu núu já ní kakatíin Jesús. ¹⁷ Te suu chaa-ún, ni yoso-dé jíin-yó. Te ni chindéé tá'an-de jíin-yó siki tú'un yá'a. ¹⁸ Chaa yúan, ni jaan-de in ñu'un jíin xú'ún ní ni'in-dé siki tíñu ñáa ni sá'a-de. Te onde súkún te ni kanangava-de, te ni ndata sáva chi-de. Te ni ndí'i jiti-de ni jicha. ¹⁹ Te ni jicha tu'un yá'a nuu taká ñayívi káxiukú ñuu Jerusalén. Te yuán ní kaskúnání-i ñu'un-ún nuu yú'u máa-i Acéldama, ja kuni ka'an:

Ñu'un niñi. ²⁰ Chì súan yóso núu tutú Salmo: Ve'e-de, ná kúu ñn ve'e sáni. Te ma kúnchaa ni ñn-i iní ve'e-ún. Te suni ká'an: Tiñu ndíso-de, ná kúndiso inga chaa. Achí. ²¹ Núsáa te jínu ñú'un já káji-yó ñn chaa ma'ñú táka chaa ja á ká'jin jín-yó táka kivi ní jika máa Jíto'o-yo Jesús jín-yó, ²² te onde kivi ní skuánducha Juan, te onde kivi ní xndóo-ya yóo te ni ndaa-ya kuá'an-ya ándívi. Te chaa kaji-yó, ná kúu-de testigo jín-yó já á ni nachaku-ya. Achí-de. ²³ Te ni kajani-de uu tá'an chaa: José, ja nání-de Barsabás te Justo kúu inga sí'ví-de, jín Matías. ²⁴ Te ni kajikan ta'u-dé: Táta, máa-ni chí jini-ni ndasa kaa iní añú taká ñayivi. Núsáa te ja uu tá'an chaa yá'a, stá'an-ni ndé ñn-de ni kaji-ni, ²⁵ náva'a kundiso-de tiñu apóstol. Chì Judas, ni sá'a-de kuachi, te ni kenda-de kua'an-de lugar máa-de. Achí-de. ²⁶ Yúan-na te ni kasá'a-de sortear. Te ni jungava-ni siki Matías. Te ni nukoso-dé jín uxí ñn-ga apóstol.

2

Kivi Pentecostés

¹ Te máa kivi Pentecostés ni ka'jin tutú ñn núu-ni-de. ² Te sánaa-ni te ni chaa ñn ndusu ichi ándívi natu'un ní'in ñn tachí xaan, te ni skútú iní ve'e nuu kaxiukú-de. ³ Te ni kajini-de ja ní jichá natu'un yáa ñú'un. Te ni jungoo siki ná ñn ná ñn-de. ⁴ Te ndí'i-de, ni kukútu jín Espiritu Santo. Te ni kaka'an-de siin siin yu'u, ndasa ni stá'an máa Espiritu nuu-dé ka'an-de. ⁵ Te ñuu Jerusalén, kaxiukú ñayivi judío onde taká ñuu ní ñúyivi. Te kachiñú'un-i Dios. ⁶ Te ja súan ni ni'in, te ni kataká ñayivi kuá'a. Te ni kuñáa iní-i, chí ná ñn ná ñn-i, ni kajini so'o-i kaka'an-de yu'u máa-i. ⁷ Te ni kánaa iní-i kánde'é-i. Te ni kaka'an-i: Nasu cháa ñuu Galilea kakuu taká chaa kaka'an yá'a náún. ⁸ Ndasá kúu núsáa. Chì ná ñn ná ñn-yó, ká'jini so'o-yó kaka'an-de yu'u ní kakaku-yó jín. ⁹ Chi chaa onde ñuu Parto jín ñuu Media jín ñuu Elam kakuu-yó. Te sava-yó, vai-yó onde ñuu Mesopotamia, jín ñuu Judea, jín ñuu Capadocia, jín ñuu Ponto, jín ñuu Asia. ¹⁰ Suni onde ñuu Frigia jín ñuu Panfilia, jín ñuu Egipto jín ndáñuu África ja kánchaa inga lado ñuu Cirene vai koyo-yó. Te sava-ga-yo onde ñuu Roma jiká vai-yó. Te suni ío sava chaa ni naki'in sé'é judío. ¹¹ Suni chaa ñuu Creta jín cháa ñuu Arabia kakuu-yó. Te ká'jini so'o-yó já jín yú'u máa-yó kaka'an-de taká tiñu ñá'nu sá'a Dios. Achí-i. ¹² Te taká-i, cuenta kánaa íi iní-i kánde'é-i. Te kaka'an-i jín tá'an-i: Naún tu'un kúu ya'á núsáa, áchí-i. ¹³ Ko sava-i kaka'an kátá-i: Kánajini-de, áchí-i.

Ja ní jani Pedro tu'un nuu kuá'a ñayivi

¹⁴ Yúan-na te ni ndukuiñi Pedro jín uxí ñn-ga-de. Te ni ka'an jaa-de jín-i: Níi, chaa judío, jín taká ní chaa kaxiukú iní ñuu Jerusalén, tiñu yá'a ná kuní ndí'i-ni jíná'an-ni. Te kuní ná'ín-ni tu'un ná ká'an-ná jín-ni. ¹⁵ Chi chaa yá'a, tú kánajini-de natu'un ká'jani iní-ni, chí sáa ká'ñn jañá'an kúu. ¹⁶ Ko ya'á kúu tu'un ni ka'an Joel chaa ni jani tu'un Dios onde sáa: ¹⁷ Achí Dios: Kivi sándí'i-na te kacha nuu-ri Espiritu-ri siki táka ñayivi. Te se'e yí-ro jín sé'e sí'i-ro, kani-i tu'un-ri. Te chaa súchí jíná'an-de jín cháa ñá'nu, skóto jani-de. ¹⁸ Te jandáa ja kivi-ún te kacha nuu-ri Espiritu-ri siki mozo-ri, kúu chaa kúu ñá'an. Te kani-i tu'un-ri jíná'an-i. ¹⁹ Te sá'a-ri tiñu ñá'nu onde ándívi. Te sá'a-ri tuni nuu ñúyivi. Te koo niñi jín ñú'un jín yokó ñu'ma. ²⁰ Te ndikandii, nduu túún. Te yoo, nduu niñi. Te vásá jáa

kiví máá Jító'o-yo. Kiví ká'nu, kiví stá'an ndijin-ya máá-yá kuu-ún. ²¹ Te taká ñayivi ká'an ndá'ú jín máá Jító'o-yo ondé jín sí'ví-yá, kaku-i, achí Joel. ²² Níi cháa ñuu Israel, kuni so'o-ní tu'un yá'a jíná'an-ní: Máá Jesús ñuu Nazaret, I'a va'a nì kuu-ya núu Dios. Te nuu máá-ní nì sá'a-ya tíñu ñá'nu jín kuá'a tuní. Te nì kákee nuu-ní nì kánde'é-ní ja súan nì sá'a-ya ondé jín Dios. Te suni súan kájiní taká-ní. ²³ Ko ní, nì kanachi'i-ní-ya ndá'a cháa ñáá. Te nì kaja'ni-dé-ya jiká cruz. Te jín tiempo, a nì jiní Dios ja súan sá'a-ní núú, chí súan nì teta'an-ya. ²⁴ Ko nì nachaku-ya ní sá'a Dios. Te nì janchara-ya fuerza kue'e kuu-yo, chí tú ní kúu kendo-ga Jesús iní nda'a kue'e kuu-yo. ²⁵ Chí David, nì ka'an-de tu'un-ya: Nì jiní-ri nuu máá Jító'o-ri, ja nené kánchara-ya jín-ri. Chí kánchara-ya íchi ndává'a-ri, nává'a ma yú'ú-ri. ²⁶ Ja yúan ní kusí iní añú-ri. Te nì nakana jaa-ri-ya. Te suni ndetátú yiki kúñu-ri, te kuñukuu iní-ri. ²⁷ Chí ma skéndo-ní añú-ná iní lugar ndiyi, nì ma kuá'a-ní tu'un te'yu Se'e-ní, I'a ii. ²⁸ Nì stá'an-ní nuu-ná ndasa nì'in-ná ichi kúchaku-ná. Te kiví kúnchara-ná jín-ní te kusíi xáan iní-ná sá'a. Achí David. ²⁹ Nání jíná'an-ní, ná kachí kají-ná nuu-ní tu'un David tatá ñuu-yo. Chí nì jì'i-de. Te nì yuji-de. Te ve'e añú-de kánchara jín-yó ondé vina. ³⁰ Chí cháa nì jani tu'un Dios nì kuu-de. Te nì jiní-de ja ní ka'an téyí-yá jín-de ja núu-dé, cuenta chíi tata-de, nukuiñí Cristo kunchara-ya mesa-de tá'ú-yá tíñu. ³¹ Te ya'á ní jiní-de jín tiempo, nì kastu'ún-de ja nácharu Cristo, chí añú-ya, tú ní kendo iní lugar ndiyi. Te nì yiki kúñu-ya, tú ní té'yu. ³² Te Jesús, nì nachaku-ya ní sá'a Dios. Te kájiní-yo já chakú-ya. ³³ Te nì ndaa-ya kuá'an-ya ichi ndává'a Dios. Te nátu'un nì keyu'u máá Táa-yo, te onde nuu máá-yá, nì nì'in Jesús Espiritu Santo. Te nì jacha nuu-ya nátu'un kánde'é-ní te kájiní so'o-ní vina. ³⁴ Chí David, tú ní ndáa-de andíví. Ko nì ka'an-de: Máá Tatá Dios, nì ka'an-ya jín Jító'o-ri: Nungoo-ró ichi ndává'a-ri, ³⁵ te ná chúkú-rí cháa kábito u'u róo, kuu-de teyu kúxndíi ja'a-ro, áchí. ³⁶ Te ná kuni ndaa ndivii ñayivi Israel ja Dios, nì jani-ya máá Jesús ja ná kúu-ya Jító'o-yo vasa nì kaja'ni-ní máá-yá jiká cruz, te suni máá-yá kúu Cristo. Achí Pedro jín-i. ³⁷ Te súan nì kájiní so'o-i tu'un yá'a. Te nì kanata'u'u iní añú-i. Te nì kaka'an-i jín Pedro jín sáva-ga apóstol: Nání jíná'an-ní, ndasa sá'a-ná jíná'an-ná núsáá, áchí-i. ³⁸ Te nì kachí Pedro jín-i: Nakani iní-ní jíná'an-ní, te kuanducha-ní jín sí'ví máá Jesucristo nává'a koo tuká'nu iní nuu kuáchi-ní. Te kuá'a-ya Espiritu Santo-ya núu-ní. ³⁹ Chí nuu máá-ní jín núu sé'e-ní, súan nì keyu'u-yá. Te suni súan nì ka'an-ya núu taká ñayivi káxiukú jiká, nuu násaa-i ja máá Tatá-yo Dios kana-ya xiní-í ná kí'in-i nuu-yá. ⁴⁰ Te Pedro, jín kuá'a-gá tu'un súan, nì ka'an ndaa-de. Te nì ka'an nì'in-de jín-i: Ná ndúkú ndéé-ní kaku-ní ma'ñú taká ñayivi ñáá yá'a, áchí-de. ⁴¹ Te nì kajatú'ún sáva-i tu'un nì ka'an-de. Te nì kajanducha-í. Te kiví-ún nì ndea-ga-i nátu'un uní mil ñayivi. ⁴² Te nì ka'iin nì'in-i sikí tú'un kástá'an apóstol, nì kandatú'ún ñn núu-de, nì kasákuáchí-de staa. Te nì kajikan ta'u-dé.

Ja ní kañava'a ká'nu-i taká ndatíñu-i

⁴³ Te ndí'i ñayivi, nì kayu'ú-i. Te cháa apóstol, nì kasá'a-de kua'a tíñu ñá'nu jín tuní. ⁴⁴ Te taká ñayivi kákandíja, káxiukú tútú-i. Te kañava'a ká'nu-i taká ndatíñu-i. ⁴⁵ Te nì kaxíjko-i taká ndatíñu-i, jín taká ve'e-i. Te nì kasaka-í xu'ún núu tá'an-i, ndasa jínu ñú'ún ñn ñn-i jíná'an-i. ⁴⁶ Te ndita'an kiví ká'a'an tútú-i ve'e ii. Te kásákuáchí-i staa ndíta'an ve'e-i. Te luu, síi

ní ka'io iní añú-i káyee-í staa. ⁴⁷ Te kánakana jaa-i Dios. Te sava-ga ñayivi ñúu-ún, nī kaka'an jíñú'ún jíñ-i. Te ndita'an kivi ní kaka'ku sava-ga ñayivi ní sá'a máa Jító'o-yo. Te nī kandujín-i jíñ tíku'nī kándija-ún.

3

Ja ní nduva'a chaa rengo

¹ Ìn kivi te nī kakaa Pedro jíñ Juan, kája'an-de iní ve'e ij. Chī máa hora ka'uní aini kúu, te jikán ta'u-í yúan. ² Te kákinchaka-i ìn chaa rengo onde kivi ní kaku-de. Te chaa-ún, ncháá-de ndita'an kivi yúxé'é vé'e ij nuu nání hermosa, jikán-de caridad nuu táka ñayivi kivi koyo iní ve'e ij yúan. ³ Te chaa-ún, nī jini-de nuu Pedro jíñ Juan, ja kuákivi-de iní ve'e ij. Te nī ka'an nda'ú-de jíñ-de ja ná kuá'a-de ìn caridad. ⁴ Te Pedro jíñ Juan, nī kandé'é vá'a-de nuu cháa-ún. Te nī kaka'an-de jíñ-de: Yá'a ndé'é-ró núu-rí, áchí-de. ⁵ Te máa cháa-ún, ndátu tu'a-de, jáni iní-de ni'ín-dé yaku na jíñ núu Pedro jíñ Juan. ⁶ Te nī kachi Pedro: Tú ñáva'a-ri plata ní oro. Ko ja ñáva'a-ri, yuán kuá'a-ri nuu-ro. Jíñ sí'ví máa Jesucristo ñuu Nazaret ndukuiñi te kaka-ró, áchí-de. ⁷ Te nī tñn-de ndavá'a chaa-ún. Te nī xndúkuiñi-de chaa. Te ja'a-dé jíñ sukún já'a-dé, nī kanduva'a-ni. ⁸ Te ìn nī kanda-ni-de. Te nī ndukuiñi-de. Te nī jika-de. Te nī kivi-de jíñ Pedro jíñ Juan iní ve'e ij, jika-de, kanda-de, te nákana jaa-de Dios. ⁹ Te nī kajini táka ñayivi núu-dé ja nákana caridad yuxé'é vé'e ij ja nání hermosa kúu-de. Te nī kakee nuu-í kándé'é-i. Te nī kayu'ú-i, chī kájin-i ja súan nī ta'an chaa-ún. ¹¹ Te chaa nī nduva'a-ún, nini tñn-de Pedro jíñ Juan, te nī kataka-ni ñayivi núu-dé iní corredor ja nání Salomón. Te nī kakee nuu-í kándé'é-i. ¹² Te nī jini Pedro ja súan kúu. Te nī ka'an-de jíñ ñayivi-ún: Chaa ñuu Israel, naja kánaa iní-ní kándé'é-ní tiñu yá'a. Naja kándé'é-ní nuu-ná. Kájani iní-ní ja cháa va'a kakuu-ná xí ío fuerza iní-ná náva'a nakaka chaa yá'a sá'a-ná náún. ¹³ Máa Dios Abraham, jíñ Isaac, jíñ Jacobo, máa Dios, Táa-yo, nī nduñá'nu Se'e-ya Jesús nī sá'a-ya, te nī kanastúu-ní Jesús, te nī kanakuxndí-ní I'a-ún jito nuu Pilato, vasa sía chaa-ún-ya kuní-de núu. ¹⁴ Ko máa-ní, nī kaské'ichi-ní I'a ij, I'a ndoo. Te nī kajikan-ní ìn chaa já'ni ndíyi sía Pilato. ¹⁵ Te nī kaja'ni-ní máa Jító'o, I'a náschakú yóo. Ko Dios, nī naschakú-ya Jesús onde ma'ñú ndíyi. Te máa-ná kakuu-ná testigo ja súan ío. ¹⁶ Te a kájin-i-ní chaa yá'a te kánakuni-ní-de. Te nī kandija-de Jesús jíñ sí'ví-yá, te ja yúan ní nasáva'a-ya-dé. Chī kándija-de-ya, te yuán ní nduva'a ij cháa yá'a nátu'un kájin-i máa-ní. ¹⁷ Ko vina ñáni, a jini-ná chī siki já tú ní káju'ku'un iní-ní kúu ja ní kasá'a-ní súan, te suni súan nī kasá'a chaa kátá'ú tiñu nuu-ní. ¹⁸ Te jíñ kivi, nī kajani chaa tu'un onde sáa ní sá'a Dios, ndasa koo tiñu, jíñ ndása ndo'o Cristo. Te vina a nī skíkuu-ya súan. ¹⁹ Te ná náxío káva iní-ní, te ná nákani iní-ní jíná'an-ní núsáa, náva'a ná ndá'va táka kuachi-ní, te chaa kivi já ndusi iní-ní sá'a máa Jító'o-yo. ²⁰ Náva'a táji Dios Jesucristo kii-ya, nátu'un nī sánda-ya já kúu ní onde sáa. ²¹ Ko jinu ñú'ún já kéndo-ya onde andí'ví, onde kivi ndújáa táka ndatíñu, nátu'un nī kaka'an chaa ndoo nī kajani tu'un onde aná'an ní sá'a Dios. ²² Chī Moisés, nī ka'an-de jíñ táa-yo: Máa Tatá-ro Dios, ku'a-ya ìn chaa nátu'un ruu, te kani-de tu'un nuu-ro. Te kenda-de ma'ñú táka ñani-ro nátu'un nī kenda-ri. Te ná chú'un iní-ro tú'un ka'an chaa-ún nu

naún ndi'i tu'un ka'an-de jíin-ró. ²³ Te nú ndé cháa tú kuní-de chu'un iní-de tu'un ka'an cháa kani tu'un-ún, te naa íi-dé ma'ñú táká-ga ñayivi, áchí Moisés. ²⁴ Te taká cháa ñi kajani tu'un, onde kiví ní kii Samuel te ñí-gá onde vina, suni ñi kajani-de tu'un ja kí kiví yá'a. ²⁵ Máá-ní kákuu se'e cháa ñi kajani tu'un-ya jíin se'e siki contrato ñi sánda Dios jíin táa-yo. Te ñi ka'an-ya jíin Abraham: Onde chíi tata-ro kenda ja kendo ndatu taká se'e ñuyivi sá'a, áchí. ²⁶ Te Dios, ñi naschakú-ya Sé'e-ya. Te ñi táji-yá Se'e-ya, te ñi kii-ya nuu máá-ní xna'an-ga, náva'a chaxio-ya-ní nuu taká kuachi-ní. Yúan-na te kendo ndatu-ní.

4

Ja ní kakatïn-de Pedro jíin Juan

¹ Te nini káka'an-de jíin ñayivi-ún, te sutu, jíin já kuñá'nu iní ve'e ii, jíin saduceo, ñi chakoyo-ún nuu-dé. ² Te kákitj xaán iní ja kástá'an apóstol nuu ñayivi, ja kájani-de tu'un Jesús ja á ñi nachaku-ya má'ñú ndíyi. ³ Te ñi kakatïn-ún-de. Te ñi kachindee-de iní vekaa onde kiví xían-ún, chí a ñi iní. ⁴ Ko kua'a xaán ñayivi ní kajini so'o-i tu'un ñi kaka'an cháa apóstol. Te ñi kakandja-i. Te ñi jinu natu'un u'un mil cháa. ⁵ Te kiví xían-ún, te cháa kakuñá'nu nuu máá-i, jíin cháa ñi kayii, jíin cháa káchaa tutu, ñi kandutútu-de iní ñuu Jerusalén. ⁶ Te suni ñi kandutútu-de jíin máá sutú ñá'nu-ga Anás, jíin Caifás, jíin Juan, jíin Alejandro, jíin taká-ga ja kákuu tá'an sutu ñá'nu-ga-ún. ⁷ Te ñi kajani-ún-de ma'ñú. Te ñi kajika tu'un-de: Na jíin fuerza, xí na jíin sí'ví kásá'a-ró tíñu yá'a, áchí. ⁸ Yúan-na te Pedro, chí ñi kútú-de jíin Espíritu Santo, te ñi kachí-de jíin cháa-ún: Níi cháa kakuñá'nu iní ñuu, jíin níi cháa ñi kayii nuu ñuu Israel. ⁹ Vina te nú xndichí-ní náa siki ñin tíñu va'a ñi kasá'a-ná jíin ñin cháa kú'u yá'a nú ndasa ñi nduva'a-de, ¹⁰ núsáa te máá-ní jíin taká ñayivi ñuu Israel, ná júku'un iní-ní ja jíin sí'ví máá Jesucristo ñuu Nazaret ñi nduva'a cháa kándij nuu-ní yá'a. Te suu I'a-ún ñi kaja'ni-ní-ya jiká cruz. Ko ñi nachaku-ya má'ñú ndíyi ñi sá'a Dios. ¹¹ I'a yá'a kúu yuu já ní kaské'ichi níi, cháa káchutá'an ve'e. Te yuu-ún, máá yuu ndiso fuerza jiki kúu vina. ¹² Te tuká inga cháa nama yóo, chí túu inga sí'ví nání ñi ñin cháa ío iní ñuyivi yá'a ja kúu nama taká ñayivi jíná'an-i. Achí Pedro. ¹³ Yúan-na te ñi kajini ja tú káyu'ú Pedro jíin Juan káka'an-de. Te a kajini ja tú tu'a va'a-de, chí tú ní kajika-de escuela. Te ñi kánaa iní kánde'é núu-dé. Te ñi kajuku'un iní ja ní kajika-de jíin Jesús. ¹⁴ Te kánde'é núu cháa ñi nduva'a-ún, kándichí-de jíin Pedro jíin Juan. Te tú ní kákuu kuti xndió káni ñi ñin tu'un. ¹⁵ Ko ñi katá'ú tíñu nuu-dé ja ná kenda koyo-de ichi yatá municipio nini ná ndátu'ún máá jíná'an. ¹⁶ Te ñi kaka'an: Ndasá sá'a-yó jíin cháa yá'a núsáa. Chí jandáa kúu ja ní jicha tu'un kua'an nuu taká ñayivi ñuu Jerusalén ja súan ñi kasá'a-de ñin tíñu ñá'nu. Te ma kúu ka'an-yo já tú ío ndaa. ¹⁷ Ko náva'a ma kuichá-ga tu'un yá'a kí'in nuu taká ñayivi, te ná ka'an xaán-yo núu-dé ja má kachi kuti-gá-de tu'un cháa-ún nuu ní ñin ñayivi, áchí. ¹⁸ Te ñi kanakana xini-dé. Te ñi katá'ú tíñu nuu-dé ja má ka'an-ga-de te ma stá'an-ga-de ñi ñin tu'un jíin sí'ví Jesús. ¹⁹ Yúan-na te ñi kaka'an Pedro jíin Juan: Tava máá-ní cuenta te nú játa'an iní Dios ja kuándatu-ná nuu-ní xna'an-ga vásá núu máá-yá. ²⁰ Chí nini káni-ná tu'un ja ní kajini-ná jíin já ní kajini so'o-ná. Achí-de. ²¹ Yúan-na te cháa junta, ñi kaka'an xaán nuu

Pedro jíin Juan, te n̄i sía-de kua'an-de, chí tú ní káni'in kúti modo xndó'lo Pedro jíin Juan, chí káyú'ú kájito ñayivi, chí taká-i, kánakana jaa-i Dios sikí já ní kuu-ún. ²² Chí cháa n̄i nduva'a jíin tíñu ñá'nu-ún, ví'í-gá uu xiko kuia íó-de.

Ja ní kajikan ta'u tíku'n̄i kándíja

²³ Te n̄i kakaku-de kája'an-de. Te n̄i najakoyo-de nuu tá'an-de. Te n̄i kanakani-de taká tu'un n̄i kaka'an sutu ñá'nu jíin cháa n̄i kayii nuu-dé. ²⁴ Te súan n̄i kajini so'o-i tu'un kánakani-de. Te ñin jínu-ni n̄i kaka'an jaa-i jíin Dios: Táta, máa-ní kúu Dios n̄i sá'a andíví, ñuyívi, mar, jíin taká-ga ndatíñu. ²⁵ Te jíin Espiritu Santo n̄i ka'an-ní jíin yú'u táa-yo David, ja ní kuu-de mozo-ni. Chí n̄i ka'an-de: Naja kákiti in̄i ñayivi, te naja kánakani sáni in̄i-i. ²⁶ N̄i kataka cháa kákuu rey ñuyívi jíná'an-de. Te cháa kákuñá'nu-ún, n̄i kakutútú-de. Te ñin-na jíin kándonda-de sikí máa Tatá Dios jíin sikí Cristo-ya. ²⁷ Chí Herodes jíin Poncio Pilato jíin cháa s̄in nación jíin ñayivi ñúu Israel, n̄i kakutútú ndíja-de in̄i ñuu yá'a, n̄i kándonda-de sikí Sé'e ñi-ní Jesús, I'a n̄i jani-ní, ²⁸ nává'a sá'a-de taká tíñu n̄i teta'an máa-ni, jíin já ní kundaa in̄i-ní onde sáa. ²⁹ Te vina, Táta, nde'é-ní ndasa káka'an xa'an-dé nuu-ná jíná'an-ná. Te kuá'a-ní fuerza nuu mozo-ní ja ná chundéé iní-ná kani-ná tu'un máa-ní. ³⁰ Te skáa-ní nda'a-ní nává'a sá'a-ní tana, jíin tuní, jíin tíñu ñá'nu. Te taká yuán ná kúu jíin sí'ví máa Sé'e ñi-ní Jesús. Achí-i. ³¹ Te súan n̄i kajikan ta'u-í. Te nuu ká'jin tútú-i-ún, n̄i taan. Te ndí-i, n̄i kakútú-i jíin Espiritu Santo. Te n̄i kachundéé iní-i kájani-i tu'un Dios.

Ja ní kañava'a ká'nu-i ndatíñu-i

³² Te ñayivi kuá'a kákandíja, chí jíin iní jíin añú-i n̄i kanduu ñin núu-i. Te tú ní ñin-i ní káka'an-i ja máa-i x̄in ñin ndatíñu. Chí taká ndatíñu, n̄i kañava'a ká'nu-i. ³³ Te téyíí x̄aan kájani ndaa apóstol tu'un ndasa n̄i kajini-de ja ní nachaku Jito'o-yo Jesús. Te bueno n̄i kuu tu'un luu Dios in̄i-de. ³⁴ Te tú kuti ñaún nándi'i ní ñin-de, chí taká cháa káx̄in ñú'un, xí vé'e, n̄i kaxikó-de, te n̄i kákinchaka-de xu'ún, ³⁵ te n̄i kachúkú-de xu'ún-ún nuu já'a cháa apóstol. Te cháa apóstol n̄i kasaka-dé nuu ñin ñin tá'an-de ndasa kájinu ñú'un máa-i. ³⁶ Te José, tata Leví, ncháa-de ñuu Chipre, ío inga sí'ví-de kájatíñu apóstol, nání-de Bernabé, ja kuní ka'an, se'e tu'un ndéé iní. ³⁷ N̄i x̄ikó-de ñin ñu'un-dé. Te n̄i kinchaka-de xu'ún. Te n̄i chúkú-de xu'ún-ún nuu já'a cháa apóstol.

5

Sikí Ananías jíin Safira

¹ Ko ñin cháa nání Ananías jíin ñásí'í-de Safira, n̄i kaxikó-de ñin ñu'un. ² Te n̄i janchar-de sava xu'ún. Te suni jiní ñásí'í-de ja súan n̄i sá'a-de. Te n̄i kinchaka-de yaku-ni. Te n̄i chúkú-de nuu já'a cháa apóstol. ³ Te n̄i ka'an Pedro: Ananías, naja ní kivi Satanás in̄i añú-ro já xndá'ú-ro Espiritu Santo núu. Chí n̄i janchar-ro sáva xu'ún ñú'un ní kaxikó-ró. ⁴ Ná té x̄ikó-ga-ro, á nasu máa-ró x̄in núu. Te nuu ní x̄ikó-ró, á nasu iní nda'a máa-ró ñú'un núu. Naja ní nakani in̄i-ro sá'a-ró súan. Ko nasu cháa xndá'ú-ro, chí Dios, achí-de. ⁵ Te súan n̄i jini so'o Ananías taká tu'un yá'a, te n̄i ndua-ni-de. Te n̄i ji'i-ni-de. Te taká ñayivi ní kajini so'o tu'un-ún, n̄i kayu'ú xa'an-í. ⁶ Te n̄i kandukuiñi cháa súchi. Te n̄i kaxndánuu-de ndiyi-ún, te n̄i kákiñi'in-de-i

yata vé'e. Te ni kachiyuji-de-i. ⁷ Te ni kunúu, nátu'un unj hora. Te ni jaá ñasí'i-de ni kivi-ña vé'e-ún. Te ñaún jiní máa-ña ja súan ni kuu. ⁸ Te Pedro, ni jiká tu'un-de-ña: Kastu'un núu-rí. Ni xikó-ró ñú'un-ún in tanto súan xí túu. Achí-de. Te ni kachi-ña: Jaan, in súan ni kaxikó-ná, áchí-ña. ⁹ Te Pedro, ni ka'an-de jín-ña: Naja ní skétá'an-ró tú'un ja koto nchaa-ro Espiritu máa Tatá Dios. Kuni so'o, yuxé'é yá'a ká'ma vai koyo chaa ni kachinduji yii-ro. Te suni súan kiñi'in-de róo ki'in-ro, áchí-de. ¹⁰ Te ni ndua-ni-ña núu já'a Pedro. Te ni ji'i-ni-ña. Te ni ndivi koyo chaa súchí-ún. Te ni kajini-de ja á ni ji'i-ña. Te ni kakiñi'in-de-ña, te ni kachinduji-de-ña xín yí-ña. ¹¹ Te ndivii tíku'ni kándija jín táká ñayivi ní kajini tu'un tiñu yá'a, ni kayu'ú xaan-í.

Kua'a tiñu ñá'nu jín tuni ni kasá'a apóstol

¹² Te chaa apóstol, ni kasá'a-de kua'a tiñu ñá'nu jín tuni jito nuu ñayivi. Te in ká'nu-ni kándutútu-de in corredor Salomón. ¹³ Ko tú ní chundéé iní ni in-i ketá'an-i jín-de. Ko ñayivi, ví'i-gá ni kajatú'un-i-de. ¹⁴ Te ñayivi ní kándija nuu máa Jító'o-yo, ví'i-gá ni ndea-i, kúu chaa kúu ña'an, kua'a xaan-í. ¹⁵ Te ni kakinchaka-de kua'a ñayivi kaku'u. Te ni kajakin-de-i in yá'ya kánda-i nuu jito jín núu yúu, náv'a a nú vai Pedro sanaa jinú vasté máa káti-dé siki-í. ¹⁶ Te suni taká ñayivi ñúu yani-ún, ni kataka kua'a-í iní nuu Jerusalén, ni kakinchaka-i ja kaku'u jín já káta'an tachí káni. Te ndi'i-ún, ni kanduva'a jíná'an.

Ja ni kachindikin-i Pedro jín Juan

¹⁷ Yúan-na te ni kakukuásún iní sutu ñá'nu jín sáva tá'an ja kachíñú'un siki saduceo, te ni kandongda. ¹⁸ Te ni kakatiin-ún chaa apóstol. Te ni kataan-dé iní vekaa nuu. ¹⁹ Ko ndajá'a máa Tatá Dios, akuáa ní juña-ya yúxé'é vékaa-ún. Te ni kiñi'in ya-dé jíná'an-de. Te ni ka'an-ya jín-de: ²⁰ Kuá'an, te kuiñi-ró iní ve'e ij. Te yúan kani-ró táká tu'un nuu ñayivi ndasa kuchaku-i vida jáa yá'a. Achí-ya. ²¹ Te ni kajini so'o-de tu'un yá'a. Te nuu ní kundijin, te ni kivi koyo-de iní ve'e ij. Te ni kastá'an-de tu'un nuu ñayivi. Te nini kastá'an-de, te ni chakoyo sutu ñá'nu jín tá'an-de. Te ni nastútú-de chaa junta jín chaa ni kayii iní nuu Israel. Te ni táji-de ndajá'a kuáki'in-de chaa-ún iní vekaa. ²² Ko nuu ní jakoyo chaa kakuu ndajá'a-ún vekaa, te tú ní káni'in-dé apóstol. Te ni kanaxió káva-de. Te ni kastu'un-de tu'un yá'a: ²³ Jandáa kúu ja ní kajini-ná ndasú va'a vekaa. Te kájin chaa kándito-ún ichi yúxé'é. Ko nuu ní kajuña-ná, te tú kuti ñaún chaa ní kajini-ná nuu. Achí-de. ²⁴ Te chaa kuñá'nu iní ve'e ij jín sutu ñá'nu, nuu ní kajini so'o-de tu'un yá'a, ni kakejá'a-de káyu'ú-de ja má júkuiñi tu'un-ún. ²⁵ Ko ni jaá in ñayivi. Te ni kastu'un-i: Ña'an-ní, te nde'é-ní. Chaa ni kataan-ní vekaa, kájin-de iní ve'e ij. Te kastá'an-de tu'un nuu ñayivi. Achí-i. ²⁶ Yúan-na te ni kaja'an chaa kuñá'nu-ún jín ndajá'a. Te ñúkuún vái-de jín apóstol, chí káyu'ú-de kábito-de ñayivi já kuá'a-i yuu xiní-dé. ²⁷ Te nuu ní jaá-de jín apóstol, te ni jani-de chaa-ún iní municipio. Te sutu ñá'nu, ni xndichí-ún: ²⁸ Á tú ní kastu'un-rí nuu-ro já má stá'an-ga-ro tú'un chaa jian. Ko vina chí ñí ñúu Jerusalén ni xndeá-ro sá'an-ro. Te kákuñi-ro chaa-ró ñí chaa jian siki-rí jíná'an-ri, áchí. ²⁹ Ko Pedro jín apóstol, ni kaka'an-de: Níni kuándatu-ná nuu Dios vásá núu táká chaa. ³⁰ Máa Dios ndiyi táa-yo, ni naschakú-ya Jesús, I'a ni kaja'ni máa-ní ja ní kajata kaa-ní-ya jiká cruz. ³¹ I'a yá'a ni nduñá'nu-ya kanchaa-ya ichi

ndává'a Dios. Te n̄ nduu-ya l'a tá'ú tíñu jín l'a nama yóo, nává'a nakani in̄ ñayivi ñú Israel te koo tuká'nu in̄-ya núu taká kuachi-i. ³² Te máá-ná jín Espiritu Santo, kákuu-ná testigo máá-yá nuu taká tu'un yá'a. Ch̄ jí'a Dios Espiritu-ya núu taká ñayivi kájanat̄u nuu-ya. Achí-de. ³³ Te máá-ún, súan n̄ kajini so'o tu'un yá'a. Te n̄ kakit̄i xaan in̄. Te ka'ni-ún-de kákuni núu. ³⁴ Ko ío in̄ maestro ley, nání-de Gamaliel. Te kúu-de cháa fariseo. Te taká ñayivi, kájatú'ún-i-de. Te n̄ ndukuiñi-de nuu junta. Te n̄ tá'ú-de tíñu ná kúxio núu cháa apóstol. ³⁵ Te n̄ ka'an-de jín: Róo cháa ñuu Israel, kani va'a in̄-ro te nú ñaún kákuni ro sá'a-ró jín cháa yá'a. ³⁶ Ch̄ onde sáa ní ndonda Teudas, te áchí-de ja cháa téyí kúu-de. Te n̄ kataka-i nuu-dé nátu'un kuun ciento cháa. Te n̄ jí'i-de n̄ sá'a sava-ga cháa. Te taká ja ní kájanat̄u tu'un n̄ ka'an-de, n̄ kajicha nuu kája'an sáni. ³⁷ Yúan-na te kivi ní ndutútú xiní, te n̄ ndonda Judas cháa ñuu Galilea. Te n̄ jaka-de kua'a ñayivi kuángoyo yata-dé. Te suni n̄ naa cháa-ún. Te taká ñayivi ní kájanat̄u nuu-dé, n̄ kajicha nuu-i kája'an-i. ³⁸ Te vina ná kuá'a-ri consejo róo: Ma ké'é-ga-ro cháa yá'a. Sí-a-de ná kí'in-de. Ch̄ nú onde ch̄i ñayivi vái tu'un yá'a xí tíñu yá'a, te naa í. ³⁹ Ko nú onde nuu Dios vai, ma kúu kasu-ro. Ch̄ sanaa te natuu ja jín Dios kájatá'an-ró. Achí-de. ⁴⁰ Te n̄ kájatú'ún tú'un n̄ ka'an Gamaliel. Te n̄ kákana xin̄ cháa apóstol. Te n̄ kaskúun yunu xí sukun-dé. Te n̄ ka'an xaan núu-dé ja má ká'an-ga-de tu'un jín sí'ví Jesús. Te n̄ kasía-de kája'an-de. ⁴¹ Te máá apóstol, nuu junta n̄ kenda koyo-de kája'an-de, kákusi in̄-de ja ní jat̄u'un-ya kándo'o-de siki sí'ví-yá. ⁴² Te in̄ ve'e í jín taká ve'e, tú ní kájukuiñi-de ja kástá'an-de te kájani-de tu'un Jesucristo.

6

Ja ní kajani-de usia cháa kuatíñu

¹ Te n̄ ndea kua'a cháa káskuá'a. Te in̄ kivi, te cháa ñuu Grecia, n̄ kaka'an sóo-de siki cháa hebreo, ch̄ tú ní téta'an in̄ núu-de staq kée ñá'an viuda hora ja sáka-dé ndita'an kivi. ² Yúan-na te máá uxí uu apóstol, n̄ kanastútú-de taká cháa káskuá'a, te n̄ kaka'an-de: Ma kúu jukuiñi máá-rí ja kájani-ri tu'un Dios, te kuatíñu-ri nuu mesa. ³ Núsáa te róo ñáni, kaji-ró usiá tá'an máá-ró, cháa va'a, cháa ndichí, cháa káñu'un chítú Espiritu Santo ná kúu-de. Te ná cháa-yó tíñu yá'a siki-dé. ⁴ Te ruu jíná'an-ri, kukuu-ri jín ja kakán ta'u-rí, te kani-ri tu'un yá'a. Achí-de. ⁵ Te tu'un n̄ ka'an-de, n̄ kajata'an in̄ ñayivi kuá'a-ún. Te n̄ kakaji-i Esteban, cháa kándija va'a kúu-de. Te ñú'un chítú-de Espiritu Santo, jín Felipe, jín Prócoro, jín Nicanor, jín Timón, jín Parmenas, jín Nicolás, cháa n̄ naki'in sé'é judío ñuu Antioquia. ⁶ Taká cháa yá'a, n̄ kajani-i nuu cháa apóstol. Te n̄ kajikan ta'u-dé te n̄ kaxndée-de nda'a-dé xin̄ cháa-ún. ⁷ Te tu'un Dios n̄ jika kua'an. Te cháa káskuá'a, n̄ kandeá xaan-dé in̄ ñuu Jerusalén. Te suni kua'a sutú n̄ kájatú'ún, te n̄ kákandija.

Tu'un Esteban

⁸ Te Esteban, n̄ chítú ndí-de jín fuerza, te ñúkúun ní sá'a-de tíñu ñá'nu xaan jín tuní nuu taká ñayivi. ⁹ Te in̄ ve'e sinagoga n̄ kándonda yaku cháa, cháa libertino, jín cháa ñuu Cirene, jín cháa ñuu Alejandría, jín cháa ñuu Cilicia, jín Asia, n̄ kastátá'an jín Esteban. ¹⁰ Ko tú ní kákundéé jín-de, ch̄ ndichí-de, te suni n̄ ka'an-de jín fuerza máá Espiritu. ¹¹ Yúan-na te n̄ kaská'an yaku cháa ja ní kaka'an: N̄ kajini so'o-ná ká'an

ndiṽa'a Esteban siki Moisés jíin siki Dios, áchí. ¹² Te súan ni kaská'an-ún ñáyivi, jíin cháa ni kayii, jíin cháa káchaa tutu. Te ni kajinu yúan siki-dé, te ni kakatiin-ún-de kuangoyo jíin-de onde nuu junta. ¹³ Te ni kajani testigo falso ja ní kaka'an: Chaa yá'a, ndita'an kivi ká'an ndiṽa'a-de siki vé'e ij yá'a jíin siki ley. ¹⁴ Chi ni kajini so'o-ná ká'an-de ja Jesús, chaa nuu Nazaret, kanu-de ve'e ij yá'a, te nasama-de taninu ni xndóo Moisés nuu-yo. Achí. ¹⁵ Yúan-na te taká ja káxiukú iní municipio, ni kandakoto nuu-dé, te ni kajini ja jito nuu-dé natu'un nuu in ndajá'a ándivi.

7

Tu'un ni jani ndaa Esteban

¹ Te máa sutú ñá'nu-ga, ni ka'an jíin-de: Súan kúu náún, áchí. ² Te máa-de, ni ka'an-de: Táta, ñáni, kuni so'o-ní tu'un yá'a jíná'an-ní. Máa Dios, I'a ñá'nu, I'a luu, ni kenda-ya núu táa-yo Abraham ná ni kanchaa-de inji nuu Mesopotamia, onde ná té ki'in-ga-de kunchaa-de inji nuu Harán núu. ³ Te ni ka'an-ya jíin-de: Kenda inji nuu-ro jíin má'nú tá'an-ró, te ki'in-ro kúnchaa-ro iní nuu ja stá'an-ri nuu-ro, áchí-ya. ⁴ Yúan-na te ni kenda-de inji nuu Caldea. Te ni kanchaa-de inji nuu Harán. Te yúan ni jii táa-de. Te ni sá'a Dios ja ní chaa-de nuu yá'a nuu káxiukú-ní vina. ⁵ Te tú ní já'a-ya nú'un-ún kuu ta'u-dé, ni vasté in tí'li. Ko ni keyu'u-yá ja kuá'a-ya nú'un-ún nuu-dé onde jíin núu taká tata kii nuu-dé, vasa tú ní ío se'e-de sáa. ⁶ Te súan ni ka'an Dios jíin-de: Tata-de kuxiukú jiká-i inga nuu. Te kuun ciento kua kuatíu sáni-de-i te xndó'o-de-i. ⁷ Te ni ka'an Dios: Ko máa-rí, ndonda-ri siki núu nuu kúu-i mozo-ún. Te onde nú ni kuu-ún, te kenda koyo-i te chi'nú-ún-i ruu ichi yá'a. ⁸ Te ni sá'a-ya contrato jíin-de jíin tuni ja xiti ndú-de. Te se'e Abraham ni kuu Isaac. Te ni xiti ndú-de-i nuu uná kivi-í. Te se'e Isaac ni kuu Jacob, te se'e Jacob ni kuu ndí'uxi uu máa tata núu. ⁹ Te taká tata núu-ún, ni kakukuásún iní-de. Te ni kaxikó-de José kua'an-i onde nuu Egipto, Ko Dios ni jika-ya jíin-i. ¹⁰ Te ni nama-ya-i nuu taká tundó'o ni ta'an-i. Te ni kundichí-i. Te Faraón, chaa kúu rey nuu Egipto, ni kusii iní-de jíin-i ni sá'a-ya. Te ni chaa-de gobernador siki José. Te José, ni tá'ú-de tínu nuu núu Egipto jíin núu vé'e Faraón. ¹¹ Te ni kii in tama xa'an ní núu Egipto jíin ní núu Canaán. In tundó'o xa'an ní kuu-ún. Te ndiyi táa-yo, tú ní káni'in-dé ja kée-dé jíná'an-de. ¹² Te ni jini tu'un Jacob ja ío trigo onde nuu Egipto. Te ni táji-de táa-yo ní kaja'an-de vuelta in. ¹³ Te ja vuelta uu, ni kanakuni ñani José nuu-dé ja máa-de kúu. Te suni ni stá'an José ñani-de nuu Faraón. ¹⁴ Te José, ni táji-de chaa kaja'an ja ní kana-de xini táa-de Jacob kii-de jíin taká tá'an-de. Ío uní xiko xia'un-i. ¹⁵ Súan ni kuun Jacob kua'an-de onde nuu Egipto. Te yúan ni jii-de jíin taká tata núu-yo. ¹⁶ Te chaa-ún, ni kanaja'a-de káno'on-de onde nuu Siquem. Te ni kayuji-de inji ve'e aú ja jíin plata ni jaan Abraham nuu sé'e Hamor nuu Siquem. ¹⁷ Ko ni kuyani kivi ní keyu'u Dios nuu Abraham. Te ñáyivi-ún, ni ndea-i. Te ni kukua'a-í inji nuu Egipto. ¹⁸ Te ni kuu kua. Te ni nukuiñi inga rey inji nuu Egipto ja tú játú-ún-de tu'un José. ¹⁹ Te rey-ún, ni xndá'ú-de ñáyivi núu-yo, ni sándiṽa'a-de jíin táa-yo, ja fuerza ná skána-de se'e-de kuu-i. ²⁰ Te kua-ún ni kaku Moisés. Te ni kusii iní Dios jíin-i. Te uní yoo ní ja'nu-i inji ve'e táa-i. ²¹ Te náa-i, ni skána-ña-í. Te ni naki'in sesí'í Faraón-ún-i. Te ni skuá'nu-ña-í natu'un se'e máa-ña. ²² Te ni kutu'a Moisés taká tu'un ndichí núu Egipto.

Te ñá'nu xaḡan ní kuu-de jíin táká tu'un ká'an-de jíin táká tiñu sá'a-de. ²³ Te nuu úu xiko kuiḡa-de, te nḡ kusii iní-de kinde'é-de taká ñani-de ja kákuu se'e Israel. ²⁴ Te nḡ jini-de nuu in cháa Egipto ja sándiva'a jíin in cháa Israel. Te nḡ stují-dé cháa Egipto-ún, te súan nḡ nama-de ñani ndá'ú-de. ²⁵ Ko máa-de, jáni inḡ-de ja júku'un inḡ taká ñani-de ja Dios nḡ tájí-yá-de ja náma-de ñani-de núú. Ko máá ñani-de, tú ní kájuku'un kuti iní. ²⁶ Te inga kivi xían-ún, suni nḡ jini-de nuu úu cháa kájatá'an. Te nḡ jaa-de. Te nḡ ka'an-de jíin já ná júkuiñi: Súchi, naja kásá'a ndiva'a-ró jíin tá'an-ró. Chi ñani-ro kánakunḡ tá'an-ró. Achí-de. ²⁷ Ko máá cháa já'a ta'ú tá'an-ún, nḡ chujkí-de Moisés. Te nḡ ka'an-de: Ndéja ní jani róó ja kuñá'nu-ró te sánda-ro tíñu-ri jíná'an-ri. ²⁸ Te suni kuni-ro ká'ni-ro rúu nátu'un nḡ ja'ni-ro cháa ñuu Egipto iku náún. Achí-de jíin Moisés. ²⁹ Te tu'un yá'a nḡ jini so'o Moisés. Te nḡ jinu-de kua'an-de. Te jiká ní ncháa-de onde ñuu Madián. Te yúan nḡ skáku ñasí'i-de uḡ se'e yí. ³⁰ Te nḡ jinu tuku uḡ xiko kuiḡa. Yúan-na te in ndajá'a ándiví, nḡ kenda-ya núu-dé onde nuu ñú'un té'é yúku Sinaí, ma'ñú in yukú kayú yáá ñú'un nḡ kenda-ya. ³¹ Yúan-na te Moisés, ndé'é-de, te náa iní-de ja ní jini-de ñu'un-ún. Te nḡ kandita-de nává'a kunḡ-de nuu. Te nḡ ka'an máá Tatá-yo Dios jíin-de: ³² Máa-rí kúu Dios ndiyi táa-ro, Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchi-ya. Ko Moisés, kisi-i-de, te tú ní chúndéé iní-de ndé'é-de nuu. ³³ Te máá Tatá Dios, nḡ kachi-ya jíin-de: Kiñi'in ndijan-ro já'a-ro. Chi nuu kándi-ro jián, ñu'un íi kúu. ³⁴ A nḡ jini-ri ja sé'e-ri ká'jin-i inḡ ñuu Egipto, xaḡan kándo'o-i. Te suni jini so'o-ri ja kánde'e ndá'ú-i. Te nḡ kuun-ri vai-ri ja náma-ri-i jíná'an-i. Te vina, ña'an yá'a núsáa. Te ná tájí-rí róó ki'in-ro onde ñuu Egipto. Achí-ya jíin-de. ³⁵ Núsáa te Moisés yá'a, vasa a nḡ kaské'ichi-i-de te vasa nḡ kaka'an-i: Ndéja ní jani róó ja kuñá'nu-ró sikí-rí, te sánda-ro tíñu-ri, nḡ áchi-i jíin-de. Ko Dios, nḡ tájí-yá-de kua'an-de ja tá'ú-de tiñu nuu-í te nama-de-i. Te ndajá'a-yá ja ní kenda nuu-dé nuu yukú-ún, suni nḡ chindéé ní chituu-ya-dé. ³⁶ Te cháa yá'a, nḡ ndiñi'in-de-i jíná'an-i inḡ ñuu yúan, te nḡ sá'a-de kua'a tíñu ñá'nu, jíin táká tunḡ inḡ ñuu Egipto, jíin núu mar kuá'á, jíin núu ñú'un té'é, uḡ xiko kuiḡa. ³⁷ Cháa yá'a kúu Moisés ja ní ka'an jíin táká se'e Israel: Ma'ñú táká ñani-ro, nukuiñi in cháa kani tu'un máá Tatá-ro Dios sá'a-ya nátu'un ruu. Te nuu cháa-ún kuni ná'in-ró tú'un ka'an-de. Achí. ³⁸ Cháa-ún kúu cháa nḡ kandee jíin tíku'nḡ ndiyi táa-yo onde nuu ñú'un té'é. Te nḡ ka'an in ndajá'a-ya jíin-de xinḡ yúku Sinaí, te nḡ ni'in-dé tu'un ndasa kuchaku-yo. Te nḡ jani-de tu'un-ún nuu-yo. ³⁹ Ko ndiyi táa-yo, tú ní kákuunḡ-de kuandatu-de nuu cháa-ún, chi sasua nḡ kaské'ichi-de cháa. Te nḡ kakusin inḡ-de, no'on-de ñuu Egipto kákuunḡ-de núú. ⁴⁰ Te nḡ kaka'an-de jíin Aarón: Sáva'a tini-ro I'a ná kúxnúú núu-yo. Chi cháa Moisés, ja ní kiñi'in-de yóó inḡ ñuu Egipto vai-yo, tú kájinḡ-yo naún ní ta'an-de. Achí. ⁴¹ Yúan-na te nḡ kasá'a-de in chelu. Te nuu ndosó-ún nḡ kasoko-dé kiti. Te nḡ kakusi iní-de jíin tíñu nḡ kasá'a-de jíin ndá'a-dé. ⁴² Te Dios, nḡ kuxio-ya núu-dé kua'an-ya. Te nḡ xndóo-ya-dé ná kuátíñu-de nuu tíñuú xíní ándiví, nátu'un yóso núu tutú cháa nḡ kajani tu'un Dios onde sáa: Róó ñayivi Israel, a nḡ kaja'ni-ro kiti núu-rí uḡ xiko kuiḡa nuu ñú'un té'é náún. ⁴³ Túu, chi sasua nḡ kajani-ró vé'e kuii ndosó Moloc jíin tíñuú xíní máá Renfán, ndoso ja ní kasá'a máa-ró já chíñú'ún-ró. Ja yúan ná sjá'a-ri róó ki'in-ro onde yata' ñuu Babilonia, áchi-ya. ⁴⁴ Ndiyḡ táa-yo, onde

ñu'un té'é ní kañava'a-de ve'e ñii Dios, nátu'un nī tá'ú Dios tiñu nuu Moisés ja súan sá'a-de ve'e-ún, nátu'un muestra nī jinī-de. ⁴⁵ Sáa chī jín fuerza Dios nī kaskúnu ndiyi táa-yo ñáyivi sijn nación ja ní katijn máa-i ñuu yá'a. Yúan-na te jín Josué nī kivi koyo-de inī lugar máa-i, nī kakinchaka-de ve'e ñii-ún nī kendo ya'a onde kivi David. ⁴⁶ Te David, nī kusii inī Dios jín-de. Te nī jikan-de ja ná sava'a-de in ve'e kuu Dios Jacob. ⁴⁷ Ko Salomón, nī sá'a-de in ve'e máa-yá. ⁴⁸ Ko I'a ñá'nu-ún, tú ncháa-ya inī ve'e kásá'a cháa, nátu'un nī ka'an cháa jáni tu'un-ya onde sáa: ⁴⁹ Andívi kúu silla kánchaa-ri, te tá'ú-rí tiñu. Ñuyivi kúu teyu nuu káxndí ja'a-rí. Ndasá koo ve'e kani-ró kúnchaa-ri núsáa. Xí ndénu kúu nuu ndéatú-ri. ⁵⁰ Á tú ní sá'a ndí-i-ri ndatíñu yá'a, áchí máa Tatá Dios. ⁵¹ Xaan kákuja'a inī-ní. Tú káandíja inī añú-ní te xaan só'ó-ní. Chī nene kájasu-ní nuu Espiritu Santo, nátu'un nī kasá'a ndiyi táa-ní onde aná'án. ⁵² Ió in cháa nī kajani tu'un-ya onde sáa ja tú ní káchindikín táa-ní-de náún. Chī táa-ní, a nī kaja'ni-dé cháa kájaní tu'un ja kii máa I'a ndaa núu. Te I'a-ún, a nī kanastúu-ní-ya te nī kaja'ni-ní-ya. ⁵³ Ko máa-ní, tú ní kaskíkuu-ní, vasa ndajá'a máa-yá, nī kajani-ya ley nuu-ní. Achí Esteban. ⁵⁴ Taká tu'un yá'a nī kajini so'o. Te nī kata'u'u inī. Te kánakaji ñii yú'u kájito Esteban. ⁵⁵ Ko máa Esteban, nī kútú-de Espiritu Santo. Te nī ndakoto-de ichi ándívi. Te nī jinī-de ja ndí ncháa nuu kánchaa Dios. Te Jesús, kándi-ya ichi ndáv'a Dios. ⁵⁶ Te nī ka'an-de: Vina te ndé'é-rí ja núña andívi. Te ndé'é-rí nuu máa Sé'e cháa kándi-ya ichi ndáv'a Dios. Achí-de. ⁵⁷ Yúan-na te nī kakana kó'ó. Te nī kajasu so'o. Te in jínu-ni nī kánda vaa siki Esteban. ⁵⁸ Te nī kákiñi'in Esteban kua'an jín-de onde yu'u ñúu. Te nī kaskána tikachí. Te nī kaja'a yuu xiní-dé. Te ñáyivi kánde'é, nī kachúkú-i tikachí-ún nuu já'a in cháa súchí nání Saulo. ⁵⁹ Te nini kájoṭo yuu xiní Esteban, te nī ka'an ndá'u Esteban jín máa Jító'o-yo: Táta Jesús, naki'in-ní añú-ná vina, áchí-de. ⁶⁰ Te nī jukuiñi jítí-de. Te nī ka'an jaa-de: Táta, ma chí'i-ní cuenta kuachi yá'a siki-i jíná'an-i, áchí-de. Súan nī ka'an-de tu'un yá'a, te nī ji'i-ni-de.

8

Ja ní chindikín Saulo tikuní kándíja

¹ Te Saulo, nī jatú'ún-de ja ní ji'i Esteban. Te kivi-ún nī kejá'a káchindikín xaan-í tikuní kándíja inī ñuu Jerusalén. Te tikuní-ún, nī kajicha nuu-i kaja'an-i ñí ndáñúu Judea jín ndáñúu Samaria. Ko cháa apóstol chī túu. ² Te cháa káchiñú'ún Dios, nī kachindúji-de Esteban. Te nī kánde'e xaan-dé ja ní naa Esteban. ³ Ko Saulo, chī xnáa-dé tikuní kándíja kuni-de. Te kivi-de ndita'an ve'e. Te ñú'un-de cháa, ña'an, táan-dé-i vekaa.

Ja ní jika tu'un Dios inī ñuu Samaria

⁴ Te taká ñáyivi ní kajicha nuu-ún, kaja'an-i taká ñuu kájaní tu'un Dios. ⁵ Te Felipe, nī kuun-de kua'an-de ñuu Samaria. Te yúan nī janí-de tu'un Cristo nuu ñáyivi. ⁶ Te taká ñáyivi-ún, nī kachu'un iní-i taká tu'un ja ní ka'an Felipe jín-i. Te nī kajini so'o-i, te nī kajini-i taká tuni nī sá'a-de. ⁷ Chī inī kua'a ñáyivi ní kiñi'in-de tachí kini. Te nī kenda-ún kákana kó'ó kaja'an. Te tini cháa nī kuyunú jín cháa rengo, nī kanduva'a-de. ⁸ Te nī kakuñi xaan inī ñáyivi ñúu-ún. ⁹ Te inī nuu-ún nī io in cháa nání Simón. Te cháa-ún, cháa ñáv'a kúu-de. Te xaan kánaa inī ñáyivi ñúu Samaria kánde'é-i. Te nī ka'an-de ja in cháa ñá'nu xaan kúu máa-de.

10 Te ñayivi, xaən vá'a káchu'un iní-i tu'un ká'an-de onde suchí lúli te onde chaə ñá'nu. Te nı kaka'an-i: Chaə yá'a xaən yí'i fuerza Dios ñá'nu inı-de. 11 Te káchu'un inı-i tu'un ká'an-de, chí xaən káni kivi ní sá'a-de tiñu ñavá'a nuu-ı, nı kanaa inı-ı kánde'é-ı. 12 Ko nuu-ı nı jani Felipe tu'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, jıın tú'un sí'ví Jesucristo. Yúan-na te nı kəkandıja-i. Te nı kajanducha-ı kúu chaə kúu ña'an. 13 Te máa Simón, suni nı kandıja-de, nı janducha-de. Te nı jika kuu-de jıın Felipe, ndé'é-de ja sá'a Felipe taká tunı jıın taká tiñu ñá'nu. Te nı kee nuu-dé kándıjı-de. 14 Te chaə apóstol ká'jin-de inı ñuu Jerusalén, nı kajini tu'un-de ja ñayivi ñuu Samaria, nı kajatá'ú-i tu'un Dios. Te nı katájı-de Pedro jıın Juan kája'an-de yúan. 15 Te nı jakoyo chaə-ún. Te nı kajikan ta'u-dé ja'a ñayivi-ún, nává'a ná ní'in-ı Espıritu Santo jıná'an-ı. 16 Chí té cha'an-ga kii-ya siki ní in-ı. Chí máni nı kajanducha-ı jıın sí'ví Jesús. 17 Yúan-na te nı kachaa-de nda'a-dé xinı-ı jıná'an-ı te nı chaə Espıritu Santo siki-ı. 18 Te nı jini Simón ja súan kachaa apóstol nda'a-dé xinı ñayivi-ún, te ja'a-ya Espıritu Santo nuu-ı. Te kua'a-de xu'ún nuu apóstol kuni-de núu. 19 Te nı ka'an-de: Suni kuni-ná ja kuá'a-nı fuerza yá'a nuu-ná nává'a nani ñayivi xndée-ná nda'a-ná xinı-ı, te chaə Espıritu Santo siki-ı, áchı-de. 20 Yúan-na te nı kachı Pedro jıın-de: Xu'ún-ró ná náa jıın-ró, chí jani inı-ro ja jıın xú'ún kúu kuaan-ró tá'u ja'a Dios. 21 Tú cuenta-ro ni tú ta'u-ro ja kúndıjı-ro siki tiñu yá'a, chí tú ío ndaa inı añu-ro nuu Dios. 22 Núsáa te nakani inı-ro siki kuáchi-ró yá'a. Te nandakan ta'u-ro nuu Dios, sanaa te sá'a-ya tóká'nu inı-ya nuu kuáchi ñú'un inı-ro. 23 Chí jini-ri ja xaən kújá'a inı-ro nuu-yá. Te máni kuáchi tıın róo. Achı Pedro jıın-de. 24 Yúan-na te nı ka'an Simón jıın-de: Kakan ta'u máa-ró ja'a-rı nuu máa Jıto'o-yo nává'a ni in tu'un ká'an-ro jıın ma kı siki-rı, áchı-de. 25 Te máa-de, nı kaka'an ndaa-de. Te nı kajani-de tu'un Dios. Te nı kanaxıó káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén. Te kua'a-gá ndañuu Samaria kájani-de tu'un va'a.

Felipe jıın cháa eunuco

26 Te in ndajá'a máa Tatá Dios, nı ka'an-ya jıın Felipe: Ndukuıñı te ki'in-ro ıchi sur, ıchi ja kenda inı ñuu Jerusalén, ja kúun kua'an onde ñuu Gaza. Achı-ya. Te yúan chí ñu'un té'é kúu. 27 Yúan-na te nı ndukuıñı Felipe kua'an-de. Te nı kenda-ni in chaə eunuco etıope. Te chaə-ún jatıñu-de nuu reina etıope, nánı-ña Candace. Te in gobernador kúu-de. Te suni ndıto-de yaká xu'ún-ña. Te nı kii-de ñuu Jerusalén, nı kichiñú'ún-de Dios. 28 Te kuano'on-dé kanchaa-de nuu carreta-de. Te ká'u-de tutu nı chaə Isaías chaə nı jani tu'un Dios onde sáa. 29 Te máa Espıritu nı ka'an-ya jıın Felipe: Kuá'an te kita'an-ro carreta-ún. 30 Te Felipe, nı kundée-de nı jaə-de. Te nı jini so'o-de ká'u chaə-ún tutu ja ní chaə Isaías onde sáa. Te nı jika tu'ún-de chaə-ún: Á júku'un inı-nı naún ká'u-nı xí túu. Achı-de. 31 Te máa eunuco, nı ka'an-de jıın Felipe: Te ndasa juku'un inı-ná te nú tú stá'an in chaə nuu-ná, áchı-de. Te nı ka'an nda'ú-de ja ná kaa Felipe nuu carreta-de te kunchaa-de jıın-de. 32 Te nuu ká'u-de tutu ıi-ún nı ka'an tu'un yá'a: Nátu'un in riı ja kuá'an-tı kúu-tı, súan nı ja'an-ya. Te nátu'un in lélu sété tú ndé'e-tı, suni súan tú ní ká'an kutı-yá. 33 Te hora nı kuka nuu-yá, tú ní sándaə va'a-i jıın-yá. Ndasá koo tu'un tata-ya, chí nı jıi-ya inı ñuyıvi yá'a. Achı. 34 Yúan-na te chaə eunuco-ún, nı ka'an-de: Chaə nı jani tu'un yá'a, ndé siki cháa ká'an-de. Siki máa-de xí siki ingá chaə, áchı-de

jíin Felipe. ³⁵ Yúan-na te Felipe, n̄i kejá'á-de ká'an-de. Te jíin tú'un ká'an tutu īi-ún n̄i jani-de tu'un va'a Jesús nuu cháa-ún. ³⁶ Te nini kája'an-de ichi-ún, te n̄i jakoyo-de ñn nuu ñú'un nducha. Te n̄i ka'an cháa eunuco: Yá'a ñú'un nducha. Á tú kuu kuanducha-ná, xí ndéja jasú. Achí-de. ³⁷ Te n̄i kach̄i Felipe: Nú kándija-ní onde jíin iní jíin añú-ní, te kuu, achí-de. Te n̄i ka'an eunuco: Kándija-ná ja Jesucristo kúu máa Sé'e Dios, achí-de. ³⁸ Te n̄i tá'ú-de tiñu n̄i jukuiñi carreta. Te n̄i kanuu ndendú-ú-de kája'an-de nuu ñú'un nducha yúan. Te n̄i skuánducha Felipe cháa eunuco. ³⁹ Te nuu ní kanana-de in̄i nducha, te Espiritu máa Tatá Dios, n̄i chaxio-ni-ya Felipe kua'an-de. Te cháa eunuco, tuká ní jiní-de nuu Felipe. Te n̄i ki'in-de ichi kuáno'on-dé. Te kúsii iní-de. ⁴⁰ Ko Felipe, n̄i ndenda-de onde ñuu Azoto. Te nini já'a-de kua'an-de, te jáni-de tu'un va'a-ya táka ñuu. Te vása ní ja-de ñuu Cesarea.

9

Ja ní nakani in̄i Saulo

¹ Te Saulo, nákata-de ja ndón-da-de ka'ni-dé taká cháa káskúa'a tu'un máa Jító'o-yo. Te n̄i ja-de nuu sutú kúñá'nu-ga. ² Te n̄i jikan-de tutu nuu cháa-ún ja kí'in-de taká ve'e sinagoga ñuu Damasco, náva'a katiin-de sava cháa xí ñá'an já ká'in siki tú'un-ya. Te ku'ni-de ñayivi-ún kunchaka-de-i kii-de jíin-i ñuu Jerusalén kuní-de. ³ Te n̄i ki'in-de ichi kuá'an-de. Te n̄i kuyani-de ñuu Damasco. Te sánaa-ní te n̄i ndii ncháa-ni ñí núu-dé onde andívi. ⁴ Te n̄i ndua-ni-de nuu ñú'un. Te n̄i jini so'o-de ká'an ñn tu'un jíin-de: Saulo, Saulo, naja ch̄indikin-ro rúu. Achí. ⁵ Te máa-de, n̄i ka'an-de: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, achí-de. Te n̄i kach̄i-ya jíin-de: Máa-rí kúu Jesús ja ch̄indikin-ro rúu. Xaan yí kúu ja kuañ yátá-ró punta garrocha. Achí-ya. ⁶ Te máa-de, kisi-i-de, ch̄i yú'ú-de. Te n̄i ka'an-de: Táta, naún sá'a-ná kuní-ní, achí-de. Te máa Jító'o-yo, n̄i kach̄i-ya jíin-de: Ndukoo, te kivi-ró iní ñuu. Te yúan ni'in-ro tú'un ndasa sá'a-ró. Achí-ya. ⁷ Te cháa kája'an jíin Saulo, n̄i kajukuiñi-de kákee nuu-dé kánde'é-de. Chi ní kajini so'o ndija-de ní'in, ko tú ní kajini-de nuu ní ñn cháa ká'an. ⁸ Yúan-na te n̄i ndukoo Saulo nuu ñú'un. Te n̄i ndakoto-de. Ko tú ní ñn nuu ní jiní-de. Te katiin cháa-ún nda'a-dé kája'an-de jíin-de. Te n̄i kaskivi-de Saulo in̄i ñuu Damasco. ⁹ Te yúan n̄i kancháa-de un̄i kivi. Te tú ní kúu kuti ndé'é-de, ni tú ní yé-de staa, ni tú ní jí'i-de nducha.

Saulo in̄i ñuu Damasco

¹⁰ Te n̄i io ñn cháa skuá'a tu'un-ya ñuu Damasco nání-de Ananías, te jíin jáni n̄i ka'an máa Jító'o-yo jíin-de: Ananías, achí-ya. Te máa-de, n̄i ka'an-de jíin-yá: Táta, yá'a kanchaa-ná, achí-de. ¹¹ Te n̄i ka'an máa Jító'o-yo jíin-de: Ndukuiñi te ki'in-ro íchi yá'ya ja námí derecha. Te in̄i ve'e Judas ná ndúkú-ró ñn cháa nání Saulo ñuu Tarso, chi jandaa jikán ta'ú-dé. ¹² Te skóto jani-de ja ñn cháa nání Ananías, kivi-de te cháa nda'a xiní-dé, náva'a ndundijin nduchi-dé. Achí-ya. ¹³ Yúan-na te n̄i ka'an Ananías: Táta, a n̄i jini tu'un-ná siki cháa yúan ja xaan sá'a ndiva'a-de jíin ñayivi ndóo-ní in̄i ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te vina n̄i cháa-de yá'a ndiso-de tiñu sutu ñá'nu, náva'a katiin-de taká ñayivi káchiñú'ún-i níi, te taan-dé-i vekaa. Achí-de. ¹⁵ Te máa Jító'o-yo, n̄i ka'an-ya jíin-de: Kuá'an, chi cháa n̄i kají máa-rí kúu cháa jian, náva'a ná káni-de tu'un-ri ki'in-de ñí núu ñayivi s̄iin nación, ñí núu

rey, jín nǎ́ nǔ́ táká ñayiví ñúú Israel. ¹⁶ Chì stá'an-ri nuu-dé ja kánúú ndó'o-de kua'a xáan túndó'o sikì s'í'v-í. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te kua'an Ananías. Te ñi kivi-de iní ve'e-ún. Te ñi xndée-de nda'a-dé xiní Saulo. Te ñi ka'an-de: Ñani, Saulo. Máa Jító'o-yo Jesús, I'a ñi kenda nuu-ro íchi vái-ró, ñi tájí-yá ruu vai-ri nuu-ro náva'a ná ndúndijin nduchi-ro, te ná kútú-ró Espiritu Santo. Achí-de. ¹⁸ Te ñi koyo-ni nátu'un soo yúndúchi-dé. Te ñi ndundijin nduchi-dé. Te ñi ndukuiñi-de. Te ñi janducha-dé. ¹⁹ Yúan-na te ñi nakee-dé staa. Te ñi nani'in iní-de. Te ñi kendoo Saulo yaku kivi jín cháa káskuá'a ja káxiukú-de iní ñuu Damasco. ²⁰ Te ñi kejá'a-ni-de jani-de tu'un Jesucristo iní ve'e sinagoga, áchí-de ja I'a yá'a kúu-ya Sé'e Dios. ²¹ Te taká ñayiví ní kajini so'o tu'un ká'an-de, ñi kakee nuu-í kándé'é-i. Te ñi kaka'an-i: Á nasu cháa yá'a xaan sá'a ndiva'a-de jín táká ñayiví kándaku ñi'in s'í'v-yá yá'a núú. Te ja yúan ní chaq-de yá'a, ku'ni-de preso no'on-de jín-i nuu sutú ñá'nu núú. Achí-i. ²² Ko Saulo, ví'í-gá ñi ndúkú ndée-de ñi sáká núu-de xiní cháa judío káxiukú iní ñuu Damasco, ká'an téyí-de ja Jesús kúu Cristo. ²³ Te ñi kuu-ga kivi. Te chaq judío, ñi kanatiin tu'un tá'an-de ja ká'ni-dé Saulo. ²⁴ Ko Saulo, ñi ni'in-dé tu'un ja súan ñi kandatú'un cháa-ún. Te máa cháa judío ndúú ñúú-ni kájito yu'u-dé íchi núú kenda yuxé'é ñúú ja ká'ni-dé Saulo núú. ²⁵ Yúan-na te chaq káskuá'a jín-de, ñi káki'in-de Saulo akuáa. Te iní in jika ñi kaskúun-de chaq jika in nama ñúú-ún.

Saulo iní ñuu Jerusalén

²⁶ Te nuu ní najaa-de ñuu Jerusalén, te kuní-de naketá'an-de jín cháa káskuá'a-ún. Ko máa cháa-ún, ñi kayu'ú-de ñi kajito-de Saulo, chì tú ní kákandíja-de ja cháa skuá'a kúu Saulo. ²⁷ Ko Bernabé, ñi jaka-de kua'an jín-de nuu cháa kákuu apóstol. Te ñi jani-de tu'un nuu cháa-ún ndasa ñi jiní Saulo nuu máa Jító'o-yo íchi kuá'an-de, te ñi ka'an-ya jín-de, jín ndasa ñi chundéé iní Saulo ñi ka'an téyí-de tu'un Jesús iní ñuu Damasco. ²⁸ Te ndénda-de ndívi-de ñuu Jerusalén jín cháa kákandíja yúan. ²⁹ Te ñi jani téyí-de tu'un máa Jító'o-yo. Te ñi státá'an-de jín cháa judío ñuu Grecia. Ko máa cháa-ún, kákuñi-de ka'ni-dé Saulo. ³⁰ Te ñi kajini tu'un taká ñani. Te ñi kachu'un íchí-de Saulo onde ñuu Cesarea. Te yúan ñi katájí-de Saulo kuano'on-dé onde ñuu Tarso. ³¹ Te tiku'ni kákandíja ñí iní ñuu Judea, jín ñúú Galilea, jín ñúú Samaria, tuká ní káchindikín-de-i. Te ñi ja'nu-ga-i jín tú'un. Te ñi kachiñú'un-i máa Jító'o-yo. Te ñi kándundéé iní-i ñi sá'a Espiritu Santo. Te ñi ndea-ga-i.

Ja ní nduva'a Eneas

³² Te Pedro, jika kuu-de nuu-í taká lado. Te suni ñi ja'an-de nuu ñáyiví ndóo iní ñuu Lida. ³³ Te yúan ñi jiní-de nuu in chaq nání Eneas, ja ní kuu uná kuia káa-de jito, chí ñi kuyúnú-de. ³⁴ Te ñi kachí Pedro jín-de: Eneas, Jesucristo ná násáva'a-ya róó. Ndukoo, te natuu-ro jito-ró. Achí-de. Te ñi ndukoo-ni chaq-ún. ³⁵ Te ñi kajini taká ñayiví káxiukú ñúú Lida jín ñúú Sarón. Te ñi kanaxió káva iní-i nuu máa Jító'o-yo.

Ja ní nachaku Dorcas

³⁶ Te suni ñi io in ña'an skuá'a iní ñuu Jope, nání-ña Tabita, ja kuní ka'an nuu yú'u griego, Dorcas. Ña'an yá'a, xaan ní sá'a-ña tíñu va'a jín caridad. ³⁷ Te kivi-ún ñi ku'u-ña. Te ñi ji'i-ña. Te ñi ndi'i ñi nasándoo-de

ña'an-ún. Te *nj* kajakin-de-ña ñn in*j* ve'e. ³⁸ Te ñuu Lida, yani kánchaa jíin ñúu Jope. Te chaa káskua'a-ún, *nj* kajini tu'un-de ja kánchaa Pedro yúan. Te *nj* katájí-de uu chaa kuaka'an nda'ú jíin Pedro: Ma kúkuéé-ní te chaa-ní nuu-ná, áchí-de. ³⁹ Yúan-na te *nj* ndukuiñi Pedro kua'an-de jíin-de. Te nuu ní jaa-de, *nj* kajaka-de Pedro kua'an-de jíin-de in*j* ve'e-ún. Te yúan, taká ña'an viuda, *nj* kajikó ndúu-ña-dé kánde'e-ña. Te kástá'an-ña taká su'nu jíin taká tikachí ní sá'a Dorcas ná *nj* kanchaa-ña jíin-ña jíná'an-ña núu. ⁴⁰ Yúan-na te Pedro, *nj* jacha ndi'i-de ñáyivi-ún kája'an-i yata vé'e. Te *nj* jukuiñi jíti-de. Te *nj* jikan ta'u-dé. Te *nj* naxió kóto-de ichi núu kátúu ndíyi-ún. Te *nj* ka'an-de: Tabita, ndukoo, áchí-de. Te máá-ña, *nj* ndakoto-ni-ña. Te *nj* jini-ña núu Pedro. Te *nj* ndukoo-ni-ña. ⁴¹ Te máá-de, *nj* tñin-de nda'a-ñá. Te *nj* xndúkuiñi-de-ña. Yúan-na te *nj* kana-de xini ñáyivi ndoo jíin viuda. Te *nj* stá'an-de-ña já á chakú-ña. ⁴² Te tiñu yá'a *nj* jicha tu'un ní ñúu Jope kua'an. Te kua'a ñáyivi, *nj* kakandja-i nuu máá Jító'o-yo. ⁴³ Te Pedro, kua'a kivi ní kendoo-de in*j* ñuu Jope, kánchaa-de ve'e ñn chaa curtidor nání Simón.

10

Pedro jíin Cornelio

¹ Te in*j* ñuu Cesarea *nj* jo ñn chaa nání Cornelio, *nj* kuu-de capitán, *nj* tñin-de soldado nání Italiana. ² Chaa chíñú'ún vá'a Dios kúu-de onde jíin ní vé'e-de. Te bueno sá'a-de caridad nuu taká ñáyivi. Te nene jikán ta'u-de nuu Dios. ³ Te chaa yá'a, *nj* skóto-ya-dé natu'un ka'un*j* aini. Te *nj* jini-de nuu ñn ndajá'a máá Dios *nj* kivi-ya núu kánchaa-de. Te *nj* ka'an-ya jíin-de: Cornelio, áchí-ya. ⁴ Te máá-de, *nj* ndakoto-de nuu-ya. Te yú'ú-de. Te *nj* ka'an-de: Naún kuní-ní Tátá, áchí-de. Te *nj* kachi-ya jíin-de: A *nj* jini Dios ndasa jikán ta'u-ro jíin já sá'a-ró caridad. ⁵ Vina te tájí-ró uu chaa ná kí'in-de ñuu Jope. Te kana-ró xini Simón ná kí-de, te chaa-ún, nání-de Pedro. ⁶ Ncháá núu-de ve'e ñn chaa nání Simón curtidor, ja ncháá ve'e-de yani yundúcha mar. Te máá-de kastu'ún núu-ro ndéja kánúu sá'a-ró. Achí-ya. ⁷ Te ndajá'a ní ka'an jíin Cornelio, a kua'an-ya. Te *nj* kana-de xini uu mozo-de jíin xini ñn soldado ja játíñu kútu núu-dé. ⁸ Te onde *nj* ndi'i *nj* nakani-de taká tu'un nuu mozo-ún, te *nj* tájí-de mozo kája'an onde ñuu Jope. ⁹ Te inga kivi xian-ún, kájika-i kája'an-i. Te *nj* kakuyani-i ñuu-ún. Te Pedro, ná ka'uxi uu *nj* kaa-de xini vé'e ja kakán ta'u-dé. ¹⁰ Te *nj* chaa soko chii-de. Te *nj* kuni-de kee-dé staa. Ko nini kásatu'a-ña-ún, te *nj* skóto-ya-dé. ¹¹ Te *nj* jini-de núña andívi. Te ñn bulto natu'un ñn sa'ma kuitá já nú'ni ndákúun punta, *nj* kuun vai nuu ñú'un ní skóto-ya-dé. ¹² Te in*j*-ún kañu'un taká kiti kúun nda'á ío nuu ñú'un yá'a, jíin koo, jíin taká tisa andívi. ¹³ Te *nj* jini so'o-de ñn tu'un *nj* ka'an: Pedro, ndukuiñi, te ka'ni-ro, te kee-ro, áchí. ¹⁴ Ko Pedro, *nj* ka'an-de: Ma kúu Tátá, chí te kee-gá-ná kuñu chá'an ni ja tú ío ndoo, áchí-de. ¹⁵ Te *nj* ka'an tuku jíin-de vuelta uu: Ja ní sandoo Dios, ma skúnáni-ró kúñu chá'an, áchí. ¹⁶ Te tu'un yá'a *nj* kii un*j* vuelta nuu-dé. Te sa'ma kuitá-ún, *nj* ndaa kuano'on andívi. ¹⁷ Te nini kánchaa Pedro jáni in*j*-de naún kúu ja ní jini-de-ún, te *nj* jakoyo mozo *nj* tájí Cornelio kua'an, kájika tu'un-i ve'e Simón onde *nj* jakoyo-i yuxéé cháa-ún. ¹⁸ Te *nj* kaka'an jaa-i. Te *nj* kajika tu'un-i nú yúan ncháá ñn chaa nání Simón, te ío inga sí'vi-de nání-de Pedro. ¹⁹ Te

nini kánchaa Pedro nákani iní-de nú naún kúu ja ní jiní-de-ún, te nì ka'an máa Espíritu jíin-de: Nì chaa uní mozo kánandúkú-i róó. ²⁰ Ndukuiñi, te nuu-ró. Te ma yú'ú-ro kí'in-ro jíin-i. Chì máá-rí, nì tájí-rí-i vai-i, áchí-ya. ²¹ Yúan-na te Pedro, nì nuu-de nuu mozo nì tájí Cornelio. Te nì ka'an-de: Amigo, máá-rí kúu chaa kánandúkú-ró. Ndé sikí kúu ja vai koyo-ro núu-rí núsáá, áchí-de. ²² Te máá mozo-ún, nì kaka'an-i: Cornelio, chaa capitán, chaa ndaa, chaa chíñú'ún vá'a Dios kúu-de. Te suni taká ñayivi judío káka'an-i ja cháa va'a kúu-de. Nì ka'an ñin ndajá'a ndóo-ya jíin-de ja ná kána-de xiní-ní kii-ní kí'on vé'e-de. Te ná kúni ná'in-de tu'un ka'an-ní jíin-de. Achí-i. ²³ Yúan-na te nì skívi-de mozo-ún iní ve'e. Te nì kakendoo-i yúan. Te inga kivi xían-ún, nì ndukoo-de. Te nì kee-de kaja'an-de. Te suni kaja'an yakú ñani ñuu Jope jíin-de. ²⁴ Te inga kivi ní jakoyo-de ñuu Cesarea. Te Cornelio, ndátu-de chaa jíná'an-de, chí nì stútú-de tá'an-de jíin amigo va'a-de. ²⁵ Te nini kivi Pedro iní ve'e, te nì kenda Cornelio ka'an-de jíin Pedro. Te nì jukuiñi jíití-de nuu já'a Pedro. Te nì chíñú'ún-de chaa. ²⁶ Ko Pedro, nì xndúkuiñi-de Cornelio. Te nì ka'an-de: Ndukuiñi, chí ruu, suni chaa kúu-rí. Achí-de. ²⁷ Te kándatu'ún-de. Te nì kivi koyo-de. Te nì jiní Pedro ja ní kakutútú kuá'a ñayivi káxiukú-i iní ve'e. ²⁸ Te nì ka'an Pedro jíin ñayivi-ún: A kájiní-ní ja tú ío ley ja ñin chaa judío, ketá'an-de xí sá'a-de ñin visita nuu ñin chaa tú kúu judío. Ko Dios, nì stá'an-ya núu-ná ja tú ní ñin ñayivi chá'án, ñayivi kíni ío. ²⁹ Ja yúan, te nuu ní kana-ní xiní-ná, te vaj-ná, tú ní sájá'a iní-ná. Ja yúan jiká tu'ún-ná níi: Na sikí kúu ja ní kana-ní náá, áchí Pedro. ³⁰ Yúan-na te nì ka'an Cornelio: Vina ío kuun kivi nátu'un máa hora yá'a ío ndichá iní-ná. Te ka'uní aini kúu jikán ta'u-ná iní ve'e-ná. Te nì chaa ñin ndajá'a-yá nuu-ná. Te ndíi ncháa sa'ma ñú'un-ya. ³¹ Te nì ka'an-ya jíin-ná: Cornelio, a nì jiní Dios ndasa jikan ta'u-ro jíin já sá'a-ró caridad. ³² Núsáá te tájí-ró mozo ná kí'in ñuu Jope. Te kana-ró xiní ñin chaa kúu Simón ja nání-de Pedro, ná kí-de nuu-ro. Te chaa-ún, ncháa-de ve'e ñin chaa nání Simón curtidor. Te máa yú'u mar ncháa ve'e-de. Te chaa chaa-ún, te kastu'ún-de nuu-ro, áchí-ya jíin-ná. ³³ Súan nì kuu. Te nì tájí-ná mozo kujaa kana níi. Te va'a nì sá'a-ní ja ní chaa-ní. Te vina, taká-ná, ká'jin tútú-ná yá'a nuu Dios, nává'a kuni so'o-ná tu'un ka'an-ní, ndasa nì tá'ú Dios tiñu nuu-ní. Achí-de. ³⁴ Yúan-na te nì ka'an Pedro: Vina te nì jiní ndaa-ná ja Dios tú ncháa nuu-yá ñayivi. ³⁵ Chì nani ñayivi, nú káchiñú'ún-i-ya te kásatiñu va'a-i nuu-yá, te kúsi iní-ya jíin-i. ³⁶ Nì ka'an-ya jíin taká se'e Israel, nì kastu'ún-yá nuu-í ja máa Jesucristo já'a-ya tú'un ndéé iní-i. Te I'a yá'a kúu Jito'o taká-yo. ³⁷ Máá-ní, a kájiní tu'un-ní tu'un Jesucristo. Chì nì jani Juan tu'un jánducha, yúan-na te nì kejá'a tú'un-ya ondé ñuu Galilea, te nì jichá nuu níi ñuu Judea, ³⁸ ndasa nì ja'a Dios Espíritu Santo jíin fuerza nuu-yá. Te ndasa nì jika kuu ya ní sá'a-ya tiñu va'a, te nì nasáva'a-ya taká ñayivi tá'an tachí kíni. Chì Dios, nì chindéé ní chituu-ya Jesús ñuu Nazaret. ³⁹ Te máá-ná, nì kajiní-ná taká tiñu nì sá'a-ya iní ñuu Judea, jíin iní ñuu Jerusalén. Te nì kaja'ni-í-ya, nì kajata kaa-i-ya jiká ñin cruz. ⁴⁰ Ko I'a yá'a, nì nachaku-ya ní sá'a Dios kivi uní. Te nì ndenda ndijin-ya ní sá'a Dios. ⁴¹ Ko tú ní ndénda ndijin-ya núu taká ñayivi, chí máni nuu cháa ja á nì kaji Dios ja kúu-de testigo. Te testigo-ún kákuu-ná, chí nì kayee-ná staa nì kaji'i-ná nducha jíin-ya, nuu ní nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁴² Te nì tá'ú-yá tiñu nuu-ná jíná'an-ná ja ná káni-ná tu'un-ya núu taká ñayivi. Te ka'an ndaa-ná ja ní jani Dios máá-ya

kuu-ya juez nuu ñáyivi káichaku jíin núu ñáyivi ní kaji'i. ⁴³ Chi tu'un I'a yá'a nì kaka'an ndaa taká chaa nì kajani tu'un Dios onde sáá. Ja taká ñáyivi kándija nuu-yá, jíin sí'ví-yá koo tuká'nu inì nuu taká kuachi-i. Achí Pedro.

Ja ní jaa Espiritu Santo siki ñáyivi s'in naciòn

⁴⁴ Te nini ká'an Pedro taká tu'un yá'a, te nì chaa-ni Espiritu Santo siki taká ñáyivi káini so'o tu'un ká'an-de. ⁴⁵ Te chaa kákandija, ja ní jakoyo jíin Pedro, ja kákuu-de chaa nì kaxiti ndúu, nì kanaa iní-de kánde'é-de ja súni nì chaa Espiritu Santo siki ñáyivi s'in naciòn. ⁴⁶ Chi nì kajini so'o-de káka'an ñáyivi-ún s'in yu'u, te kánakana jaa-i Dios. ⁴⁷ Yúan-na te nì ka'an Pedro: Ndéja jasú kii nducha, náv'a ná kuánducha ñáyivi yá'a, chi nì chaa Espiritu Santo siki máa-i nátu'un siki máa-yó, áchí-de. ⁴⁸ Te nì tá'ú-de tíñu nuu-í jíná'an-i ja ná kuánducha-í jíin sí'ví máa Jító'o-yo Jesús. Yúan-na te nì kaka'an nda'ú-i jíin-de ja ná kéndoo-de jíin-i yaku kivi.

11

¹ Te chaa apóstol jíin taká ñani ká'jin ní ñúu Judea, nì kajini tu'un-de ja ñáyivi s'in naciòn, suni nì kajatá'ú-i tu'un Dios. ² Te nì ndaa Pedro kuano'on-dé ñuu Jerusalén. Te sava chaa nì kaxiti ndúu, nì kaka'an siki-dé. ³ Te nì kaka'an-de: Naja ní kivi-ró iní ve'e chaa tú ní kaxiti ndúu, te nì yee-ro stáa jíin-de, áchí. ⁴ Yúan-na te nì kejá'a Pedro nì jani káji-de tu'un nuu cháa-ún: ⁵ Nì kanchari ñuu Jope. Te nini jikán ta'u-rí, te nì skóto-ya rúu. Te nì jini-ri ñin bulto nátu'un ñin sa'ma kuitá já nú'ni ndíkúun punta. Te nì kuun vai onde nuu-rí ichi ándiví. ⁶ Te nì nde'é-rí. Te nì jini-ri ja iní-ún káñu'un kiti kúun ndá'a kájika nuu ñú'un yá'a, jíin kiti xaan, jíin kóo, jíin tísaa andiví. ⁷ Te nì jini so'o-ri ñin tu'un nì ka'an jíin-rí: Pedro, ndukuiñi, ka'ni-ro te kee-ro. Achí. ⁸ Te nì ka'an-ri: Ma kúu Táta, chí té kee-gá-ná kuñu chá'an ni kuñu ja tú ío ndoo. ⁹ Ko tu'un-ún nì ka'an tuku jíin-rí onde andiví: Ja ní sándoo Dios ma skúnání-ró kúñu chá'an. Achí. ¹⁰ Te suni súan nì ka'an uní vuelta. Yúan-na te nì ndaa bulto-ún kuano'on ichi ándiví. ¹¹ Yúan-na te suni hora-ún nì jakoyi uní mozo kánandúkú-i ruu. Te onde ñuu Cesarea nì ta'u tíñu nuu-í vai-i. Te nì jakoyi-i ve'e-ri. ¹² Te máa Espiritu, nì ka'an-ya jíin-rí ja má yú'ú-ri ki'in-ri jíin-i. Te suni nì kaja'an iñu ñani yá'a jíin-rí. Te nì kivi koyo-ri iní ve'e ñin chaa. ¹³ Te chaa-ún, nì jani-de tu'un nuu-rí, ná nì jini-de ñin ndajá'a ándiví kándij-ya iní ve'e-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Táji-ró mozo ná kí'in ñuu Jope te kana-ró xiní Simón, chaa nání Pedro, ná kii-de. ¹⁴ Te chaa-ún, kani-de tu'un nuu-ro ndasa kaku-ró onde jíin ní vé'e-ró, áchí-de jíin-rí. ¹⁵ Te nuu ní kejá'a-rí ká'an-ri, te nì chaa Espiritu Santo siki-í jíná'an-i suni nátu'un nì chaa-ya siki-yo já xnáñúu. ¹⁶ Yúan-na te nì nuku'un iní-ri tu'un nì ka'an máa Jító'o-yo: Jandáa jíin ndúcha skuánducha Juan. Ko róo, chí jíin Espiritu Santo kuánducha-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ¹⁷ Te nú suni nì ja'a Dios Espiritu-ya nú máa-i nátu'un nì ja'a-ya nú máa-yó, ja kákandija-yó nú máa Jító'o-yo Jesucristo, te ndé chaa kúu ruu ja kasú-ri nuu Dios núsáa. Achí Pedro. ¹⁸ Súan nì kajini so'o-de tu'un yá'a, te tuká ní káka'an-de. Te nì kanakana jaa-de Dios: Suni nì ja'a Dios tu'un ja ná nákani iní ñáyivi s'in naciòn náv'a kuchaku-i ní káni núsáa, áchí-de.

Tiku'ni kándija iní ñuu Antioquia

¹⁹ Te kiví ní kaja'ni-dé Esteban, nì kejá'á ní kachindikin-de-i. Te ñáyivi ní kajicha nuu kája'an nì jakoyo-i onde ñuu Fenicia, jín ñúu Chipre, jín iní ñuu Antioquía. Te tú nì ñin nuu ñáyivi ní kájani-i tu'un, chí máni nuu ñáyivi judío nì kajani-i tu'un-ya. ²⁰ Ko nì jo yaku cháa ñuu Chipre jín cháa ñuu Cirene jín ñáyivi ní kajicha-ún. Te cháa-ún, nì jakoyo-de ñuu Antioquía. Te nì kaka'an-de jín ñáyivi ñúu Grecia, nì kajani-de tu'un va'a máá Jító'o-yo Jesús nuu-í. ²¹ Te máá Jító'o-yo, nì chindéé ní chituu-ya-dé. Te nì kakandíja kua'a ñáyivi, te nì kanaxió káva iní-i nuu máá Jító'o-yo. ²² Te nì jicha tu'un yá'a. Te nì jini tu'un tikuní kándíja iní ñuu Jerusalén. Te nì katáji-i Bernabé kua'an-de onde ñuu Antioquía. ²³ Te Bernabé, nuu ní ja-a-de yúan, te nì jini-de ja lúu kua'an tu'un Dios. Te nì kusí iní-de. Te nì ka'an nì'in-de jín táká ñáyivi-ún ja jín iní jín añú-i ná skíkuu va'a-i tu'un máá Jító'o-yo, te ma náyu'ú-i. ²⁴ Chí Bernabé, cháa va'a kúu-de. Te nì kútú-de Espíritu Santo. Te kándíja va'a-de. Te nì kakandíja kua'a ñáyivi núu máá Jító'o-yo. ²⁵ Yúan-na te nì kenda Bernabé kua'an-de onde ñuu Tarso, kuanandúkú-de Saulo. Te nì nani'in-dé cháa-ún. Te ncháka-de cháa nì cháa-de ñuu Antioquía jín-de. ²⁶ Te ní-ni ñin kuia nì kanda tu'un-de yúan jín tikuní kándíja. Te nì kastá'an-de tu'un nuu kuá'a ñáyivi. Te cháa káskuá'a-ún, nì nakunání-de cristiano xnáñúú-gá iní ñuu Antioquía. ²⁷ Te cháa kájani tu'un Dios, suni kiví-ún nì kenda koyo-de ñuu Jerusalén kája'an-de onde ñuu Antioquía. ²⁸ Te nì ndukuiñi ñin tá'an-de nání-de Ágabo. Te nì kastu'un-de, nì sá'a Espíritu, ja kí ñin tama xáan ní ñáyivi. Te tama-ún, nì kii kiví ní tá'ú Claudio tiñu. ²⁹ Yúan-na te nì kanda tu'un cháa káskuá'a-ún ja chúndá'a-de yaku na jín kí'in nuu ñani-de kaxiukú iní ñuu Judea, ndasa kákanda ñin ñin-de kuá'a-de. ³⁰ Te súan nì kasá'a-de. Te nì katáji-de kua'an nuu cháa kákuu nuu, nì kajanchaka Bernabé jín Saulo.

12

Ndasa nì ja'ni-dé Jacobo

¹ Te suni kuia-ún nì katíin rey Herodes sava ñáyivi tikuní kándíja. Te nì sá'a ndíva'a-de jín-i. ² Te jín machete nì ja'ni-dé Jacobo, ñani Juan.

Ndasa nì kenda Pedro vekaa

³ Te nì jini-de ja súan nì kakusí iní cháa judío nì sá'a-de. Te suni nì katíin-de Pedro. Máá kiví-ún nì kuu viko státílá ja tú yí'i yujan ía. ⁴ Te nuu ní ñin-de Pedro, te nì chindee-de cháa vekaa. Te nì jani-de xia'un ñin soldado kándito-ún-de, chí kuní-de kiñi'in-de cháa stá'an-de nuu ñáyivi nú ná já'a viko Pascua. ⁵ Súan nì kuu ja kánde Pedro iní vekaa. Ko tikuní kándíja, nì'in nì kajikan ta'u-í ja'a Pedro nuu Dios. ⁶ Te jáni iní Herodes ja kiñi'in-de cháa nuu ñáyivi-ún núú. Te suni akuáa-ún kixí Pedro iní vekaa mañú úu soldado, nú'ni-de jín úu cadena. Te suni ká'in soldado yuxé'é kándito-ún vekaa. ⁷ Te sanaa-ní te nì ja-a ñin ndajá'a máá Tatá Dios. Te nì ndii ncháa iní vekaa. Te nì skákí'vi-ya Pedro, nì xndúko-ya-dé. Te nì ka'an-ya: Yachí nduko-ro, áchí-ya. Te cadena nú'ni nda'a-dé-ún, nì jungava-ni kua'an. ⁸ Te nì kachí ndajá'a-yá jín-de: Nachí'i chji-ro te nachí'i ndijan-ro, áchí-ya. Te súan nì sá'a-de. Te nì kachí tuku ndajá'a-yá jín-de: Kundii tikachí-ro te kundikin-ro rúu kí'on, áchí-ya. ⁹ Te nì kenda-ya. Te ndikín-de-ya kuá'an-de jín-ya. Te naún jini

máa-de ja jándaa kúu ja ní s'a ndajá'a-yá jíin-de, chí jáni iní-de in jáni kúu ja ní skóto-i-de. ¹⁰ Te nī kaja'a-de nuu ká'jin yukun in jíin yukun uu soldado ja kándito-ún-de. Te nī jakoyo-de yuxé'é kaa ja jito ichi yúñúy. Te yuxé'é-ún, nī nuña ii-ní máa. Te nī kenda koyo-de. Te nī kaja'a-de in ya'ya kaja'an-de. Yúan-na te nī kuxio-ni ndajá'a-yá nuu-dé kua'an-ya. ¹¹ Te Pedro, nī ndukájí iní-de, te nī ka'an máa-de: Vina te nī jiní ndaa-ri ja ní tájí máa Tatá Dios ndajá'a-yá nī kii, te nī nama-ya rúu iní nda'a Herodes jíin núu táká ñayivi judío ja ká'ni-í ruu kákuni-i, áchí-de. ¹² Te nuu ní jiní-de ja ní kaku ndija-de, te nī kee-de kua'an-de ve'e María náa Juan, cháa nání Marcos. Te yúan nī kanataka kua'a ñayivi kájikān ta'u-í. ¹³ Te nī ka'an Pedro ichi yúxé'é yatá ké'e. Te kua'an in sūchí sí'í nání-i Rode ja kúña-i yuxé'é núu. ¹⁴ Te sūchí-ún, nī nakuni-i tachí Pedro. Te ja kúsi iní-i tú ní júña-i yuxé'é-ún, chí jínu-i nī ndivi-i iní ve'e. Te nī kastú'ún-i ja kándij Pedro ichi yatá yúxé'é. ¹⁵ Te nī kaka'an jíin-i: Aa, kátachi-ro, áchí. Ko máa-i, nī'in ká'an-i ja máa-de kúu. Yúan-na te nī kaka'an: Añú-de kúu núsáa, áchí. ¹⁶ Ko Pedro, ví'í-gá kána-de. Yúan-na te nī kajuña-i. Te nī kajiní-i nuu-dé. Te nī kandakoto io-i. ¹⁷ Ko máa-de, nī s'a-de seña jíin ndá'a-dé ja ná kasú-i yu'u-í. Te nī kastú'ún-de ndasa nī kiñi'in máa Jito'o-yo-dé iní veka. Te nī ka'an-de: Kastú'ún táká tu'un ya'a nuu Jacobo jíin núu táká ñani-yo, áchí-de. Te nī kenda-de kua'an-de inga lugar. ¹⁸ Te nuu ní kundijin xian-ún, te nī kakuvaá téyí soldado ja tú ndénda Pedro. ¹⁹ Ko Herodes, nándúkú-de Pedro. Ko tú ní nání'in-dé cháa. Te nuu ní xndichí-de soldado jíná'an, te nī tá'ú-de tiñu ja ná kóngoyo kuu. Yúan-na te nī kenda-de iní ñuu Judea nī kuun-de kua'an-de ñuu Cesarea. Te nī kendoo-de yúan.

Ja niji'i Herodes

²⁰ Te nī kití xaān iní Herodes nī jito-de ñayivi núu Tiro jíin ñayivi núu Sidón. Ko ñayivi-ún, nī katau-i vai-i nuu-dé. Te nī kakundéé-i nī kaská'an-i Blasto cháa kúñá'nu jatiñu nuu rey. Te nī kajikan-i paz. Chi taká máa-i, káñi'in-í ja kayee-í onde ñu'un Herodes. ²¹ Te nī teta'an Herodes in kivi. Te nī nuku'un-de sa'ma rey máa-de. Te nī nungoo-de mesa tá'ú-de tiñu. Te nī ka'an-de in tu'un nuu-í. ²² Te ñayivi-ún, nī kaka'an jaa-i: Tu'un Dios kúu ya'á vii, nasu tú'un cháa kúu. Achí-i. ²³ Te in ndajá'a máa Tatá Dios, nī stují-ni-ya-dé te nī kayaji tindákú-de, te nī jii-ni-de, chí nī sávixi-ni-de máa-de, lugar ja nákana jaa-de Dios. ²⁴ Te tu'un máa Tatá Dios, ví'í-gá nī ndea, te ví'í-gá nī jicha nuu kua'an. ²⁵ Te Bernabé jíin Saulo, nī kaskikuu-de tiñu nī kaja'an-de iní ñuu Jerusalén. Te nī kanaxió káva-de káno'on-de. Te nī jaka-de Juan cháa nání Marcos kua'an-de jíin-de.

13

Ja ní katájí-i Saulo jíin Bernabé s'a Espiritu Santo

¹ Te iní tiku'ní kándija iní ñuu Antioquia nī ka'io cháa jáni tu'un Dios jíin cháa kástá'an tu'un-ya. Te káinání-de Bernabé, Simón ja nání Niger, Lucio ñuu Cirene, jíin Manaén cháa nī ja'nu jíin Herodes gobernador, jíin Saulo. ² Te nini káchiñú'ún cháa yá'a nuu máa Jito'o-yo te kásá'a ndicha-de iní-de, te nī ka'an máa Espiritu Santo: Vina te kuní-ri ja sásin-ró Bernabé jíin Saulo ná kí'in-de in tiñu, chí ja yúan ní teta'an-ri-de jíná'an-de. ³ Yúan-na te ndicha iní-de nī kajikan ta'u-dé. Te nī kaxndéé-de nda'a-dé xiní cháa-ún. Te nī katájí-de cháa kaja'an-de. ⁴ Te máa-de, kua'an-de nī s'a

Espíritu Santo, ni kuun-de kája'an-de ñuu Seleucia. Te yúan ni kivi koyo-de barco te kua'an-de onde isla Chipre. ⁵ Te ni jakoyo-de ñuu Salamina. Te ni kajani-de tu'un Dios ini ve'e sinagoga chaá judío. Te jika Juan jín-de, játiñu nuu-dé.

Ja ní ndukuáa cháa ñavá'a

⁶ Te ni kaja'a-de ini ní isla-ún. Te ni jakoyo-de ñuu Pafos. Te yúan ni kajini-de nuu ñn chaá ñavá'a nání Barjesús. Chaá judío kúu-de, te jáni-de tu'un tú'ún. ⁷ Te chaá-ún, ni sátiñu-de nuu gobernador Sergio Paulo. Te gobernador, chaá ndichí kúu-de. Te ni kana-de xini Bernabé jín Saulo, ja kúni ná'in-de tu'un Dios kuní-de. ⁸ Ko Elimas, chaá ñavá'a-ún (chi súan kuní ka'an sí'ví-de), jasú-de nuu Saulo jín núu Bernabé, chi ndúkú ndéé-de sáká núu-de nává'a ma kándija gobernador. ⁹ Yúan-na te Saulo, ja súni nání-de Pablo, ni kútú-de Espíritu Santo. Te ni ndé'é-de nuu cháa-ún. ¹⁰ Te ni ka'an-de: Chaá sá'a tiñu chá'án xndá'ú ñá'án kúu-ró. Se'e kui'na já jito u'u taká tiñu ndaa kúu-ró. Naja máni sáyo'o-ro íchi ndóo máa Jító'o-yo. ¹¹ Te máa Jító'o-yo, xndó'o-ya róo vina. Te kukuáa-ro, ma kuni-ga-ro ndikandii yaku kivi. Achí Pablo. Te ni kuña-ni nuu-dé. Te kindá'a kí'in íu-de jiku-de, ndúkú-de ndéja ñn nda'a-dé skáka-de. ¹² Yúan-na te gobernador, ni jini-de ja súan ni kuu, te ni kandija-de. Te náa-ná ini-de jini so'o-de tu'un máa Jító'o-yo.

Ja ní kajani Pablo tu'un ini ñuu Antioquía

¹³ Yúan-na te Pablo jín tá'an-de-ún, ni kenda koyo-de ñuu Pafos. Te jín barco ni jakoyo-de ndañuu Perge ñuu Panfilia. Te yúan ni kusñn Juan kuano'on-dé ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te máa-de, ni kaja'a-de ñuu Perge kája'an-de. Te ni jakoyo-de ñuu Antioquía ndañuu Pisidia. Te ni kivi koyo-de ini ve'e sinagoga ñn kivi ndétatú. Te ni kajungoo-de. ¹⁵ Te nuu ní kuu ní ka'u tutu ley jín tutu chaá ni kajani tu'un Dios onde sáa, yúan-na te chaá kakuñá'nu ini ve'e sinagoga, ni kákana-de xini cháa-ún: Nani jíná'an-ní, nú káñava'a-ní yaku tu'un kani-ní nuu taká ñayivi yá'a, te ka'an ndéé-ní jín-i, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te ni ndukuiñi Pablo, ni sá'a-de seña jín ndá'a-dé ja ná kúná'in ñáyivi-ún, te ni ka'an-de: Róo chaá ñuu Israel, róo chaá káchiñú'ún Dios, kuni ná'in jíná'an-ró. ¹⁷ Máa Dios ñayivi Israel, ni kaji-ya táa-yo jíná'an-de. Te nini kaxiukú tatú-de ini ñuu Egipto ni kakuu jínú'ún-ga-de ni sá'a-ya. Yúan-na te jín fuerza máa-yá ni kiñi'in-ya-í ini ñuu-ún kája'an-i. ¹⁸ Yúan-na te ni ndito-ya-í onde nuu ñu'un té'é natu'un uu xiko kuia. ¹⁹ Te ni xnáa-yá usia nación ini ñuu Canaán. Te ni saka-yá ñu'un ñúu-ún nuu-í. ²⁰ Te ni kuu-ga kivi natu'un kuun ciento uu xiko uxí kuia. Te ni ja'a-ya cháa ni kakuu juez nuu-í onde kivi ní kenda Samuel chaá ni jani tu'un-ya. ²¹ Yúan-na te ni kajikan-i ñn rey. Te Dios, ni ja'a-ya Saúl nuu-í ni tá'ú-de tiñu uu xiko kuia. Te Saúl, tata Benjamín, se'e Cis ni kuu-de. ²² Te ni kuxio Saúl. Te ni nakani-ya David ni kuu-de rey nuu-í. Te ni ka'an ndaa-ya tú'un-de: A ni jini-ri David se'e Isaí ja ñn chaá jándatu va'a nuu-ri kúu-de. Te skíkuu-de taká tiñu játa'an ini-ri, áchí-ya. ²³ Te Dios, chi tata yá'a ni jani-ya Jesús ja náma-ya ñayivi Israel natu'un ni keyu'u-yá. ²⁴ Te ná té chá'an-ga kii-ya te ni jani Juan tu'un jánducha jín tú'un nakani ini nuu taká ñayivi Israel. ²⁵ Te nuu á yani xndí'i Juan tiñu sá'a-de te ni ka'an-de: Ndé chaá kúu-ri kajani ini-ro. Nasu I'a-ún kúu-ri, ko kuni so'o va'a-ró: Ichi yata-rí vai ñn I'a ja tú kúñá'nu-ri ndáj-ri ñii yí'i ndijan-yá.

Achí-de. ²⁶ Ñāni jíná'an-ró, taká róo tata Abraham jín róo ja káandatu nuu Dios, nuu máa-ró ní táji-yá tu'un yá'a vai ja náma-ya róo. ²⁷ Chi taká ñayivi ñūu Jerusalén jín taká chaā kakuñá'nu nuu-í, tú ní kánakuni-i nuu-yá. Te nī kandonda-i siki-yá. Te sūan nī kašíkūu-i tu'un nī kaka'an chaā nī kajani tu'un Dios onde sáa, vaša a nī kajini ná'in-i tu'un-ún ndita'an kivi ndetaťú. ²⁸ Vaša tú ní káni'in-í nī ñn kuachi siki-yá ja kúu-ya, ko nī kaka'an nī'in-i jín Pilato ja ná kúu-ya. ²⁹ Te nuu ní skíkuu taká tu'un yóso siki-yá nuu tutú, te nī kašnūu-i-ya jiká cruz. Te nī kačindee-i-ya iní ñn ve'e añú. ³⁰ Ko nī nachaku-ya má'ñú ndíyi nī sá'a Dios. ³¹ Te kua'a kivi ní ndenda ndijin-ya núu ñayivi ní kaķaa kaja'an jín-yá onde ñūu Galilea te onde ñūu Jerusalén. Te ñayivi-ún kakuu ja kájani ndaa tu'un-ya núu sava-ga-i. ³² Te ruu, kájani-ri tu'un va'a yá'a nuu-ro ja sūan nī keyu'u-yá nuu táa-yo. ³³ Te tu'un-ún nī skíkuu Dios jín máa-yó ja kakuu-yó sé'e-de. Chi nī naschakú-ya Jesús. Chi sūan ká'an Salmo uu: Se'e-ri kúu-ró, te ruu kúu Táa-ro vīna, áchí. ³⁴ Te nī naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi náva'a ma té'yu kuti-yá, te nī ka'an Dios: Skíkuu ná'in-ri jín taká tu'un va'a nī keyu'u-ri nuu David, áchí. ³⁵ Ja yúan sūni sūan ká'an inga tutu: Té'yu Se'e i-í-ní, chi ma kuá'a-ní tu'un, áchí. ³⁶ Chi David, nī jatíñu-de nuu Dios, nī sá'a-de ja kuní máa-yá. Te nī jínu kuia-de, te nī ji'i-de. Te nī yuji-de ma'ñú táa-de. Te nī te'yu ndija-de. ³⁷ Ko I'a nī naschakú Dios, tú ní té'yu kuti-yá. ³⁸ Ñāni jíná'an-ró, ná kástu'ún-ri nuu-ro, ja I'a yá'a nī kastu'ún-yá nuu-ro ja sá'a-ya táká'nu iní-ya núu taká kuachi-ró. ³⁹ Chi nú ndé chaā kándija-de nuu I'a yá'a, te nda'va-ya taká kuachi-de ja tú ní kúu nda'va máa-de jín ley Moisés. ⁴⁰ Koto va'a-ró máa-ró jíná'an-ró, náva'a ma kí siki-ro taká tu'un yóso núu tutu chaā nī kajani tu'un Dios, sūan: ⁴¹ Taká róo ñayivi kásákátá, ná ndé'é vá'a-ró, te ná kée nuu-ro ndé'é-ró, te kuu-ro. Chi ma'ñú máa-ró sá'a-ri ñn tiñu ja má kándija kuti-ro vaša ná káni sava-ga ñayivi tu'un-ún nuu-ro. Achí. ⁴² Te nī ndenda koyo-de iní ve'e sinagoga chaā judío. Te ñayivi sūn nación, nī kaka'an nda'ú-i jín-de ja inga kivi ndetaťú kani tuku-de tu'un yá'a nuu-í. ⁴³ Te nī jicha ñayivi-ún kaja'an-i. Te ñayivi judío jín ñayivi ní naķi'in sé'é judío ja kachiñu'ún-i nuu Dios, tñi-i nī kandikin-i Pablo jín Bernabé kaja'an-i jín-de. Te nī kandatú'ún-de jín-i kaka'an-de jín-i ja ná kúndij nī'in-i jín tú'un luu Dios. ⁴⁴ Te kivi ndetaťú inga semana, nátu'un ndivii ñayivi ñūu-ún, nī kaķutúťú-i ja kúni ná'in-i tu'un Dios. ⁴⁵ Ko chaā judío, nī kajini-de nuu ñayivi kuá'a-ún, te nī kaķukuásún iní-de. Te nī kaka'an-de siki tú'un nī ka'an Pablo, te nī kaka'an ndiva'a-de. Achí-de ja tú ío ndaa tu'un-ún. ⁴⁶ Yúan-na te Pablo jín Bernabé nī kaka'an nī'in-de: Kánúú ja xná'an-ga nuu máa-ró káni-ri tu'un Dios. Ko a nī kašájá'a iní-ro núu, te kuachi máa-ró kúu ja má nī'in-ro tú'un kuchaku-ro ñí káni. Vīna te chaxio-ri máa-ri kikařtu'ún-ri nuu ñayivi sūn nación. ⁴⁷ Chi nī tá'ú máá Jító'o-yo tiñu nuu-ri jíná'an-ri sūan: Nī jani-ri róo ja stúun-ro núu ñayivi sūn nación, te kani-ró tú'un nuu ñayivi ñí ñúyivi ja náma-ri-i jíná'an-i, áchí-ya. ⁴⁸ Te ñayivi sūn nación-ún, nī kajini so'o-i tu'un yá'a. Te nī kaķusii xaán iní-i. Te nī kaņakana jaa-i tu'un máá Jító'o-yo. Te taká ñayivi ní teta'an Dios ja ná kúchaku-i ñí káni, nī kaķandija-i. ⁴⁹ Te tu'un máá Jító'o-yo, nī jicha nuu kua'an ñí taká ndañúu yúan. ⁵⁰ Te iní ñūu-ún kaxiukú ñá'an ndaa ja káandatu-ña núu Dios. Ko chaā judío, nī kaķá'an-de-ña jín cháa kakuñá'nu jian. Te nī kačindikin-ña Pablo jín

Bernabé, te *n̄i* *kaskúnu-ña-dé* *kája'an-de*. ⁵¹ Te *máá-de*, *n̄i* *kaskóyo-de* *tikacha* *ñú'un* *in̄i* *ja'a-dé* *sik̄i* *máá-i*. Te *n̄i* *jakoyo-de* *ñuu* *Iconio*. ⁵² Te *chaa* *káskuá'a-ún*, *n̄i* *kakútú-de* *Espíritu Santo*. Te *kákusi* *xáan* *in̄i-de*.

14

Ja ní kajinu-de in̄i ñuu Iconio

¹ Te *ñuu* *Iconio* *n̄i* *kiv̄i* *koyo-de* *in̄i* *ve'e* *sinagoga* *chaa* *judio*. Te *n̄i* *jani* *téyí-de* *t̄un*. Te *n̄i* *kakandija* *kua'a* *ñáyiv̄i* *judío*. Te *suni* *súan* *n̄i* *kakandija* *kua'a* *ñáyiv̄i* *ñuu* *Grecia*. ² Ko *chaa* *judío* *ja* *tú* *ní* *kakandija*, *jín* *tú'un* *tú'ún* *n̄i* *kaská'an* *téyí-de* *ñáyiv̄i* *sín* *nación*. *Yúan* *ní* *kaka'an* *nchaa-i* *táká* *ñani*. ³ Te *n̄i* *kakendoo-de* *yúan* *kua'a* *kiv̄i*. Te *jín* *máá* *Jító'o-yo*, *n̄i* *chundéé* *in̄i-de*, *n̄i* *kaka'an* *n̄i'in-de* *t̄un*. Te *máá-yá*, *n̄i* *stá'an-ya* *já* *ió* *ndaá* *t̄un* *v̄a'a*, *ch̄i* *ñúkúún* *ní* *ja'a-ya* *tú'un* *luu* *ió* *in̄i* *máá-yá*, *ja* *ní* *kasá'a-de* *tun̄i* *jín* *tíñu* *ñá'nu*. ⁴ Te *ñáyiv̄i* *ñuu-ún*, *n̄i* *kasásín-i* *máá-i* *sava-i* *n̄i* *kandujín-i* *jín* *cháa* *judío*, *te* *sava-ga-i* *n̄i* *kandujín-i* *jín* *cháa* *apóstol*. ⁵ Te *ñáyiv̄i* *judío* *jín* *ñáyiv̄i* *sín* *nación*, *ñn* *ká'nu* *n̄i* *kándonda-i* *jín* *cháa* *kákuñá'nu* *nuu-í* *náv̄a'a* *kuá'a-i* *tuka* *nuu* *apóstol*, *te* *kuá'a-i* *yuu* *xiní-dé*. ⁶ Te *n̄i* *kajuku'un* *in̄i-de*. Te *n̄i* *kajinu-de* *kája'an-de* *onde* *ñuu* *Listra* *jín* *ñuu* *Derbe*, *ndañuu* *Licaonia*, *jín* *táká* *ñuu* *ká'jo* *yani* *yúan*. ⁷ Te *yúan* *n̄i* *kajani-de* *t̄un* *v̄a'a-ya*.

Ja ní kajoto-i yuu xiní Pablo

⁸ Te *yúan* *kánchaa* *ñn* *chaa* *ñuu* *Listra* *ja* *tú* *ió* *fuerza* *ja'a-dé*. Te *káa* *rengo-de* *onde* *kiv̄i* *ní* *kaku-de*, *ja* *té* *cha'an-ga* *kaka* *kuti-dé*. ⁹ *Chaa* *yá'a*, *n̄i* *jini* *só'o-de* *ká'an* *Pablo*. Te *n̄i* *nde'é* *Pablo* *nuu* *cháa-ún*. Te *n̄i* *jini-de* *ja* *kándija* *v̄a'a* *chaa-ún* *ja* *ndúva'a-de*. ¹⁰ Te *n̄i* *ka'an* *jaa-de* *jín* *cháa-ún*: *Ndukuiñi* *te* *kundi-ro*, *áchí-de*. Te *n̄i* *kanda-ni-de*, *te* *n̄i* *jika* *kuu-de*. ¹¹ Te *n̄i* *kajini* *ñáyiv̄i-ún* *tíñu* *n̄i* *sá'a* *Pablo*. Te *n̄i* *kaka'an* *jaa-i* *jín* *yú'u* *máá* *ñuu* *Licaonia*: *N̄i* *kuun* *I'a*, *n̄i* *chakoyo* *nuu-yo*, *kájika* *kuu* *nátu'un* *chaa* *vidáa*, *áchí-i*. ¹² Te *Bernabé*, *n̄i* *kaskúnání-i-de* *i'a* *Júpiter*. Te *Pablo* *n̄i* *kaskúnání-i-de* *i'a* *Mercurio*, *ch̄i* *Pablo* *kúu* *chaa* *jáni* *t̄un*. ¹³ Te *yuñuu-ún* *kánchaa* *viñu'un* *Júpiter*. Te *máá* *sutú* *viñu'un-ún*, *n̄i* *kenda-de* *vai* *nchaka-de* *xndik̄i* *jín* *itá* *onde* *yuxé'é* *ñuu*. Te *máá-de* *jín* *ñáyiv̄i*, *ka'ni-dé* *xndik̄i* *te* *soko-dé-ti* *núu* *Bernabé* *jín* *Pablo* *kákun̄i-de* *núu*. ¹⁴ Te *Bernabé* *jín* *Pablo*, *chaa* *kákuu* *apóstol*, *n̄i* *kajini* *t̄un-de* *t̄un-ún*. Te *n̄i* *kandátá-de* *su'nu-dé*. Te *n̄i* *kendava-de* *n̄i* *kiv̄i* *koyo-de* *m̄a'ñu* *ñáyiv̄i* *kuá'a-ún*. Te *n̄i* *kakana* *kó'ó-de*: ¹⁵ *Hombre*, *naja* *kasá'a-ró* *súan*. *Ch̄i* *ruu*, *suni* *chaa* *kákuu-ri* *nátu'un* *máá-ró*. Te *kákastu'un-ri* *nuu-ro*, *m̄a* *sá'a-ga-ro* *tíñu* *sáni* *yá'a*, *ch̄i* *sua* *ná* *chíñú-ún-ró* *máá* *Dios*, *I'a* *chakú*, *I'a* *n̄i* *sá'a* *andív̄i* *jín* *ñuyiv̄i* *jín* *ndúcha* *mar* *jín* *táká-ga* *ndatíñu* *ññ* *ká'nu*. ¹⁶ Te *onde* *aná'an* *ní* *ja'a-ya* *tú'un* *ja* *sá'a* *táká* *ñáyiv̄i* *tíñu* *kákun̄i* *máá-i*. ¹⁷ Ko *stá'an* *ndaá-ya* *já* *ió-ya*, *ch̄i* *sá'a-ya* *tíñu* *v̄a'a* *nuu-yo*. *Skúun-ya* *sau* *íchi* *andív̄i*. Te *bueno* *kée* *itu-yo* *sá'a-ya*. Te *já'a-ya* *stáa* *kée-yo*. Te *kákusi* *in̄i-yo* *sá'a-ya*. *Achí-de*. ¹⁸ Te *v̄asa* *súan* *n̄i* *kaka'an-de*, *ko* *xaán* *ú'u* *n̄i* *kajasu-de* *nuu* *ñáyiv̄i-ún* *náv̄a'a* *tú* *soko-í* *kiti-ún* *nuu-dé*. ¹⁹ *Yúan-na* *te* *n̄i* *chakoyo* *yaku* *chaa* *judío* *ñuu* *Antioquia* *jín* *ñuu* *Iconio*. Te *n̄i* *kaská'an* *ñáyiv̄i* *kuá'a-ún*. Te *n̄i* *kaja'a-i* *yuu* *xiní* *Pablo*. Te *n̄i* *kaskána-i-de* *yuñuu-ún*, *n̄i* *kajani* *in̄i* *ja* *ní* *ji'i-de*. ²⁰ Ko *n̄i* *kajikó* *ndúu* *chaa* *káskuá'a-ún* *nuu-dé*. Te *n̄i* *ndukoo-de*. Te *n̄i*

ndiví-de iní ñuu. Ko inga kivi te ni ki'in-de ichi kuá'an-de jín Bernabé onde ñuu Derbe.

Ja káno'on tuku-de ñuu Antioquia

²¹ Te iní ñuu-ún ni kajani-de tu'un va'a. Te ni skándija-de kua'a ñáyivi. Te káno'on tuku-de ñuu Listra jín ñuu Iconio jín ñuu Antioquia. ²² Te ni kayija-ga iní chaá káskuá'a yúan ni kasá'a-de. Te ni kaka'an ni'in-de jín cháa-ún ja ná kúkuu-ga-de kandija va'a-de. Te káka'an-de ja níni kí kua'a túndó'o siki-yo te vásá kivi-yó iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²³ Te ni kajani-de chaá kákuu nuu ná kóto ndita'an tiku'ni kákandija. Te ni kajikan ta'u ndichá-de ja'a cháa-ún nuu máá Jító'o-yo, chi nuu máá-yá kákandija-de. ²⁴ Te ni kaja'a-de ichi ñuu Pisidia kua'an-de. Te ni najakoyo-de ñuu Panfilia. ²⁵ Te ni kajani-de tu'un iní ñuu Perge. Te ni nuu-de ni jakoyo-de ñuu Atalia. ²⁶ Te yúan ni kenda-de. Te jín barco kaja'an-de ñuu Antioquia nuu onde xnáñúú ní kájukan ta'u ñáyivi núu Dios ja'a-dé ja ná chindéé chítuu-ya-dé jín tíñu ja á ni kasíjínu-de. ²⁷ Te nuu ní najakoyo-de yúan, te ni nastútú-de tiku'ni kándija. Te ni kajani-de tu'un ná ñá'nu tiñu ni sá'a Dios jín-de, chi bueno ni ja'a-ya tú'un ja ná kándija ñáyivi sijn nación jíná'an-i. ²⁸ Te ni kakendoo-de yúan kua'a kivi jín cháa káskuá'a-ún.

15

Junta apóstol iní ñuu Jerusalén

¹ Yúan-na te ichi ñuu Judea ni kikoyo yaku chaá, te ni kastá'an-de nuu táká ñani: Nú tú xiti ndúu-ro nátu'un ká'an ley Moisés, te ma káku kuti-ro, áchí-de. ² Te yúan ní kuaa. Te Pablo jín Bernabé, ni kastátá'an téyíi-de jín cháa-ún. Te ni kundaá tu'un ja kingoyo Pablo jín Bernabé jín sáva-ga chaá ñuu Jerusalén. Te yúan ndatu'ún-de jín cháa apóstol jín cháa kákuu nuu siki tú'un yá'a. ³ Yúan-na te tiku'ni kándija-ún, ni kanakuatá'ú-i nuu-dé. Te ni kaja'a-de kaja'an-de ichi ñuu Fenicia jín ichi ñuu Samaria, kájani-de tu'un ndasa ni kakandija ñáyivi sijn nación. Te xaan ní kakusi iní taká ñani. ⁴ Te ni jakoyo-de iní ñuu Jerusalén. Te tiku'ni kándija yúan, jín cháa apóstol, jín cháa kákuu nuu, ni kajatá'ú-de chaá. Te ni kajani-de taká tu'un ndasa ni sá'a Dios jín-de. ⁵ Ko sava chaá fariseo ja kákandija, ni ndukuiñi. Te ni kaka'an: Jínu ñu'ún ja xiti ndúu-i te tá'ú-yó tiñu nuu-í ja ná kuándatu-i nuu ley Moisés, áchí. ⁶ Te ni kandutútú taká chaá apóstol jín taká chaá kákuu nuu náva'a ndatu'ún-de, te sánda-de siki tú'un yá'a. ⁷ Te nuu ní jinu ni kastátá'an téyíi-de, te ni ndukuiñi Pedro, te ni ka'an-de: Ñani, a kájiní va'a máá-ró ja onde sáa ní kaji Dios ruu náva'a kani-ri tu'un va'a-ya núu ñáyivi sijn nación te kándi-i jíná'an-i. ⁸ Te Dios ja jini-ya iní añú-i, ni stá'an-ya ja ní jatá'ú-yá-i, chi ni ja'a-ya Espiritu Santo nuu-í jíná'an-i nátu'un ni ja'a-ya núu máá-yó. ⁹ Te tú ní sásijn-ya yóo jín-i, chi suni ni kakandija-i te ni sándoo-ya añú-i. ¹⁰ Te vina naja kájito nchaá-ro Dios núsáa, chi káxndéé-ró ñn yugo xiní cháa káskuá'a yá'a, te ni ndiyi táa-yo jíná'an-de te ni máá-yó, tú ní kákanda-yó kúndiso-yó. ¹¹ Chi kákandija-yó já Jító'o-yo Jesús kúndá'ú iní-ya yóo, te yúan náma-ya yóo. Te suni súan nama-ya máa-i. Achí-de. ¹² Yúan-na te chaá kua'a-ún, ni kakuná'in-de. Te ni kajini ná'in-de tu'un kaka'an Pablo jín Bernabé ná taká tiñu ñá'nu jín taká tuni ni sá'a Dios jín-de ja ní kasá'a máa-de nuu ñáyivi sijn nación. ¹³ Te nuu ní kakuná'in-de, te ni chíso

Jacobo tu'un: Ñani jíná'an-ró, kuni so'o tu'un ná ká'an-ri: ¹⁴ Simón, ni jani-de tu'un ja onde xnáñúú ní ja'a Dios tu'un nuu ñáyivi sîn nación ja ná kúndiso-i sí'ví-yá. ¹⁵ Te tu'un yá'a, ñ núu-ni káka'an jín táká cháa ni kajani tu'un Dios onde sáá nátu'un yóso tú'un-de nuu tutú: ¹⁶ Te vásá ncháa-ri nasáva'a-ri ve'e David ja ní ndua. Te nachutá'an-ri ja ní tanu, te ndukani jáá-rí kundij, ¹⁷ nává'a taká-ga cháa jín táká ñáyivi sîn nación ja kúnáni-i jín sí'ví-rí, ná nándúkú-i máá Tatá Dios, áchí máá l'a sá'a taká tíñu yá'a. ¹⁸ Te onde kiví ní jungoo ñuyivi stá'an-ya tíñu yá'a nuu ñáyivi. ¹⁹ Ja yúan jáni iní-ri ja ná tú kasu-yo núu ñáyivi sîn nación ja kánaxió káva iní-i nuu Dios, ²⁰ chí sua ná cháa-yó carta kí'in nuu-í ja ná kúnu-i koto-i ndatíñu ja kúchá'án sá'a ndoso, te ma káka téné-i, te ma kée-í niñi, ni kuñu kiti ní kuá'ñá. ²¹ Chí onde aná'án ká'io cháa jáni tu'un Moisés ndita'an kiví ndetátú iní ve'e sinagoga ndita'an nuu. Achí Jacobo. ²² Yúan-na te ni kakunda iní cháa apóstol, jín cháa kákuu nuu, jín ndívii tíku'ni kándija. Te ni kakaji máá-de sava cháa kingoyo jín Pablo jín Bernabé onde nuu Antioquía. Te cháa ni kakaji-de-ún, kákuu Judas ja nání-de inga sí'ví Barsabás, jín Silas. Te kákuñá'nu-de nuu táká ñani. ²³ Te cháa-ún, ndíso-de carta yá'a: Máá-rí kákuu cháa apóstol, jín táká cháa kákuu nuu, jín táká ñani-yo. Te káchaa-ri tu'un yá'a nuu róó, ñáni, ñáyivi sîn nación ja káxiukú-ró iní nuu Antioquía jín nuu Siria jín nuu Cilicia. Sándéé iní-ro jíná'an-ró. ²⁴ Ni kajani tu'un-ri ja ní kenda koyo sava cháa yá'a, te kásáká núu-de iní-ro jín tú'un káka'an-de. Te ni kakuxí iní-ro. Chí kátá'ú-de tíñu ja xití ndúu-ro, jín ja kuándatu-ro núu ley, kuní-de. Ko ruu, tú ní kátájí-rí cháa-ún ja-de nuu-ro. ²⁵ Te ni kasánda-ri, chí ñn-na ni naketá'an iní-ri. Te ni kakaji-ri cháa tájí-rí ja nuu-ro jín ñani-yo Bernabé jín Pablo. ²⁶ Cháa yá'a, a kájataña-a-de máá-de nuu túndó'o, vasa ná kúu-de ja síkí Jító'o-yo Jesucristo. ²⁷ Núsáá te tájí-rí Judas jín Silas ja-de nuu-ro. Te cháa-ún, suni ñn-ni tu'un kastú'ún-de nuu-ro jíná'an-ró. ²⁸ Chí máá-rí jín Espiritu Santo, kájani iní-ri ja má xndée-ri ní ñn tíñu ve'e síkí-ro, chí máá-ni tíñu kánúú yá'a. ²⁹ Ma káji-gá-ro ndatíñu ja á ni soko núu ndosó, ní niñi, ní kiti kuá'ñá, te ma káka téné-ró. Nú ndí'i taká ya'á xnáa-ro, te bueno skíkuu-ró nú súan. A ni ka'an-yo núsáá. Achí. ³⁰ Yúan-na te cháa kája'an-ún, ni kakuuun-de kua'an-de nuu Antioquía. Te ni kastútú-de ñáyivi kuá'a. Te ni kaja'a-de carta-ún nuu-í. ³¹ Te ni kaka'u-i carta-ún. Te ni kakusi iní-i jín tú'un ndéé iní ja ndíso carta-ún. ³² Te Judas jín Silas, suni cháa kájani tu'un Dios kákuu-de. Te jín kuá'a tú'un ni kaka'an ni'in-de jín táká ñani-ún. Te ni kayija-ga iní-i ni kasá'a-de. ³³ Te ni kakendoo-de yúan kua'a kiví. Yúan-na te ñani yúan, ni kanachu'un íchí-i-de káno'on-de nuu apóstol. Te ni kuná'in-ni tu'un-ún. ³⁴ Ko Silas, ni jata'an iní-de ja kéndoo-de yúan. ³⁵ Te Pablo jín Bernabé, ni kakendoo-de iní nuu Antioquía. Te jín sáva-ga cháa ni kastá'an-de tu'un ni kajani-de tu'un máá Jító'o-yo.

Ja ní kusîn Pablo jín Bernabé

³⁶ Te ni kuu-ga kiví. Te ni kachí Pablo jín Bernabé: Vina te kindé'é-yó táká ñani-yo ndita'an nuu ja ní kajani-yó tú'un máá Jító'o-yo núu-í, ná ndéó ndasa kákuu-i. Achí-de. ³⁷ Te Bernabé, kuní-de ja kúnchaka-de Juan, cháa nání Marcos. ³⁸ Ko tú ní jata'an iní Pablo ja kí'in cháa-ún jín-de, chí onde nuu Panfilia ni kusîn Juan nuu Pablo jín Bernabé, te tú ní kuní-de

kukuu-de jíin-de jíin tíñu. ³⁹ Te n̄i k̄astátá'an téyí-de siki Juan. Te n̄i k̄akus̄in-de. Te Bernabé, n̄i jaka-de Marcos, kua'an jíin-de jíin barco onde ñuu Chipre. ⁴⁰ Te Pablo, n̄i kaji-de Silas, kua'an jíin-de. Te n̄i kanakuatá'ú táká ñani nuu-dé. Te n̄i kajikan ta'u-í ja'a Pablo ja ná chindéé chítuu-ya-dé. ⁴¹ Te n̄i jika kuu-de ñí ñuu Siria jíin ñí ñuu Cilicia. Te tiku'n̄i kákandija yúan, n̄i kayija-ga in̄i-i n̄i sá'a-de.

16

Ja ní kaji Pablo Timoteo

¹ Yúan-na te vása ní ja'a Pablo ñuu Derbe jíin ñuu Listra. Yúan ío ñin cháa súchí skuá'a nání Timoteo. Se'e yíi ñin ña'an judía kúu-i. Te ña'an kándija va'a kúu máá-ña. Ko táa-i kúu cháa ñuu Grecia. ² Te taká ñani in̄i ñuu Listra jíin in̄i ñuu Iconio, n̄i kaka'an-de ja cháa va'a kúu-i. ³ Te Pablo, kuní-de kunchaka-de cháa súchí yá'a ki'in-i jíin-de. Te n̄i jaka-de-i. Te n̄i xiti ndúu-de-i kuachi ja ká'in cháa judío yúan, chi ndi'i-de, a kájin̄i-de ja cháa ñuu Grecia kúu táa-i. ⁴ Te kája'an-de taká ñuu. Te n̄i kastá'an-de tu'un n̄i katá'ú tíñu cháa apóstol jíin cháa kákuu nuu in̄i ñuu Jerusalén. Te n̄i kaka'an-de ja ná kuándatu-í tu'un-ún. ⁵ Te tiku'n̄i kákandija, n̄i kayija-ga in̄i-i. Te n̄i ndea kua'a-gá-i ndita'an kivi.

Ja kája'an-de ñuu Macedonia n̄i sá'a jani

⁶ Te n̄i kaja'a-de ichi ñuu Frigia ndañuu Galacia kua'an-de. Te n̄i jasu Espiritu Santo nuu-dé ja má káni-de tu'un in̄i ñuu Asia. ⁷ Te n̄i jakoyo-de ñuu Misia. Te kákuu-de k̄ingoyo-de ichi ñuu Bitinia. Ko máá Espiritu, tú ní já'a-ya tú'un ki'in-de. ⁸ Te n̄i kaja'a-de ichi xín ñuu Misia, n̄i kakuun-de ñuu Troas kája'an-de. ⁹ Te ñin akuáa ní skóto-ya Pablo. Te n̄i jin̄i-de nuu ñin cháa ñuu Macedonia kándij nuu-dé ká'an nda'ú jíin-de: Ña'an-ní ñuu Macedonia yá'a te chindéé chítuu-ní náá, áchí. ¹⁰ Te súan n̄i jin̄i-de jani-ún, te n̄i ndúkú ndéé-rí kája'an-ni-rí ñuu Macedonia, chi kájin̄i káji-rí ja máá Dios n̄i kana-ya xiní-rí ja kástu'ún-rí tu'un va'a-ya núu ñáyivi yúan.

Ja ní kandee-de vekaa in̄i ñuu Filipos

¹¹ Te n̄i kenda koyo-rí in̄i ñuu Troas. Te jíin barco ní jóo-ni vai koyo-rí ñuu Samotracia. Te inga kivi xían n̄i jakoyo-rí ñuu Neápolis. ¹² Te yúan n̄i kenda koyo-rí. Te n̄i jaa-rí ñuu Filipos ja t̄in xiní ñuu Macedonia, te chii ñuu Roma kánde. Te yúan n̄i kakendoo-rí yakú kivi. ¹³ Te ñin kivi ndetátú n̄i kenda koyo-rí ñuu-ún, n̄i jaa-rí xiin ñin yucha. Te kájan̄i in̄i-rí ja yúan ío ñin lugar kájukan ta'u-í. Te n̄i kajungoo-rí. Te n̄i kaka'an-rí jíin táká ña'an ní kanataká yúan. ¹⁴ Te ñin ña'an nání Lidia xikó-ña sá'ma ndí'í in̄i ñuu Tiatira. Te jándatu va'a-ña núu Dios. Te n̄i jini so'o-ña tú'un káka'an-rí. Te máá Jító'o-yo, n̄i juña-ya añú-ña náv'a kuni ná'in-ña tú'un ká'an Pablo. ¹⁵ Te nuu ní janducha-ña onde jíin ñí sé'e-ña, te n̄i ka'an nda'ú-ña jíin-rí: Nú kájan̄i in̄i-ní ja kándija va'a-ná nuu máá Jító'o-yo, te kivi-ní in̄i ve'e-ní kendoo-ní, áchí-ña. Te n̄i stétuu-ña rúu. ¹⁶ Te n̄i kee-rí kája'an-rí nuu kájukan ta'u-í yúan. Te ñin suchí sí'í ndiso-i tu'un ñavá'a, n̄i ketá'an-i jíin-rí. Te suchí-ún, ní'in-í kua'a xú'ún kúu patrón-i jíná'an, ja kástu'ún-i nuu ñáyivi ndasa ío. ¹⁷ Te suchí-ún, ndikín-i vai yata Pablo jíin rúu kána kó'ó-i: Cháa yá'a kájatíñu-de nuu Dios onde andívi, te kákastu'ún-de nuu-ro ndasa kaku-ró jíná'an-ró, áchí-i. ¹⁸ Te kua'a kivi ní ka'an-i súan. Te n̄i kukuí'a in̄i Pablo. Te n̄i xío kóto-de nuu-í. Te n̄i ka'an-de

jín tachí-ún: Jín sí'ví máá Jesucristo tá'ú-rí tíñu nuu-ro já kenda-ró iní-i ki'in-ro, áchí-de. Te nì kenda-ni kua'an suni máá hora-ún. ¹⁹ Te nì kajinj patrón-i ja má ní'in-gá xu'ún. Te nì kakat'in Pablo jín Silas kua'an jín-de onde municipio nuu justicia. ²⁰ Te nì kajani-ún-de nuu justicia. Te nì kaka'an: Chaa yá'a kakuu chaa judío, te kásáká núu-de inì ñuu-yo. ²¹ Te kajakin-de inga costumbre ja tú ío ley kuandatu-yo ni ma sá'a-yó, chi chaa ñuu Roma kakuu-yó. Achí. ²² Te suni nì kandonda ñayivi kuá'a siki-dé. Te chaa justicia, nì kajanchaa sa'ma-dé. Te nì katá'ú tíñu ná ndó'o xaan-dé yunu xí. ²³ Te nuu ní ndi'i nì kastují-ún-de ja ní kaja'a xaan yunu xí-de, te nì kaskívi-de vekaa. Te nì katá'ú tíñu nuu chaa ndíto vekaa ja ná koto va'a chaa-ún-de jíná'an-de. ²⁴ Te chaa ndíto vekaa-ún, nuu ní ta'u tíñu yá'a nuu-dé, te nì skívi-de Pablo jín Silas kaja'an-de vekaa onde ichi iní-ga. Te nú'ñi ja'a-dé jín manea. ²⁵ Ko nuu ní kuu sava ñúú, te kájikán ta'u Pablo jín Silas, kájita-de yaá ií núú Dios. Te ñayivi ká'jin vekaa jín-de, nì kajini ná'in-i. ²⁶ Te sanaa-ní te nì taan xaan. Te onde nuu káyinduji ja'a vékaa-ún nì kakanda. Te nì kanuña-ni taká yuxé'é vékaa-ún. Te cadena ja káinu'nì taká ñayivi-ún, nì kandaji-ní. ²⁷ Te nì nata'u núú chaa ndíto vekaa. Te nì jin-de ja kanuña yuxé'é vékaa-ún. Te nì tava-dé machete ja ká'ni-dé máa-de núú, chí jáni iní-de ja ní kajinu ñayivi ká'jin vekaa-ún kaja'an-i. ²⁸ Ko Pablo, nì kana jaa-de: Ma stují-ro máa-ró, chí yá'a ká'jin ndi'i-ri, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te máá chaa ndíto vekaa, nì kana-de ñu'un nì chaa. Te kisi-i-de nì kivi-de inì vekaa. Te nì jukuiñi jítí-de nuu já'a Pablo jín Silas. ³⁰ Te nì kiñi'in-de Pablo jín Silas ichi fuera. Te nì ka'an-de jín-de: Táta, naún sá'a-ná náva'a kaku-ná, áchí-de. ³¹ Te nì kaka'an-de jín chaa-ún: Kandíja nuu máá Jító'o-yo Jesucristo te kaku-ró onde jín ñí vé'e-ró, áchí-de. ³² Te nì kajani-de tu'un máá Jító'o-yo núú chaa-ún jín núú taká ñayivi ká'jin inì ve'e-de. ³³ Te chaa ndíto vekaa, suni máá ákuáa-ún nì kiñi'in-de Pablo jín Silas. Te nì nakacha-de nuu ní katuji chaa-ún nì sá'a yunu xí. Te vasa ní janducha-dé onde jín tá'an-de. ³⁴ Te nì jaka-de chaa kua'an-de jín-de onde ve'e-de. Te nì ja'a-de staá ní kayee-dé. Te nì kusii iní-de ja ní kakandíja-de nuu Dios jín ñí vé'e-de. ³⁵ Te nuu ní kundijin, te justicia nì katáji policia kaja'an. Te nì kaka'an: Sía chaa jian ná kingoyo-de, áchí. ³⁶ Te chaa ndíto vekaa, nì kastu'ún-de tu'un yá'a nuu Pablo: Chaa justicia, nì katáji-de tu'un vai ja kenda koyo-ní ki'in-ní. Núsáa te kenda koyo-ní te kuá'an-ní, ma yú'ú-ní. Achí-de. ³⁷ Ko nì kachi Pablo jín-de: Nì kajinj kua'a ñayivi já ní kaja'a-de yunu xí ruu vasa tú na kuachi-ri. Te nì kaskívi-de ruu inì vekaa yá'a vasa chaa ñuu Roma kakuu-ri. Te vina kiñi'in sa'í-de ruu kuni-de náún. Ma kúu kuti. Ná kíkoyo máa-de kiñi'in-de ruu jíná'an-ri. Achí Pablo. ³⁸ Te policia, nì kanaxió káva-de nì kastu'ún-de taká tu'un yá'a nuu justicia. Te nì kayu'ú xaan, chí nì kajini so'o ja chaa ñuu Roma kakuu Pablo jín Silas. ³⁹ Te nì jakoyo justicia-ún. Te nì kaka'an nda'ú jín-de. Te nì kakiñi'in-de vekaa. Te nì kaka'an nda'ú jín-de ná kúxio-de kingoyo-de inì ñuu-ún. ⁴⁰ Yúan-na te nì kenda koyo-de vekaa. Te nì ndivi-de ve'e Lidia. Te nì kajande'é-de taká ñani. Te nì kaka'an-de tu'un ndéé iní jín-i. Te nì kee-de kaja'an-de.

17

Ja ní kakuvaa ñayivi Tesalónica

1 Te Pablo jín Silas, n̄i kaja'a-de ñuu Anfípolis jín ñúu Apolonia kája'an-de. Te n̄i jakoyo-de ñuu Tesalónica nuu ío ñn ve'e sinagoga cháa judío. 2 Te Pablo, nátu'un sá'a sá'a-de n̄i kivi-de nuu cháa-ún un̄i kivi ndétaú. Te ndita'an semana n̄i kastátá'an-de jín cháa-ún sik̄i tutú ī. 3 Te n̄i jani-de tu'un nuu-í, n̄i stá'an-de ja kánúú ndó'o Cristo te nachaku-ya nú n̄i ji'i-ya. Te n̄i ka'an-de: Jesús, I'a jáni-ri tu'un yá'a, máa-yá kúu Cristo, áchi-de. 4 Te sava ñayivi, n̄i kakandíja-i. Te suni súan kua'a cháa ñuu Grecia ja káchiñú'ún-de Dios, jín kuá'a ñá'an ñá'nu, n̄i kandujín-de jín Pablo jín Silas. 5 Yúan-na te cháa judío ja tú kákandíja, n̄i kakit̄i xaan iní. Te n̄i kastútú sáva cháa ñáá, cháa kúxí, kua'an jín. Te n̄i kutútú kuá'a ñayivi ní kandonda-i in̄i ñuu-ún. Te n̄i jakoyo-i ve'e Jasón kánandúkú-i Pablo jín Silas ja kíñ'in-i-de nuu ñayivi-ún. 6 Ko tú ní kánani'in-í-de. Te n̄i kañu'un-i Jasón jín sáva-ga ñani n̄i jakoyo-i jín-de onde nuu justicia ñuu-ún. Te n̄i kakana jaa-i: Chaa yá'a ja kásáká núu-de in̄i ñuyivi, suni n̄i chakoyo-de yá'a, 7 te Jasón, n̄i ja'a núu-de ve'e-de ncháá cháa-ún. Te taká máa-de, tú káandatú-de nuu ley César. Ch̄i sua káka'an-de ja ío inga rey nání Jesús, áchi-i. 8 Te ñayivi jín cháa kákuu justicia, n̄i kajini so'o-i tu'un yá'a. Te n̄i kakuvaa-i. 9 Ko n̄i kajikan-i xu'ún núu Jasón jín núu sáva-ga-de. Te onde n̄i kajini-i nuu xú'ún te vása ní kasía-i-de kája'an-de.

Ñayivi ñúu Berea kándúkú ví-i tu'un-ya

10 Yúan-na te ñani-ún, n̄i kaskáka ñúu-ni-de Pablo jín Silas kája'an-de onde ñuu Berea. Te nuu ní jakoyo-de yúan, te n̄i kivi koyo-de in̄i ve'e sinagoga cháa judío. 11 Te cháa judío yúan, ndito-ga xini-dé vása cháa judío ñuu Tesalónica, ch̄i bueno n̄i kakusi iní-de jín tú'un. Te ndita'an kivi kánandúkú víi-dé in̄i tutú ī nú ndaa ká'an xí túu. 12 Súan n̄i kuu. Te n̄i kakandíja kua'a-í, jín kuá'a ñá'an ñá'nu ñuu Grecia, te suni súan kua'a cháa. 13 Ko cháa judío ñuu Tesalónica, n̄i kajini tu'un-de ja súni onde ñuu Berea n̄i jicha tu'un Dios n̄i sá'a Pablo. Te n̄i kee-de kája'an-de. Te suni yúan n̄i kaxndónnda-de ñayivi. 14 Yúan-na te ñani yúan, n̄i katáji-ni-de Pablo kua'an-de onde yu'u mar. Te Silas jín Timoteo, n̄i kakendoo-de in̄i ñuu Berea. 15 Te ñayivi ní kachu'un íchi Pablo, kua'an-i jín-de onde ñuu Atenas. Te n̄i natá'ú-de tiñu nuu-í ja yachí jaa Silas jín Timoteo nuu-dé. Te n̄i kee-i vai ndikoyo-i.

Chaa ñuu Atenas kújá'a in̄i-de sik̄i tú'un n̄i nachaku-ya

16 Te nini ndátu Pablo cháa-ún in̄i ñuu Atenas, te n̄i jini-de ja ñayivi ñúu-ún xaan káchiñú'ún-i ndoso. Te n̄i kukuí'a in̄i-de. 17 Te in̄i ve'e sinagoga n̄i státá'an-de jín cháa judío jín cháa káchiñú'ún Dios. Te suni ndita'an kivi státá'an-de jín ñayivi ká'jin nuyá'u. 18 Te sava cháa ndíchi káskuá'a sik̄i epicúreos jín sik̄i estoicos, n̄i kastátá'an jín-de. Te sava n̄i kaka'an: Naún tu'un ká'an cháa tilakuá yá'a, áchi. Te sava-ga-i: Chaa jáni tu'un i'a jáá kúu-de, áchi-i. Chi n̄i jani-de tu'un Jesús ja ní nachaku-ya. 19 Te n̄i kajaka-ún-de vai jín-de onde municipio Areópago te káka'an: Á kuu kachi-ro núu-rí naún tu'un jáá kúu ja stá'an-ro-ún, 20 ch̄i stá'an-ro tú'un jáá núu-rí. Te ná júku'un in̄i-ri naún kúu-ún kákuñi-ri. Achí jín-de. 21 Chi taká cháa ñuu Atenas jín taká cháa jíká káxiukú núu-de yúan, tuká ndé inga tiñu kásá'a-de, ch̄i máni ká'an-de xí jini so'o-de ñn tu'un jáá. 22 Te Pablo, kándi-de in̄i municipio Areópago-ún. Te n̄i ka'an-de: Chaa ñuu Atenas jíná'an-ró, jiní va'a-ri ja bueno káchiñú'ún-ró i'a máa-ró. 23 Chi n̄i

jika kuu-ri ni jande'é-rí iní viñu'un-ró. Te ni jini-ri nuu in altar nuu yóso tú'un yá'a: Nuú i'a ja ná tú jini-yo, áchí. Te máa I'a-ún, ja káchiñú'un-ró-yá vasa tú kájiní-ro-yá, I'a-ún kúu Dios ja jáni-ri tu'un-ya nú-ro. ²⁴ Máa Dios, I'a ni sá'a ñayivi jín taká-ga ndatíñu, máa-yá kúu Jito'o andívi jín ñúyivi. Te tú ncháa-ya iní ve'e ii já kúva'a sá'a nda'a. ²⁵ Te tú nándí-ya ní in ndatíñu ni ñayivi kuatíñu nuu-yá, chí máa-yá, já'a-ya tú'un ja káichaku ñayivi jín já stáa-i tachí jín já ní'in-í ndatíñu. ²⁶ Te chí in-ni tata ni sá'a-ya taká ñayivi náva'a kuxiukú-i ní ñúyivi. Te ni jani-ya kivi kúchaku in in-i jín lugar kuxiukú-i jíná'an-i. ²⁷ Náva'a ná nándúkú-i Dios, te nú súan skáka nda'a-i te ní'in-í-ya, chí tú jíká ncháa-ya jín in in-yó. ²⁸ Chí jín máa-yá, káichaku-yo, kákanda-yó, te nú'un vida-yo. Nátu'un sava chaá kátava yá-ro, ni kaka'an-de: Chí suni onde tata máa-yá kákuu taká-yo, áchí. ²⁹ Nú tata Dios kákuu-yó núsáa, te ma kúu kani iní-yo já Dios kúu oro xí plata xí yú. Chí máni kájaní in-i ja súan jito-ya, te súan kánatava máa-i-ya. ³⁰ Te vasa tú ní sá'a-ya cuenta ja tú ní kájuqu'un iní ñayivi onde sáa, ko vina kána-ya xini taká ñayivi ní ñúyivi ná nákaní in-i. ³¹ Te a ni teta'an-ya in kivi já náku-xndí ndaa-ya siki ñúyivi, sá'a Dios jín máa I'a ni jani-ya-ún. Te ni stá'an ndijin Dios ja súan kuu, chí ni naschakú-ya I'a-ún ma'ñú ndíyi. Achí Pablo. ³² Te súan ni kajini so'o-i tu'un ja náchaku ndíyi, te sava-i, ni kasákátá-i nuu-dé. Te sava-ga-i, ni kaka'an-i: Kákuu-ná kuni so'o-ná inga jinu siki tú'un ká'an-ní yá'a, áchí-i. ³³ Te máa Pablo, ni kenda-de ma'ñú ñayivi-ún kua'an-de. ³⁴ Ko yaku ñayivi, ni káandíja-i. Te ni kandujín-i jín Pablo. Te in-i kúu Dionisio chaá Areópago, te inga-i kúu in ña'an nání-ña Dámaris, jín sáva-ga-i.

18

Jasú-ya núu cháa ñáa iní ñuu Corinto

¹ Yúan-na te ni kenda Pablo iní ñuu Atenas, te kua'an-de onde ñuu Corinto. ² Te yúan ni jini-de nuu in chaá judío nání Aquila, chaá ñuu Ponto kúu-de, ja sá yakú-ni kivi ní chaá-de jín ñásí'i-de Priscila, ja ní kuxio-de iní ñuu Italia. (Chí Claudio, ni tá'u-de tiñu ja ná kenda koyo taká ñayivi judío iní ñuu Roma.) Te ni ja Pablo nuu cháa-ún. ³ Te suni tiñu sá'a chaá-ún sá'a Pablo. Te ni kendo-de yúan. Te ni sátíñu-de, chí tiñu kásá'a-de-ún kúu ja kájaní-de ve'e sa'ma nátu'un ñii. ⁴ Te ndita'an kivi ndétatú ni jani-de tu'un iní ve'e sinagoga. Te ni ndúkú ndéé-de ni skándíja-de ñayivi judío jín ñayivi ñuu Grecia. ⁵ Te Silas jín Timoteo, ni kikoyo-de ichi ñuu Macedonia. Te Pablo, a jáni téyí-de tu'un, te jáni ndaa-de tu'un nuu ñayivi judío ja Jesús kúu-ya Cristo. ⁶ Ko ñayivi-ún, ni kaka'an ndíva'a-i siki-dé. Te máa-de, ni kaja-dé sa'ma-dé. Te ni kachi-de jín-i: Kuachi máa-ró kúu núsáa, chí ruu, tú kuachi-ri. Vina te ki'in-ri nuu ñayivi sín nación. Achí-de. ⁷ Te ni kenda-de yúan. Te ni kivi-de ve'e in chaá nání Justo. Te chaá-ún, chíñú'un-de Dios. Te ve'e chaá-ún kándij yani jín ve'e sinagoga. ⁸ Te Crispo, chaá kúná'nu iní ve'e sinagoga, ni kándíja-de nuu máa Jito'o-yo onde jín ní ve'e-de. Te kua'a ñayivi ñuu Corinto, ni kajini ná'in-i. Te ni káandíja-i. Te ni kajanducha-í. ⁹ Te máa Jito'o-yo, jín jáni ni ka'an-ya jín Pablo in akúa: Ma yú'u-ro ni ma kasú-ro yú'u-ro, chí kukuu-ró ká'an-ro. ¹⁰ Chí jika-ri jín-ró, te ma sándíva'a ní in chaá jín-ró. Chí náva'a-ri kua'a ñayivi iní ñuu yá'a,

áchí-ya. ¹¹ Te ñi kendo-de yúan ñin kua yósáva, te stá'an-de tu'un Dios nuu-í. ¹² Te Galión kúu gobernador ñi ñuu Acaya. Te ñayivi judío, ñin ká'nu-ni ñi kandongda-i siki Pablo. Te ñi kajaka-i-de kua'an-i jín-de onde ñi municipio. ¹³ Te ñi kaka'an-i: Chaa yá'a, xaan ská'an-de taká ñayivi já ná chíñú'ún-i Dios te ma kuándatu-ga-i tu'un ká'an ley, kuní-de. Achí-i. ¹⁴ Te kejá'a Pablo ka'an-de núú, ko ñi ka'an-ni Galión jín ñayivi judío: Ñayivi judío jíná'an-ró, nú siki ñin tu'un ñi'in ñi kúu, xí ñin kuachi xaan kúu, te vatu-ni ná kúni ná'ín-rí tu'un ka'an-ro. ¹⁵ Ko nú siki tú'un-ni kúu, xí siki ñani sí'ví, xí siki ley máá-ró, yúan-na te ná sándaá máá-ró núsáá. Chí ruu, tú kuní-rí skívi nduu-rí ja sándaá-rí tu'un súan. ¹⁶ Te ñi skúnu-de-i kája'an-i fuera municipio. ¹⁷ Yúan-na te ñi kakatiin-i Sóstenes, chaa kúñá'nu ñi ve'e sinagoga. Te ñi kaja'a-i-de yuxé'é municipio. Te Galión, tú ní sá'a-de cuenta.

Ja kuáno'on túku Pablo ñuu Antioquía

¹⁸ Ko Pablo, ñi kuu kua'a kivi kánchaa-de yúan. Te ñi nakuatá'ú-de nuu taká ñani yúan. Te kua'an-de jín barco onde ñuu Siria. Te Priscila jín Aquila kája'an jín-de. Te ñi jaá-de ñuu Cencrea. Te ñi seté-de xini-dé siki ñin tu'un ñi keyu'u-dé. ¹⁹ Te ñi jaá-de ñuu Éfeso, te ñi skéndo-de chaa-ún yúan. Ko Pablo, ñi kivi-ni-de ñi ve'e sinagoga kástátá'an-de jín ñayivi judío. ²⁰ Te ñi kaka'an ndá'ú-i jín-de ja ná kendo-de yaku-ga kivi jín-i. Ko Pablo, tú ní jatú'un-de. ²¹ Chí ñi nakuatá'ú-de nuu-í. Te ñi ka'an-de: Kánúú já kí'in ná'ín-rí ñuu Jerusalén, sá'a-rí kivi íi. Ko nú kuní Dios, te nchaa tuku-rí nuu-ro. Achí-de. Te ñi kenda-de ñuu Éfeso kua'an-de. ²² Te ñi jaá-de jín barco onde ñuu Cesarea. Te ñi kaa-de ñuu Jerusalén. Te nuu ní ndi'i ñi ka'an-de jín tíku'ñi kándíja yúan, te ñi nuu-de ñi najaa-de ñuu Antioquía. ²³ Te ñi kendo-de yúan yaku kivi. Te vása ní kenda-de kua'an-de, ñi jika kuu-de ñi ndáñú Galacia jín ndáñú Frigia. Te ñi kayija-ga ñi ñayivi káskúa'a-ún ñi sá'a-de.

Ndasa ñi ni'in Apolos tu'un Jesús

²⁴ Te ñuu Éfeso ñi chaa ñin chaa judío nání Apolos, chaa ñuu Alejandría kúu-de. Te va'a ká'an-de chí ndíchi xaan-dé tutu íi. ²⁵ Te chaa-ún, a ñi kutu'a-de jín tú'un máá Jító'o-yo. Te jítu íni-de tú kuítá-de ká'an-de ja stá'an-de tu'un máá Jító'o-yo, vasa máni tu'un ja ní skuánducha Juan jiní-de ká'an-de. ²⁶ Te ñi chundéé íni-de ká'an káji-de ñi ve'e sinagoga. Te ñi kajini so'o Priscila jín Aquila tu'un ká'an-de. Te ñi kajaka-de chaa kua'an-de jín-de. Te ñi kajani káji-ga-de tu'un Dios nuu-dé. ²⁷ Te kuní Apolos ja kí'in-de onde ñuu Acaya. Te taká ñani-ún, ñi kaka'an ndéé jín-de. Te ñi kachaa tutu kua'an nuu cháa káskúa'a yúan ja ná kuátá'ú-de chaa. Te nuu ní jaá-de yúan, te va'a ñi chindéé ní chituu-de ñayivi kákandíja tu'un luu máá-yá. ²⁸ Te ma'ñú taká ñayivi ní státá'an-de jín cháa judío. Te ñi stá'an-de ja Jesús kúu-ya Cristo, natú'un ká'an tutu íi.

19

Chaa káskúa'a jín Juan káni'in-dé tu'un Espíritu Santo

¹ Te nini kándeé Apolos ñi ñuu Corinto, te ñi ja'a Pablo vai-de ñuu ichi nínu-ga, te ñi nchaa-de ñuu Éfeso. Te yúan ñi jiní-de nuu sáva ñayivi káskúa'a. ² Te ñi jika tu'un-de-i: A ñi káni'in-ro Espíritu Santo ja ní kákandíja-ró xí té chá'an-ga, achí-de. Te máá-i, ñi kaka'an-i jín Pablo: Té

kuni tu'un-ga-ná ja ío Espíritu Santo, áchí-i. ³ Yúan-na te ni kachí Pablo: Na siki ní kajanducha-ro núsáá, áchí-de. Te ni kaka'an-i: Siki tú'un ni skuánducha Juan, áchí-i. ⁴ Te ni ka'an Pablo: Ni skuánducha Juan jín tú'un ja ná nákan iní-i, te áchí-de jín ñáyivi já ná kándija-i nuu I'a vai ichi yata-dé, kúu Cristo Jesús. Achí-de. ⁵ Te nuu ní kajini so'o-i tu'un yá'a, te ni kajanducha-ni-i jín sí'ví máá Jító'o-yo Jesús. ⁶ Te Pablo, ni chaa-de nda'a-dé siki-í. Te ni chaa-ni Espíritu Santo siki-í jíná'an-i. Te ni kaka'an-i sín sín yu'u. Te ni kajani-i tu'un-ya. ⁷ Te ni jo natu'un uxí uu tá'an-i. ⁸ Te ni kivi Pablo iní ve'e sinagoga. Te ni chundéé iní-de, ni ka'an vatu máa-de nuu uní yoo, ndatu'un-de te skándija-de ñáyivi siki nūu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁹ Yúan-na te sava-i, ni kakujá'a iní-i te tú ní kákandija-i. Te ni kaka'an ndiva'a-i siki íchi Dios nuu táká ñáyivi kánataka. Te ni kuxio-ni Pablo núu ñáyivi-ún. Te kaja'an chaa káskuá'a-ún jín-de. Te ndita'an kivi ní ndatu'un-de jín cháa-ún iní escuela in chaa nání Tiranno. ¹⁰ Te uu kuia ni sá'a-de súan. Te taká ñáyivi káxiukú nūu Asia, kúu ñáyivi judío te kúu ñáyivi nuu Grecia, ni kajini so'o-i tu'un máá Jító'o-yo Jesús. ¹¹ Te ni sá'a Dios tiní tiñu ñá'nu xa'an jín ndá'a Pablo. ¹² Te ni kakinchaka pañito-de xí sá'ma-dé nuu ñáyivi kaku'u. Te ni kaxndée siki-í. Te ni kanduva'a-ni-i kue'e káta'an-i. Te tachí káni, ni kakenda iní-i kaja'an.

Ja ní kundéé tachí káni jín sé'e Esceva

¹³ Te sava chaa judío, ni kajika kuu-de kaskúnu-de tachí káni. Te kákuni-de kuatiñu-de sí'ví máá Jító'o-yo Jesús ja kíñi'in-de tachí káni iní ñáyivi. Te súan ni kaka'an-de: Ká'an ni'in-ri jín-ró jín sí'ví Jesús ja jáni Pablo tu'un-ya, áchí-de. ¹⁴ Te in chaa judío nání-de Esceva, kúu-de sutu ñá'nu, te ni jo usia se'e yí-de ja kásá'a tiñu yá'a. ¹⁵ Ko ni ka'an-ni tachí káni-ún: A jini-ri máá Jesús. Te suni a jini-ri Pablo. Ko róó, ndé chaa kakuu-ró. Achí jín-de. ¹⁶ Te chaa tá'an tachí káni-ún, ni kundéé-de, ni kenda-de siki usia chaa-ún. Te ni kajinu víchí líi-dé ni kenda koyo-de iní ve'e-ún chi ni katuji-dé. ¹⁷ Te tu'un yá'a ni jicha kua'an ní nūu ñáyivi káxiukú iní nuu Éfeso, kúu ñáyivi judío jín ñáyivi nūu Grecia, ni kajini tu'un-i. Te ni kayu'u xa'an-i. Te ni kanakana jaa-i máá Jító'o-yo Jesús jín sí'ví-yá. ¹⁸ Te kua'a ñáyivi já ní kakandija, ni jakoyo-i nuu Pablo, ni kanakani ndaa-i kuachi-i jín tiñu ñáá ni kasá'a-i. ¹⁹ Te kua'a cháa ja ní kasá'a tiñu ñavá'a, ni jakoyo-de kándá'a-dé tutu-de. Te ni kaja'mu-de tutu-ún jito nuu táká ñáyivi. Te ni katava-dé cuenta nasaa ncháá tutu ni kayu-ún. Te ni kajini-de ja uu xiko uxí mil peso kúu. ²⁰ Súan ni ndea téyí tú'un máá Jító'o-yo. Te ni jicha nuu kua'an. ²¹ Te nuu ní ndi'í taká tiñu yá'a, te ni chaa iní Pablo ja kí'in-de nuu Macedonia jín nūu Acaya te vásá nájaa-de nuu Jerusalén. Te ni ka'an-de: Nú ni ja'an-ri yúan, yúan-na te kánúu kí'in-ri nuu Roma, áchí-de. ²² Te ni táji-de uu chaa káchindéé tá'an jín-de kaja'an nuu Macedonia, kakuu Timoteo jín Erasto. Te ni kanchaa máa-de nuu Asia yaku-ga kivi.

Ja ní kandonda nuu Éfeso káka'an-i ja'a ndosó Diana

²³ Te suu kivi-ún ni kandonda xa'an ñáyivi siki íchi-yá. ²⁴ Chi ni jo in chaa platero nání Demetrio. Te máa-de jín cháa kásatiñu ta'an jín-de, xa'an ní kani'in-dé xu'ún, chí jín plata kásá'a-de ve'e lúli i'a Diana. ²⁵ Te chaa-ún, ni kastútú-de tá'an-de ja kásá'a suni tiñu-ún jín-de. Te ni ka'an-de: A

kájini-ro já sikí tíñu kásá'a-yó yá'a káni'in téyíí-ró xú'ún. ²⁶ Te kájini-ro te suni kájini tu'un-ró já cháa Pablo yúan, nasu máa ñnu Éfeso chí ñí-ni ñuu Asia sásin-de ñayivi jín tú'un ská'an-de-i. Chí ká'an-de ja násu Dios kákuu i'a kásá'a nda'a. ²⁷ Te yú'ú-ri ja káni iní ñayivi já tíñu sáni kúu tíñu kásá'a-yó. Te sanaa te jita viñu'un i'a ñá'nu Diana, te suni sájá'a iní-i nuu Diana luu vasa ndivii ñáyivi ñuu Asia jín ñí ñúyivi káchiñú'ún-i nuu-yá vina. Achí-de. ²⁸ Súan nì kajini so'o-de tu'un yá'a, te nì kakitj xañ iní-de. Te nì kakana jín-de: Kúñá'nu téyíí Diana i'a ñuu Éfeso, áchí-de. ²⁹ Te ñayivi ñuu-ún, nì kakuvaa-i. Te ñn ká'nu-ni nì kãndonda-i kaja'an-i onde iní teatro kãñu'un-i Gayo jín Aristarco, cháa ñuu Macedonia ja kájika ta'an-de jín Pablo. ³⁰ Te kuní Pablo kivi-de nuu ká'jin tútu ñáyivi-ún. Ko ñayivi káskuá'a-ún, tú ní kaja'a-i tu'un ki'in-de. ³¹ Te suni sava cháa kákuñá'nu iní ñuu Asia, ja kákuu amigo-de, nì katáji tú'un kua'an nuu-dé káka'an ndá'ú jín-de ja má ki'in-de iní teatro. ³² Te sava ñayivi, nì kakana jaa-i ñn tu'un, te sava-ga-i inga tu'un, chí junta-ún, nì kasaka nuu-i. Te kua'a-gá-i, tú kájini kuti-í na sikí kúu ja ní kataka-i. ³³ Te sava cháa judío, nì kachundá'a-de Alejandro, nì kákiñi'in-de cháa ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún. Yúan-na te Alejandro, sá'a-de seña jín ndá'a-dé ja ná kúná'ín-i, chí ka'an-de ja'a judío jín ñáyivi kuá'a-ún kuní-de. ³⁴ Ko nì kanakuni-i-de ja cháa judío kúu-de, te yúan ní kakana kó'ó-i natu'un uu hora: Kúñá'nu téyíí Diana i'a ñuu Éfeso, áchí-i. ³⁵ Yúan-na te nì kakuná'ín ñáyivi ní sá'a cháa kúu secretario ñuu-ún. Te nì ka'an-de: Róo ñayivi ñuu Éfeso, a kájini taká ñayivi já ñuu Éfeso xañ káchiñú'ún-i i'a Diana jín ndosó ja ní táji Júpiter, nì kuun vai. ³⁶ Te tu'un yá'a, taká kajatú'ún-i. Núsáa te va'a-ga ná kasú-ro yú'u-ro te ma sá'a yachi-ro ní ñn tíñu ja tú ní kátava-ro cuenta. ³⁷ Chi nì kákinchaka-ró cháa yá'a onde yá'a vasa tú ní kásá'a-de ni ñn kuachi ni tú ní káka'an ndiva'a-de ni ñn tu'un sikí í'a máa-yó. ³⁸ Te Demetrio jín taká cháa kásatiñu ta'an jín-de, nú kájakin-de kuachi sikí ñn cháa, ío juzgado ná ki'in-de. Te ío gobernador, yúan ná kakán-de kuachi sikí tá'an-de. ³⁹ Te nú ío inga tu'un kákuni-ro, te kuu sãnda-a-ro onde nuu ñn junta legal. ⁴⁰ Chí yú'ú-ri ja cháa-de kuachi sikí-yo, kachi-de ja kánakuatá'an máa-yó, chí ma ní'in-yo tú'un ka'an-yo naja ní kanataka-yo vina. Achí-de. Te nì ndi'i nì ka'an secretario tu'un yá'a. ⁴¹ Te nì jacha-de ñayivi-ún kaja'an-i.

20

¹ Yúan-na te nì jukuiñi tixin-ún. Te nì kana Pablo xiní cháa káskuá'a. Te nì ka'an-de jín cháa-ún ja má yú'ú-de. Te nì kananuu tá'an-de. Te kua'an-de ñuu Macedonia. ² Te nì jika kuu-de ñí taká ndañuu-ún. Te nì ka'an-de kua'a tú'un ndéé iní jín taká ñayivi. Te nì jaa-de ñuu Grecia. ³ Te nì kanchaa-de yúan uní yoq. Te a yani ki'in-de jín barco onde ñuu Siria núú. Ko cháa judío, nì kanatñn tu'un tá'an ja ndonda sikí-dé. Ja yúan ní nakani iní-de te ñu'íchi ní ja'an-de ñuu Macedonia. ⁴ Te nì ka'io sava cháa nì kaja'an jín Pablo onde ñuu Asia. Te kánání-de Sópater ñuu Berea, Aristarco jín Segundo onde ñuu Tesalónica, Gayo ñuu Derbe, Timoteo, Tíquico jín Tróximo onde ñuu Asia. ⁵ Chaa yá'a, nì kayoxnúú-de. Te kãndatu-de ruu jíná'an-ri onde ñuu Troas. ⁶ Te ruu jíná'an-ri, nuu ní ja'a viko státilá tú yí'i yujan ía, te jín barco nì kenda koyo-ri ñuu Filipos.

Te nuu ú'un kiví ní kanaketá'an-ri jín-de onde ñuu Troas. Te ñuu yúan nì kaxiukú-rí ñn semana.

Ja ní jungava Eutico ventana sá'a numá'ná

⁷ Te máá kiví ñn semana, nì kandutútú cháa káskuá'a-ún ja sákuáchí-de statilá. Te nì stá'an Pablo tu'un nuu cháa-ún, chí kenda-de kiví xian-ún. Te káni ní ka'an-de onde sava ñúú. ⁸ Te nì jo kua'a lámpara inì ve'e súkún núu ní ká'jin tútú-de yúan. ⁹ Te ñn cháa súchí nání-i Eutico, kánchaa-i máá yú'u ventana. Te nini nì kuná'an ká'an Pablo, jí'i xa'an-í numá'ná. Te nì kixi-ni-i. Te nì jungava-ni-i onde piso unì te onde nuu ñú'un. Te a nì jí'i-i nì kandukani-de-i. ¹⁰ Yúan-na te nì nuu Pablo. Te nì jito nuu-de nuu-í. Te nì junu nchaa-de-i. Te nì ka'an-de: Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chí chakú-i, áchí-de. ¹¹ Te nì ndaa-de. Te nì sákuáchí-de statilá. Te nì yee-dé. Te nì ka'an ná'an-ga-de onde kuakundiijn. Yúan-na te nì kee-de kua'an-de. ¹² Te káno'on ñayivi jín súchí-ún chakú-i. Te kákusií xáan iní-i. ¹³ Te ruu, nì kakoyo-ri inì barco te kája'an-ri jín onde ñuu Asón, yúan naketá'an-ri jín Pablo. Chí súan nì sánda-de ja kí'in-de ñu'un íchí te ja-de yúan. ¹⁴ Te nì kanani'in tá'an-ri jín-de inì ñuu Asón. Te nì kaa-de barco. Te kua'an-de jín-rí ñuu Mitilene. ¹⁵ Yúan nì kakenda-ri jín barco. Te inga kiví ní jakoyo-ri ñuu Quío, te inga kiví ní jakoyo-ri ñuu Samos. Te nì kakendo-ri ñuu Trogilio. Te inga kiví ní jakoyo-ri ñuu Mileto. ¹⁶ Chí jáni inì Pablo ja já'a-ni-de kí'in-de ñuu Éfeso náva'a ma kúkuéé-de ñuu Asia te naa tiempo núú. Chí jítú iní-de ja yachi-de ñuu Jerusalén máá kiví Pentecostés nú ná kúni'in-de.

Consejo Pablo nuu cháa kákuu nuu ñúú Éfeso

¹⁷ Te kánchaa-de ñuu Mileto. Te nì tájí-de tu'un kua'an onde ñuu Éfeso nì kana-de xinì cháa kákuu nuu iní tiku'nì kándíja. ¹⁸ Te nuu ní chakoyo cháa-ún nuu-dé, te nì kachi-de: Máá-ró kájinì va'a-ró ndasa nì jiku-ri jín-ró onde kiví ní chaa núú-rí ñuu Asia. ¹⁹ Te tú ní sávixi-ri máá-rí kiví ní jatíñu-ri nuu máá Jító'o-yo. Te ío hora nì nde'e-ri. Te kuachi ñayivi judío, ja ní kanat'ñn tu'un tá'an-i te nì kii tundó'o siki-rí. ²⁰ Te tú ní yú'ú-ri kani-ri tu'un nuu-ro ja kuatíñu va'a-ró, ni tú ní yú'ú-ri stá'an-ri tu'un nuu-ro, vasa nuyá'u xí iní ve'e-ró. ²¹ Te nì jani ndaa-ri tu'un nuu ñayivi judío jín núu ñayivi sñn nación ja ná nákanì inì-i kuandatú-i nuu Dios. Te ná kándíja-i nuu máá Jító'o-yo Jesucristo. ²² Te vina cháa téyí iní-ri te ja yúan ñú'un íchí-rí kí'in-ri ñuu Jerusalén. Ko tú jiní-ri naún ta'an-ri yúan. ²³ Ko ndita'an ñuu já'an-ri chí ká'an Espiritu Santo jín-rí ja chindee-i ruu vekaa te kii tundó'o siki-rí. ²⁴ Te ni tú sá'a-ri cuenta vasa ná ká'ni-í ruu, chí ja ná síjínu-ri tiñu nì ja'a máá Jító'o-yo Jesús nuu-rí kúu ja kánúú jáni iní-ri, jín súni ja kúsií iní-ri kani-ri tu'un va'a tu'un luu Dios. ²⁵ Te ma'ñú táká róo ja á nì jika kuu-ri nì jani-ri tu'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, te vina a jiní-ri ja ní ñn-ro ma kuní kuti-gá-ro núu-rí. ²⁶ Ja yúan kástú'ún kájí-rí nuu-ro jíná'an-ró vina, ja tú tau ya'u-ri niñi-ró. ²⁷ Chí tú ní yú'ú-ri kani-ri ndivii tú'un Dios nuu-ro. ²⁸ Núsáá te koto va'a-ró máá-ró jín ní tiku'nì, chí Espiritu Santo nì jani-ya róo ja kúndito-ró-i te skée-ro tiku'nì máá Jító'o-yo, chí nì nakuaan-ya-í jín niñi-yá. ²⁹ Chí jiní-ri ja nú ná kí'in-ri, te kiví koyo yí'í kiti xáan má'ñú-ró te ma kúndá'ú iní-ti tiku'nì. ³⁰ Te suni onde nuu tá'an máá-ró kenda sava-de ka'an-de tu'un tú'un náva'a xndá'ú-de ñayivi káskuá'a kí'in-i jín-de. ³¹ Koo ndito iní-ro jíná'an-ró núsáá. Te ma náa

iní-ro já uní kua ndúú ñúú-ni tú ní júkuiñi-ri ja kána jíin-ri nuu ñin ñin-ró vasa ni nde'e-ri. ³² Te vina ñani, jikán ta'u-rí nuu Dios ja'a máa-ró ja ná kuá'a-ya tú'un luu-ya núu-ro. Chi tu'un-ún kuu skuá'nu róó te ni'in-ro tá'u jíin táka-ga ñayivi ní sásin-ya. ³³ Tú ní ndío iní-ri ni plata ni oro ni sa'ma ñin ñayivi. ³⁴ A kájiní va'a-ró já ndéndúú nda'a-rí yá'a, ni ndúkú táka já jínu ñú'ún-rí jíin cháa kaxiukú jíin-ri yá'a. ³⁵ Te modo ni stá'an ndi'i-ri nuu-ro já kánúú sátiñu-yó súan, náva'a chindéé tá'an-yó jíin táka cháa vitá kaku'u. Te ma náa iní-ro tú'un máa Jító'o-yo Jesús, chi súan ni ka'an-ya: Luu-ga ja kuá'a-yó ñin ndatiñu nasu já ní'in-yo. Achí-ya. Achí Pablo. ³⁶ Te nuu ní ndi'i ni ka'an-de taká tu'un yá'a, te ni jukuiñi jítí-de. Te ni jikan ta'u-dé jíin táka cháa-ún. ³⁷ Yúan-na te xaán ní kande'e taká-de. Te ni ka'anuu-de Pablo, te ni katitú-de cháa. ³⁸ Chi kákukuí'a xaán iní-de jíin tú'un ni ka'an Pablo ja má kuní-ga-de nuu-dé. Te kája'an-de jíin-de onde nuu ío barco.

21

Ja ní chaa iní Pablo kí'in tuku-de ichi ñúú Jerusalén

¹ Yúan-na te ni kakusin-ri jíin-de. Te ni káki'in ndóó-ni-ri ichi jíin barco onde ni cháa-ri ñuu Cos. Te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Rodas. Te yúan ni kenda-ri te ni jakoyo-ri ñuu Pátara. ² Te ni kani'in-rí ñin barco ja kí'in ñuu Fenicia. Te ni kaka-ri nuu te kája'an-ri. ³ Te nuu ní kajini-ri nuu ñúú Chipre, te ni kaskéndo-ri ñuu-ún ichi ndávésé-rí. Te ni kajika-ri kája'an-ri jíin barco onde ñuu Siria. Te ni jakoyo-ri ñuu Tiro, chi yúan skéndo barco-ún carga. ⁴ Te ni kakéndo-ri yúan ñin semana, chi ni kani'in tá'an-ri jíin ñayivi káskuá'a. Te ni kaka'an-i jíin Pablo ni sá'a Espiritu ja má kí'in-de ñuu Jerusalén. ⁵ Ko nuu ní ja'a kivi-ún, te ni kenda koyo-ri. Te taká-i jíin ñási'i-i jíin sé'e-i, ni kajachu'un íchí-i ruu onde yata ñuu-ún. Te ni kajukuiñi jítí-rí jíin-i yu'u mar. Te ni kajikan ta'u-rí. ⁶ Te ni ka'anuu tá'an-ri yúan. Te ni kaka-ri nuu barco kája'an-ri. Te ni kanaxió káva-i káno'on-i ve'e-i. ⁷ Te ruu jíná'an-ri, ni kenda koyo-ri ñuu Tiro ni kajika-ri jíin barco. Te ni jakoyo-ri ñuu Tolemaida. Te yúan ni kaka'an-ri jíin táka ñani. Te ni kakéndo-ri jíin-de ñin kivi. ⁸ Te inga kivi-ún ni kenda Pablo jíin táka-ga-ri ja ká'in-ri jíin-de. Te ni chakoyo-ri ñuu Cesarea. Te ni kivi koyo-ri iní ve'e ñin cháa jáni tu'un nání-de Felipe. Cháa-ún kuu ñin cháa ndi'usía. Te ni kakéndo-ri jíin-de. ⁹ Te cháa-ún, ío kuun sési'i súchí-de kájani-i tu'un Dios. ¹⁰ Te ni kaxiukú-rí yúan kua'a kivi. Te ichi ñuu Judea ni kii ñin cháa jáni tu'un Dios, nání-de Ágabo. ¹¹ Te ni cháa-de nuu-rí. Te ni kí'in-de sánchí Pablo. Te ni ju'ni-de nda'a jíin sí'in Pablo. Te ni ka'an-de: Súan ká'an Espiritu Santo: Ñayivi judío, súan ku'ni-i cháa xín sánchí yá'a, te nú ná jáa-de ñuu Jerusalén. Te nastuu-i-de nuu ñayivi sñin nación. Achí-de. ¹² Tu'un-ún ni kajini so'o-ri. Te ruu jíin cháa ká'in yúan, ni kaka'an nda'ú-ri jíin Pablo ja má kaa-de kí'in-de ñuu Jerusalén. ¹³ Yúan-na te ni ka'an Pablo: Naja kánda'i-ro te ndúku'á iní añú-ri kásá'a-ró. Chi ruu, a ío tu'a-ri ja násu máa ñin ja kúnu'ni-ri iní ñuu Jerusalén, chi suni ja kúu-ri yúan ja sikí sí'ví máa Jító'o-yo Jesús, áchí-de. ¹⁴ Te tú ní kuu ská'an-ri-de. Te ni kasía-ni-ri-de. Te ni kaka'an-ri: Ná koo ndasa játa'an iní máa Jító'o-yo, áchí-ri. ¹⁵ Yúan-na te vasa ní kasátu'a-ri taká ndatiñu-ri. Te ni kaka-ri ñuu Jerusalén kája'an-ri. ¹⁶ Te suni kája'an yaku cháa káskuá'a iní ñuu Cesarea jíin-rí, ncháka-de ñin cháa ñuu Chipre nání-de Mnasón. Cháa ni skuá'a

aná'an kúu-de. Te nì kakendoo-ri ve'e chaa-ún. ¹⁷ Te nuu ní jakoyo-ri ñuu Jerusalén, te ñani-yo-ún, nì kakusií xáan iní-de nì kajatá'ú-de ruu. ¹⁸ Te inga kivi xían-ún nì kivi Pablo jíin-rí jíná'an-ri iní ve'e Jacobo. Te yúan nì kakututú táka chaa kákuu nuu. ¹⁹ Te Pablo nì sá'a-de saludar chaa-ún. Yúan-na te nì jani-de tu'un taká tiñu nì sá'a Dios jíin ñayivi sijn naciún nini játiñu-de nuu-yá. ²⁰ Te nì kajini so'o-de tu'un yá'a. Te nì kanakana jaa-de Dios. Te nì kaka'an-de jíin Pablo: Ñáni, vina te nì jini-ro ná kua'a mil ñayivi judío nì kakandíja-i. Te nene káandatu nì'in-i nuu ley. ²¹ Ko nì kajini tu'un-de ja stá'an-ro núu táka chaa judío káxiukú iní ñuu ñayivi sijn naciún ja má kuándatu-ga-de nuu Moisés, ni ma xití ndúu-ga se'e-de, ni ma kuándatu-de taninu aná'an. ²² Ndasá kuu núsáa, chí kuni tu'un ñayivi já ní chaa-ro, te taká kua'a ndíja-i. ²³ Sá'a ja kaka'an-ri jíin-ró yá'a núsáa: A ká'io kuun cháa yá'a ja á nì kakeyu-u-dé. ²⁴ Kuaka chaa yá'a ná kí'in-de jíin-ró. Te nasándoo-ró máa-ró jíin-de. Te ku'a-ro xú'ún núu-dé náva'a ná sété-de xini-dé. Yúan-na te juku'un iní taká ñayivi-ún ja tú kuti-ga naún ío ja ní kandatú'ún-i siki-ro, chí kundaá iní-i ja súni jándatu máa-ró núu ley. ²⁵ Ko ñayivi sijn naciún ja káandíja-ún, a nì kachaa-ri carta kua'an nuu-í ja má kuándatu-i ni in tu'un yúan. Te ma kée-í kuñu ja ní soko núu ndosó, ni niñi, ni kiti kuá'ña. Te ma kaka téné-í. Achí-de. ²⁶ Yúan-na te Pablo, nì jaka-de chaa-ún. Te inga kivi xían-ún, nì nasándoo-de máa-de jíin-de. Te nì kivi-de iní ve'e ij ja kástu'ún-de nuu-í na kivi jínu kádundoo-de te soko-dé kiti núu-yá siki in in-de núu.

Ja ní kakat'in-i Pablo iní ve'e ij

²⁷ Te kákuu-de ja sjínu-de ndí'usiá kivi-ún núu. Ko sava judío ñuu Asia, nì kajini nuu Pablo kánde-de iní ve'e ij. Te nì kaská'an ndí'í ñayivi yúan. Te nì kakat'in Pablo. ²⁸ Te nì kakana jaa: Chaa Israel, ku'a núu nda'a jíná'an-ró, chí chaa yá'a jika kuu-de taká ñuu, stá'an-de nuu táka chaa te ká'an-de siki ñayivi-yo, jíin siki ley, jíin siki lugar yá'a. Te suni a nì skívi-de sava chaa sijn naciún iní ve'e ij yá'a te nì sáchá'an-de ve'e ij. Achí. ²⁹ Chí onde ná kánde Pablo iní ñuu-ún nì kajini judío ja kánde-de jíin Trófimo, chaa ñuu Éfeso. Te nì kajani iní ja ní skívi Pablo chaa-ún iní ve'e ij. ³⁰ Te níi-ni ñuu-ún nì kádunda-i. Te nì kataka-i. Te nì kakat'in-i Pablo. Te nì kástaa-i-de nì kenda-de yata vé'e ij-ún. Te nì kanakasú-ni-i yuxé'é. ³¹ Te kája'ni-í Pablo núu. Ko nì ja'an tu'un yá'a nuu general chaa tijn soldado ja ní ñuu Jerusalén nì kádunda-i kákuvaá-i. ³² Te chaa general, nì jaka-de soldado jíin capitán. Te kájinu-de kája'an-de onde nuu ká'ijn ñayivi kuá'a-ún. Te nì kajini ñayivi já ní jakoyo general jíin soldado, te nì kajukuiñi-i ja kája'a-i Pablo. ³³ Yúan-na te nì jaá general te nì tijn-de Pablo. Te nì tá'ú-de tiñu nì jakunu'ní Pablo jíin uu cadena. Yúan-na te nì jiká tu'ún ndé chaa kúu-de te naún ní sá'a-de. ³⁴ Te ñayivi kuá'a-ún, sava-i nì kákana-i in tu'un te sava-ga-i inga. Te tú ní kúndaá iní-de naún siki kúu ja súan kákuvaá-i. Te nì tá'ú-de tiñu kua'an Pablo cartel. ³⁵ Te nuu ní jaá Pablo escalera ve'e-ún, te soldado nì kádunda Pablo, chí xaán ní kádunda ñayivi kuá'a. ³⁶ Chí kua'a ñayivi vái koyo-i ichi yatá soldado, te kákana jaa-i: Ka'ni-ní chaa jian, áchí-i. ³⁷ Te káskívi-de Pablo iní vekaa, te nì ka'an Pablo jíin general: Á kuu ka'an-ná in tu'un jíin-ní, áchí-de. Te nì kachí general jíin-de: Jini-ro ká'an-ro yú'u ñuu Grecia náún. ³⁸ Nasu

róo kúu máá cháa ñuu Egipto ja íku ñuu ñi xndóna-ró-i ñi kanakuatá'an máá-i, te suni ñi kiñi'in-ró kúun mil cháa kuí'ná kája'an-de jíin-ró onde nuu ñú'un té'é náún. Achí. ³⁹ Yúan-na te ñi kachi Pablo: Máá-ná kúu ndija cháa judío, te ñin se'e ñuu Tarso, ñin ñuu ká'nu ndañúu Cilicia. Te ká'an nda'ú-ná jíin-ni kua'a-ni tu'un ná ká'an-ná jíin ñáyivi yá'a. Achí-de. ⁴⁰ Te general, ñi ja'a-de tu'un. Te ñi jukuiñi Pablo nuu escalera. Te ñi sá'a-de señal jíin ndá'a-dé nuu ñáyivi-ún. Te ná'in yúu-ni ñi kakuu-i. Yúan-na te jíin yú'u hebreo ñi ka'an-de:

22

Ja ní ka'an Pablo ja'a máá-de nuu-í

¹ Ñáni jíiná'an-ní, jíin táká ní cháa kakuu táa, kuni so'o-ni tu'un ká'an-ná ja'a máá-ná jíin-ni vina, achí-de. ² Te ñi kajini so'o-i ja ká'an Pablo tu'un jíin yú'u hebreo, te ví'i-gá ñi kakuná'in-i. Te ñi ka'an Pablo: ³ Máá-ná kúu cháa judío, ñi kaku ndija-ná ñi ñuu Tarso ndañúu Cilicia. Ko ñi ja'nu-ná ñi ñuu yá'a. Te escuela Gamaliel ñi kutu'a va'a-ná ñi stá'an-de tu'un ñi'in ley ñuu-yo núu-ná. Te kachiñú'ún vá'a-ná nuu Dios natu'un kásá'a máá-ni vina. ⁴ Te ñi chindikín-ná ñáyivi kákandíja tu'un yá'a onde ná ndi'i-i kuu. Te kúu cháa kúu ña'an, ñi katíin-ná-i ñi chindee-ná-i vekaa. ⁵ Te sutu ñá'nu jíin táká cháa kakuu nuu, ñi kajini-de ja súan ñi sá'a-ná. Te suni cháa-ún, ñi kachaa-de tutu nuu táká ñani. Te ñi kaja'a-de tutu-ún nuu-ná ñi ja'an-ná onde ñuu Damasco ja kuáku'ni-ná ñáyivi kaxiukú yúan. Te kinanchaka-ná-i onde ñuu Jerusalén te ndo'o-i yá'a núu. ⁶ Te ñi ki'in-ná ichi kua'an-ná. Te ñi kuyani-ná yuñúu Damasco natu'un kaxiúu kúu. Te ñi ndii ncháa-ni nuu-ná ñi jinu ñin ndua ndíi ní kii ichi ándívi. ⁷ Te ñi ndua-ni-ná nuu ñú'un. Te ñi jini so'o-ná ká'an ñin tu'un jíin-ná: Saulo, Saulo, naja chindikín-ro rúu, achí. ⁸ Yúan-na te ñi ka'an-ná: Ndé cháa kúu-ni vii, Táta, achí-ná. Te ñi ka'an-ya jíin-ná: Máá-rí kúu Jesús ñuu Nazaret ja chindikín-ro rúu, achí-ya. ⁹ Te cháa kája'an jíin-ná, ñi kajini ndija-de ndua ndíi-ún, te ñi kayu'ú-de, ko tú ní kajini so'o-de tu'un ñi ka'an-ya jíin-ná. ¹⁰ Yúan-na te ñi ka'an-ná: Táta, te naún sá'a-ná, achí-ná. Te ñi kachi máá Jító'o-ná jíin-ná: Ndukoo te ki'in-ro ñuu Damasco. Te yúan ta'u tínu nuu-ro ndasa sá'a-ró, achí-ya. ¹¹ Te tú ní jini-ná nuu ní ñin, chi ndíi ncháa ndua ndíi-ún. Te cháa kája'an jíin-ná, katiin-na-de nda'a-ná kua'an-ná jíin-de onde ñuu Damasco. ¹² Te yúan kánchaa ñin cháa nání Ananías. Te taká ñáyivi judío yúan káka'an ja cháa va'a kúu Ananías, chi va'a jándatu-de nuu ley. ¹³ Te ñi ja cháa-ún te ñi kandita-de nuu-ná. Te ñi ka'an-de jíin-ná: Ñáni Saulo, ná ndúndijin nuu-ro, achí-de. Te ñi jini-ni-ná nuu-dé. ¹⁴ Te ñi kachi-de: Máá Dios ndiyi táa-yo, ñi jani-ya róo vina ja ná júku'un ñi-ro tú'un kuni-ya. Te kuni-ro núu máá I'a ndaa, te kuni so'o-ró tú'un ka'an-ya. ¹⁵ Te kuu-ró testigo máá-ya nuu ndíivi ñáyivi táká ja ní jini-ro jíin já ní jini so'o-ró. ¹⁶ Ma kúu uun ñi-ro vina núsáa. Ndukuiñi te kuanducha-ro. Te kakan ta'u-ro núu-ya. Achí-de jíin-ná. ¹⁷ Te ñi naxío káva-ná ñi nchaa-ná ñuu Jerusalén. Te jikán ta'u-ná ñi ve'e ij, te ñi skóto-ya náá. ¹⁸ Te ñi jini-ná nuu-ya ñi ka'an-ya jíin-ná: Ndúku ndéé-ró te kenda yachi-ro ñi ñuu Jerusalén yá'a, chi ma kuátú'ún-i tú'un-ri jáni ndaa-ro núu-í, achí-ya. ¹⁹ Te ñi ka'an-ná jíin-ya: Táta, a kajini-i ja ní kivi-ná ndíta'an ve'e sinagoga ñi jatíin-ná taká ñáyivi kákandíja nuu-ni. Te ñi stují-ná-i ñi taan-ná-i vekaa. ²⁰ Te kivi ní jicha ñiñi Esteban, cháa ñi jani

ndaꝝ tu'un-ní, suni kándij-ná yúan sáá. Te nĭ jatú'ún-ná ja ní jĭ'ĭ-de. Te nĭ ndĭto-ná sa'ma cháa nĭ kaja'ni Esteban. Achí-ná jĭn-yá. ²¹ Te nĭ kachĭ-ya jĭn-ná: Kuá'án, chĭ tájĭ máá-rí róó ki'ĭn jĭká-ró onde nuu ñáyĭvi sĭn nación, áchĭ-ya jĭn-ná. Achí Pablo. ²² Te a nĭ kajini ná'ĭn-i onde nĭ ka'an-de tu'un yá'a. Yúan-na te nĭ kakuvaa-i. Te nĭ kaka'an jaa-i: Ná kúxio cháa jĭan ná kúu-de. Tú va'a cháa kúu-de ja kúchaku-ga-de ñuyĭvi yá'a. Achí-i. ²³ Te súan kákana kó'ó-i. Te nĭ kaskée-i tikachĭ-i kája'an. Te nĭ kaskánda-i tikacha ñú'un. ²⁴ Te nĭ tá'ú tíñu general ná kĭvi Pablo inĭ cuartel. Te nĭ ka'an-de ja ná xndichĭ soldado Pablo onde jĭn cuarta náva'a kutunĭ inĭ general na sikĭ ní kándaña ñáyĭvi-ún sikĭ Pablo. ²⁵ Te nĭ kaju'nĭ-de Pablo jĭn yó'ó ñíi. Te nĭ ka'an Pablo jĭn cháa kúu capitán ja kándij-de yúan: Á ío ley kua'a-ní cuarta ĩn cháa ñuu Roma ja té chá'an-ga ndúkú ví-nĭ kuachĭ-de, áchĭ-de. ²⁶ Te nĭ jini so'ó capitán tu'un yá'a, te nĭ kee kua'an. Te nĭ ka'an jĭn general: Ndasa sá'a-nĭ, chĭ cháa ñuu Roma kúu cháa yá'a, áchĭ. ²⁷ Yúan-na te nĭ jaa general nuu Pablo. Te nĭ jĭka tu'un-de: Kachĭ nú suu cháa ñuu Roma kúu-ró, áchĭ. Te nĭ ka'an Pablo: Jaan, suu máá-ná kúu, áchĭ-de. ²⁸ Te nĭ ka'an general: Ruu, chĭ nĭ ja'a-rĭ kua'a xú'ún, te nĭ kaja'a-de tu'un kuu-rĭ ĩn cháa ñuu yúan, áchĭ. Te nĭ ka'an Pablo: Ko náá, chĭ túu. Chĭ inĭ ñuu-ún nĭ kaku-ná, áchĭ-de. ²⁹ Yúan-na te ja kákuñ xndó'ó-de, nĭ kakuxio-ni kája'an. Te suni onde general nĭ yu'ú, chĭ nĭ juku'un inĭ-de ja ní ju'nĭ-de Pablo. Te ĩn cháa ñuu Roma kúu Pablo. ³⁰ Te inga kĭvi xĭan-ún, kunĭ-de kundaꝝ va'a inĭ-de na sikĭ kúu ja ní kándaña cháa judío sikĭ Pablo. Te nĭ ndájĭ-de cadena nú'nĭ Pablo. Te nĭ tá'ú-de tíñu nĭ taka taká sutu ñá'nu jĭn taká cháa junta. Te nĭ kiñ'in-de Pablo. Te nĭ jani-de nuu cháa nĭ kándañutú.

23

Ja ní kándij Pablo nuu junta sikĭ máá-de

¹ Yúan-na te nĭ ndakoto Pablo nuu junta. Te nĭ ka'an-de: Ñánĭ jĭná'an-nĭ. Máá-ná chĭ a jĭnĭ va'a inĭ-ná ja ní jandatu va'a-ná nuu Dios onde vina. Achí-de. ² Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga nánĭ Ananías, nĭ tá'ú tíñu nuu cháa ká'ĭn yani nuu-dé-ún ja ná kuá'a-ún ĩn jĭkĭ máá yú'u-dé. ³ Te nĭ ka'an Pablo jĭn sutú ñá'nu-ún: Xáán ndoo ka'an-ro. Dios stujĭ-yá róó. Chĭ kánchaa-ro já sándaꝝ-ro tíñu-rĭ nátu'un ká'an ley. Chĭ vaša tú ío ley te tá'ú-ró tíñu ja stujĭ-dé ruu náún. Achí-de. ⁴ Te nĭ kaka'an cháa ká'ĭn nuu-dé-ún: Naja ká'an ndiva'a-ró jĭn sutú ñá'nu Dios, áchĭ jĭn-de. ⁵ Te nĭ ka'an Pablo: Tú ní jĭnĭ-ná ja sutú ñá'nu kúu-de ñánĭ, chĭ yóso núu tutú: Ma ká'an ndiva'a-ró sikĭ cháa kúñá'nu inĭ ñuu-ro. Achí. ⁶ Ko nuu ní jĭnĭ Pablo ja sáva-de kákuu-de saduceo te sava-ga-de kákuu-de fariseo, te nĭ ka'an jaa-de nuu junta: Ñánĭ jĭná'an-nĭ, máá-ná kúu cháa fariseo, se'e fariseo. Chĭ ñúkuu inĭ-ná ja náchaku taká ndĭyi, te ja yúan xndichĭ-nĭ náá. Achí-de. ⁷ Te ja súan nĭ ka'an-de, te nĭ kákanáá cháa fariseo jĭn cháa saduceo. Te cháa junta, sĭn sĭn tu'un nĭ kaka'an-de. ⁸ Chĭ káka'an cháa saduceo ja má náchaku ndĭyi, ni tú ká'io ndajá'a-yá, ni tachĭ. Ko cháa fariseo, kájatú'ún-de ndenúni tu'un-ún. ⁹ Te xaan ní kuvaa. Te sava cháa káchaa tutu ja kákuu tá'an cháa fariseo, nĭ kándañukuiñi. Te nĭ kaka'an nĭ'in: Tú ni ĩn kuachĭ káni'in-rĭ sikĭ cháa yá'a. Sanaa te nĭ ka'an ndija ĩn ańú xí ĩn ndajá'a-yá jĭn-de. Ma sáni'in inĭ-yo núu Dios núsáá. Achí. ¹⁰ Te xaan ní kákanáá-i. Te general, yú'ú-de ja ndátá ñáa-i Pablo. Te nĭ

tá'ú-de tiñu ja ná kivi soldado te kañaan ninu Pablo sava maññú-i, te ná kivi-de ini cuartel. ¹¹ Te akuáa-ún ni chaq-ni máa Jító'o-yo núu-dé te ni ka'an-ya jín-de: Pablo, ma ndúkuí'a ini-ro, chi nátu'un ni jani ndaa-ro tú'un-ri ini ñuu Jerusalén, suni súan kánúú kíkani-ró tú'un-ri onde ini ñuu Roma, áchí-ya.

Ja ni kanatiin tu'un tá'an-i ka'ni-í Pablo

¹² Te nuu ni kundijin, ni kakutútú sava ñayivi judío. Te ni kanatiin tu'un tá'an-i. Te ni kaka'an téyí-i ja má kée kúti-í staa ni ma kó'o kuti-í nducha onde nú tú ka'ni-í Pablo. ¹³ Te ví'í-gá uu xiko judío ni kaka'an téyí-i tu'un yá'a. ¹⁴ Te ni kaja'an-i nuu sutú ñá'nu jín núu cháa kákuu nuu, te ni kaka'an-i jín cháa-ún: Máa-ná, ni kaka'an téyí-ná ja má kée kúti-ná onde nú tú ka'ni-ná Pablo. ¹⁵ Núsáa te máa-ní jíná'an-ní jín táká junta, kuáka'an-ní jín general ná kiñi'in-de Pablo chaq-de nuu-ní yá'a, chi kákuni-ní xndichí va'a-ga-ní-de, achi-ní. Te ná kótu'a máa-ná ka'ni-ná-de onde té chaq-ga-de yá'a. Achí-i. ¹⁶ Ko ñin se'e yíi kua'a Pablo, ni jini so'o-i ja súan ni kanatiin tu'un tá'an. Te ni ja'an-i ni kivi-i ini cuartel. Te ni kastu'ún-i nuu Pablo. ¹⁷ Te ni kana Pablo xiní ñin chaq kúu capitán. Te ni ka'an-de: Kunchaka suchí yá'a ki'in-ro jín-i nuu general, chi ío ñin tu'un kastu'ún-i nuu-dé, áchí-de. ¹⁸ Te capitán, ni jaka-de-i kua'an-de jín-i nuu general. Te ni ka'an-de: Pablo chaq yíndi'u vekaa, ni ka'an nda'ú-de jín-ná ja kíchaka-ná suchí yá'a nuu-ní, chi ío ñin tu'un ka'an-i jín-ní, áchí-de. ¹⁹ Te ni ñin general nda'a-í. Te ni kuxio-de jín-i. Te ni jika tu'ún sá'í-de-i: Naún tu'un ka'an-ro jín-ri kuni-ro, áchí-de. ²⁰ Te ni ka'an-i: Chaq judío ni kaskétá'an-de tu'un ja yúchaan ka'an nda'ú-de jín-ní kiñi'in-ní Pablo nuu táká chaq junta, chi xndichí va'a-de Pablo siki tiñu kákuni-de, achi-de. ²¹ Ko ma kándija-ní, chi ví'í-gá uu xiko-de káindatu sa'í-de. Te kaka'an téyí-de ja má kée-dé staa ni ma kó'o-de nducha onde nú tú ka'ni-dé Pablo, áchí-de. Te vina a káindatu tu'a-de onde ná kuátu'un-ní. Achí-i. ²² Te ni tá'ú tiñu general nuu-í, ja tú ni ñin nuu kachí-i ja súan ni kastu'ún-i nuu-dé. Te ni táji-de-i kuano'on-í. ²³ Yúan-na te ni kana-de xiní úu capitán. Te ni ka'an-de: Sátu'a-ró úu ciento soldado, jín uní xiko uxj soldado koso caballo, jín úu ciento soldado kátin lanza, nává'a kingoyo-ró jín-de onde ñuu Cesarea ka'ñin akuáa vina. ²⁴ Te suni ná sátu'a-de caballo koso Pablo. Te koto va'a-de Pablo kingoyo-de onde nuu Félix chaq kúu gobernador, áchí-de. ²⁵ Te ni chaq-de ñin carta ja ní ka'an tu'un yá'a: ²⁶ Máa-ná kúu Claudio Lisias. Te cháa-ná carta yá'a nuu ní Félix, gobernador ñá'nu. Ta ni táa. ²⁷ Ñayivi judío, ni katin-i ñin chaq yá'a. Te a yani ka'ni-í-de núú, ko ni nama-ná-de jín soldado chi ni jini-ná ja cháa ñuu Roma kúu-de. ²⁸ Te kuni-ná kundaq ini-ná naja kájikani kuachi siki-dé. Te ni jani-ná-de nuu junta máa-i jíná'an-i. ²⁹ Te ni jini-ná ja siki ley máa-i kájikani kuachi siki-dé. Ko tú ni'in-ná ni ñin kuachi siki-dé ja kúu-de xí ja kúndee-de vekaa. ³⁰ Ko ni ni'in-ná tu'un ja ní kanatiin tu'un tá'an ñayivi judío siki-dé. Te ja yúan táji-ná-de kujaq yachi-de nuu-ní. Te tá'ú-ná tiñu nuu ñayivi kájikani kuachi siki-dé ja súni ná jákoyo-i nuu-ní. Te yúan ka'an-i jín-ní nú naja kájikani kuachi siki-dé. A ni kuu ni ka'an-yo táa. Achí. ³¹ Te soldado, ni kajaka ñúú-ni Pablo kua'an jín-de onde ñuu Antipatris nátu'un ni ta'u tiñu nuu. ³² Te inga kivi ní kanaxíó káva-ni soldado káno'on onde cuartel, te ni kaxndóo Pablo nuu soldado káyoso caballo ná kí'in-ún jín-de. ³³ Te ni jakoyo-ún ñuu Cesarea. Te ni kaja'a

carta nuu gobernador yúan. Te suni n̄i jani ndii Pablo nuu-dé. ³⁴ Te n̄i ka'u gobernador carta-ún. Te n̄i jik̄a tu'ún-de ndé estado kúu Pablo. Te n̄i jini-de ja cháa ñuu Cilicia kúu Pablo. ³⁵ Te n̄i ka'an-de: Ná cháa cháa kájikan kuachi sik̄i-ro. Yúan-na te kuni ná'ín-rí tu'un ka'an-ro, achí-de. Te n̄i tá'ú-de tiñu n̄i jakuv̄a'a Pablo in̄i palacio Herodes.

24

Ja ní ka'an Pablo ja'a máa-de nuu Félix

¹ Te nuu ú'ün kiv̄i te máa sutú ñá'nu Ananías jín sáva cháa kákuu nuu, jín ñn cháa ká'an yu'u núu-dé nání Tértulo, n̄i chakoyo ñuu-ún. Te n̄i kiv̄i koyo nuu gobernador n̄i kasátú'ún sik̄i Pablo. ² Te n̄i kana gobernador xin̄i Pablo. Te n̄i sátú'ún Tértulo sik̄i-dé n̄i ka'an: Táta, ja ní kúu ja vindaa vinené káxiukú-yó. Te ja vá'a cháa kúu-ní te n̄i kejá'a ndúva'a taká tiñu in̄i ñuu yá'a sá'a-ní. ³ Ch̄i nene kánakuatá'ú-yó taká tiñu sá'a-ní taká lugar. Te kúsi in̄i-yo jín, ch̄i xaan vá'a sá'a-ní, táta Félix. ⁴ Ko ká'an nda'ú-ná jín-ní, ma kití in̄i-ní, te kuni so'o-ní ñn tu'un lúli ká'an-ná jín-ní nú va'a-ní. ⁵ Chi n̄i kajini-ná cháa yá'a ja kúu-de ñn kue'e kúu-de ñn kuachi. Te kánakuatá'an máa ñáyiv̄i judío ní in̄i ñuyiv̄i sá'a-de. Te skandá-de taká cháa nazareno. ⁶ Te suni a ndúkú ndé-de sáchá'an-de ve'e ij, ko n̄i kakatiin-ná-de. Te kákuni-ná sánda-ná jín-de núu, natu'un ká'an ley máa-ná. ⁷ Ko n̄i jaa-ni general Lisias, te n̄i janchar-de cháa yá'a nda'a-ná. ⁸ Te n̄i tá'ú-de tiñu ja cháa kájikan kuachi sik̄i-dé, ná kíkoyo-de nuu-ní. Te vina kuu xndichí máa-ní-de, te ná kuni-ní jín yú'u máa-de ná káa taká kuachi ja jikán-ná sik̄i-dé nuu-ní. Achí-de. ⁹ Te suni n̄i kasátú'ún ñáyiv̄i judío sik̄i-dé káka'an ja súan kúu ndija taká kuachi-de. ¹⁰ Yúan-na te n̄i sá'a gobernador señal nuu Pablo ná ká'an-de. Te n̄i ka'an Pablo: A jini-ná ja kuá'a kuiá kúu-ní gobernador in̄i ñuu yá'a, te yúan kúsi in̄i-ná sánda-ná ñn tu'un sik̄i máa-ná nuu-ní. ¹¹ Ch̄i máa-ní, kuu juku'un in̄i-ní ja té kuu-ga ux̄i uu kiv̄i ní kaa-ná ní ja'an-ná ñuu Jerusalén n̄i jachiñú'ún-ná Dios yúan. ¹² Te cháa yá'a, tú ní kajini kuti-dé nú státá'an-ná jín ñn cháa in̄i ve'e ij, xí ní xndóna-de ñayiv̄i in̄i ve'e ij, xí in̄i máa ñuu. ¹³ Ni tú prueba taká kuachi kásátú'ún-de sik̄i-ná. ¹⁴ Ko kach̄i ndaa-ná nuu-ní ja chíñú'ún-ná Dios ndiyi táa-ná. Ko modo chíñú'ún-ná-ún, káka'an-de ja sá'an ñaa kúu. Te kándija-ná taká tu'un yóso núu tutú ley jín núu tutú cháa n̄i kajani tu'un-ya ondé sáa. ¹⁵ Te ñn núu-ni kándija-ná jín-de tu'un ká'an Dios ja náchaku taká ndiyi, kúu ñayiv̄i vá'a te kúu ñayiv̄i ú'u. ¹⁶ Ja yúan jítú in̄i-ná sá'a-ná taká tiñu va'a náva'a tú kuka nuu-ná nuu Dios jín núu ñáyiv̄i. ¹⁷ Ko kua'a kuiá n̄i kuu, te vásá ní nchar-ná n̄i sá'a-ná caridad nuu ñáyiv̄i ñuu ná. Te suni n̄i ja'ni-ná kiti núu-yá. ¹⁸ Te n̄i kani'in-dé náa in̄i ve'e ij kánde-ná násándoo-ná máa-ná. Ko tú ní káxiukú ñáyiv̄i kuá'a já kákuva-a jín-ná, ko n̄i ka'jin yakú cháa ñuu Asia jín-ná. ¹⁹ Te ná kuíñi cháa-ún nuu-ní yá'a. Te ná ká'an máa-de sik̄i-ná nú ñun kuachi n̄i sá'a-ná káani in̄i-de. ²⁰ Xí ná ká'an cháa ká'jin yá'a te nú n̄i kani'in-dé ñn kuachi xaan sik̄i-ná kiv̄i ní kandi-ná nuu junta-de yúan. ²¹ Xí sánaa te káani in̄i-de ja kuáchi-ná kúu máa yá'a-ni, ch̄i kiv̄i ní kandi-ná nuu junta n̄i ka'an jaa-ná: Kándija-ná ja náchaku taká ndiyi, te ja yúan káxndichí-ní náa, achí-ná. Achí Pablo. ²² Te n̄i jini so'o Félix tu'un yá'a. Te a kúnda va'a in̄i-de jín íchi yá'a. Te n̄i sténdatu-de-ún jín'an. Te n̄i ka'an-de: Ondé ná cháa general Lisias te kuni ndi'i-r̄i tiñu kákuni-ro. Achí-de. ²³ Te n̄i tá'ú-de tiñu nuu capitán ná

kóto va'a Pablo. Te ni ja'a-de tu'un ná káka kuu-de in tí'li. Te ma kasú nú vaí tá'an-de kinchaka-i ja kée-dé, xí kík'a'an-i jín-de. ²⁴ Te ni kuu yakú kiví. Te ni chaá Félix jín ñásí'i-de Drusila, ña'an judía kúu-ña. Te ni kana-de xiní Pablo. Te ni jini ná'in-de tu'un ja kánúú kándíja-yó núu Jesucristo. ²⁵ Te ni ka'an Pablo jín-de ndasa jka tiñu ndaa, te ná kúxndíi va'a-de máa-de. Te suni ni jani Pablo tu'un ja cháa juicio. Te ni yu'ú Félix. Te ni ka'an-de: Vina te kuá'án. Ko nú inga kiví núña-ri te kana-ri xiní-ro kí-ró, áchí-de. ²⁶ Te suni ñúkuu ini-de ja kuá'a Pablo xu'un núu-dé núú. Ja yúan tini jínu ni kana-de xiní Pablo ni ja'an-de nuu-dé ni ndatu'un-de jín-de. ²⁷ Ko nuu ní ndí'i uu kuia te ni nukuíñi Porcio Festo nuu Félix. Te kuní Félix ja ná kúsi iní ñayívi judío jín-de. Te yúan ní skéndo-de Pablo ini vekaa.

25

Naja kuní Pablo ki'in-de nuu César

¹ Te uní-ni kiví ja ní kví Festo kúu-de gobernador ini ñuu-ún, te ni kenda-de ini ñuu Cesarea kua'an-de onde ñuu Jerusalén. ² Te taká sutu ñá'nu jín taká chaá kakuñá'nu nuu ñayívi judío, ni jakoyo nuu Festo. Te ni kajani tu'un nuu-dé sikí Pablo. Te ni kaka'an nda'ú jín Festo, ³ ja nú va'a-de te ná táji-de Pablo no'on ñuu Jerusalén. Chi ni kanat'in tu'un tá'an ja ká'ni Pablo ini ichi. ⁴ Ko ni kachí Festo ja á yíndi'u va'a Pablo onde ñuu Cesarea, te suni naki'in yachí máa-de ichi nó'on-de. ⁵ Te ni ka'an-ga Festo: Ndé róo kánuña-ró kí'in-ro, ná kúun-ró kóngoyo tútú-ró jín-rí. Te yúan ka'an-ro te nú ío kuachi-de. Achí-de. ⁶ Te ni kendo-de jín cháa-ún nátu'un uná xí uxí kiví. Te ni nchaa-de ñuu Cesarea. Te inga kiví ní nungoo-de ini municipio. Te ni tá'ú-de tiñu ni chaá Pablo nuu-dé. ⁷ Te a ká'jin chaá judío ja ní kikoyo ichi ñuu Jerusalén. Te ni chaá Pablo te ni kajikó ndúu-ún-de. Te ni kandonda ni kasátú'ún téyíi sikí-dé. Ko tú ní kákundéé jín tú'un tú'ún. ⁸ Te ni ka'an Pablo ja'a máa-de: Tú ní sá'a-ná ni in kuachi sikí ley judío, ni sikí vé'e ij, ni sikí César, áchí-de. ⁹ Ko Festo, chí ná kúsi iní chaá judío kuní-de, te ni ka'an-de jín Pablo: Á tú kuní-ro kí'in-ro onde ñuu Jerusalén te yúan sánda-ri taká tu'un yá'a, áchí-de. ¹⁰ Te ni ka'an Pablo: A kándi-ná ini municipio César vina, te yá'a níni kúnda tiñu-ná. Máá-ní, a jini va'a-ní ja tú ní sá'a-ná ni in kuachi sikí cháa judío. ¹¹ Chí nú ío kuachi-ná, nú ni sá'a-ná in kuachi xaan ja ká'ni-ní náa te vatu-ni kuu-ná núsáa. Ko nú tú ío ndaa tu'un kasátú'ún cháa yá'a sikí-ná, te ni in chaá ma kúu kua'a-de náa nuu cháa yá'a jíná-de. Núsáa te kí'in-ná nuu César kuní-ná. Achí-de. ¹² Te Festo, ni kandatu'un-de jín junta, te ni kachí-de jín Pablo: A ni ka'an-ro ja kí'in-ro núu César kuní-ro. Vina te kí'in-ro núu-dé núsáa. Achí-de.

Ja ní ka'an Pablo ja'a máa-de nuu Agripa

¹³ Te ni kuu yakú kiví. Te ni jaá rey Agripa jín Berenice onde ñuu Cesarea káka'an-de jín Festo. ¹⁴ Te kua'a kiví ní kaxiukú-de yúan. Te ni jani Festo tu'un Pablo nuu rey-ún: Ío in chaá yá'a ni skéndo Félix kándeé vekaa. ¹⁵ Te ná ni ja'an-ná ñuu Jerusalén, te sutu ñá'nu jín ñayívi kákuu nuu judío, ni jakoyo-i nuu-ná kájikān-i kuachi sikí cháa yá'a. ¹⁶ Te ni kachí-ná jín-i ja tú ío costumbre chaá ñuu Roma ja ká'ni-dé in chaá nú tú xna'an-ga kuiñi ñayívi kájikān kuachi sikí-dé nuu-dé. Yúan-na te kuu ka'an-de ja'a máa-de nuu kuáchi-ún. ¹⁷ Yúan-na te ni chakoyo tútú-i yá'a.

Te inga kivi tú ní kúkuéé-ná n̄i nungoo-ná mesa sánda-a-ná kuachi. Te n̄i tá'ú-ná tiñu n̄i kii chaá yá'a. ¹⁸ Te ká'in ñayivi kájikān kuachi siki-dé. Ko tú ni ñn kuachi xaān ní káni'in-í siki-dé nátu'un jáni in̄i-ná núú. ¹⁹ Ch̄i máni siki já kákandija máa-i n̄i kuu tu'un-ún, j̄in siki ñn chaá nání Jesús ja á n̄i j̄i-de. Ko Pablo, ách̄i-de ja chakú ndija chaá-ún. ²⁰ Te máa-ná, tú ní kútuní kuti in̄i-ná ndasa kundaā tu'un-ún. Te n̄i j̄ika tu'ún-ná-de, sánaa kuni-de ki'in-de ñuu Jerusalén te yúan kundaā kuachi-de. ²¹ Ko máa Pablo, n̄i kachi-de ja kí'in-de nuu Augusto te kundaā kuachi-de yúan kuni-de. Te n̄i tá'ú-ná tiñu ná kúndee-de vekaa onde táji-ná-de ki'in-de nuu César. Ach̄i-de. ²² Yúan-na te n̄i kach̄i Agripa j̄in Festo: Máa-ná, suni kuni so'o-ná tu'un ká'an chaá j̄ian kuni-ná, ách̄i-de. Te n̄i kach̄i Festo: Yuchaān te kuni so'o-ní tu'un ká'an-de, ách̄i-de. ²³ Te kivi xiān-ún, n̄i chakoyo Agripa j̄in Berenice ká'io tu'a-de. Te n̄i kivi koyo-de in̄i municipio j̄in sáva general j̄in cháa kákuñá'nu in̄i ñuu-ún. Te n̄i tá'ú tiñu Festo n̄i chaā Pablo. ²⁴ Te n̄i ka'an Festo: Táta rey Agripa j̄in táka ní chaá káxiukú j̄in-ná yá'a. Vina te ndé'é-ní nuu cháa yá'a, ch̄i siki-dé n̄i kandonda taká ñayivi judío ñuu Jerusalén j̄in ñayivi judío ñuu yá'a kájikān-i chaá yá'a nuu-ná te káka'an-i ja tú ío va'a kuchaku-ga chaá yá'a. ²⁵ Ko tú ní'in-ná ni ñn kuachi siki-dé ja kúu-de. Ko n̄i ka'an-de ja kí'in-de nuu Augusto kuni-de. Te ja yúan ní ka'an-ná ja táji-ná-de ki'in-de. ²⁶ Te siki cháa yá'a tú kútuní in̄i-ná naún tu'un chaá-ná nuu j̄ito'o-ná. Ja yúan ní kiñi'in-ná-de nuu-ní j̄iná'an-ní, te kánúú-gá nuu máa-ní, táta rey Agripa. Te xndichí-ní-de náva'a ná ní'in-ná tu'un chaá-ná carta ki'in. ²⁷ Ch̄i kúka nuu-ná táji-ná ñn preso ki'in, te nú tú kastu'ún-ná naún kuachi kájikān-i siki-dé. Ach̄i-de.

26

¹ Te n̄i kach̄i Agripa j̄in Pablo: Já'a-ri tu'un ka'an-ro já'a máa-ró, ách̄i-de. Te n̄i skáa Pablo nda'a-dé. Te n̄i ka'an-de ja'a máa-de: ² Kúsi in̄i-ná vina, ch̄i kuu ka'an-ná ja'a máa-ná nuu-ní, táta rey Agripa. Ch̄i ñayivi judío, kásátú'ún-i siki-ná. ³ Ch̄i a j̄ini va'a máa-ní taká tan̄inu j̄in táka tu'un ñayivi judío j̄iná'an-i. Ja yúan ká'an nda'ú-ná j̄in-ní ja j̄in paciencia kuni so'o-ní tu'un kani-ná nuu-ní. ⁴ A kájiní taká ñayivi judío ndasa n̄i sá'a-ná onde lúli-ná, ch̄i onde ná lúli-ná n̄i nchaá-ná j̄in ñayivi ñuu-ná j̄in in̄i ñuu Jerusalén. ⁵ Te máa-de, nú kákuni-de kach̄i ndaa-de, te a kájiní-de náá ja onde xnáñúú ní kuu-ná ñn fariseo. Te sa'an fariseo, yí-ga kaa vása taká-ga sa'an-yo. ⁶ Te vina, ch̄i siki já ñúkuu in̄i-ná tu'un n̄i keyu'u Dios nuu ndíyi táa-yo, yúan ní kakana-de náá vina kundaā kuachi-ná yá'a. ⁷ Ch̄i ndí'uxi uu tata Israel, ndúú ñúú kájatíñu va'a-i nuu-yá sanaa te kuni máa-i tu'un n̄i keyu'u-yá. Siki tú'un yá'a n̄i kasátú'ún cháa judío siki-ná, táta rey Agripa. ⁸ Te naja kájaní in̄i-ní ja má kúu naschakú Dios taká ndíyi. ⁹ Te máa-ná, n̄i jani in̄i-ná ndiso-ná tiñu ndonda téyí-ná siki sí'ví Jesús ñuu Nazaret núú. ¹⁰ Te tiñu-ún, suni súan n̄i sá'a-ná in̄i ñuu Jerusalén. Ch̄i n̄i ní'in-ná orden nuu taká sutu ñá'nu. Te xaān ní taan-ná ñayivi ndóo in̄i vekaa. Te suni n̄i chu'un-ná voto ja ná kúu-i, te n̄i kaji'i-i. ¹¹ Te tin̄i j̄inu n̄i xndó'o-ná-i in̄i taká ve'e sinagoga. Te fuerza stétuu-ná ka'an ndíva'a-i núú, ch̄i téyí xān ní kit̄i in̄i-ná nuu-í. Te n̄i chindikūn-ná-i j̄inu-ná j̄in-i onde ñuu j̄iká. ¹² Te j̄iku-ná j̄in tiñu-ún. Te n̄i ja'an-ná ñuu Damasco ndiso-ná tiñu sutu ñá'nu. ¹³ Te máa ká'uxi uu kúu, táta rey, kua'an-ná ichi-ún. Te n̄i jin̄i-ná ñn ndua ndíi ní kii ichi ándiví, ví'í-ga vása ndikandii

káa. Te ni ndii ncháa-ni ní nūu-ná jín nūu cháa kuangoyo jín-ná. ¹⁴ Te ni kandaa ndi'i-ná nuu ñú'un. Te ni jini so'o-ná tu'un ni ka'an jín-ná jín yú'u hebreo: Saulo, Saulo, naja chindikín-ro rúu. Xaan yí kúu ja kuañú yatá-ró punta garrocha. Achí. ¹⁵ Yúan-na te ni ka'an-ná: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, áchí-ná. Te máa Jító'o-ná ni kachi-ya jín-ná: Máa-rí kúu Jesús ja chindikín-ro rúu. ¹⁶ Ndukoo te kundij-ro, chi ni kenda-ri nuu-ro náva'a kani-ri róo kuañú-ro rúu-rí, te kani ndaa-ro tú'un naún ní jini-ro jín sáva-ga tu'un ka'an-ri jín-ró, chi ndenda-ga-ri nuu-ro. ¹⁷ Te nama-ri róo nuu táka ñayivi ñúu-ro jín nūu ñayivi sñin nación. Chi nuu ñayivi-ún táji-rí róo ki'in-ro vina. ¹⁸ Náva'a kuña-ró ndúchi-í. Te ná kenda-i chi ñuñáa nuu tá'u Satanás tiñu nuu-í, te no'on-i nuu Dios nuu ío ndijin, náva'a kandíja-i nuu-rí te sá'a-ri tuká'nu ini-ri nuu-í. Yúan-na te ni'in-í ta'u jín ñayivi ní sásñin-ri. Achí-ya jín-ná. ¹⁹ Tata rey Agripa, ja yúan tú ní sáni'in ini-ná nuu tú'un ni jini so'o-ná onde andívi. ²⁰ Chi xna'an-ga ni jani-ná tu'un nuu ñayivi kaxiukú ñúu Damasco, jín ini ñúu Jerusalén, jín ní ñúu Judea, jín nūu ñayivi sñin nación. Ni jani-ná tu'un nuu-í ja ná nákani ini-i, te ná náxío káva ini-i ichi nūu Dios, te ná sá'a-i tiñu va'a ja kánúu sá'a-i te nú a ni nakani ini-i. ²¹ Ja sikí yá'a te ni kakatiin ñayivi judío náa ini ve'e ii. Te ka'ni-í náa kákuni-í núu. ²² Ko ni chindéé ní chituu Dios náa, te kándij ni'in-ná onde vina, jáni ndaa-ná tu'un nuu ñayivi lúli jín nūu ñayivi ñá'nu. Chi Moisés jín cháa ni kajani tu'un Dios onde sáa, súan ni kajani-de tu'un ná taká tiñu chaá. Te suni máa yúan-ni ká'an tuku máa-ná. ²³ Chi ni kajani-de tu'un ja kánúu ndó'o Cristo, te xna'an-ga máa-yá nachaku vásá taká-ga ndiyi, náva'a kani-ya tú'un ja ní ndundijin nuu ñayivi ñúu-yo jín nūu ñayivi sñin nación. Achí-de. ²⁴ Te súan ni ka'an Pablo ja'a máa-de, te ni ka'an jaa Festo: Kátachi-ro, Pablo. Ja ní skuá'a xaan-ro te ndúkú kútachi-ro. Achí. ²⁵ Ko ni ka'an Pablo: Tú kátachi-ná, táta Festo, chi ío káji ini-ná ká'an ndaa-ná tu'un yá'a. ²⁶ Chi máa rey, a jini va'a-de taká tu'un yá'a. Te tú yú'u-ná ka'an-ná tu'un yá'a jín-de. Chi a jini-ná ja tú kúñáa ini-de jín ní ñin tu'un ká'an-ná, chi tú sa'í jika taká tiñu yá'a. ²⁷ Táta rey Agripa, á kándija-ní ja káka'an cháa káani tu'un-ya onde sáa. A jini máa-ná ja kándija-ní, áchí Pablo. ²⁸ Yúan-na te ni ka'an Agripa jín Pablo: A yani kándija-ri nuu Cristo sá'a-ró kuni-ro, áchí-de. ²⁹ Te ni ka'an Pablo: Vasa a yani xí túu, ko jikán ta'u-ná nuu Dios ja máa-ní jín taká-ga cháa kájiini so'o tu'un ká'an-ná vina, ná ndúu-ní nátu'un máa-ná, ko cadena yá'a chi túu, áchí-de. ³⁰ Te ni ndi'i ni ka'an Pablo taká tu'un yá'a. Te ni ndukuiñi rey jín gobernador jín Berenice, jín taká cháa ni kaxiukú jín-de. ³¹ Te ni kakuxio sñin máa-de. Te ni kandatú'ún-de: Tú ní ñin kuachi ní sá'a cháa yá'a ja kúu-de xí já kúnde-ga-de vekaa, áchí-de. ³² Te ni kachi Agripa jín Festo: Kuu sí-a-ní cháa yá'a núu, nú tú ní ká'an-de ja ki'in-de onde nuu César kuni máa-de. Achí-de.

27

Jín barco kua'an Pablo ichi ñúu Roma

¹ Te ni kundaa ja kóngoyo-ri jín barco onde ñuu Italia. Te ni kaja'a-de Pablo jín sáva-ga cháa ká'jin vekaa-ún nuu ñin capitán nání Julio ja tñin-de soldado nání Augusto. ² Te ni kivi koyo-ri ini ñin barco ñuu Adramitio kája'an-ri ichi yú'u mar ñuu Asia. Te suni ñin cháa onde ñuu Macedonia ñuu Tesalónica ja nání-de Aristarco, kua'an-de jín-rí. ³ Te inga kivi ní

jakoyo-ri ñuu Sidón. Te Julio, ni kundá'ú iní-de Pablo. Te ni ja'a-de tu'un ni jandé' Pablo amigo-de, náv'a chindéé chítuu-i-de. ⁴ Te ñuu yúan ni kenda-ri kaja'an-ri jín barco, ni kaja'a-ri ichi chí ñuu Chipre nuu ndó'yo tachi, chí sua ni nana nuu tachi. ⁵ Te ni kundéé-ri ni kaja'a-ri nuu mar Cilicia jín nuu mar ñuu Panfilia. Te ni jakoyo-ri ñuu Mira ja kándeé iní ñuu Licia. ⁶ Te ñuu yúan ni ni'in capitán in barco ñuu Alejandría ja kí'in ichi ñúu Italia. Te ni skívi-de ruu iní barco-ún jíná'an-ri. ⁷ Te kua'a kivi ní kajika kuéé-ri nuu ndúcha-ún. Te fuerza-ni ni jakoyo-ri yuñúu Gnido. Te tuká ní ja'a tachi-ún tu'un kaka-ri. Te ni kaja'a-ri ichi chí ñuu Creta nuu ndó'yo tachi, xiin ñúu Salmón. ⁸ Te xaán ní ndúkú ndéé barco-ún. Ni jika nduu te ni jakoyo-ri jín in lugar nuu káskúnání-i Buenos Puertos. Te yani puerto-ún ío ñuu Lasea. ⁹ Te vina chí a ni kuu kua'a kivi. Te sanaa te kiñá'án in tundó'o nuu mar, chí a ni ja'a viko kóndicha iní, te ni ka'an ni'in Pablo jín-de: ¹⁰ Táta jíná'an-ní, jini-ná ja xaán yí kóo viaje yá'a, te kii in tundó'o siki barco. Ko nasu máa in barco jín ndatíñu naa, chí suni kii tundó'o-ún siki máa-yó. Achí-de. ¹¹ Ko tú ní kándíja capitán ja ka'an Pablo, chí sua ni kándíja-ga-de tu'un ka'an chaá skáka barco-ún jín ja ní ka'an chaá xín barco. ¹² Ko siki ja puerto-ún tú ío va'a ja kéndoo-de ní víko víjin, te ni kanakani iní kua'a-gá-i ja kenda koyo-i yúan, sanaa te kuu jakoyo-i ñuu Fenice, te yúan kéndoo-i viko víjin kájani iní-i. Chí ñuu Fenice kúu in puerto ñuu Creta ja jito xín ichi nínu jín ichi véé. ¹³ Te ni kee in tachi ichi sur. Te ni kájani iní-i ja ja'a-i nuu kákuni-i. Te ni skáka-ga-i barco, kajika nduu-i ñuu Creta.

Ja ní ndonda in tachi xaán siki barco

¹⁴ Ko ni kunúu. Te ni ndonda-ni in tachi xaán ja nání Euroclidón. ¹⁵ Te ni stáa-ni barco kua'an-ni jín. Te tú ní kúu kundéé barco jín tachi. Te ni kasía-ni-ri kua'an te kuangoyo-ni-ri jín. ¹⁶ Te ni jakoyo-ri nuu ndó'yo tachi chí in isla lúlí nání Clauda. Te u'u xaán ní kanatíin-ri barco lúlí ja ndikín yata. ¹⁷ Te ni kaskívi-i iní barco ka'nu. Te ni kaju'ni va'a-i máa barco ka'nu jín yó'o jín vitú. Te ni sijnú-i sa'ma xndéché ichi xiní, chí káyu'ú-i ja tñn barco nú kaku'un yu'u mar. Te súan-na kaja'an-ri jín. ¹⁸ Ko xaán ní kaja barco ni sa'a tachi xaán. Te kivi xían-ún, ni kakejá'a-i káskána-i taká ndatíñu ndíso barco. ¹⁹ Te kivi uní, taká ndatíñu jatíñu barco ni kajacha nda'a-rí. ²⁰ Te kua'a kivi tuká ndijin túun ndikandii jín tíñuú xiní, ni tú ní júkuiñi kuti tachi xaán-ún. Te tuká kañukuu iní-ri kaku-ri núu. ²¹ Te ni kuu kivi ja tuká káyeé kúti-rí staá. Te ni jukuiñi Pablo sava ma'ñú cháa-ún. Te ni ka'an-de: Táta, ni káandatu-ní tu'un ni ka'an-ná, te ma kenda-yó iní ñuu Creta, te ma kóto-yó tundó'o yá'a ni ma náa ndatíñu núu. ²² Ko vina ka'an ni'in-ná jín-ní, ma kúku'a iní-ní jíná'an-ní. Chí ni in-ní ma náa-ní. Chí máni máa-ni ndatíñu jín barco kúu ja náa. ²³ Chí kuni-ni ni kanhaa in ndajá'a máa Dios jín-ná. Chí I'a-ún xiin náa, te jatíñu-ná nuu-yá. ²⁴ Te ni kachi-ya jín-ná: Pablo, ma yú'ú-ro, chí kánúu ja-a-ro núu César. Te a ni ja'a Dios taká chaá kua'an jín-ro jián núu-ro. Achí-ya. ²⁵ Táta jíná'an-ní, ma yú'ú-ní núsáa. Chí máa-ná, a kándíja-ná nuu Dios ja súan kuu natu'un ni ka'an-ya jín-ná. ²⁶ Ko níni kíkani-yó núu in isla, achí-de. ²⁷ Te ni kuu uxí kuun ákuáa. Te kájika-ri nuu mar Adriático. Te nuu ní kuu sava ñúu, te kájani iní ñayivi káskáka

barco ja á ni kākuyani-ri nuu ĩn ñu'un íchí. ²⁸ Te ni kaskuíta ka'nu-i ĩn plomada chii nducha. Te ni kajini-i ja ío oko nda'a. Te ni kajika-ga-i ĩn tí'li. Te ni kanaskuíta ka'nu tuku-i plomada. Te ni kajini-i ja ío-ga xia'un nda'a. ²⁹ Te káyú'ú-i jaa-i ĩn nuu ío toto chí nducha. Te ni kaskána-i kuun kaa tikanču tĩn yata barco-ún kua'an. Te kākuni-i ja ná kundijin yachi yachi. ³⁰ Te cháa kaskáka barco, kākuni-de kunu-de ki'in-de jín barco lúli, te xndóo-de barco ká'nu núu. Ja yúan ní kaskúun-de barco lúli-ún nuu ndúcha, te kásá'a-de ja kí'in-de ichi núu barco ká'nu ja skáa-ga-de kaa tikanču yúan núu. ³¹ Te ni kachi Pablo jín capitán jín soldado: Nú tú kendgo cháa yúan inĵi barco ká'nu yá'a, te ma kúu kaku kuti máá-ní jíná'an-ní, áchí-de. ³² Yúan-na te soldado, ni kaxiti-dé yo'o tĩn barco lúli. Te ni kasía-ni-de ni tene kua'an. ³³ Te nuu kuákundijin te ni ka'an ndéé Pablo jín táka cháa ja ná kée-dé staa: Vina ío uxĵi kuun kivi já káindĵito-ní te ká'jo ndicha inĵi-ní chí tú ní káyee kúti-ní staa. ³⁴ Te ká'an nda'ú-ná jín-ní ja ná kée-ní staa, te ná nani'in iní-ní núsáa. Chí ni ĩn-ní, ma náa ní ĩn ixi xini-ní. Achí-de. ³⁵ Te ni ndi'i ni ka'an-de tu'un yá'a. Te ni ki'in-de ĩn staa. Te ma'ñú táka ñayivi-ún ni jikan ta'u-dé nuu Dios. Te ni sakuáchí-de. Te ni kejá'a-de yée-dé staa-ún. ³⁶ Yúan-na te ni kandundéé iní taká-i. Te suni ni kayee-í staa. ³⁷ Te ja úndi-i-ri ká'jo uu ciento unĵi xiko xia'un ĩn-ri ja kaxiukú-ri inĵi barco. ³⁸ Te ni kanda'a chii-i ja ní kayee-í staa. Yúan-na te ni kajacha-i trigo kua'an nuu ndúcha-ún, ni kanasáñama-i barco.

Ja ní naa barco nuu ñu'un íchí

³⁹ Te nuu ní kundijin, te tú ní kánakuni-i ñu'un íchí. Ko ni kajini-i ĩn nuu kátisú'ú ja ío ñití. Te kākuni-i jaa-i yúan jín barco nú ná kúu sá'a-i. ⁴⁰ Te ni kaxiti-í yo'o yí'i kaa tikanču yúan. Te ni kaxndóo-i kaa-ún nuu mar. Te ni kastá'ya-i nuu tĩn su'ma skuíko barco. Te ni kajata kaa-i sa'ma xini náva'a xndéché tachi barco. Te ni kajika-i kua'an-i ichi yú'u mar. ⁴¹ Ko ni jakoyo-de ĩn nuu náketá'an uu yucha inĵi mar. Te ni kaku'un tá'an barco jín tóto jín ñití. Te ichi núu barco-ún ni tĩn-ni, te tuká ní kandá kuti. Te yata barco-ún ni ka'ya-ni ja ní'in ni kaku'un su'ma mar. ⁴² Yúan-na te ni kandatú'ún soldado ja ká'ni táka preso náva'a ma súchá ni ĩn-i ja kúnu-i. ⁴³ Ko capitán-ún, nama-de Pablo kuni-de. Te ni jasú-de tu'un-ún. Te ni tá'ú-de tĩn nú ndé ñayivi kúu suchá-i te ná kée-ni-i ki'in-i nuu mar xna'an-ga te jakoyo-i onde nuu ñu'un íchí. ⁴⁴ Te sava-ga-i ná kenda-i ki'in-i, sava-i koso téne-i jín tabla te sava-ga-i jín pedazo yunu barco. Te súan ni kakaku ndi-i-i ni jakoyo-i ñu'un íchí.

28

Ja ní ta'an Pablo nuu isla Malta

¹ Te nuu ní kakaku-ri, yúan-na te ni kani'in-ri tu'un ja isla-ún nani Malta. ² Te ñayivi sĩn yu'u yúan, ni kākumani-í jín-ri jíná'an-ri. Te ni kastá'an-i ĩn ñu'un, chí kúun saĵ te vijin sá'a. Yúan-na te ni kākana-i xini-ri ni jakoyo-ri nuu-í. ³ Te ni stútú Pablo yaku titaka. Te ni taan-dé nuu ñu'un. Te ĩn koo, jínu-tĵi ní kenda-tĵi já ní kuni'ní. Te ni chiyú'ú-ni-tĵi ndá'a-dé. ⁴ Te ñayivi sĩn yu'u ñúu-ún, ni kajini-i ja ndita kaa koo-ún yiyú'ú-tĵi nda'a-dé. Te káka'an-i: Ndaa ja cháa já'ni ndiyi kúu cháa yá'a núsáa. Te vasa a ni kaku-de nuu mar, ko máá I'a tu'un ndaa tú já'a tu'un kuchaku-ga-de, áchí-í. ⁵ Ko Pablo, ni kisi-de koo-ún nuu ñu'un. Te tú naún

ní tá'an-de. ⁶ Te máá-i, káindaṭu-i ja chú'un kuiñi-dé xí nduá-de te kuṽ-de. Ko nī kuná'an xáan káindaṭu-i nī kajini-i ja tú naún ní tá'an-de. Yúan-na te nī nakani inī-i te nī kaka'an-i ja ñn i'a kúu Pablo. ⁷ Te yani yúan nī jo ñu'un cháa kúu gobernador inī isla-ún, nání-de Publio. Te cháa-ún, nī kana-de ruṽ jíná'an-rī. Te nī ja'a núu-de ve'e-de nī kaṽendoṽ manī-rī jín-de unī kivi. ⁸ Te táa Publio kátuu-dé nuṽ jító, kú'u-de jín kué'e kiji jín ñn kue'e kúun chī-de. Te nī kivi Pablo ve'e cháa-ún. Te nī jikan ta'u-dé. Te nī cháa-de nda'a-dé siki cháa-ún. Te nī nduva'a-ni cháa-ún. ⁹ Yúan-na, te suni sava-ga ñayivi kaku'u ní isla-ún, nī jaṽoyo-i. Te nī kanduva'a-ni-i. ¹⁰ Te ñayivi-ún, nī kajatú'ún-i ruṽ jíná'an-rī, te nī kaja'a-i kua'a ndatíñu nī kaṽuta'u-rī. Te nuṽ ní kenda koyo-rī kua'an-rī, te nī kaja'a-i taká ndatíñu kánandi'i-rī.

Ja ní jani Pablo tu'un inī ñuu Roma

¹¹ Súan-ni onde nuṽ unī yoṽ, te nī kajika-rī kua'an-rī jín ñn barco ñuu Alejandría ja ní kanchaa nuṽ isla tiempo viko víjin. Te barco-ún, máá cháan ndíso ñn figura ñayivi Cástor jín Pólux. ¹² Te nī jaṽoyo-rī ñuu Siracusa. Te yúan nī kaṽendoṽ-rī unī kivi. ¹³ Te yúan nī kenda koyo-rī kua'an-rī nduu nduu yundúcha. Te nī jaṽoyo-rī ñuu Regio. Te inga kivi ní kee tachī íchi sur, te inga kivi xían-ún, nī jaṽoyo-rī ñuu Puteoli. ¹⁴ Te yúan nī kani'in tá'an-rī jín sáva ñani. Te nī kaka'an nda'ú-de jín-rí nī kaṽendoṽ-rī jín-de ñn semana. Yúan-na te vása ní jaṽoyo-rī ñuu Roma. ¹⁵ Te ñani yúan a nī kani'in-dé tu'un ruṽ jíná'an-rī. Te nī kenda koyo-de, nī kaṽita'an-de ruṽ onde nuyá'u nání Apio jín ndénuní mesón. Te nī jini Pablo nuṽ-dé. Te nī nakuatá'ú-de nuṽ Dios. Te nī ndundéé iní-de. ¹⁶ Te nuṽ ní jaṽoyo-rī ñuu Roma, te nī ja'a capitán taká preso nuṽ cháa kakuñá'nu nuṽ ejército ñuu Roma. Ko nī ja'a-de tu'un kunchaa sñn Pablo jín ñn soldado kukoto-ún-de. ¹⁷ Te nuṽ unī kivi te nī kana Pablo xini taká cháa kakuñá'nu nuṽ ñayivi judío nī kaṽutútú-de. Te nī ka'an Pablo jín-de: Ñani jíná'an-ró, ruṽ tú kuti naún ní sá'a-rī siki ñuu-yo ní siki táninu táa-yo. Ko onde ñuu Jerusalén nī kaja'a-i ruṽ nuṽ cháa ñuu Roma jíná'an-de. Te nī kaṽindee-de ruṽ vekaa. ¹⁸ Te cháa ñuu Roma, nī kaṽndichí-de ruṽ. Te kakuñi-de sía-de ruṽ núú, chī tú ní ñn kuachi ío siki-rí ja kúu-rī. ¹⁹ Ko tú ní jatú'ún ñayivi judío. Yúan ní jikan-rī ja kí-rī nuṽ César. Ko na tú vai-rī ja ká'an-rī siki ñayivi ñuu-rī. ²⁰ Ja yúan ní kana-rī xini-ro jíná'an-ró, náv'a ná kuni-rī nuṽ-ro te ka'an-rī jín-ró. Chī siki tú'un kánukuu inī ñayivi Israel kúu ja nú'ni-rī jín cadena yá'a. Achí-de. ²¹ Te nī kaka'an cháa-ún jín Pablo: Tú ní ñn carta ní cháa nuṽ-rí onde ñuu Judea ja kúni tu'un-rī róó. Te taká ñani ja ní chaṽoyo yá'a, tú káastu'ún-de ní tú káka'an-de ní ñn tu'un ñáá siki-ro. ²² Ko kuni so'o-rī tu'un ka'an-ro nú ndasa jáni inī-ro kakuñi-rī. Chī siki tú'un yá'a a kajini-yo já taká ñayivi káka'an ndiva'a-i. Achí-de. ²³ Te nī teta'an Pablo ñn kivi. Te nī chaṽoyo kua'a-dé ve'e nuṽ ncháá Pablo. Te nuṽ cháa-ún nī jani ndaa-de tu'un ñuu nuṽ tá'ú Dios tiñu. Te ndúkú-de skándija-de cháa-ún siki tú'un Jesús onde jín tú'un ká'an ley Moisés jín tutú cháa nī kajani tu'un Dios onde sáa. Te súan nī stá'an-de onde jañá'an te onde aini. ²⁴ Te sava cháa-ún, nī kajatá'ú-de tu'un nī ka'an Pablo. Ko sava-ga-de, tú ní káandija kuti-dé. ²⁵ Te nī kaṽatá'an-de jín tá'an-de. Te nini kaja'an-de ní ka'an Pablo tu'un yá'a: Bueno nī ka'an Espiritu Santo jín tú'un Isaias, cháa nī jani tu'un Dios onde sáa, chī nī ka'an-de jín táa-ro ní sá'a-ya: ²⁶ Kuá'an nuṽ ñayivi yá'a

te kach̄i-ro kúni-i: Vasa kájini ná'ín vá'a-ró, ko ma júku'un in̄i-ro. Te vasa kándé'é nd̄i-ro, ko ma kuni-ro. ²⁷ Ch̄i xāan ní kakun̄i'in in̄i ñ̄ayivi yá'a, te xāan ú'ú kájini so'o-i. Te kájasu-i nduchi-í náv̄a'a ma kuni-i j̄ín ndúchi-í, te ma kúni ná'ín-i j̄ín só'o-i, te ma júku'un in̄i-i, te ma náxíó káva in̄i-i, ja násáv̄a'a-r̄i-i. Achí-ya. ²⁸ Ná kástu'ún-rí nuu-ro núsáá, chi tu'un n̄i tájí Dios l'a náma yóó, vina te ná tájí-yá tu'un yá'a ki'in nuu ñ̄ayivi s̄in nación, Te máá-i kuni ná'ín-i. Achí-de. ²⁹ Te n̄i j̄inu n̄i ka'an-de tu'un yá'a. Te kája'an cháa judío kástátá'an xāan máá-de. ³⁰ Te n̄i kendo Pablo n̄i ncháa-de uu kuia ñ̄in ve'e n̄i ki'in núu-de. Te n̄i jatá'ú-de taká ñ̄ayivi ní jakoyo-i nuu-dé. ³¹ Te jáni-de tu'un ñ̄uu nuu tá'ú Dios tiñu. Te bueno stá'an-de tu'un máá Jító'o-yo Jesucristo. Te tú ñ̄in cháa ní jasú nuu-dé.

EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS ROMANOS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU ROMA

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí kúu Pablo, mozo Jesucristo, chi ñi kana-ya xiní-rí kúu-ri apóstol nuu-yá, te ñi teta'an-ya rúu ja káni-ri tu'un va'a Dios. ² Chi ñi keyu'u-yá onde aná'an. Te súan ñi kaka'an chaá ñi kajani tu'un-ya, te yóso núu tutú ñi. ³ Tu'un Se'e-ya ká'an. Te yiki kúñu-ya ní kaku chii tata David. ⁴ Te ñi ka'an ñi'in Dios ja Sé'e máá-yá kúu Jito'o-yo Jesucristo. Te yí'i fuerza jín Espíritu Santo iní-ya, sikí ja ní nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁵ Te ja sikí sí'vi-yá, ñi kani'in-rí tu'un luu ío iní-ya. Te kákuu-ri apóstol ñi sá'a-ya, náva'a kuandatu ñayivi sñin nación, te kandíja-i. ⁶ Suni onde róo, chi ñi kana-ya xiní-ro náva'a ná kí'vi-ró ndá'a Jesucristo. ⁷ Cháa-ri tutu yá'a nuu táká róo ja káxiukú-ró iní ñuu Roma, chi kúndá'u iní Dios róo. Te ñi kana-ya xiní-ro ná ndúndoo-ró. Tu'un luu ío iní jín tú'un kuak'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jín ja kí nuu máá Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ro jíná'an-ró. ⁸ Xnáñúú-gá nuu Dios máá-rí, nákuatá'ú-rí ja sikí róo jíná'an-ró sá'a Jesucristo. Chi ní ñúyivi jichá tu'un kua'an ja kákandíja-ró-yá. ⁹ Te Dios kúu testigo-ri, chi nuu-yá játíñu-ri jín iní jín añú-ri te jáni-ri tu'un va'a Se'e-ya. Te nene ká'an-ri ja'a-ro nú jikán ta'u-rí. ¹⁰ Ká'an ndá'ú níni-rí jín-yá, sanaa te nú kuní máá Dios, te jaá va'a-ri nuu-ro vasté ñin vina-na. ¹¹ Chi kúu iní-ri nde'é-rí nuu-ro jíná'an-ró, náva'a saka-rí yaku ta'u yí'i Espíritu nuu-ro, náva'a ná yíja-ga iní-ro jíná'an-ró. ¹² Súan kuní-ri, náva'a ñin ká'nu-ni ná sándéé iní-yo, chi róo jín rúu kákandíja ká'nu-ni-yó. ¹³ Ñánj, kuní-ri ja ná júku'un iní-ro ja tini jínu ñi chaá iní-ri jaá-ri nuu-ro, ko onde vina sáni-ga ndasú ichi-rí. Chi kuní-ri kandíja sava-ró sá'a-ri, nátu'un ñi sá'a-ri jín sáva ñayivi sñin nación. ¹⁴ Taú-ri kani-ri tu'un nuu ñayivi griego jín núu ñayivi sñin yu'u, nuu ñayivi ndíchí jín núu ñayivi tú jini kuti. ¹⁵ Chi ruu, ja yúán kúu yachi iní-ri kani-ri tu'un va'a-ya núu róo tuku, ja káxiukú-ró iní ñuu Roma. ¹⁶ Chi tú kúka nuu-rí sikí tú'un va'a, chi fuerza Dios kúu, náva'a ñani chaá nú kándíja-de te kaku-de sá'a, ñayivi judío xna'an-ga, te suni ñayivi griego. ¹⁷ Te jín tú'un-ún jini ndijin-yo ndasa ío ndoo iní Dios, te nú kándíja-yó te kendo-yó súan. Te kandíja-ga-yo sá'a-ún. Nátu'un yóso núu tutú: Chaá ndaa, chi sikí ja kándíja-de te kuchaku-de, áchí.

Ja kití iní Dios nuu kuáchi

¹⁸ Chi onde ichi ándiví jini ndijin-yo ja kití iní Dios jito-ya táká tiñu ñáá kásá'a ñayivi ja tú káchiñú'un-i-ya. Chi jín tiñu ñáá kásá'a-i te kájasu-i nuu tú'un ká'an ndaa. ¹⁹ Chi táká tu'un ja kájiní ñayivi ndasa káa Dios, suni a kájiní ndijin máá-i, chi máá Dios ñi stá'an ndijin-ya nuu-í. ²⁰ Onde kiví ní jukuiñi ñuyivi, te kúu jini ndijin ñayivi ndasa káa tu'un sa'í Dios, ndasa yí'i fuerza-ya ní káni jín ndása I'a kúu máá-yá. Chi jín ndátíñu ñi sá'a-ya kúu ja kájuku'un iní-i súan. Te ja yúán tú modo nama-i máá-i nuu

kuáchi-i. ²¹ Chi *nj* kajini-i nuu Dios. Ko tú ní kánakana jaa-i-ya já kúu-ya Dios, ni tú ní kánakuatá'ú-i nuu-ya, *chj* sua *nj* kasáñáá-i máá-i jín tú'un káka'an-i. Te iní añú-i *nj* kutúún, *nj* ndasu. ²² Káka'an-i ja kákuu ndichí-i, ko *nj* kanduu ñáá-i. ²³ Te Dios ja má té'yu kuti-ya, ndíi ncháa nuu kánchaa-ya. Ko *nj* kasía-i-ya *nj* kachiñú'ún-i muestra ndasa káa ñn cháa ja té'yu, ndasa kándaa tisaa, kiti kúun ndá'a jín kóo. ²⁴ Ja yúan ní sía Dios ñayivi-ún ja ná sá'a máá-i tiñu chá'an jín táka ja káni kákuñi iní añú-i, ñn modo ja kásachá'an-i tá'an-i kúu. ²⁵ Te tu'un ndaa ká'an Dios *nj* kajasu ñayivi-ún, *nj* *kj*vi koyo-i jín tú'un tú'ún *nj* kajatú'ún-i. Te *nj* kachiñú'ún-i taká ndatíñu *nj* sá'a-ya. Te súan *nj* kasá'a ñayivi-ún, lugar ja chíñú'ún-i máa I'a *nj* sá'a-ún, *chj* máá-ya ñí káni kúu-ya I'a ij. Amén. ²⁶ Ja yúan Dios *nj* sía-ya-í ja ná sá'a máá-i tiñu ja tú ío jínú'ún, *chj* onde ñasíí, *nj* kasama-ña máa modo ja xín tiñu, te *nj* *kj*vi-ña jín modo káñáá. ²⁷ Suni súan cháa jíná'an-de, *nj* kasía-de máa modo ja xín tiñu jín ñasíí. Te *nj* kandukijí-de *nj* kasá'a kuaxán-de jín tá'an yíi-de. Te *nj* kasáñáá cháa jín cháa. Te iní yiki kúñu-de bueno *nj* kani'in-dé ta'u-dé sikí kuáchi *nj* kasá'a-de. ²⁸ *Chj* máá-de tú ní kájatú'ún-de ja júku'un iní-de Dios, Ja yúan ní sía Dios cháa-ún ja ná kúñáá xini-dé jín ja ná sá'a-de tiñu ja tú ío va'a. ²⁹ *Nj* kútú ndí'i-de taká tiñu tú ká'jo ndaa, kájika téné, kásáñáá, kákutóo iní, tú ká'jo va'a, kándio iní, kája'ni ndíyi, kákanaá, káxndá'ú, kándukini, ³⁰ kákutuku iní kájito tá'an, káka'an tú'ún sikí tá'an, kájito u'u-de Dios, káka'an ndíva'a, kásávixi máá, kásatéyi máá, kástúu costumbre káñáá, tú kájandatú nuu táa nuu náa, ³¹ tú kájuku'un kuti iní, tú káskíkuu tu'un kándatu'ún, tú kákumani vá'a, tú káindatu núu, tú kákundá'ú iní tá'an. ³² Te cháa-ún, va'a a kájini-de ndasa ká'an ley Dios, ja cháa kásá'a súan, ná kúu-de nú kuu-de, te nasu máni ja kásá'a-de-ún *chj* suni kájatú'ún-de cháa kásá'a súan.

2

Sikí já sándaq Dios tiñu-i

¹ Núsáa te ja sikí yúan ma káku-ró va'a naún cháa kúu-ró já jikán-ro kuáchi, *chj* *nj* kunj-ro nákuñndíi-ró sikí ingá cháa, ko sua *nj* nakuxndíi-ró sikí máá-ró. *Chj* róo suni súan sá'a-ró natu'un nákuñndíi-ró sikí ingá cháa-ún. ² Ko a kájini-yo já ndóna Dios nakuxndíi ndija-ya sikí táka cháa kásá'a súan. ³ Te róo, cháa nákuñndíi sikí táka cháa kásá'a súan, te suni súan sá'a máá-ró, te jáni iní-ro já káku-ró núu Dios *kj*vi sándaq-ya náún. ⁴ Xí sá'á'a iní-ro já vá'a xaan iní-ya jín-ró, te paciencia iní-ya, te tú yachi kiti iní-ya núu-ro. Tú júku'un iní-ro já tú'un va'a iní-ya-ún nakani iní-ro sá'a náún. ⁵ Ko sikí já ní'in iní-ro jín sikí já tú nakani iní añu-ro kúu ja kayá-ga-ro tú'un kiti iní-ya sikí-ro já kúu *kj*vi kiti iní-ya, *chj* kenda ndijin *kj*vi sándaq va'a Dios jín ñayivi. ⁶ *Chj* máá-ya, chá'u-ya ná ñn ná ñn cháa ndasa tiñu kásá'a máá-de. ⁷ Ko nuu cháa kásá'a ndí'i tiñu va'a, já'a-ya tú'un ja ná kúchaku-de ñí káni, *chj* kándúkú-de tu'un luu tu'un jínú'ún, jín tú'un ja má kúu kuti-dé jín. ⁸ Te kiti xaan iní-ya te jito u'u-ya cháa kákanaá, *chj* kásáni'in iní-de nuu tú'un ká'an ndaa, te kájandatú-de nuu tú'un yákuá yó'o. ⁹ Te tundó'o u'u xaan já'a-ya sikí táka ñayivi kásá'a tiñu ñáá, xnáñúú-gá nuu ñayivi judío te suni súan nuu ñayivi griego. ¹⁰ Ko sikí táka ñayivi kásá'a máni tiñu va'a, já'a-ya tú'un luu, tu'un jínú'ún, jín tú'un kuaká'nu iní. ¹¹ *Chj* Dios tú ncháa nuu-ní-ya ñn ñn ñayivi. ¹² *Chj* taká cháa ja ní

kasá'a kuachi, vasa tú káy'i-de chíi ley, suni tú níni ley te naa-dé. Ko taká chaa n̄i kasá'a kuachi ja á káy'i-de chíi ley, suni jín ley kundaá tiñu-de. ¹³ Chíi nasu cháa kájin̄i so'o tu'un ká'an ley kúu ja ká'io ndaa nuu Dios, chíi chaa káskikuu tu'un ká'an ley kúu ja ká'io ndaa nuu-yá. ¹⁴ Chíi chaa s̄in nacián ja tú káñava'a-de ley ja á yóso, ko kasá'a-de súan-ni taká tiñu yí'i nuu ley. Chíi chaa-ún, vasa tú káñava'a-de ley, ko máa-de kákuu-de ley kájatíñu máa-de. ¹⁵ Ja yúan jini-yo ja tú'un tá'ú ley chíi yóso ini añú-de. Te añú-de kúu testigo-de. Te tu'un kájin̄i ini-de kájikān kuachi sik̄i-dé, x̄i sánaa ká'an ja tú naún kuachi ndiso-de. ¹⁶ Súan sá'a-de k̄iv̄i sándaá Dios sik̄i taká tiñu sa'í kasá'a ñayivi. Te jín Jesucristo sándaá-ya jín tú'un va'a ká'an-ri.

Káy'i judío nda'a kuachi

¹⁷ Te nú róó, chaa judío nání-ró, te jín ley kándij̄i n̄i'in-ró, te sátéyíi-ró máa-ró ká'an-ro ja chíñú'ún-ró Dios, ¹⁸ te nú jini-ro ndasa játa'an ini-ya, te nú játu'ún-ró tú'un jínú'ún, te nú n̄i kutu'a-ró jín ley, ¹⁹ te nú jáni ndija ini-ro ja máa-ró kúu chaa yóxnúú núu cháa kuáa, nú máa-ró kúu ñu'un stúun nuu ñayivi ká'jin̄i ñuñáa, ²⁰ nú máa-ró kúu chaa stá'an nuu ñayivi tú kájin̄i kuti, nú máa-ró kúu maestro s̄uchí lúli, te nú súan jáni ini-ro, chíi jín máa ley te ñava'a-ró ichi ndasa júku'un ini-i jín tú'un ká'an ndaa, ²¹ te nú róó súan stá'an-ro núu ingá chaa, naja tú stá'an-ro núu máa-ró núsáa. Te nú róó súan jáni-ró tú'un ja má kúu sákuí'ná-yó, te naja sákuí'ná-ró núsáa. ²² Róó, chíi ká'an-ro ja má kúu kusíki ncháa tá'an-yó, te naja ísíki ncháa tá'an-ró núsáa. Róó, chíi ká'an-ro ja kúkini ini-ro jito-ró ndosó, te naja sákuí'ná-ró ndátíñu ío ini ve'e ij̄i núsáa. ²³ Róó, chíi sátéyíi-ró máa-ró jín ley, te naja kúka nuu Dios sá'a-ró sik̄i ja tú jándatu-ro núu ley núsáa. ²⁴ Chíi chaa s̄in nacián, máni káka'an ndiva'a-de sik̄i Dios ja kuáchi róó jíná'an-ró, nátu'un yóso núu tutú. ²⁵ Chíi nú skíkuu-ró tú'un ká'an ley, yúan-na te n̄i'in tíñu ndija ja ní xit̄i ndúu-ro. Ko nú tú jándatu-ro tú'un ká'an ley, yúan-na te ja ní xit̄i ndúu-ro-ún kúu nátu'un túu-ni ní xit̄i ndúu-ro. ²⁶ Ja yúan, in̄ chaa ja tú ní xit̄i ndúu, nú skíkuu-de taká tiñu tá'ú ley, te vasa tú ní xit̄i ndúu-de, te tú nduu-de nátu'un ja ní xit̄i ndúu náún. ²⁷ Te chaa yúan ja máa jándáa chaa tú ní xit̄i ndúu kúu-de, ko nú skíkuu va'a-de tu'un ká'an ley, yúan-na te kuu nakuxndíi-de sik̄i-ro, chíi tú jándatu-ro tú'un ká'an ley vasa ñava'a-ro tutú, te n̄i xit̄i ndúu-ro. ²⁸ Chíi judío máa jándáa ndija, nasu cuenta ndasa káa ichi sik̄i kúu. Ni ja ní xit̄i ndúu ndija, nasu cuenta ndasa káa ichi sik̄i yíki kúñu kúu. ²⁹ Chíi judío ndija kúu ja káa súan onde ichi ini. Te ja ní xit̄i ndúu ndija, kúu ja káa súan onde ini, onde añú, chíi nasu cuenta tutú kúu, te nasu ñayivi kájatú'ún cháa-ún, chíi Dios.

3

¹ Ndénu ní'in tíñu-ga chaa judío núsáa. Te ndénu játiñu ja xit̄i ndúu núsáa. ² Xaan vá'a ní'in tíñu vij̄i. Te ja xnáñúú, chíi ini nda'a máa-de n̄i k̄iv̄i tu'un Dios n̄i sá'a-ya. ³ Tú naún sá'a vasa sava-de tú ní kákandija. Te kuachi ja tú ní kákandija-ún, te n̄i skíkuu sáni Dios tu'un máa-yá náún. ⁴ Túu, chíi sua ká'an ndaa Dios, vasa máni káxndá'ú taká chaa nátu'un yóso núu tutú: Náv̄a'a ná kéndoo ndaa-ni jín taká tu'un ká'an-ni, te kundéé-ni nú káxndichí-de níi, áchí. ⁵ Te nú kenda ndij̄in-ga tu'un ndaa Dios sá'a kuachi-yó, te ndasa ka'an-yo núsáa. Kándij̄i yo'o Dios ja súan xndó'o-ya yóo náún. Aa, nátu'un káka'an chaa yúkú, ká'an-ri nú súan. ⁶ Ma kúu

kuti. Chì nú súan te ndasa sándaa Dios kuáchi ñáyivi núsáá. ⁷ Te nú kenda luu-ga tu'un ndaa Dios sá'a tu'un tú'ún máá-rí, te naja ní'in ná'ín-rí kuáchi núsáá, áchí-i. ⁸ Vatu-ni sá'a-yó tíñu ñáá náva'a kenda tíñu va'a náún. Chì sava ñáyivi káka'an ndiva'a-i siki-yo já súan káka'an-yo. Bueno ta'nu ndatu máá-i nú súan.

Ndivii ñáyivi káyí'i-i nda'a kuáchi

⁹ Naun. Va'a-ga yóó, chaá judío, vásá cháa-ún náún. Túu. Chì a ñi ka'an-rí ja táká ñáyivi vasa judío vasa griego káyí'i-i nda'a kuáchi. ¹⁰ Nátu'un yóso núu tutú: Tú kuti ñáyivi ndáa íó, ni vasté ñin-i. ¹¹ Tú kuti ñáyivi júku'un ñi íó, ni tú kuti ñáyivi nándúkú Dios íó. ¹² Taká-i, ñi kakusín-i kája'an-i, ñin-na ñi katíví sáni-i. Tú kuti ñáyivi sá'a tíñu va'a íó, ni vasté ñin máá tú'ún-i. ¹³ Yau ndiyi ja núña kúu yo sukun-í. Te jíin yáa-í jakín-i tu'un xndá'ú. Te nducha kuíñi-tí yí'i yu'u-í. ¹⁴ Ñi chítú ñi yu'u-í, ñú'un tu'un tási jíin tú'un tíxín. ¹⁵ Xaan yachi ja'a-í káskáka-i niñi. ¹⁶ Sikí íchi ká'jin-i, yúan kii tundó'o naa sáva-ga-i. ¹⁷ Te ichi íó tu'un vindáa vinené tú kájiní kuti máa-i. ¹⁸ Tú kájiní-i kuandatu-i nuu Dios. Achí. ¹⁹ Ko kájiní-yo já táká tu'un ká'an ley, ká'an jíin máá cháa káyí'i nda'a ley, náva'a ná kasú taká ñáyivi yú'u-í, te sikí ñi ñúyivi ná náku-xndí Dios. ²⁰ Chì jíin sikí táká tíñu tá'ú ley, ni ñin ñáyivi ma kéndoo ndaa-i nuu-yá. Chì ley sá'a ja jiní-yo núu kuáchi.

Naún modo kéndoo ndaa ñáyivi

²¹ Ko vina a ñi kenda ndijin tu'un ndaa Dios, ko nasu jíin ley. Chì testigo sikí tú'un-ún kákuu máá ley jíin cháa ñi kajani tu'un Dios onde sáá. ²² Te tu'un-ún kúu ja nú kándija-yó Jesucristo te kéndoo ndaa-yo sá'a Dios nuu taká-i ja káandija-i nuu-yá. Chì ñin núu-ni ká'io taká-i. ²³ Chì taká-i kásá'a-i kuáchi. Te ja yúan tú kákundéé-i skíkuu-i tu'un luu Dios. ²⁴ Sikí já tú'un luu íó ñi-yá kúu ja ní ja'a sáni-yá tú'un ñi káandoo ndaa-i, te ñi nakuaan Cristo Jesús ñáyivi-ún. ²⁵ Te ñi kenda Jesús ñi sá'a Dios, náva'a kuanhaa I'a-ún kuáchi-yo jíin niñi-yá, te nú kándija-yó núu-yá. Náva'a ná kuní-yo ja I'a ndaa kúu-yá. Chì jíin paciencia te tú ní ndonda Dios sikí kuáchi ñi kasá'a ñáyivi sáá. ²⁶ Súan ñi sá'a-yá náva'a ná kuní-yo vina ja I'a ndaa kúu máa-yá jíin já ná kéndoo ndaa ñáyivi nú kándija-i nuu Jesús sá'a Dios. ²⁷ Ndéchi kuá'an tu'un sátéyí-i máa-i núsáá. A ñi kenda kua'an. Ndé jíin ley. Jíin ley ja tá'ú tíñu ndasa sá'a-yó náún. Túu, chì jíin ley sikí tú'un kándija-yó. ²⁸ Ja yúan jiní-yo já kéndoo ndaa ñin chaá jíin tú'un kándija-de, nasu jíin tú'un skíkuu-de ja ká'an ley. ²⁹ Te máá ñin nuu ñáyivi judío kúu-yá Dios náún. Nasu súni kúu-yá Dios nuu ñáyivi ñin nación náún. Jandaa chì suni Dios kúu-yá núu ñáyivi ñin nación. ³⁰ Chì Dios, máá ñin-ni-yá íó. Te máá I'a-ún, skéndoo ndaa-yá ñáyivi ní xiti ndúu, sikí já kándija-i, jíin ñáyivi tú ní xiti ndúu suni jíin tú'un kándija-i. ³¹ Te a ñi stívi-yó ley jíin tú'un káandija-yó náún. Ma kúu kuti, chì sua skíkuu-ga-yo.

4

Tu'un ñi kándija Abraham

¹ Ndasa káka'an-rí sikí ndiyi tatá núu súká-yó Abraham, chì chii máa-de ñi kakaku-yó. ² Chì nú ní kéndoo ndaa Abraham sikí táká tíñu sá'a-de, íó modo sátéyí-de máa-de núu, ko nasu núu Dios. ³ Chì ndasa ká'an

tutu ii: Ni kandija Abraham nuu Dios, te ni chi'i-ya cuenta-de ja á ni kendo ndaa-de, áchí. ⁴ Ko nuu ñáyivi sátiñu, nasu ñn favor sá'a-yó jín-i ja kuá'a-yó kúta'u-í. Chi tiñu ni sá'a-i, yuán chá'u-yó-i. ⁵ Ko nú kándija ñn ñáyivi, vasa tú sátiñu-de, chí'i-ya cuenta ja á ni kendo ndaa máa-i, chi ni kandija-i nuu máa-yá ja kúu skendo ndaa-ya ñáyivi chá'an-ga kuandatu va'a nuu-yá. ⁶ Te nú ni chí'i Dios cuenta ñn cháa ja á ni kendo ndaa-de, vasa tú ní sátiñu-de, ná kendo ndatu-de, áchí David súan: ⁷ Xáan ndatu kendo ñáyivi já á ni sá'a-ya táká'nu iní nuu táka tiñu ñáá ni kasá'a-i, te ni jasú-ya siki kuáchi-i. ⁸ Xáan ndatu kendo ñn cháa ja tú ndenda kuáchi-de siki-dé, sá'a máa Tatá Dios, áchí David. ⁹ Nuú máa ñn ñáyivi xiti ndúu kúu tu'un ndatu yá'a náún, xí súni kúu nuu ñáyivi tú xiti ndúu náún. Chi káka'an-yo já ní kandija Abraham te ja yuán ni chí'i-ya cuenta-de ja á ni kendo ndaa-de. ¹⁰ Ndasá ni chí'i-ya cuenta-de núsáá. Onde ná té xiti ndúu-ga-de xí já á ni xiti ndúu-de náún. Nasu já á ni xiti ndúu-de kúu, chi onde ná té xiti ndúu-ga-de. ¹¹ Te onde ná té xiti ndúu-ga Abraham, te ni tá'u-yá tiñu ja ná xiti ndúu-de máa-de. Jiañ ní kuu ñn tuni xí ñn sello, ja ní kandija-de, te ja yuán a ni skendo ndaa-ya-dé. Súan ni sá'a-ya, náva'a ná kúu máa-de táa nuu táka ñáyivi kákandija, náva'a ná chí'i-ya cuenta-i ja á ni kendo ndaa-i vasa tú ní kaxiti ndúu-i. ¹² Te suni kuu-de táa nuu ñáyivi ní kaxiti ndúu, ko nasu núu ñáyivi já nían ni kaxiti ndúu, chi suni ká'jin-i ichi ndíyi táa-yo Abraham. Te kákandija-i natu'un ni kandija máa-de onde ná té xiti ndúu-ga-de núu. ¹³ Chi nasu siki ley ní kéyu'u-yá, ja Abraham xí ñáyivi kákuu tata-de ni'in tá'u ñí ñúyivi. Chi sua siki já kendo ndaa-i sá'a tu'un kándija-i kúu ja ní keyu'u-yá. ¹⁴ Chi nú cháa káy'i chi ley kákuu cháa xíin tá'u, te kákandija sáni-yó núsáá. Te tu'un ni keyu'u-yá naa núu. ¹⁵ Chi kití iní-ya núu-í sá'a ley. Ko nuu tú ley ío, tú naún tu'un stívi tiñu ío. ¹⁶ Ja yuán, cuenta tu'un kándija-yó kúu ja kendo ndaa-yo, náva'a ná koo-ún jín tú'un ío luu iní máa-yá, te náva'a ná kendo seguro tu'un ni keyu'u-yá nuu táka tata-de. Ko nasu núu máa ñn ñáyivi káy'i'i nda'a ley kúu, chi suni nuu ñáyivi kákandija natu'un ni kandija Abraham. Chi cháa-ún kúu táa taká yóo jíná'an-yó, jito nuu máa-yá. ¹⁷ Natu'un yóso núu tutú: Róo kuu táa nuu kuá'a xáan nación ni sá'a-ri, áchí. Te nuu máa-yá ni kandija-de. Te máa-yá kúu I'a náschaku taká ndíyi, te kána-ya xini táka ndatiñu ja té koo-ga, te vai jáa-ni. ¹⁸ Te máa Abraham, vasa tú ñúkuu iní-de núu, ko ni ñúkuu iní-de. Chi ni kandija-de ja jáa-de kuu-de táa nuu kuá'a xáan ñúu, natu'un ni ka'an-ya jín-de: Súan ndea tata-ro. Achí-ya. ¹⁹ Te ni'in ni kandija-de. Tú ní kuítá-de, ni tú ní sá'a-de cuenta ja á kuayí-de, chi a yani koo-de ñn ciento kuia. Ni tú ní sá'a-de cuenta ja ní ichi chi Sara. ²⁰ Suni súan jín tú'un ni keyu'u Dios, tú ní jáni siki iní-de ja má kándija-de núu, chi sua ni kandija ni'in-ga-de. Te ni nakana jaa-ga-de Dios. ²¹ Te seguro xaan ní kandija-de ja kúu skíkuu Dios tu'un ni keyu'u-yá. ²² Ja yuán ní chí'i-ya cuenta-de ja á ni kendo ndaa-de. ²³ Te nasu máa ñn siki Abraham yóso tutú ja súan ni chí'i-ya cuenta-de. ²⁴ Chi suni yóso já siki yóo, ja ná chí'i-ya cuenta yóo, ñáyivi kákandija nuu máa Dios ja ní naschaku-ya Jító'o-yo Jesús. ²⁵ Chi Jesús ni ji'i-ya já siki kuáchi-yó. Te ni nachaku-ya náva'a ná kendo ndaa-yo.

5

Sikí tá'ụ ní'in ñáyivi kákendọ ndaa

¹ A ñi kákendọ ndaa-yọ jíin tú'un kákandíja-yó núsáá. Te ja yúán, tú kájito u'ụ tá'an-yó jíin Dios ñi sá'a Jito'o-yọ Jesucristo. ² Chi ja sikí I'a-ún kákandíja-yó, te núña ichi kivi-yó jíin tú'un luu ío iní-ya yá'a. Chi sikí yá'á ká'in ñi'in-yó te kusii iní-yọ. Chi káñukuu iní-yọ kivi-yó núu ndii ncháa kánchaa Dios. ³ Te nasu máá ñi sikí tíñu yá'a, chi suni kúsii iní-yọ sikí já kájito-yó túndó'o. Chi a kájiní-yọ já túndó'o sá'a ja ío paciencia iní-yọ. ⁴ Te pacienkcia-ún yíja-yó sá'a. Te ja ní yija-yó-ún, sá'a ja ñúkuu iní-yọ. ⁵ Te tu'un ñúkuu iní-ún, tú kúka nuu-yọ sá'a, chi tu'un ñi kundá'ú iní Dios yóó, ñi jichá nuu kua'an iní ańú-yọ ní sá'a Espiritu Santo ja ní ja'a-ya núu-yọ. ⁶ Chi onde ná tú kúu nama-yó máá-yó núú, te máá mí'in kivi te ñi jíi Cristo ja sikí ñáyivi ñáá. ⁷ Chi fuerza-ni kuu kuu ndija ñi chaa sikí ñi chaa jíka ndaa. Ko sanaa te chundéé iní ñi chaa kuu-de ja'a ñi chaa va'a. ⁸ Ko Dios, stá'an-ya núu-yọ ndasa kundá'ú iní-ya yóó, chi nini kándiso-yó kuáchi te ñi jíi Cristo ja'a yóó. ⁹ Vina a ñi kákendọ ndaa-yọ ní sá'a niñi-yá. Núsáá te ví'í-gá kaku-yó núu tú'un kití iní Dios sá'a-ya. ¹⁰ Chi nú kájito u'ụ-yọ-yá sáá, te ñi naketá'an-yó jíin Dios ñi sá'a ja ní jíi Se'e-ya, te ja súan, a ñi naketá'an-yó jíin-ya, núsáá te ví'í-gá kaku-yó vina ja súan chakú-ya. ¹¹ Te nasu níni máá súan-ni, chi suni kákusii iní-yọ núu Dios sá'a Jito'o-yọ Jesucristo. Chi ja sikí I'a-ún, te ñi naketá'an-yó jíin Dios vina.

Ja ní kenda kue'e kuu-yọ

¹² Ja yúán, suni súan nátu'un ñi kivi kuáchi iní ñuyívi ní sá'a máá tú'un-ni chaa. Te sikí kuáchi-ún, te ñi kivi kue'e kuu-yọ. Te súan ñi jichá kue'e kuu-yọ-ún, nuú táká ñáyivi, chi taká-i ñi kasá'a-i kuáchi. ¹³ Chi onde ná té koo-ga ley, te ñi io kuáchi iní ñuyívi. Ko tú chí'i-ya cuenta nuu túu máá ley. ¹⁴ Kue'e kuu-yọ-ún, ñi tá'ú tíñu onde kivi ní kii Adam, te onde kivi ní kenda Moisés, vasa onde sikí ñáyivi já tú ní kasá'a-i kuáchi modo ñi stívi Adam tíñu. Chi chaa-ún ñi kuu muestra I'a chaa.

Ja ní kenda tu'un kuchaku-yọ

¹⁵ Ko ta'ụ já ní ja'a-ya, nasu ní kii nátu'un máá kuáchi-ún. Chi nú sikí tíñu ñi stívi máá tú'un-ni chaa onde sáá, te ñi kajíi kua'a ñáyivi ní sá'a, núsáá te ví'í-gá sá'a tu'un luu ío iní Dios jíin tá'ụ lúu já'a máá tú'un-ni chaa Jesucristo, ñi kajichá nuu nuu kuá'a-í. ¹⁶ Te sñn sá'a kuáchi máá tú'un-ni chaa-ún, te sñn sá'a ta'ụ-yá. Chi sikí kuáchi máá tú'un-ni chaa-ún te ñi nakuxndíi-ya-í ja tá'nu ndatu-i. Ko jíin tá'ụ-ún, te kii tu'un ja kéndọ ndaa-i, vasa kua'a-í ñi kastívi-í tíñu. ¹⁷ Te nú máá tú'un-ni chaa-ún ñi stívi tíñu, te ja yúán ní tá'ú tíñu kue'e kuu-yọ ní sá'a máá tú'un-ni chaa-ún, núsáá te ví'í-gá ná tá'ú tíñu ñáyivi kúchaku, sá'a máá tú'un-ni chaa Jesucristo. Chi ñi'in vá'a-i máá tú'un luu ío iní-ya, te suni ñi'in-í ta'ụ já kéndọ ndaa-i. ¹⁸ Núsáá te nátu'un ñi nakuxndíi-ya sikí táká chaa, chi ñi stívi máá tú'un-ni chaa-ún tíñu, suni súan máá tú'un-ni chaa ñi sá'a tíñu ndaa, ja yúán te kaku taká chaa te kuchaku-de. ¹⁹ Chi nátu'un tú ní jándatu máá tú'un-ni chaa, te kua'a xaán chaa ñi kivi koyo chi kuáchi ñi sá'a-de. Suni súan ñi jándatu máá tú'un-ni chaa, te kua'a xaán chaa kéndọ ndaa sá'a-ya. ²⁰ Ko ley, ñi chaa náva'a ná ndeá-ga kuáchi, ko nuu ní ndeá-ga

kuachi, te ni ndea-ga tu'un luu ío iní-ya. ²¹ Chi nátu'un ni tá'ú tíñu kuachi ja kóo kue'e kuu-yo, suni súan ná tá'ú tíñu tu'un luu ío iní-ya jín tíñu ndaa náva'a kuchaku-yo ní káni sá'a Jito'o-yo Jesucristo.

6

Ja tuká chakú-yo chí kuachi

¹ Ndasa ka'an-yo núsáá. Kukuu-ni-yó jín kuáchi náva'a ná kuá'nu-ga tu'un luu ío iní-ya náún. ² Ma kúu kuti, chi yóo ni kaji'i-yo, ni kakenda-yó chí kuachi. Te naja káka kuu-ga-yo jín kuáchi núsáá. ³ Á tú kájuku'un iní-ro já táká yóo ja ní kajanducha-yo chí Cristo Jesús, suni ni kajanducha-yo chí tu'un ni ji'i-ya. ⁴ Chi ni kayuji ta'an-yo jín-yá ja ní ji'i-ya, chi ni kajanducha-yo chí tu'un ni ji'i-ya. Te ni nachaku Cristo má'nú ndíyi ni sá'a tu'un luu máá Táa-ya, náva'a yóo, suni súan kuu kaka kuu jáa-yó. ⁵ Chi nú in núu-ni ni kanduu-yó jín-yá jín nátu'un ni ji'i-ya, suni nduu-yó jín-yá jín nátu'un ni nachaku-ya. ⁶ Tu'un yá'a a kájiní-yo, chi chaa tú'ú já kándeé iní-yo, in núu-ni ni ji'i-de jika cruz jín máá Cristo, náva'a ná náa yiki kúñu ja ndíso kuachi, náva'a ma kuátíñu sáni-ga-yo núu kuáchi. ⁷ Chi chaa ja á ni ji'i, a ni kenda-de iní nda'a kuáchi. ⁸ Te nú ni ji'i-yo jín Cristo, a kákandíja-yó já súni súan nachaku-yo jín-yá. ⁹ Chi a kájiní-yo já Cristo ni nachaku-ya má'nú ndíyi, te ma kúu kuti-gá-ya. Chi kue'e kuu-yo, tuká tñn so'o-ya. ¹⁰ Te ja súan ni ji'i-ya chí kuachi, ni ji'i-ya in jínu-ni. Ko ja vína chakú-ya, chi Dios chakú-ya. ¹¹ Suni súan róo jíná'an-ró, ná sá'a-ró cuenta ja á ni kaji'i ndija-ró chí kuachi, ko a káichaku-ro chí Dios ni sá'a Jito'o-yo Cristo Jesús.

Ja tuká tñn kuachi so'o-yó

¹² Núsáá te ma kuá'a-ró tú'un ja tá'ú tíñu-ga kuachi nuu yiki kúñu-ró já kúu. Chi kuní kuachi-ún ja kuándatu-ro nuu sá'a-ró táká tíñu ndío iní yiki kúñu-ró. ¹³ Ni ma sokó-ro táká pedazo yiki kúñu-ró nuu kuáchi ja sá'a tíñu ñáá, chi sua sá'a-ró cuenta ja ní kanachaku-ro má'nú ndíyi, te ná kuá'a-ró máá-ró núu Dios. Te táká pedazo yiki kúñu-ró ná kuá'a-ró núu-yá ja sá'a-ya tíñu ndaa jín. ¹⁴ Chi kuachi, ma kúu tá'ú-ga tíñu nuu-ro, chi tuká káy'i-ró ndá'a ley, chi sua káy'i-ró ndá'a tú'un luu ío iní-ya. ¹⁵ Ndasa kuu núsáá, kukuu-yó sá'a-yó kuáchi, chi tuká káy'i-yó ndá'a ley, chi sua káy'i-yó ndá'a tú'un luu ío iní-ya náún. Ma kúu kuti. ¹⁶ Á tú kájiní-ro já nú kajandatu-ro núu in chaa, mozo-de kakuu-ró, chi ni kaja'a-ró máá-ró núu-dé náva'a kuu-ró mozo-de kuandatu-ro núu-dé. Suni súan nú kuandatu-ro núu kuáchi, te kuu-ro. Xí nú kuandatu-ro núu-yá, te kendo ndaa-ro. ¹⁷ Ko ná kúta'u-yo núu Dios, chi vasa ni kakuu-ró mozo nuu kuáchi, ko vína chi onde jín iní jín añú-ro ní kajandatu-ro núu tú'un, ná modo ni kajatá'ú-ró. ¹⁸ Te vína a ni kenda koyo-ró iní nda'a kuáchi. Te ni kanduu-ró mozo nuu táká tíñu ndaa. ¹⁹ Nátu'un káka'an ñayivi yúkú, súan ká'an-ri jín-ró. Chi tú yachi xini-ro. Chi nátu'un sáá, ni ja'a-ró táká pedazo yiki kúñu-ró núu tíñu chá'an jín núu tíñu ñáá ja ní kaa ñáá-ga sá'a, suni súan vína ná kuá'a-ró táká pedazo yiki kúñu-ró núu tíñu ndaa, náva'a kenda tíñu ndoo. ²⁰ Chi ná ni kakuu-ró mozo nuu kuáchi, ko siki tíñu ndaa tú ní kakuu-ró mozo. ²¹ Naún ní ja'a táká tíñu-ún nuu-ro, chi vína kákuka nuu-ro sá'a-ún. Chi nú kukuu-yó jín-ún te kuu-yo. ²² Ko vína a ni kenda koyo-ró iní nda'a kuáchi. Te ni kanduu-ró mozo Dios. Te a ni

kandundoo-ró ní sá'a-ya, te onde sandi'í-na te kuchaku-ro n̄́ káni. ²³ Chi ya'u-yó já kuá'a kuachi nuu-yo kúu ja kúu-yo. Ko ñn ta'u-yo já kuá'a Dios nuu-yo kúu ja kúchaku-yo n̄́ káni sá'a Jito'o-yo Cristo Jesús.

7

Modo ja ñn ley so'o ñayivi

¹ Ñáni, xí tú kájuku'un iní-ro já ñn ley so'o ñn chaa nú nini chakú-de náún. Ká'an-ri jín chaa kájiní ndasa ká'an ley. ² Chi ña'an ní tanda'a, yí'i-ña ndá'a yíi-ña sá'a ley, ko nú a ñi jì'ì yíi-ña, a ñi kenda-ña chí ley cuenta yíi-ña. ³ Ja yúán, nú chakú yíi-ña, te ketá'an-ña jín ingá chaa, te kunání-ña ñá'an ísíki ncháa yíi nú súan. Ko nú a ñi jì'ì yíi-ña, a ñi kenda-ña chí ley-ún. Te vasa ná ketá'an-ña jín ingá chaa, nasu ísíki ncháa-ña yíi-ña. ⁴ Suni súan róo jíná'an-ró, ñáni máni, a ñi kaji'í-ro núu ley ja súan ñi jì'ì yiki kúñu Cristo, náva'a ná náketá'an-ró jín ingá, ja kúu máa I'a ja ní nachaku ma'ñú ndíyi, náva'a kuu sá'a-yó taká tiñu va'a kuní Dios. ⁵ Chi ná ñi kajika-yó jín modo kákuu iní ñayivi, te ñi ndukanda taká ja ndío iní-yo jín kuáchi ñi sá'a ley. Te ñi kasátiñu-ún iní pedazo yiki kúñu-yó, te ñi sá'a taká tiñu ja kúu-yo jín núu. ⁶ Ko vina ñi kenda koyo-yó iní nda'a ley, te ñi kaji'í-yo núu já jasú-yó-ún. Te ja yúán kájatíñu jáa-yó jín máa Espíritu, nasu jín tutú aná'an. ⁷ Ndasa ka'an-yo núsáa, ley kúu kuáchi náún. Ma kúu kuti. Ko ja máa-rí, ma kuní-ri ja ío kuáchi nú tú ley núu. Te suni ma kuní-ri ja ío tu'un ndío iní nú tú ní ká'an ley jín-rí: Ma ndío iní-ro, áchí. ⁸ Te jín ley ñi jikín nuu kuáchi jín-rí, te ñi skí iní-ri ñi ndío iní-ri taká tiñu kuní. Chi nú tú ley, te a ñi jì'ì kuáchi nú súan. ⁹ Te ruu, tú ní jiní-ri ley, te ñi ichaku-ri sáa. Ko nuu ní chaa tu'un tá'ú tiñu, yúan-na te ñi nachaku kuáchi, te ruu ñi jì'ì-ri. ¹⁰ Te ley chi kuchaku-yo jín núu, ko ñi jiní-ri ja kuní kuu-ri jín. ¹¹ Te jín tú'un tá'ú tiñu, ñi jikín nuu kuáchi jín-rí, te ñi xndá'ú ruu, te ñi ja'ni rúu. ¹² Ja yúán ío ndoo ndija máa ley. Te tu'un tá'ú tiñu, suni ío ndoo, ío va'a, te ío ndaa.

Ndasa kájatá'an ley yúku jín ley máa-yá

¹³ Te ja ío va'a yúan, ñi ja'ni rúu náún. Túu, chi sua máa kuáchi, jín máa ley ja ío va'a ñi ja'ni rúu, náva'a ná kuní-yo já kuáchi ndíso ndija kuáchi, te kaa xaan-gá kuáchi síki kuáchi sá'a tu'un tá'ú tiñu. ¹⁴ Chi kájiní-yo já ley jika cuenta Espíritu, ko ruu, chi chaa yúku kúu-ri. Te ñi jaan kuáchi ruu, te jándatu-ri nuu. ¹⁵ Chi tiñu sá'a-ri, tú júku'un iní-ri jín, ni tú sá'a-ri ja kuní-ri, chi sasua sá'a-ri ja kití iní-ri jito-ri-ún. ¹⁶ Te nú sá'a-ri ja tú kuní-ri-ún, yúan-na te játú'ún-ri ja ío va'a ley. ¹⁷ Ja yúán, vina nasu rúu kúu ja sá'a tiñu-ún, chi kuáchi ja ncháa iní-ri kúu ja sá'a. ¹⁸ Te a jiní-ri ja iní-ri, ja kuní ka'an iní añu máa-rí, tú ncháa tiñu va'a, chi kúu iní-ri sá'a-ri tiñu va'a, ko tú kúndéé-ri sá'a-ri. ¹⁹ Chi tú sá'a-ri tiñu va'a ja kúu iní-ri sá'a-ri, ko tiñu ñáa ja tú kuní-ri sá'a-ri-ún, sa yúan sá'a-ri. ²⁰ Te nú sá'a-ri tiñu ja tú játa'an iní-ri, nasu rúu sá'a yúan, chi kuáchi ja ncháa iní-ri kúu ja sá'a. ²¹ Jiní-ri ingá ley yá'a núsáa: Vasa kúu iní-ri sá'a-ri tiñu va'a, sasua ncháa tiñu ñáa iní-ri. ²² Chi kúsí iní-ri jín ley Dios onde jín iní jín añu-ri. ²³ Ko jiní-ri nuu ingá ley ja jika iní taká pedazo yiki kúñu-ri, kájatá'an jín ley ja jika jín ja jini tuní-ri, te nátu'un preso skivi ruu iní nda'a ley ndíso kuáchi ja ncháa iní pedazo yiki kúñu-ri. ²⁴ Naka ndá'ú chaa kúu-ri. Ndéja náma ruu chi modo máa-rí yá'a ja kúu núsáa. ²⁵ Ná kúta'u-ri nuu Dios sá'a

máá Jító'o-yo Jesucristo. Núsáá te játíñu-ri nuu ley Dios jíin já jiní tuní-ri, ko nuu ley kuachi, chí jíin modo máá-rí játíñu-ri.

8

Modo jík-a-yó jíin máá Espírítu

¹ Núsáá te vina ma nákuḡndíi kuti-yá siki ñáyivi káyí'i nda'a Cristo, chí tuká kájika-i náṭu'un kuní modo máá-i, chí sua kájika-i náṭu'un kuní máá Espírítu. ² Chí ley ja ká'an Espírítu, onde jíin Cristo Jesús sá'a ja chakú-yo. Yuán ní nama ruu iní nda'a ley ja ndíso kuachi jíin já ndíso kue'e kuu-yo. ³ Chí tíñu ja tú ní kúu sá'a ley siki já vítá iní ñáyivi, te ní sá'a Dios, chí ní tájí-yá Se'e-ya ní kii náṭu'un kándaa máá-yó, nává'a kundiso-ya kuáchi. Te ní nakuxndíi-ya siki kuáchi ja ndíso ñáyivi. ⁴ Nává'a ná skíkuu-yó táká tíñu tá'ú ley sá'a-ya, jíin yóó ja tú kájika-yó náṭu'un kuní máá modo ñáyivi, chí kájika-yó náṭu'un kuní máá Espírítu. ⁵ Chí ñáyivi kájika náṭu'un kuní máá modo máá-i, ja kúu modo máá-i kájítú iní-i jíin. Ko ñáyivi kájika náṭu'un kuní máá Espírítu, ja kúu tíñu Espírítu kájítú iní-i jíin. ⁶ Chí nú kájani iní-yo náṭu'un kuní modo ñáyivi, te kuu-yo. Ko nú kájani iní-yo náṭu'un kuní máá Espírítu, te kuchaku-yo jíin tú'un kuaká'nu iní. ⁷ Ñáyivi jáni iní-i siki modo máá-i, chí jító u'u-i Dios, chí tú jándatu-i nuu ley Dios. Te ni ma kúu kuandatu-i. ⁸ Tú kúu kusii iní Dios sá'a ñáyivi kájika jíin modo máá-i. ⁹ Ko róó tuká kájika-ró jíin modo máá-ró, chí jíin Espírítu kájika-ró, te nú ncháá ndija Espírítu Dios iní-ro. Te nú ñin ñáyivi tú ndíso-i Espírítu máá Cristo, nasu iní nda'a-yá yí'i-i. ¹⁰ Ko nú ncháá Cristo iní-ro, te vasa siki kuáchi a ní j'i'í yiki kúñu-ró, ko chakú añú-ro siki tíñu ndaa. ¹¹ Ko nú iní-ro jíná'an-ró ncháá Espírítu máá Dios, I'a ní naschakú Jesús ma'ñú ndíyi, te suni súan jíin Espírítu-ya já ncháá iní-ro te nachaku yiki kúñu-ró ja kúu-ún sá'a Dios ja ní naschakú-ya Cristo Jesús ma'ñú ndíyi. ¹² Ñáni, cháa káitau kákuu-yó núsáá. Ko nasu núu modo máá-yó, ja káka-yó náṭu'un kúu iní máá-yó. ¹³ Chí nú kájika-ró náṭu'un kuní modo máá-ró, te kuu-ro nú súan. Ko nú jíin Espírítu xnáa-ro táká tíñu ja sá'a-ró jíin modo máá-ró, te kuchaku-ro. ¹⁴ Chí taká ñáyivi já káyoxnúú Espírítu Dios nuu-i, ñáyivi yúan kákuu se'e Dios. ¹⁵ Chí nasu náṭu'un mozo ní sá'a-ya róó ja yú'ú-ro ingá jínu, chí ní nduu-ró náṭu'un se'e-ya. Te ja yúan kákana ndá'ú-yo: Abba, ja kuní ka'an: Aí Tátá máni. ¹⁶ Chí suni máá Espírítu ká'an ndaa ta'an jíin añú-yo já kákuu-yó sé'e Dios. ¹⁷ Te nú se'e-ya kákuu-yó, suni cháa ni'in tá'u kákuu-yó, cháa ni'in tá'u núu Dios kákuu-yó. Te ni'in ká'nu-yó tá'u-yo jíin Cristo. Te nú súan kuandéé iní yo ndó'o ta'an-yo jíin-yá, nává'a suni nduñá'nu luu ta'an-yo jíin-yá.

Ja kóo kivi kuánchaa tundó'o ñuyivi

¹⁸ Chí jáni iní-ri ja taká tundó'o kándo'o-yó vina, ni ma káni tá'an kuti jíin tú'un nduñá'nu luu-yó já kenda kuee-ga, te kuní ndijin-yo núu. ¹⁹ Chí taká ja ní sá'a-ya, kañukuu iní onde kenda ndijin taká se'e Dios. ²⁰ Chí taká ja ní sá'a-ya, ní kivi sáni iní nda'a tú'un té'yu, ko nasu já kákuu máá, chí súan ní jata'an iní máá I'a ní sá'a. Te kañukuu iní. ²¹ Chí ñin kivi, te taká ja ní sá'a-ya-ún, kenda iní nda'a tú'un té'yu, te kaka kuu ndich-a-ña jíin tú'un luu náṭu'un taká se'e Dios. ²² Chí kájini-yo já taká ja ní sá'a-ya-ún, ñin ká'nu-ni kátana, te kájito tundó'o onde vina. ²³ Te nasu máá ñin ja ní sá'a-ya-ún, chí suni onde yóó, ja ní kejá'á sátiñu Espírítu iní-yo, te suni kátana-yó jíin

iní máá-yó, káindaṭu-yó já náki'in sé'é-yá yóó. Yuán kúu ja náma-ya yíki kúñu-yó. ²⁴ Chì káñukuu inì-yo te a nì kakaku-yó. Te nú ndijin kánde'é-yó núu ìn ja káñukuu inì-yo, nasu já káñukuu inì-yo kúu. Chì nú ìn ja á kájini-i nuu kúu, ndé ñayivi kúñukuu-ga inì núsáá. ²⁵ Ko nú ja tú kájini-yo núu kúu, káñukuu inì-yo. Yuán-na te jín paciencia káindaṭu-yó-ún. ²⁶ Suni súan chindéé tá'an Espiritu jín-yó já vítá inì-yo, chì tú kájini-yo kakán ta'ṭu-yo náṭu'un kánúú kakán ta'ṭu-yo, ko suni máá Espiritu kúu ja jikán ta'ṭu já'a-yo, te tána jín, te tú ní'in tú'un ka'an jín. ²⁷ Ko máá I'a jito nchaṭ vii iní añú-yo, jiní-ya ndasa jáni inì Espiritu. Chì máá Espiritu, jikán ta'ṭu já'a táká ñayivi ndóo náṭu'un kuní máá Dios.

Ja má kúu kuanchaṭ-i yóó inì nda'a Cristo

²⁸ Te a kájini-yo já táká ja tá'an ñayivi, kendoṭo va'a-ga-i jín sá'a-ya, nuu ñayivi já kákumani-í jín-ya, ja ní kana-ya xiní-í náṭu'un nì jata'an inì-ya. ²⁹ Chì taká ñayivi, jín tiempo a nì jiní-ya núu-í. Suni nì teta'an-ya-í ja ná kóo-i náṭu'un káa Se'e-ya, nává'a ná kúu Jesús ñani núu vásá sáva-ga ñani. ³⁰ Te máá ñayivi ní teta'an-ya-ún, suni nì kana-ya xiní-í, te ñayivi ní kana-ya xiní-ún, suni nì kakendoṭo ndaa-i nì sá'a-ya. Te ñayivi ní kakendoṭo ndaa-ún, suni nì nduñá'nu luu-i nì sá'a-ya. ³¹ Te naún káka'an-yo sikí tú'un yá'a núsáá. Chì nú Dios ká'an-ya já'a-yo, te ndéja kúu ka'an sikí-yo núsáá. ³² Chì máá-yá, tú ní sásá'an-ya Se'e-ya, chì sua nì ja'a-ya-í ja sikí taká-yo. Te naja má kuá'a-ya táká ndatíñu nuu-yo ondé jín Sé'e-ya núsáá. ³³ Ndéja kúu kakan kuachi sikí ñayivi ní kaji Dios núsáá. Máá Dios kúu I'a skendoṭo ndaa yóó. ³⁴ Ndéja nákuxndí sikí-yo. Máá Cristo kúu I'a nì jì'í, te suni nì nachaku-ya má'ñú ndiyi, te vina kánchaṭ-ya íchi ndává'a Dios, te suni I'a-ún ká'an-ya já'a-yo. ³⁵ Ndéja kúu kuanchaṭ yóó nuu tú'un nì kundá'ú inì Cristo yóó núsáá. Á tundo'ó, xí já ndúku'á inì-yo, xí já kájika jínu-yó, xí tamá, xí já kájika víchí-yó, xí já káyu'ṭu-yo, xí yuchí náún. ³⁶ Náṭu'un yóso núu tutú: Ja sikí ní kúu ja káji-í-ná ndita'an kivi, te náṭu'un ri kiti kúu, kájani inì-i kájito-i náá, áchí. ³⁷ Ko tú súan, chì sua nì kundéé-ga-yo jín táká tu'un yá'a nì sá'a máá I'a-ún ja ní kundá'ú inì-ya yóó. ³⁸ Chì jáni ndija inì-ri ja ní kue'e kuṭu-yo, ni tu'un ja chakú-yo, ni ndajá'a máá-ún, ni ja kákuñá'nu, ni ja kátá'ú tíñu, ni ja vina, ni ja yúchaan, ³⁹ ni nuu súkún, ni nuu kúnú, ni ìn ndatíñu ja ní sá'a-ya, ma kúu kuti kuánchaṭ yóó nuu tú'un ja máá Dios jín Jító'o-yo Cristo Jesús, nì kundá'ú inì-ya yóó.

9

Tu'un ñayivi Israel

¹ Ká'an ndaa-ri tu'un Cristo, tú xndá'ú-ri, chì súan ká'an ndaa-ri jiní-ri inì añú-ri jín Espiritu Santo. ² Chì ndúku'á xaan iní-ri, te nene tá'u'ṭu inì añú-ri. ³ Chì suni kuní máá-ri kuxio-ri nuu Cristo, te ná náa-ri núu, ja sikí ñani-ri ja kúu tá'an-ri ja ìn-ni niñi, ìn-ni kuñu, kákuu-ri jín. ⁴ Te chaṭ Israel kákuu-de. Máá-de kákuu chaṭ nakí'in sé'é-yá, jín já nduñá'nu-de, jín já ní sá'a-ya contrato jín-de, jín já ní ja'a-ya ley nuu-dé, jín já chíñú'ún-de máá-yá, jín tú'un nì keyu'u-yá nuu-dé. ⁵ Te chijí tata chaṭ-ún, nì kakenda ndiyi táa-yo. Te suni chijí tata yúan, nì kenda niñi, kuñu Cristo. Te taká ndatíñu yí'i nda'a Dios. Te ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kuiá. Amén. ⁶ Ko nasu já ní tiví tu'un Dios, chì nasu táká ñayivi já kákuu tata

Israel kúu máá cháa Israel. ⁷ Te suni vasa tata Abraham kákuu-i, ko nasu ndí-i-i kákuu se'e-de. Chì sua ká'an: Chì Isaac koo ja kunán-i tata-ro, áchí. ⁸ Yúan kuni ka'an, nasu já kákuu se'e yiki kúñu kákuu se'e Dios, chì sua se'e ja ní keyu'u-yá-ún. Chì-i-ya cuenta-i ja kákuu ndija-i tata-ún. ⁹ Chì ya'á kúu tu'un nì keyu'u-yá: Suni kivi yá'a jinu kua, te chaa-ri, te koo in se'e yíi Sara, áchí. ¹⁰ Te suni ío inga tu'un, chì suni nì nì'n sé'e Rebeca. Uu se'e yíi nì sá'a in-ni chaa, ja kúu ndiyi táa-yo Isaac. ¹¹ Te onde ná té kaku-ga-i jíná'an-i, ni té kuni-ga-i sá'a-i ja vá'a ja ú'u, náva'a kendo nì'in tu'un, nì kaji ñúkúún Dios máa-i. Chì nasu jín tíñu sá'a-i, chì sikì já ní kana-ya xiní-í. ¹² Chì nì ka'an-ya jín-ña: Ja ñá'nu kuatiñu nuu já súchí, áchí-ya. ¹³ Natu'un yóso núu tutú: Nì kuman-ri jín Jacob, te nì kití in-ri nuu Esau, áchí. ¹⁴ Ndasa ka'an-yo núsáa. Á sá'a Dios tíñu ja tú ío ndaa náún. Ma kúu kuti. ¹⁵ Chì nì ka'an máa-yá jín Moisés: Ndéja kuni-ri kundá'ú in-ri te kundá'ú in-ri, te ndéja kuni-ri kukuí'a in-ri jín te kukuí'a in-ri jín, áchí-ya. ¹⁶ Núsáa te tú kée tíñu sá'a ni chaa kuni, ni chaa jiku jín, chì máa Dios kúu I'a kundá'ú in-ya. ¹⁷ Chì áchí tutu ñi jín rey Faraón: Ja yúan ní jani-ri róo náva'a ná kuichá tu'un sí'ví-rí kí'n nì ñúyívi, te kuni ndijin-i ndasa kaa fuerza-ri ja kúkuu-ri jín-ró, áchí. ¹⁸ Núsáa, te nú ndéja kuni-ya, te kundá'ú in-ya, te nú ndéja kuni-ya, te sándava-yá in-ri. ¹⁹ Sanaa te ka'an-ro jín-ri: Naja jikán-ga-ya kuáchi núsáa, chì ndé chaa kuu kasu nuu-yá ndasa játa'an in-ya, achí-ro. ²⁰ Chì sua ka'an-ri jín-ró: Te róo, ndé chaa kúu-ró já státá'an-ró jín Dios. Á kuu ka'an kisi ñu'un jín máa cháa nì sá'a-ún: Naja ní sá'a-ró rúu, achí. ²¹ Te chaa sá'a-ún, ío derecho-de ja sá'a-de in kisi ku'un ndatiñu luu, te inga kisi ku'un ndatiñu chá'an xí túu. ²² Te nú kuni Dios stá'an-ya núu-í ndasa kaa tu'un kití in-ri máa-yá, náva'a kuni-i na fuerza ndiso-ya, te nú ja yúan jín paciencia tú ní xndí'i yach-ya ñáyivi-ún, cuenta kisi ja á yani naa ñúkúún máa, te naja tú játu'ún-ró nú súan. ²³ Te súan sá'a-ya, chì kuni-ya kuichá tu'un ndasa sá'a-ya kuá'a tíñu luu xaan núu ñáyivi já ní sáva'a-ya-í, natu'un jín kisi, súan ná kendo luu-i jín-yá. ²⁴ Ñáyivi yúan kákuu yóo ja ní kana-ya xiní-yo. Chì nasu máa in ñáyivi judío ní kána-ya xiní, chì suni nì kana-ya xiní ñáyivi sìn nación. ²⁵ Suni súan natu'un ká'an nuu tutú Oseas: Ñáyivi já ná tú ní kúu ñáyivi máa-rí-ún núu, skúnání-rí-i ñáyivi máa-rí vina. Te ña'an já tú ní kuman-ri jín-ña núu, skúnání-rí-ña ñá'an já maní-rí jín vina. Achí. ²⁶ Yúan-na te nuu ní ka'an-ya: Nasu róo kákuu ñáyivi máa-rí, áchí-ya, tu'un ñuu yúan ka'an-i: Ñáyivi yúan se'e Dios I'a chakú kákuu-i. ²⁷ Suni súan nì kana jaa Isaías tu'un ñáyivi Israel: Vasa nándeá se'e ñuu Israel natu'un ñiti kaa yu'u mar, ko in tñn-ni-i kaaku, ²⁸ chì máa Tatá Dios síjnu-ya tíñu sá'a-ya já ndón-da-ya sikí ñúyívi, te yachí sánda-ya. ²⁹ Natu'un nì ka'an Isaías onde sáa: Te nú máa Tatá I'a tñn so'o taká soldado, nú tú ní skéndo-ya yakú-ga tata nuu-yo núu, te natu'un ñáyivi ñúu Sodoma jín ñáyivi ñúu Gomorra, súan kuu-yó te súan ta'an-yo núu. Achí. ³⁰ Ndasa ka'an-yo núsáa. Ñáyivi sìn nación, tú ní kándúkú-i tíñu ndaa, ko nì kakendo ndaa-i, chì sikì já ní kakandíja-i, yúan ní kakendo ndaa-i. ³¹ Te ñáyivi Israel, nì kándúkú-i ja kendo ndaa-i jín ley, ko tú ní skíkuu kuti-í jín máa ley. ³² Te naja. Chì nì kándúkú sáni-í, nasu jín tú'un kándíja, chì sasua jín taká tíñu tá'ú ley. Ja yúan ní kajungoyo-i sikì máa yúu xín tíñu skáchi'i xiní já'a-í. ³³ Natu'un

yóso núu tutú: Nde'é, chí onde Sion kaitúu-rí máa yúu xíin tíñu skáchi'i xini já'a-í, te suni jungoyo-i sá'a yuu-ún. Te ñayivi kándíja nuu yúu-ún, ma kúka nuu-í, chí máa-yá kúu, áchí.

10

¹ Ñáni, kúu ndija iní añú-rí, te jikán ta'u-rí nuu Dios ja'a ñayivi Israel, nává'a kaku-i jíná'an-í. ² Chí ruu, a jini ndaa-rí ja bueno kakuu iní-i kájito-i Dios, ko tú kákunda iní-i jíin. ³ Chí tú kájuku'un iní-i ndasa kendo ndaa-i sá'a Dios, te kándúkú-i ja kendo ndaa-i sá'a máa-i. Te ja yúan tú kájandatu-i nuu íchi ndaa Dios. ⁴ Chí jíin Cristo te nī jukuñi tu'un ká'an ley, nává'a kendo ndaa taká ñayivi kándíja. ⁵ Chi nī ka'an Moisés ja nú ñin cháa skíkuu tíñu ndaa ká'an ley, te kuchaku-de jíin. ⁶ Ko tu'un kendo ndaa, kenda chíi tu'un kándíja-yó, te ká'an súan: Ma káni iní añú-ro: Ndé cháa kaa ki'in andívi núsáa, áchí. Yúan kuní ka'an, ja xnúu-de Cristo onde nuu ñú'un. ⁷ Ni ma káni iní-ro: Ndé cháa kuun-de ki'in-de iní tunchi núsáa, áchí. Yúan kuní ka'an, ja xndaa-de Cristo ma'ñú ndíyi. ⁸ Ko ndasa ká'an tu'un-ún: Yani jíin-ró ío tu'un ka'an-ro, iní yu'u-ro te iní añú-ro ío, áchí. Yúan kúu tu'un kándíja-yó, te yúan kúu tu'un kájani-ró. ⁹ Chí nú játú'un-ró onde jíin yú'u-ro já Jító'o-ro kúu Jesús, te nú onde jíin iní jíin añú-ro kándíja-ró já ní nachaku Jesús ma'ñú ndíyi nī sá'a Dios, yúan-na te kaku-ró.

Kánúu káni-yó tú'un-ya ná kándíja-i

¹⁰ Chí jíin iní jíin añú-yó kándíja-yó-yá nává'a kendo ndaa-yó. Ko jíin yú'u-yo kuátú'un-yó-yá nává'a kaku-yó. ¹¹ Chí tutu íi ká'an: Taká ñayivi kándíja-i nuu-ya, ma kendo kuti-í tuka nuu, áchí. ¹² Chí tú ká'io ñin ñayivi griego jíin ñayivi judío, chí suni ñin-ni máa Jító'o-yó ñin so'o taká-i. Te kúndá'ú xaan iní-ya ñayivi káka'an nda'ú jíin-yá. ¹³ Chi taká ñayivi káka'an nda'ú jíin máa Jító'o-yó onde jíin sí'ví-yá, kaku-i. ¹⁴ Ndasa ka'an nda'ú-i jíin-yá te nú tú kándíja-i-ya. Te ndasa kándíja-i-ya te nú tú jini so'o-i tu'un-ya. Te ndasa kuni so'o-i te nú tú ñaún kani tu'un-ya núu-í. ¹⁵ Te ndasa kani-i tu'un-ya te nú tú tájí-yá-i ki'in-i. Nátu'un yóso núu tutú: Xáán luu kánda ja'a ñayivi kájani tu'un kuaká'nu iní, jíin já'a ñayivi kájani tu'un va'a tu'un luu. ¹⁶ Ko nasu taká-i káchu'un iní-i ja ká'an tu'un va'a, chí nī ka'an Isaías: Táta, ndé ñayivi kándíja tu'un kájani-ná vii, áchí-de. ¹⁷ Núsáa te kuu kándíja-i onde ní kuni so'o-i, te kuu kuni so'o-i onde nú koo ja káni tu'un Dios. ¹⁸ Ko ruu ká'an-rí: Á tú ní kájini so'o-i. Jandaa nī kajini so'o-i, chí ká'an: Ní ñúyivi ní kenda tu'un-i te onde nuu ndí'i-na ñuyivi ní jicha tu'un-i, áchí. ¹⁹ Ko ruu ká'an-rí: Á tú ní kájuku'un iní ñayivi Israel tu'un yá'a. Xnáñúu-ga nī ka'an Moisés: Ná kúkuñi-ro sá'a-rí jíin ingá nación ja nasu núu máa-rí kúu, te jíin ñin nación ñáa skiti iní-rí róo, áchí-de. ²⁰ Suni Isaías nī chundéé iní-de nī ka'an-de: Ñayivi já tú ní kánandúkú rúu, a nī jini-i ruu. Te ñayivi já tú ní kájika tu'un rúu, nī stá'an ndijin-rí máa-rí nuu-í, áchí-de. ²¹ Ko sikí ñayivi Israel ká'an: Ncháka ncháa, nī jata ñaa-rí nda'a-rí nuu ñayivi tú jándatu, jíin núu ñayivi ní'in iní, áchí-ya.

11

Ja ío ñin tíin-ga ñayivi Israel

¹ Núsáa te ká'an-rí: A nī kiñi'in Dios ñayivi máa-yá náún. Ma kúu kuti. Chí ruu, suni cháa Israel kúu-rí, tata Abraham kúu-rí, tá'an tata Benjamín

kúu-ri. ² Tú ní kíñi'in Dios ñayivi máá-yá ja á ni jini-ya núu-í jín tiempo xí tú kájin-ro tutú ij ndasa ká'an tu'un Elías, ndasa ni ka'an nda'ú-de jín Dios siki ñayivi Israel: ³ Táta, ni kaja'ni-í chaá kájani tu'un-ní, te ni kajacha-i altar-ní. Te náá, máá ñn-na-ná ni kendoo. Te vina, káchindikín-i náá, ka'ni-í náá kákuni-i, áchí-de. ⁴ Ko yúan-na te ndasa ni xndió káni Dios tu'un nuu-dé núsáa: A ñáva'a ná'ín-rí vasté usiá mil ñayivi káchíú'ún rúu, te ñayivi-ún tú kájukuiñi jíti kúti-í nuu ndosó Baal, áchí-ya. ⁵ Te suni súan vina, chí ío ñn tñn-ga, te jín tú'un luu ío iní-ya ní kaji-ya-ún. ⁶ Te nú siki tú'un luu ío iní-ya kúu, nasu ní ní'ín-í jín tíñu ni sá'a-i núsáa. Chí nú súan, te ni jita tu'un luu ío iní-ya núu. ⁷ Naún káka'an-ri núsáa. Ja ní kandúkú ñayivi Israel, tú ní kákundéé-i ni'ín-í. Ko ni kákundéé ñayivi ní kaji-ya-ún, ni kani'ín-í. Te sava-ga-i ni kanduni'in iní-i. ⁸ Nátu'un yóso núu tutú: Nuú-í ni ja'a Dios ñn xini já tú júku'un kuti iní, jín ndúchi já tú kuni kuti, jín só'o ja tú kuni so'o kuti ondé vina, áchí. ⁹ Te ni ka'an David: Viko kásá'a-i, ná kúu nátu'un ñn xeyu, ñn ja tñn yátá-ún-i, ñn tunchi, ñn nuu ní'ín-í ya'u-i. ¹⁰ Te nduchi-í, ná kúña náva'a ma kúu nde'é-i jín, te ná kóo tí'i-ní káni, áchí-de. ¹¹ Núsáa te ruu ká'an-ri: Ni kandua-i, te ni kajita i-i náún. Ma kúu kuti. Chí sua ni kakaku ñayivi sñn nación ja súan ni kasáña'mu ñayivi Israel, náva'a ná kúkuñi máá Israel jina'an. ¹² Ni kasáña'mu Israel, te ja yúan ní ndukúká ñúyivi. Ni kajita Israel, te ja yúan ní ndukúká ñayivi sñn nación. Naga ni kuu ja xáan ndatu tíñu koo onde kivi ná náki'in sé'é-yá taká Israel núsáa. ¹³ Chí jín róo ñayivi sñn nación ká'an-ri, chí ruu suni chaá skáka tu'un nuu cháa sñn nación kúu-ri, te jínú'ún ká'an-ri siki tíñu sá'a-ri, ¹⁴ náva'a ná kúkuñi tá'an-ri sá'a-ri, te kaku sava-de sá'a-ri. ¹⁵ Chí nú ni kiñi'in-ya Israel, te ja yúan ní kanaketá'an ñayivi ñúyivi jín-yá, núsáa te kivi náki'in sé'é-yá Israel, te nasu nátu'un ja ní nachaku-i ma'ñú ndíyi koo yúan náún.

Olivo yúku xini olivo táta

¹⁶ Te nú ío ndoo nde'e já kúun núu, te suni ññ-ni ío ndoo. Te nú ndu'u ío ndoo, suni súan ío ndoo taká nda'a. ¹⁷ Ko nú sava nda'a-ún, ni kajanchaa, te nú róo ja kúu-ró ñn nda'a yúnu olivo yúku, ni nuku'un-ró núu ní kajanchaa nda'a táta-ún, te nú stáa ta'an-ro kájin ondé ndu'u númá máá yúnu olivo táta, ¹⁸ ma sátéyí-ró máá-ró já ndóna-ró siki taká nda'a-ún núsáa. Chí nú sátéyí-ró máá-ró, te ná nuku'un iní-ro já tú stáa ndu'u-ún kajin-ro, chí sua stáa-ró kájin máá ndú'u-ún. ¹⁹ Sanaa te ka'an-ro: Sava nda'a ní kajanchaa kua'an náva'a nuku'un-ri yá'a, achi-ro. ²⁰ Bueno, ko siki já tú ní kákandíja máá ndá'a-ún, yúan ní kajanchaa. Ko róo, chí siki já kándíja-ró, yúan nukuñi ni'ín-ró. Ma sávixi-ro máá-ró núsáa, sua yu'ú-ro. ²¹ Chí nú Dios, tú ní kúndá'ú iní-ya máá ndá'a xín tíñu-ún, naga ni kuu róo, ja kúndá'ú iní-ya róo. ²² Nde'é vá'a-ró núsáa, ndasa kúndá'ú iní Dios, te suni xaan iní-ya. Xaan iní-ya jín cháa ni kandua-ún, ko kúndá'ú iní-ya róo, te nú kundíj ni'ín-ró jín tú'un kúndá'ú iní-ya róo. Te nú túu, te suni kuancha-ya róo kí'in-ro. ²³ Suni súan máá ñayivi-ún, nú kandíja-i, suni nuku'un-í, chí máá Dios kuu nachu'un tuku-ya-í. ²⁴ Te nú róo, vai-ró chí yunu olivo ja á káa yúku, te ni nuku'un-ró xini yúnu olivo táta, vaša nasu tá'an-ún kúu-ró, naga ni kuu ñayivi-ún ja máá ndá'a xín tíñu kákuu-i, ja má náchu'un-ya-í xini máá yúnu olivo máá-i núsáa. ²⁵ Ñáni, chí tú kuni-ri

ja kúñáá xini-ro ndasa ío sikí tú'un sa'í yá'a, náva'a ma sávixi-ro máá-ró te kani iní-ro já ndíchí xáan-ro jíná'an-ró, chí sava ñayivi Israel, ni kasáni'in iní-i, te ni kanaa-í, onde ná ndékava taká ñayivi sijn nación. ²⁶ Yúan-na te ndí'i ñayivi Israel kaku-i. Nátu'un yóso núu tutú: Ichi ñúu Sion kii l'a nama yóo, te kuanchaa-ya chá'an tá'an Jacob, ja tú káchiñú'ún-i-ya. ²⁷ Te tu'un yá'a kuu contrato sánda-rí jín-i onde ná kuáncha-rí kuachi-i, áchí. ²⁸ Ja'a róo, kájito u'u-i-ya já sikí máá tú'un va'a. Ko ni kaji-ya-í, te kundá'ú iní-ya-í, ja sikí táa-i. ²⁹ Chí Dios tú nátu'u iní-ya já téta'an-ya tá'u-yo jín já kana-ya xini-yo. ³⁰ Suni súan róo, ni kasáni'in iní-ro núu Dios onde sáa. Ko vina, chí sikí já ní kasáni'in iní máá ñayivi-ún, te ni kundá'ú iní-ya róo. ³¹ Suni súan máá ñayivi-ún, ni kasáni'in iní-i vina, náva'a suni nátu'un ni kundá'ú iní-ya róo jíná'an-ró, suni súan ná kundá'ú iní-ya-í vina. ³² Chí máá Dios, ni jasú-ya taká ñayivi chí tu'un sáni'in iní-i, náva'a kundá'ú iní-ya taká-i. ³³ Xáán kúnú káa tu'un kúká, tu'un ndíchí, tu'un tu'a Dios. Ni ma júku'un kuti iní-yo ndasa káa taká tiñu sánda-ya. Te xaan sa'í in taká ichi-yá. ³⁴ Chí ndé cháa, a ni jini ndasa jáni iní Dios, xí ndé cháa ni ja'a consejo nuu yá. ³⁵ Xí ndé cháa ni ja'a nuu-yá xna'an-ga náva'a chunáa-yá nuu-dé. ³⁶ Chí onde nuu máá-yá vai taká ndatíñu. Te suni máá-yá ni sá'a. Te suni máá-yá tiin. Te ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kuiá. Amén.

12

Ndasa kuatíñu va'a ñayivi ndóo

¹ Ñáni, ja yúan ká'an nda'ú-rí jín-ró jín tú'un ni kundá'ú iní Dios róo, chí vina chakú-ro jín yíki kúñu-ró, te kuni-rí ja ná kóo ndoo te kuá'a-ro núu máá-yá. Te ná kúsi iní Dios jín-ró, chí yúan kúu ja chíñú'ún-ró-yá onde jín iní jín añu-ro. ² Te ma kóo in núu iní-ro jín ñúyivi yá'a, chí sua ná násama-ró máá-ró, te ná ndúu jáá xini-ro, náva'a ná kuni-ro ndasa va'a káa tu'un játa'an iní Dios, jín tú'un ni yija va'a ja kúsi iní-ya sá'a. ³ Chí tu'un luu ja ní ja'a-ya núu-rí sá'a ja ká'an-rí jín in in cháa ká'in ma'ñú-ró ján, ja má skákuu-ga-de ku'a máá-de nuu kú'a ja á ká'in-de, chí sua ná káni kuándí'í iní-de nátu'un ni ja'a Dios tu'un kándija nuu in in-de. ⁴ Chí nátu'un yóo, jín modo ja kuá'a pedazo ndiso yiki kúñu-yó ko tú in-ni tiñu kásá'a, ⁵ suni súan yóo, vaša kua'a-yo, ko nátu'un in-ni ñayivi kakuu-yó núu Cristo. Ko ja in in máá-yó, chí pedazo-ni-yó kánakuni tá'an-yó. ⁶ Chí ni in-yo sijn sijn ta'u ndasa ku'a ni ja'a-ya tú'un luu ío iní-ya núu-yo. Te nú ta'u já káni-yó tú'un-ya kúu, ná sá'a-yó jín kú'a kándija-yó núsáa. ⁷ Xí nú ta'u já kuatíñu-yó kúu, ná kuatíñu-yó. Te nú ta'u já stá'an-yo kúu, ná stá'an-yo. ⁸ Ñayivi ká'an ndéé, ná ká'an ndéé-i. Ñayivi já'a, ná táva iní-i kuá'a-i. Ñayivi tá'ú tiñu, ñúkuún ná sá'a-i. Ñayivi kundá'ú iní, si ná kóo iní-i. ⁹ Tu'un kundá'ú iní, ma kóo jín tú'un yóso yú'u. Ná kóto u'u-ro tiñu ñáá, te ma sía-ro tiñu va'a. ¹⁰ Ná kunchaka maní tá'an-ró. Te sá'a-ró cuenta ja maní-ro jín ñani máá-ró. Te kuitú iní-ro já sá'a jínú'ún-ró jín tá'an-ró. ¹¹ Ma sá'a kúxi-ró nú ío tiñu kásá'a-ró. Te jín iní jín añu-ro ná kuitú iní-ro kuatíñu-ró núu máá Jíto'o-yo. ¹² Te a kañukuu iní-ro, te ná kóo si iní-ro. Te nú ío tundó'o, te kuandéé iní-ro. Te nene kakán ta'u-ro. ¹³ Te taká ñayivi ndóo, nú kánandi'i-i yaku najín, te koto tá'an-ró jín-i. Te koto ndá'ú-ro núu ñayivi jíká. ¹⁴ Kakan ta'u-ro já'a ñayivi káchindikín róo, kakan ta'u-ro já'a-í te ma ká'an tásí-ró sikí-í. ¹⁵ Ná kúsi iní-ro jín ñayivi ká'io si iní,

te ná ndé'e-ro jíin ñáyivi kánde'e. ¹⁶ Ìn-ni ná kóo xini-ro jíiná'an-ró. M̄a skákunu-ró máá-ró, ch̄i sua ná ndútá'an-ró jíin cháa ká'io súchí iní. M̄a sá'a-ró já cháa ndíchí xáan kákuu-ró. ¹⁷ M̄a ná sá'a ndiv̄a'a-ró jíin ní ìn ñáyivi, nú n̄i sá'a ndiv̄a'a-i jíin-ró. Kuítú iní-ro sá'a jíínú'ún-ró tíñu onde jito jíin núu táká-i. ¹⁸ Te nú kuu sá'a-ró, te vindáa vinené kuxiukú-ró jíin táká ñáyivi, onde jíin kú'a kúndéé-ró jíin. ¹⁹ Ñáni máni, m̄a cháa in̄i-ro já nani'in tá'an-ró jíiná'an-ró, ch̄i sua nuu máá-yá ná kuá'a-ró tú'un kit̄i in̄i-ya núu-í, ch̄i súan yóso núu tutú: Nani'in tá'an máá-rí jíin-i, máá-rí kuá'a ya'u-i, áchí máá Tatá Dios. ²⁰ Ja yúán, nú cháa kájito u'u róó, jí'i-de soko, kuá'a ja ná kée-dé. Nú jichí-de, kuá'a ja ná kó'o-de. Ch̄i nú súan, te kundéé-ró jíin-de, kuka nuu-de sá'a-ró. ²¹ M̄a yují-ro sá'a tíñu ñáá, ch̄i sua ná yují tíñu ñáá sá'a-ró jíin tíñu va'a.

13

Ndasa kaka-yó íchi núu gobierno

¹ Taká ñáyivi, ná kuándatu-i nuu cháa kakuñá'nu-ga, ch̄i túu cháa tá'ú tíñu te nú tú ní já'a Dios tu'un núú. Te taká cháa a kándiso tíñu, Dios n̄i cháa tíñu sik̄i-dé. ² Ja yúán, nú ío cháa tú jándatu nuu cháa tá'ú tíñu, te tíñu n̄i teta'an Dios ské'ichi-de, te cháa káské'ichi, nakuxndíi-de sik̄i máá-de. ³ Ch̄i cháa kátá'ú tíñu, tú ndóna-de sik̄i cháa sá'a tíñu va'a, ch̄i sua sik̄i cháa sá'a tíñu ñáá. Te róó, kuni-ro já tú yu'ú-ro sá'a cháa tá'ú tíñu náún. Sá'a tíñu va'a, te ná kuátú'ún-de róó. ⁴ Ch̄i mozo Dios kúu-de, ja kóto va'a-de róó. Ko nú sá'a-ró tíñu ñáá, te ná yu'ú-ro, ch̄i nasu já kús̄i iní máá-de ndiso-de machete, ch̄i mozo Dios kúu-de, náv̄a'a xndó'o-de ñáyivi sá'a tíñu ñáá. ⁵ Ja yúán kánúú kuándatu-ro núu-dé jíiná'an-ró, nasu máá ìn ja tú kit̄i in̄i-ya nuu-ro, te suni náv̄a'a m̄a kána jíin añú-ro núu-ro. ⁶ Ch̄i suni ja sik̄i yúán kúu ja káj̄a'a-ró xú'ún yóo, ch̄i mozo kájatíñu nuu Dios kákuu-de, suni ja sik̄i tíñu yúan. ⁷ Ka'nch̄a ja káitau-ro núu táká ñáyivi. Nuú já taú-ro xú'ún yóo, te xu'ún yóo. Nuú ñáyivi já taú-ro xú'ún póniná, te xu'ún póniná. Nú níni kuándatu-ro, te ná kuándatu-ro. Te nú níni kóo tu'un jíínú'ún, te ná kóo jíínú'ún-ró. ⁸ M̄a kútau kuti-ro núu ní ìn ñáyivi, ch̄i máá-ni ja kúndá'ú in̄i-ro tá'an-ró. Ch̄i cháa kúndá'ú in̄i tá'an, a n̄i kundéé-de n̄i skíkúu-de tu'un ká'an ley. ⁹ Ch̄i ká'an nuu tutú: M̄a kús̄iki nch̄a tá'an-ró, m̄a ká'ni-ro ndíyi, m̄a sakuí'ná-ró, m̄a sátú'ún-ró, m̄a ndío in̄i-ro. Te nú ío sava-ga tu'un tá'ú tíñu, ko ìn ká'nu-na ká'an: Kúndá'ú in̄i-ro tá'an-ró, nátu'un kúndá'ú in̄i-ro máá-ró, áchí. ¹⁰ Tu'un kúndá'ú in̄i, tú sá'a ndiv̄a'a jíin tá'an. Ja yúán, tu'un kúndá'ú in̄i tá'an kúu tu'un skíkúu taká tíñu ká'an ley. ¹¹ Te súan ná sá'a-yó, ch̄i a kájini-yo já máá hora nata'u núu-yo já kákixi-yo kúu. Ch̄i vina a n̄i kuyani-ga kivi káku-yó, vásá kivi ní kandíja-yó. ¹² Akuáa a n̄i ja'a kua'an, te a kuyani cháa ndúú. Núsáá te ná skána-yó tíñu ñuñáa kí'in, te ná sá'a-yó tíñu ndúú. ¹³ Ná káka kuu jíínú'ún-yó cuenta ndúú. M̄a kée ú'in̄i-yo, te m̄a kóo ká'vá-yó. M̄a káka téné-yó, te m̄a káka kuáxán-yó. M̄a kuátá'an-yó, te m̄a kóo kuásún in̄i-yo. ¹⁴ Sua ná kúkútu-ro jíin Jító'o-yo Jesucristo, te m̄a sákútu-ro máá-ró jíin tíñu ndío in̄i yiki kúñu-ró.

14

Ndasa sá'a-yó jíin ñáyivi vítá in̄i

¹ Cháa kándíja vítá, ná kuátá'ú-ró-de, ko nasu já státá'an-ró jíin-de sik̄i taká tu'un. ² Ch̄i ío cháa kándíja ja kúu kee-dé taká-ni nuu, ko cháa vítá in̄i

máa nían-ni yua yée-dé. ³Róo cháa yée, ma sáa'á iní-ro núu cháa tú yée. Te róo cháa tú yée, ma nákuɣndí-ro síkí cháa yée, chí Dios játa'ú-yá cháa-ún. ⁴Te róo, ndé cháa kúu-ro já nákuɣndí-ro síkí cháa kúu mozo tatú núsáa. Te nú kundí nī'in-de, xí káka yátá-de, ko nuu máa patrón-de játíñu-de. Ko nukuíñi nī'in-de, chí máa Jító'o-yo kuu nakani nī'in-ya-dé. ⁵ñin cháa ká'an ja íi ñin kivi vása ingá kivi. Te ingá cháa ká'an ja ñin-ni kánda taká kivi. Ko ná ñin ná ñin-de ná nátava-dé cuenta ndasa jáni ndija iní-de. ⁶Cháa játú'ún kivi, ndúkú-de ndasa skíkuu-de nuu máa Jító'o-yo. Te cháa tú játú'ún kivi, suni ndúkú-de ndasa skíkuu-de nuu máa Jító'o-yo. Cháa yée, yée-dé te játíñu-de nuu máa Jító'o-yo, chí nákuatá'ú-de nuu Dios. Te cháa tú yée, suni játíñu-de nuu máa Jító'o-yo, vasa tú yée-dé, chí nákuatá'ú-de nuu Dios. ⁷Chí tú ni ñin-yo káichaku-yo já máa-yo. Ni tú ni ñin-yo kúu-yo já máa-yo. ⁸Te nú káichaku-yo, káichaku-yo já kuatíñu-yo núu máa Jító'o-yo. Te nú kuu-yo, suni kuu-yo já játíñu-yo núu máa Jító'o-yo. Núsáa te vasa ná kúchaku-yo, xí vasa ná kúu-yo, ko máa Jító'o-yo xín yóo. ⁹Chí ja síkí yúan kúu ja ní jī'í Cristo, te nī nachaku tuku-ya, náv'a kuu-ya Jító'o nuu ñáyivi ní kaji'í jín núu ñáyivi káichaku. ¹⁰Te róo, naja nákuɣndí-ro síkí ñani-ro núsáa. Xí róo, naja sáa'á iní-ro núu ñani-ro núsáa. Chí taká-yo, kuiñi-yo yú'u mesa Cristo sánda-ya tíñu-yo. ¹¹Chí súan yóso núu tutú: Jándáa ndija nuu máa-rí jukuíñi jíti taká ñáyivi, te nakana jaa taká-i Dios, áchí máa Jító'o-yo. ¹²Núsáa te ná ñin ná ñin-yo, nakuá'a-yo cuenta nuu Dios ndasa nī kasá'a máa-yo. ¹³Ma nákuɣndí-yo síkí tá'an-yo núsáa, chí sua ná cháa iní-yo já má skívi-yo ñani-yo júngava-de nuu kuáchi. ¹⁴A jiní-ri, te kándija-ri sá'a máa Jító'o-yo Jesús, ja tú ni ñin ndatíñu kúchá'an máa já máa. Nú ñin cháa jáni iní-de ja káchá'an ñin ndatíñu, te síkí máa-de káchá'an. ¹⁵Ko nú síkí ndéyu-ro tá'u'u iní ñani-ro núsáa te nasu kúnda'ú iní-ro-í. Ma xnáa-ro cháa-ún ja kuáchi ndeyu-ro, chí ja cháa-ún kúu ja ní jī'í Cristo. ¹⁶Núsáa te ma kuá'a-ró tú'un ka'an-i síkí tíñu sá'a-ró já ío va'a jiní máa-ró. ¹⁷Chí nasu já kée já kó'o kúu iní nuu nuu tá'ú Dios tíñu, chí tu'un ndaa, jín tú'un kuaká'nu iní, jín tú'un kúsí iní sá'a Espíritu Santo kúu. ¹⁸Chí cháa ja súan játíñu-de nuu Cristo, kúsí iní Dios sá'a-de. Te suni taká ñáyivi káatú'ún-i-de. ¹⁹Núsáa te ná kúitú iní-yo sá'a-yo taká tíñu ndíso tu'un vindáa vinené, náv'a skuá'nu tá'an-yo. ²⁰Ja kuáchi ndeyu-ro, ma xnáa-ro tíñu nī sá'a Dios. Taká ndatíñu ío ndoo ndija, ko nú ñin cháa skívi-de ingá-i iní kuáchi, sá'a ndeyu yée-dé, te kuáchi ndíso-de nú súan. ²¹Va'a-ga ma kée-ro kúñu, nī ma kó'o-ró vino, ni ñin ma sá'a-ró te nú kivi ñani-ro kuáchi sá'a, xí tívi-de sá'a. ²²Kándija va'a-ró náún. Núsáa te súan ná káni iní máa-ró jín ondé nuu Dios. Xáan ndatu kendoo cháa ja tú nakuxndí añú-de síkí máa-de jín tú'un játú'ún-de. ²³Ko cháa jáni ñin jáni uu iní-de nú yée-dé, kuchá'an-de sá'a, chí tú kándija va'a-de te yée-dé. Chí taká ja sá'a-yo, te nú tú kándija va'a-yo, te máni kuáchi kúu.

15

¹Núsáa te yóo, nú ñáyivi ká'jin nī'in-ga kákuu-yo, te níni ná kuándé iní-yo jín já kásaña'mu ñáyivi vítá iní. Te ma ndúkú-yo já kúsí iní máa-yo sá'a-yo. ²Ná ñin ná ñin-yo ná kúsí iní tá'an-yo sá'a-yo, náv'a skuá'nu-yo-í, te kendoo va'a-ga-i. ³Chí Cristo, nasu ní ndúkú-yá ja kúsí iní máa-yá sá'a-ya, chí sua yóso núu tutú: Taká tu'un ndiva'a ja ní kaka'an ndiva'a-i síkí-ní, nī

nduu sikí máá-ná, áchí. ⁴ Chi taká tu'un ja ní jukoso ondé sáá, ni jukoso náva'a skuá'a-ún yóó. Náva'a nú kuiñi ni'in-yó, te koo ndéé iní-yó sá'a tutu ii. Yúan-na te kuñukuu iní-yó. ⁵ Ko máá Dios, ja ñáva'a-ya paciencia jíin tú'un ndéé iní, ná sá'a-ya já ñin-ni xiní kúñava'a taká-ro cuenta Cristo Jesús. ⁶ Náva'a ná kétá'an tu'un káka'an-ro, te ñin núú, ná nákana jaa-ró Dios, I'a kúu Taa máá Jito'o-yo Jesucristo.

Tu'un ñayivi sñin nación

⁷ Núsáá te kuatá'ú-ró tá'an-ró nátu'un ni jatá'ú Cristo yóó, náva'a nakana jaa-yó Dios. ⁸ Chi ká'an-ri ja Cristo ni jatíñu-ya núú ñayivi judío, náva'a stá'an-ya já ío ndaa tu'un ká'an Dios, te náva'a ná kúkútu taká tu'un ni keyu'u-yá nuu ndíyi táa-yo, ⁹ te náva'a suni ñayivi sñin nación ná nákana jaa-i Dios ja ní kundá'ú iní-ya-í. Nátu'un yóso núú tutú: Núsáá te ná nákana jaa-ná ní ma'ñú ñayivi sñin nación, chi kuatú'ún-ná sí'ví-ní, te kata-ná, áchí. ¹⁰ Te inga ká'an: Róó, ñayivi sñin nación, ná kúsii iní-ro ondé jíin ñayivi máá-yá, áchí. ¹¹ Te inga jínu ká'an: Taká ñayivi sñin nación, ná nákana jaa-ró máá Tatá Dios. Te taká ñayivi sñin ñuu, ná nákana jaa-i-ya, áchí. ¹² Te suni ká'an Isaías: Najaa ñin numa Isaí. Te yúan kenda ñin chaa nukuiñi tá'ú tíñu nuu ñayivi sñin nación, te taká ñayivi sñin nación, kundatu-i chaa-ún, áchí. ¹³ Te máá Dios, náva'a-ya tú'un kuñukuu iní. Te ná kúsii téyí iní-ro, te kuaká'nu iní-ro sá'a-ya, chi kándija-ró, náva'a ná kúñukuu xaan iní-ro sá'a fuerza Espíritu Santo. ¹⁴ Ñáni máni, ko ruu, chi jáni ndija iní-ri ja ní kakútú-ró jíin tíñu va'a, te kájuku'un ndi'i iní-ro. Te suni kájiní-ro kána jíin-ró núú tá'an-ró, ¹⁵ ko ni chundéé iní-ri cháa-ri tutu yá'a nuu-ro, ñáni jíná'an-ró, náva'a ná xndáku-ri nuu-ro. Chi nuu-rí ni ja'a-ya tú'un luu ío iní Dios, ¹⁶ náva'a kuu-ri yu'u núú Jesucristo kuatíñu-ri nuu ñayivi sñin nación, te kani-ri tu'un va'a Dios, náva'a ná kúsii iní-ya jíin ñayivi sñin nación ja ní ja'a-ri-i nuu-yá, chi a ni kandundoo-i ni sá'a Espíritu Santo. ¹⁷ Chi ruu, ío ndasa sátéyí-ri máá-ri sá'a Cristo Jesús, cuenta tíñu ni sá'a-ri nuu Dios. ¹⁸ Chi tuká chundéé iní-ri ka'an-ri inga tu'un, chi máni sikí tú'un ndasa ni sátiñu Cristo jíin-rí. Ja yúan ní jandatu ñayivi sñin nación ni sá'a-ri jíin tú'un ni ka'an-ri, jíin tíñu ni sá'a-ri. ¹⁹ Jíin fuerza taká tíñu ñá'nu, jíin tíñu ja kánaa iní-i kánde'é-i, onde jíin fuerza Espíritu Dios, chi onde ñuu Jerusalén, jíin núú ni kajíko ndúu ñí yúan, onde ñuu Ilírico, ni xndéka'va ndi'i-ri tu'un va'a Cristo. ²⁰ Chi súan jíitú xaan iní-ri jáni-ri tu'un va'a, ko tú ní ja'an-ri nuu á káka'an-i tu'un Cristo, chi tú ní kuní-ri skuá'nu-ri sikí cimientu ja á ni jani inga chaa. ²¹ Chi sua ni sá'a-ri nátu'un yóso núú tutú: Ñayivi já tú ni ñin-de ní kástu'ún tú'un-ya núú-í, vina te kuni-i, te ñayivi já tú ní kájiní so'o kuti-í tu'un-ún, vina te juku'un iní-i, áchí. ²² Suni ja yúan ní kuu kua'a jínu ndasú ichi-rí jaa-ri nuu-ro. ²³ Ko vina chi tuká nuu kí'in-ri ñí ndáñúu yá'a, te kúu xaan iní-ri ja jáa-ri nuu-ro, chi súan kuní-ri onde a ío kua'a kuiá. ²⁴ Te nú kí'in-ri España, te kuní-ri kinde'é-ri róó. Te ja'a-ri kí'in-ri, te chu'un íchí-ró rúu kí'in-ri yúan, te nú ni nda'a iní-ri ñin tí'li ka'an-ri jíin-ró xná'an-ga. ²⁵ Ko vina, kí'in-ri ichi núú Jerusalén, chi ndíso-ri yaku najíin já kúu ñayivi ndóo ká'io yúan. ²⁶ Chi chaa ñuu Macedonia jíin cháa ñuu Acaya, ni kákusii iní-de ni kajakin-de yaku najíin já kuatíñu ñayivi káta'an ndá'ú, jíin ñayivi ndóo káxiukú iní ñuu Jerusalén. ²⁷ Te ni kákusii vá'a iní-de, chi káitau ndija-de

nuu ñáyivi-ún, chi nú chaa sijn naci6n ni kani'in tá'an-de tiñu sá'a Espiritu, te suni súan kánúú kóto ta'an-de ñáyivi-ún jín ndatíñu káñava'a-de ini ñuyivi. ²⁸ Núsáá te nú ni sijínu-ri tiñu yá'a, te nú ni ja'a-ri xu'un yá'a nuu-í, yúan-na te ichi nú-ro jían ja'a-ri ki'in-ri España. ²⁹ Te jini-ri ja nú ná ja-a-ri, te kendo va'a-ró sá'a tu'un va'a Cristo, ja kúndiso ndi-ri ja-a-ri jín nú-ro. ³⁰ Ko ká'an nda'ú-ri jín-ró ñáni, ja sikí máá Jíto'o-yo Jesucristo jín ja sikí tú'un ni kundá'ú ini Espiritu-ya yóó, ná chindéé chítuu-ró rúu kakan ta'u-ro ja'a-ri nuu Dios, ³¹ náva'a ná kaku-ri ini nda'a cháa tú káandatu káxiukú ini ñuu Judea, te náva'a ñáyivi ndóo ká'io ini ñuu Jerusalén, ná kuátá'ú vá'a-i yaku najín ja kúndá'a-ri ki'in-ri jín. ³² Náva'a nú jata'an ini Dios, te ja-a-ri nuu-ro, te ná kúsi ini-ri jín-ró, te in ká'nu-ni nani'in ini-ri jín-ró. ³³ Te máá Dios ja ndiso-ya tú'un kuaká'nu ini, ná kóo-ya jín táká-ro jíná'an-ró. Amén.

16

Tu'un ndéé ini ni chaa Pablo nuu-í

¹ Nda'a-ro chí'i-ri kua'a-yó Febe, chi ña'an-ún, ña'an jatiñu nuu tíku'ni kándija ini ñuu Cencrea kúu-ña. ² Te ná kuátá'ú-ró-ña nátu'un níni sá'a va'a taká ñáyivi ndóo, chi súan kuni máá Jíto'o-yo. Te nani ndatiñu nú jínu ñú'ún-ña jini-ro, kua'a-ró núu-ña, chi súan ni ja'a-ña núu kuá'a ñáyivi, te suni onde ruu. ³ Ka'an-ro jín Priscila jín Aquila, ná sándéé ini-de, chi kachindéé tá'an-de jín-rí nuu Cristo Jesús. ⁴ Chi ni kajataña-de máa-de ja sikí rúu, ná jí'i-ri núu. Te vina nasu máá in-ri nákuatá'ú núu cháa-ún jíná'an-de, chi suni taká tíku'ni ñáyivi sijn naci6n, kánakuatá'ú-i nuu-dé. ⁵ Suni súan ná sándéé ini tíku'ni ío ve'e-de. Te Epeneto, chaa maní-ri jín, násándéé ini-de, achi-ro kúni-de, chi xnañúú-gá máa-de kúu chaa ni kándija nuu Cristo ini ñuu Acaya. ⁶ Suni ná sándéé ini María, chi ña'an-ún, ni sátiñu xa'an-ña ja róo jíná'an-ró. ⁷ Ná sándéé ini tá'an-ri Andrónico jín Junias, chi suni chaa kájika ta'an vekaa jín-rí kakuu-de, te apóstol kakuña'nu kakuu-de, chi xna'an-ga máa cháa-ún ni káandija-de nuu Cristo vása rúu. ⁸ Ná sándéé ini Amplias, chaa maní-ri jín-de nuu máá Jíto'o-yo. ⁹ Ná sándéé ini Urbano, chaa sátiñu ta'an jín-yó núu Cristo Jesús. Suni súan ka'an-ro jín Estaquis, chaa maní jín-rí. ¹⁰ Ná sándéé ini Apeles, chaa kándij va'a nuu Cristo. Ná sándéé ini tá'an Aristóbulo. ¹¹ Ná sándéé ini tá'an-ri Herodi6n. Ná sándéé ini tá'an Narciso ja á káy'i-i nda'a máá Jíto'o-yo. ¹² Ná sándéé ini Trifena jín Trifosa, chi ña'an-ún, kásatiñu-ña ja kúu máá Jíto'o-yo. Ná sándéé ini Pérsida, ña'an maní jín-yó. Chi ña'an-ún, xa'an ní sátiñu-ña ja kúu máá Jíto'o-yo. ¹³ Ná sándéé ini Rufo, chaa ni kaji máá Jíto'o-yo, te suni súan ka'an-ro jín náa-de te náa-ri. ¹⁴ Ná sándéé ini Asíncrito, jín Flegonte, jín Hermas, jín Patrobas, jín Hermes. Suni súan ka'an-ro jín taká ñani-yo káxiukú jín-de. ¹⁵ Ná sándéé ini Filólogo, jín Julia, jín Nereo, jín kuá'a-de, jín Olimpas, jín taká ñáyivi ndóo káxiukú jín-de. ¹⁶ Nú káka'an-ro jín tá'an-ró, te ndoo titú tá'an-ró. Taká tíku'ni káy'i-i nda'a Cristo, káka'an ja ná sándéé ini-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Te ká'an nda'ú-ri jín-ró, ñáni jíná'an-ró, ja kóto va'a-ró ñáyivi kástátá'an, jín ja kácutuku ini-i sikí tú'un ja ní kaskuá'a-ró. Va'a-ga ná kúxio-ró núu-í. ¹⁸ Chi ñáyivi yúan tú kájatiñu-i nuu máá Jíto'o-yo Jesucristo, chi máni chi-i kájtú ini-i jín. Te xa'an víxí yu'u-í, te káka'an nchaa-i, te súan káxndá'ú-i sava-ga ñáyivi yachí ini. ¹⁹ Chi taká ñáyivi, a kájin-i ja bueno káandatu-ro.

Te ja yúán kúsii iní-ri ja sikí róó. Ko kuní-ri ja ná kúu ndíchí vá'a-ró sá'a-ró tíñu va'a, te ma ndíchí kóo iní-ro jín tíñu ñáá. ²⁰ Te máá Dios, I'a ndíso tu'un kuaká'nu iní, yachí kajita'nu-ya Satanás, kúxndíi ja'a-ro sukún. Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró. ²¹ Sándéé iní-ro, áchí Timoteo, chaa sátiñu ta'an jín-rí. Te suni súan káka'an Lucio, jín Jasón, jín Sosípater, chaa kákuu tá'an-ri. ²² Te ruu Tercio, ja cháa-ri carta yá'a, ká'an-ri ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró núu máá Jító'o-yo. ²³ Gayo, chaa já'a núu ve'e nuu-ri jín núu úndí'i tiku'ni, ká'an-de ja ná sándéé iní-ro. Erasto, chaa kúu tesorero iní ñuu yá'a, ká'an-de ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró, te suni súan ká'an ñani-yo Cuarto. ²⁴ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jín táká róó jíná'an-ró. Amén. ²⁵ Te máa-yá kuu síyija va'a-ya iní-ro jíná'an-ró, ná tu'un ká'an tu'un va'a ká'an-ri, jín tú'un Jesucristo ja jáni-ri ná tu'un ni kenda ndijin tu'un sa'í-ún, ja yisa'í ní káni ondé sáá núú. ²⁶ Ko vina a ni kenda ndijin tu'un-ún. Te jín tutú i ja ní kachaa chaa ni kajani tu'un Dios, ni kenda tu'un-ún nuu táká ñayivi ní ñúyivi, ná tu'un ni tá'ú tíñu Dios, I'a chakú ní káni, ná va'a ná kuándatu-i te kandija-i. ²⁷ Ja yúán ní káni ní kuiá, ná nákana jaa-yó máá in Dios, I'a ndíchí sá'a Jító'o-yo Jesucristo. Súan ná kóo, Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS CORINTIOS YA'A KUU CARTA HN JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU CORINTO

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí kúu Pablo, jíin ñaní-yo Sóstenes. Te ni jata'an iní Dios, ni kana-ya xiní-rí kúu-ri apóstol Jesucristo. ² Káchaa-ri tutu ya'a nuu tikuni kándija nuu Dios, te káxiukú-i iní ñuu Corinto, te a ni kandundoo-i ni sá'a Jesucristo, te ni kana-ya xiní-í, ná ndúu-i ñayivi ndóo. Te suni káchaa-ri nuu táka ñayivi kákakuñi'in sí'vi máa Jíto'o-yo Jesucristo, ndéni ni kuu, chi Jito'o taká-ni yoo kúu-ya. ³ Tu'un luu ío iní jíin tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máa Táa-yo Dios, jíin ja kí nuu máa Jíto'o-yo Jesucristo, ná koo jíin-ró jíná'an-ró.

Ja ni nakuatá'u Pablo nuu Dios

⁴ Nene nákuatá'u-rí nuu Dios máá-rí ja sikí roo jíná'an-ró, chi tu'un luu ío iní Dios ni ja'a Jesucristo nuu-ro. ⁵ Te jíin táka tu'un-ya káka'an-ro, te jíin táka tu'un-ya kájuku'un iní-ro, ni kukúká-ró ní sá'a-ya. ⁶ Suni súan tu'un ni jani ndaa-ri nuu-ro, te a ni kakukútu vá'a iní-ro jíin. ⁷ Núsáa te tuká ngún kumanj kúti núu-ro ja kuá'a máa Espíritu nuu-ro, nini káindatu-ró kivi kenda ndijin Jito'o-yo Jesucristo. ⁸ Te máá-ya, sákutu-ya roo onde ná jínu kivi, náv'a a ma koo kuachi-ró kivi kenda Jito'o-yo Jesucristo. ⁹ I'a ndaa kúu Dios, te ni kana-ya xiní-ro náv'a a kunj tá'an-ró jíin Sé'e-ya, I'a kúu Jito'o-yo Jesucristo.

Siki ja sásin-i máa-i

¹⁰ Ñáni, onde jíin sí'vi máa Jíto'o-yo Jesucristo ká'an nda'ú-ri jíin-ró, ja in-ni tu'un ná ká'an taká-ro, te ma sásin-ró máá-ró, chi sua jíin in-ni xiní te jíin in-ni ja jini tuni ná yíja va'a iní-ro. ¹¹ Ñáni máni, ni kastu'un tá'an Cloé nuu-ri ja kákanaá-ro. ¹² Súan ká'an-ri, chi káka'an ná in ná in-ró: Ruu, chi jíin Pablo kándij ndija-ri. Te ruu, chi jíin Apolos. Te ruu, chi jíin Cefas. Te ruu, chi jíin Cristo, áchí-ro. ¹³ Te Cristo, sijn sijn ío-ya náún. Xí ní j'i Pablo jiká cruz ja sikí roo náún. Xí jíin sí'vi Pablo ni kajanducha-ro náún. ¹⁴ Nákuatá'u-rí nuu Dios ja tú ni in-ró ní skuánducha-rí, chi máá-ni Crispo jíin Gayo. ¹⁵ Náv'a a tú ni in-ró ká'an ja jíin sí'vi-rí ni janducha-ro. ¹⁶ Te suni ni skuánducha-rí Estéfnas, jíin ñayivi ká'jo ve'e-de. Ko tú ná'an-rí te nú ni skuánducha-rí inga-i. ¹⁷ Chi nasu ní táji Cristo ruu ja skuánducha-rí-i, chi sua ja ná káni-ri tu'un va'a nuu-í. Ko nasu jíin tú'un ndíchí, chi nú súan, te ni j'i sáni Cristo jiká cruz núú.

Jesús kúu tu'un ndíchí jíin fuerza Dios

¹⁸ Te ñayivi náa, chi kájani iní-i ja tú'un katachi kúu ndasa ni j'i-ya jiká cruz. Ko máá-yó, ja á ni kaku-yó, kájani iní-yo ja fuerza Dios kúu tu'un-ún. ¹⁹ Chi súan yoso núu tutú: Ná xnáa-rí tu'un ndíchí ñayivi ndíchí, te ná kasú-ri tu'un júku'un iní ja ká'an ñayivi kájiní va'a, áchí. ²⁰ Ndéchi kuá'an ñayivi ndíchí. Ndéchi kuá'an ñayivi cháa tutu. Ndéchi kuá'an ñayivi

kástátá'an kuią yá'a. Nasu ní nduu ñáá tu'un ndíchí ñúyívi yá'a ni sá'a Dios náún. ²¹ Chì súan ndíchí ní sá'a Dios, náva'a ñúyívi yá'a jíin tú'un ndíchí jíiní máá, ma kúu kunj nuu Dios. Te ja yúan ní jata'an inj Dios ja jíin tú'un kájani máá-yó, te nama-ya ñáyívi kákandíja, vasa kájani inj sava-de ja tú'un katachí kúu. ²² Te ñayívi judío, chì máni tunj kájikan-i. Te ñayívi ñúu Grecia, chì tu'un ndíchí kándúkú-i. ²³ Ko máá-ri, chì kájani-ri tu'un ndasa ni jíi' Cristo jiká cruz. Te judío, chì kití ndija inj-i sá'a tu'un-ún, te ñayívi sijn nación, chì kájani inj-i ja tú'un katachí kúu. ²⁴ Ko ñayívi já á ni kana-ya xiní-í, vasa ñayívi judío, xí ñáyívi ñúu Grecia kúu-i, chì kájani inj-i ja Cristo kúu máá fuerza Dios jíin máá tú'un ndíchí Dios. ²⁵ Chì tu'un ñáá Dios, ndíchí-gá vásá táká ñayívi, te tuchi vjtá Dios, nj'in-ga kaa vásá táká ñayívi. ²⁶ Ñáni, nde'é ndasa ni kana-ya xiní-ro jíiná'an-ró. Tú kua'a-ro ndíchí jíin tú'un ñúyívi, ni tú kua'a-ro yí'i fuerza, ni tú kua'a-ro kákuu se'e chaa kúñá'nu. ²⁷ Chì ni kaji Dios tu'un katachí ío inj ñúyívi, náva'a koo tuka nuu ñayívi ndíchí sá'a-ya. Te ni kaji-ya ndátíñu vjtá ío inj ñúyívi, náva'a koo tuka nuu ñayívi ní'in. ²⁸ Te ni kaji Dios ndatíñu ja tú kúñá'nu inj ñúyívi, jíin ndatíñu ja kújá'a inj-i jíin, onde jíin ndatíñu ja tú naún ío, náva'a ná kasú-ya núu táká ja á ío, ²⁹ náva'a ni ñn ñayívi, ma kúu sátéyí-i máá-i koto-i Dios. ³⁰ Te ni kanduu-ró sé'e Dios ni sá'a-ya jíin Cristo Jesús. Te onde nuu máá-ya ni kanj'in-yo tú'un ndíchí Dios, te ni kendoo ndaa-yo, te ni kandundoo-yó, te ni nakuaan-ya yóo. ³¹ Núsáá te ná koo natu'un yóso núu tutú: Nú ñn ñayívi sátéyí-i máá-i, núsáá te ná sátéyí-i máá-i sikí já ní sá'a máá Jito'o-yo, áchí.

2

Ja tú ní jatíñu Pablo tu'un ndíchí ñúyívi

¹ Te ruu, ñáni, ná ni jaa-ri nuu-ro, ni jani ndaa-ri tu'un sa'í Dios. Chì nasu jíin tú'un yíi, ni jíin tú'un ndíchí ní jaa-ri. ² Te ni chaa inj-ri ja má ká'an kuti-rí nuu-ro, chì máni tu'un Jesucristo jíin tú'un ndasa ni jíi-ya jiká cruz. ³ Te ná ni nchaa-ri jíin-ró, te kuitá-ri, te yú'ú-ri, te kisi-i ruu. ⁴ Te nuu ní jani-ri tu'un nuu-ro, tú ní jatíñu-ri tu'un ndíchí natu'un skándíja chaa ñúyívi, ko ni stá'an-ri nuu-ro ndasa sátíñu máá Espíritu jíin fuerza. ⁵ Náva'a tu'un kándíja-ró ná kúndij sikí fuerza Dios. Ma kúndij sikí tú'un ndíchí káka'an ñayívi. ⁶ Ko káka'an ndíchí-yó jíin táká ñayívi ní kayija, ko nasu tú'un ndíchí já ío inj ñúyívi yá'a, ni nasu tú'un ndíchí já káka'an chaa kátá'ú tíñu kuią yá'a, chì chaa yúan naa íj-dé. ⁷ Ko káka'an-yo tú'un ndíchí sá'í Dios, chì yisa'í núu, chì tu'un ndíchí-ún, ni teta'an Dios onde ná té jukuiñi-ga ñúyívi, náva'a sáñá'nu tu'un-ún yóo. ⁸ Chì ni ñn chaa kátá'ú tíñu inj ñúyívi yá'a, tú ní kájini-de tu'un-ún, chì nú ní kájini-de tu'un-ún, ma ká'ni kúti-dé Jito'o ñá'nu-yó jiká cruz núu. ⁹ Chì natu'un yóso núu tutú: Tu'un ni sátu'a Dios ja ní'in ñayívi maní jíin-yá, ni nduchi tú ní jíiní, ni so'o tú ní jíiní so'o, ni tú ní kivi inj añú ñayívi, áchí.

Jíin máá Espíritu ni ní'in-dé tu'un

¹⁰ Ko yóo, chì jíin Espíritu ni stá'an Dios tu'un-ún nuu-ro, chì ndi'i nandúkú víi máá Espíritu, vasa yíi xaan kaa tu'un Dios. ¹¹ Ndé ñayívi jíiní-i ndasa jani inj inga ñayívi, chì máá añú ñayívi-ún jíiní, chì kándeé inj-i. Suni súan, tú ni ñn ñayívi jíiní-i tu'un jáni inj Dios, chì máá Espíritu Dios jíiní.

12 Ko yóó, nasu modo ja ío iní ñuyívi ní káni'in-yo, chí sua máá Espíritu ja vái nuu Dios nī chaa nuu-yo, nává'a juku'un iní-yo jín tú'un ja ní ja'a Dios nuu-yo. 13 Chí suni siki tú'un-ún káka'an-yo, ko nasu jín tú'un ja stá'an ñayivi ndíhí, chí sua jín tú'un ja stá'an máá Espíritu. Te tu'un cuenta Espíritu, stá'an-yo núu ñayivi ní kani'in máá Espíritu. 14 Ko ñayivi yúku, tú játá'ú-i tu'un já'a máá Espíritu Dios nuu-í, chí jáni iní máá-i ja tú'un katachí kúu. Te ma kúu juku'un kuti iní-i jín, chí jín máá Espíritu kúu ja kuní. 15 Chi ñayivi yí'i Espíritu, nándúkú ví-i ndasa káa taká-ni, ko ni in chaa ma kuní ndasa káa máá-i. 16 Ndé ñayivi jiní-i ndasa jáni iní máá Jíto'o-yo, nává'a kuu stá'an-i nuu-yá. Ko yóó, a kájani iní máá-yó natu'un jáni iní Cristo.

3

Tu'un cha'u-ya-í

1 Ñáni, te ruu, tú ní kúu ka'an-ri jín-ró natu'un jín ñayivi yí'i Espíritu, chí sua nī ka'an-ri natu'un jín ñayivi jka jín modo máá-i, xí natu'un jín ñayivi sáskuá'a jín Cristo. 2 Nī ja'a-ri leche nī jī-i-ró. Tú ní skée-rí róó ndeyu ndáva, chí té kuu-ga kee-ro sáa, suni té kuu-ga kee-ro vína. 3 Chí sáni-ga kákuu-ró ñayivi jka jín modo máá-ró. Chí nini kákukuásún iní-ro, kákanaá-ro, kástátá'an-ró, te nasu ñayivi yúku, ñayivi jka jín modo máá-i kákuu-ró náún. 4 Chí in-ró ká'an: Ruu, chí jín Pablo kándij ndija-ri. Te inga-ro ká'an: Te ruu, chí jín Apolos. Ja yúan nasu ñayivi yúku kákuu-ró náún. 5 Naún chaa kúu Pablo, te naún chaa kúu Apolos núsáa. Chí máni chaa játíñu nuu-ro jín já ní skándija róó kákuu-de. Chí ná in ná in-de nī sá'a-de natu'un nī chaa Jíto'o-yo tíñu siki-dé. 6 Ruu nī chí'i, te Apolos nī jakin nducha, ko Dios nī xndeá. 7 Núsáa, te ni chaa chí'i, te ni chaa jakin nducha, tú kánúu, chí máá Dios, I'a nī xndeá kúu. 8 Te chaa chí'i, jín chaa jakin nducha, in-ni chaa kákuu-de, vasa sñn sñn ni'in-dé ya'u-de ndasa tíñu nī kasá'a-de. 9 Chí ruu, chaa káchindéé tá'an jín Dios kákuu-ri. Te róó, chí itú Dios kákuu-ró, te ve'e nī jani Dios kákuu-ró.

Tu'un skuá'nu-i siki cimientu ja máá-yá kúu

10 Chí ná nī chaa máá Dios tíñu siki-rí, te ruu, chí natu'un albañil ndíhí ní jani-ri ja'a. Te inga-de skuá'nu-de nuu. Ko ná in ná in-i ná kóto-i ndasa skuá'nu-ga-i. 11 Ni in ñayivi ma kúu kani-i inga ja'a, chí a kándij in-ni, te yúan kúu Jesucristo. 12 Te nú oro, xí plata, xí yúu lúu, xí yúnu, xí ichá, xí tíku'lu icha, skuá'nu in ñayivi núu á kándij ja'a-ún, 13 chí tíñu sá'a in in-i natuu. Chí máá kivi te kenda tu'un-ún. Chí jín ñú'un te natuu, chí ñu'un kúu ja kóto ncha ndasa káa tíñu nī sá'a in in-i. 14 Te nú tíñu nī skuá'nu-ga in-i kendo nī'in, te ni'in-í ya'u-i. 15 Te nú kayu tíñu nī sá'a in-i, te xnáa-í ya'u-i, ko kaku máá-i, ko natu'un kaku-i nuu ñu'un. 16 Tú kájin-ro já vé'e ij Dios kákuu-ró, te suni Espíritu Dios ncháa iní-ro náún. 17 Te nú in chaa xnáa-dé ve'e ij ncháa Dios, Dios xnáa-yá chaa-ún, chí ndoo xaan ío ve'e ij Dios, te ve'e-ún, kákuu máá-ró jíná'an-ró. 18 Ni in ñayivi, ma xndá'ú-i máá-i. Nú in ñayivi jáni iní-i ja kuiá yá'a ndíhí-i, ná násama-i máá-i ndutachí-i, nává'a a kuu-i ñayivi ndíhí. 19 Chí tu'un ndíhí ío iní ñuyívi yá'a, tu'un katachí kúu jiní Dios. Chí súan yóso núu tutú: Máá-yá, natiin-ya ñayivi ndíhí jín taká maña kasá'a-i, áhí. 20 Te inga nuu ká'an: Máá Jíto'o-yo jiní-ya ndasa kájani iní ñayivi ndíhí, ja máni kájani sáni iní-i,

áchí. ²¹ Núsáá te ma kuá'a-ró tú'un ja ní ñn ñayívi sátéyíi-i máá-i sikí cháa. Chí ndí'i kúu cuenta máá-ró, ²² vasa Pablo, vasa Apolos, vasa Cefas, vasa ñuyívi, vasa ná kúchaku-yo, vasa kue'e kuu-yo, vasa vina, vasa kuia chaá, ndí'i yí'i nda'a máá-ró, ²³ te róo káyí'i-ró ndá'a Cristo, te Cristo, nda'a Dios.

4

Ndasa ni kajika chaq apóstol jín-i

¹ Súan ná káni iní taká ñayívi, ja mozo Cristo, jín cháa kándito tu'un sa'í Dios kákuu-ri. ² Te chaq ndíto ndatíñu, chí níni ná kéndoo responsable-de, te skíkuu-de. ³ Te ruu, tú sá'a-ri cuenta nú nákuñndí-ró rúu, xí nú chaq yúkú kúu ja nákuñndí ruu. Ni tú nákuñndí-ri máá-rí. ⁴ Chí vasa tú jín-ri ni ñn tiñu ñáá ni sá'a-ri, ko nasu já yúan te ni kéndoo ndaa-ri, chí máá Jíto'o-yo kúu I'a jíto nchaq-ya rúu. ⁵ Núsáá te ma kóto nchaq-ro ní ñn ndatíñu onde jín tiempo, chí onde ná ndíi máá Jíto'o-yo. Chí máá-ya kíñi'in ndijín-ya táka ja yísa'í iní ñuñáa, te nastúu-ya táka ja kájani iní añú-yo. Yúan-na te kumatú'ún Dios ná ñn ná ñn-i. ⁶ Náni, ya'á kúu tu'un yátá ká'an-ri sikí-rí jín sikí Apolos, te kuni-ro, nává'a jín tú'un-ri ná skuá'a-ró, te ma sjá'a-ga-ro núu já á yóso núu tutú, ni ma sávixi-ro máá-ró jín ná ñn ná ñn cháa stá'an. ⁷ Chí ndé chaq ni sañá'nu-ga róo. Xí naún nává'a-ró já tú ní játá'ú-ró. Te nú ni játá'ú-ró, te naja kásatéyíi-ró máá-ró nátu'un ja tú ní játá'ú-ró núu. ⁸ A ni kanda'a chíi-ró. A ni kakukúká-ró. Ni tú níni rúu jíná'an-ri te tá'ú máá-ró tiñu jíná'an-ró saq. Te bueno nú ná kúu tá'ú-ró tiñu vij, nává'a suni ñn núu-ni tá'ú-rí tiñu jín-ró jíná'an-ri. ⁹ Chí súan jáni iní-ri, ja nátu'un nuu ndí'i-na comedia, te ni kíñi'in ndijín Dios ruu, chaq kákuu apóstol, nátu'un chaq a ni kundaq ja kúu-de, nává'a nde'é ñuyívi, jín ndájá'a ándíví, jín ñayívi, nuu-rí jíná'an-i. ¹⁰ Chí ja sikí Cristo te kákuu-ri chaq kándatachi, te róo chaq ká'jo kájí iní nuu Cristo, te ruu chaq tíkuínu, te róo chaq ni'in, róo chaq jínú'ún, te ruu chaq tú káxáan. ¹¹ Onde vina ñú'ni kájíi-ri soko, te kájichi-ri nducha, kájika víchí-rí, te ni katují-ri ja kakuun-de ruu, te kákixi tatú-ni-ri, ¹² te kásatíñu ni'in-ri jín ndá'a-rí. Káka'an ndíva'a-i jín-rí, ko káka'an va'a-ri jín-i. Káchindikín-i ruu, ko tú kásá'a-ri cuenta. ¹³ Káka'an-i sikí-rí, ko káka'an maní-rí jín-i. Chí nátu'un kuayo iní ñuyívi kakuu-ri, te onde vina káské'ichi-i ruu. ¹⁴ Nasu cháa-ri tutu yá'a ja kúka nuu-ro sá'a, chí kána jín-rí nuu-ro nátu'un nuu sé'e-ri ja kúnda'ú iní-ri-i. ¹⁵ Chí vasa kañava'a-ró uxí mil chaq ndíto róo nuu Cristo, ko tú kua'a táa-ro ío. Chí jín tú'un va'a te ruu kúu táa-ro núu Cristo Jesús. ¹⁶ Ko ká'an nda'ú-ri jín-ró, ja ná ndáku-ró rúu núsáá. ¹⁷ Já yúan ní tájí-rí se'e-ri Timoteo, ja maní-rí jín-i, te jaq-i nuu-ro jíná'an-ró, chí bueno jándatu-i nuu máá Jíto'o-yo. Te máá-i naxndáku-i nuu-ro ndasa modo sá'a-ri nuu Cristo, te ndasa stá'an-ri nuu táka tíku'ni taká lado. ¹⁸ Te sava-i, kásávixi-i máá-i nátu'un kájani iní-i ja má jáa kuti-gá-ri nuu-ro. ¹⁹ Ko nú jata'an iní máá Jíto'o-yo, te jaq yachi-ri nuu-ro. Yúan-na te ma sá'a-ri cuenta ndasa ká'an chaq vixi-ún, ko kuni-ri ndé fuerza ndíso-de. ²⁰ Chí ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, nasu máá tú'un sáni-ni kúu, chí ndíso fuerza. ²¹ Ndeja kuni-ro, ja jaq-ri nuu-ro jín yúnu xí, xí jín tú'un ja kúnda'ú iní-ri róo, xí já ká'an vitá-ri jín-ró.

5

Ja ní kana jín Pablo nuu cháa ni sáténé

1 Te ni kenda ndija tu'un ja in roo jika tene. Te cha-a-un, vi'i-ga jika tene-de nasu ja kasa'a nayivi sin naci6n, chi nchaka-de nasa'i ta-a-de. 2 Te naja kasavixi-ro ma-a-ro nusaa. Va'a-ga na nduku'a ini-ro, te nuu-ro na chaxio-ro cha-a ni sa'a falta-un ki'in-de. 3 Chi ruu, vasa tu kanchaa ma-a-rí jan, ko natu'un kanchaa-ri. Chi natu'un ja a ni sa'a-ri suan, ni kanchaa-ri nuu, chi vina nakuxndi ndija-ri siki cha-a ni sa'a suan. 4 Vina te natu'un a ni naketa'an-ro jin-ri. Chi jin si'vi ma-a Jito'o-yo Jesús, te jin fuerza Jito'o-yo Jesús, ka'an-ri. 5 Te cha-a yu'an na chi'i-yo-de nda'a Satanás nava'a na ku tu'un yuku ndiso-de, ko kaku anu-de kivi ndi ma-a Jito'o-yo Jesús. 6 Tu va'a ja sateyi-ro ma-a-ro. Xi tu kajini-ro ja in ta'u-ni yujan ia, te ja ndi'i-ni yujan sa'a naun. 7 Nusaa te na skana-ro yujan ia tu'u-un, nava'a na kuu-ro yujan ja-a, natu'un kaku ndija-ro ja tu yi' yujan ia roo vina. Chi lulu Pascua, ni ji'i-ya ja siki yoo, te ma-a-ya kuu Cristo. 8 Nasa'a-yo viko-un nusaa, ko nasu jin yujan ia tu'u, ni nasu jin yujan ia cha'an, xi yujan ia naa, chi sua na koo kaji, te na koo ndaa statila ja tu yi' yujan ia. 9 Te jin carta, a ni kastu'un-ri nuu-ro ja ma kivi nduu-ro jin nayivi kajika tene. 10 Nasu achi-ri ja ma kuu keta'an-ro jin nayivi kajika tene io ini nyuvi ya'a, xi jin nayivi too ini, xi jin nayivi ku'na, xi jin nayivi kachiñu'un ndoso, chi nu suan, te jinu nu'un ja kenda nani-ro ini nyuvi ya'a nuu. 11 Chi sua ni cha-a-ri tutu nuu-ro, ja nu in cha-a ka'an-de ja nani-yo kuu-de, te jika tene-de, xi too ini-de, xi chinu'un-de ndoso, xi ka'an ndiva'a-de, xi ka'va-de, xi ku'na-de, yu'an-na te jin cha-a sa'a suan, ma kivi nduu-ro, ni ma kee kuti-ro staa jin-de. 12 Chi ndasa kuu nakuxndi-ri siki nayivi ka'in sin inga siki. Nasu siki nayivi ka'in jin-ro kuu cuenta ma-a-ro ja nakuxndi-ro-i naun. 13 Chi ma-a Dios, nakuxndi-ya siki nayivi ka'in sin inga siki. Nusaa te cha-a naa ma'nu-ro jan, naskunu-ro-de ki'in-de.

6

Tu'un jikin nuu-i siki ta'an-i nuu justicia

1 Te nu in roo jikin nuu-ro siki inga ta'an-ro, te naja kachundee ini-ro nduku-ro justicia nuu cha-a tu ka'io ndaa. Naja tu kasandaa-ro nuu cha-a ndoo. 2 Xi tu kajini-ro ja nayivi ndoo, koto ncha-a-i nyuvi naun. Te nu koto ncha-a ma-a-ro nyuvi, naja tu kakanda-ro sa'a-ro justicia siki in cuestion luli-ni nusaa. 3 Xi tu kajini-ro ja koto ncha-a ma-a-yo ndaja'a andivi jina'an naun. Naga ni kuu taká ja io ini nyuvi ya'a nusaa. 4 Nusaa te hora ja jinu nu'un-ro ja koo justicia siki tiñu ka'io ini nyuvi, naja nduku-ro cha-a tu kajatú'un va'a tiku'ni, ja nduu-de justicia. 5 Suan ka'an-ri nava'a na kuka nuu-ro. Nusaa te a tu ndichi kuti ni in-ro, ja kuu koto ncha-a-de nde nani-ro io ndaa naun. 6 Chi nani jin nani, kivi koyo-de nuu justicia, vasa tu kakandija justicia-un naun. 7 Suan chi mani kastivi ndija-ro tiñu, ja kaskivi ta'an-ro nuu justicia. A tu va'a-ga na sa-ro-i sa'a ndiva'a-i jin-ro, jin ja xnda'u-i roo. 8 Chi sasua kasa'a ndiva'a-ro, te kaxnda'u-ro onde nani-ro.

Ja tu nani'in ta'u nayivi naa

9 A tu kajini-ro ja nayivi tu io ndaa, ma nani'in ta'u-i ndivi koyo-i ini nuu nuu ta'u Dios tiñu. Ma xnda'u-ro ma-a-ro, chi ni nayivi kajika tene, ni nayivi kachiñu'un ndoso, ni nayivi kaisiki ncha-a ta'an, ni cha-a kanda sa'i,

ni chaa kákuu xi'ncha, ¹⁰ ni ñayivi kuí'ná, ni ñayivi tóó iní, ni ñayivi ká'vá, ni ñayivi káka'an ndiva'a, ni ñayivi chísa'í ndatíñu tá'an, ma nání'in tá'u-í ndivi koyo-i iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹¹ Te súan kánda sava-ró núu, ko vina, a ñi nakacha-ya róó, a ñi nasándoo-ya róó, a ñi kakendoo ndaa-ro jíin sí'ví máa Jító'o-yo Jesús onde jíin Espíritu Dios máa-yó. ¹² Taká tiñu kúu sá'a-rí. Ko tú ndi'í kéndoo va'a. Taká tiñu kúu sá'a-rí, ko tú kuni-rí ja kútiin in tiñu-ún so'o-rí. ¹³ Ió ndeyu já kú'un chíi, te chíi kúu ja kú'un ndeyu, te ndendúu yuán náa sá'a Dios. Ko yiki kúñu-yó, nasu já kuatíñu nuu tú'un téné kúu, chí ja kuatíñu nuu máa Jító'o-yo kúu, te Jító'o-yo jatíñu-ya máa yiki kúñu-ún. ¹⁴ Te Dios, a ñi naschakú-ya Jító'o-yo, te suni súan naschakú-ya yóó jíin fuerza máa-yá. ¹⁵ Á tú kájiní-ro já yiki kúñu-ró kúu pedazo Cristo. Núsáa te á kuu ki'in-rí pedazo Cristo te nasá'a-rí pedazo in ña'an kuaxán. Aa, ma kúu kuti. ¹⁶ Á tú kájiní-ro já cháa kétá'an jíin ñá'an kuaxán, in-na kúu-de jíin-ña, chí súan ká'an: Ndendúu-ún, in-na kúu, áchí. ¹⁷ Ko chaa kétá'an jíin Jító'o-yo, in-na nuu, kúu-de jíin-yá. ¹⁸ Kunu-ró kóto-ró tiñu téné. Chí taká kuachi sá'a chaa, fuera yiki kúñu-de kúu. Ko nú sáténé-de, chí siki yiki kúñu máa-de sá'a-de kuachi. ¹⁹ Á tú kájiní-ro já vé'e ii kúu yiki kúñu-ró, te onde nuu Dios ñi kenda Espíritu Santo vai ncháa iní-ro. Chí nasu máa-ró xíin máa-ró. ²⁰ Chí ya'u ñi nakuaan-ya róó. Núsáa te ná nákana jaa-i Dios sá'a-ró jíin yiki kúñu-ró jíin iní jíin añu-ro. Chí máni Dios xíin yuán.

7

Tu'un tanda'a jíin tú'un tú ndúsín

¹ Ná ká'an-ga-rí siki taká tu'un ñi chaa-ró núu-rí. Va'a-ga kendoo chaa nú tú ké'é-de ñasí'í. ² Ko kuachi ja ío tu'un téné, ja yuán vá'a-ga ná in ná in-de ná kóo ñasí'í máa-de. Te ná in ná in-ña ná kóo yii máa-ña. ³ Te chaa kúu yii-ún, ná skíkuu va'a-de jíin ñasí'í-de. Te ñasí'í-ún, suni súan ná skíkuu va'a-ña jíin yí-ñá. ⁴ Ñasí'í, tú kúu tá'ú máa-ña tiñu nuu yiki kúñu-ña, chí yii-ñá. Suni súan chaa kúu yii, tú kúu tá'ú máa-de tiñu nuu yiki kúñu-de, chí ñasí'í-de. ⁵ Nú kákuu-ro kakán ta'u ní'in-ró in tiempo-ni, te nú ío conforme tá'an-ró, te kuu sásá'an-ró máa-ró, te nú túu te túu. Yuán-na te va'a-ga ná náketá'an tuku-ró, náva'a ma kúu koto ncha Satanás róó siki tú'un téné. ⁶ Ko tu'un yá'a ká'an-rí siki permiso, nasu já tá'ú-rí tiñu nuu-ro. ⁷ Játa'an iní-rí ja taká chaa ná kóo-de nátu'un káa-rí, ko ná in ná in-de ñi ní'in-dé ta'u-dé nuu Dios, chí súan ñi teta'an-ya-dé. ⁸ Súan ká'an-rí jíin cháa kákuu soltero, jíin ñá'an kákendoo ndá'ú, ja vá'a-ga kendoo súan-ni jíná'an nátu'un ruu. ⁹ Te nú kájiní máa, já má kánda jíin, ná tánda'a. Chí va'a-ga ja tánda'a, nasu já ndúkíj. ¹⁰ Ko jíin ñayivi ní katanda'a, ká'an ní'in-rí, ko nasu rúu chí máa Jító'o-yo ká'an: Ja ñasí'í, ma xndóo-ña yí-ñá. ¹¹ Te nú kenda-ña kuni-ña, ma nátanda'a-ñá, xí ná nándikin-ña yí-ñá, Te chaa kúu yii-ún, ma kíñi'in-de-ña kí'in-ña. ¹² Te jíin sáva-ga-de ká'an máa-rí, nasu máa Jító'o-yo: Nú in ñani-yo ncháka-de in ña'an tú kándíja, te játa'an iní máa-ña kúnchaa-ña jíin-de, ma kíñi'in-de-ña kí'in-ña. ¹³ Te nú in ña'an ncháka-ña in chaa tú kándíja, te játa'an iní máa-de kunchaa-de jíin-ña, ma kíñi'in-ña-dé kí'in-de. ¹⁴ Chí chaa tú kándíja, a ñi ndundoo-de sá'a ñasí'í-de. Te ña'an tú kándíja, a ñi ndundoo-ña sá'a yii-ñá. Chí nú tú súan, te koo chá'an sé'e-ró núu, ko vina a ñi kandundoo-i. ¹⁵ Ko nú

kuxio cháa tú kándija-ún kuní-de, ná kúxio-de. Chi ja yúan tú nini xáan sikí cháa xí ñá'an. Chi sua vindáa vinené ná kúxiukú-yó kuní Dios ja ní kana-ya xiní-yo. ¹⁶ Chi naún jiní róó, ñasí'í, ja sánaa te kundéé-ró káku yii-ro sá'a-ró, xí róó, cháa kúu yii, ja káku ñasí'í-ro sá'a-ró. ¹⁷ Ko nátu'un nī ja'a Jito'o-yo núu ñin ñin-de, jín nátu'un nī kana Dios xiní ñin ñin-de, súan ná káka-de, chi suni súan tá'ú-rí tíñu nuu táká tiku'nī. ¹⁸ Nī kana-ya xiní ñin cháa ja á nī xitī ndúu náún. Núsáá te ná kóo-de súan-ni. Nī kana-ya xiní ñin cháa tú ní xitī ndúu náún. Ma xitī ndúu-de máa-de núsáá. ¹⁹ Tu'un xitī ndúu, jín tú'un tú xitī ndúu, tú ndé játíñu, chi sua ja ná skíkuu va'a-yó tíñu tá'ú Dios. ²⁰ Ná ñin ná ñin-de ndasa nī jo hora nī kana-ya xiní-dé, jín yúan ná kúndij-de. ²¹ Mozo kúu-ró, te nī kana-ya xiní-ro náún. Ma yú'ú-ro núsáá vii. Ko nú jiní máa-ró já kúu kenda-ró káka kuu ndicha-na-ro, kuu nú kuu. ²² Chi nú mozo kúu-de, te nī kana Jito'o-yo xiní-dé, libre ío-de nuu máa Jito'o-yo. Suni súan jín cháa jika kuu ndicha-na, nú nī kana-ya xiní-dé, mozo kúu-de nuu Cristo. ²³ Chi ya'u nī nakuaan-ya róó jíná'an-ró. Ma kuátíñu sání-ró núu cháa núsáá. ²⁴ Nánj, ná ñin ná ñin cháa ndasa tíñu nī kana-ya xiní-dé, súan ná kúndij-de náva'a ná kuátíñu-de nuu Dios. ²⁵ Ko sikí ñá'an jáá, tú ní tá'ú máa Jito'o-yo tíñu nuu-rí. Ko ná ká'an-rī ndasa jáni inī-rī, nátu'un ñin cháa ja ní kundá'ú inī Jito'o-yo-dé, náva'a kundij ndaa-de. ²⁶ Vaí tundó'o siki-yo vína. Te ja yúan jáni inī-rī ja vá'a-ga kendo cháa nú kunchaa-ni máa-de súan. ²⁷ Ncháka-ró ñasí'í náún. Ma sía-ro-ña núsáá. Tú ñasí'í-ro náún. Ma kúñukuu inī-ro ñasí'í vii. ²⁸ Ko nú tanda'a-ro, nasu kuáchi sá'a-ró. Te nú ña'an jáá ní tanda'a-ña, nasu kuáchi sá'a-ña. Ko ñayivi yúan, ni'in-í tundó'o inī ñuyivi yá'a. Te tú kuní-rī ja tá'an-ro súan. ²⁹ Nánj, tu'un yá'a ká'an-rī chi a nī nduu kútí tiempo. Vina te cháa ká'jo ñasí'í, ná sá'a-de cuenta ja túu-ña ío. ³⁰ Te cháa kánde'e, nátu'un tú kánde'e-de. Te cháa kákusi iní, nátu'un tú kákusi iní-de, te cháa kájaan, nátu'un tú naún káñava'a-de, ³¹ te cháa kúteñu jín tíñu ñuyivi yá'a, nátu'un tú kúteñu-de, chi modo ñuyivi yá'a náa-ní. ³² Chi játa'an inī-rī ja má yú'ú-ro. Cháa soltero, jítu iní-de jín táká tíñu máa Jito'o-yo, ndasa ná kúsi iní Jito'o-yo sá'a-de, ³³ ko cháa a nī tanda'a, jítu iní-de jín táká tíñu ja ío inī ñuyivi, ndasa kúsi iní ñasí'í-de sá'a-de. ³⁴ Suni súan sún sún kájani inī ña'an jáá jín ñá'an á nī tanda'a. Chi ña'an jáá, jítu iní-ña jín táká tíñu kuní máa Jito'o-yo, náva'a kendo ndoo yiki kúñu-ña jín añu-ña kuní-ña. Ko ña'an á nī tanda'a, jítu iní-ña jín táká tíñu ío inī ñuyivi, ndasa kúsi iní yii-ña sá'a-ña kuní-ña. ³⁵ Ko tu'un yá'a ká'an-rī náva'a kendo va'a-ró jíná'an-ró. Nasu yó'o chú'un-rī sukun-ro, ko nī ká'an-rī náva'a kaka jínú'un-ró, te náva'a nuña-ró kuátíñu kútu-ro núu máa Jito'o-yo. ³⁶ Te nú ñin cháa jáni inī-de ja tú va'a jika-de jín ñin ña'an jáá, chi nú nī ja'a medida kúu, te nú nini sá'a-de, núsáá te ná sá'a-de ndasa kuní-de, nasu kuáchi kúu ná tanda'a-dé jín-ña. ³⁷ Te nú ñin cháa kándij nī'in inī añu-de, te tú nándi'i-de, chi kúu jito-de máa-de, te nī cháa inī añu-de ja má ñin-de ña'an jáá-ún. Suni va'a-ni sá'a-de. ³⁸ Súan ío, te cháa tanda'a jín-ña, va'a sá'a-de. Te cháa tú tanda'a jín-ña, va'a-ga sá'a-de. ³⁹ Ña'an ní tanda'a, nú nini chakú yii-ña, yí'i-ña ndá'a-dé. Ko nú a nī j'i'í yii-ña, yúan-na te a nī nuña-ña. Te nú kuní máa-ña, te kuu ná nátanda'a-ña jín ñin cháa kándija nuu máa Jito'o-yo. ⁴⁰ Ko jáni inī-rī ja sī-gá koo inī-ña nú kunchaa ndá'ú máa-ña

súan-ni. Te jáni inĭ-rĭ ja sŭni yĭ'i Espĭritu Dios ruu.

8

Sikĭ ndéyu já kájani-i nuu ndoso

¹ Bueno. Te sikĭ ndéyu já kájani-i nuu ndosó, ndaa chi taká-yo kájini-yo yakú. Te jíin tú'un kájini-i-ún kúu ja kásavixi-i máá-i, ko jíin tú'un kundá'ú inĭ tá'an kúu ja nákuá'nu-ga-i jíin. ² Nú ĩn chaa jáni inĭ-de ja tú'a va'a-de, núsáá te kuni-ga te kutu'a va'a-de jíin. ³ Te nú ĩn chaa kúmani-dé jíin Dios, suni jiní-ya núu cháa-ún. ⁴ Sikĭ ndéyu já kájani-i nuu ndosó, ká'an-rĭ, chĭ a kájini-yo já tú ndé játiñu kuti ndosó inĭ ñuyívi. Chĭ tú ingá Dios ío, chĭ máá ĩn-ni-ya. ⁵ Chi vasa ío kua'a í'a, te ío kua'a jíto'o ja káskúnání máá-i í'a inĭ andívi xí inĭ ñuyívi, ⁶ ko máá-yo káka'an-yo já máá ĩn-ni máá Táa-yo Dios ío. Te onde nuu máá-yá vai taká ndatiñu te nuu máá-yá játiñu-yó. Suni ĩn-ni máá Jíto'o-yo Jesucristo ío. Te máá-yá nĭ sá'a taká ndatiñu te nĭ sá'a-ya yóo. ⁷ Ko tú ndi'i-i kájini-i tu'un yá'a. Te sava-i a nĭ kakaan-i jíin ndosó onde sáá. Te nú káyee-í, nátu'un ndeyu ndosó káyee-í, ko vítá inĭ añú-i, te kúchá'an añú-i sá'a. ⁸ Chĭ nasu jíin ndéyu te kuatú'ún Dios yóo, chĭ nú tú kee-yo, nasu já yúán te kundá'ú-yo, te nú kee-yo, nasu já yúán te kendoo va'a-ga-yo jíin-yá. ⁹ Ko vasa nĭ'in kándij-ro, koto-ró náva'a tú sŭngava-ró tá'an-ró, já vítá inĭ añú-ún, nuu kuáchi. ¹⁰ Róo chi chaa jiní kákuu-ró, te nú ĩn chaa kuni-de nuu-ro hora ja yé-ro staa inĭ ve'e ndoso, á tú sánaa te skí-i inĭ-de, te kĭvi-de kee túku máá-de ndeyu ndosó-ún sá'a-ró xí túu. ¹¹ A nĭ jĭ'i Cristo ja'a ñani-ro, chaa vítá inĭ añú-ún, ko ja sikĭ tú'un tu'a-ró-ún, te nĭ xnáa-ro-dé. ¹² Súan kásá'a-ró kuáchi nuu ñani-ro, chĭ ja ú'u-ni chíndee-ró inĭ añú-de ja vítá, te suni nuu Cristo kásá'a-ró kuáchi. ¹³ Ja yúán, te nú ndeyu sá'a ja júngava ĩn ñani nuu kuáchi, ma kée kúti-gá-rĭ kuñu nĭ káni, náva'a ma sŭngava-rĭ ñani-rĭ nuu kuáchi.

9

Sikĭ já ío derecho chaa apóstol

¹ Nasu apóstol kúu-rĭ náún. Á tú jíka kuu ndicha-na-rĭ. Á tú ní jiní-rĭ nuu máá Jíto'o-yo Jesús. Nasu róo kákuu tiñu nĭ sá'a-rĭ nuu máá Jíto'o-yo náún. ² Nú tú kúu-rĭ apóstol nuu sava-ga chaa, ko nuu-ro chĭ kúu ndija-rĭ. Chĭ róo kákuu tunĭ-rĭ ja ndíso-rĭ tiñu apóstol nuu máá Jíto'o-yo. ³ Ya'á kúu tu'un ká'an-rĭ ja náma-rĭ máá-rĭ nuu cháa káxndichí ruu. ⁴ Á tú ká'io derecho-rĭ kee-rĭ ko'o-rĭ. ⁵ Á tú ká'io derecho-rĭ kunchaka-rĭ ñasi'í kándĭja, nátu'un kánchaka sava-ga apóstol, jíin Cefas, jíin cháa kákuu ñani máá Jíto'o-yo. ⁶ Xí máá ĩn-ni ruu jíin Bernabé, tú ká'io derecho-rĭ ja tú sátiñu-ga-rĭ náún. ⁷ Ndé soldado kájatá'an, te yé-de cuenta máá-de. Ndé chaa jítu uva, te tú yé-de nde'e-í. Xí ío chaa skée-de vaca-de, te tú jí'i-de leche-tĭ. ⁸ Nátu'un ká'an chaa yúkú, ká'an-rĭ náún. Á nasu sŭni tu'un yá'a ká'an ley. ⁹ Chĭ nuu ley ja ní chaa Moisés, yoso: Ma chú'un-ró ñunu yú'u xndikĭ kiti jĭkó, áchí. Á sikĭ xndikĭ ká'an Dios xí túu. ¹⁰ Xí máni sikĭ yóo ká'an tu'un-ún náún. Jandaa ja sikĭ yóo yóo. Chĭ kuni-ya já ná kúñukuu inĭ chaa jítu, ni'in-dé, te chaa jĭkó, ná kúñukuu inĭ-de kee-dé. ¹¹ Nú nĭ kajakin-rĭ tu'un Espĭritu inĭ-ro, te stút-rĭ ja kúchaku-rĭ nuu-ro, kuáchi xaan kúu náún. ¹² Nú sava chaa ío derecho-de kájikan-de súan nuu-ro, á tú va'a-ga kakan máá-rĭ. Ko tú ní kákuni-rĭ kuatíñu-rĭ derecho-rĭ, chĭ sua kándo'o-rĭ te ní'in-rĭ náva'a

tú u'u kaka tu'un Cristo sá'a-ri. ¹³ Á tú kájiní-ro já cháa kásatiñu iní ve'e ij, iní ve'e ij-ún kenda ja káichaku-de. Te cháa kájatíñu onde nuu altar, sikí altar-ún káichaku ta'an-de. ¹⁴ Suni súan ni tá'ú tíñu Jito'o-yo já sikí tú'un va'a ná kúchaku cháa kájani tu'un va'a. ¹⁵ Ko ruu, tú naún ní jikán-ri ni ñin súan. Ni nasu cháa-ri tu'un yá'a ja ná kuá'a-ró núu-ri vina. Chi va'a-ga ná kúu-ri, nasu já kasú ñin cháa nuu-ri ja sátéyí-ri máa-ri jín tíñu yá'a. ¹⁶ Vasa jáni-ri tu'un va'a, ja yúan má kúu sátéyí-ri máa-ri, chi níni skíkuu-ri sá'a-ya. Chi koo tundó'o sikí-ri, nú tú kani-ri tu'un va'a. ¹⁷ Te nú jín gusto máa-ri sá'a-ri súan, yúan te ni'in-ri ya'u-ri. Te vasa tú játa'an iní-ri, ko ni cháa-ya tíñu sikí-ri, te responsable-ri kúu. ¹⁸ Ndéja kúu ya'u-ri núsáa. Ja ná káka kuu-ri kani-ri tu'un va'a Cristo, ni tú níni yá'u-ri, ni tú jikán-ri derecho-ri sikí tú'un va'a. ¹⁹ Ja yúan, vasa tú naún cháa tñin so'o-ri, játíñu-ri nuu táka-ni, náv'a skándija-ga-ri ñayivi. ²⁰ Natu'un judío násá'a-ri máa-ri nuu cháa judío, náv'a kundéé-ri skándija-ri cháa judío. Te natu'un cháa yí'i nda'a ley, násá'a-ri máa-ri nuu cháa yí'i nda'a ley, vasa tú yí'i-ri nda'a ley, náv'a skándija-ri cháa yí'i nda'a ley. ²¹ Ko nuu cháa tú káandatú nuu ley, suni súan natu'un tú jáandatú-ri nuu ley násá'a-ri máa-ri nuu-dé, náv'a kundéé-ri skándija-ri cháa tú káandatú nuu ley, vasa ncháa ley Dios jín-ri chi yí'i-ri nda'a ley Cristo. ²² Te nuu cháa vitá iní, násá'a vitá-ri máa-ri, náv'a skándija-ri cháa vitá iní-ún. Súan taká-ni modo násá'a-ri máa-ri nuu táka cháa, náv'a kundéé-ri nama-ri sava-de. ²³ Te ja sikí tú'un va'a kúu ja sá'a ndí-i-ri súan, náv'a ruu, suni ná ní'in-ri ta'u-ri ja kenda yúan. ²⁴ Á tú kájiní-ro já cháa kájinu carrera, chi ndí-i-de kájinu ndija-de, ko ñin-ni-de kundéé-de ní'in-dé premio-de. Suni súan ndúkú ndéé-ró kúnu-ró, náv'a ní'in-ro premio-ro. ²⁵ Te taká cháa kájsíki, jito va'a ná'an-de máa-de. Te cháa-ún, súan kásá'a ndija-de, náv'a ní'in-dé ñin premio ja kútú'ú. Ko yóo chi ní'in-yo premio ja má kútú'ú kúti. ²⁶ Núsáa te modo súan, ndúkú ndéé-ri jínu-ri, tú jínu sáni-ri. Modo súan kájatá'an-ri, tú skée íu-ri. ²⁷ Chi sua tñin ní'in-ri máa-ri, te já'a-ri máa-ri, náv'a ma cháxio-ya rúu, vasa a ni jani-ri tu'un nuu sava-ga cháa.

10

Sikí já káchiñú'ún-i ndoso

¹ Náni, kuní-ri ja ná júku'un iní-ro ndasa ni ka'jin ndiyi táa-yo núu vikó nu'ún, te ni kaja'a taká-de nuu mar. ² Te taká-de, ni kajanducha-dé nuu vikó nu'ún jín núu mar. Chi taká-de, ni kajindikín-de Moisés. ³ Te taká-de, ni kayee-dé ndeyu ní ja'a máa-ya. ⁴ Te taká-de, ni kají'i-de ñin-ni nducha ní ja'a-ya. Chi ni kají'i-de nducha ní kenda chíi kava ní sá'a-ya. Te kava-ún, ni ndikín yata-dé, chi kava-ún kúu natu'un Cristo. ⁵ Ko tú ní kúsi iní Dios jín kuá'a-dé. Ja sikí yúan kúu ja ní xnáa-yá-de onde nuu ñú'un té'é. ⁶ Taká tu'un yá'a kúu ñin modo náv'a koto nchaá máa-yó, te ma ndío ñáa iní-yo natu'un ni kandío ñáa iní cháa-ún. ⁷ Ma chíñú'ún-ró ndosó jíná'an-ró natu'un ni kasá'a sava máa cháa-ún. Chi súan yóso núu tutú: Ni kajungoo ñayivi ní kayee-í ni kají'i-i te ni kandukuiñi-i ni kajita já'a-i, áhí. ⁸ Ni ma káka kuáxán-yó natu'un ni kajika kuáxán sava máa cháa-ún, te ni kají'i oko uní mil-de ja ñin kivi-ní. ⁹ Ni ma koto nchaa-yo Jito'o-yo Jesucristo natu'un sava máa cháa-ún ja ní kajito nchaa-de-ya, te ni kají'i-de ni sá'a koo. ¹⁰ Ni ma kútuku iní-yo natu'un ni kakutuku iní

sava-de, te ni kajji'-de ni sá'a in kue'e xaṇ ja ní ja'a-ya. ¹¹ Te modo-ún, ni kuu náva'a koto nchaá máá-yó. Te ja yúan, yóso-ún núu tutú vai nuu yóó, chaá kuni ndasa kuandi'i ñuyivi. ¹² Nú in chaá jáni in-de ja kundi ni'in-de, ná koto va'a-de máá-de, náva'a tú ndua-de núsáá. ¹³ In-ni jito nchaá ja'ú róó, onde jín taká ñayivi. Ko bueno skíkuu Dios, te máá hora jito nchaá ja'ú róó, kuña-ya ichi kenda-ró, náva'a kundéé-ró kenda-ró. Súan te ma kuá'a-ya tú'un ja koto nchaá-ga róó, ja má kánda-ga-ro. ¹⁴ Ñáni máni. Kunu-ró koto-ró ndosó núsáá. Ma chíñú'un-ró. ¹⁵ Natu'un jín cháa ío káji xini, súan ká'an-ri jín-ró. Kani in máá-ró naún tu'un ká'an-ri. ¹⁶ Vaso ii, ja ní kasá'a ii-yo, nasu taká-yo káji'i ká'nu-yó ñíni Cristo náún. Te staa ja ní kasakuáchi-yó, nasu taká-yo káyee ká'nu-yó yiki kúnu Cristo náún. ¹⁷ Chi in-ni staa-ún ío. Súan yóó, tini-yo kákuu-yó in-ni ñayivi, chi taká-yo káyee ká'nu-yó in-ni staa-ún. ¹⁸ Nde'é ndasa kásá'a chaá Israel. Chaá káyee kiti ja kásoko-dé nuu-yá, nasu káyee ká'nu-de nuu altar náún. ¹⁹ Naún áchi-ri núsáá. Játíñu ndosó náún, xí játíñu ndeyu in nuu ndosó náún. ²⁰ Túu, chi ndeyu kásoko cháa sijn nación, nuu tachí kásoko-dé, nasu núu Dios. Te tú kuni-ri ja kétá'an ká'nu-ró jín tachí. ²¹ Ma kúu ko'o-ró iní vaso máá Jito'o-yo, te suni ko'o-ró iní vaso tachí. Ma kúu kee ká'nu-ró núu mesa máá Jito'o-yo, te kee-ro núu mesa tachí. ²² Xí kuni-yo kúkuñi iní Jito'o-yo sá'a-yó náún. Ni'in-ga-yo vásá máá-yá náún. ²³ Taká-ni tiñu kúu sá'a-ri, ko tú ndi'i kendo luu. Taká-ni kúu sá'a-ri, ko tú ndi'i skuá'nu tá'an. ²⁴ Ni in chaá, ma ndúku-de sá'a-de ja vá'a máá-de, chi ja vá'a inga ñani tá'an-de ná sá'a-de. ²⁵ Ndi'i-ni ndeyu núyá'u, kee-ro jíná'an-ró. Te nú kiyu'ú in-ri-ro, ma kaká tu'ún kúti-ro ndé onde vai-ún. ²⁶ Chi máá Jito'o-yo xini ñuyivi jín taká ndatíñu ío iní, áchi. ²⁷ Te nú in chaá tú kándija, te kana-de xini-ro kée-ro jín-de, te nú suni kuni-ro kí'in-ro, núsáá te kee-ro taká ja káni-de nuu-ro. Te nú kiyu'ú in-ri-ro, ma kaká tu'ún kúti-ro ndé onde vai-ún. ²⁸ Ko nú kastu'ún in chaá nuu-ro: Kundatu, chi ya'á ja ní kandi nuu ndosó kúu, achi-de. Yúan-na te ma kée-ro, ja kuáchi chaá ni kastu'ún-ún jín kuáchi ja kiyu'ú in-de. ²⁹ Sikí ja kiyu'ú iní ká'an-ri. Ko nasu ja sikí róó, chi sikí ja ingá chaá. Te nú kiyu'ú iní inga chaá, naja koto nchaá-de ruu ndasa jika kuu ndicha-na-ri núsáá. ³⁰ Te nú ruu xna'an-ga nákuatá'ú-ri te yée-ri, naja káka'an ndiva'a-de sikí-ri sikí ndeyu ja ní jikan ta'u-ri ja'a-ún. ³¹ Núsáá te vaša ná kée-ro, vaša ná kó'o-ró, vaša ná sátiñu-ró, ko modo ja ná nákana jaa-i Dios ná sá'a-ró. ³² Koto-ró náva'a ma skívi-ró cháa judío, ni chaá sijn nación, ni tiku'ni Dios, nuu kuáchi. ³³ Suni súan ruu jín taká tiñu sá'a-ri, kuni-ri ja ná kúsi iní taká chaá. Tú jítu iní-ri ja sá'a-ri ja vá'a máá-ri, chi kuni-ri sá'a-ri ja vá'a sava-ga chaá, náva'a kaku-de jíná'an-de.

11

¹ Ná ndáku-ró ruu jíná'an-ró, suni natu'un ndáku máá-ri Cristo.

Ja ná kúndasu xini ñásí'í

² Bueno kánuku'un in-ri-ro ruu. Te ká'jin ni'in-ró jín taká tiñu ni tá'ú-ri nuu-ro, jín modo ja ní stá'an-ri nuu-ro. ³ Ko kuni-ri ja ná kuni-ro jíná'an-ró ja Cristo kúu-ya xini taká chaá. Te chaá kúu-de xini ñásí'í. Te Dios kúu-ya xini Cristo. ⁴ Taká chaá ja ndasú xini-dé te jikán ta'u-dé xí jáni-de tu'un, já'a-de tuka nuu xini-dé. ⁵ Ko taká ñásí'í, nú tú ndasú xini-ñá te kakan ta'u-ñá xí káni-ña tú'un, já'a-ña tuka nuu xini-ñá, chi in-ni kúu

nú seté xinj-ñá. ⁶ Chj nú ñasí'í, tú jasú-ña xiní-ñá, ná sété-ña núsáá. Te nú kúka nuu-ñá seté-ña, xí xíti-ñá ixi-ñá, ná kasú-ña núsáá. ⁷ Chi cháa, ma kúu kasu-de xinj-dé, chj muestra luu Dios kúu-de. Ko ñasí'í, chj stá'an-ña ndasa luu káa inj yii-ñá. ⁸ Chj tú ní sáv'a-a-ya cháa jíin yíki ñasí'í, chj sua ñasí'í jíin yíki cháa. ⁹ Chj tú ní kúva'a cháa ja kuatíñu-de nuu ñasí'í, chj sua nj kuv'a a ñasí'í ja sikí cháa. ¹⁰ Ja sikí táká ndaj'a ándiví te níni kundasu xinj ñasí'í. ¹¹ Chj nuu máá Jíto'o-yo tú sá'a-ya cuenta ndéja kúu ja yíi, te ndéja kúu ja sí'í, chj nú túu ñin, te ma kóo inga. ¹² Chj natu'un nj sáv'a-a-ya ñasí'í jíin yíki cháa, te vina kúva'a cháa chj ñasí'í, ko Dios kúu l'a sáv'a a taká-ni. ¹³ Kani inj máá-ró jíin'an-ró, á ío va'a ja tú kundasu xinj ñasí'í te kakan ta'u-ñá nuu Dios. ¹⁴ Nasu máá ñuyivi stá'an nuu-ro, ja tú luu jíto cháa jíin íxi-dé, nú ná kée náún. ¹⁵ Ko nú ñasí'í, te sí-a-ña íxi-ñá kee máá, luu jíto-ña jíin, chj ixi-ún, nj ja'a-ya núu-ñá kundasu xinj-ñá. ¹⁶ Ko nú ñin cháa kuní-de kutíxin-de jíin tú'un yá'a, ko yóo tú ká'io costumbre-yo súan, ni tiku'nj Dios.

Sikí xini máá Jíto'o-yo

¹⁷ Tá'ú ní'in-ri inga tiñu yá'a nuu-ro, ja tú kúsi iní-ri jíin-ró, chj tú kándutútú-ró ja sá'a va'a-ga-ro, chj sasua ñáa-ga kásá'a-ró. ¹⁸ Ya'á ká'an-ri xna'an-ga. Nj jini tu'un-ri ja kásáin-ró máá-ró, máá hora kácutútú-ró. Te yaku kándija-ri. ¹⁹ Chj níni kóo ñayivi sásin ma'ñú-ró, náv'a a kunj-ro ndé ñayivi kándija va'a ma'ñú-ró. ²⁰ Te nú ñin-ni nuu kándutútú-ró, nasu ja kúxini-ró cuenta máá Jíto'o-yo kúu-ún núsáá. ²¹ Chj ná ñin ná ñin-ró, máni kanduu-ro núu inga-de xna'an-ga kákuni-ro. Te ñin-ró jí'i-ro sóko, te inga-ro nájini-ró. ²² Á tú káñava'a-ró vé'e nuu kée-ro kó'o-ró náún. Xí kásaj'a inj-ro núu tiku'nj Dios. Te cháa tú náún káindá'a-de, kákuka nuu-dé kásá'a-ró xí túu. Ndasa ka'an-ri jíin-ró jíin'an-ró. Kúsi iní-ri jíin-ró xí túu. Jíin tú'un yá'a tú kúsi kúti iní-ri jíin-ró. ²³ Chi tu'un yá'a nj kutu'a-ri nuu máá Jíto'o-yo. Te suni ya'á ní stá'an-ri nuu-ro jíin'an-ró. Chj máá ákuáa ja ní kanastúu-de Jíto'o-yo Jesús, nj ki'in-ya stáa. ²⁴ Te nj jikan ta'u-yá. Te nj sakuáchi-yá. Te nj ka'an-ya: Ki'in te kee-ro jíin'an-ró, chi ya'á kúu yiki kúñu-ri, te ja sikí róo nj kukuáchi. Súan sá'a-ró te ná núku'un inj-ro rúu. Achí-ya. ²⁵ Suni súan nj ki'in-ya vaso, nuu ní ndi'i nj kuxini-ya. Te nj ka'an-ya: Vaso yá'a kúu contrato jáá ja ní sá'a-ri jíin ñiñí-rí. Te taká vuelta nú káji'i-ró, te súan sá'a-ró náv'a a ná núku'un inj-ro rúu. Achí-ya. ²⁶ Chi taká vuelta ja káyee-ro stáa yá'a te káji'i-ró iní vaso yá'a, kivi ní jíi máá Jíto'o-yo kúu ja kákastu'ún-ró ondé kivi ncháa-ya. ²⁷ Te nú ñin cháa kee-dé staa yá'a, xí kó'o-de inj vaso Jíto'o-yo yá'a, te nú tú jíñu'ún sá'a-de, te koo kuachi-de nuu yíki kúñu máá Jíto'o-yo jíin núu ñiñí-yá. ²⁸ Ná ñin ná ñin cháa, ná nándukú ví-dé sikí máá-de núsáá. Yúan-na te kee-dé staa-ún te ko'o-de inj vaso-ún. ²⁹ Te nú ñin cháa tú jiní-de ja kúu yiki kúñu-ya, cháa-ún chj ndonda kuachi sikí-dé nú ko'o-de kee-dé. ³⁰ Ja yúan ío kua'a cháa kaku'u, jíin cháa vitá inj, ká'jin ma'ñú-ró jíin'an-ró. Te nj kaji'i yaku-de. ³¹ Ko nú nándukú ví-yo sikí máá-yó, te ma ndonda kuachi sikí-yo. ³² Ko nú a nj ndonda kuachi sikí-yo, máá Jíto'o-yo xndó'o-ya yóo, náv'a a tú ta'nu ndatu-yo jíin ñayivi ñuyivi. ³³ Ñáni máni, ja yúan nú kándutútú-ró káyee-ro, te kundatu tá'an-ró. ³⁴ Te nú ñin cháa jí'i-de sóko,

ná kée-de ve'e-de, náva'a tú ndonda kuachi sikí-ro hora kándutútú-ró. Te sava-ga tiñu sándaar-ri onde ná jáa-ri.

12

Sikí tá'u já vái nuu Espíritu

¹ Nání, sikí táká ta'u já vái nuu Espíritu, kuní-ri ja ná júku'un iní-ro jíin. ² A káiná'án-ró já ná nī kakuu-ró cháa tú kákandíja, te nī káindikín-ro yatá ndosó ñí'ín núú, ndasa nī kakuu iní máá-ró núú. ³ Já yuán kástu'ún-rí nuu-ro já tú ni ñn cháa kuu ka'an tási-de sikí Jesús, nú a yí'i-de Espíritu Dios. Te tú ni ñn-de kuu ka'an-de: Jito'o-ri kúu Jesús, nú tú yí'i-de Espíritu Santo. ⁴ Chī sīn sīn ta'u ní saka-yá, ko suni ñn-ni máá Espíritu kúu. ⁵ Te sīn sīn tiñu nī chaa-ya sikí-yo, ko ñn-ni máá Jíto'o-yo kúu. ⁶ Te sīn sīn modo kásatiñu-yó, ko suni máá Dios kúu I'a sá'a taká tiñu jíin táká-yo. ⁷ Ko ná ñn ná ñn-de, nī ja'a-ya tú'un Espíritu nuu-dé náva'a ná skuá'nu tá'an-de. ⁸ Chī onde jíin máá Espíritu nī ja'a ndíja-ya tú'un ka'an ndíchí ñn-de. Te suni onde jíin máá Espíritu nī ja'a-ya tú'un ja júku'un iní ingá-de. ⁹ Te nuu ingá-de, suni jíin máá Espíritu nī ja'a-ya já ná kándíja va'a-de. Te suni jíin máá Espíritu nuu ingá-de ja ná sá'a-de tana. ¹⁰ Te nuu ingá-de ja ná sá'a-de taká tiñu ñá'nu. Te nuu ingá-de, ja ná káni-de tu'un. Te nuu ingá-de, ja ná nándúkú víi-dé sikí táká ja vá'a ja ú'u. Te nuu ingá-de ja ná ká'an-de tiní yu'u. Te nuu ingá-de ja ná násama-de tu'un sīn yu'u. ¹¹ Ko taká tiñu yá'a sá'a suni máá ñn-ni máá Espíritu. Sīn sīn sáka-yá nuu ñn ñn-de, ndasa játa'an iní máá-yá. ¹² Chī nátu'un yiki kúñu ñn-ni kúu, te ñáva'a kua'a pedazo, te taká pedazo-ún, vasa kua'a, ko ñn-ni yiki kúñu kúu, suni súan kúu Cristo. ¹³ Chī jíin ñn-ni máá Espíritu nī kajanducha táká-yo, náva'a nduu-yó ñn-na ñayivi, vasa judío xí ñayivi ñuu Grecia, vasa cháa kúu mozo xí cháa jíka kuu ndicha-na. Ko taká-ni-de, nī kani'in-dé ñn-ni máá Espíritu nī sá'a-ya. ¹⁴ Ko yiki kúñu, nasu ñn pedazo-ni kúu, chī sua ndiso kua'a. ¹⁵ Chī nú ja'a ká'an: Nasu yiki kúñu xín rúu, chī tú kuu-ri nda'a, achí. Te vasa súan ká'an, ko máá yiki kúñu xín ná'ín. ¹⁶ Te nú so'o ká'an: Nasu yiki kúñu xín rúu, chī tú kuu-ri nduchi, achí. Te vasa súan ká'an, ko máá yiki kúñu xín ná'ín. ¹⁷ Nú ndí'i yiki kúñu ní kuu nduchi, ndasa kuni so'o núú. Nú ndí'i ní kuu so'o, ndasa kuaan xiko núú. ¹⁸ Vina te nī jiní-yo ndasa nī jata'an iní máá Dios te nī chaa-ya táká pedazo-ún ná ñn ná ñn jika yiki kúñu. ¹⁹ Chī nú taká-ni ní kakuu ñn-ni pedazo-ún, ndasa koo máá yiki kúñu núú. ²⁰ Ko vina chī kua'a ndíja pedazo ío, ko máá ñn-ni yiki kúñu núú. ²¹ Ni ma kúu ka'an nduchi jíin ndá'a: Tú jínu ñú'ún-rí róo. Suni súan ni ma kúu ka'an xiní jíin já'a: Tú jínu ñú'ún-rí róo. ²² Chī sua kánúú táká pedazo ndítin ta'an jíin yiki kúñu, vasa vitá-ga jíto. ²³ Te taká pedazo yiki kúñu ja jáni iní-yo já tú jíñú'ún jíto, suu yuán ñúkúún xa'an-gá jasú-yo núú. Te ja tú luu kájito-ún jiní-yo, luu-ga kájasu-yo núú. ²⁴ Te pedazo ja luu kájito-ún jiní-yo, tú níni kúndasu nuu. Chī máá Dios, súan nī chutá'an-ya yiki kúñu-ún, te jíñú'ún-gá nī skéndo-yo já tú luu jíto-ún, ²⁵ náva'a tú sásin pedazo yiki kúñu-ún máá, chī taká pedazo-ún, sua ñn núú ná kóto va'a tá'an. ²⁶ Chī nú ñn-ni pedazo jatú, taká-ni pedazo ñn jínu-ni kájatú. Te nú ñn-ni pedazo jíto luu, taká-ni pedazo ñn ká'nu-ni kákusi iní. ²⁷ Te róo, modo súan kákuu-ró yiki kúñu Cristo. Te pedazo-ya-ún kákuu ñn ñn-ró. ²⁸ Te súan nī jani máá

Dios cháa kuatíñu nuu tíku'nj: Já ñn, apóstol, ja úu, cháa kájani tu'un, ja uní, cháa kástá'an tu'un, yúan-na te cháa kásá'a tiñu ñá'nu, yúan-na te cháa kásá'a tana, te vása cháa chéndéé tá'an, jíin cháa kátá'ú tiñu, jíin cháa ká'an tinj yu'u. ²⁹ Taká-de kákuu apóstol náún. Taká-de kájani tu'un náún. Taká-de kástá'an náún. Taká-de kásá'a tiñu ñá'nu náún. ³⁰ Taká-de kájinj-de sá'a-de tana sá'a-ya náún. Taká-de káka'an-de tinj yu'u náún. Taká-de kánasama-de tu'un sijn yu'u náún. ³¹ Ko ná kuítú iní-ro ndúkú-ró tá'u vá'a-ga kuá'a-ya núu-ro jíiná'an-ró. Ko ío inga modo va'a xaan-gá, ná stá'an-rij nuu-ro jíiná'an-ró.

13

Tu'un kúndá'ú inji tá'an

¹ Te nú ruu, vasa ká'an-rij nátu'un káka'an cháa xí ndájá'a ándívi, te nú tú kúndá'ú inji-rij-i, te kúu-rij nátu'un ñn kaa ja ndáxín káxín xí ñn platillo ja sáña. ² Te vasa jáni-rij tu'un sá'a-ya, te júku'un ndi'i inji-rij taká tu'un sa'í jíin taká tu'un ndíchi, te vasa kándija téyí-rij ja kúu skuío káni-rij yuku, te nú tú kúndá'ú inji-rij-i, tú na tiñu-rij. ³ Te vasa ná sáka ndi'i-rij taká ndatíñu-rij kee ñáyivi ndá'ú, te vasa ná kuá'a-rij yiki kúñu-rij kayu, te nú tú kúndá'ú inji-rij-i, tú na ya'u-rij ío. ⁴ Tu'un kúndá'ú inji, ndiso paciencia, te ndiso tu'un kúmanj iní. Tu'un kúndá'ú inji, tú ndiso tu'un kuásún iní. Tu'un kúndá'ú inji, tú sávixi máa, ni tú sátéyí máa. ⁵ Tú ká'an ndiva'a. Tú ndúkú já kúu máa. Tú kití inji. Tú chú'un inji. ⁶ Tú ndúvatú inji, chj sua kúsi iní jíin tiñu ká'io ndaa. ⁷ Ndi'i jándéé iní. Ndi'i kándija. Ndi'i ñúkuu inji. Ndi'i kánda. ⁸ Taká tu'un kájani-yó, chj naa, te taká yu'u chj ndi'i, te tu'un ndíchi, chj taká kuxio, ko tu'un kúndá'ú inji, ma náa kúti. ⁹ Chj yaku-ni tu'un kájinj-yo, te yaku-ni tu'un kájani-yó, ¹⁰ ko onde ná cháa máa tu'un nj yija va'a, yúan-na te kuxio yaku-ni ja kájinj-yo-ún ki'jn. ¹¹ Ná nj kuu-rij suchi yíkin, te nj ka'an yíkin-rij núú, te nj janj inji-rij nátu'un suchi yíkin. Ko nuu ní kuu-rij cháa ñá'nu, te nj chaxio-rij taká ja ní sá'a-rij ná lúli-rij-ún kua'an. ¹² Te vina kánde'é-yó nátu'un jíin espejo ja káxkí'vi, ko kúkuéé-ga te kunj ndijjn-yo nátu'un jíin núu tá'an-yó. Te vina chj yaku-ni jiní-rij, ko kúkuéé-ga te kunj ndi'i-rij nátu'un jiní káji-yá ruu. ¹³ Te vina ío unj tu'un játiñu nj'in, tu'un kándija va'a, tu'un káñukuu inji, jíin tú'un kúndá'ú inji. Ko máa tú'un kúndá'ú inji, kánúú xaan-ga vása úu-ga-ún.

14

Siki já káka'an-i sijn yu'u

¹ Ndúkú ndéé-ró jíin tú'un kúndá'ú inji tá'an, te kuítú iní-ro ndúkú-ró taká ta'u já'a Espíritu, ko kánúú-gá ja káni-ró tú'un. ² Chi cháa ká'an-de sijn yu'u, jíin Dios ká'an-de, nasu jíin ñáyivi, chj tú ní ñn cháa júku'un inji naún ká'an-de, chj jíin Espíritu ká'an-de tu'un sa'í. ³ Ko cháa jáni tu'un, jíin ñáyivi ká'an-de, chj skuá'nu-de ñáyivi-ún, te ká'an ká'nu-de, te ká'an ndéé-de jíin-i. ⁴ Cháa ká'an sijn yu'u, skuá'nu-de máa-de, ko cháa jáni tu'un, chj tíku'nj skuá'nu-ga-de. ⁵ Játa'an inji-rij ja taká-ro ná kúu ka'an-ro sijn yu'u, ko kánúú-gá ja káni-ró tú'un, chj ñá'nu-ga cháa jáni tu'un vása cháa ká'an sijn yu'u, te nú tú násama-de tu'un-ún, nává'a kua'nu-ga tíku'nj sá'a-de jíin. ⁶ Nánj, vina te nú jaq-rij nuu-ro te ka'an-rij sijn yu'u jíin-ró, naún tiñu ní'in já kúu róó, nú tú ka'an-rij ñn tu'un nj kenda ndijjn, xí ñn

tụ'un ndíchí, xí ìn tụ'un stá'an-rì. ⁷ Íó ndija ndatíñu kándaa tí'íú já kásá'a ndusu, nátụ'un xkuili xí guitarra. Te nú tú sìn sìn nota ndé'e, ndasa kunj-yo ndé yaa jiku-de jín xkuili, xí jín guitarra-ún. ⁸ Te nú corneta tú ndé'e kájí, te ndé chaa sátụ'a-de máá-de ja kuátá'an-de núsáá. ⁹ Suni súan róo jíná'an-ró, nú ká'an-ro sìn yu'u, te nú tú kájí ká'an tụ'un-ún, te ndasa juku'un inj-i naún tụ'un ká'an-ro núsáá, chi kuachi tisi'ví-ró stí'ví-ró. ¹⁰ Kua'a núu yú'u ío inj ñuyívi ná sá'a-yó cuenta, te taká júku'un inj chaa jiní. ¹¹ Nú ruu tú júku'un inj-rì yu'u ká'an ìn chaa, te kúu-rì chaa jíká núu chaa ká'an-ún. Te chaa ká'an-ún, suni kúu-de chaa jíká núu-rì. ¹² Suni súan róo ja á kájítú iní-ro ní'in-ro tá'ụ Espiritu, ná ndúkú ndéé-ró nává'a skuá'nu va'a-ró tíku'nj jín. ¹³ Ja yúan nú ká'an ìn chaa sìn yu'u, ná kakán ta'ụ-dé nuu-yá nává'a kuu nasama-de tụ'un. ¹⁴ Chi nú ruu kakán ta'ụ-rì jín tú'un sìn yu'u, inj añú-rì kúu ja jikán ta'ụ, ko nú tú júku'un kuti iní-rì, tú na tiñu. ¹⁵ Ndasa sá'a-rì núsáá. Ná kakán ta'ụ-rì inj añú-rì, ko suni ná kakán ta'ụ-rì jín tú'un júku'un inj. Ná káta-rì inj añú-rì, ko suni ná káta-rì jín tú'un júku'un inj. ¹⁶ Chi nú máni tụ'un jiní máá-ró jín añú-ro nákuatá'ú-ró jín, te ìn chaa tú tụ'a, ndasa kunj-de ka'an-de amén nuu tú'un nákuatá'ú-ró-ún, chi tú jiní kuti-dé naún tụ'un ká'an-ro. ¹⁷ Chi róo, bueno nákuatá'ú ndija-ró, ko inga chaa-ún, tú já'nu tụ'un inj-de sá'a. ¹⁸ Nákuatá'ú-rì nuu Dios, ja tiní-ga yu'u ká'an-rì vasa taká róo. ¹⁹ Ko nuu tíku'nj, chi máá ú'un-ni tụ'un ja júku'un inj-rì jín, játa'an inj-rì ka'an-rì, nává'a suni stá'an-rì nuu sáva-ga chaa, vasa já ká'an-rì uxí mil tụ'un sìn yu'u. ²⁰ Nãni, ma koo-ró nátụ'un suchí lúlí jín tú'un júku'un inj-ro. Chi sua koo-ró nátụ'un suchí lúlí jín tú'un ñáá, ko ná yíja va'a-ró jín já jiní tuní-ro. ²¹ Súan yoso núu ley: Jín chaa ká'an sìn yu'u, te jín sáva-ga chaa ká'an tụ'un jíká, súan ka'an-rì jín ñáyívi yá'a, ko vasa súan te ni ma kúni so'o-i tụ'un ká'an-rì, áchí máá Jító'o-yo, áchí. ²² Ja yúan taká yu'u, máni tunj-ni kakuu nuu chaa tú kákandija, nasu núu chaa kákandija. Ko tụ'un jáni-yó, tunj nuu chaa kákandija kúu-ún, nasu núu chaa tú kákandija. ²³ Núsáá te nú taká tíku'nj ndutútú ìn-ni lugar, te taká súan ka'an sìn sìn yu'u, te yúan jakoyo chaa tú tụ'a xí chaa tú kákandija, á tú ka'an-de ja kándaa tachí-ro. ²⁴ Ko nú taká-ro kájani-ró tú'un, te kivi ìn chaa tú kándija xí ìn chaa tú tụ'a, te kunj-de kuachi máá-de, sá'a taká-ro, te ndandúkú víi-dé sikí máá-de, sá'a taká-ro. ²⁵ Te tụ'un jáni sa'í inj añú-de kenda ndijin. Yúan-na te jukuiñ jítí-de te chiñú'ún-de Dios. Te kani ndaa-de tụ'un ja ncháá ndija Dios jín-ró. ²⁶ Nãni, ja yúan nú kándutútú-ró, te ná ìn ná ìn-ró ío ìn yaa kata-ró, ío tụ'un stá'an-ro, ío sìn yu'u ká'an-ro, ío tụ'un sa'í ká'an ndijin-ro, ío ja násama-ró tú'un sìn yu'u. Ndi'i ná sá'a-ró jíná'an-ró nává'a skuá'nu tá'an-ró. ²⁷ Te nú ío chaa káka'an sìn yu'u, ná koo tụ'un-ún ja jín úu-de xí jín uní-de. Ko ìn-ni-de ìn-ni-de ná ká'an. Te ìn-de ná násama-de tụ'un sìn yu'u. ²⁸ Te nú túu chaa nasama tụ'un ío, ná kasú-de yu'u-dé nuu kándutútú-ró-ún núsáá. Te ná ká'an máá-de ja máá-de jín Dios. ²⁹ Suni súan chaa kájani tụ'un, ná ká'an uu xí uní-de, te sava-ga-de ná nándúkú víi-dé-ún. ³⁰ Te nú inga chaa kánchaa-ún, a nj jiní ndijin-de yakú tụ'un sa'í, te chaa nj kejá'a ná kasú-de yu'u-dé. ³¹ Chi taká-ro kuu kani-ró tú'un ìn-ni-ró ìn-ni-ró, nává'a ná kútụ'a taká-ro, te ndundéé iní taká-ro. ³² Te inj añú taká chaa kájani tụ'un, kájanatụ nuu máá chaa

kájani tu'un-ún. ³³ Chì Dios, nasu Dios sávaḡ kúu-ya, chì sua vindaḡ vinené sá'a-ya. Te natu'un kás'a-i nuu táká tiku'nì chaa ndoo, ³⁴ súan ná kasú taká ñasí'í yu'u-ña nuu kándutútú-ró. Chì tú permiso ka'an-ña, chì nasu ñá'nu-ga kúu-ña natu'un ká'an ley. ³⁵ Te nú kutu'a-ña ñin tu'un kákuñi-ña, te onde ve'e ná kaká tu'un-ña máá yíi-ña, chì tuká nuu kúu nú ka'an ñin ñasí'í núu kándutútú-i. ³⁶ Á nuu-ro jíná'an-ró ní kenda tu'un Dios, xí níni nuu máá-ni-ró ní jaḡ tu'un-ya náún. ³⁷ Te nú ñin chaa jáni ini-de ja ñin chaa jáni tu'un kúu-de, xí jíká Espíritu jíin-de, ná chú'un va'a ini-de, chì tiñu nì tá'ú máá Jító'o-yo kúu tu'un cháa-ri nuu-ro. ³⁸ Ko chaa tú jatú'ún tú'un yá'a, suni tú jatú'ún-yó-de. ³⁹ Náni, ja yúan ná kuítu ini-ro káni-ró tú'un jíná'an-ró, te ma kasú-ro núu cháa ká'an sñn sñn yu'u. ⁴⁰ Ko ñúkúún ná sá'a kájí-ró táká tiñu jíná'an-ró.

15

Tu'un nachaku ndiyi

¹ Náni, vina te kástu'ún-rí tu'un va'a nuu-ro já ní jani-ri nuu-ro sáá. Chi tu'un yúan, suni a nì kajatá'ú-ró, te suni jíin tú'un yúan ká'jin nì'in-ró, ² chì suni jíin tú'un-ún nì kakaku-ró, te nú kátjin nì'in-ró tú'un nì jani-ri nuu-ro, nú tú ní kákandíja sáni-ró. ³ Chì suni tu'un kánúú já ní nì'in-rí-ún, nì nastá'an-ri nuu-ro: Ja ní jì'i Cristo ja siki kuáchi-yó, natu'un ká'an tutu. ⁴ Te nì yuji-ya. Te nì nachaku-ya núu uní kivi natu'un ká'an tutu. ⁵ Te nì ndenda ndijin-ya núu Cefas. Te vásá ní ndenda-ya núu máá uxí uu-de. ⁶ Te vásá ní ndenda-ya núu ví'i-gá u'un ciento ñani-yo ká'jin tútu-de. Te sava chaa-ún, sáni-ga káichaku-de. Te sava-de, a nì kajì'i-de. ⁷ Te vásá ní ndenda-ya núu Jacobo. Te vásá núu táká apóstol. ⁸ Te onde sandí'i-na, te suni nì kenda-ya núu-rí, natu'un nuu ñin suchí xánú. ⁹ Chì ruu kúu chaa lúli-ga nuu táká apóstol, ja kúka nuu-rí kunání-rí apóstol, kuáchi ja ní chindikin-ri tiku'nì Dios. ¹⁰ Te káa-ri natu'un ío-ri, chì súan nì jíká tu'un luu ío ini Dios jíin-rí. Te tu'un luu ío ini-ya, tú ní jíká sáni jíin-rí, chì sua nì sátiñu-ga-ri vásá táká máá cháa-ún. Ko nasu ruu, chi tu'un luu ío ini Dios ja jíká jíin-rí-ún, nì sá'a. ¹¹ Núsáá te vasa ruu xí vasa chaa-ún, súan kájani-ri tu'un, te súan kákandíja-ró. ¹² Te nú kájani-yó tú'un Cristo ja ní nachaku-ya má'ñú ndiyi, te naja káka'an sava tá'an-ró já tú naún ndiyi nachaku núsáá. ¹³ Chì nú tú naún ndiyi nachaku, suni tú ní náchaku Cristo núsáá. ¹⁴ Te nú tú ní náchaku Cristo, kájani sáni-ri tu'un-ya, te suni kákandíja sáni-ró-yá núsáá. ¹⁵ Chaa tú káka'an ndaa tu'un Dios kákuu-ri nú súan, chi nì kaka'an-ri ja ní naschakú Dios Cristo, te nú ma náchaku ndija taká ndiyi, tú ní náschakú-ya Cristo núsáá. ¹⁶ Chì nú ma náchaku taká ndiyi, suni tú ní náchaku Cristo núsáá. ¹⁷ Te nú Cristo, tú ní náchaku-ya, kákandíja sáni-ró-yá núsáá, te kándiso-ga-ro kuáchi-ró nú súan. ¹⁸ Nú súan ío, te a nì kánaa táká chaa ja ní kajì'i nuu ndá'a Cristo núsáá. ¹⁹ Te nú nini máá vína-ni ja káichaku-yo, káñukuu ini-yo Cristo, chaa ndá'ú i kákuu-yó vásá sáva-ga chaa núsáá. ²⁰ Ko vina a nì nachaku Cristo ma'ñú ndiyi. Máa-yá nì nachaku xna'an-ga vásá táká ja ní kajì'i. ²¹ Chi ja siki ñin chaa, te nì chaa kue'e kuu-yo. Suni súan ja siki ñin chaa, te nachaku ndiyi. ²² Chì natu'un kajì'i taká-i nì sá'a Adán, suni súan nachaku taká-i sá'a Cristo. ²³ Ko ná ñin ná ñin-de ndasa kándita koyo tá'an máa-de: Cristo xna'an-ga, te onde nchaa Cristo, te nachaku chaa káyì'i nda'a-yá. ²⁴ Yúan-na te onde

sandi'i-na te xnáa ndi'i-ya já kátá'ú tiñu, jín táká ja kakuñá'nu, jín táká ja kátiin so'o. Yúan-na te nuu máá Táa-yo Dios te naku'a-a-ya ñuu nuu tá'ú-yá tiñu. ²⁵ Chi tá'ú ñini máa-yá tiñu onde ná kúxiukú táká ja kájito u'u-ya chí ja'a-yá sá'a-ya. ²⁶ Te máá kué'e kuu-yo, já jito u'u yóo, chí onde sandi'i-na te xnáa-yá-ún. ²⁷ Chi taká ndatiñu ni ki'in Dios, ni chúkú-yá chí ja'a Cristo, te siki já ká'an súan, ja yúan jini kají-yó já tú yí'i Dios nda'a Cristo, chí a ni chí'i Dios taká-ga ndatiñu nda'a Cristo. ²⁸ Ko nú a ni ndi'i taká ndatiñu yí'i nda'a Cristo, yúan-na te suni máá Sé'e-ún kivi-ya ndá'a máá I'a ja ní chí'i-ya táká ndatiñu-ún nda'a-yá, náva'a máá Dios kutiin ndi'i-ya táká ndatiñu. ²⁹ Chi nú túu, te ndasa sá'a cháa kájanducha siki ndiyi. Te nú tú nachaku kuti ndiyi núsáá, naja kájanducha-dé siki ndiyi núsáá. ³⁰ Te ruu, naja ndíta'an hora káindee ini-ri koto-ri tundó'o núsáá. ³¹ Ñáni, ká'an ndaa-ri, chí ja siki róo jíná'an-ró kúu ja satéyí-ri máa-ri nuu Jito'o-yo Cristo Jesús, ndíta'an kivi jí'i-ri. ³² Natu'un cháa yúkú ká'an-ri. Ni kajatá'an-ri ini ñuu Éfeso jín kiti xáan, te nú tú nachaku taká ndiyi, naún ya'u-ri ni'in-ri núsáá. Ná kée-yo ná kó'o-yó chí yuchaan kuu-yo nú súan. ³³ Ma xndá'ú-ro máa-ró, chí nú kájika-ró jín cháa ñáá, te sáchá'an-de róo, vasa va'a tiñu kásá'a-ró núu. ³⁴ Ná kóo káji ini-ro jín tiñu ndaa. Ma sá'a-ga-ro kuáchi jíná'an-ró. Chi sava-de, tú kájin-de nuu Dios. Súan ká'an-ri náva'a ná kúka nuu-ro. ³⁵ Ko sanaa te ka'an in cháa: Ndasá nachaku taká ndiyi, ndasa koo yiki kúñu-ún nchaá jín, achí-de. ³⁶ Ja xini ñáá kákuu-ró. Tata jakín-ro, ma náchaku kuti, onde nú tú kuu xna'an-ga. ³⁷ Te nú tata jakín-ro, nú trigo xí ingá nuni, nasu jakín-ro yukú ja kóo kúkuéé-ga, chí máá nuni vichí kúu ja jakín-ro. ³⁸ Ko Dios, já'a-ya yukú nuni-ún, ndasa ni jata'an ini máa-yá, te ná in ná in tata jín yukú máá. ³⁹ Taká kuñu, nasu in-ni kuñu kúu. Ko in kuñu kúu ndija kuñu cháa. Te inga kuñu kúu kuñu kiti, te inga kúu kuñu tiyáká, te inga kúu kuñu tisaa. ⁴⁰ Te ío yiki kúñu andíví, te ío yiki kúñu nuu ñú'un. Ko sijn luu káa ja ío andíví, te sijn luu káa ja ío nuu ñú'un. ⁴¹ Te sijn luu káa ndikandii. Te sijn luu káa yoo. Te sijn luu káa tiñuú xini, chí tú in nuu lúu kándaá tiñuú xini-ún. ⁴² Suni súan kúu ja náchaku taká ndiyi. Jakín-ya te te'yu, naschakú-ya te ma té'yu-ga. ⁴³ Jakín-ya te kuka nuu, naschakú-ya te nduu luu. Jakín-ya te koo vitá, naschakú-ya te nduu fuerza. ⁴⁴ Jakín-ya te ja káa yukú, te naschakú-ya já kí'vi ndee ándíví. Ío yiki kúñu yukú, te ío yiki kúñu yí'i ndee ándíví. ⁴⁵ Suni súan yóso núu tutú: Adán xnáñúú, ni kuu-de in cháa ni kuva'a jín vida cuenta ñayivi, áchí. Te Adán sandi'i-na kúu máa-yá, te náschakú-ya-í jín Espiritu-ya. ⁴⁶ Ko cháa xnáñúú, nasu cháa yí'i ndee ándíví kúu-de, chí cháa yukú kúu-de. Yúan-na te vásá ní cháa cháa yí'i ndee ándíví. ⁴⁷ Cháa xnáñúú kúu cháa nuu ñú'un, chí jín tikacha ní kuva'a-de. Te cháa uu, onde ándíví vái-ya. ⁴⁸ Taká cháa nuu ñú'un káa natu'un máá cháa tikacha-ún. Te taká cháa onde ándíví káa natu'un máá cháa ándíví-ún. ⁴⁹ Te natu'un kájito-yó ndasa ni kaa cháa tikacha-ún, suni súan koto-yó ndasa káa cháa ándíví-ún. ⁵⁰ Ñáni, tu'un yá'a ká'an-ri, chí kuñu jín ñíni, ma kúu ni'in tá'u ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ni ja te'yú, ma ni'in tá'u já má té'yu. ⁵¹ Kuni so'o-ró ná ká'an-ri in tu'un sa'í jín-ró. Nasu taká-yo kusú-yo, ko taká-yo, nasama-yó. ⁵² Ja in nú núu-ni, natu'un in nakuaní-ni-yó, nuu ndi'i-na nde'e clarín. Chí nde'e clarín, te nachaku

ta_{ká} nd_{iyi}, te ma té'yu-ga. Te yóó, chí nasama-yó. ⁵³ Chi ja te'yú yá'a, kánúú nuku'un ja tuká te'yu. Te ja kúu yá'a, kánúú nuku'un ja tuká kuu kuti. ⁵⁴ Te nú ja te'yú yá'a, nuku'un ja tuká te'yu, te ja kúu yá'a, nuku'un ja tuká kuu, yúan-na te skíkuu ja ká'an tu'un yóso núú tutú: Ní kundéé-yá ní ja'ni-yá kue'e kuu-yo. ⁵⁵ Róó kue'e kuu-yo, ndasa kundéé-ró jíin-rí. Róó kue'e kuu-yo, ndasa tuu-ró rúu. Achí. ⁵⁶ Chí iñu kué'e kuu-yo kúu kuachi. Te fuerza kuachi kúu ley. ⁵⁷ Ko ná kúta'u-yo núú Dios ja já'a-ya fuerza kundéé-yó sá'a Jito'o-yo Jesucristo. ⁵⁸ Ñáni máni, ja yúan ná kuíñi n_i'in-ró, ma náyu'u-ro. Nene ná xndeá-ga-ro jíin tíñu kuní máá Jíto'o-yo. Chí a kájin_i-ro já tú kásatiñu sáni-ró núú máá Jíto'o-yo.

16

Sikí já kakín-i xu'ún kuatíñu

¹ Sikí xú'ún kájakin-ro já kuatíñu ñayivi ndóo, suni ná sá'a-ró nátu'un n_i tá'u-rí tíñu nuu tíku'n_i ndañúu Galacia. ² Nditá'an kivi ñn semana, ná ñn ná ñn-ró vé'e-ró chíva'a sñn-ró yakú najíin, ndasa n_i jat_u'un-ya ní'in-ro, náva'a nú n_i jaa-ri te tú n_ini kakín-ro. ³ Te nú n_i jaa-ri, te koo chaá kaji máá-ró kuá'a-ró credencial nuu-dé, te táji-rí-de onde ñuu Jerusalén kinchaka-de yakú ja kakín-ro-ún. ⁴ Te nú kee cuenta ja súni ki'in-ri, te k_ingoyo-de jíin-rí.

Consejo jíin sá'an kúta'u

⁵ Te jaa-ri nuu-ro, te nú n_i ja'an-ri ñuu Macedonia chí ichi ñúu Macedonia ja'a-ri jaa-ri. ⁶ Chí sanaa te kendoo-ri jíin-ró, xí sjá'a-ri viko víjin, náva'a chu'un íchí-ró rúu nú ndénu kuní-ri ki'in-ri. ⁷ Chí vina tú kuní-ri ja ká'an-ri jíin-ró te ja'a-ni-ri ki'in-ri, chí ñúkuu in_i-ri kendoo-ri jíin-ró yakú kivi, te nú kuá'a máá Jíto'o-yo tú'un. ⁸ Ko kendoo-ri in_i ñuu Éfeso, onde jaa kivi Pentecostés. ⁹ Chí bueno n_i nuña ñn yuxé'é kivi-ri sátiñu va'a-ri. Ko kua'a cháa kajasu ichi ío. ¹⁰ Te nú n_i jaa Timoteo, te koto va'a-ró-de, ma síyú'u-ro-dé, chí tíñu máá Jíto'o-yo sá'a-de nátu'un sá'a-ri. ¹¹ Ni ñn-ró ma sájá'a in_i-ro núu-dé núsáá, chí sua vindáa vinené ná náchu'un íchí-ró-de náva'a ná ncháa-de nuu-rí, chí kundatu-ri-de jíin ñani-yo. ¹² Te cuenta ñani-yo Apolos, xaan ní ka'an n_i'in-ri jíin-de ja ná jáa-de nuu-ro jíin ñani-yo. Ko n_i ñn modo tú ní jata'an in_i-ya jáa-de vina. Ko jaa ná'in-de, nú ná núña-de. ¹³ Koo ndito in_i-ro jíná'an-ró. Kuiñi n_i'in-ró jíin tú'un kákandíja-ró. Cuenta chaá téyí sátiñu-ró, te ná koo fuerza in_i-ro. ¹⁴ Jíin tú'un kúndá'ú in_i tá'an sá'a-ró táká tíñu. ¹⁵ Ñáni, a kájin_i-ro já vé'e Estéfanos n_i kákandíja xna'an-ga in_i ñuu Acaya, te bueno kákutéñu-i kájatíñu-i nuu ñayivi ndóo. ¹⁶ Te ká'an n_i'in-ri jíin-ró já ná kivi-ró chí nda'a ñayivi kásá'a súan, jíin núú táká ñayivi káchindéé tá'an jíin-ró, jíin ñayivi kásatiñu jíin-ró. ¹⁷ Kúsí in_i-ri ja ní chaá Estéfanos jíin Fortunato jíin Acaico, chí chaá-ún kákuu yunúu-ro já tú ní ká'in presente-ro. ¹⁸ Chí n_i ndundéé in_i añú-ri jíin in_i añú-ro ní kasá'a-de. Ná kuatú'ún-ró cháa káa súan. ¹⁹ Sándéé in_i-ro, áchí tíku'n_i ká'io ndañúu Asia. Aquila, jíin Priscila, jíin tíku'n_i náta_{ká} in_i ve'e-de, onde jíin máá Jíto'o-yo káka'an n_i'in-de ja ná sándéé in_i-ro. ²⁰ Sándéé in_i-ro, áchí ta_{ká} ñani-yo. Te titú ndoo tá'an-ro nú káka'an jíta'an-ró. ²¹ Ya'á kúu tu'un ndéé in_i, n_i chaá máá-ri Pablo jíin ndá'a-rí. ²² Nú ío ñn chaá ja ná tú kúmani-dé jíin Jíto'o-yo Jesucristo, ná náa-dé.

Ñá'an-ní Tátá. ²³ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró. ²⁴ Kúndá'ú iní-ri taká-ro sá'a Cristo Jesús. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS CORINTIOS YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU CORINTO

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí Pablo kúu-ri apóstol nuu Jesucristo, chi súan ni jata'an ini Dios. Te jín ñani-yo Timoteo káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'ni Dios kánchaa ini ñuu Corinto, onde jín núu táká ñayivi ndoo káxiukú nñi ñuu Acaya. ² Tu'un luu ío ini, jín tú'un kuaká'nu ini, ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jín já kí nuu máá Jito'o-yo Jesucristo, ná koo jín-ró jíná'an-ró.

Ndasa ni sándéé ini Pablo jín túndó'o

³ Ná kúta'u-yo núu Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo, chi Táa tu'un kúndá'ú ini yoo kúu-ya. Te suni Dios taká tu'un ndúndéé ini-yo kúu-ya. ⁴ Te máá-yá, chi já'a-ya tú'un ndéé ini-yo núu táká túndó'o káta'an-yo, nává'a yoo, suni kuu kuá'a-yo tú'un ndéé ini nuu cháa kájito túndó'o. Te jín tú'un ndúndéé ini-yo sá'a Dios ja ká'an máá-yo máá tú'un ndéé ini. ⁵ Chi nátu'un jito ta'an-yo kuá'a túndó'o jín Cristo, suni súan bueno ní'in-yo tú'un ndéé ini-yo sá'a máá Cristo. ⁶ Ko nú kájito máá-rí túndó'o, yuán kuu ja ná kaku máá-ró te koo ndéé ini-ro. Xí nú kándundéé ini-ri, yuán kuu ja ná ndúndéé ini-ro. Chi ní'in-ro tú'un-ún, te nú jín paciencia ná ndó'o-ró túndó'o ni kando'o-ri. ⁷ Te tú násama ini-ri ja káñukuu ini-ri sikí róó, chi a kájini-ri ja nátu'un kájito ta'an-ro túndó'o jín-rí, suni súan kándundéé tá'an ini-ro jín-rí. ⁸ Kákuni-ri, ñáni, ja ná júku'un ini-ro sikí túndó'o ni káta'an-ri ini ñuu Asia. Chi ni kukuí'a ini añú-ri já á yani ma kánda-ri, te káindatu ká'nu-na-ri ja kúu-ri núu. ⁹ Ko máá-rí, a ni kaja'ncha ini-ri ja kúu-ri. Súan sá'a-ya nává'a ma kándíja-ri ja kuu nama-ri máá-rí, chi sua nuu Dios ja náschakú-ya ndíyi, kándíja-ri. ¹⁰ Chi máá-yá, ni nama-ya rúu jíná'an-ri onde nuu á yani kuu-ri, te náma-ya rúu. Te káñukuu ini-ri, ja suni nama-ga-ya rúu. ¹¹ Suni ná chándéé-ró rúu ja kakán ta'u-ro já'a-rí, nává'a suni kua'a-í, ná nákuatá'ú-i ja sikí rúu, ná ni kani'in-ri ta'u-rí ni sá'a kua'a-í ja ní kajikan ta'u-í.

Naja tú ní jaa yachi Pablo

¹² Chi jín yá'a kuu ja kásatéyí-rí máá-rí. Chi ini añú-ri kuu testigo ja ní kajika kuu va'a ñúkuún-rí ini ñuyívi, jín tú'un ndoo ini, jín tú'un káji ini cuenta Dios, nasu jín tú'un ndíchi cuenta ñuyívi, chi sua jín tú'un luu ío ini Dios. ¹³ Chi tuká káchaa-ri tu'un jáá núu-ro, chi ja á káka'u-ró-ún kuu, te a kájuku'un ini-ro. Te ñúkuu ini-ri ja ná júku'un va'a va'a ini-ro, ¹⁴ chi ndaa, kájuku'un ini-ro ñn tá'ú, ja onde kivi ncháa máá Jito'o-yo Jesús, te koo si ini-ro já sikí rúu, te suni súan koo si ini-ri ja sikí róó jíná'an-ró. ¹⁵ Te súan ni jani ndíja ini-ri. Te yuán jáa-ri nuu-ro xná'an-ga núu, nává'a kusii ini-ro úu jínu. ¹⁶ Chi ichi núu-ro jáa-ri, yuán-na te ja'a-ri ki'in-ri ñuu Macedonia núu, te ndenda-ri ñuu Macedonia, te nchaa-ri nuu-ro ingá jínu, te róó nachu'un íchi-ró rúu ki'in-ri ñuu Judea núu. ¹⁷ Te ja súan ni kuu ini-ri jaa-ri, te chaa nátu'u ini kúu-ri náún. Xí tú'un ja jáni ini-ri sá'a-ri-ún,

tụ'un jáni yúkú-ni iní máá-rí kúu náún. Yachí ká'an-rí: Kuu, kuu, yúan-na te: Túu, túu, náún. ¹⁸ Chì skíkuu va'a Dios, te jíní-ya já tú'un káka'an-rí jín-ró, nasu ká'an-rí: kuu, yúan-na te: Túu-ni. ¹⁹ Jesucristo kúu Se'e Dios. Te Silvano jín Timoteo jín rúu, nì kajani-rí tụ'un-ya núu-ro. Te jín-ya, nasu tú'un kuu, jín tú'un túu íó, chì nuu máá-yá, íó máni tụ'un kuu. ²⁰ Chì taká tụ'un nì keyu'u Dios, nì ka'an: Kuu, ja cuenta máá-yá. Te máá-yó, káka'an-yo: Amén, nuu-ya, chì kánakana jaa-yó Dios. ²¹ Te Dios kúu I'a skétá'an nì'in ruu jín róo jín Cristo. Te nì chaa-ya tíñu sikì-yo. ²² Te suni máá-yá, nì chaa-ya tuni sikì-yo, te nì ja'a-ya Espiritu-ya iní añú-yo já kúu seña-yo. ²³ Té jaa-ga-rí Corinto, chì tú kuní-rí kana jín-rí nuu-ro. Te ná kúu Dios testigo, ndasa jáni iní añú-rí. ²⁴ Nasu kákuni-rí kutin nì'in-rí so'o-ró ndasa kákandíja-ró, chì sua káchindéé tá'an-rí jín-ró já ná kúsi-gá iní-ro. Chì ká'in nì'in-ró jín tú'un kákandíja-ró.

2

¹ Ko súan nì chaa ini-rí ja má jáa-rí inga jínu nuu-ro jín tú'un ndúku'a iní-ro sá'a-rí. ² Chì nú ndúku'a iní-ro sá'a-rí, te ndé chaa kúu ja násási iní ruu, chì suni máá chaa ja ndúku'a iní sá'a-rí-ún. ³ Te suni tụ'un yá'a nì chaa-rí nuu-ro, nává'a nú nì jaa-rí, te ma kúku'a iní-rí sá'a chaa ja násási nini iní ruu jian. Te jáni ndija iní-rí ja nátu'un kúsi iní-rí, suni koo si iní taká-ro. ⁴ Chì sikì já jito xaan-rí tundó'o, te tá'u'u iní añú-rí, te xaan ndé'e nducha núu-rí, kúu ja ní chaa-rí tutu yá'a nuu-ro, nává'a ná kuní-ro já maní xaan-rí jín-ró, nasu já ndúku'a iní-ro sá'a-rí.

Sikì tú'un kuña ká'nu iní

⁵ Ko nú in chaa sáku'a iní-de ruu, nasu nini ruu sá'a-de jín-rí, chì suni onde sikì taká-ro sá'a-de. Súan ká'an-rí, nává'a tú ka'an xaan-gá-rí nuu-ro. ⁶ Te sava-ró, nì kakana jín-ró núu-dé, te su súan-ni a nì kuu castigo yá'a sikì in chaa súan. ⁷ Ja yúan súa ná sá'a-ró tóká'nu iní-ro núu-dé jíná'an-ró, te ka'an-ro tú'un ndéé iní jín-de, nává'a má ndákí'vi tú'un ku'a iní-ún xiní-dé. ⁸ Te ká'an nì'in-rí jín-ró, ja ná náka'an maní-ro jín-de jíná'an-ró. ⁹ Chì suni ja sikì tíñu yá'a kúu ja ní chaa-rí nuu-ro, nává'a koto nchaa-rí róo, te kuní-rí nú káandatu va'a-ró taká tíñu. ¹⁰ Te nú sá'a-ró tóká'nu iní-ro núu in chaa, suni ruu. Te nú nì sá'a-rí tóká'nu iní-rí nuu in-de, sikì já maní-rí jín-ró núu Cristo, yúan ní sá'a-rí tóká'nu iní-rí nuu-dé, ¹¹ nává'a ma kúndéé Satanás xndá'ú yóo, chì a kájiní va'a-yó modo tin yátá-ún yóo. ¹² Ná nì ja'an-rí nuu Troas ja káni-rí tú'un va'a Cristo, nì nuña ichi já ká'an-rí nì sá'a máá Jito'o-yo. ¹³ Ko tú ní kúsi iní añú-rí chì tú ní nani'in-rí ñani-rí Tito. Yúan-na te nì nakuatá'ú-ni-rí nuu taká chaa-ún, te nì k'iin-ni-rí ichi kuá'an-rí nuu Macedonia. ¹⁴ Ko ná kúta'u-yo núu Dios, chì bueno kúndéé-yó skáka-yó tíñu Cristo sá'a-ya, chì taká lugar jichá nuu tú'un-ya kuá'an kásá'a-yó, te kájiní tú'un-i-ya. ¹⁵ Chì tú'un Cristo, bueno skáka-yó já'an sá'a Dios, te jáa tú'un-ún nuu chaa kákaku jín núu chaa kánaa. ¹⁶ In chaa-ún, vasa jini so'o-de tú'un-ún, ná kúu i-de. Te inga chaa jini so'o va'a, ná kúchaku-ni-de. Te ja sikì taká tú'un yá'a, ndé chaa kanda jín. ¹⁷ Chì nasu chaa káxi'kó tú'un Dios cuenta mercancía kákuu-rí, vasa kásá'a sava chaa súan, chì sua chaa ndaa kákuu-rí. Nátu'un chaa nì tájí Dios vai kákuu-rí, chì Dios, jini-ya ndasa káka'an-rí tú'un Cristo.

3

Sikí tú'un contrato jáá

¹ A n̄i ndejá'á-yó ingá jínu ká'an-yo já'a máá-yó náún, xí kánandí'i-rj tutu ka'an ja'a-rj ja kúu róó, xí tutú ka'an-ro já'a-rj nátu'un sava-de náún. ² Róó kákuu tutu-rj yóso-ro iní añú-rj, te kájini taká chaá nuu, te káka'u-de. ³ A kájini ndijjin-i ja róó kákuu tutu n̄i chaa Cristo, ja ní kaskáka-rj, ko nasu jín tinta, ch̄i jín Espiritu Dios, I'á chakú, n̄i chaa-ya, ni nasu núu yúu tabla, ch̄i ichi iní añú. ⁴ Yuán kúu tu'un kájani ndija in̄i añú-rj jín núu Dios sá'a máá Cristo. ⁵ Nasu kájani in̄i-rj ja kákundéé máá-rj ja máá-rj sikí tñu-ún, ja kákuu in̄i-rj. Ch̄i súan já'a máá Dios tu'un ja kúndéé-yó. ⁶ Ch̄i sikí in̄i contrato jáá, játiñu va'a-rj sá'a-ya, ko nasu já ká'an letra, ch̄i ja ká'an máá Espiritu kúu. Ch̄i letra já'ni, ko Espiritu náschakú. ⁷ Te tu'un-ún ja kúu-yo jín núu, ch̄i n̄i yoso núu yúu. Te xaən ní ndii ncháa kiv̄i ní chaa-ún. Te n̄i ndii ncháa nuu Moisés n̄i sá'a. Te ja yuán tú ní kákuu nde'é sé'e Israel nuu-dé, vása kuéni kuéni n̄i nda'va ja ndii ncháa-ún. ⁸ Te nú súan ío yuán, naga n̄i kuu tu'un Espiritu. Á tú ví'i-gá ndii ncháa nuu. ⁹ Ch̄i nú tu'un ja tá'nu ndatu-yo jín, n̄i ndii ncháa, ví'i-gá ndii ncháa xaən tu'un nasánda yóó. ¹⁰ Ch̄i ja ní ndii ncháa-ún, tuká ndii ncháa jín yá'á, ch̄i n̄i'in-ga ndii ncháa ya'á. ¹¹ Ch̄i nú ja ní nda'va-ún n̄i ndii ncháa, ví'i-gá ndii ncháa ja kóo n̄i káni. ¹² Nú súan káñukuu in̄i-rj, te ná chúndéé in̄i-rj ka'an-rj núsáá, ¹³ te tú kásá'a-rj nátu'un n̄i sá'a Moisés, ja ní jasú-de in̄i sa'ma núu-dé, náva'a tú kuu nde'é sé'e Israel nuu-dé ndasa kuanda'va ja ní ndii ncháa-ún. ¹⁴ Ko in̄i añú máá cháa-ún n̄i ndasu, ch̄i onde vina nú káka'u-de tutu contrato aná'an, te suni nátu'un ndasú-ni sa'ma-ún nuu-dé, tú núña, ch̄i onde nú kándija-yó Cristo, yuán-na te kuxio sa'ma-ún ki'in. ¹⁵ Suni sáni onde vina, nú káka'u-de tutu n̄i chaa Moisés, te ndasú-ni sa'ma-ún nuu añú-de. ¹⁶ Ko nú naxió káva in̄i-de nuu máá Jito'o-yo, te sa'ma-ún kuxio-ni ki'in. ¹⁷ Ch̄i máá Jito'o-yo kúu-ya Espiritu. Te nuu ío Espiritu máá Jito'o-yo, yuán ío nuu káka kuu ndicha-na-yo. ¹⁸ Núsáá te taká máá-yó, tú ndasú nuu-yo, te kánde'é-yó núu máá Jito'o-yo, nátu'un nuu in̄i espejo, ndasa ndii ncháa nuu-yá. Te suni súan ndii ncháa kánasama-yó nátu'un káa máá-yá. Súan sá'a Espiritu Jito'o-yo jín-yó.

4

¹ Ja yuán ní chaa-ya tñu yá'a sikí-rj nátu'un n̄i kundá'ú in̄i-ya rúu. Te tú kákuítá-rj, te tú káyu'ú-rj. ² Ch̄i sua n̄i kachaxio-rj tu'un yísa'í ja kúka nuu-yo sá'a-ún kua'an. Tú xndá'ú-rj kájika kuu-rj, ni tú kánasama-rj tu'un Dios, ch̄i sua káka'an ndijjin-rj tu'un ndaa. Te taká ñayivi kájini in̄i añú-i ja káka'an va'a-yó onde nuu Dios. ³ Te nú sáni-ga ndasú sikí tú'un va'a káka'an-rj, nuu cháa naa ndasú sikí. ⁴ Ch̄i ja tñu so'o ñuyivi yá'a, n̄i jasú xin̄i cháa tú káandija, náva'a tú tuun ndua tu'un va'a nuu já jini tuni chaa-ún, te kun̄i-de ndasa luu kánchaa Cristo, ch̄i muestra Dios kúu-ya. ⁵ Ch̄i nasu tú'un máá-rj kájani-rj, ch̄i tu'un máá Jito'o-yo Jesucristo kúu. Te ruu kákuu-rj mozo-ro já sikí Jesús. ⁶ Ch̄i Dios kúu I'á n̄i tá'ú-yá tñu ja ná kúndijjin ñuñáa. Te n̄i stúun-ya iní añú-rj, náva'a ná kun̄i-rj nuu Jesucristo ndasa ndii ncháa Dios.

Ndasa ndo'o ñayivi kándija

⁷ Ko tu'un yá'a ñú'un in̄i yiki kúñu vit̄a xaən-rj, náva'a ná kun̄i-rj ja onde nuu Dios kúu nuu kí fuerza n̄i'in xaən, nasu núu máá-rj kéndá. ⁸ Kájito-rj

tundó'o taká lado, ko kákanda-ri jíin. Tú kákutuní iní-ri ndasa sá'a-ri, ko káñukuu ná'in iní-ri. ⁹ Káchindikín-i ruu, ko tú xndóo-ya rúu. Kástují-í ruu, ko tú káxnáa-í ruu. ¹⁰ Te taká lado kájika kuu-ri, te nene a yani kuu yiki kúñu-ri, ná nì jì'í Jesús, nává'a jíin yíki kúñu-ri te ná kuní ndijin-i tu'un nì nachaku Jesús. ¹¹ Chì ruu, nini káichaku-ri, nene kája'a-ri máa-rí, te ná kúu-ri nú kuu-ri sikí Jesús, nává'a jíin yíki kúñu ndá'ú-ri yá'a, ná kuní ndijin-i tu'un nì nachaku Jesús. ¹² Ja yúán jíka kue'e kuu-ri jíin-rí, te jíin-ró jíka tu'un kuchaku-ro. ¹³ Ko ìin-ni modo kákandíja-ri, nátu'un chaa nì chaa nuu tutú: Nì kandíja-ri te ja yúán ní ka'an-ri, áchí. Suni súan kákandíja-ri, te ja yúán káka'an-ri. ¹⁴ A kájiní-ri ja máa I'a nì naschakú Jesús, suni naschakú-ya rúu jíná'an-ri ja jíin Jesús, te kani-ya rúu nuu-ya onde jíin róo jíná'an-ró. ¹⁵ Chì taká tundó'o yá'a kándo'o-ri ja sikí róo jíná'an-ró, nává'a nándeá-ga tu'un luu-ya kí'in nuu kuá'a-gá-i, te ná káa-ga ná nákuatá'ú-i, te ná nákana jaa-i Dios. ¹⁶ Ja yúán tú káyu'ú-ri, chí sua ndújáa añú-ri ìin ìin kivi, vasa kuakuitá yiki kúñu-ri. ¹⁷ Chì tundó'o kájito-ri vina, tú ká'ú kúu, chí núnúu-ni kúu, te ná ní'in-rí ta'u ñá'nu, luu xaan, kúu-ri ní káni sá'a-ún. ¹⁸ Tú kánde'é-rí nuu ndátíñu ja jíní ndijin-yo núu, chí sua kánde'é-rí nuu ndátíñu ja tú jíní ndijin-yo núu. Chì ndatíñu ja jíní ndijin-yo núu, ja'a-ni kí'in. Ko ndatíñu ja tú jíní ndijin-yo núu-ún, kundito ní káni.

5

Ve'e ja tú ni kuvá'a jíin ndá'a

¹ Chì a kájiní-ri ja vé'e kuii ncháa-ri nuu ñú'un yá'a, nú ná náa, te a káñava'a-ri ìin ve'e ká'nu nuu Dios, ko ìin ve'e ja násu jíin ndá'a ní kuvá'a, chí ní káni súan-ni ío máa onde andíví. ² Te ja sikí yá'a kúu ja kájaka nuu iní-ri, chí kákuni-ri kundasu ve'e-ri andíví-ún sikí-rí. ³ Chì nú ná nándasu sikí-rí, te ma kóo víchí líi-gá-ri. ⁴ Chì suni súan ruu ja ká'íin-ri iní ve'e kuii yá'a, ndá'ú xaan kájaka nuu iní-ri, chí tú kákuni-ri kúvíchí líi-rí, chí sua kákuni-ri koso tá'an ku'un-ri, nává'a kunuu ja kúu-ún kí'in, te kendo ja kúchaku-ún ní káni. ⁵ Ko I'a nì sáva'a ruu ja súan nduu-ri, Dios kúu-ya. Te máa-yá nì ja'a-ya Espíritu iní-ri ja kúu seña nuu-rí. ⁶ Ja yúán nené ká'io ndéé iní-ri. Te kájiní-ri ja níni ká'íin-ri chí yiki kúñu yá'a, kájika kuu jíká-rí nuu máa Jító'o-yo. ⁷ Chì sikí ja kákandíja-ri te kájika-ri, nasu ja kánde'é-rí nuu. ⁸ Ko tú yú'ú-ri, vasa ví'í-gá kákuni-ri kenda-ri chí yiki kúñu yá'a, ja nájaa-ri kuxiukú-rí jíin máa Jító'o-yo. ⁹ Nándúkú ndéé vá'a-ri núsáa, vasa ká'íin jíká-rí, xí káxiukú-rí ve'e ká'íin yani-ri, ko ná kúsi iní-ya sá'a-ri. ¹⁰ Chì níni kuíñi ndijin taká-yo yú'u mesa Cristo sánda-ya tíñu-yó, nává'a kí'in ìin ìin-yó yá'u-yó nú ndasa tíñu nì kasá'a-yó jíin yíki kúñu-yó, vasa va'a xí vasa ñáa.

Ndasa naketá'an-i jíin Dios sá'a-yó

¹¹ Kájiní-ri kuandatu-ri nuu máa Jító'o-yo, te káskandíja-ri ñayivi. Ko a jíní ndijin Dios ruu jíná'an-ri, te suni káñukuu iní-ri ja kájiní ndijin-ro rúu jíin iní añú-ro. ¹² Nasu núu-ro káka'an tuku máa-rí ja'a máa-rí, chí kákastu'ún-rí modo ndasa sátéyí-ró máa-ró sikí rúu, nává'a ná ní'in-ro tú'un xndío káni-ró núu cháa ja kásatéyí-de máa-de ja kánde'é-de ndasa kánda-ya nuu-dé, tú kánde'é-de ndasa kánda-ya iní añú-de. ¹³ Chì nú cháa kánda-tachì kákuu-ri, sikí ja jíatíñu-ri nuu Dios kúu. Te nú cháa ká'io káji iní kákuu-ri, sikí ja jíatíñu-ri nuu róo kúu. ¹⁴ Chì tu'un kúnda'ú iní Cristo, stétuu

ruu sá'a-ri tiñu yá'a. Chi súan kájani iní-ri ja nú ñn-ya ní jì'í ja'a táká ñayivi, te nátu'un nì kajì'í taká-i núsáá. ¹⁵ Te nì jì'í-ya já'a táká ñayivi. Ja yúán ñayivi káichaku, tuká kuchaku-i ja máá-i, chi kuchaku-i ja sikí máá-yá, I'a nì jì'í te nì nachaku ja sikí máá-i. ¹⁶ Ja yúán ondé vina te ní-gá kua'an-ya, ma káni yúkú iní-ri koto-ri ni ñn ñayivi, vasa súan nì kajani yúkú iní-ri sikí Cristo sáá, ko vina tuká jáni iní-ri súan. ¹⁷ Chi nú ñn ñayivi yí'i-i nda'a Cristo, a nì nduu jáá-i, te tu'un tú'ú, a nì kaja'a kua'an. Te vina a nì ndi'i nì kandujáá. ¹⁸ Te ndi'i ya'á ní sá'a Dios. Chi máá-yá a nì naskétá'an-ya rúu jín máá-yá nì sá'a Cristo. Te nì chaa-ya tiñu sikí-rí ja kástu'un-rí ndasa naketá'an-i jín-yá. ¹⁹ Te jandáa, chi jín Cristo nì jiku Dios, naskétá'an máá-yá ñuyivi jín máá-yá, te taká kuachi kásá'a chaa tú ní chí'i-ya cuenta sikí-dé. Te nì chaa-ya tiñu sikí-rí ja ná káni-ri tu'un ndasa naketá'an-i jín-yá. ²⁰ Ja yúán vái koyo-ri jín sí'ví máá Cristo. Te ná sá'a-yó cuenta ja yú'u núu Dios kakuu-ri. Te kaka'an nda'ú-ri jín-ró jín sí'ví máá Cristo, ja ná naketá'an-ró jín Dios. ²¹ Te Jesús, tú ní sá'a-ya kuáchi. Te nì nduu-ya kuáchi nì sá'a Dios ja yóó, nává'a kendo ndaa-yo modo Dios sá'a Cristo.

6

¹ Suni súan ruu, káichindéé tá'an-ri jín-yá. Te kaka'an nì'in-ri jín-ró ja má kuátá'ú sáni-ró tú'un luu ío iní Dios. ² Chi áchí-ya: Máá kivi vá'a nì jini so'o-ri tu'un ká'an-ro, te kivi ní kaku-ró ní nama-ri róó. Vina-ni kúu máá kivi vá'a, vina-ni kúu máá kivi náma-ri róó, áchí-ya. ³ Ni ñn chaa, tú káskivi-ri-de nuu ní ñn kuáchi, nává'a ma ká'an-i sikí tiñu kándiso-ri. ⁴ Chi sua káskíkuu va'a-ri jín táká tiñu, nátu'un kájatíñu-ri nuu Dios. Te nì kákanda-ri vasa kájito-ri tundó'o, vasa kánandi'i-ri, vasa kándukuí'a iní-ri, ⁵ vasa káskúun-i yunu xí sukun-rí, vasa táan-í ruu vekaa, vasa kánda vaa-i sikí-rí, vasa kána tajn-rí, vasa kája'ni-rí máá-rí ja núma'ná, vasa ká'io ndicha iní-ri. ⁶ Ko kájika-ri jín tú'un ndoo, jín tú'un júku'un iní, jín paciencia, jín tú'un maní iní, jín Espíritu Santo, jín tú'un kúnda'ú ndija iní, ⁷ jín tú'un ká'an kájí, jín fuerza Dios, jín tú'un jáka ndaa nuu tú'ma-yó, kúu ichi ndávésé-rí, te kúu ichi ndává'a-ri, ⁸ vasa jín'ún káka'an-i jín-rí xí túu, vasa kájatú'un-i ruu xí túu. Káka'an-i ja cháa xndá'ú kakuu-ri, vasa chaa ndaa kakuu-ri. ⁹ Káka'an-i ja tú kánakuni-ri ruu ko a kájiní va'a-i ruu, xí já káji'i-ri, ko káichaku ná'ín-rí, xí já káxndó'o-i ruu, ko tú ní kája'ni-í ruu. ¹⁰ Káka'an-i ja kándukuí'a iní-ri, ko nene ká'io si iní-ri, xí já cháa ndá'ú kakuu-ri, ko kásá'a kúká-rí kua'a ñayivi, xí já tú naún káñava'a kuti-rí, ko máá-rí xín ndi'i. ¹¹ Róó chaa ñuu Corinto. nì kaka'an káji-rí jín-ró, te onde jín iní jín añú-ri nì kúnda'ú iní-ri róó. ¹² Ruu, chi ío lugar iní añú-ri ja kúu róó, ko róó, tú kásá'a-ró lugar iní añú-ro já kóto ndá'ú-ro núu-rí. ¹³ Nátu'un jín sé'e-ri ká'an-ri. Ná kúnda'ú tuku iní máá-ró rúu, nává'a ñn núu ná xndíó káni-ró tú'un-ún.

Sikí tú'un tú kivi nduu-yo jín tiñu ñáá

¹⁴ Ma kivi koyo nduu-ro jín ñayivi tú kákandíja, chi naún tiñu ketá'an sá'a tu'un ndaa jín tú'un ñáá. Te ndasa ketá'an ñundijin jín ñúñaá. ¹⁵ Ndasa ka'an ñn núu tú'un Cristo jín tú'un Belial, xí ndasa kuiñi ká'nu chaa kándíja jín cháa tú kándíja. ¹⁶ Ndasa kani tá'an tu'un ve'e i Dios jín tú'un ndoo. Chi yóó kakuu-yó vé'e i Dios, I'a chakú, nátu'un nì ka'an Dios: Kunchaa-ri te kaka kuu-ri ma'ñú-i, te kuu-ri Dios máá-i, te kuu-i ñayivi máá-rí. ¹⁷ Chi

máa Tatá Dios ká'an-ya: Ja yúan ná kenda koyo-ró má'ñú máa-de, te ná sásin-ró máa-ró, te ma kél'é-ró tíñu chá'an, te naki'in sé'é-rí róó, ¹⁸ te ruu kuu-ri Táa-ro jíná'an-ró, te róó jíná'an-ró kúu-ró sé'e yíi-ri jín sésí'i-ri, áchí máa Tatá Dios, I'a kúñá'nu tá'ú tíñu.

7

¹ Náni, káñava'a-yó tú'un yá'a ja ní keyu'u-yá, te ná nákachá ndi'i-yó táká cha'an ndiso yiki kúñu-yó jín añú-yo núsáá. Te ná kuándatu-yo núu Dios, te ná síyija-yó máa-yó jín tú'un ni nasándoo-ya yóó.

Ja ní nakani ini tiku'ni kándija

² Ná káni va'a ini-ro já kúu ruu. Tú ní in cháa ní kásá'a ndiva'a-ri jín-de. Tú ní in cháa ní kásijita-ri. Tú ní in cháa ní káxndá'ú-ri. ³ Nasu ká'an-ri tu'un yá'a ja náku-xndí-ri siki-ro, chí a ni ka'an-ri jín-ró já ká-kundá'ú ini-ri róó, te in ká'nu-ni ku-u-yo, te in ká'nu-ni kuchaku-yo. ⁴ Xaan chundéé ini-ri ká'an-ri tu'un-ró. Xaan sátéyí-ri máa-ri ja siki róó jíná'an-ró. Xaan ío ndéé ini-ri. Xaan kúsi ini-ri, vasa taká tundó'o yá'a kájito-ri. ⁵ Chí ná ni jakoyo-ri ñuu Macedonia tú ní kúu kuti ndétatú-ri, chí sua ni kajito-ri tundó'o taká lado. Ichi fuera ká-jatá'an, ichi ini kayu'ú-ri. ⁶ Ko cháa ndúkuí'a ini, ndundéé ini-de sá'a Dios, te ni nasándéé-yá ini-ri jíná'an-ri ja ní ncha Tito. ⁷ Ko nasu máa in siki já ní ncha-de, chí suni ni kakusi ini-ri jín tú'un ndéé ini ja ní ndundéé ini-de ni kasá'a-ró. Chi ni nakani-de tu'un nuu-rí ndasa ká-jítú ini-ro, ndasa kánde'e-ro, ja káñukuu ini-ro rúu. Te ja yúan ní kusí-gá ini-ri. ⁸ Chi vasa ni kukuí'a ini-ro ní sá'a carta-ri, tuká nakani ini-ri vasa a ni nakani ini-ri, chí a ni jini-ri ja ní kandukuí'a ini-ro yakú-ni kivi ní sá'a carta-ri. ⁹ Te vina kúsi ini-ri. Ko nasu siki já ní kandukuí'a ini-ro, chí sua ja ní kanakani ini-ro ní sá'a ja ní kandukuí'a ini-ro. Chí súan ni kuni máa Dios ja ní kandukuí'a ini-ro, te tú ní xnáa-ro ní in ta'u-ro sá'a-ri. ¹⁰ Chí nú kandukuí'a ini-yo nátu'un kuni Dios, yúan-na te ná nakani ini-yo te kaku-yó. Nú sá'a-yó súan, te ma yú'ú-yo. Ko nú cuenta siki ñuyívi yá'a kándukuí'a ini-yo, te ku-u-yo sá'a. ¹¹ Ni kandukuí'a ini-ro nátu'un kuni Dios. Vina te ndéé ndasa xaan ní ká-jítú ini-ro ní sá'a, te xaan ní kaka'an-ro já'a máa-ró, te xaan ní kakiti ini-ro, te xaan ní kayu'ú-ro, te xaan ní kañukuu ini-ro, te xaan ní kanandúkú víi-ro, te xaan ní kakana jín-ró núu kuáchi. Te bueno ndoo ni kakenda-ró, tú nún kuáchi ní kenda siki-ro. ¹² Ja yúan vasa ni cha-ri tutu-ún nuu-ro, ko nasu siki cháa ni sá'a kuáchi-ún kúu, te ni nasu siki cháa ni ndo'o-ún kúu, chí sua nává'a ná kuni ndijin-ro jíná'an-ró ndasa káñukuu ini-ri siki róó nuu Dios. ¹³ Ja yúan ni kandundéé ini-ri ni sá'a tu'un ndéé-ró. Ko ví'i-gá ni kakusi ini-ri ni sá'a tu'un ni ndusi ini Tito, chí ni nani'in ini añú-de ni kasá'a-ró. ¹⁴ Chí ni ndutéyí in tí'li ini-ri ná-kani-ri tu'un nuu-dé ndasa kásá'a-ró. Te tú ní kúka nuu-rí jín, chí nátu'un ni kaka'an ndaa-ri taká tu'un jín-ró, suni súan ni kee ndaa taká tu'un ni kaka'an téyí-ri cuenta róó nuu Tito. ¹⁵ Te káa-ga kúndá'ú ini-de róó, hora núku'un ini-de ndasa ká-jandatu taká-ro, jín ndasa ká-yu'ú-ro te kákisi-i róó ná ni ká-jatá'ú-ró-de. ¹⁶ Kúsi ini-ri, chí tú yú'ú-ri ndasa kásá'a-ró jín ní in tíñu.

8

Siki já jakín-i xu'ún kuátíñu ñayívi ndá'ú kándija

1 Ñáñi, suni súan kákastu'ún-rí nuu-ro, ndasa ni ja'a Dios tu'un luu ío iní-ya núu tíku'ni kákandíja ká'io iní ñuu Macedonia. ² Chi kua'a túndó'o ni ja'a-ya núu-í, ja ní jito ncha-a-ya-í. Te vasa ndá'ú xaan káta'an-i, ko ni kakusíi xaan iní-i. Te bueno ká'io iní-i ni kaja'a-i najíin. ³ Te a jiní máá-rí ja táka ja á kúu sá'a-i, ni kaja'a-i. Te sobra-ga ni kaja'a-i, nátu'un kákana kuu iní máá-i. ⁴ Te ni'in xaan ní kajikan-i permiso nuu-rí ja ná chindéé chítuu-i sava-ga cha-a ndoo. ⁵ Ko nasu ñin súan káñukuu iní-rí núu, chi sua xna'an-ga ni kaja'a-i máá-i nuu máá Jító'o-yo jíin núu-rí, chi súan ni jata'an iní Dios. ⁶ Te ja yúan ní kaka'an ni'in-rí jíin Tito ja ná síjínu ndí'i-de tínu luu yá'a jíin-ró jíiná'an-ró, nátu'un ni kejá'a-de sá'a-de núu. ⁷ Bueno kásá'a-ró táka-ni. Bueno kákandíja-ró. Bueno káka'an-ro. Bueno kájuku'un iní-ro. Bueno kájítu iní-ro. Bueno kákundá'ú iní-ro rúu. Suni súan ná ndeá-ga tínu luu yá'a sá'a-ró núsáa. ⁸ Na tú ká'an-rí nátu'un ká'an cha-a tá'ú tínu, chi sua ndé'é-rí nú kákundá'ú ndija iní-ro-í. Te jíin modo kájítu iní sava-ga-i ná chíku'a-rí róo. ⁹ Chi a kájiní-ro tú'un luu ío iní Jesucristo, ja ní kundá'ú iní-ya róo. Te ja yúan ní nasándá'ú-ya máá-ya, vasa kúká-ya núu, náva'a koo kúká-ró jíiná'an-ró sá'a tu'un ni kundá'ú-ya. ¹⁰ Te ja'a-rí consejo yá'a nuu-ro. Andujin ni ka'io iní-ro sá'a-ró, te ni kejá'a-ró sá'a-ró. ¹¹ Núsáa te vina ío va'a ja ná síjínu ndí'i tuku-ró sá'a-ró. Te nátu'un ni kájítu iní-ro kejá'a-ró, vina te nú ndasa ja'a túndó'o, suni súan kua'a-ró. ¹² Chi nú kuu iní-yo kuá'a-yó, kuu kua'a-yó ndasa ñáva'a-yó, nasu ja nú tú naún ñáva'a-yó. ¹³ Chi nasu ká'an-rí tu'un yá'a ja ná kuíñi jinu sava-i jíin túndó'o, te róo kuíñi ni'in-ró jíin túndó'o, ¹⁴ chi sua kuní-rí ja ná kóo ñin nuu. Te vina kua'a káñava'a-ró te kua'a-ró núu-í, chi kánandi'i-ga-i, náva'a suni súan nú kua'a ñáva'a-i te kua'a-i nuu-ro, nú kánandi'i-ga-ro, náva'a ketá'an ñin nuu sá'a-ró. ¹⁵ Nátu'un yóso núu tutú: Cha-a ni kanastútú kuá'a, tuká naún ní kéndoo, te cha-a ni kanastútú yakú-ni, tuká naún ní kánandi'i-de, áchí. ¹⁶ Ko ná kúta'u-rí nuu Dios ja iní añú Tito ni ja'a-ya súni tu'un kájítu iní-rí ja kúu róo. ¹⁷ Chi ni jatá'ú ndija-de tu'un ni kaka'an-rí jíin-de, ko suni súan jítu iní-de kí'in-de ichi ja-a-de nuu-ro jíiná'an-ró, chi súan kána kuu iní máá-de. ¹⁸ Te jíin-de kátájí-rí ñin ñani ja-a-de nuu-ro. Te tíku'ni taká lado, kájatú'ún-i cha-a-ún, chi bueno jáni-de tu'un va'a. ¹⁹ Te nasu máá ñin ya'á, chi suni taká tíku'ni ni cha-a tínu siki-dé, ja kúu-de cha-a chindéé tá'an jíin-rí jíin tínu luu yá'a. Te kástútú-rí náva'a nakana jaa-i máá Jító'o-yo sá'a, te náva'a kuní-i ndasa kájito ndá'ú-rí nuu-í. ²⁰ Súan kásá'a-rí, náva'a ma ká'an ndíva'a ni ñin cha-a siki-rí, ndasa kinchaka-rí xu'ún kuá'a yá'a ja ní kaja'a-ró. ²¹ Kájítu iní-rí sá'a-rí tínu jíin'ún, ko nasu máá ñin nuu máá Jító'o-yo, chi suni súan jíin núu táka cha-a. ²² Suni kátájí-rí ñani-rí jaa jíin-de jíiná'an-de, chi tínu jítu iní cha-a yá'a, tiní jínu ni kájito ncha-a va'a-rí-de. Te ví'í-gá vina jítu-ga iní-de, chi tuká yú'ú-de ja kúu róo. ²³ Chi Tito, máá-de kúu cha-a chindéé tá'an sátiñu jíin-rí ja siki róo. Te sava-ga ñani-yo-ún, máá-de kákuu ndajá'a tíku'ni kákandíja, te kánakana jaa-i Cristo sá'a-de. ²⁴ Te ná stá'an ndijin-ro núu-dé jíin núu táka tíku'ni ndasa kákundá'ú ndija iní-ro rúu, te ndasa tú ní kásatéyíí sáni-rí máá-rí nuu-dé ja siki róo.

9

1 Chi cuenta siki xú'ún kájakin-ro ja kuátíñu ñayivi ndoo, tú níni cháa-ga-rí tutu nuu-ro. ² Chi a jiní-rí ja kúu iní-ro sá'a-ró. Ja yúan satéyíí-rí máá-rí nuu ñáyivi núu Macedonia, chi ká'an-rí ja núu Acaya, a ká'io

tụ'a-de onđe kua andujin. Te modo ja ní kasá'a-ró, nị ndukanda inị sava-de nị sá'a. ³ Ko tájí-rí ñani-yo núu-ro náv'a tú sátéyí sání-rí máá-rí sikí tíñu yá'a ja sikí róó, náv'a ná kóo tụ'a-ró jíná'an-ró nátu'un nị ka'an-rí. ⁴ Chì sanaa te jaạ yakụ chạ ñuu Macedonia jín-rí. Te nú kunị-de róó, ja tú ká'io tụ'a-ró, yúan-na te koo tukạ nuu-rí jíná'an-rí jín-ró, ja súan nị kaka'an-rí ja ká'io tụ'a ndija-ró núú. ⁵ Ja yúan kánúú-gá nị ka'an ndá'ú-rí jín ñani-yo, ja ná kúxnúú-de jaa-de nuu-ro, te ná sátu'a-de xu'ún ja ní kakeyu'u-ro, náv'a koo tụ'a nátu'un in ndatíñu ja kákuu inị-ro ní ja'a-ró, nasu ja ní kastétuu-rí róó kúu. ⁶ Ko tụ'un yá'a ká'an-rí: Chạ kakin táma, suni táma nástútú-de. Te chạ kakin kua'a, suni kua'a nástútú-de. ⁷ Ná in ná in-de ná kakín-de ndasa táva iní-de. Ma kúxí iní-de kua'a-de, chị nasu fuerza kúu. Chì Dios, kúmani iní-ya jín ñáyivi kúsi iní já'a. ⁸ Te máá Dios kuu sá'a-ya ja ná ndeá ndi'i tíñu luu nuu-ro, náv'a ná kayá-ro táká ndatíñu, náv'a nene kanda va'a-ró, te kuu kua'a núu-ró ndá'a núu táká tíñu va'a. ⁹ Nátu'un yóso núu tutú: Onđe jichá nị ja'a-ya núu ñáyivi káta'an ndá'ú. Te tíñu ndaa sá'a-ya, nene kéndọ ní káni. Achí. ¹⁰ Te l'a ja'a tata nuu cháa sáka, suni kua'a-ya staa kée-dé. Nakoko-ga itụ-ro sá'a-ya. Te xndeá-ga-ya, te skuá'nu-ga-ya, tíñu ndaa sá'a-ró. ¹¹ Te ná kúkúká-ró jín táká, náv'a kuu kua'a kua'a-ro, te skáka-rí nuu-í. Te yúan sá'a ja kánakuatá'ú-i nuu Dios. ¹² Chì xu'ún kájakin-ro ja kuu sikí tíñu yá'a, nasu níni nuu táká ñáyivi ndóo chindéé tá'an jín-i, chị suni kua'a-í kánakuatá'ú núu Dios sá'a. ¹³ Te tíñu yá'a kúu ja jito nchạ róó. Te ja yúan kánakana jaa-i Dios sikí ja káandatu-ro jín ja kájatú'ún-ró tú'un va'a Cristo. Chì va'a kákuu inị-ro kájakin-ro náv'a kuaatíñu máá-i jín sáva-ga-i. ¹⁴ Suni súan kájikàn ta'ụ máá-i ja'a-ro jíná'an-ró. Chì káñukuu xaan iní máá-i róó, sikí ja ní sjá'a Dios tụ'un luu ío iní-ya ní ja'a-ya núu-ro. ¹⁵ Ná kúta'ụ-yo núu Dios, chì nị kjin ndiva'a-na-ya tá'ụ-ya nị ja'a-ya núu-yo.

10

Ja ní ka'an Pablo ja'a tíñu ndiso-de

¹ Ko ruu, Pablo, chị jín tú'un vitá inị, jín tú'un manị iní ío inị Cristo, ká'an ndá'ú-rí jín-ró. Ruu, nú kánchaa-rí jín-ró, chị sá'a súchí ndija-rí inị-rí nuu-ro, ko nú kánchaa jíká-rí, chị a chundéé-ni inị-rí ká'an nị'in-rí jín-ró. ² Yuán ká'an ndá'ú-rí jín-ró vína, náv'a nú nị jaa-rí nuu-ro, te tú níni chundéé iní-rí ka'an xaan-rí, vasa jáni ndija inị-rí ja ká'an-rí súan nuu sáva-ga-de ja kájani inị-de ja kájika kuu yúkú-ni-rí. ³ Chì vasa kájika kuu-rí inị ñuyívi, ko tú kájatá'an-rí nátu'un kájatá'an-i inị ñuyívi. ⁴ Chì ja kájatá'an-rí jín, nasu ja kájatíñu-i inị ñuyívi kákuu, chì ja yí'i fuerza Dios kákuu. Te kuu xnáa-ún táká ndatíñu nị'in. ⁵ Káxnáa-rí taká tụ'un kástátá'an-i, jín tú'un ja ndúkú sávixi máá, kuní kasu ichi náv'a ma kuní sava-ga-i nuu Dios núú. Ko tin-rí so'o taká tụ'un kájani inị-i, náv'a kuu kuandatu-i nuu Cristo. ⁶ Te ká'io tụ'a-rí ja xndó'o-rí chạ tú káandatu, onđe nú ná skíkuu máá-ró kuándatu va'a-ró. ⁷ Nde'é-ró núu táká ndatíñu ndasa kájito. Nú in chạ jáni ndija inị-de ja yí'i-de nda'a Cristo, ná sá'a-de cuenta ja nátu'un yí'i máá-de nda'a Cristo, suni súan ruu. ⁸ Chì vasa sátéyí-ga-rí máá-rí sikí tíñu nị chaa-ya sikí-rí jíná'an-rí, te ma kúka nuu-rí sá'a, chị tíñu-ún nị chaa máá Jító'o-yo sikí-rí ja skuá'nu-ga-rí róó jíná'an-ró, nasu ja xnáa-rí róó. ⁹ Chì tú kuní-rí ja káni inị-ro ja ndúkú-rí síyú'ú-rí róó jín carta-rí. ¹⁰ Chì ío chạ káka'an ndija: Carta-de xaan ndái, te nị'in

ká'an, ko nú nĭ cháa-de, tú ndáján jĭto-de, te tu'un ká'an-de chí tú káxáan, áchĭ-de. ¹¹ Te cháa-ún, ná sá'a-de cuenta ja nátu'un káka'an-ri jĭn carta nú ká'ĭn jĭká-rĭ, suni súan kákuu-ri jĭn tíñu nú ká'ĭn-ri nuu-ro. ¹² Chí tú kákuni-ri kĭvi nduu-ri jĭn-de, ni ja skétá'an-ri máa-rĭ jĭn sáva cháa ja kájatú'ún-de máa-de. Máa cháa-ún, káchikuá'a-de máa-de ja máa-de, te káskétá'an-de máa-de jĭn tá'an-de, ko tú ká'jo káji inĭ-de ja súan. ¹³ Ko ruu, ma sjá'a-ri punto ja sátéyĭ-rĭ máa-rĭ, chí nani káa máa kú'a nĭ ja'a Dios nuu-rĭ, te jaá ku'a-ún onde nuu máa-ró jĭná'an-ró. ¹⁴ Nasu kásjá'a-ri punto káskáa-ri ku'a-ri nátu'un tú ní jakoyo-ri nuu-ro núú, chí sua ruu kákuu ja xnáñúú ní jakoyo-ri onde nuu róó kájani-ri tu'un va'a Cristo. ¹⁵ Tú sjá'a-ri punto ja sátéyĭ-rĭ máa-rĭ sikĭ tíñu kásá'a inga cháa, ko káñukuu inĭ-ri ja ná yĭja-ga modo kákandĭja-ró, te súan ná ndeá xaan-gá tíñu sá'a-ri jĭn róó jĭná'an-ró, ¹⁶ nává'a kani-ri tu'un va'a ní-gá ñuu ío onde yata ñuu-ro. Súan te tú nĭni sátéyĭ-rĭ máa-rĭ sikĭ tíñu ja á ká'jo tu'a nĭ sá'a inga cháa. ¹⁷ Ko cháa ja sátéyĭ-de máa-de, ná sátéyĭ-de máa-de sikĭ máa Jĭto'o-yo. ¹⁸ Chí nasu cháa ja jatú'ún máa kúu ja kéndoo jĭnú'ún, chí sua cháa ja máa Dios jatú'ún-yá-de.

11

¹ Kuña ká'nu inĭ-ro ná ká'an-ri ĩn tí'li tu'un katachĭ jĭn-ró. Kuña ká'nu inĭ-ro núsáa vĭ. ² Chí kúkuíñĭ-ri ja'a-ro jĭn tú'un kuíñĭ Dios, chí nĭ ja'nchá-ri tu'un ja stánda'a-rĭ róó jĭn ĩn-ni yĭi, kúu máa Cristo, te stá'an-ri róó nuu-yá nátu'un ĩn ña'an jáá í. ³ Ko nátu'un koo, nĭ xnda'ú-tĭ Eva jĭn tú'un ndíchĭ-tĭ, súan yú'ú-ri jĭn-ró ja sánaa te sana nuu ja jĭnĭ tunĭ-ro, te sanaa te sía-ro modo káji, modo ndoo, ja káchiñú'ún-ró Cristo. ⁴ Chí nú inga cháa cháa, te kani-de tu'un inga Jesús nuu ja á nĭ kajani-ri nuu-ro, xí nú kuatá'ú-ró inga espĭritu nuu ja á nĭ kajatá'ú-ró, xí ingá tu'un nuu ja á nĭ kachu'un inĭ-ro, a jĭnĭ-ri ja bueno kájandéé inĭ-ro jĭn. ⁵ Chí apóstol yúan, vaša kúñá'nu xaan-dé ká'an-de, ko tú kánúú kuti-dé kanduu-de ruu, jáni inĭ-ri. ⁶ Chí vaša tú jakuta'an ka'an-ri, ko ndíchĭ-rĭ, te ndivĭi táká ya'á, a nĭ kastá'an káji-rĭ nuu-ro jĭná'an-ró. ⁷ Te ruu, nĭ nasásúchĭ-rĭ máa-rĭ nává'a kéndoo jĭnú'ún-ró, te tú ní xíkó-rĭ tu'un Dios nuu-ro. Te kuachi nĭ kĭvi-ri ja ní sá'a-ri súan náún. ⁸ Nĭ tevíchĭ-rĭ sava-ga tiku'nĭ ja ní tĭn-ri xu'ún-i, nává'a jaá-ri kuatíñu-ri nuu-ro. ⁹ Chí ná káncháa-ri jĭn-ró núú, te nĭ nandĭ'i-ri yaku najĭn, ko tú ní stáa-ri sikĭ ní ĩn-ró. Chí vaša nĭ nandĭ'i-ri, ko ñani-yo ja ní kikoyo-de ichi ñuu Macedonia, nĭ kaja'a kua'a-dé nuu-rĭ. Te tú ní stá'an kuti-rĭ róó jĭná'an-ró, te ni ma sá'a-ri. ¹⁰ Te jĭn tíñu yá'a ná sátéyĭ-rĭ máa-rĭ. Ma kasú-de nuu-rĭ ja súan ka'an-ri ní ndáñúu Acaya núsáa, chí tu'un ndija Cristo ká'an-ri. ¹¹ Te naja. Tú kúnda'ú inĭ-ri róó náún. Máa Dios, a jĭnĭ-ya. ¹² Ko sá'a-ga-ri tíñu sá'a-ri yá'a, chí cháa-ún, kásátéyĭ-de máa-de, kándúkú-de cuestión, káka'an-de ja ĩn núú-ni kásatíñu-de jĭn-rĭ, ko ma kúndéé-de, chí kasu-ri nuu-dé. ¹³ Chí cháa yúan, apóstol falso kákuu-de. Te máni káxnda'ú-de jĭn tíñu kásá'a-de. Ko kásá'a-de máa-de ja apóstol Cristo kákuu-de. ¹⁴ Nasu tíñu naa inĭ-yo ndé'é-yó kúu, chí suni máa Satanás, násama máa, te ndúu ndajá'a ndĭi ncháa. ¹⁵ Ja yúan, nasu tíñu káxáan kúu, chí cháa kájatíñu nuu já'ú, kánasá'a-de máa-de, te kásá'a-de ja cháa kájatíñu ndaa kákuu-de. Te jĭn yá'u tíñu kásá'a máa-de, súan naa-dé. ¹⁶ Ná ká'an-ri inga jĭnu. Ni ĩn cháa, ma káni inĭ-de ja cháa katachĭ kúu-ri. Te nú súan, ná kuatá'ú-ró rúu vasté

nátu'un ñn cháa katachj, náva'a kuu sátéyíí-rí máá-rí ñn tí'li-ga núsáá. ¹⁷ Tu'un ká'an-rj yá'a, nasu ní tá'ú tíñu máá Jíto'o-yo, chj sua ká'an-rj nátu'un ká'an cháa katachj. ¹⁸ Chj tíñi-de, kásatéyíí-de máá-de ndasa kákuni-de jíñn modo kásá'a ñayivi. Te ruu, suni ná sátéyíí-ga-rj máá-rí núsáá. ¹⁹ Chj kákuu va'a iní-ro kájandatü-ro núu cháa káñáá xinj, chj cháa ká'io káji iní kákuu-ró. ²⁰ Chj nú ñn cháa taan-dé róó, sátiñu sáni-ró, xí nú ñn cháa kee-dé siki-ro, xí nú ñn cháa kuancháa-de ndatíñu-ró, xí nú ñn cháa sáñá'nu-de máá-de, xí nú ñn cháa stují-dé yiki núu-ro, bueno kájandéé iní-ro jíñn-de jiní-rj. ²¹ Kúka nuu-rí, chi vitá máá-rí te ja yúan tú ní kásá'a xaan-rí súan, áchí-rj vii. Chj nátu'un chundéé iní inga cháa sátéyíí-de máá-de, suni súan ruu chundéé iní-rj ká'an-rj tu'un katachj. ²² Cháa hebreo kákuu-de náún. Suni ruu. Cháa Israel kákuu-de náún. Suni ruu. Tatá Abraham kákuu-de náún. Suni ruu.

Tundó'o ni jito Pablo siki tú'un-ya

²³ Cháa kájatíñu nuu Cristo kákuu-de náún. (Ká'an-rj nátu'un cháa kátachj.) Ko ruu ví'i-gá. Kua'a-gá tíñu sá'a-rj. Nasaa vuelta kákuu-de yunu xí sukun-rí. Xaan-gá já'an-rj vekaa. Nj kuu kua'a jínu káku-rj kuu-rj. ²⁴ Cháa judío, ñn-na te jínu uu xiko cuarta nj kaja'a-de ruu u'un vuelta. ²⁵ Unj jínu nj ki'in-rj yunu xí. ñn jínu nj ki'in-rj yuu. Unj jínu nj ta'ú barco-rj. ñn ñúú te ñn ndúú nj kaxndée ñinu-rj nuu kúnú ndúcha mar. ²⁶ Kua'a jínu nj ja'an jiká-rí ichi. Nj kuu káku-rj nuu yúcha. Nj kuu káku-rj nuu ñáku'i'ná. Nj kuu káku-rj nuu ñáyivi ñúu-rj. Nj kuu káku-rj nuu ñáyivi sñn nación. Nj kuu káku-rj iní ñuu. Nj kuu káku-rj máá iní ñu'un té'é. Nj kuu káku-rj nuu mar. Nj kuu káku-rj ma'ñú ñaní tú ká'jin ndaa. ²⁷ Nj kujtá-rj. Nj kana tajn-rí. Nj sátiñu-rj. Kua'a jínu nj kuu já'ni-rí máá-rí numá'ná. Nj kuu jí'i-rj soko, te jichí-rj nducha. Ió kua'a kivi tú ní'in-rí kee-rí. Nj kuu tá'an vjin-rj te jika kuu víchí-ni-rj. ²⁸ Te siki táka tundó'o tá'an-rj-ún, ío inga. Chi taká kivi nákaní xaan iní-rj te jítú iní-rj ja kúu taká tiku'ni kákandija. ²⁹ Ndé ñayivi vitá iní-i, te ruu tú vitá iní-rj náún. Ndéja kánangava nuu kuáchi sá'a inga cháa, te ruu tú ndúkijí xinj-rí náún. ³⁰ Te nú kánúú sátéyíí-rí máá-rí, te ná sátéyíí-rí máá-rí siki já vitá iní-rj. ³¹ Máá Dios, Táa Jíto'o-yo Jesucristo, ja kánakana jaa-i-ya ñí káni ñí kuiá, a jiní-ya já tú xndá'ú-rj. ³² Inj ñuu Damasco nj sá'a gobernador jíñn-rí, cháa tá'ú tíñu ndañúu tíñn rey Aretas, ja ní káindasü-de yuñúu cháa Damasco, ja tíñn-de ruu kákuni-de núú. ³³ Ko inj ñn jika nj kánde-rj. Te nj kákiñi'in-i ruu yaú ventana. Te nj kaskúun-i ruu jika vé'e nama ñúu Damasco. Te súan nj káku-rj iní nda'a cháa-ún.

12

¹ Nini sátéyíí-rí máá-rí ja máá-rí vasa tú ní'in tíñu. Ka'an-rj siki tú'un nj stá'an ndijin máá Jíto'o-yo núu-rí jíñn já ní skóto-ya rúu. ² Jiní-rj nuu ñn cháa yí'i-de nda'a Cristo, ja ío uxj kuun kuiá nj ndéché cháa-ún nj ja'an-de onde andívi uní. Te nú jíñn yiki kúñu-de, xí naún, tú jiní-rj, xí ní xndóo-de yiki kúñu-de, tú jiní-rj. Dios kúu I'a jiní. ³ Te jiní-rj cháa-ún. Te nú jíñn yiki kúñu-de, xí ní xndóo-de yiki kúñu-de, tú jiní-rj. Dios kúu I'a jiní. ⁴ Ja ní ndéché-de nj ja'an-de onde nuu jardín andívi. Te yúan nj jiní so'o cháa-ún tu'un sa'í, ja má kúu kastu'ún ní ñn cháa. ⁵ Siki cháa-ún, ná sátéyíí-rí máá-rí, ko ja jíñn máá-rí, ja máá-rí, ñn sátéyíí-rí máá-rí, chj sua nú jíñn tú'un vitá iní-rj te kuu. ⁶ Nú kuní-rj sátéyíí-rí máá-rí, tú káñáá

xini-rí. Chi ka'an ndaa-ri. Ko ma sá'a-ri. Ko ma ká'an-ri súan, chi sanaa te in chaa kani-ga ini-de ja súkún-ga ku'a-ri vása já jini-de ruu, xí já jini so'o-de tu'un-ri. ⁷ Chi siki já ní stá'an ndijin kua'a-ya nuu-ri, tú kuní-ya já já'a ku'a sáná'nu-ga-ri máa-ri. Ja yúan ní chaa in kue'e nuu-ri. Te in yuchi Satanás kúu-ún, ni stují núu-ri, náva'a tú ja'a ku'a kusii ini añú-ri jín máa-ri. ⁸ Ja yúan ní kuu uní jínu ká'an nda'ú-ri jín máa Jító'o-yo, já ná cháxio-ya-ún kí'in. ⁹ Te ni ka'an-ya jín-ri: Tú nani, chi tu'un luu ío ini-ri kúu ja kánúú núu-ro, chi nú ká'io vitá ini ñayivi, yúan-na te fuerza-ri ná yíja ini-i, áchi-ya. Ja yúan kúsií xa'an ini-ri sátéyí-ri máa-ri siki já vitá ini-ri, náva'a ná kúnchaa fuerza máa Cristo jín-ri. ¹⁰ Ja siki yúan kúu ja xa'an kúsií ini-ri jín tú'un vitá ini, jín tú'un kástá'an-i ruu, jín tú'un nándi'i-ri najín, jín tú'un káchindikín-i ruu, jín tú'un tá'an-ri tundó'o ja siki Cristo. Chi hora ío vitá-ri, máa hora-ún ío ndájan-ri. ¹¹ Chaa kañáá xini sá'a-ri máa-ri ja súan sátéyí-ri máa-ri. Ko máa-ró, ni kastétuu-ró rúu, chi sua ka'an-ro já'a-ri jíná'an-ró núú. Chi ni tú kuí'a kuti chaa kúu-ri nuu apóstol kákuu ví'i-gá-ún, vasa tú na tiñu-ri. ¹² Te ma'ñú taká-ro ní jo ndija taká tuni ni sá'a-ri cuenta apóstol, jín taká paciencia jín tuní, jín tiñu ñá'nu, jín tiñu náa ini-yo ndé'é-yo. ¹³ Naún ta'u kuí'a ni ni'in-ro vása sáva-ga tikuni kákandíja, chi máni ja tú ní stáa kuti-ri siki-ro. Sá'a tuká'nu ini nuu-ri ja súan ni sá'a ndíva'a-ri jín-ró.

Ja kuní Pablo kí'in-de vuelta uní sándaq-de tiñu-i

¹⁴ Te vina a ío tu'a-ri ja jáa-ri nuu-ro vuelta uní. Ko nasu já stáa-ri siki-ro jíná'an-ró, chi nasu ndátíñu-ró kuní-ri, chi róo kuní-ri. Chi se'e, tú modo kaya-i ja kúu táa-i, chi sua kaya táa ja kúu se'e-de. ¹⁵ Ko ruu chi kúsií ini-ri kanu-ri cuenta máa-ri, te vasa onde máa-ri ná síjita ndi'i-ri máa-ri siki añú-ro. Siki já kúnda'ú xa'an-gá ini-ri róo, ja yúan nú ku'a kákúnda'ú ini-ro rúu, náún. ¹⁶ Ja jaan, ko ruu, vasa tú ní stáa kuti-ri siki-ro, chi sua ni in yátá-ri róo, chi chaa maña kúu-ri káka'an-ro. ¹⁷ Jaan, jín in tá'an chaa ni táj-ri ní ja nuu-ro, ní xnda'ú-ri róo, náún. ¹⁸ Ni ka'an nda'ú-ri jín Tito ja-de, te ni táj-ri in ñani kujaa jín-de. Te xí sanaa ní xnda'ú Tito róo. Nasu jín in-ni xini kájika kuu-ri náún. Te nasu in-ni ichi kájika-ri náún. ¹⁹ Kájani ini-ri já kándúkú-ri ka'an-ri ja'a máa-ri nuu-ro náún. Máa Dios jini-ya já káka'an-ri tu'un Cristo. Nani máni, taká yúan kásá'a-ri náva'a ná yíja-ga ini-ro. ²⁰ Chi yú'ú-ri ja sanaa nú ná jáa-ri, te ma ni'in-ri róo nátu'un játa'an ini máa-ri. Ni róo, ma játa'an ini-ro rúu. Chi sanaa kákanaá-ro, kákukuásún ini-ro, kákiti ini-ro, kásásún-ró máa-ró, káka'an tú'un siki tá'an-ró, kákutuku ini-ro kájito tá'an-ró, kásavixi-ro máa-ró, tú kétá'an kásá'a-ró. ²¹ Chi nú sanaa jáa tuku-ri, yúan-na te kuka nuu-ri sá'a Dios kuní-ro jíná'an-ró. Te ndukuí'a ini-ri sá'a kua'a chaa kásá'a kuachi ichi yatá, chi tú kákuni-de nakani ini-de siki taká tiñu chá'an kásá'a-de, ja kásá'a téné-de, ja kásá'a kuaxán-de.

13

¹ Ya'á kúu vuelta uní ja jáa-ri nuu-ro jíná'an-ró. Te jín tú'un ka'an uu xí uní testigo te kúndaq taká tiñu. ² A ni kana jín-ri nuu ñayivi ní kasá'a kuachi-ún, te suni nuu sáva-ga-i. Te vina vasa jíká kánchaa-ri, ko kana jín tuku-ri nuu-í, ná ni ka'an-ri kivi ní ja-ri vuelta uu ni kánchaa-ri jín-ró chi ní ja-ri inga jínu, te ma ká'an vitá-ri jín-i. ³ Chi kájikan-ro prueba ja nú ndaa ká'an Cristo ja ká'an-ri yu'u núu-yá. Te I'a-ún, tú vitá-ni jíku-ya

já'a róó, ch̄i sua jíku-ya jíin fuerza ja'a róó jíná'an-ró. ⁴ Chi v̄itá-ya te n̄i j̄i'í-ya j̄iká cruz, ko chakú-ya sá'a fuerza Dios. Te suni súan yóó, v̄itá in̄i-yo jíin-yá, ko kúkuéé-ga te kuchaku-yo jíin-yá sá'a fuerza Dios ja'a yóó jíná'an-yó. ⁵ Ná nándúkú v̄i máá-ró sikí máá-ró, te kun̄i-ro nú kákandíja va'a-ró xí túu, ch̄i sanaa te ká'jin-ga-ro núu kuáchi. Xí tú kájini-ro máá-ró já ncháá Jesucristo in̄i-ro náún, te nú ma kéndoo kuí'a-ro. ⁶ Ko ñúkuu in̄i-ri ja ná kuní-ro jíná'an-ró já rúu tú kákendoo kuí'a-ri. ⁷ Te kájikan ta'u-ri nuu Dios, náva'a ma sá'a-ró ní ñin tiñu ñáá jíná'an-ró, ko nasu sikí já ná kúndéé-ri kéndoo va'a-ri. Ch̄i kuní-ri ja ná kúndéé-ró sá'a-ró tíñu va'a, vasa ruu ná kóo-ri nátu'un cháa kéndoo kuí'a, n̄i jini-ro. ⁸ Chi ma kúu kasu-ri ichi tú'un ndaa, ch̄i máni sua skáka-ri tu'un ndaa. ⁹ Ja yúán kákusi in̄i-ri nú v̄itá in̄i-ri, te róó, nú ká'io fuerza in̄i-ro. Te kájikan ta'u-ri ja ná yíja va'a-ga in̄i-ro. ¹⁰ Ja yúán vasa kánchaa j̄iká-rí, te cháa-ri taká tu'un yá'a nuu-ro, náva'a tú kundii-ri nuu-ro te ka'an xaan-ri jíin-ró. Chi n̄i ja'a máá Jító'o-yo fuerza-ya núu-ri ja skuá'nu-ri róó, nasu já xnáa-rí róó. ¹¹ A n̄i ka'an-yo núsáa, ñani. Ko ío ñin máá tú'un-na tu'un ka'an-ri jíin-ró. Ná kóo si in̄i-ro. Ná síyíja-ga-ro máá-ró. Ná sándéé in̄i-ro jíná'an-ró. Vindaa vinené ná kúxiukú-ró. Te máá Dios, I'a ndíso tu'un kuaká'nu in̄i, jíin tú'un kúndá'ú in̄i, ná kúnchaa-ya jíin-ró jíná'an-ró. ¹² Nú káka'an-ro jíin tá'an-ró te ndoo titú tá'an-ró. Taká ñayivi ndóo, káka'an-i ja ná sándéé in̄i-ro jíná'an-ró. ¹³ Tu'un luu ío in̄i máá Jító'o-yo Jesucristo jíin tú'un kúndá'ú in̄i Dios yóó, jíin tú'un kété'an ká'nu-yó jíin Espíritu Santo, ná kóo jíin taká-ro jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS GALATAS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU GALACIA

Sa'an kúta'u

¹ Máa-ri Pablo kúu apóstol. Ko nasu ñáyivi ní kásá'a, ni nasu ñin ñáyivi ní káchaa tiñu siki-rí, chi máa Jesucristo jín máa Taa-yo Dios, I'a ni naschakú-ya Jesús ma'ñu ndíyi. ² Te onde jín táká ñani káxiukú jín-rí yá'a, káchaa-ri tutu nuu táká tiku'ni kákandíja ní ndáñú Galacia. ³ Tu'un luu ío ini, jín tú'un kuaká'nu ini, ja kí nuu máa Taa-yo Dios, jín ja kí nuu máa Jito'o-yo Jesucristo, ná koo jín-ró jíná'an-ró. ⁴ Chi I'a-ún ni soko-yá máa-yá ja siki kuáchi yóó, náva'a tava-yá yóó ini ñuyivi ñáá yá'a, nátu'un játa'an ini máa Taa-yo Dios. ⁵ Ja yúan ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kuiá. Amén.

Siki já tuká inga tu'un ndaa ío

⁶ A ni kana-ya xiní-ro siki tú'un luu ío ini Cristo. Te náa iní-ri ndé'é-ri naja xaan yachí ni kaskéndo-ro-yá, te ni kakivi nduu-ro siki ingá tu'un. ⁷ Ko tú kuti ingá tu'un va'a ío, va'a ío ñáyivi káská'an róó, te kákuni-i nasama-i tu'un va'a Cristo. ⁸ Ko sanaa te ruu jíná'an-ri, xí ñin ndajá'a ándívi, káni sñn inga tu'un nuu-ro jíná'an-ró, te nú tú kétá'an jín tú'un ni kajani-ri nuu-ro-ún, ná náa cháa-ún. ⁹ Nátu'un a ni kaka'an-ri jín-ró, suni súan ká'an tuku-ri vina: Nú ndé cháa jáni sñn inga tu'un nuu-ro, te nú tú kétá'an jín tú'un ni kajatá'ú-ro-ún, ná náa cháa-ún. ¹⁰ Te á ñáyivi xí Dios kuatú'ún rúu kuni-ri, xí ndúkú-ri ja kúsi iní ñáyivi sá'a-ri náún. Ko jandaa ká'an-ri jín-ró ja násu mozo Cristo kúu-ri nú súan ná ndúkú-ri sá'a-ri ja kúsi iní ñáyivi núú.

Onde nuu Dios vai tu'un ká'an Pablo

¹¹ Ko kástu'ún-rí nuu-ro jíná'an-ró, ñáni, ja tú'un va'a ja ní jicha nuu kua'an ni sá'a-ri, nasu tú'un ñáyivi kúu. ¹² Chi nasu ñin ñáyivi ní stá'an tu'un yá'a nuu-rí, ni tú ní kútu'a-ri sá'a ñáyivi, chi Jesucristo ni stá'an ndijin-ya núu-rí. ¹³ Chi a ni kajini tu'un-ró rúu, ndasa ni sá'a-ri sáá, ná ni chiñú'ún-rí tu'un judío, te ni chindikín téyí-ri tiku'ni Dios, te xndí-ri-i kuni-ri núú. ¹⁴ Te ni kutu'a-ga-ri jín sá'an judío vásá sáva ñáyivi kája'nu jín-rí. Te ni jítu-ga ini-ri jín táninu vuelú-ri. ¹⁵ Te ni teta'an-ya rúu onde ná ñu'un-ri chi náa-ri. Te jín tú'un luu ío ini-ya ní kana-ya xiní-rí. ¹⁶ Te nuu ní kúsi iní Dios ja jín rúu te stá'an ndijin-ya Sé'e-ya, náva'a kani-ri tu'un-ya núu ñáyivi sñn nación, yúan-na te tú ní jiká tu'un kúti-rí ni ñin ñáyivi. ¹⁷ Ni tú ní já'an-ri ñuu Jerusalén nuu cháa ja á kákuu apóstol vásá rúu. Chi ni ja'an-ri ñuu Arabia. Yúan-na te ni no'on tuku-ri ñuu Damasco. ¹⁸ Yúan-na te onde nuu uní kuiá, te ni ja'an-ri ñuu Jerusalén, ni jande'é-ri Pedro. Te ni kanchaa-ri xia'un kivi jín-de. ¹⁹ Ko tú ní jini-ri nuu ingá apóstol, chi ñin-ni nuu Jacobo ñani máa Jito'o-yo ní jini-ri. ²⁰ Tu'un yá'a cháa-ri nuu-ro, te a jini Dios ja tú xndá'ú-ri. ²¹ Yúan-na te ni ja'an-ri ní ndáñú Siria jín Cilicia. ²² Ko tiku'ni kákandíja nuu Cristo ini ñuu Judea, tú ní kánakuni kuti-í ruu. ²³ Máá ní kajini tu'un-ni-i káka'an: Chaa-ún ni

chindikin-de yóó sáá. Te xndí'i-de tu'un kákandíja-yó kuní-de núú, ko a jani-de tu'un yá'a vina. Achí-i. ²⁴ Te ni kanakana jaa-i Dios ja súan ni sá'a-ya jíin-rí.

2

¹ Yúan-na te onde nuu uxí kuun kuiá, te ni ja'an tuku-ri ñuu Jerusalén jíin Bernabé, te suni ni jaka-ri Tito ni ja'an jíin-rí. ² Te ni ja'an-ri, chí súan ni tá'ú ndijín-ya tíñu nuu-rí. Te nuu cháa ñá'nu ni kastu'ún sá'i-ri ñaún tu'un jáni-ri nuu ñáyivi sín naciún, chí sanaa ní jika kuu sáni-ri, xí káka kuu sáni-ga-ri jáni iní-ri. ³ Ko Tito, ja jíka-de jíin-rí, vasa cháa ñuu Grecia kúu-de, tú ní kástétuu-de cháa xití ndúu-de. ⁴ Te ni io ñani kándañáá, ni kivi koyo sa'i-de, náv'a koto yu'u-dé ndasa kájika kuu ndicha-na-yo ní sá'a Jesucristo, chí kákuni-de nduu tuku-yó mozo. ⁵ Ko ni ñin hora tú ní kájandatú-ri nuu cháa-ún, chí kuní-ri ja ná kéndoo tu'un ndaa tu'un va'a jíin-ró jíin-an-ró. ⁶ Te cháa ja káka'an-i ja kuñá'nu-de, ko tú ní sá'a-ri cuenta ndasa káa-de, chí Dios, tú ncháa nuu-yá ñayivi. Tuká ñaún ní stá'an cháa ñá'nu-ún nuu-rí. ⁷ Chí sasua ni kajini-de ja ndiso-ri tíñu ja jáni-ri tu'un va'a nuu ñáyivi sín naciún, natu'un Pedro jíin ñáyivi judío, ⁸ chí I'a sátiñu jíin Pedro ja jáni-de tu'un nuu ñáyivi judío, suni I'a-ún sátiñu jíin-rí jíin ñáyivi sín naciún. ⁹ Te káka'an-i ja Jacobo jíin Cefas jíin Juan kákuu cháa kándituu tikuni. Te nuu ní kajini-de ndasa ku'a ni ja'a-ya tú'un luu máa-yá iní-ri, yúan-na te ni kaka'an mani-dé jíin-rí jíin Bernabé. Te ni kasánda-ri ja kóngoyo máa-rí nuu ñáyivi sín naciún. Te kóngoyo máa-de nuu ñáyivi judío. ¹⁰ Mání kákuni-de ja ná núku'un iní-ri koto-ri ñayivi káta'an ndá'ú, ko suni yuán ñúkuu iní máa-rí sá'a-ri núú.

Modo kendo ndaa-yo núu Dios

¹¹ Ko nuu ní jaa Pedro ñuu Antioquía, te ni kana jíin-rí nuu-dé, chí kuachi ni sá'a-de. ¹² Chí onde ná té chakoyo-ga yaku cháa ni táji Jacobo, te ni yee Pedro staa jíin ñáyivi sín naciún. Yúan-na te ni chakoyo cháa-ún, te ni kuxio-ni-de ni sásin-de máa-de, chí ni yu'u-de ni jito-de cháa judío. ¹³ Te sava judío kákandíja, ni kasá'a uu xini jíin-de. Te jíin uu xini-dé ni kaxndá'ú-de onde máa Bernabé. ¹⁴ Yúan-na te ni jini-ri ja tú kájika ndóo-de natu'un ká'an ndaa máa tú'un va'a, te ni kachi-ri jíin Pedro jito nuu táka-de: Róo kúu-ró cháa judío, te sá'a-ró natu'un sá'a ñayivi sín naciún, te tú sá'a-ró natu'un sá'a ñayivi judío, te naja stétuu-ró ñayivi sín naciún nduu-i ñayivi judío núsáa. ¹⁵ Chí yóó, cháa ni kakaku ñuu judío kákuu-yó, nasu ñáyivi sín naciún kándiso kuachi kákuu-yó. ¹⁶ Chí a kajini-yo ja tú ni ñin ñayivi kendo ndaa-i jíin tíñu skíkuu-i ja tá'ú ley, chí onde nú kándíja-yó Jesucristo. Te máa-yó, a kákandíja-yó Jesucristo, náv'a kendo ndaa-yo jíin tú'un kándíja-yó Cristo, chí jíin tíñu tá'ú ley, ni ñin ñayivi ma kendo ndaa kuti-í. ¹⁷ Te nini kuní-yo kendo ndaa-yo jíin tú'un Cristo, te ni kajini-yo ja ío kuachi-yó, Núsáa te Cristo sá'a-ya kuachi náún. Túu. ¹⁸ Chí nú naki'in tuku-ri ja ní skána-ri-ún, te kuachi sá'a-ri núsáa. ¹⁹ Chí ruu, a ni kenda-ri chí ley, chí ni ji'i-ri ni sá'a máa ley. Te vina, a chakú-ri nuu Dios. ²⁰ Ni ji'i-ri jika cruz jíin Cristo, te chakú-ri. Ko nasu rúu kúu ja chakú, chí Cristo kúu I'a chakú iní añu-ri. Te modo ja chakú-ri iní ñuyivi yá'a vina, kúu ja kándíja-ri nuu Sé'e Dios, chí ni kundá'ú iní-ya rúu, te ni soko-yá máa-yá ja rúu. ²¹ Nasu jasú-ri nuu tú'un

luu ío iní Dios, chî nú kéndoo ndaa ñayivi jíin tú'un tá'ú ley, yúan-na te nî jî'i sáni-ni Cristo núú.

3

¹ Te róo ñayivi Galacia ja xíní ñáá, ndé chaa nî tîin yátá róo. Naja tú kájandatu-ro núú tú'un ndaa. Chî a nî stá'an ndijîn-ri nuu-ro ndasa nî jî'i Jesucristo jiká cruz. ² Máá ñn tu'un jiká tu'un-ri róo: Ndasa nî kani'in-ro Espíritu, á ja ní skíkuu-ró tíñu tá'ú ley, xí ja ní kandíja-ró tú'un nî kajini so'o-ró. ³ Súan kákuñáá xini-ro náún. Nî kakejá'á-ró jíin máá Espíritu, te vina jíin modo yúkú máá-ró kuáyija-ró náún. ⁴ Te taká tundó'o nî ndo'o sáni-ró náún. Ko jáni iní máá-rí ja tú ní kúu sáni. ⁵ Te máá-yá, chi nî ja'a-ya Espíritu-ya núu-ro, te sá'a-ya tíñu ñá'nu ma'ñú-ró. Te á sá'a-ya jíin já ní skíkuu-ró tú'un tá'ú ley, xí sá'a-ya jíin já ní kandíja-ró tú'un nî kajini so'o-ró.

Tu'un nî keyu'u-yá nuu Abraham

⁶ Nátu'un Abraham, chi nî kandíja-de nuu Dios, te nî chi'i-ya cuenta-de nátu'un ja á nî kendo ndaa-de. ⁷ Vina te kunî-ro núsáá, chi taká chaa ja kákandíja, yúan kákuu se'e Abraham. ⁸ Onde ná té chá'an-ga kuu, te nî jini tutu ij ja ñn kivi te skéndoo ndaa Dios ñayivi sîin naciôn nú kandíja-i. Ja yúan, jíin kivi ní ja'an tu'un va'a nuu Abraham: Onde jíin róo, ná kéndoo ndatu taká ñuu, áchí-ya. ⁹ Núsáá te ñayivi kákandíja vina, ká'io ndatu-i jíin Abraham, chaa nî kandíja. ¹⁰ Yí'i tasi sikí taká ñayivi já kákandíja-i kaku-i nú ná skíkuu-i tu'un tá'ú ley, chî súan yóso núú tutú: Yí'i tasi sikí taká ñayivi tú skíkuu taká tu'un ja yóso nuu tutú tá'ú tíñu, áchí. ¹¹ Te a jini kaji-yó já tú ni ñn ñayivi kéndoo ndaa-i ichi núú Dios sá'a ley jíin-i. Te ñayivi ndaa, chî sikí já kándíja-i te kuchaku-i. ¹² Chî nasu chí tu'un kándíja vai ley. Chî ká'an ley: Ñayivi skíkuu ya'á te kaku-i kuchaku-i jíin, áchí. ¹³ Te Cristo nî nakuaan-ya yóo chîi tasi já ní sá'a ley. Te nî ndiso-ya tasi-yo. Chî yóso núú tutú: Yí'i tasi taká ñayivi ndíta kaa jiká yúnu, áchí. ¹⁴ Náv'a a tu'un ij, já ní keyu'u-yá nuu Abraham, ná jáa nuu ñáyivi sîin naciôn sá'a Cristo Jesús, náv'a a ná kándíja-yó-yá, te ni'in-yo Espíritu ja ní keyu'u yá sáá. ¹⁵ Náni, ná kani-ri ñn tu'un nuu-ro nátu'un ká'an-yo ndíkivi. Nú ío ñn acta, te vasa ñayivi ní sá'a, te nú a nî kukútu, ni ma kúu nda'va-ga, te ni ma kúu jukoso-gá. ¹⁶ Nuú Abraham jíin núú já kúu tata-de, nî keyu'u-yá. Tú ká'an: Nuú já kákuu tata-de, na tú ká'an sikí já kuá'a, chî ká'an sikí já ñn-ni: Nuú já kúu tata-ro, áchí. Yúan kúu Cristo. ¹⁷ Súan kuní ka'an-ri: Tú kúu nda'va ley máá acta ja ní sákútu Dios onde jíin kivi. Ni tú kúu sijita ley tu'un ja ní keyu'u-yá, chî onde ná kuun ciento oko uxí kuia já ní keyu'u-yá-ún, yúan-na te nî chaa ley. ¹⁸ Chî nú jíin sikí ley kii ta'u-yo, núsáá te tuká já tíñu tu'un nî keyu'u-yá. Ko sikí tú'un ja ní keyu'u-yá-ún kúu ja ní ja'a-ya tá'u núú Abraham.

Náun ní'in tíñu máá ley

¹⁹ Te ndénu já tíñu ley núsáá. Chi nî kuv'a a ley ja kúu sikí ñáyivi ní kasaña'mu, te vasa ní chaa tata ja ní keyu'u-yá sáá, te ndajá'a ándivi ní súngeo tu'un-ún jíin ñn ja ní kuu yu'u núú. ²⁰ Te nú ío ja kúu yu'u núú, ko nasu jíin máá ñn-ni kándij, ko Dios, chî máá ñn-ni-ya. ²¹ Núsáá te ley, jito u'u tu'un nî keyu'u Dios náún. Túu, chî nú ley kuu naschakú yóo núú, yúan-na te kuu kendo ndaa ndija-yó sá'a ley núú. ²² Sáá te nî keyu'u-yá

sikí ñáyivi kándija nuu Jesucristo. Te tutu ii ley ni jasú taká-i chíi kuachi, náva'a ni'in-í tu'un-ún nú kándija-i-ya. ²³ Ko onde ná té chaá-ga tu'un-ún ja kándija-yó, te ni kayi'i-yó ndá'a ley. Chí ley ni ndito yóó, onde kivi kándija-yó tú'un ja ní kenda ndijin kuéé-ga. ²⁴ Núsáá te ley kúu máá já ní chí'i yóó nda'a Cristo, náva'a kándija-yó-yá te kendoo ndaa-yo. ²⁵ Ko vina ni chaá tu'un-ún ja kándija-yó-yá, te tuká yí'i-yó ingá nda'a. ²⁶ Chí sikí já kákandija-ró Cristo Jesús, te ni kanduu-ró sé'e Dios. ²⁷ Chí taká róó, ja nátu'un skuánducha Cristo ini-ro, suni nátu'un Cristo káindji-ró. ²⁸ Tú judío íó, ni ñáyivi griego. Tú mozo íó, ni ñáyivi jika kuu ndicha-na. Tú chaá íó, ni ña'an. Chí taká róó, in-ni káy'i-ró ndá'a Cristo Jesús. ²⁹ Te nú Cristo kúu ja xín róó, núsáá te tata Abraham kakuu-ró, te ni'in-ro tá'u-ro já ní keyu'u-yá-ún nuu máá-de.

4

¹ Te ná ká'an-ri jíin-ró: in suchí já xín tá'u, te vasa tin-i so'o taká-ni, ko nú nini lúli-i, in-ni kúu-i jíin mozo. ² Chí sua kánde-i chíi chaá tin so'o-i jíin chíi chaá ndito ndatiñu-i, onde ná jínu kivi ní jani táa-i. ³ Suni súan yóó, ná lúli-yó núú, te ni kajandatú sáni-yó núu táninu ñuyivi. ⁴ Ko nuu ní jínu ndaa kivi, te Dios ni táji-yá Se'e yíi-ya ní kii-ya ní kaku-ya chíi in ñasíí, te suni ni kaku-ya chíi ley. ⁵ Náva'a ndiñ'in-ya ñáyivi yí'i chíi ley, náva'a naki'in sé'é-yá yóó. ⁶ Te sikí já sé'e-ya kakuu-ró, yuán ní táji Dios Espíritu Se'e-ya ní kivi ini añú-ro. Te Espíritu yuán kúu ja kána jaa: Abba, áchí, kuní ka'an, Táa. ⁷ Núsáá te tuká kúu-ró mozo, chí se'e-ya kúu-ró. Te nú se'e-ya kúu-ró, suni chaá xín tá'u núu Dios kúu-ró sá'a Jesucristo. ⁸ Chí onde kivi sáá, tú ní kájin-ro núu Dios, te ni kajatiñu sáni-ró núu já násu ndija i'a kakuu.

Sikí já káchiñú'ún táninu sáni

⁹ Ko vina, a kájin-ro já kúu Dios, xí vá'a-ga ní ká'an-ri ja á jiní Dios róó. Núsáá te naja kákuni-ro náxió káva-ró náchiñú'ún tuku-ró núu táninu ja tú ní'in tíñu kuti. ¹⁰ Chí máni kivi, máni yoo, máni viko, máni kua káchiñú'ún-ró. ¹¹ Yuán yú'u-ri, chí sanaa ní ndo'o sáni-ri ja sikí róó. ¹² Nánj jíná'an-ró, ká'an nda'ú-ri jíin-ró ja ná sá'a-ró nátu'un sá'a-ri, chí ruu, a ni sá'a-ri nátu'un kásá'a-ró. Te tú ní kásá'a ndiva'a-ró jíin-rí. ¹³ Ko a kájin va'a-ró ndasa ni kuu onde ná xnáñúú, chí vitá yiki kúñu-ri, te ja yuán ní jani-ri tu'un va'a nuu-ro sáá. ¹⁴ Te vasa ni kukuí'a ini-ro ní sá'a-ri jíin kué'e tá'an-ri, ko tú ní káské'ichi-ro rúu, ni tú ní kásájá'a ini-ro núu-rí, chí sua ni kajatá'ú-ró rúu nátu'un in ndajá'a Dios, xí nátu'un máá Cristo Jesús. ¹⁵ Núsáá te naja tuká kákusi iní-ro. Chí jandáa ká'an-ri jíin-ró, já nú ní kúu sá'a-ró, te tava-ro ndúchi-ro te kuá'a-ró núu-rí núú. ¹⁶ Ja yuán, te chaá jito u'u róó kúu-ri ja ní kastu'un ndaa-ri tu'un nuu-ro náún. ¹⁷ Ni'in kánandúkú-de róó, ko tú va'a, chí kákuni-de kasu-de nuu-ro, náva'a kundikun ni'in-ro máá-de. ¹⁸ Chí íó va'a ja ndúkú ní'in-de róó taká kivi nú tíñu va'a kúu, te nasu onde nini máá kivi ncháa-ri jíin-ró. ¹⁹ Hijo máni, ja sikí róó kúu ja tá'u'u xaan túku ini-ri, onde ná yíja va'a Cristo ini-ro jíná'an-ró. ²⁰ Chí kuní-ri jaa-ri kunchaa-ri jíin-ró vina, te naxnúu-ri tachí-rí ka'an-ri jíin-ró. Kúñáá xini-rí, tú jini-ri ndasa sá'a-ri jíin-ró. ²¹ Róó, ja kákuni-ro kuíñi-ró chíi ley, kastu'un núu-rí: Á tú kájin so'o-ró ndasa ká'an ley: ²² Chí súan yóso núu tutu, ja Abraham ni ñava'a-de

uu se'e yíi-de, ñn-i kúu se'e ña'an ndikín nchaa, te inga-i kúu se'e ña'an kúu nuu. ²³ Ko se'e ña'an ndikín nchaa, ni kaku-i nátu'un taká ñayivi, ko se'e ña'an kúu nuu, a ni kaku-i nátu'un ni keyu'u máá-yá. ²⁴ Taká tu'un yá'a kúu ñn tu'un yátá. Chi ña'an yá'a kákuu-ña úu tu'un. Chi ñn-ña nání-ña Agar, te vai-ña ondé yuku Sinaí, te máá-ña skáku-ña sé'e sátiñu sáni. ²⁵ Chi Agar kúu nátu'un máá yúku Sinaí, onde ñuu Arabia. Te ná ni kuu-ún, suni súan kúu ñuu ja nání Jerusalén vina, chi suni máá jíin taká se'e kátiñu sáni. ²⁶ Ko máá Jerusalén ja vái onde andívi, chi tú jatiñu sáni nuu ní ñn. Te náa-yo kúu-ún. ²⁷ Chi súan yóso núu tutú: Róo ña'an numá, ja tú skáku-ró sé'e, ná kóo sii iní-ro. Róo ja tú jiní-ro jatú-ro káku se'e-ró, ná kána jaa-ró, te ná kána kó'ó-ró. Chi ío kua'a-gá se'e ña'an máá ñn, nasu sé'e ña'an ío yii, áchí. ²⁸ Núsáa, te yóo, ñáni, nátu'un Isaac, súan kákuu-yó sé'e-ya ja ní keyu'u-yá. ²⁹ Te chaa ni kaku nátu'un taká ñayivi, chi ni chindikín-de chaa ni kaku jíin máá Espiritu. Te ná ni kuu sáa, suni súan kúu, onde vina. ³⁰ Ko ndasa ká'an tutu ii: Kiñi'in ña'an ndikín nchaa, ná kí'in-ña jíin sé'e-ña, chi se'e ña'an ndikín nchaa, ma kúu ni'in-í ta'u-í jíin sé'e ña'an kúu nuu, áchí. ³¹ Ñáni, tú kákuu-yó sé'e ña'an ndikín nchaa, chi se'e ña'an kúu nuu kákuu-yó.

5

Ná kuiñi ni'in-yó jíin tú'un ni nduu libre-yo

¹ Chi ni ndáji-yá yóo náva'a koo libre-yo. Núsáa te kuiñi ni'in-ró, te ma ndívi nduu tuku-ró jíin tú'un ja jasú sáni róo. ² Nde'é te kuni-ro, ruu Pablo ká'an-ri jíin-ró, ja nú xiti ndúu-ro máá-ró, yúan-na te tú ni'in tíñu Cristo sikí róo. ³ Te inga jínu ká'an ndaa-ri nuu taká chaa ja nú xiti ndúu-de máá-de, te fuerza ná skíkuu-de ndivii tú'un ká'an ley núsáa. ⁴ Taká ñayivi ja ndúkú-i kendo ndaa-i jíin máá ley, a ni kasí-a-i Cristo, te tu'un luu ío iní-ya tuká yí'i iní-i. ⁵ Chi yóo, jíin máá Espiritu ndátu-yó kivi kendo ndaa-yo, chi kákandíja-yó. ⁶ Chi jíin tú'un Cristo Jesús, ni tú jatiñu nú xiti ndúu, te ni tú jatiñu nú tú xiti ndúu, chi máni jíin tú'un kákandíja-yó kúu ja ni'in tíñu jíin tú'un kúnda'ú iní-ya yóo. ⁷ Va'a-ni kásá'a-ró núú, ko ndé chaa ni jasú nuu-ro ja tú káandatu-ro núu tú'un ndaa núsáa. ⁸ Chi máá-yá kúu I'a ni kana-ya xiní-ro, ko nasu máá-yá kúu ja ská'an róo vina. ⁹ Chi ñn tá'ú-ni yujan ía, te jía ndí'i-ni yujan sá'a. ¹⁰ Te jáni ndija iní-ri sá'a máá Jító'o-yo, ja má nákani iní-ro ingá tu'un. Ko chaa sáká núu iní-ro, nakuxndí-ya sikí-dé, ñani chaa kúu-de. ¹¹ Ñáni, chi ruu, nú sáni-ga jáni-ri tu'un xiti ndúu núú, te naja káchindikín-ga-i ruu núsáa. Chi nú súan, te ma kití-ga iní-i nuu cruz-ya sá'a-ri núú. ¹² Te chaa ja sáká núu iní-ro, va'a-ga nú ná xiti-gá-de máá-de, jáni iní-ri. ¹³ Ñáni, ni kana-ya xiní máá-ró jíná'an-ró náva'a koo libre-ro. Te vasa tuká tñn ley so'o-ró, ko ma kivi-ró jíin taká modo játa'an iní máá-ró, chi suá ná kúnda'ú iní-ro tá'an-ró, te kuatiñu nuu tá'an-ró. ¹⁴ Te nú ni skíkuu-ró jíin máá ñn-ni tu'un yá'a, te a ni kundéé-ró jíin níi ley: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró nátu'un kúnda'ú iní-ro máá-ró, áchí. ¹⁵ Ko nú káyaji yí'i tá'an-ró, te kájichi sikí tá'an-ró, yúan-na te koto-ró máá-ró, chi sanaa te xndí'i tá'an-ró.

Modo kásá'a ñayivi

¹⁶ Súan ká'an-ri, ja ná káka-ró nátu'un kuní máá Espíritu. Yuán te ma sá'a-ga-ro ja kuní modo máá-ró. ¹⁷ Chì modo ja kuní ñayivi jito u'u siki máá Espíritu, te ja kuní máá Espíritu jito u'u siki modo máá-i, te uu tu'un yá'a kájasu nuu tá'an. Ja yúan tú kúu sá'a-ró ja kuní máá-ró jíná'an-ró. ¹⁸ Ko nú máá Espíritu stá'an ichi núu-ro, núsáá te tuká ká'jin-ró chí ley. ¹⁹ Ío ndijin taká tiñu sá'a ñayivi, te ya'á kákuu: Tu'un ísiki ncháa tá'an, tu'un jika téné, tu'un sá'a chá'an, tu'un sá'a kuáxán, ²⁰ tu'un chíñú'un ndosó, tu'un sá'a tásí, tu'un jito u'u tá'an, tu'un kájatá'an, tu'un kúkuásún iní, tu'un kití iní, tu'un kánaá, tu'un kástátá'an, tu'un sásin máá, ²¹ tu'un ndío iní, tu'un já'ni ndíyi, tu'un ká'vá, tu'un sá'a viko kuáxán, jín siki taká tu'un sá'a súan. Te ya'á kúu tu'un kástu'un-rí nuu-ro, nátu'un ni ká'an-ri jín-ró sáá, ja ñayivi kásá'a súan, ma nání'in tá'u kúti-í najaa-i iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu.

Modo sá'a máá Espíritu

²² Ko tiñu sá'a máá Espíritu kákuu: Tu'un kúndá'ú iní, tu'un kúsi iní, tu'un kuaká'nu iní, tu'un paciencia, tu'un maní iní, tu'un va'a iní, tu'un skíkuu va'a, ²³ tu'un súchí iní, jín tú'un ñúkuún iní. Siki taká tu'un yá'a tú ndóna ley. ²⁴ Ko ñayivi káyi'i chíi Cristo, a ni kaja'ni-í yiki kúñu-i jika cruz, onde jín taká ja kúu iní máá, jín taká tiñu kuní máá. ²⁵ Chì nú jín máá Espíritu káichaku-yo, te suni jín máá Espíritu ná káka-yó núsáá. ²⁶ Ma sávi xi sáni-yó máá-yó, ma skití iní-yo tá'an-yó, ni ma kúkuásún iní-yo siki tá'an-yó.

6

Ja náchu'un íchí-yó cháa sáña'mu

¹ Ñáni, sanaa te kuní-ro sáña'mu in ñayivi. Te róo ja jín máá Espíritu kájika kuu-ró, te ná náchu'un íchí-ró-i jín tú'un súchí iní. Ko koto-ró máá-ró náva'a suni súan tú súnгава-ró máá-ró. ² Ná kúndiso-ró carga vee tá'an-ró, chí súan kúu ja skíkuu-ró jín ley Cristo. ³ Te nú in ñayivi jáni iní-í ja ñayivi téyí kúu-i, ko tú ndija-i, yuán máni xndá'ú-i máá-i. ⁴ Ná in ná in ñayivi, ná kóto ncha-i ndasa káa tiñu kásá'a-i, yúan-na te ni tú nání jín ingá ñayivi te kuu sátéyí-i máá-i. ⁵ Chì ná in ná in-i ná kúndiso-i responsable máá-i. ⁶ Ñayivi ní kutu'a jín tú'un máá-yá, na ndí'i ja vá'a ñáva'a-i, ná chindéé tá'an-i jín cháa stá'an nuu-í. ⁷ Ma xndá'ú-ro máá-ró, chí ma kúu sákátá-yó núu Dios, chí taká ja jakín ñayivi, suni yuán nání'in-í. ⁸ Chì ñayivi jakín-i ja kuní yiki kúñu-i, ya'u yiki kúñu-i ni'in-í ja té'yu-i. Ko ñayivi jakín-i ja kuní máá Espíritu, nuu máá Espíritu ni'in-í ja kúchaku-i ní káni. ⁹ Ma kuítá-yo sá'a-yó tiñu va'a núsáá, chí nú ná jáa kivi, te ni'in-yo, te nú ma kuítá iní-yo. ¹⁰ Núsáá te hora ja núña-yó, te ná sá'a va'a-yó jín taká ñayivi, ko xnáñúú-gá jín tá'an-yó já kákandíja.

Tu'un cruz máá Jito'o-yo

¹¹ Nde'é jíná'an-ró ná xaan ná'nu letra cháa-ri nuu-ro jín ndá'a-rí. ¹² Te ío cháa kásáña'mu-de máá-de káku-de. Te cháa-ún kástétuu-de róo ja xití ndúu-ro, náva'a ma chindikín-i-de siki cruz Cristo. ¹³ Ko ni máá cháa ni kaxití ndúu-ún, suni tú káskíkuu-de jín ley, chí káku-de ja ná xití ndúu-ro, náva'a sá'a téyí-de máá-de ja súan kásá'a-ró. ¹⁴ Ko ruu, tú játa'an iní-ri sá'a téyí-rí máá-rí, chí máni jín cruz Jito'o-yo Jesucristo kúsi iní-ri. Chì

jíin tú'un cruz ni sía-rí ñuyívi, te máá ñúyívi suni ni sía ruu. ¹⁵ Chì nuu Jesucristo, ni ja xití ndúu, te ni ja tú xití ndúu, tú ní'in tíñu kuti, chi ja ná ndúu jáá iní-yo. ¹⁶ Te taká ñayívi káka modo yá'a, tu'un kuaká'nu iní-ya jíin tú'un kúndá'ú iní-ya-í, ná kóo sikí-í jíná'an-i, jíin sikí ñáyívi Israel, se'e Dios. ¹⁷ Onde vina te ní-gá kua'an-yo, ma kuá'a-rí tu'un ja stá'an ni in cháa ruu, chí nuu yíki kúñu-rí ndíso-rí tuni Jito'o-yo Jesús. ¹⁸ Ñáni jíná'an-ró, tu'un luu ío iní máá Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo iní añú-ro. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS EFESIOS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU EFESO

Sa'an kúta'u

¹ Máa-rí kúu Pablo, apóstol Jesucristo, chí súan nì jata'an inì Dios. Te cháa-rì tutu yá'a nuu ñáyivi ndóo, ja káskíkuu va'a-i nuu Cristo Jesús, ja káxiukú-i inì ñuu Éfeso. ² Tu'un luu jíin tú'un kuaká'nu ío inì máa Táa-yo Dios jíin iní máa Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró.

Ná sikí ní teta'an-ya-yó

³ Ná nákana jaa-yó Dios, I'a kúu Táa Jító'o-yo Jesucristo. Luu nì sá'a-ya jíin-yó jíin táká tiñu sá'a Espíritu. Te ichi ándívi sá'a-ya-ún jíin Cristo. ⁴ Nátu'un nì kajì Dios yóo nuu Jesús onde ná té jukuiñi-ga ñuyívi, náva'a koo ndoo-yó, te tú koo chá'an-yó núu-yá, te kundá'ú inì-ya yóo. ⁵ Te nì teta'an-ya yóo náva'a naki'in sé'é máa-yá-yó sá'a Jesucristo, ndasa nì jata'an ya'a inì-ya sá'a-ya, ⁶ náva'a ná nákana jaa-yó-yá jíin tú'un luu tu'un va'a ío inì máa-yá. Te jíin tú'un-ún nì kí'in sé'é-yá-yó ndúu jíin-yó jíin Cristo, I'a kundá'ú inì-ya. ⁷ Te I'a-ún, nì nakuaan-ya yóo jíin niñi-yá. Te nì chaxio-ya kuáchi-yó jíin tú'un luu xa'an ío inì-ya. ⁸ Te jíin tú'un-ún nì chítú ndí añú-yo onde jíin táká tú'un ndíhí, tu'un júku'un inì. ⁹ Te tiñu ja ní chaa inì máa-yá sáa, ja kúsii iní máa-yá sá'a-ya kuní-ya, chí tu'un sa'í-ún nì stá'an-ya núu-yo. ¹⁰ Chí onde ná jínu va'a kívi te kuní Dios ja iní ká'nu-na nduu ndí-i-ni inì nda'a Cristo, va'a ja ká'io inì andívi xí va'a ja ká'io inì ñuyívi. ¹¹ Te jíin Cristo nì kani'in-yo tá'u-yo. Te nì teta'an Dios yóo, nátu'un nì chaa inì máa-yá, I'a sá'a taká-ni ndasa jata'an inì máa-yá, ndasa kúsii iní máa-yá. ¹² Súan nì sá'a-ya, náva'a máa-yó, ja xná'an-ga nì kañukuu inì-yo Cristo, ná nákana jaa-yó-yá jíin tú'un luu máa-yá. ¹³ Te suni róo, nì kajini so'o-ró tú'un ndaa. Te jíin tú'un va'a-ún nì kakaku-ró. Te nuu máa Cristo nì kakandíja-ró. Te suni máa Espíritu Santo ja ní chíso tú'un-ya, nì chaa sello inì añú-ro. ¹⁴ Yúan kúu seña ja ní'in-yo tá'u-yo, onde ná tñn-yó máa. Yúan-na te nakana jaa-yó tú'un luu-ya ja sikí-ún.

Tu'un nì jikan ta'u Pablo ja'a yóo

¹⁵ Te suni ruu, nì jini tu'un-rí ndasa kákandíja-ró núu máa Jító'o-yo Jesús, jíin ndasa kundá'ú inì-ro táká ñáyivi ndóo. ¹⁶ Te ja yúan tú jukuiñi-rí ja nákuatá'ú-rí ja róo jíná'an-ró, te núku'un inì-rí róo nú jikán ta'u-rí, ¹⁷ náva'a kuní-ro núu máa Dios, I'a xíin máa Jító'o-yo Jesucristo, máa Táa-yo, I'a ndíso tu'un luu, te náva'a ná kuá'a-ya modo ndíhí, te stá'an ndijin-ya tú'un nuu-ro. ¹⁸ Te stúun-ya iní añú-ro, náva'a kuní-ro ndéja kúu tu'un ñúkuu inì-ro sikí ja ní kana-ya xiní-ro, te ndéja kúu ta'u lúu xa'an ní'in-yá sikí ñáyivi ndóo. ¹⁹ Te kuní-ro ndasa nì'in xa'an sátiñu-ya já'a róo, ñáyivi kákandíja, chí fuerza téyíi ndíso-ya. ²⁰ Te fuerza-ún, nì jatíñu Dios kívi ní naschakú-ya Cristo ma'ñú ndíyi, jíin ja ní súnqoo-ya Cristo ichi ndává'a-ya onde andívi. ²¹ Te nì jani-ya Cristo sikí táká ja kátá'ú tiñu, jíin ja kándiso tiñu, jíin ja kátin so'o, jíin ja kakuñá'nu, jíin sikí táká sí'vi ja káskúnání-i,

nasu níni kuaḡ yá'a, chḡ suni taká kuaḡ chaḡ. ²² Te taká-ni nḡ jañu Cristo sukun ní sá'a Dios. Te nḡ nduu Cristo xinḡ núu máa tíku'nḡ kákandḡja, nḡ sá'a-ya sikí taká-ni. ²³ Te tiku'nḡ-ún kúu nátu'un yiki kúñu Cristo, te chítú máa-i jíin máa-yá, chḡ I'a schítú ní ká'nu-ni kúu-ya.

2

Ndasa nḡ nama-ya-yó

¹ Te máa-yá, nḡ naschakú-ya róó, ja á nḡ kaji'i-ro ní sá'a kuachi-ró jíin já ní kasáña'mu-ró. ² Chi nḡ kajika-ró jíin máa yúan sáa, nátu'un kásá'a-i inḡ ñuyivi yá'a, nátu'un kuní máa já tá'ú tíñu nuu tachí. Yuán kúu tachḡ já sátiñu jíin ñáyivi ní'in inḡ ío vina. ³ Te suni taká máa-yó ní kajika-yó jíin ñáyivi-ún sáa, nḡ kasá'a-yó tíñu nḡ kakanḡ inḡ-yo, nḡ kasíkúu-yó tíñu nḡ kunḡ yiki kúñu-yó jíin tíñu nḡ kajani inḡ-yo, te nḡ kakúu-yó ñáyivi ní kitḡ inḡ-ya núu, nátu'un nuu sáva-ga-i. ⁴ Ko inḡ Dios yí'i kua'a tú'un kúndá'ú inḡ, te nḡ kundá'ú xaḡ inḡ-ya yóó. ⁵ Te nini nḡ kakúu-yó ndíyi nḡ sá'a kuachi-ún, te nḡ naschakú-ya yóó jíin Cristo. Te jíin tú'un luu ío inḡ-ya te nḡ kakaku-ró. ⁶ Te ñn núu-ni nḡ ndukani-ya yóó jíin Cristo. Te suni súan nḡ súnḡo-ya yóó onde andívi jíin Cristo Jesús, ⁷ náva'a ní-gá kuaḡ ja cháa-ga, stá'an-ya ndasa kua'a xaḡn já lúu ío inḡ-ya jíin tú'un kúmanḡ-ya jíin-yó jíin Cristo Jesús. ⁸ Nḡ kakandḡja-ró, te ja yúan ní kakaku-ró ní sá'a tu'un luu ío inḡ-ya. Te nasu máa-ró ní kíñi'in, chḡ ta'u já ní ja'a Dios nuu-yo kúu. ⁹ Nasu sikí tíñu sá'a-yó ní kakaku-yó, te ja yúan tú ni ñn-i kuu sátéyí-i máa-i. ¹⁰ Chḡ máa-yá nḡ sá'a yóó. Te nḡ sáva'a-ya yóó nuu Cristo Jesús, náva'a sá'a-yó taká tíñu va'a. Chḡ jíin kivi, nḡ sátu'a Dios tíñu-ún ja káka kuu-yó jíin. ¹¹ Núsáa te ná núku'un inḡ-ro já chí ñayivi sḡn nación nḡ kakaku-ró sáa. Onde sáa, chḡ nání-de chaḡ nḡ kaxitḡ ndúu kuñu-de ja ní sá'a nda'a. Te chaḡ-ún, nḡ kasúnání-de róó: Ñayivi tú ní kaxitḡ ndúu. ¹² Te suni ná núku'un inḡ-ro já onde kivi sáa, tú ní ká'iin-ró jíin Cristo. Jíká ní ka'iin-ró jíin ñáyivi níñu Israel. Te jíká xaḡn ní ka'io-ró jíin tú'un nḡ keyu'u-yá, ni tú ní káñukuu inḡ-ro, ni Dios, tú ní jíkka-ya jíin-ró inḡ ñuyivi yá'a. ¹³ Ko vina jíin Cristo Jesús, te róó ja ní ka'iin jíká-ró onde kivi sáa, chḡ a nḡ kakuyani-ró ní sá'a níñi Cristo. ¹⁴ Chḡ máa-yá kúu paz nuu-yo, te ja ndéndúu ñuu-ún nḡ nasá'a-ya ñn-na, chi nḡ stuncháa-ya máa xé'ñú já ní sásḡn yóó nḡ kandḡ sava ma'ñú-yó. ¹⁵ Te xé'ñú-ún ja ní skánaa yóó kúu taká tu'un tá'ú tíñu jíin tánḡnu ndíso máa. Te jíin yiki kúñu-ya ní xnáa-yá taká yúan, náva'a naskétá'an-ya ndéndúu-ún núu máa-yá, te nduu ñn-na ñayivi jáa, te ja yúan sá'a-ya paz, ¹⁶ te suni náva'a jíin máa cruz te naskétá'an-ya ndéndúu yúan jíin Dios, chḡ ñn-na ñayivi ní nduu-ún, te jíin cruz nḡ xnáa-yá máa já ní kajito u'u tá'an. ¹⁷ Te nḡ kii-ya, te nḡ jani-ya tú'un paz nuu-ro, já ní ka'iin jíká-ró núu-yá, jíin núu ñáyivi já ní ka'iin yani. ¹⁸ Chi ja máa-yá kúu ja núña ichi kivi koyo ndéndúu-yo núu máa Táa-yo, sá'a suni ñn-ni máa Espíritu. ¹⁹ Núsáa te tuká kákuu-ró ñáyivi jíká, ni ñayivi tatú, chḡ ñn-na nḡ kanduu-ró jíin ñáyivi ndóo, te suni tá'an se'e Dios kákuu-ró. ²⁰ Te nḡ kaja'nu máa-ró sikí cimientu ja kákuu apóstol jíin cháa nḡ káani tu'un. Te máa Jesucristo kúu yuu ndíso jiki. ²¹ Te ní vé'e jákutá'an jíin máa-yá, te já'nu kua'an náva'a nduu ñn ve'e ñi sá'a máa Jító'o-yo. ²² Te suni nḡ kanduu-ró ñn ve'e nḡ sá'a-ya, náva'a kunchaa Dios inḡ jíin máa Espíritu.

3

Tu'un yú tu'un sa'í ndiso Pablo

¹ Te ruu Pablo, ja yúan kánde-rj vekaa ja siki Cristo Jesús ja'a róo, ñayivi s'ín nación jíná'an-ró. ² Te ni kajini tu'un-ró ndasa ni ja'a Dios tu'un luu ío iní-ya núu-rí ja'a róo, jáni iní-rj. ³ Chi ni stá'an ndijin-ya tú'un sa'í-ún nuu-rí, nátu'un ni chaa-rj yaku tu'un nuu-ro ká'an ichi yatá. ⁴ Te nú ka'u-ró, te a kuu juku'un iní-ro ndéja kúu tu'un sa'í Cristo ja jini-rj. ⁵ Te tu'un-ún tú ní stá'an-ya núu ní in se'e chaa ní kúia ni kii ichi yatá. Ko vina ni stá'an ndijin Espiritu-ya núu táka apóstol ndoo-ya, jín núu cháa kájani tu'un-ya. ⁶ Te tu'un-ún ká'an ja ñayivi s'ín nación, suni ná ní'in tá'an-i ta'u-í, te in-na ñayivi ná ndúu-í jín-yó, te ja ní keyu-u-yá ná ní'in tá'an-i sá'a Cristo jín máá tú'un va'a. ⁷ Te siki tú'un-ún játiñu máá-rí. Te ta'u-ún ni ja'a tu'un luu ío iní Dios nuu-rí, te jín fuerza-ya ní sá'a-ya-ún. ⁸ Ruu kúu chaa súchí-ga vásá ñayivi ndoo súchí xa'an, te nuu máá-rí ni ja'a-ya tá'u lúu yá'a ja jáni-rj tu'un va'a nuu ñayivi s'ín nación, ndasa va'a xa'an káa tu'un Cristo, ⁹ jín já stá'an ndijin-rj nuu táka-i ndasa koo máá tú'un sa'í ja ní yisa'í onde sáá iní máá Dios, I'a ni sá'a taká-ni. ¹⁰ Náva'a taká ja kátá'ú tíñu jín já kakuñá'nu ichi ándiví, ná kuni jíná'an ndasa kua'a xa'an tú'un ndichí Dios ío, sá'a tiku'ni. ¹¹ Nátu'un ni chaa iní-ya ní káni, te ni skíkuu-ya ní sá'a-ya-un jín Jíto'o-yo Cristo Jesús. ¹² Te kákandja-yó-yá. Te ja yúan máá-yá sá'a ja káchundéé iní-yo, tú yú'ú-yo, kivi koyo-yó núu Dios. ¹³ Ja yúan ká'an nda'ú-rj jín-ró, ja má kuku'a iní-ro sá'a tundó'o jito-rj ja siki róo, chj sua ndeá-ga tu'un luu iní máá-ró sá'a. ¹⁴ Ja yúan kúu ja júkuiñi jítí-rí núu máá I'a kúu Táa Jito'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Te nuu máá-yá kenda si'vi táka tata ká'io andiví jín já ká'io iní ñuyivi, ¹⁶ chi tu'un luu xa'an ío iní-ya, te jikán ta'u-rí nuu-yá ja súan ná yíja va'a iní añú-ro sá'a-ya jín fuerza ndiso máá Espiritu. ¹⁷ Te suni jikán-rj ja ná kunchaa Cristo iní añú-ro jíná'an-ró sá'a ja kákandja-ró, nává'a ná kuikín va'a tu'un kúndá'ú iní tá'an iní-ro, ¹⁸ te suni nává'a kuu juku'un va'a iní-ro, jín táka ñayivi ndoo, ndasa káa tu'un jichá, tu'un káni, tu'un kúnú, tu'un súkún, cuenta máá-yá, ¹⁹ te suni nává'a ná kuni-ro ndasa kúndá'ú iní Cristo yóo, vasa tú kúu juku'un iní-yo tú'un-ún, te nává'a ku'un chítu ndii-ro jín kú'a ñú'un chítu Dios. Achí-rj. ²⁰ Máá-yá, kúu I'a sá'a va'a xa'an-gá vásá já kájani iní-yo xí já kájukan-yo, chj jiku fuerza-ya iní-yo. ²¹ Te nuu máá-yá, ná nákana jaa tiku'ni kákandja sá'a Cristo Jesús. Te súan ná koo ní káni ní kúia, onde taká kuia chaa. Súan ná koo. Amén.

4

in-ni kákuu-yó sá'a Espiritu

¹ Ruu, chj kánde-rj vekaa siki máá Jíto'o-yo. Te ká'añ nda'ú-rj jín-ró ja ná káka kuu-ró nátu'un ío jínú'ún siki já ní kana-ya xiní-ro. ² Te ná koo súchí vá'a iní-ro. Te ná koo vitá iní-ro. Te jín tú'un kúndá'ú iní, te jín paciencia, ná kuándéé iní-ro jín tá'an-ró. ³ Ná kuitú iní-ro já in-na naketa'an-ró jíná'an-ró iní máá Espiritu sá'a tu'un kuaká'nu iní. ⁴ Chj in-na ñayivi ío, te suni in-ni Espiritu, suni nátu'un ni kana-ya xiní-ro já in-ni tu'un kuñukuu iní-ro, chi yúan kúu ja ní kana-ya xiní-ro, ⁵ te suni in-ni máá Jíto'o-yo ío, jín in-ni tu'un kándija, jín in-ni tu'un jánducha, ⁶ jín

ñin-ni máa Dios Táa xiní taká-yo, chí máa-yá ndíto taká-ni, te máa-yá nì sá'a taká-ni, te jín ndí'i-ni ncháá-ya. ⁷ Ko ná ñn ná ñn-yó, kúta'u-yo tú'un luu ío iní máa-yá ndasa ku'a já'a máa Cristo nuu-yo. ⁸ Já yúan ká'an tutu: Nuú ní ndaa-ya kuá'an-ya ándíví, nì stútú-yá kua'a já ní yindasu te kua'an-ya jín. Te nì jacha nuu-ya tá'u núu taká ñayivi, áchí. ⁹ Te já súan ká'an: Nì ndaa-ya kuá'an-ya, suni kuní ka'an já ní kuun-ya ní ja'an-ya onde nuu kúnú-ga chí ñu'un. ¹⁰ I'a nì kuun, suni máa-yá kúu I'a nì ndaa kua'an onde nuu súkún-ga andíví, náv'a skíkuu-ya jín taká tíñu. ¹¹ Te suni máa-yá, nì teta'an-ya sáva ñayivi kí'in apóstol, te sava-ga kani tu'un-ya, te sava-ga skuikín tu'un va'a, te sava-ga kundito tiku'nì, te sava-ga stá'an. ¹² Súan nì teta'an-ya, náv'a ná yíja va'a ñayivi ndóo, jín já kuátíñu nuu-í, náv'a ná kuá'nu tiku'nì Cristo sá'a. ¹³ Súan te ná náketá'an ñn núu-yó jín tú'un kándíja, jín tú'un kuní-yo núu Sé'e Dios. Te suni ná yíja va'a-yó nátu'un ñn-na-yo, onde chítú kú'a Cristo iní-yo. ¹⁴ Yuán-na te ma nátu'u iní-yo cuenta suchí lúlí, ni ma kívi nduu-yo yá'a yúan jín sñn sñn sa'an, ndasa kuní cha xndá'ú ja kándúkú-de tñn yátá-de yóo, sana iní-yo sá'a-de. ¹⁵ Chí sua ná kútñn-ró tú'un ndaa jín tú'un kúndá'ú iní, te ná kuá'nu-ró jín taká tíñu kuní máa I'a kúu xiní, te I'a-ún kúu Cristo. ¹⁶ Te iní máa-yá, ñn-na káñutá'an nñ tiku'nì, te ndítñn tá'an taká nátu'un taká va'u, te ná ñn ná ñn játíñu ndasa xín tíñu. Te xndeá tá'an te skuá'nu tá'an jín tú'un kúndá'ú iní.

Ñayivi ñúndijín

¹⁷ Tu'un yá'a ká'an-ri, chí ká'an nì'in-ri jín-ró cuenta máa Jíto'o-yo, ja má káka-ga-ro nátu'un kájika sava-ga ñayivi sñn nación, chí kájika kuu-i jín tú'un kájani sáni iní máa-i. ¹⁸ Nì kakuñaa nú jini tuní-i. Te tú ñu'un kuti vida Dios iní-i, chí tú kájiní-i nuu máa-yá, chí nì'in iní añú-i. ¹⁹ Te ñayivi-ún, nì kayíja-i jín máa tú'un nì'in iní. Te nì kívi koyo-i jín tú'un kuáxán ja ná kuítú iní-i sá'a-i taká tíñu chá'an. ²⁰ Ko róo jíná'an-ró, nasu súan ní káskuá'a-ró íchi Cristo. ²¹ Te súan nì kájiní so'o-ró tú'un-ya, te nì kakutu'a-ró ní sá'a-ya, nátu'un ío ndaa tu'un jín Jesús. ²² Ná cháxio-ró máa cháa tú'ú kí'in-de jín taká tíñu nì jika-ró jín-de ichi yatá, chí máni kuchá'an-de jín taká tíñu ñáá sá'a-de kuní-de. ²³ Te ná ndújáá modo kájani iní-ro. ²⁴ Te ná núku'un-ró cháa jáá, ja ní kuva'a-de nátu'un káa máa Dios jín tú'un ndaa, jín tú'un ndoo ndíja. ²⁵ Núsáá te ná sía-ro tú'un xndá'ú, te ná ká'an ndaa-ro jín taká tá'an-ró, chí pedazo-yo kánakuní tá'an-yó. ²⁶ Nú kití iní-ro te ma sá'a-ró kuáchi. Ni ma kuá'a-ró tú'un ja kití iní-ro onde kee ndikandii. ²⁷ Ma kuá'a-ró tú'un kukuu ja'ú jín-ró. ²⁸ Ñayivi ní saku'ná, ma saku'ná-ga-i, chí sua ná sátíñu-i. Ná tñn-i taká tíñu va'a jín ndá'a-i, náv'a ná ní'in-í najjín kuá'a-i nuu ñayivi kánandí'i. ²⁹ Ni ñn tu'un chá'an ma kenda yu'u-ro, chí sua ná ká'an-ro tú'un va'a ja skuá'nu tá'an, náv'a ñayivi jini so'o-ún ná kéndoo luu iní-i sá'a. ³⁰ Nde'é-ró náv'a ma kúku'a iní Espíritu Santo Dios sá'a-ró, chí jín Espíritu nì jaxin-ya sello róo, onde jínu kívi nákuuan-ya yóo. ³¹ Taká tu'un ua, jín tú'un xa'an iní, jín tú'un kití iní, jín tú'un kákuñaa, jín tú'un ká'an ndiva'a, ná cháxio-ró jín taká tíñu jíto u'u tá'an. ³² Chí sua ná kúmani-ro jín tá'an-ró. Ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. Ná sá'a-ró tüká'nu iní-ro núu tá'an-ró, nátu'un nì sá'a Dios tüká'nu iní-ya núu-ro sikí Cristo.

5

¹ Te róo, ná ndáku-ró Dios nátu'un se'e máa-yá ja maní jíin-yá. ² Te kaka kuu-ró jíin tú'un kundá'ú iní, nátu'un nī kundá'ú iní Cristo róo, te nī soko-yá máa-yá ja sikí róo, te nī ja'an asun-yá nī soko-yá máa-yá ja ní ja'a-ya máa-yá nuu Dios. ³ Ko tu'un téné, jíin táka tu'un chá'an, xí tú'un tóo iní, ni ma ndátu'un-ró súan jíná'an-ró, chí tú súan kásá'a ñayivi ndóo. ⁴ Ni ma kóo tu'un chá'an, ni tu'un ñáá, ni tu'un ndiyi, chí túu sá'a luu. Chí sua ná nákuatá'ú-ró. ⁵ Chí a kájiní-ro já ío ndaa tu'un yá'a, ja ní ñn ñayivi kájika téné, xí já kásá'a chá'an, xí já tóo iní (chí ñn-ni kúu-ún jíin já kájatíñu nuu ndosó), tú nani'in tá'u kúti-í ndivi-i iní ñuu nuu tá'u Cristo tíñu jíin Dios. ⁶ Koto-ró, ma xndá'ú ni ñn-i róo jíin tú'un sáni, chí ja sikí táka tu'un yá'a te cháa tu'un kití iní Dios sikí táka-i ja tú kájangatu-i. ⁷ Ma kivi nduu-ro jíin-i núsáa. ⁸ Chí kivi sáa, nī kaichaku-ro sikí ñuñaá, ko vina, a káichaku-ro sikí ñúndijin nuu máa Jító'o-yo. Ná kaka kuu-ró nátu'un kájika kuu ñayivi ñúndijin núsáa. ⁹ Chí tíñu sá'a Espíritu kúu taká ja vá'a, taká ja ío ndaa, taká ja ío ndija. ¹⁰ Ná ndúkú ví-ro táka ja kúsi iní máa Jító'o-yo sá'a-ró. ¹¹ Te ma kivi nduu-ro jíin tíñu ñuñaá ja tú ní'in tíñu, chí sua ná kána jíin-ró núu. ¹² Chí kúka nuu-yo ká'an-yo tíñu kásá'a sa'í-i. ¹³ Ko taká tu'un ja á nī tuun nuu, jiní ndijin-yo núu sá'a luz, chí luz kúu ja kíñi'in ndijin taká-ni. ¹⁴ Ja yúan ká'an: Róo ja kákixi, natá'ú núu-ro, ná ndúko-ró má'ñú ndiyi, te Cristo ná stúun-ya núu-ro, áchí. ¹⁵ Núsáa te nde'é vá'a-ró ndasa kájika ñúkúun-ró, nasu nátu'un cháa káñáa, chí nátu'un cháa ndíchí. ¹⁶ Ma stíví-ró tiempo, chí kándañáa kivi yá'a. ¹⁷ Núsáa te ma ndúñáa xiní-ro, chí sua ná júku'un va'a iní-ro ñaún tíñu játa'an iní máa Jító'o-yo. ¹⁸ Ma kóo ká'vá-ró sikí vino, chí jíin yúan te jita sáni-ró. Chí sua ná kútú Espíritu iní-ro. ¹⁹ Te ka'an jíin tá'an-ró jíin salmo, jíin yáa máa-yá, jíin yáa Espíritu. Te ichi iní añú-ro ná káta-ró te ná chíñú'un-ró máa Jító'o-yo. ²⁰ Te nene nakuatá'ú-ró núu máa Táa-yo Dios sikí táka-ni, jíin sí'ví máa Jító'o-yo Jesucristo.

Tu'un kuandatu-yo núu tá'an-yó

²¹ Te kuandatu-ro núu tá'an-ró, chí káchiñú'un-ró Dios. ²² Te ñásí'í, ná kuandatu-ña núu yíi máa-ña, nátu'un nuu máa Jító'o-yo. ²³ Chí yíi kúu xiní ñásí'í, nátu'un Cristo kúu-ya xiní tíku'ní. Te máa-yá kúu I'a náma-ún. ²⁴ Chí nátu'un tíku'ní kájangatu-i nuu Cristo, suni súan ñásí'í ná kuandatu ndi'i-ña núu yíi máa-ña. ²⁵ Te róo yíi jíná'an-ró, ná kundá'ú iní-ro ñásí'í-ro, nátu'un nī kundá'ú iní Cristo tíku'ní-ya. Te nī ja'a-ya máa-yá ja tíku'ní-ún, ²⁶ náv'a nasándoo-ya, te nakacha-ya-ún jíin máa tú'un, nátu'un iní nuu ndúndoo jíin ndúcha, ²⁷ náv'a koo ñn tíku'ní luu kundij nuu máa-yá, ja tú kundiso cha'an, ni tú tí'yí, ni ñn ja súan, chí sua ná kóo ndoo, ma kúnchaa cha'an. ²⁸ Suni súan taká yíi, nín; ná kundá'ú iní-de ñásí'í máa-de, nátu'un jíin máa-de. Chí cháa kundá'ú iní-de ñásí'í-de, máa-de kundá'ú iní-de. ²⁹ Chí tú ni ñn cháa jító u'u-de máa-de, chí sua skée-dé te jító ñúkúun-de máa-de. Suni súan sá'a Cristo jíin tíku'ní-ya. ³⁰ Chí nátu'un pedazo máa-yá kákuu-yó, yiki-yá, kuñu-ya. ³¹ Ja yúan skéndo cháa táa-de náa-de, te kétá'an-de jíin ñásí'í-de, te ñn-ñá kákuu ndendúu-de. ³² Yíi xáan káa tu'un sa'í yá'a. Ko ruu, chí cuenta sikí Cristo jíin sikí tíku'ní ká'an-ri.

³³ Ko ná ñn ná ñn róó, ná kúndá'ú inji-ro ñásí'í máá-ró, nátu'un kúndá'ú inji-ro máá-ró. Te suni ñásí'í, ná kóo ja jíñú'ún-ña núu yíi-ña.

6

¹ Hijo, kuandatu-ro núu táa-ro, nuu náa-ro sikí máá Jító'o-yo, chi yuán kúu ja vá'a sá'a-ró. ² Chi ya'á kúu xna'an-ga tu'un ja ndiso ta'u, ni tá'ú-yá tiñu: Koo ja jíñú'ún-ró núu táa-ro núu náa-ro, ³ náva'a ná kéndoo va'a-ró, te ná'an kúchaku-ro iní ñuyívi yá'a. Achí. ⁴ Te róó, táa jíná'an-ró, ma skití-ro iní se'e-ró jíná'an-i, chi sua ka'nu-ro-í, te stá'an-ro núu-í sikí máá Jító'o-yo. ⁵ Róó mozo jíná'an-ró, kuandatu-ro núu patrón-ro ñuyívi yá'a, jíin tú'un jíñú'ún, jíin tú'un yú'ú, jíin tú'un koo kájí iní añú-ro, nátu'un nuu Cristo. ⁶ Ma sá'a-ró tiñu ja kúsi iní ñayívi ndé'é-i nuu, chi sua sá'a-ró nátu'un mozo Cristo. Te kuu inji-ro sá'a-ró já játa'an inji Dios. ⁷ Te jíin iní jíin añú-ro kuátíñu-ró. Te kani inji-ro já núu máá Jító'o-yo játiñu-ró, nasu núu ñayívi. ⁸ Chi a kájiní-ro já nú tiñu va'a sá'a ñn ñn-ró, jíin ya'á te nani'in-ro yá'u-ró núu máá Jító'o-yo, vasa mozo xí cháa jika kuu ndicha-na. ⁹ Te róó patrón jíná'an-ró, suni súan sá'a-ró jíin-i, te ma síyú'ú-ro-í, chi a kájiní-ro já ío Jító'o máá-i jíin máá-ró ondé andívi, te ñn núu-ni ndíto-ya táká ñayívi.

Ná kúkútu-yo jíin táká tu'un Dios

¹⁰ Te ñn-na tu'un ío, ñáni maní: Ná kuiñi ni'in-ró jíná'an-ró sá'a máá Jító'o-yo jíin fuerza sátiñu máá-yá. ¹¹ Ná kúkútu-ro jíin táká tu'un Dios náva'a ma káka yátá-ró sá'a ja'ú ja ndúkú tñn yátá róó. ¹² Chi nasu kájatá'an-yó jíin cháa yí'i niñi jíin kúñu, chi sua jíin já kakuñá'nu, jíin já kátin so'o, jíin táká jito'o ñuyívi yá'a, ja kátá'ú tiñu ñuñáa yá'a, jíin táká tachí ñáá kájika nuu tachí. ¹³ Núsáa te ná kúkútu ndí-i-ró jíin táká tu'un Dios, náva'a ma káka yátá-ró kívi ío tundó'o. Te kundij ni'in-ró ondé nú ni ndí'i ni jinu ni sá'a-ró. ¹⁴ Núsáa te kuiñi ni'in-ró jíná'an-ró. Te chiva'a-ró tú'un ndaa, nátu'un ná kúnu'ni sánchijí-ro. Te ná kú'un-ró tú'un skéndoo ndaa-ya róó, nátu'un ñn su'nu káa. ¹⁵ Te ná kí'vi-ró tú'un va'a tu'un vindaa vinené, nátu'un ndijan iní ja'a-ro. ¹⁶ Te ío ñn-na tu'un kánúú: Jíin tú'un kándija te kasu-ro máá-ró, nátu'un ñn nuu tú'ma-ró, chi jíin yuán te kuu nda'va ndí-i-ró yáá ñu'un ja skée ja'ú nátu'un ndua. ¹⁷ Te ná kú'un-ró tú'un nama róó, nátu'un kachíní káa. Te nátu'un machete, kuatíñu-ró tú'un Espíritu, chi yuán kúu tu'un Dios. ¹⁸ Te nene kakan ta'u-ro te ka'an nda'ú-ro jíin-yá, te ná kakan ta'u-ro sá'a máá Espíritu. Te ja yuán ná kóo ndíto inji-ro, te ja'a táká ñayívi ndóo ná kakan ta'u-ro, te ná ka'an nda'ú-ro. ¹⁹ Te suni ka'an-ro já'a-rí, náva'a ná chúndéé iní-ri ndika-ri yu'u-rí kani-ri tu'un va'a tu'un sa'í-ya, ²⁰ te ka'an vatú máá-rí ndasa kánúú ka'an-ri, chi ja sikí tú'un-ún jika kuu-ri, te nú'ni-ri. ²¹ Tíquico kúu cháa játiñu te skíkuu va'a-de tiñu máá Jító'o-yo, te maní-yo jíin-de. Te suni kastú'ún-de nuu-ro ndasa kua'an tiñu jiku-ri jíin, náva'a kuní ndí-i-ni-ró. ²² Máá já yuán-ni tájí-rí-de kujaa-de nuu-ro, náva'a kuní-ro ndasa kakuu-ri, te ndundéé iní añú-ro sá'a-de. ²³ Tu'un kuaká'nu inji, jíin tú'un kúndá'ú inji, jíin tú'un kándija, ja kí nuu máá Táa-yo Dios jíin núu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin táká ñani-yo. ²⁴ Tu'un luu ío inji-ya ná kóo jíin táká ñayívi maní ndíja-i jíin Jító'o-yo Jesucristo. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS FILIPENSES YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU FILIPOS

¹ Máa-rí kákuu Pablo jíin Timoteo, mozo Jesucristo, te káchaa-ri tutu yá'a nuu taká ñayivi ndóo kákandíja nuu Cristo Jesús, ja káxiukú-i ini ñuu Filipos, jíin núu cháa ja kándito-de-i, jíin núu cháa kájatíñu nuu-í. ² Tu'un luu ío ini, jíin tú'un kuaká'nu ini, ja kí nuu máa Táa-yo Dios jíin núu máa Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíiná'an-ró.

Ja ní nakuatá'ú Pablo nuu Dios

³ Nákuatá'ú-rí nuu Dios máa-rí ndita'an jínu ja núku'un ini-ri róo jíiná'an-ró. ⁴ Nú jikán ta'u-rí, te nene kúsií ini-ri jikán ta'u-rí ja'a róo jíiná'an-ró. ⁵ Chi ni chindéé tá'an-ró jíin-rí skáka-yó tú'un va'a onde kivi xnañúú, te onde vina. ⁶ Te jáni ndija ini-ri ja síjínu ná'ín-yá tiñu va'a ja ní skéjá'á-yá jíin-ró, te súan kuu-ga-ya jíin onde kivi ndíi Jesucristo. ⁷ Te suni ío va'a ja súan nákanini ini-ri ja kúu taká róo, chí ñú'un ini añú-ri ja kúu róo, chí ni kaní'in taká-ni yóo tu'un luu ío ini-ya, te káchindéé tá'an-ró jíin-rí kivi kánde-ri vekaa jíin ja káka'an-yo ja'a tú'un va'a jíin ja káxndeá-ga-yo. ⁸ Chí Dios kúu testigo-ri ja jiní-ya ná ku'a kúu ini-ri ja kúu taká róo, jíin ja maní-rí jíin-ró, nátu'un maní Jesucristo jíin-ró. ⁹ Te jikán ta'u-rí ya'á. Kuni-ri ja ná kúndá'ú-ga ini-ro tá'an-ró, te ná skuá'a-ga-ro júku'un-ga ini-ro tú'un-ya, te ndé'é-ró ndéja ío va'a, ¹⁰ náva'a kuu kuatú'un-ró máa ja vá'a, te suni náva'a ná kóo káji ini-ro, te tú nakuxndíi-ya sikí-ro kivi ndíi Cristo, ¹¹ te suni náva'a ná kúkútu-ro jíin tiñu ndaa sá'a Jesucristo. Jían kúu ja nákana jaa-yó Dios, jíin ja ká'an jíñú'un-yó jíin-yá.

Modo ni jika máa tú'un va'a

¹² Ñáni, kuni-ri ja ná kuni-ro ná tundó'o ni ta'an-ri, chí ni jicha-ga tu'un va'a ni sá'a. ¹³ Te taká ñayivi ká'io ini palacio, jíin sava-ga-i, ni kajini tu'un-ruu ndasa kánde-ri vekaa ja sikí Cristo. ¹⁴ Te kuachi ja nú'ni-ri kánde-ri vekaa, yuán ní kayija ini sava ñani-yo ja káchiñú'un-de máa Jíto'o-yo. Te ni kachundéé téyí-ga ini-de kájani-de tu'un va'a, te tuká káyu'ú-de. ¹⁵ Ndaa, chí sava ñayivi, kájani-i tu'un Cristo sikí tú'un kuásún ini, jíin ja kástátá'an-i. Ko sava-i, suni kájani-i tu'un sikí ja ká'io va'a ini-i. ¹⁶ Te sava-i kájani-i tu'un Cristo ja skuikín-ni-i tixin, te tú ndija-i, chí kákuni-i ja xndeá-ga-i tundó'o vekaa sikí-rí. ¹⁷ Ko sava-i kájani-i tu'un va'a chí kúndá'ú ini-i ruu, te a kájinii-i ja ndúkú ichi-rí ka'an-ri ja'a tú'un va'a. ¹⁸ Tú naún sá'a núsáa, chí taká-ni modo jichá tu'un Cristo, vasa káka'an síki-i, xí ká'an ndaa-i. Te ya'á kúu ja kúsií ini-ri sá'a, te ni ma ndí'i kuti ja kúsií ini-ri. ¹⁹ Chí jiní-ri ja yá'á kúu ja náma ruu, jíin ja kájikan ta'u-ro, jíin ja chindéé chítuu Espíritu Jesucristo ruu. ²⁰ Chí ñúkuu ini-ri, te kuni ndási ini-ri, ja má kúka nuu kúti ini-ri, chí sua ná chundéé téyí ini-ri, náva'a ná ndúñá'nu Cristo sá'a máa-rí vina, nátu'un ní ní kii-ri, te vasa ná kúu-ri xí kúchaku-ri. ²¹ Chí ja chakú-ri kúu ja jika-ri jíin máa Cristo, te ja kúu-ri kúu ja ní'in-gá-ri. ²² Ko nú kuchaku-ga-ri, te súan ní'in-rí sikí taká tiñu ni sá'a-ri tú jiní-ri

ndé ichi t̄in-ri vii. ²³ Chi ma'ñú ndéndúú tu'un yá'a kándeé ni'in-ri. Te kúu in-ri no'on-ri kunchaa-ri jín Cristo. Yuán kúu máá já vá'a xaan-gá. ²⁴ Ko ja ná kúchaku núu-ga-ri kúu ja kánúú-gá ja sikí róó jíná'an-ró. ²⁵ Súan jáni ndija in-ri. Yuán kúu ja jiní-ri ja kúkuu-ga-ri jín-ró jíná'an-ró, náva'a ná kándija va'a-ga-ro, te kusii-gá in-ri. ²⁶ Náva'a kusii-gá in-ri jíná'an-ró jín Cristo Jesús ja sikí rúu, chi jaa tuku-ri nuu-ro. ²⁷ Máni ná káka kuu va'a-ró jíná'an-ró, natu'un kánúú máá sikí tú'un va'a Cristo, náva'a vasa ná jaa-ri te kuni-ri nuu-ro, xí vasa ná kunchaa jíká-rí, ko kuni tu'un-ri róó ja ká'jin ni'in-ró jín in-ni xiní, te jín já in ká'nu-ni kásatiñu ni'in-ró sikí tú'un va'a ja kákandija-yó. ²⁸ Te ma yú'ú kuti-ro sá'a ja kájito u'u róó, chi yuán kúu tu'un ja náa íi máá jíná'an, ko róó, a kaku-ró jíná'an-ró, chi ya'á sá'a Dios. ²⁹ Chi ni ja'a Cristo uu tu'un nuu-ro jíná'an-ró. Nasu máá in ja ná kándija-ró núu-yá, chi suni ja ná ndó'o-ró já sikí máá-yá. ³⁰ Te suni kándo'o-ró natu'un ni kajini-ro já ndó'o-ri, te vina a ni kajini tu'un-ró já jiku jín-rí.

2

Ja ní sásúchí-yá máá-yá

¹ Núsáá te jín tú'un ndéé ío in-ri Cristo, jín tú'un kúndá'ú in-ya yóo skandá-ya róó, jín tú'un ja ká'io in núu-ró iní máá Espíritu, jín tú'un maní in-ri jín-i, jín já jito ndá'ú-ro núu-í. ² Jín táka tu'un yá'a ná kúkuu-ró, náva'a kusii xaan in-ri. Te in-ni ná káa xiní-ro. Te in-ni ná kúndá'ú in-ri tá'an-ró. Te in-ni ná kóo in-ri jín in-ni ná káni in-ri. ³ Tú ni in ndatiñu sá'a-ró já kuátá'an-ró, xí já sávi-xi-ro máá-ró, chi sua ná kóo súchí in-ri jíná'an-ró, te ná táva-ro cuenta ja vá'a-ga kúu tá'an-ró vásá máá-ró. ⁴ Te ma kóto-ró tíñu ja kúu máá-ró jíná'an-ró, chi suni ná kóto-ró tíñu ja kúu tá'an-ró. ⁵ Ná káni in-ri jíná'an-ró natu'un ni jani in-ri Cristo Jesús. ⁶ Te máá-yá ni kaa-ya natu'un Dios, ko tú ní ndío in-ya já jín fuerza nduu in núu-yá jín Dios. ⁷ Ko ni sía-ya máá-yá, te ni nduu-ya natu'un kánda mozo, ni kaku-ya natu'un jito chaá. ⁸ Te nuu ní kenda-ya natu'un jika chaá, te ni sásúchí-yá máá-yá. Te ni jandatú-ya ondé ni jii-ya, vasa ni jii-ya jiká cruz. ⁹ Ja yuán ní nduñá'nu luu xaan-yá ni sá'a Dios, te nuu Jesús ni ja'a Dios in sí'ví kánúú núu táka-ga sí'ví. ¹⁰ Náva'a jín sí'ví Jesús ná júkuiñi jíi táka ja ká'jin in-ri andí'ví, jín já ká'jin nuu ñú'un, jín já ká'jin chi ñu'un, ¹¹ te táka yu'u ka'an ndaa ja Jesucristo kúu máá Jító'o. Yuán kánakana jaa-ún máá Táa-yo Dios. ¹² Náni máni, nene natu'un ni kajandatú-ro núu-rí kivi ní kandii-ri nuu-ro, te suni súan va'a-ga ni kasá'a-ró vina vasa jíká ní kanchaa-ri, núsáá te vina ná sátiñu va'a-ró náva'a ná kée va'a ja náma-ró máá-ró. Te jín tú'un yú'ú, tu'un kisi-i róó, ná sá'a-ró. ¹³ Chi Dios kúu I'a sátiñu jín-ró náva'a ná sá'a-ró ndasa kuni maá-yá, jín ndása kúsi iní máá-yá. ¹⁴ Ma kútuku in-ri jín tíñu kasá'a-ró, ni ma kánaá-ro jín tá'an-ró. ¹⁵ Náva'a tú naún náku-xndii-ya sikí-ro. Te ma kivi nduu-ro jín tíñu ñáá. Te kuu-ró sé'e Dios, ñayivi tú cha'an, vasa kájika kuu-ró má'ñú ñayivi yákua yo'o in-ri, jín má'ñú ñayivi ní'in in-ri. Te ma'ñú ñayivi-ún kástúun-ro natu'un lámpara in-ri ñuyívi. ¹⁶ Kutin ni'in-ró tú'un ja kúchaku-ro jín, náva'a kusii in-ri kivi ndii Cristo. Yuán-na te kuni-ri ja ná tú ní jika kuu sáni-ri, ni tú ní kána sáni tajin-rí. ¹⁷ Te nuu ni jati niñi-ri ja ndúkú-rí skándija-ga-ri róó, yuán kúu natu'un ni soko-rí máá-rí nuu-yá.

Yuán kúsi iní máá-rí, te suni kúsi iní-rí onde jín taká róó jíná'an-ró. ¹⁸ Te suni súan ná kúsi iní máá-ró jíná'an-ró, te ná kúsi iní-ró onde jín rúu.

Tu'un Timoteo jín Epafrodito

¹⁹ Ko ñúkuu iní-rí ja ná kuá'a máá Jító'o-yo Jesús tu'un, te tájí yachí-rí Timoteo ja-de nuu-ro, náv'a ná ndúndéé iní-rí nú nì jini-rí ndasa ká'io-ró. ²⁰ Chi tú kuti ingá chaa ío yá'a ja ñn-ni xiní kúñava'a jín-rí nátu'un máá-de, ja kuítú iní koto ñúkuún róó. ²¹ Chi taká-de kándúkú-de ja kúu máá-de, ko nasu já kúu Cristo Jesús. ²² Ko a nì kajini-ro já bueno sá'a Timoteo. Nátu'un se'e jín táa-i, suni súan nì kuu jatiñu-de jín-rí jáni-de tu'un va'a. ²³ Núsáa te ñúkuu iní-rí tájí-rí chaa yá'a ja-de nuu-ro, te nú nì jini-rí ndasa kua'an tiñu jiku-rí jín. ²⁴ Te jáni ndija iní-rí ja kuá'a máá Jító'o-yo tú'un, ja súni máá-rí ja yachí-rí nuu-ro. ²⁵ Ko nì jani iní-rí ja kánúú tájí-rí ñani-rí Epafrodito ja-de, chi chaa sátiñu jín-rí kúu-de, te chindéé tá'an-de jín-rí. Te suni ndajá'a máá-ró ní kuu-de sáa. Te suni jatiñu-de nuu-rí taká nuu nándi'i-rí-de. ²⁶ Chi nì kuu xaan iní-de ja kuní-de nuu-ro jíná'an-ró núú. Te nì kukuí'a iní-de, chi a nì kajini tu'un-ró já ní ku'u-de. ²⁷ Chi jandáa nì ku'u-de ja á yani kuu-de núú, ko Dios, nì kundá'ú iní-ya-dé, ko nasu máá ñn-de, chi onde ruu, náv'a tú kaa-ga kukuí'a iní-rí núú. ²⁸ Núsáa te jítú iní-rí nì tájí-rí-de kujaa-de nuu-ro, náv'a ná kuní-ro núu-dé jíná'an-ró. Te ndusi túku iní-ro, te ruu tuká ndukuí'a ndási iní-rí. ²⁹ Núsáa te kuatá'ú-ró-de, chi kándíja-de nuu máá Jító'o-yo, te ná kóo si iní-ro, te ka'an jínú'ún-ró jín chaa ja kándaa nátu'un kaa-de. ³⁰ Chi a yani kuu-de núú, ja sikí tiñu máá Cristo. Te vasa ní jí'i-de ko a nì skíkuu-de tiñu ja tú ní síjínu máá-ró já kúu ruu.

3

Nq sikí ndúkú ndéé-yó

¹ Te ñn-na tu'un ío ñáni. Ná kúsi iní-ró jín máá Jító'o-yo. Chi ruu, jandáa, tú kúnini iní-rí chaa-rí suni suni-ni tu'un-ún nuu-ro, ko súan ío seguro-ga ja kúu róó. ² Ma kóto-ró núu tí'ina. Ma kóto-ró núu ñáyivi kásá'a tiñu ñáa. Ma kóto-ró núu chaa nì kaxiti ndúu. ³ Chi yóó kákuu chaa nì kaxiti ndúu ndija. Te jín iní jín añu-yo káchiñú'ún-yo Dios. Te kákusi iní-yo jín Cristo Jesús. Chi tú káchiñú'ún-yo máá-yó. ⁴ Te nú ndé chaa jáni iní-de ja kúu chiñú'ún-de máá-de, te suni ruu ví'í-gá sá'a-rí núú, chi suni ruu chiñú'ún-rí máá-rí nú súan ío núú. ⁵ Chi nì xiti ndúu ruu nuu uná kivi. Te suni tata Israel kúu-rí. Te suni tá'an tata Benjamín kúu-rí. Te suni hebreo se'e hebreo kúu-rí. Te suni nì chiñú'ún-rí ley ja káchiñú'ún fariseo. ⁶ Te nì jítú iní-rí nì chindikin-rí tikun nì nì sá'a ndiva'a-rí jín-i. Te tú ní nákuandí nì ñn ley sikí-rí, chi nì skíkuu ndaa-rí. ⁷ Ko taká tiñu ja kúndéé-rí jín núú, tú sá'a-rí cuenta jín-ún vína, chi va'a-ga ná náa-ún, te ná chíñú'ún-rí Cristo jáni iní-rí. ⁸ Te jandáa, chi jáni iní-rí ja va'a-ga ná náa taká tiñu-ún, náv'a ná kuní va'a-rí ja kúu tu'un Jító'o-rí Cristo Jesús, chi jian kúu ja kánúú-gá. Te ja sikí máá-yá nì xnáa-rí taká tiñu, te jáni iní-rí ja máni kuayo kúu. Súan sá'a-rí náv'a kundéé-rí najaa-rí nuu Cristo, ⁹ te náv'a a ñn kivi te a jini-rí ja kánde-rí chi Cristo. Ko nasu já sánda-rí máá-rí jín ley, chi sua ja kéndoo ndaa-rí sá'a Dios jín tú'un kándíja-rí, chi kándíja-rí nuu Cristo, ¹⁰ náv'a a kuní va'a-rí nuu-yá, te kuní-rí ndasa kaa fuerza naschakú-ya yóó, te suni ndo'o ta'an-rí jín-yá, te suni nduu-rí

nátu'un káa máá-yá jíin tú'un ja ní jì'i-ya. ¹¹ Chì sanaa te súan kundéé-rí nachaku-rì mǎ'ñú ndíyi. ¹² Te chá'an-ga kundéé-rí, ni té chá'an-ga yija-rì. Ko ndúkú ndéé-rí kua'an-rì náva'a ná ní'in-rí tu'un-ún, chi ja yuán kúu ja ní ní'in Cristo Jesús ruu. ¹³ Ñáni jíná'an-ró, ruu na tú sá'a-ri cuenta ja á ni kundéé-rí jíin. Ko máni xnáa-rí inì-rì taká ja ní kuu ichi yatá, te skáa-ga-rì ichi núu-rí kua'an-rì jíin. ¹⁴ Te ndúkú ndéé-rí kua'an-rì ná jáa-rì onde nuu ío ku'a, náva'a kundéé-rí ní'in-rí premio ja kuá'a Dios, chì kana-ya xiní-rí kí'in-rì ichi nínu onde jíin Cristo Jesús. ¹⁵ Te ndé yóo ni yija-yó, te súan ná kóo xinì-yo núsáa. Te nú ndé róo sìn xinì káñava'a-ró, suni ya'á ná stá'an Dios nuu-ro. ¹⁶ Ko nú ndasa ni kundéé-yó ní skuá'a-yó, súan ná káka-yó, te suni ñn-ni ná kóo xinì-yo. ¹⁷ Ñáni, ná ndáku-ró rúu jíná'an-ró, te kunchaa nuu-ro ñáyivi kájika súan nátu'un ichi ní stá'an-rì nuu-ro. ¹⁸ Chì kua'a ñáyivi kájika kuu-i ichi ñáa, te tinì jínu ni jani-rì tu'un ñáyivi yuán nuu-ro. Te suni ká'an ndé'e-rì jíin-ró vína, ja máa-i kákuu ñáyivi kájito u'u-i tu'un ja ní jì'i Cristo jìka cruz. ¹⁹ Te ñn kivi te naa íi ñáyivi-ún, te ndí'i-i. Chì máni chíñú'ún-i toko-í. Te kúsii iní-i jíin tú'un ja kúka nuu iní-i sá'a núú. Te kaní inì-i ndé'é-i nuu ndátíñu ío inì ñuyivi. ²⁰ Ko ñuu máa-yó kúu onde andívi. Te suni onde yuán káindatu-yó ndí máa Jító'o-yo Jesucristo, I'a nama yóo. ²¹ Te máa I'a-ún, nasama-ya yiki kúñu ndá'ú-yo, náva'a nduu nátu'un káa yiki kúñu ndíi ncháa máa-yá. Chì Dios kúu ka'nu-ya taká ja ío, te suni jíin fuerza-ya sá'a-ya-ún.

4

Nene ná kúsii iní-yo

¹ Ñáni máni jíná'an-ró, súan ná kuñi ni'in-ró jíin máa Jító'o-yo, chì kúu inì-rì róo, te kúsii inì-rì jíin-ró, te róo kúu nátu'un premio-rì. ² Te ká'an ndá'ú-rì jíin Evodia, te ká'an ndá'ú-rì jíin Síntique ja ná kóo ñn-ni xinì-ñá jíná'an-ña, nátu'un kuní máa Jító'o-yo. ³ Te nuu róo Timoteo, suni ká'an ndá'ú-rì jíin-ró, chi chaa ni chindéé tá'an va'a jíin-rí kúu-ró, te ná kuá'a núu-ró ndá'a núu ñá'an yá'a, chi ni kasátíñu ni'in-ña jíin-rì ni jani-rì tu'un va'a sáa, te suni onde jíin Clemente jíin sáva-ga ñáyivi kásátíñu jíin-rí, chì sí'ví ñáyivi yuán a káyooso núu lista ñáyivi kúchaku níi káni. ⁴ Nene ná kúsii iní-ro jíná'an-ró núu máa Jító'o-yo. Inga jínu ká'an-rì jíin-ró: Ná kúsii iní-ro. ⁵ Ka'an manì-ro jíná'an-ró náva'a ná kuichá tu'un kí'in nuu taká ñáyivi já súan káa máa-ró. Máa Jító'o-yo a ni kuyani-ya. ⁶ Ma nándi'i inì-ro sikí ní ñn. Ko ná ká'an-ro jíin Dios onde jíin tú'un kánakuatá'ú-ró, jíin tú'un kájikan ta'u-ro, jíin tú'un káka'an ndá'ú-ro, náva'a ná kuní-ya ndéja kuní máa-ró. ⁷ Yuán-na te Dios kua'a-ya tú'un vindáa vinené inì añú-ro jíin xiní-ro. Vasa tú kájuku'un inì-ro ndasa sá'a-ya-ún, te koto-ya róo onde jíin Cristo Jesús. ⁸ Ñáni, máa ñn-na tu'un ío. Tu'un yá'a ná kúndee xinì-ro: Taká tu'un ndija, taká tu'un jíñú'ún, taká tu'un ndaa, taká tu'un ndoo, taká tu'un manì iní, taká tu'un ja játú'ún-i, taká nuu ío ja vá'a, jíin taká ja kúu nakana jaa-yó-yá sá'a, yuán ná núku'un inì-ro. ⁹ Taká tu'un ja ní kakutu'a-ró, jíin tú'un ni kaní'in-ro, jíin tú'un ni kajini so'o-ró, jíin tíñu ni kajini-ro sá'a máa-rí, taká yuán ná sá'a máa-ró. Yuán-na te máa Dios, I'a já'a tu'un vindáa vinené, koo-ya jíin-ró. ¹⁰ Ko kúsii xa'an inì-rì jíin máa Jító'o-yo, chì vina, vasa kuéé, ko ní kanuku'un inì-ro, te ni kachindéé-ró rúu. Chì súan sá'a-ró kuní-ro núu, ko tú ní ío modo. ¹¹ Nasu já ndá'ú tá'an-rì ká'an-rì, chì ruu, a ni skuá'a-rì kaan-rì jíin nú ndasa-ni tá'an-rì. ¹² Jiní-rì kuchaku ndá'ú-rì, te

jíní-rí kuchaku kúká-rí. Ndi'i nì skuá'a-rí, te a nì kaan-rí jín táká, nú ja ndá'a chii-rí, nú ja yíta'an nuu-rí, nú ja kúñava'a kua'a-rí, xí já tá'an ndá'ú-rí. ¹³ Ndi'i-ni kúu sá'a-rí, chì máá Cristo já'a-ya fuerza iní-rí. ¹⁴ Ko bueno nì sá'a-ró já ní jito ta'an-ro túndó'o jín-rí. ¹⁵ Te róó, ñayivi ñúu Filipos, suni a kájiní-ro já ní ñn tiku'ní tú ní kájito tá'an jín-rí ja kuá'a yaku najjín kúta'u-rí, chì máni róó jíná'an-ró onde kiví ní kejá'á-rí jáni-rí tu'un va'a ná nì kenda-rí vai-rí ñuu Macedonia. ¹⁶ Chì onde ná kánde-ga-rí ñuu Tesalónica nì katájí-ró yakú ja jínu ñú'un-rí, nì jaa ñn uu jínu. ¹⁷ Nasu ndúkú-rí ja kuá'a-ró núu-rí núú, chì ndúkú-rí ja ná ndeá-ga ta'u-ro núu-yá. ¹⁸ Te a ñáva'a-rí taká ja jínu ñú'un-rí, te sobra-ga ío. Te a ñú'un chítú iní nda'a-rí, chì nì ni'in-rí ja ní katájí-ró vái jín Epafrodito. Te kúsi iní Dios sá'a, chì nátu'un nì kasoko vá'a-ró núu-yá, te asun já'an. ¹⁹ Te Dios máá-rí, ná nákuá'a-ya núu-ro taká ja nándi'i-ró, chì kúká máá-yá jín tú'un ja vá'a ja lúu ío iní Cristo Jesús. ²⁰ Te nuu máá Táa-yo Dios ná nákana jaa-yó-yá ñí káni ñí kuiá. Súan ná kóo. Amén. ²¹ Ná sándéé iní taká ñayivi ká'jo ndoo nì sá'a Cristo Jesús, achí-ro kúni-i. Te ñani-yo já káxiukú jín-rí yá'a káka'an ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. ²² Te taká ñayivi ndóo káka'an-i ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. Te nì kaa-ga káka'an ñayivi káxiukú vé'e César. ²³ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jín táká róó jíná'an-ró. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS COLOSENSES YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU COLOSAS

¹ Máa-rí Pablo kúu apóstol Jesucristo, chí súan nì jata'an inì Dios. Te jíin ñaní-yo Timoteo, ² káchaa-rì tutu yá'a nuu ñáyivi ndóo, jíin núu ñaní-yo kákandíja nuu Cristo ja káxiukú-i inì ñuu Colosas. Tu'un luu jíin tú'un kuaká'nu inì ío inì máá Táa-yo Dios, jíin inì máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró.

Tu'un nì jikan ta'u Pablo nuu Dios ja'a máa-i

³ Nene kájikan ta'u-rí ja'a róo jíná'an-ró. Te kánakuatá'ú-rí nuu Dios Táa Jító'o-yo Jesucristo. ⁴ Chi nì kajini tu'un-rì róo ja kákandíja va'a-ró núu Cristo Jesús, jíin ndasa kájito ndá'ú-ro núu táká ñáyivi ndóo, ⁵ chí káñukuu inì-ro ní'in-ro ja yíva'a onde andívi. Tu'un yúan a nì kajini tu'un-ró, chí súan ká'an ndaa tu'un va'a. ⁶ Chi tu'un-ún, a nì jaá nuu-ro jíná'an-ró, nátu'un nuu ñí ñúyivi, chí ní'in tíñu te ndeá kua'an, suni nátu'un nì sá'a jíin-ró onde kiví ní kajini so'o-ró. Te nì kajuku'un ndija inì-ro tú'un luu ío inì Dios, ⁷ nátu'un nì kutu'a-ró ní sá'a Epafras. Mozo ta'an jíin-yó kúu-de. Te kúmani-yo jíin-de. Te chaa-ún játíñu va'a-de nuu Cristo ja sikí róo jíná'an-ró. ⁸ Chaa-ún, nì kastu'ún-de tu'un-ró núu-rí ndasa kákundá'ú inì tá'an-ró sá'a Espíritu. ⁹ Ja yúan rúu jíná'an-rí, suni tú kájukuiñi-rí ja kájikan ta'u-rí ja'a-ro núu-yá onde kiví ní kajini tu'un-rí tu'un-ún. Te kájikan-rí nuu-yá ja ná kuní ndi'i-ró ndasa játa'an inì máá-yá, te ná kuní-ro táká tu'un ndíchí jíin tú'un júku'un va'a inì-ro sá'a Espíritu, ¹⁰ náva'a ná káka kuu luu-ró, nátu'un kuní máá Jító'o-yo, te ná kusii vá'a inì-ya sá'a-ró jíin táká-ni, te ñani tíñu va'a jíku-ró jíin, ná ní'in tíñu, te ná júku'un-ga inì-ro sikí Dios. ¹¹ Te va'a téyíí ná yíja taká fuerza-ya iní-ro, nátu'un káa fuerza luu máá-yá, náva'a ná kóo sii iní-ro, te ká'nu koo inì-ro, te kuandéé iní-ro. ¹² Ná nákuatá'ú-ró núu máá Táa-yo Dios ja ní chí-i-ya fuerza yóo náva'a ní'in tá'an-yo tá'u-yo jíin ñáyivi ndóo ja ká'jin-i nuu ndíi ncháa. ¹³ Chi nì ndiñi'in máá-yá yóo inì nda'a fuerza ñuñáa, te nì xndívi-ya yóo inì ñuu nuu tá'ú tíñu Se'e-ya, I'a maní-yá jíin. ¹⁴ Te Se'e-ya-ún, chí nì ñakuaan-ya yóo jíin ñíí-yá. Te nì sá'a-ya tóká'nu inì-ya núu-yo jíin kuáchi-yó.

Muestra Dios kúu Jesús

¹⁵ Te Se'e-ya-ún kúu muestra Dios, I'a tú jiní ndijin-yo núu. Te xñañúú-gá Se'e-ún, vásá táká ndatíñu ja ní sá'a-ya. ¹⁶ Chí jíin máá Sé'e-ya-ún kúu ja ní kuva'a taká ndatíñu ja ká'io andívi, jíin ja ká'io inì ñuyivi ja jiní-yo núu jíin ja tú jiní-yo núu, kúu nuu tá'ú tíñu, kúu nuu kúñá'nu, kúu ja kátin xiní, kúu ja kándiso tíñu. Ndi'i nì kuva'a nì sá'a Dios jíin máá-yá, te kúu cuenta máá-yá. ¹⁷ Máá-yá ío xna'an-ga vásá ní kuva'a taká ndatíñu, te taká ndatíñu tñin nì'in máá-yá. ¹⁸ Te máá-yá kúu xiní tíku'ní, te nátu'un yiki kúñu-ya kúu-ún. Máá-yá kúu nuu kéjá'a, te máá-yá nì nachaku xna'an-ga ma'ñú ndíyi, náva'a kuñá'nu-ga-ya núu táká-ni. ¹⁹ Chi nì kusii iní máá Dios ja ñú'un tá'an ká'nu-ni-ya jíin máá

Sé'e-ya, ²⁰ náva'a naketá'an taká-ni jín Dios sá'a-ya jín máá Sé'e-ya. Te jín niñi Sé'e-ya, I'a ni ndo'o jiká cruz, te ná koo paz sá'a-ya sikí máá já ká'io iní ñuyívi jín já ká'io andívi. ²¹ Te suni súan ni sá'a Se'e-ya jín-ró, chí sún sikí ní ka'jin-ró sáa, chí ni kajito u'u-ro-ya, te máni tiñu ñáá ni kasá'a-ró núu. Ko vina a ni naskétá'an-ya róó jín Dios. ²² Ya'á ní sá'a-ya jín yíki kúñu-ya já ní ji'i, náva'a nasándoo-ya róó, te ma kunchaa cha'an róó, ni ma kána jín Dios nuu-ro hora stá'an-ya róó nuu Dios. ²³ Súan sá'a-ya nú kuiñi ni'in-ró, te kandija ndija-ró, te ni ma násama iní-ro jín tú'un va'a kañukuu iní-ro já ní kajini so'o-ró. Chí tu'un-ún a ni jichá ní ñuyívi chí andívi. Te ruu Pablo kuu cháa jatiñu sikí tú'un-ún.

Sátiñu Pablo ja'a ñáyivi sún nación

²⁴ Te kúsi iní-ri vina, chí ndó'o-ri ja sikí róó jíná'an-ró. Te skíkuu yiki kúñu-ri ja kúmani-gá ndo'o Cristo iní tikuní máa-yá, ja kuu yiki kúñu-ya, ²⁵ te suni jatiñu-ri nuu-ún, chí súan ni chaa Dios tiñu sikí-ri ja'a róó, náva'a ná ká'an ndi'i-ri tu'un Dios jín-ró. ²⁶ Yuán kuu máá tú'un sa'í ja ní yisa'í onde ná ni kejá'á kuiá aná'an jín ñáyivi. Ko vina a ni stá'an ndijin-ya tú'un-ún nuu táká ñáyivi ndoo máa-yá. ²⁷ Chí máá Dios súan ni kuní-ya stá'an-ya núu ñáyivi-ún, ndasa kúká káa tu'un luu ja ndiso tu'un sa'í yá'a, kua'an nuu ñáyivi sún nación. Te tu'un-ún kuu máá Cristo kánde iní-ro, jín já kañukuu iní-ro núu luu kanchaa-ya. ²⁸ Te tu'un I'a-ún kuu ja kájani-ri, te kákana jín-ri nuu táká ñáyivi. Te jín tú'un ndichí kástá'an ñúkuún-ri nuu-í náva'a ná yíja va'a taká-i kuiñi-i nuu Cristo Jesús sá'a-ri. ²⁹ Te ja sikí yuán sátiñu-ri. Te ni'in sátiñu-ri jín fuerza máa-yá. Te máá fuerza-ya-ún kuu ja sátiñu téyí jín-ri.

2

¹ Chí kuní-ri ja ná kuní-ro ndasa ndi'i xaan iní-ri ja sikí róó jín sikí táká ñáyivi ká'io iní ñuu Laodicea, jín sikí táká ñáyivi tú kájiní kuti núu-ri ndasa káa-ri, ² náva'a ná ndúndéé iní añú-i, te ñ nuu kunchaka maní tá'an-i, te ná júku'un ndi'i iní-i taká tu'un luu-ya, náva'a kuní-i tu'un sa'í máá Táa-yo Dios te yuán kuu cuenta Cristo. ³ Chí iní nda'a máa-yá yisa'í taká yaka tu'un ndichí, jín tú'un ja júku'un iní-yo sá'a. ⁴ Te tu'un yá'a ká'an-ri jín-ró jíná'an-ró, náva'a tú ni ñ chaa xndá'ú-de róó, ja kándija-ró ingá tu'un tñn yátá. ⁵ Chí va'a kándeé jíká máa-ri, ko nátu'un kándeé-ri jín-ró, te kúsi iní-ri te ndé'é-ri tiñu va'a kásá'a-ró, chí ni'in káandija-ró núu Cristo. ⁶ Chí nátu'un ni kajatá'ú-ró máá Jito'o-yo Jesucristo, súan ná káa-ró jín-yá núsáa. ⁷ Ná nákuikin yo'o-ro iní-ya. Te ná skuá'nu tá'an-ró sikí-yá. Te ná yíja va'a-ró jín tú'un kándija, nátu'un ni kutu'a-ró. Te ná ndeá-ga-ro jín tú'un-ún, onde jín tú'un nakuatá'ú-ró núu-yá.

Iní nda'a Cristo ncháá taká-ni

⁸ Koto va'a-ró máa-ró, náva'a tú xndá'ú ni ñ ñáyivi róó, jín sikí tú'un ndichí ñáá, jín tú'un vixi sáni, nátu'un ío taninu cháa, modo kásá'a-de iní ñuyívi yá'a te tú kásá'a-de ja kuní Cristo. ⁹ Chí jín máa-yá, te iní yiki kúñu máa-yá, ncháá ndi'i taká-ni ndasa káa Dios. ¹⁰ Te ká'io chítú-ró jín Cristo. Te máa-yá tñn xiní taká ja tá'ú tiñu, jín taká ja kándiso tiñu. ¹¹ Te suni jín máa-yá ni kaxiti ndúu-ro, ko nasu jín ndá'a ní káxiti ndúu-ro. Te ni chaxio-ya taká kuachi ndiso máa-ró, chí Cristo nátu'un ni xiti ndúu-ya róó.

12 Chi ñn núu-ni ñi kayuji-ró jíin-yá nuu ní kajanducha-ro, te suni yúan ñi kanachaku-ro jíin-yá, chi ñi kakandija-ró tíñu sá'a Dios ja ní naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi. 13 Ko róó, tú káxiti ndúu-ro núú, te a ñi kajijí-ro ní sá'a taká kuachi-ró. Ko ñn ká'nu-ni ñi kanachaku-ro jíin Cristo ñi sá'a Dios. Te ñi sá'a-ya túká'nu iní nuu taká ja ní kasaña'mu-ró. 14 Te ñi nda'va-ya acta ja tñn sukun-yo te jito u'u yóó núú. Te ñi skána-ya, chi nátu'un ñi stñn-ya-ún jíin ndúyu kaa jiká cruz. 15 Te ñi tevichí-ya taká ja kátá'ú tíñu jíin ja kándiso tíñu, te ñi kiñi'in ndijin-ya, te ñi kakuka nuu. Chi ñi kundée-yá jíin, ñi sá'a máá cruz. 16 Ja yúan ma kuá'a-ró tú'un ja náku'ndíi ni ñn-i siki-ro, cuenta siki já yee, xí já jí'i, xí cuenta kivi ío viko, xí já núkosó yóó, xí siki kivi ndétatú. 17 Chi yúan kúu nátu'un ñn kuanda'u taká ndatíñu chaá kuee-ga, ko máá jándaa kúu ja cuenta máá Cristo. 18 Ma kuá'a-ró tú'un ja ní ñn ñayivi kasú-i nuu tá'u-ro. Chi kásá'a-i ja súchí iní máá-i, te káchiñú'ún-i taká ndajá'a-yá. Te káki'vi nduu-i jíin tú'un ja tú ní kájiní ndijin-i, te máni kásá'vixi sáni-i máá-i. Chi yúkú xiní máá-i. 19 Te tú ká'jin ñi'in-i jíin máá I'a kúu xiní. Chi máá-yá kúu ja skuá'nu yiki kúñu, chi skée máá-ún túchi, te ñútá'an sá'a máá túchi, te já'nu máá sá'a Dios. 20 Chi nú ñi kajijí-ro jíin Cristo siki taká taninu iní ñuyívi, te naja kajika-ga-ro nátu'un kájika ñayivi ñuyívi. Te naja kábandatu-ro núu tú'un yá'a: 21 Ma tñn-ró, ni ma ké'é-ró, ni ma kée-ro, áchí. 22 Chi taká tu'un-ún nini kájatíñu máá, te ndi'i-ni naa. Chi máni tu'un, máni taninu ja ní jani sáni iní ñayivi kúu-ún. 23 Kájani ndija iní-i ja tú'un ndíchí kúu-ún, chi stétuu-ún-i ja ní'in chiñú'ún-i, te sá'a ja sásúchí iní, te ñi'in ndóna máá siki yiki kúñu, ko tú ní'in tíñu kuti já kasú nuu já kuní máá-i.

3

1 Núsáa te nú ñi kanachaku-ro jíin Cristo, te va'a-ga ná ndúkú-ró tú'un andívi, nuu kánchaa Cristo ichi ndává'a Dios. 2 Ná káni iní-ro siki tú'un ká'io ichi andívi, nasu siki tú'un ká'io iní ñuyívi. 3 Chi a ñi kajijí-ro, te vida-ro, a yísá'l, jíin Cristo iní Dios. 4 Te Cristo, I'a kúu vida-ro-ún, te nú kenda ndijin-ya, yúan-na te suni luu kenda koyo ndijin-ro jíin-yá.

Chaa tú'ú jíin cháa jáá

5 Ná kasú-ro iní yiki kúñu-ró já kaa yúkú, náva'a ma sá'a téné, ma kóo chá'an, ma káni ñáa iní, ma ndío iní, chi ñn-ni kúu-ún jíin ja chíñú'ún ndosó. 6 Chi ja siki taká tíñu yúan kúu ja kití iní Dios, te ndonda-ya siki ñayivi ní'in iní. 7 Te suni jíin tíñu-ún ñi kajika-ró núú, ná ñi kasá'a-ró súan. 8 Ko vina ná sía-ro taká tu'un yá'a núsáa: Tu'un kití iní, tu'un xaan iní, tu'un káñáa, tú'un ká'an siki tá'an, jíin tú'un chá'an kenda yu'u-ro. 9 Ma xndá'ú tá'an-ró, chi a ñi chaxio-ró cháa tú'ú-ún kua'an-de jíin taká tíñu ñi sá'a-de. 10 Te ñi nukú'un-ró cháa jáá. Chi chaá-ún kuajuku'un iní-de, kuandujáa-de, nátu'un kaa máá-yá ja ní sá'a-ya-dé. 11 Te yúan tú ío síin ñayivi ñúu Grecia jíin ñayivi judío, ni ja ní xiti ndúu, te ni ja tú ní xiti ndúu, ni ja síin yu'u, te ni ja kúu ñayivi escita, ni ja sátiñu sáni, te ni ja jika kuu ndicha-na, chi Cristo kúu ndi'i-ni, te yí'i-ya iní taká-yo. 12 Chi ñi kaji Dios róó. Te ñayivi ndóo ja maní-yá jíin kákuu-ró. Núsáa te níni kúndá'ú iní-ro tá'an-ró, te kumaní-ro jíin tá'an-ró, te koo súchí iní-ro, koo paciencia-ro. 13 Kuandée iní-ro jíin tá'an-ró, te sá'a-ró túká'nu iní nú jikín nuu-ro siki tá'an-ró. Chi nátu'un ñi sá'a Cristo túká'nu iní-ya núu-ro, te

suní súan sá'a-ró jíná'an-ró. ¹⁴ Te ja kánúú xáan-gá nuu táká tu'un yá'a kúu tu'un kundá'ú iní tá'an. Chi tu'un yúan kúu ja skétá'an taká-ni jín ja síyja va'a. ¹⁵ Te tu'un vindáa vinené ja ndiso máa Dios, ná kútün añu-ro. Chi ja yúan ní kana-ya xiní-ro ndúu-ró ñn-na ñayivi. Te suni ná nákuatá'ú-ró jíná'an-ró. ¹⁶ Te tu'un Cristo ná kútú ndí'i iní-ro, jín ndí'i tu'un ndíhí. Te stá'an-ro núu tá'an-ró. Te ka'an ndá'ú-ro jín-i jín salmo, jín yáa máa-yá, jín yáa Espiritu. Te ichi iní añu-ro ná káta luu-ró núu máa Jító'o-yo. ¹⁷ Te taká tiñu kásá'a-ró, nú ja ká'an-ro, xí ja sá'a-ró kúu, taká ná sá'a-ró jín sí'ví máa Jító'o-yo Jesús. Te ná nákuatá'ú-ró núu máa Táa-yo Dios sá'a Jesús.

Tiñu kánúú skíkuu chaajáa

¹⁸ Róó ñasí'í, kuandatu-ro núu yíi máa-ró jíná'an-ró, chi súan jata'an iní máa Jító'o-yo. ¹⁹ Róó yíi jíná'an-ró, ná kundá'ú iní-ro ñasí'í-ro. Te ma ndúu uá-ro jín-ña. ²⁰ Róó se'e jíná'an-ró, taká tiñu kuandatu-ro núu táa-ro, nuu náa-ro. Chi súan kúsii iní máa Jító'o-yo sá'a. ²¹ Róó táa jíná'an-ró, ma skití iní-ro sé'e-ró jíná'an-i, náva'a tú kuku'á iní-i. ²² Róó mozo jíná'an-ró, taká tiñu kuandatu-ro núu patrón-ro ñúyivi yá'a. Ma sá'a-ró tiñu ja kúsii iní ñayivi ndé'é-i nuu, chi sua koo ndaa añu-ro sá'a-ró, te kuandatu-ro núu Dios. ²³ Te taká tiñu kásá'a-ró, koo iní koo añu-ro sá'a-ró. Kani iní-ro ja núu máa Jító'o-yo kájatíñu-ró, nasu núu ñáyivi. ²⁴ Chi a jiní-ro ja máa Jító'o-yo kuá'a va'a-ya tá'u-ro ja kúu ya'u-ró. Chi nuu máa Jító'o-yo Jesucristo kájatíñu-ró. ²⁵ Ko ñayivi sá'a tiñu ñáa nduta'u túku-i ja ní sá'a-i-ún, chi tú ncháa nuu-ya-i.

4

¹ Róó patrón jíná'an-ró, sá'a va'a-ró jín mozo-ro. Te ñn nuu kóto-ró núu-í. Chi a kájiní-ro ja súni kañava'a-ró máa patrón-ro ándívi. ² Ma júkuiñi-ro ja jikán ta'u-ro. Te ná nákuatá'ú-ró, te koo ndito iní-ro jín tú'un-ún. ³ Te suni hora-ún kakan ta'u-ro ja'a-rí jíná'an-ri, náva'a ná kúña Dios ichi káni-ri tu'un, náva'a kuu ka'an-ri tu'un sa'í Cristo, chi ja sikí tú'un-ún kúu ja kánde-ri vekaa, ⁴ chi kuni-ri ká'an ndijin-ri natú'un kánúú ká'an-ri. ⁵ Kaka kuu ñúkuún-ró jín ñáyivi ká'jin sún sikí, te ma stívi-ró tiempo. ⁶ Te nene ka'an asun-ro, ná ja'an ñii tú'un ká'an-ro, náva'a kuni-ro ndasa kánúú xndíó káni-ró tú'un nuu ñn-i.

Tu'un ndéé ni chaa Pablo nuu-í

⁷ Taká tiñu sá'a-ri ná kástu'ún Tíquico nuu-ro jíná'an-ró, chi ñn ñani sátíñu jín-ri nuu máa Jító'o-yo kúu-de, te bueno játíñu-de nuu-ya, te maní-yo jín-de. ⁸ Te ja yúan táj-ri chaa yá'a jaá-de nuu-ro, náva'a ná kuni-ro ndasa kua'an tiñu kákuu-ri jín, te ndundéé iní añu-ro sá'a-de. ⁹ Suni táj-ri Onésimo, te maní-ri jín-de, chi ñani kándíja va'a kúu-de, te tá'an máa-ró kúu-de. Te taká ja kúu ichi yá'a, ná kástu'ún-de nuu-ro jíná'an-ró, ndasa íó. ¹⁰ Aristarco, chaa kánde ta'an jín-ri vekaa yá'a, sándeé iní-ro áhí-de. Te suni súan ká'an Marcos, sajín Bernabé, te sikí cháa-ún, a ni tá'ú-ri tiñu nuu-ro. Te nú kujaá-de nuu-ro, te kuatá'ú-ró-de. ¹¹ Te suni súan ká'an Jesús, chaa nani Justo. Cha a ni kaxiti ndúu kákuu cha-ún. Mání cha yá'a kákuu cha káchindéé tá'an-de jín-ri sikí ñúu nuu tá'ú Dios tiñu, te íó ndéé iní-ri kásá'a-de. ¹² Suni sándeé iní-ro áhí Epafras, cha kúu tá'an máa-ró, te mozo Cristo kúu-de, te nene jitú iní-de jikán ta'u-dé ja'a-ro jíná'an-ró, náva'a ná yíja-ró kuíñi-ró, te náva'a ná skíkuu ndí'i-ró tiñu kuni máa Dios.

¹³ Ch̄i ná ká'an ndaa-r̄i t̄u'un-de nuu-ro, ja xáan jítú iní-de ja kúu róó jíná'an-ró, jín ja kúu ñayivi ñúu Laodicea, jín ja kúu ñayivi ñúu Hierápolis. ¹⁴ Lucas, chaá táná, ja maní-yo jín-de, jín Demas, káka'an-de ja ná sándéé iní-ro. ¹⁵ Ná sándéé iní ñani-yo, chaá káxiukú iní ñuu Laodicea, kach̄i-ro kúni-de. Suni súan ka'an-ro jín Ninfas, jín tíku'ni ío ve'e-de. ¹⁶ Te nú ni kuu ni kaka'u-ró carta yá'a, te suni ná ká'u tiku'ni ñuu Laodicea sá'a-ró. Te róó, suni ná ká'u-ró ingá ja ndi ichi ñúu Laodicea. ¹⁷ Te kastu'un-ró núu Arquipo: Ná ndúkú ndéé-de skíkuu-de tiñu ni chaá máá Jító'o-yo síkí-dé, ach̄i-ro kúni-de. ¹⁸ Nda'a máá rúu Pablo, ni chaá-r̄i t̄u'un yá'a ja ná sándéé iní-ro. Te nuku'un in̄i-ro jíná'an-ró ja kánde-r̄i vekaa. Te t̄u'un luu ío in̄i máá-yá, ná kóo jín-ró jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS TESALONICENSES YA'A KUU CARTA HIN JA NI CHAA PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU TESALONICA

¹ Máá-rí kákuu Pablo jín Silvano jín Timoteo, te káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'ni kákandíja ñuu Tesalónica, ja ká'jin-i nuu máá Táa-yo Dios, jín núu máá Jító'o-yo Jesucristo: Tu'un luu ío iní-ya jín tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jín núu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná koo jín-ró jíná'an-ró.

Ja ní kandíja va'a-i

² Nene kánakuatá'ú-ri nuu Dios sikí táká róo. Te kánuku'un iní-ri róo, hora kájikan ta'u-ri. ³ Nene káxndáku-ri róo nuu máá Táa-yo Dios ndasa kásatiñu-ró jín tú'un kándíja, jín ndasa kákundá'ú iní-ro-í kásatiñu-ró já'a-í, jín ndasa káñukuu ní'in iní-ro, sá'a máá Jító'o-yo Jesucristo. ⁴ A kájiní-ri, ñani, ja Dios kúndá'ú iní-ya róo, te ní kaji-ya róo jíná'an-ró. ⁵ Ko nasu jín máá tú'un ní jáa tu'un va'a-ri nuu-ro, chí suni ní ja jín fuerza, jín Espíritu Santo, te ní kayija iní-ro jín. Te kájiní-ro ndasa clase ñayivi ní kakuu-ri jín-ró, chí ní kundá'ú iní-ri róo. ⁶ Te ruu jíná'an-ri, jín máá Jító'o-yo ní kándaku-ró. Te jín túndó'o xa'an ní kajatá'ú-ró tú'un, te ní kakuu-ri iní-ro ní sá'a Espíritu Santo. ⁷ Te ní káduu-ró ñayivi stá'an ichi núu táká ñayivi kákandíja ío iní ñuu Macedonia jín ñuu Acaya. ⁸ Chí máá-ró, ní káskáka-ró tú'un máá Jító'o-yo. Ko nasu máá hin ñuu Macedonia jín ñuu Acaya, chí ní ká'nu-ni ní jicha tu'un kua'an ja kákandíja-ró núu Dios, te tú níni já ká'an kuti-gá-ni-ri. ⁹ Chí máá-i kájaní-i tu'un-ri ndasa ní kivi koyo-ri nuu-ro jíná'an-ró, jín já ní káxndóo-ró ndosó, te ní ndívi-ró núu Dios ndija, náva'a kuatiñu-ró núu-yá, chí chakú-ya, ¹⁰ te náva'a kundatu-ró ncháa Se'e-ya íchi ándíví, I'a ní naschakú-ya-ún. Te máá Jesús kúu-ya. Te a ní nama-ya yoo nuu tú'un kití iní ja cháa sá'a Dios núu.

2

Ndasa ní sá'a Pablo iní ñuu Tesalónica

¹ Chí a kájiní máá-ró, ñani, ja tú ní jákoyo sáni-ri nuu-ro. ² Chí a kájiní-ro já súa ní kándo'o-ri xna'an-ga iní ñuu Filipos, te yúan ní kaja'a-de tuka nuu rúu. Te Dios máá-yó, ní nasá'a téyí-yá ruu náva'a kani-ri tu'un va'a-ya núu-ro, vasa ní kajito-ri túndó'o. ³ Chí tu'un káka'an nda'ú-ri jín-ró, tú ndíso tu'un tú'ún, ní tú káchá'an, ní tú xnda'ú. ⁴ Chí nátu'un ní jatú'ún Dios ruu jíná'an-ri, te ní cháa tiñu-ya rúu ja káni-ri tu'un va'a, suni súan káka'an-ri. Ko ná tú kásá'a-ri nátu'un kásá'a ñayivi já kúsi iní tá'an-i sá'a-i, chí sua kúsi iní Dios sá'a-ri, chí máá-yá jito ncháa-ya añu-yo. ⁵ Chí a kájiní-ro já tú ní káka'an ncháa kuti-rí róo, ní tú ní kácutóo iní-ri sikí-ro. Te máá Dios kúu-ya testigo-ri. ⁶ Ní tú ní kándúkú-ri ja kuatú'ún ñayivi rúu, vasa róo xí sáva-ga-i, vasa kuu tá'ú ní'in-ri tiñu nuu-ro núu, chí káji já apóstol Cristo kákuu-ri. ⁷ Chí sua ní kaka'an vitá-ri jín-ró nátu'un hin ña'an ncháka yíkin, ja níkuún iní-ña jín sé'e-ña. ⁸ Te ní kákundá'ú xa'an iní-ri róo, te yúan ní kakuni-ri ja násu máá hin tu'un va'a Dios kua'a-ri

nuu-ro, chi suni onde jín añú-ri núu, chi maní xáan-ri jín-ró. ⁹ Chi a kánuku'un iní-ro, ñani, ndasa ni kando'o-ri jín tíñu. Te ni kasátiñu-ri ndúú ñúú-ni, náva'a tú stáa-ri sikí ní ñin-ró, nini ni kajani-ri tu'un va'a Dios nuu-ro. ¹⁰ Máa-ró, a kájiní-ro, te suni jiní Dios, ndasa ndoo, ndasa ndaa ni kajika-ri jín-ró, te tú kuachi ní kásá'a-ri nuu máa-ró ñayivi kákandíja. ¹¹ Te suni a kájiní-ro ndasa ni kaka'an nda'ú-ri jín ná ñin ná ñin-ró, te ndasa ni kaka'an-ri tu'un ndéé iní jín-ró, nátu'un ñin cháa jín sé'e-de, ¹² te ni kaka'an ni'in-ri jín-ró já ná káka jínú'un-ró núu Dios, chi ni kana-ya xiní-ro kí'in-ro núu ñúu luu tá'ú-yá tíñu. ¹³ Ja yúan, suni tú kájukuiñi-ri ja kánakuatá'ú-ri nuu Dios ja ní kajatá'ú-ró tú'un Dios ni kaka'an-ri. Te ni jiní-ro já násu tú'un cháa kúu, chi jandaa máa tú'un Dios kúu, te máa tú'un-ún sátiñu iní róo ñayivi kákandíja. ¹⁴ Te máa-ró jíná'an-ró ñani, ñin-ni káta'an-ro jín tíku'ni ñuu Judea ja kákandíja-i nuu Dios jín núu Cristo Jesús, chi nátu'un ni kando'o máa-i ni kasá'a cháa judío, te suni súan ni kando'o máa-ró ní kasá'a ñayivi ñúu-ro. ¹⁵ Chi judío-ún ni kaja'ni-dé máa Jító'o-yo Jesús jín cháa ni kajani tu'un-ya onde sáa. Te ni kachindikín-de ruu ni kakenda-ri, te tú kúsi iní Dios kásá'a-de, te kándonda-de sikí táká ñayivi. ¹⁶ Te kájasu-de ja ká'an-ri jín ñayivi ñin nación náva'a kaku-i. Te súan káskútú ná'in-de ku'a kuachi kándiso-de. Te sikí-dé ni cháa ndí'i-ni tu'un kití iní Dios.

Ja ní kuxio núu Pablo

¹⁷ Ko ruu jíná'an-ri, ñani, a ni kakuxio núu-ri nuu-ro, ko máa-ni-ri, nasu jín añú-ri. Te ví'í-gá kándúkú ndéé-rí kájtú iní-ri ja kuní-ri nuu-ro. ¹⁸ Te ja yúan ní kakuni-ri ja-ri nuu-ro núu, chi ruu Pablo, ñin uu jínu ni kuni ndíja-ri, ko Satanás ni jasú nuu-ri jíná'an-ri. ¹⁹ Chi naún sikí káñukuu iní-ri, xí já kákusi iní-ri, xí já kúu premio ja sáñá'nu-ri máa-rí. Nasu máa-ró kákuu jian náún, hora kuiñi-yó núu máa Jító'o-yo Jesucristo kivi ndí-ya. ²⁰ Suu ja sikí róo te nduñá'nu-ri te kusí iní-ri jíná'an-ri.

3

Sikí tíñu ni sá'a Timoteo

¹ Ja yúan tú ní kándá-ri kundatu-ga-ri, te ni kasánda-ri ja kéndoo máa-na-ri ñuu Atenas jíná'an-ri, ² te ni katájí-rí ñani-ri Timoteo, cháa játiñu nuu Dios sikí tú'un va'a Cristo, chi sátiñu ta'an-de jín-rí, kujaa-de nuu-ro náva'a síyíja-de iní-ro jíná'an-ró, te ka'an nda'ú-de jín-ró sikí tú'un kákandíja-ró. ³ Náva'a ni ñin-ró ma náyu'ú-ro sá'a tundó'o yá'a, chi róo a kájiní-ro já sikí tú'un yá'a ni jani-ya yóo. ⁴ Chi onde ná káxiukú-rí jín-ró núu, ni kakastu'un-rí nuu-ro já kóto ná'in-yó tundó'o, nátu'un ni kata'an-ro te a kájiní-ro. ⁵ Ja yúan súni máa-rí tú ní kándá-ri kundatu-ga-ri, te ni tájí-rí-de kujaa-de ja ná kuní-ri ndasa kákandíja-ró, chi sanaa te ni jito ncháa máa-ún róo, te naa sáni tíñu ni kasá'a-ri. ⁶ Ko vina, a ni ncháa Timoteo nuu-rí ja ní ja-ri-de nuu-ro. Te ni nakani-de tu'un-ró núu-rí jíná'an-ri ndasa kákandíja-ró, te kákundá'ú iní-ro tá'an-ró, te nene kánuku'un va'a iní-ro rúu, te kákuu iní-ro kuní-ro núu-rí, te suni súan kákuu iní-ri kuní-ri nuu-ro. ⁷ Ja yúan, te ni kándundéé iní-ri, ñani, ni sá'a tu'un ja kákandíja-ró, vaša kájito-ri tundó'o, te kánandi'i-ri. ⁸ Te vina a ni kanani'in iní-ri te nú kájin ni'in-ró jín máa Jító'o-yo. ⁹ Te ndasa nákuatá'ú-rí nuu Dios ja sikí róo jíná'an-ró, sikí táká tu'un kúsi iní-ri nuu Dios máa-yó ní kasá'a-ró. ¹⁰ Chi ndúú ñúú-ni kájinan ta'u téyí-rí ja ná

kuní-ri nuu-ro, te stá'an ndi'i-ga-ri ndéja kúmaní kándíja-ga-ro. ¹¹ Ko máa Táa-yo Dios jíin máa Jíto'o-yo Jesucristo, ná chú'un íchí-yá ruu jakoyo-ri nuu-ro, kuní-ri. ¹² Te máa Jíto'o-yo ná skuá'nu-ya róó te ná xndéa-ya tú'un ja kúndá'ú iní-ro tá'an-ró, jíin táká-ga-i, suni nátu'un kákundá'ú iní-ri róó. ¹³ Náva'a násíyíja-ya ańú-ro, te ná kóo ndoo iní, náva'a tú kenda ni ñn kuachi siki-ro núu máa Táa-yo Dios kivi ncháa Jíto'o-yo Jesucristo jíin táká ñayivi ndóo-ya.

4

Ndasa sá'a-yó te kusii iní Dios

¹ ñn-na tu'un ío, ñáni. Ná ká'an ni'in-ri te ná ká'an nda'ú-ri jíin-ró siki máa Jíto'o-yo Jesús, chí nátu'un ni kakutu'a-ró já ní kastá'an-ri nuu-ro, ndasa kánúú káka-ró, te kusii iní Dios sá'a-ró, súan ná kúkuu-ga-ro jíin. ² Chí a kájiní-ro naún tiñu ni katá'ú-rí nuu-ro siki máa Jíto'o-yo Jesús. ³ Chí kuní Dios ja ná kóo ndoo-ró, te ma káka téné-ró. ⁴ Te ná ñn ná ñn-ró ná kuní-ro ndasa koo jíin'ún-ró jíin ñásí'í-ro, te koo ndoo-ña. ⁵ Te ma kaní xaan iní-ro jásí'í, nátu'un kásá'a ñayivi ñn nación ja tú kájiní-i nuu Dios, ⁶ náva'a tú ni ñn-ró sáña'mu-ró, ni tú xndá'ú-ro ñaní-ro siki tú'un yá'a, chí máa Jíto'o-yo kúu I'a nani'in tá'an-ya jíin táká yuán, nátu'un ni kakachi kají-rí nuu-ro. ⁷ Chí tú ní kána Dios xiní-yo já kóo chá'an-yó, chí ja ná kóo ndoo-yó. ⁸ Núsáa te cha ské'ichí tu'un yá'a, tú ské'ichí-de nuu cháa, chí sua nuu Dios, I'a ni ja'a-ya Espíritu Santo-ya núu-yo. ⁹ Ko tú níni já cháa-ri tutu nuu-ro siki já kúnchaka maní tá'an-ró, chí a ni stá'an Dios nuu-ro já kóo maní-ro jíná'an-ró. ¹⁰ Te suni súan kásá'a-ró jíin táká ñani-yo já káxiukú-de ní ñúu Macedonia. Ko káka'an nda'ú-ri jíin-ró, ñáni, ja ví'í-gá nándeá-ga tu'un maní-ún iní-ro. ¹¹ Te ná cháa iní-ro kúxiukú ná'ín-ró. Te ma kivi nduu-ro ingá tiñu. Te ñn-ró tiñu jíin ndá'a-ro nátu'un ni katá'ú-rí tiñu nuu-ro. ¹² Súan sá'a-ró náva'a ná káka jíin'ún-ró jíin ñayivi ká'ñn sñn siki, náva'a suni tú nandi'i-ró.

Kivi ncháa-ya jíin já náchaku-i

¹³ Suni kákuní-ri, ñáni, ja ná júku'un iní-ro siki ñayivi kákixi, náva'a ma ndúkuí'a iní-ro nátu'un kásá'a sava ñayivi tú káñukuu iní-i. ¹⁴ Chí nú kákandíja-yó já ní jíi Jesús te ni nachaku-ya, suni súan kinaki'in Dios ñayivi kákixi nuu ndá'a Jesús. ¹⁵ Chi ya'a kákastu'ún-rí nuu-ro jíin tú'un máa Jíto'o-yo, ja yóó ja káichaku-yo, ja ní kakendoo-yó ondé kivi ncháa máa Jíto'o-yo, ma kúxnúú-yó xná'an-ga nuu ñayivi kákixi-ún. ¹⁶ Chí máa Jíto'o-yo, nuu-ya kí-ya íchi ándíví, te kana jaa-ya, te ka'an jaa ndajá'a ñá'nu andíví, te nde'e clarín máa Dios. Te nachaku xna'an-ga taká ndiyi nuu ndá'a Cristo. ¹⁷ Yúan-na te yóó ja káichaku-yo, ja ní kakendoo-yó, ñn ká'nu-ni kaña-ya yóó kí'in-yo jíin-yá ma'ñú vikó nu'ún. Te kita'an-yo máa Jíto'o-yo sáva andíví. Te súan kunchaa-yo ní káni jíin máa Jíto'o-yo. ¹⁸ Te jíin tú'un yá'a ná ká'an ká'nu-ró jíin tá'an-ró núsáa.

5

¹ Ko siki kuía jíin kivi, tú níni cháa-ri tutu nuu-ro, ñáni. ² Chí a kájiní va'a-ró já kivi ncháa máa Jíto'o-yo, koo nátu'un cháa ñaku'ná ákuáa. ³ Te nú káka'an-i: Vina te ná'ín-ni ío, te ma kí tundó'o. Yúan-na te ñn sanaa-ní te cha tundó'o siki-í ja náa-í, nátu'un siki ñá'an já já'ncha skáku-ña, te

súan ma kúu kaku kuti-í jíná'an-i. ⁴ Ko máá-ró ñáni, nasu ká jin-ró ñuñáa. Te ja yúan ma jinú-ya natu'un ñakuina siki-ro kivi-ún. ⁵ Chi taká róo kakuu-ró sé'e ñundijin jín sé'e ndúú, nasu sé'e akuáa ni nasu sé'e ñuñáa kakuu-yó. ⁶ Núsáa te ma kusú-yo natu'un sava-ga-i. Chi sua ná kúndito-yó, te ná koo kuándí'í-yo. ⁷ Te ñayivi kákixi, chi akuáa kákixi-i, te ñayivi kánajini, chi akuáa kánajini-i. ⁸ Te máá-yó, chi sé'e ndúú kakuu-yó, te ná koo kuándí'í-yo. Te ná kú'un-yó tú'un kándija jín tú'un kúnda'ú ini tá'an, natu'un in su'nu káa. Te ná kú'un-yó tú'un kuñukuu ini-yo kaku-yó, natu'un kachini káa. ⁹ Chi Dios, tú ní téta'an-ya yóo ja koto u'u-ya yóo, chi sua ja ná kaku-yó sá'a máá Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁰ Te I'a-ún ni jii-ya ja yóo, náv'a kunchaa ká'nu-yó jín-ya, vasa kusú-yo xi kúndito-yó. ¹¹ Ja yúan ná ká'an ndéé-ró jín tá'an-ró. Te ná síyja-ró tá'an-ró, natu'un kakuu-ró jín.

Consejo Pablo

¹² Te káka'an nda'ú-rj jín-ró ñáni, ja kuándatu-ro núu cháa kásatiñu jín-ró, te kátá'ú-de tiñu nuu-ro ja cuenta máá Jító'o-yo te kákana jín-de nuu-ro. ¹³ Te ná koo ja jínú'ún xaan-ro núu-dé, te koo man-ro jín-de siki tiñu kásá'a-de. Te vindáa vinené ná kúxiuku-ró jín tá'an-ró. ¹⁴ Te káka'an nda'ú-rj jín-ró ñáni, ja kána jín-ró núu cháa kájika ñáa, te ka'an ká'nu-ró jín cháa tú kua'a ini, te kutuu-ró cháa vitá ini, te koo paciencia ini-ro jín táká-i. ¹⁵ Te nde'é-ró, ma násá'a ndiva'a-ró jín ní in ñayivi, nú ni sá'a ndiva'a-i jín-ró, chi sua nene ná ndúkú-ró tiñu ja kée va'a jín tá'an-ró, jín táká-i. ¹⁶ Te nene ná koo sji ini-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Ma júkuiñi-ro ja jikán ta'u-ro. ¹⁸ Ná nákuatá'ú-ró nú nún ndi'í kúu, chi súan kuni Dios ja sá'a-ró núu Cristo Jesús. ¹⁹ Ma kasú-ro núu máá Espiritu. ²⁰ Ma sá'á ini-ro núu tú'un kájani-i tu'un-ya. ²¹ Ná koto nchaa vii-ro táká-ni, te nú ja vá'a kúu, te kutiin ni'in-ró, ²² te nú ja ú'u kúu, ma kivi nduu-ro jín. ²³ Te máá Dios, I'a ndiso tu'un kuaká'nu ini, nasándo ndi'í-ya ini-ro jíná'an-ró. Te kúndito kútu-ya ini-ro, añú-ro, jín yiki kúñu-ró, náv'a tú nakuxndi-ya siki-ro kivi ncháa máá Jító'o-yo Jesucristo. ²⁴ Te bueno skíkuu máá-yá, I'a ni kana xini-ro, te súan sá'a-ya. ²⁵ Nani jíná'an-ró, kakan ta'u-ro ja'a-rí jíná'an-rj. ²⁶ Nú káka'an-ro jín ñani-yo, te ndoo titú-ro-í. ²⁷ Káka'an ni'in-rj jín-ró jíná'an-ró siki máá Jító'o-yo, ja ká'u-ró tutú yá'a nuu táká ñani-yo, cháa ká'io ndoo. ²⁸ Tu'un luu ío ini máá Jító'o-yo Jesucristo ná koo jín-ró jíná'an-ró. Súan ná koo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS TESALONICENSES YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU TESALONICA

¹ Máá-rí kákuu Pablo jíin Silas jíin Timoteo, te káchaa-rí tutú yá'a nuu tíku'ni kákandija ñuu Tesalónica, ja ká'jin-i nuu máá Táa-yo Dios, jíin núu máá Jíto'o-yo Jesucristo. ² Tu'un luu ío iní-ya jíin tú'un kuaká'nu iní ja kíi nuu máá Táa-yo Dios jíin núu máá Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíiná'an-ró.

Dios kúu I'a sándaq va'a tiñu-yó

³ Kánakuatá'ú nini-rí nuu Dios ja sikí róo ñáni. Súan ío va'a, chi kuakukútu-gá-ro jíin tú'un kákandija-ró, te bueno kákundá'ú iní-ro tá'an-ró. ⁴ Ja yuán kákusi iní-rí ja sikí róo jíiná'an-ró, hora kánakani-rí tu'un-ró núu tíku'ni máá Dios, ndasa kákandija-ró, jíin ja ká'jin n'ín-ró, vasa káchindikín-i róo, vasa káta'an-ro túndó'o. ⁵ Yuán kúu in tuní ja sándaq ndaq-ya-í, náva'a nani'in tá'u-ro nájaa-ro iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, chi ja sikí yuán kándo'o-ró. ⁶ Chi ío va'a ja suni jíin túndó'o nachunáa Dios nuu ñáyivi káxdó'o róo. ⁷ Te róo, ñáyivi kándo'o, in ká'nu-ni ndetátú-ro jíin-rí jíiná'an-rí sá'a-ya kivi ja ndíi ndijin Jito'o-yo Jesús ichi ándívi, jíin táká ndajá'a-yá ja ká'io n'ín téyí. ⁸ Te jíin yáá ñú'un kii-ya, te xndó'o-ya ñáyivi tú kájito nuu Dios, jíin ñáyivi tú kájandatu nuu tú'un va'a máá Jíto'o-yo Jesucristo. ⁹ Te máá ñáyivi-ún ndo'o-i ja náa-í ní káni sá'a-ya, jíin ja má kúu kivi koyo-i nuu kánchaq máá Jíto'o-yo jíin núu lúu ndíi ncháq fuerza-ya. ¹⁰ Súan sá'a-ya kivi ncháq-ya ja ndúñá'nu luu-ya sá'a taká ñáyivi ndóo-ya, te náva'a naa iní sava ñáyivi ndé'é-i nuu-yá kivi-ún sá'a taká ñáyivi kákandija nuu-yá, chi n'í kákandija-ró tú'un ndaa n'í kákastu'ún-rí nuu-ro. ¹¹ Ja sikí yá'á, te nene kájikan ta'u-rí ja'a róo, náva'a Dios máa-yó kuvá'a iní-ya jíin-ró ja ní kana-ya róo. Te taká tiñu va'a kákuñ-ro ná skíkuu-ya jíin-ró, jíin fuerza-ya, te suni jíin tiñu kásá'a-ró, jíin tú'un kákandija-ró. ¹² Náva'a ná nákana jaa-i sí'v'í máá Jíto'o-yo Jesucristo sá'a-ró jíiná'an-ró, te suni kuatú'ún-i róo sá'a-ya, chi súan sá'a tu'un luu ío iní Dios máa-yó jíin ja ío iní Jíto'o-yo Jesucristo.

2

Sikí ñáyivi ñáá kivi ndíi Jesús

¹ Te vina káka'an nda'ú-rí jíin-ró, ñáni, sikí ja ndíi máá Jíto'o-yo Jesucristo jíin ja ndútútú-yó núu-yá, ² ja má nátu'u yachi iní-ro, ni ma kúku'á iní-ro sá'a in ja jíka kuu, xí tú'un, xí tutú ja sá'a sikí-i ja rúu tájí, cuenta sikí ja á n'í kuyani ndaa kivi máá Jíto'o-yo. ³ Ma kuá'a-ró tú'un ja xndá'ú kuti ní in-i róo. Chi ma cháa kivi-ún onde nú túu ndu'ichi iní kua'a-í-ya, te suni onde ná kenda ndijin máá cháa ja xín kuáchi, chi máá cháa ta'nu ndatu kúu-de. ⁴ Te ndonda-de kasu-de nuu táká ja káskúnání-i Dios, jíin núu ja káchiñú'ún-i. Ja yuán te nungoo-de iní ve'e ij Dios, te ka'an-de ja

Dios kúu máa-de. ⁵ Á tú kánuku'un iní-ro já onde ná káncha-ga-ri jíin-ró, nī ka'an-ri tu'un yá'a jíin-ró jíná'an-ró. ⁶ Te vina a kájiní-ro ndéja kúu ja jasú nuu-dé, náva'a onde ná jáa kiví máa-de te kenda ndijin-de. ⁷ Chī máá tú'un sa'í xín kuáchi, a yáji ní'ni kua'an, ko ío ja jasú nuu vina, onde ná kúxio-ún. ⁸ Yúan-te te kenda ndijin máá cháa xín kuáchi-ún. Te máá Jító'o-yo ká'ni-yá-de nini jíin máá já tiví tachi-ní-ya, te nini ja ndíi ncháa kenda ndijin-ya, te xnáa-yá-de. ⁹ Te cháa-ún kii-de sá'a Satanás, te jíin fuerza nī'in xaan, jíin tuní, jíin tíñu ñá'nu sá'a síkí-ni-de. ¹⁰ Te jíin táká tíñu tú jíká ndaa, te tíin yátá-de ñayiví náa, kuáchi ja tú ní kájatú'ún-i kumaní-i jíin tú'un ndaa, náva'a kaku-i sá'a-ya núú. ¹¹ Já yúan te skíi Dios iní-i, te kuñáá xini-í, ja kándíja-i in tu'un xndá'ú, ¹² náva'a nakuxndíi-ya síkí táká-i ja tú kákandíja-i tu'un ndaa, chī sasua kákusií iní-i jíin tíñu tú jíká ndaa.

Máa-yá kúu I'a skíkuu

¹³ Nene kánakuatá'ú níni-rí nuu Dios ja'a róo, ñáni, ja kúndá'ú iní Jító'o-yo róo. Chī máá Dios nī kaji-ya róo onde ná xnáñúú náva'a kaku-ró, te suni jíin Espíritu-ya ndúndoo iní-ro te kandíja-ró tú'un ndaa. ¹⁴ Já yúan ní kana-ya xini-ro jíná'an-ró ní sá'a tu'un va'a káka'an-ri, náva'a ja-ro nú ndíi ncháa kánchaa Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Núsáa te kuiñi ní'in-ró ñáni, te kutiñ nī'in-ró tú'un nī kakutu'a-ró, kúu jíin tú'un xí jíin tutú-ri. ¹⁶ Máá Táa-yo Dios kúu I'a nī kúndá'ú iní yóo, jíin já ní ja'a-ya tú'un koo ndéé iní-yo ní káni, jíin já kúñukuu va'a iní-yo sá'a tu'un luu ío iní-ya. Te máa-yá, onde jíin máá Jító'o-yo Jesucristo, ¹⁷ ná násándéé-yá iní añú-ro jíná'an-ró, te ná síyíja-ya róo síkí tú'un jíin síkí tíñu va'a.

3

¹ In-na tu'un ío, ñáni. Ná kakán ta'u-ro jíná'an-ró já'a-rí jíná'an-ri, náva'a yachi ná kuichá nuu tu'un máá Jító'o-yo kí'in, te ná kuátú'ún-i, natu'un nuu máá-ró jíná'an-ró, ² te suni náva'a ná kaku-ri iní nda'a cháa ñáá jíin cháa kástá'an ruu jíná'an-ri, chī nasu ndí'i-de kákandíja. ³ Ko bueno skíkuu máá Jító'o-yo. Te ná síyíja-ya iní-ro, te koto-ya róo nuu káni nuu kuí'a. ⁴ Te kájani ndíja iní-ri, sá'a máá Jító'o-yo, já kakuu-ró jíin tíñu nī katá'ú-rí nuu-ro te kukuu-ga-ro jíin. ⁵ Te máá Jító'o-yo, ná stá'an-ya núu añú-ro ndasa koo maní-ro jíin Dios, te ndasa kundiso-ró paciencia Cristo.

Síkí cháa kúxí

⁶ Ko kátá'ú-rí tíñu nuu-ro, ñáni, jíin sí'ví máá Jító'o-yo Jesucristo, ja kúxio-ró núu táká ñani-yo já kájika kuu kátá-ni-de, chī nasu súan ní kástá'an-ri nuu-ro. ⁷ Chī a kájiní máá-ró ndasa kánúú ndaku-ró rúu, chī tú súan ní kájika kuu kátá-ni-ri nuu-ro jíná'an-ró. ⁸ Ni tú ní káyee sáni-ri staa síkí ní in-ró, chī sua nī kaja'ni-rí máá-rí jíin tíñu, te ndúú ñúú-ni nī kasátíñu-ri, te tú ní kúnini iní ní in-ró ní kasá'a-ri. ⁹ Nasu já túu derecho-ri kakan-ri núú. Chī sua kuní-ri kuu-ri in ejemplo nuu-ro ndasa ndaku-ró rúu. ¹⁰ Chī onde ná káxiukú-ga-ri jíin-ró, te nī katá'ú-rí tíñu yá'a nuu-ro, ja nú ndé in ñayiví tú kuní-i sátiñu-i, te ma kée-í núsáa. ¹¹ Chī nī kájiní tu'un-ri ja kájika kuu kátá-ni sava-i jíin-ró, tú kásatiñu kutí-í, chī sasua kájika kuu-i kándúkú tú'un-ni-i tá'an-i. ¹² Te nuu ñayiví-ún kátá'ú-rí tíñu, te káka'an nda'ú-ri jíin-í síkí máá Jító'o-yo Jesucristo, ja ná'in-ni ná koo-í, te ná sátiñu-i, te ní'in-í kee-í síkí máá-í. ¹³ Te róo jíná'an-ró ñáni, nuu kuitá-ro já kásá'a-ró tíñu va'a. ¹⁴ Te nú ndé in-i tú kuní-i kuandatú-i nuu tú'un-ri ja

ká'an carta yá'a, kunchaa nuu-ro-í te ma keta'an-ro jín-i jíná'an-ró, náva'a ná kúka nuu-í. ¹⁵ Ko ma koto u'u-ro-í, chi sua kana jín-ró núu-í nátu'un nuu in ñani-ro. ¹⁶ Te máá Jító'o-yo, I'a ndiso tu'un kuaká'nu ini, nene ná kuá'a-ya tú'un vindáa vinené ini-ro jíná'an-ró jín táká-ni modo. Te máá Jító'o-yo ná kunchaa-ya jín táká-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Ruu, Pablo, áchí-ri ja ná sándéé ini-ro te cháa nda'a máá-rí, chi ya'a-ni kúu in tuni ja chísó-rí nuu táká-ni carta-ri. Chi súan cháa-ri. ¹⁸ Tu'un luu ío ini máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo jín táká róo jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TIMOTEO YA'A KUU CARTA HIN JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TIMOTEO

¹ Máá-rí Pablo kúu apóstol Jesucristo, chí súan ñi tá'ú tíñu Dios, I'á náma yóó, jíin Jíto'o-yo Jesucristo, ja káñukuu iní-yo-yá. ² Cháa-rí tutu yá'a nuu Timoteo, se'e ndija-rí ja ní skándíja-rí: Tu'un luu ío iní-ya, jíin tú'un kúndá'ú iní-ya, jíin tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin núu máá Jíto'o-yo Cristo Jesús, ná kóo jíin-ró.

Sikí ñáyivi sún sún sa'an

³ Nátu'un ñi ka'an ndá'ú-rí jíin-ró ja ná kéndoo-ró ñúu Éfeso ná ñi kí'in-rí ichi kuá'an-rí ñuu Macedonia, ja ná ka'an ñi'in-ró jíin sáva-i, te suni ka'an tuku-rí ja má stá'an-i sún sún nuu sá'an, ⁴ ni ma kuá'a-i tu'un ja ná ndúkú kuách-i sikí cuento, jíin sikí jíchi tu'un tá'an. Chí sua nákaa-ga kua'an, te skuikín tixín, lugar ja yíja-ga tu'un kándíja-yó núu Dios sá'a. Achí-rí. ⁵ Ya'á kúu ja kuní-rí tá'ú-rí tíñu nuu-ro, ja ná kúndá'ú iní-ro-í jíin tú'un koo ndoo iní-ro, jíin tú'un koo va'a iní añú-ro, jíin tú'un kándíja ja tú yóso yú'u. ⁶ Ja sikí yúán kájika yátá sáva-i, te kákusiin iní-i kájukuñi-i sikí tú'un ja tú ní'in tíñu. ⁷ Kákuni-i kuu-i maestro ley, ko ni tú kájuku'un iní-i ñaún tu'un káka'an-i, ni ñaún tu'un kájani ñi'in-i. ⁸ A kájini-yo ja ío va'a ley, ko nú koo kájí iní-ro jíin. ⁹ Chí a jiní-yo ja ley, tú ní kúva'a ja ndóna sikí ñáyivi vá'a, chí sua ndóna sikí ñáyivi ñáá, sikí ñáyivi tú kájandatu, sikí ñáyivi tú káchiñú'un-i-ya, sikí ñáyivi kásá'a kuachi, sikí ñáyivi kándaa ndíva'a jíin ñáyivi chá'an, sikí ñáyivi kája'ni táa náa, jíin sikí ñáyivi kája'ni ndíyi, ¹⁰ sikí ñáyivi kájika téné, sikí xí'ncha, sikí ñáyivi sakuí'ná ñáyivi, sikí ñáyivi káxndá'ú, sikí ñáyivi kásátú'un, jíin sikí sáva-ga tu'un ja tú káni tá'an jíin tú'un máa-yá ja ío ndéé ndánu. ¹¹ Chí tu'un-ún kúu máá tú'un va'a luu xaan ja vái nuu máá Dios, I'á ñi. Te sikí tú'un-ún ñi chaa tíñu-ya rúu.

Tíñu ñi chaa-ya sikí Pablo

¹² Te nákuatá'ú-rí nuu máá I'á ñi ja'a fuerza iní-rí, kúu Cristo Jesús Jíto'o-yo, te ñi nakani iní-ya ja cháa skíkuu va'a kúu-rí, te ñi chaa tíñu-ya rúu. ¹³ Ko onde sáá núu, chí ñi ka'an ndíva'a-rí, te ñi chindikín-rí-i, te ñi stují-rí-i. Ko ñi kúndá'ú iní-ya rúu, chí tú jiní-rí te ñi sá'a-rí, te ni tú ní kándíja-rí sáa. ¹⁴ Ko tu'un luu ío iní máá Jíto'o-yo, ñi ndea-ga iní-rí jíin tú'un kándíja, jíin tú'un kúndá'ú iní Cristo Jesús ruu. ¹⁵ Chí ío va'a ja ná kuatá'ú táka-i tu'un ndaa yá'a, ja Cristo Jesús ñi kii-ya iní ñuyívi, náva'a nama-ya ñáyivi kándiso kuachi, te ruu kúu máá ja ní kaa-ga ñi sá'a. ¹⁶ Ko ñi kúndá'ú iní-ya rúu, náva'a jíin rúu ja ní kaa-ga ñi sá'a-rí, te kuní-i ndasa ío xaan paciencia iní Jesucristo, náva'a kuu-rí ñi muestra nuu ñáyivi kúkuéé-ga kándíja-i nuu-yá, te nani'in tá'u-í kuchaku-i ñí káni. ¹⁷ Núsáa te ñí káni ñí kuíá ná ka'an jíñú'un-yo te ná nákana jaa-yó máá Rey, I'á ndíto chakú ñí káni, ja tú jí'i-ya, ja tú kúu nde'é ndíjin-yo núu-yá, ja máá ñi-ni-ya kúu Dios ndíchi. Amén. ¹⁸ Hijo, súan tá'ú-rí tíñu nuu róó Timoteo. Chí jíin kívi ní kaka'an-i ja kúndíj máá-ró. Te jíin tú'un ñi kaka'an-i-ún, te

ná skíkuu va'a-ró jíin tíñu jíku-ró. ¹⁹ Te kandíja nì'in-ró, te ná káni va'a inì añú-ro, chí tu'un yá'a nì kaské'ichì sava-i, te nì kasíjita-i máa-i nuu tú'un kándíja. ²⁰ Te cháa yúan, Himeneo jíin Alejandro kákuu-de, ko nì chí'i-ri-de nda'a Satanás, náva'a ná skuá'a-de inga jínu ma ká'an ndiva'a-ga-de.

2

Ndé cuenta kakan ta'u-yo

¹ Te ví'i-gá ká'an nda'ú-ri jíin-ró núsáá, ja ná kakán ta'u-ro já'a táká ñayivi. Ka'an nda'ú-ro jíin-yá ja kúu máa-i, te kakan-ro nú naún jínu ñú'un-i, ko nene ná nákuatá'ú-ró já kúu máa-i. ² Suni ná ká'an-ro já'a táká rey jíin já'a táká cháa kakuñá'nu, náva'a ná kúxiukú ná'in-yó, te ná kóo paz nuu-yo, te chiñú'un-yó-yá, te koo ja jíñú'un-yó núu táká-ni. ³ Chí ya'á kúu ja ío va'a te sá'a ja játa'an inì Dios, I'a náma yóo. ⁴ Te máa-yá kuní-ya já táká ñayivi ná kaku-i, te ná kuní-i ndasa káa máa tú'un ndaa. ⁵ Chí ío ñn-ni Dios, suni súan ío ñn-ni I'a ká'an ja'a táká ñayivi onde nuu Dios, te I'a-ún, máa cháa Jesucristo kúu-ya. ⁶ Te I'a-ún nì soko-yá máa-yá ja ní nakuaan-ya táká yóo, te onde máa kívi-ún, nì kenda testigo siki I'a-ún. ⁷ Te ja siki yúan ní jani-ya rúu ja kúu-ri apóstol náva'a kani-ri tu'un. Chaa jiní stá'an va'a nuu ñayivi sñn naciòn kúu-ri. Te jandaa ká'an-ri, te a jiní máa Cristo tú xndá'ú-ri. ⁸ Te kuní-ri ja ndéni nì kuu, te ná kakán ta'u táká cháa jíná'an-de. Te ná kóo ndoo nda'a-dé ndukani-de. Te ma kití inì-de, te nì ma kánaa-de. ⁹ Suni súan taká ñasí'í, ná kasú va'a-ña máa-ña jíin sá'ma jíñú'un, ja tú kuka nuu iní-yo sá'a. Te nasu sáluu-ña máa-ña jíin lazo, xí oro, xí perla, xí sá'ma ncháa ya'u, ¹⁰ chí sua ná sáluu-ña máa-ña jíin tíñu jíñú'un sá'a-ña, nátu'un kánúu sá'a taká ña'an já káka'an-ña já káchiñú'un-ña máa-yá. ¹¹ Te ñasí'í, náskuá'a-ña kasú-ña yú'u-ñá, te ma ndúkú-ña tá'ú-ña tíñu. ¹² Chí tú já'a-ri tu'un ja kánduu ñasí'í stá'an-ña, ni tú tá'ú-ña tíñu nuu cháa, chí ná'in-ni ná kóo-ña. ¹³ Chí Adán nì sáva'a-ya xná'an-ga, te vásá ní sáva'a-ya Eva. ¹⁴ Chí tú ní xndá'ú ja'ú Adán, chí sua ñasí'í-de nì kandíja-ña, te nì sáña'mu-ña. ¹⁵ Ko kaku-ña sá'a ja júku'un se'e-ña, te nú túu sía-ña tú'un kándíja-ña jíin tú'un kúndá'ú inì-ña, jíin tú'un koo ndoo inì-ña, jíin tú'un ja tú kuka nuu-ñá sá'a.

3

Ndasa koo cháa ndíto tiku'ni

¹ Tu'un ndaa kúu ya'á: Nú ñn cháa kuní-de kuu-de cháa kundito tiku'ni, bueno tíñu ndúkú-de. ² Núsáá te níni ná kóo jíñú'un cháa kundito-ún, náva'a tú ndenda kuachi siki-dé. Te ñn máa tú'un-ni ñasí'í-de ná kóo, te koo ndíto inì-de, koo kuándí'í-de, koo kájí iní-de, kundá'ú inì-de ñayivi jíká, te koo ñama inì-de stá'an-de. ³ Ma kóo ká'vá-de, ma stuji-dé ñayivi. Ma ndío xaan iní-de siki xú'un. Chí sua ná kóo paciencia inì-de. Ma kútixín-de. Ma kútóo iní-de. ⁴ Te jíñú'un ná tá'ú-de tíñu inì ve'e-de, te ná kúñava'a-de se'e ja skíkuu-i tíñu tá'u núu-í jíin já kóo jíñú'un-i. ⁵ Chí cháa ja tú jiní-de tá'ú jíñú'un-de tíñu inì ve'e-de, ndasa koto-de tiku'ni Dios núsáá. ⁶ Ko ma kúu kívi ñn cháa jáá. Te nú túu, chí sanaa te sávixi-de máa-de te ndonda ja'ú siki-dé. ⁷ Suni kánúu já kúu-de ñn cháa ja kuátú'un ñayivi-dé, vasa ká'jin-i sñn inga siki, náva'a ma kuakú nchaq-i-de, ni ma ñin yátá já'ú-de.

Ndasa koo cháa játíñu nuu tiku'ni

⁸ Suni súan cháa kájatíñu nuu tíku'nj kákandíja, ná kóo jíñú'un-de, ma kóo títakuá-de, ma kóo ká'vá-de, ni ma ndío xaan iní-de sikí xú'ún. ⁹ Ko ná kóo ndoo iní añú-de, te ná kundij nì'in-de jíñ tú'un sa'í kákandíja-yó. ¹⁰ Te cháa yá'a, suni kuní ja kóto nchaa-yo-dé xna'an-ga, náva'a kuní-yo nú túu kuachi yí'i sikí-dé. Yúan-na te kuu kuatíñu-de. ¹¹ Suni súan ná kóo va'a iní taká ñasí'í, ma ndúkú tú'un-ña tá'an-ña, te ná kóo kuándí'í-ña, te ná skíkuu-ña táká ñaún tiñu kúu. ¹² Cháa kájatíñu nuu tíku'nj, suni ñin-ni ñasí'í-de ná kóo, te ná tá'ú vá'a-de tiñu nuu sé'e-de jíñ núu taká iní ve'e-de. ¹³ Chi cháa kájatíñu va'a, sua skákunu-ga-de máa-de kua'an-de, te káchundéé-gá iní-de sá'a-de sikí tú'un kákandíja-yo núu Cristo Jesús. ¹⁴ Tu'un yá'a cháa-ri kujaa nuu-ro. Te ñúkuu iní máa-rí ja yachí-ri nuu-ro. ¹⁵ Ko sanaa te kúkuéé-ga te ja-ri nuu-ro. Te ja yúan cháa-ri ya'á, náva'a kuní-ro ndasa kánúu káka-ró jíñ ñáyivi káchiñú'ún Dios. Chi yúan kúu tíku'nj Dios, I'a chakú. Te yúan kándituu te kásákutu-gá máa tú'un ndaa. ¹⁶ Ndaa ká'an-ri, ja yíi xaan káa máa tú'un sa'í káchiñú'ún-yó: Nj kenda ndijin Dios jíñ yíki kúñu-ya. Te nj kendoo ndaa-ya ní sá'a máa Espíritu. Nj kajiní ndajá'a-yá nuu-yá. Nj jichá nuu tu'un-ya núu ñáyivi sijn nación. Ñáyivi ñúyivi ní kákandíja-i nuu-yá. Nj ndaa-ya kuá'an-ya núu lúu ndíi ncháa nj sá'a Dios.

4

Sikí tú'un ndu'ichí iní

¹ Ko máa Espíritu, a kástu'ún kájí núu-yo, nú ná kúyani ndí'i kivi te ndu'ichí iní sava-i jíñ tú'un kákandíja-i. Te kuatú'ún-i máa já ká'an tu'un xndá'ú jíñ sá'an tachí. ² Kundiso-i uu xiní, te ka'an-i tu'un tú'ún, chí ndukava iní añú-i. ³ Ma kuá'a-i tu'un tãnda'a-yo, ni ma kuá'a-i tu'un kee-yo sava ndeyu ní sá'a Dios ja kuní máa-ya ja ná ní'in cháa kákandíja jíñ cháa kájiní ichi ndaa, chí kánakuatá'ú-de nuu-yá te káyee-dé. ⁴ Chi taká ja ní sá'a Dios ío va'a, te ma kúu ské'ichi-yo, te nú ná nákuatá'ú-yó núu-yá te ná kée-yo. ⁵ Chi jíñ tú'un Dios, te jíñ tú'un kakan ta'u-yo núu-yá, te a nj ndundoo-ni ndeyu-ún.

Cháa jatíñu va'a nuu Jesucristo

⁶ Ko nú tu'un yá'a kastu'ún-ró núu taká ñani-yo, cháa jatíñu va'a nuu Jesucristo kúu-ró nú súan, chí a nj tijn tu'un kándíja-ró-ún iní-ro, onde jíñ sá'an va'a ja bueno skíkuu-ró. ⁷ Ko taká tu'un yúkú, jíñ taká tu'un aná'an, ná skána-ró kí'in, te ná skuá'a-ró máni tu'un ja chíñú'ún-yó máa-yá. ⁸ Tiñu ja skuá'a-yó ndúndéé yíki kúñu, chí yakú-ni ní'in tíñu. Ko tu'un chíñú'ún-yó máa-yá, chí taká-ni modo ní'in tíñu, chí vida yá'a jíñ vida cháa, bueno kee sá'a. ⁹ Tu'un ndaa kúu tu'un yá'a, te ío va'a ja ná kuatá'ú taká-i. ¹⁰ Chi sikí yá'a kúu ja kásatíñu nì'in-yó, te kándo'o-yó, chí káñukuu iní-yo já kúu máa Dios, I'a chakú, chí máa-yá kúu I'a náma taká ñáyivi, ko ví'í-gá náma-ya ñáyivi kákandíja nuu-yá. ¹¹ Tu'un yá'a ná stá'an-ro, te tá'ú-ró tíñu. ¹² Ma kuá'a-ró tú'un ja kújá'a iní ni ñin-i koto-i róo vasa súchí-ró. Te ná kóo va'a-ró, náva'a ñáyivi kákandíja kuu ndaku-i róo jíñ tú'un ká'an-ro, jíñ modo jíká kuu-ró, jíñ tú'un kúndá'ú iní-ro-í, jíñ tú'un kándíja-ró, jíñ tú'un ndoo iní-ro. ¹³ Nini kúkuéé-ga-ri te ja-ri, te ná kuitú iní-ro ká'u-ró tutú nuu-í, ná kána jíñ-ró núu-í, ná stá'an-ro tú'un nuu-í. ¹⁴ Ma kúkúxí-ró jíñ tá'u ní ní'in-ro, chí cháa kákuu nuu, nj chaa-de nda'a-dé xiní-ro, te nj kuta'u-ro yúan, natu'un nj kaka'an-de onde kivi ní

kuu-ún. ¹⁵ Ná kúndee tu'un yá'a xini-ro. Te kukuu ni'in-ró jín, náv'a ná kuní taká-i ndasa bueno kuayija-ró jín. ¹⁶ Te koto va'a-ró máá-ró jín tú'un stá'an-ro. Ma sía-ro. Chi nú súan ná sá'a-ró, te bueno nama-ró máá-ró jín taká ñayivi chú'un ini tu'un ka'an-ro.

5

¹ Ma kána jín-ró núu cháa ñá'nu, chi sua ka'an ndá'ú-ro jín-de nátu'un jín táa-ro. Te nuu cháa súchí, ka'an-ro jín-de nátu'un jín ñani-ro, ² te nuu ñá'an ñá'nu, nátu'un jín náa-ro, te nuu ñá'an súchí, nátu'un jín kuá'a-ró. Te tu'un ndoo ndatu'ún-ró. ³ Te ná ká'an jínú'ún-ró jín ñá'an kákendoo ndá'ú, te nú ni kákendoo ndá'ú ndija-ña. ⁴ Ko nú ñan ña'an kéndoo ndá'ú ío se'e-ña, xí sé'e tijáni-ña, ná kútu'a suchí yá'a xna'an-ga kundiso jínú'ún-i responsable máá-i ini ve'e-i, te ná náoto-i táa-i náa-i, chi súan jata'an ini Dios. ⁵ Te nú ña'an já ní kéndoo ndá'ú ndija kúu-ña, te máá ñn-ña, te ñúkuu ini-ña Dios, te nene ká'an ndá'ú-ña jín-yá te jikán ta'u-ña ndúú ñúú-ni nuu-yá. ⁶ Ko nú ña'an jika siki tú'un sihi ini kúu-ña, vasa chakú-ña, ko nátu'un a ni ji'i-ña. ⁷ Tu'un yá'a ná tá'ú-ró tiñu nuu-i, náv'a a tú ndenda kuachi siki-i. ⁸ Te nú ñan cháa tú ndíto-de tá'an-de, te ví'i-gá nú jín tá'an máá-de ini ve'e-de, te a ni ské'ichi-de tu'un kándija-de nú súan, te cháa ñáa-ga kúu-de vásá ñn cháa tú kándija. ⁹ Ma sá'a-ró cuenta ja ñá'an ní kéndoo ndá'ú kúu-ña, te nú té jinu-ga-ña uní xiko uxí kuia-ña, jín já máá ñn-ni yii-ña ni nchaka-ña, ¹⁰ jín já kájatú'ún vá'a-i ja bueno tiñu ni sá'a-ña, jín já ní skuá'nu-ña sé'e, jín já ní kundá'ú ini-ña ñayivi jíká, jín já ní nakacha-ña já'a ñayivi kákandija, jín já ní chindée-ña ñayivi káta'an tundó'o, jín já ní'in ni jika-ña jín taká tiñu va'a. ¹¹ Ko ña'an súchí ja kéndoo ndá'ú-ña, ma kuátá'ú-ró-ña, chi nú a ni kaisiki ncháa-ña siki Cristo, yúan-na te kákuni-ña já nátanda'a túku-ña. ¹² Nú súan, te ta'nu ndatu-ña sá'a máá-ña, chi tú ní skíkuu-ña tú'un ni keyu'u-ña xnáñúú. ¹³ Te suni káskuá'a-ña kée kúxí-ña, kájika-ña ndíta'an ve'e, te nasu máá ñn ja kée kúxí-ña, chi suni siki cuentú-ni kájika kuu-ña, te kivi nduu-ña ká'an-ña tú'un ja tú ío va'a. ¹⁴ Núsáa, te taká ñasi'í súchí kákendoo ndá'ú, kuní-ri ja ná nátanda'a-ña, náskuá'nu-ña sé'e-ña, ná koto va'a-ña vé'e-ña, te ma kuá'a-ña lugar ja ká'an ndiva'a ja'ú siki-yo. ¹⁵ Chi sava-ña a ni kajika yátá-ña, te ni kandikin-ña yatá Satanás kaja'an-ña jín. ¹⁶ Ko nú ñan cháa kándija, xí ñn ña'an kándija, káñava'a tá'an ja kákuu ña'an ní kéndoo ndá'ú, ná koto-de-ña, te ma cháa-de carga siki tíku'ni kákandija, náv'a ni'in tíku'ni najín kúu ña'an kákendoo ndá'ú ndija. ¹⁷ Ná koo jínú'ún xaan-ro núu cháa kákuu nuu, te nú kátá'ú vá'a-de tiñu, ko ví'i-gá jínú'ún ná koo-ró núu-dé nú kájani ni'in-de tu'un jín já kástá'an-de. ¹⁸ Chi áchí máá tutú i: Ma chú'un-ró ñúnu yú'u xndiki jíkó, áchí. Te: Cháa sátiñu kivi, chi ío derecho-de ja kí'in-de ya'u-de, áchí. ¹⁹ Ma kuátú'ún-ró ní ñn kuachi siki cháa kúu nuu, chi onde nú ío uu xí uní testigo. ²⁰ Te ñayivi kúkuu jín kuachi, kana jín-ró núu-í, ko ná kuní jín núu taká-i, náv'a a suni ná yú'ú sava-ga-i. ²¹ Ko onde jín Dios, jín máá Jító'o-yo Jesucristo, jín taká ndajá'a-yá ja ní kaji-ya, ká'an ni'in-ri tu'un yá'a jín-ró, ja ná skíkuu va'a-ró, te ma kúnchaa nuu-ro-í, ma ñn-i kaa ñn-i kuun koto-ró núu-í. ²² Ma xndée yachi-ro ndá'a-ro xiní ní ñn-i, te ma kivi nduu-ro kuachi jín ingá ñayivi. Koto va'a-ró máá-ró náv'a a ná kéndoo ndoo-ró. ²³ Vina te níi-gá kua'an-yo,

ma kó'o-ga-ro máni máá ndúcha, ná kó'o-ró ñin tí'li vino sikí já sá'a kue'e chji-ró, jín já núu-ni núu-ni kú'u-ro. ²⁴ Taká kuachi kásá'a sava-i, a ñi natuu, te jini-yo já nákuñdii-ya sikí yúan, ko kuachi kásá'a sava-ga-i, chi kuéé-ga te natuu. ²⁵ Suni súan kúu taká tiñu va'a, chi a ñi natuu, te ja ná té tuká-ún, ma kúu kundee sa'í.

6

¹ Taká ñayivi kákuu mozo kásatiñu sáni-i, ná kóo jínú'ún vá'a-i nuu patrón-i, náva'a tú koo ndiva'a tu'un sikí sí'ví máá Jító'o-yo jín sikí sá'an-ya. ² Te ñayivi káñava'a-i patrón káandíja, ma sájá'a ini-i nuu-dé sikí já ñani-i kákuu chaá-ún, chi sua ná kuátíñu va'a-ga-i nuu-dé, chi káandíja chaá-ún ja káatíñu-i nuu-dé, te maní-dé jín-i. Súan ká'an ñi'in tu'un yá'a, te suni stá'an.

Sikí tú'un xndá'ú

³ Te nú ndé ñin chaá stá'an-de inga tu'un, te nú tú játú'ún-de ja ío ndaa tu'un máá Jító'o-yo Jesucristo, te nú tú játú'ún-de sa'an ja káchiñú'ún-yó máá-yá, ⁴ máni sávi-xi-de máá-de. Te ni ñin tu'un tú júku'un ini-de, chi tíxin jáni ini-de, te kánaá-de jín tú'un ká'an sáni. Te yúan kákuu tu'un kuásún ini, tu'un tíxin, tu'un ká'an ndiva'a, tu'un jáni ñáa ini xini, ⁵ jín já kánaá chaá kándakú'u xini, chaá tú káñu'un tu'un ndaa ini-de, te kájani ini-de ja ná chíñú'ún-de máá-yá náva'a ñi'in-dé xu'ún. Ná kúxio-ró ma kétá'an-ró jín cháa kándaa súan. ⁶ Ko ja á ñi kaan-yó jín-yá, te káchiñú'ún-yó máá-yá, jín yúan, chi nátu'un a kua'a ní kani'in-yo. ⁷ Tú naún ní cháa jín-yó ini ñuyivi yá'a, suni ma kúu kiñi'in-yó ní ñin ki'in-yo jín. ⁸ Nú ío ja kée-yo, ío ja kú'un-yó, te si-í-ní ná kóo ini-yo jín. ⁹ Te ñayivi já kákuu-i kuu kúka-i, chi jito nchaá ja'ú-i, te ñin yátá-ún-i. Te yachi kivi-i jín tú'un ndío ñáa ini-i te sá'a ndiva'a ndituni-i, te náa ñayivi-ún, te síjita-i máa-i sá'a tu'un-ún. ¹⁰ Chi nú xu'ún kumani-yo jín, te sikí yúan káku taká tiñu ñáa. Yúan ní kandio ini sava-i, te ñi kasía-i ichi káandíja-i. Te ñi kivi tundó'o xaan ini añú-i.

Tu'un ndúkú ndéé kándíja va'a

¹¹ Ko róó, chaá jatiñu nuu Dios kúu-ró, te ná kúu-ró kóto-ró taká tiñu yá'a. Te ná ndúkú-ró já skíkuu-ró tiñu ndaa, tu'un káchiñú'ún-yó máá-yá, tu'un kándíja, tu'un kúndá'ú ini tá'an, tu'un paciencia, tu'un súchi ini. ¹² Ná ndúkú ndéé-ró kándíja va'a-ró, te suni ná sá'a-ró fuerza ñi'in tá'u-ro kúchaku-ro ñí káni, chi ja yúan kúu ja ní kana-ya xini-ro, te ñi ka'an ndaa-ro tú'un-ya ní kajini kua'a ñayivi. ¹³ Te onde jín Dios tá'ú-rí tiñu yá'a nuu-ro, chi ja máá-yá, te chakú taká ndatiñu, te suni jín Jesucristo, I'a ñi ka'an ndaa taká tu'un nuu Poncio Pilato, ká'an-ri. ¹⁴ Ná skíkuu va'a-ró jín tiñu tá'u núu-ro, náva'a ma kúchá'an, ni ma kuakú nchaá-i, onde kivi ndí máá Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Chi ñin kivi te kuni ndijin-yo kii-ya, sá'a máá I'a kúsi ini-yo jín. Te I'a-ún, máá ñin-ya kúñá'nu, te kúu-ya Rey nuu taká rey, te Jító'o nuu taká jító'o. ¹⁶ Te máá ñin-ya kúu I'a ndito chakú ñí káni. Te ncháa-ya ñin lugar nuu ndí ncháa, te ma kúu jaá ni ñin-i yúan. Te ñayivi tú ní jini ndijin nuu-yá, ni ma kúu kuti. Nuú máá-yá ná kóo tu'un jínú'ún, te ná tá'ú máá-yá tiñu ñí káni. Amén.

Sikí tú'un kúka

¹⁷ Nuṽ táká ñayívi kúká ká'io inṽ ñuyívi yá'a, ná tá'ú-ró tíñu ja má sávixi-i máá-i. Ni ma kúñukuu inṽ-i kaḁu-i jíin xú'ún, chṽ yachṽ náa-ún. Chṽ sua ná kúñukuu inṽ-i kaḁu-i sá'a Dios, I'a chakú, chṽ máá-yá já'a kua'a-yá taká-ni ndatíñu nuṽ-yo já kúsi inṽ-yo sá'a. ¹⁸ Ná sá'a va'a-i jíiná'an-i. Ná kúu kúká-i jíin táká tíñu va'a sá'a-i. Yachṽ ná kóto tá'an-i, te yachṽ ná chíndéé tá'an-i. ¹⁹ Súan te kayá-i taká tíñu va'a sikṽ máá-i ja kúu-i kuiḁ chaa, chṽ súan te kut#n-i ichi kúchakṽ ndija-i. ²⁰ Ko róó Timoteo, ma sía-ro táká tu'un nṽ chi'i-rṽ nda'a-ro. Te ma kivi nduu-ro jíin táká tu'un yúku tu'un sáni, jíin táká tu'un ndíchí ñáá, ja jasú nuṽ máá tú'un júku'un ndaa inṽ. ²¹ Chṽ súan nṽ kajatú'ún sáva-i tu'un yúku-ún. Te nṽ kaxnáa-í ichi ndíso tu'un kákandíja-yó. Tu'un luu ío inṽ máá-yá ná kóo jíin-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TIMOTEO YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TIMOTEO

¹ Máa-rí kúu Pablo apóstol Jesucristo, chī súan nī jata'an inī Dios, chī a nī keyu'u-yá kua'a-ya tú'un kuchaku-yo sá'a Cristo Jesús. ² Cháa-rī tutu yá'a nuu Timoteo, se'e-rī ja maní-rí jíin: Tu'un luu ío inī-ya, jíin tú'un kúndá'ú inī-ya yóó, jíin tú'un kuaká'nu inī ja kíi nuu máa Táa-yo Dios, jíin ja kíi nuu máa Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró. ³ Nákuatá'ú-rí nuu Dios, te jatíñu-rī nuu-yá nátu'un nī kasá'a vuelú-rī, te tú nákuxndíi añú-rī siki-rí. Te tú júkuiñi kuti-rí ja núku'un inī-rī róó, hora jikán ta'u-rí ndúú ñúú-ni. ⁴ Kúu inī-rī kuni-rī nuu-ro, náva'a kusii xáan inī-rī, chī núku'un inī-rī ndasa nī nda'i-ro. ⁵ Chī a nī nuku'un inī-rī ndasa kájí kándija-ró, te suni súan nī kándija naná ñúu-ro Loida xna'an-ga, jíin náa-ro Eunice. Te jáni ndija inī-rī ja súni súan ncháa tu'un kándija-ún inī máa-ró vína. ⁶ Ja yúán xndáku-rī nuu-ro, ja ná náskandá jáa-ró máa tá'u ní ja'a Dios nuu-ro, ja ní ní'in-ro ná nī chaa-rī nda'a-rí xini-ro. ⁷ Chī tú ní já'a Dios iin modo jo nuu-yo, chī sua ja ná kuíñi nī'in-yó, jíin ja ná kúndá'ú inī-yo-í, jíin ja ná kóo kuándí'i-yo.

Mā kúka nuu-yo siki tú'un máa-yá

⁸ Núsáa te mā kúka nuu-ro káni ndaa-ro tú'un máa Jító'o-yo, ni tu'un ruu chaa kándeé vekaa ja siki máa-yá. Chī sua ná kóto ta'an-ro túndó'o siki já jáni-ró tú'un va'a, chī ja siki yúán ní ja'a Dios fuerza inī-yo. ⁹ Chī nī nama-ya yóó, te nī kana-ya xini-yo ndúndoo-yó, ko nasu siki tíñu kásá'a-yó, chī sua ñúkuún máa-yá nī sá'a-ya jíin tú'un luu ío inī-ya, chī onde ná té chá'an-ga kéjá'á táka kuia, te nī ja'a-ya tú'un-ún nuu-yo ní sá'a Cristo Jesús. ¹⁰ Ko vina a nī kenda ndijin tu'un-ún nī sá'a ja ní kenda Jesucristo, I'a náma yóó. Te máa-yá nī janchara-ya kué'e kuu-yo. Te jíin máa tú'un va'a nī stá'an-ya núu-yo ndasa kuchaku-yo te mā kúu-ga-yo. ¹¹ Te nī chaa-ya tíñu siki-rí kúu-rī apóstol kani-rī tu'un-ún, te stá'an-rī nuu ñáyivi siin nación. ¹² Te ja siki yúán jító-rī túndó'o yá'a. Ko tú kúka nuu-rí, chī a jini-rī ndé nuu kándija-rī. Te jáni ndija inī-rī ja kúu kundito-ya já ní chí'i-rī nda'a-yá, onde ná jáa máa kivi. ¹³ Ná kúkuu nī'in-ró jíin íchi tú'un va'a ndasa nī jini so'o-ró ní ka'an-rī. Te ná kúndi-ro jíin-ún modo kándija-ró jíin ja kúndá'ú inī-ro-í sá'a Cristo Jesús. ¹⁴ Ná kóto-ró tú'un ndaa ja ní ja'a Espíritu Santo nuu-ro, chī ncháa-ya inī-yo. ¹⁵ A jini-ro já táka ñáyivi káxiukú ñúu Asia, nī kaskéndo-o-i ruu, te uu-i kákuu Figelo jíin Hermógenes. ¹⁶ Ná kúndá'ú inī máa Jító'o-yo ñáyivi káxiukú vé'e Onesiforo, chī kua'a vuelta nī nani'in inī-rī nī sá'a-de, te tú ní kúka nuu-dé vaša nú'ni-rī kándeé-rī vekaa. ¹⁷ Chī sasua nī nandúkú ví-dé ruu, te nī ndenda-rī nī sá'a-de, ná nī kándeé-de Roma. ¹⁸ Ná kuá'a máa Jító'o-yo tú'un ja máa I'a kúu Tatá, ná kúndá'ú inī-ya-dé máa kivi-ún. Te a jini va'a máa-ró ndasa xaán ní jatíñu-de nuu-rí inī ñuu Éfeso.

2

Máa-yó nátu'un soldado va'a Jesucristo

1 Ko róó, hijo máni, ná ndúndáján iní-ro jíin tú'un luu ío iní Cristo Jesús. 2 Te tu'un ni jini so'o-ró ní ka'an-ri onde jíin kuá'a ñáyivi ní kajini, tu'un yá'a ná chí'i-ró iní nda'a sáva cháa skíkuu va'a, náva'a suni kuu stá'an tuku máá-de nuu sáva-ga-i. 3 Ko róó, ma yú'ú-ro kóto-ró túndó'o, nátu'un in soldado va'a Jesucristo. 4 Ni in cháa kájatá'an, tú sáteñu-de máá-de jíin tíñu ñuyivi, náva'a kusii iní máá cháa ni cháa tíñu soldado siki-dé. 5 Suni súan cháa ísiki, tú ní'in-dé premio-de te nú tú kusiki ndáa-de. 6 Suni súan cháa jítu, ma ní'in-dé kee-dé te nú tú sátiñu-de xna'an-ga. 7 Ná káni iní máá-ró naún tu'un ká'an-ri, te máá Jító'o-yo ná kúña-ga-ya xiní-ro jíin táká-ni. 8 Ná núku'un iní-ro já Jesucristo, se'e tata David ni kuu-ya, te ni nachaku-ya má'ñú ndíyi. Nátu'un ká'an tu'un va'a jáni-ri. 9 Te ja siki-ún jíto-ri tundó'o, te kánde-ri vekaa nátu'un cháa ni sá'a kuachi xaan. Ko máá tú'un va'a Dios, ma kúu kunu'ni. 10 Núsáá te siki já kúndá'ú iní-ri ñayivi ní kaji máá-yá kúu ja kánda-ga-ri koto-ri tundó'o. Náva'a suni kaku máá-i jíná'an-i, te ja-i nuu lúu kunchaa-i ní káni sá'a Cristo Jesús. 11 Ká'an ndaa tu'un yá'a: Nú ni kaji-yo jíin máá-yá, te suni kuchaku-yo jíin máá-yá. 12 Nú kanda-yó kóto-yó túndó'o, te suni tá'ú-yó tíñu jíin-yá. Nú tú kua tu'un-yó-yá, te suni ma kuátu'un-ya yóó. 13 Vasa tú kaskíkuu va'a máá-yó, ko a skíkuu va'a máá-yá. Ma kúu ské'ichi-ya máá-yá. Achí.

Tu'un xndáku nuu tá'an

14 Tu'un yá'a ná xndáku-ró núu ñáyivi, te ka'an ni'in-ró jíin-i, te ná kuní jíin núu máá Jító'o-yo, ja má státá'an-i siki tú'un, chí tú ní'in tíñu kuti-ún, chí sua sáká núu iní ñayivi jini so'o. 15 Ni'in ná ndúkú-ró náva'a kua tú'ún Dios róó, te náva'a kuu-ró cháa sátiñu va'a ja tú níni kúka nuu-ro, jíin já bueno jáni ndaa-ro máá tú'un va'a. 16 Ma kivi nduu-ro jíin tú'un yúkú, tu'un sáni, chí ví'i-gá nákaa jíin tú'un ñáá. 17 Chi tu'un-ún, kaji kí'in nátu'un kue'e gangrena. Te uu cháa súan kákuu Himeneo jíin Fileto. 18 Te cháa-ún, a ni skuíta-de ichi tú'un ndaa, chí káka'an-de ja á ni ja'a máá kivi náchaku taká-i, te súan sáká núu-de jíin tú'un kákandíja sava-i. 19 Te ni'in kándii ja'a já ní jani Dios. Te a ni kukútu jíin tú'un yá'a: A jini máá Jító'o-yo táká ñayivi yí'i nda'a máá-yá. Te suni ká'an: Taká ñayivi já ndáku ñi'in-i sí'vi máá-yá, ná kúxio-i nuu táká tíñu ñáá, achí. 20 Iní in ve'e ká'nu, nasu máni máá kó'o oro, ko'o plata ío, chí suni ío ko'o yúnu, ko'o ñú'un, te suni ío ja kú'un ja jíñú'ún iní te suni ja kú'un ja tú jíñú'ún. 21 Te nú in ñayivi skána-i tíñu ja tú jíñú'ún ío iní-i, yúan-na te nduu-i nátu'un in ko'o ja kú'un ja jíñú'ún iní. Te koo ndoo-i. Te ní'in tíñu-i ndasa játa'an iní máá Jító'o. Te koo tu'a-i ja kúu taká tíñu va'a. 22 Kunu-ró kóto-ró táká ja ndío iní cháa súchi. Kundikin-ro tú'un ndaa, tu'un kándíja, tu'un kúndá'ú iní, tu'un vindáa vinené. Súan sá'a-ró onde jíin ñayivi kándaku ñi'in-i máá Jító'o-yo jíin já ndóo ío iní añú-i. 23 Ma kivi nduu-ro jíin tíxin ñáá, ja tú ío káji iní, chí a jini-ro já máni tíxin skuikín-ún. 24 Chí mozo máá Jító'o-yo, ma kúu koo tíxin-de, chí sua kumani-dé jíin táká-i, te koo ñama iní-de stá'an-de, te ná kuándéé iní-de jíin-i. 25 Te jíin tú'un súchi iní-de ná náka'nu-de ñayivi kájasu, chí sanaa te nakani iní-i sá'a Dios, náva'a kuni-i ichi tú'un ndaa, 26 te náva'a kaku-i nuu já'ú ja kuní-ún tíin yátá-i, chí ni kundéé jíin-i jika ná'in-i nátu'un játa'an iní máá.

3

Ñayivi chá'an kivi sándi'i-na

¹ Tu'un yá'a ná júku'un iní-ro, ja ondé nuu kuájínu-na kivi, te chaá kivi koo tundó'o. ² Te koo ñayivi ja máni chiñú'ún-i máa-i, chiñú'ún-i xu'ún, sávi xi sáni-i máa-i, sája'a iní-i, ka'an ndiva'a-i siki tá'an-i, ma kuándatu-i nuu táa-i nuu náa-i, koo ndé'é-i, ma kéndoo ndoo-i, ³ ma kúmani-i jín tá'an-i, ma júkuifi-i ja kájatá'an-i, sátú'ún-i, síjita-i máa-i, tí'iná koo-i, koto u'u-i taká tiñu va'a, ⁴ nastúu tá'an-i, ka'ncha ndaa-ni-i, sándúxi-i máa-i, te chiñú'ún-ga-i tu'un kúsi iní-i nasu ja chiñú'ún-i Dios. ⁵ Sá'a-i ja káchiñú'ún-i máa-yá, ko káské'ichi-i fuerza yúan. Ma kivi nduu-ro jín ñayivi kás'a súan. ⁶ Chi sava chaá yá'a kákuu chaá kivi koyo tini ve'e, te kátiin-de taká ña'an xini ñaa ja kándiso xaan-ña kuachi, te siin siin kás'a-ña jín tú'un kakanj iní máa-ña. ⁷ Te nene kaskúa'a-ña, te tú kuu kuti kúndéé-ña júku'un iní-ña tú'un ndaa. ⁸ Te nátu'un ni kasá'a Janes jín Jambres, ja ní kándúkú-de kasu-de nuu Moisés, suni súan kás'a chaá yá'a chi kándúkú-de kasu-de nuu tú'un ndaa. Chaá ni te'yu ja jini tuni kákuu-de, te a ni ské'ichi-ya-dé siki ja tú káandija-de. ⁹ Ko ma kúndéé-ga máa-de, chi koto ndijin taká-i tiñu káñaá ni kasá'a-de, nátu'un ni ta'an uu chaá-ún. ¹⁰ Ko róó, a ni skuá'a-ró ndasa stá'an-ri, ndasa jika-ri, ndasa kuu iní-ri, ndasa kándija-ri, ndasa paciencia iní-ri, ndasa kúndá'ú iní-ri-i, ndasa kándij iní-in-ri, ¹¹ ndasa ni kachindikin-i ruu, ndasa ni ta'an-ri tundó'o. Taká yúan ni kii siki-ri iní ñuu Antioquia, ñuu Iconio, ñuu Listra. Súan ni kachindikin-i ruu. Ko máa Jító'o-yo ni nama-ya ruu nuu taká-ni-ún. ¹² Te suni taká ñayivi ja kákuni-i kaka kuu-i jín-ya chiñú'ún-i Cristo Jesús, chindikin-de-i. ¹³ Ko chaá ñaa, chaá xndá'ú, ví'i-gá kivi-de jín. Chi xndá'ú-de ñayivi, te ñayivi-ún naxndá'ú tuku-i-de. ¹⁴ Ko róó, ná kúkuu-ga-ro jín ja ní skuá'a-ró, ja ní kándija iní-in-ró jín, chi a jini-ro ndé ñayivi ní stá'an nuu-ro. ¹⁵ Chi onde ná lúli-ró ní jini-ro núu máa tutú ij, te kuu koo ndíchi-ró sá'a náva'a kaku-ró chi kándija-ro núu Cristo Jesús. ¹⁶ Taká tutú ij, ni kachaa-de ni sá'a máa-yá, te bueno ni'in tiñu ja stá'an, ja kana jín núu-í, ja náchu'un ichi-ún-i, ja stá'an ichi ndaa nuu-í, ¹⁷ náva'a ná yija va'a ñayivi jika jín Dios, náva'a ná kúndiso-i taká tu'un kánúu ja kée va'a tiñu-i sá'a.

4

Siki ja ná kani ná'in-yó tú'un

¹ Ká'an ni'in-ri jín-ró jító nuu Dios jín núu máa Jító'o-yo Jesucristo, I'a sánda tiñu ñayivi chakú, jín ñayivi ní j'i, kivi ndí-ya, kivi tá'ú-yá tiñu iní ñuu-ya. ² Ná kani-ró tú'un. Ni'in ná ká'an-ro. Kuítu iní-ro ká'an-ro vasa tú núña-ró. Te jín paciencia jín sá'an, ná stétuu-ró-i, ná kana jín-ró núu-í, ná ká'an nda'ú-ro jín-i. ³ Chi chaá kivi ja má kuátú'ún kúti-í kuni so'o-i sa'an va'a, chi sua kókon ná sá'a-i so'o-i. Te ndúkú-i maestro ja ká'an ndasa kuu iní máa-i. ⁴ Te kuxio-i ma kúni so'o-i tu'un ndaa, te kivi-i ichi cuento sáni. ⁵ Ko róó, ná koo ndito iní-ro. Ná kuándéé iní-ro jín tundó'o. Ná kaka-ró kani-ró tú'un va'a. Ná skíkuu-ró tiñu ndíso-ró. ⁶ Chi ruu, a sokó-ri máa-ri nuu-ya ja kuu-ri, te a kuakuyani kivi kí'in-ri. ⁷ Bueno a ni kundéé-ri jín tiñu jiku-ri. A ni síjínu-ri máa kú'a carrera. Tú ní sía-ri tu'un káandija-yó. ⁸ Ja yúan, a nátu tu'a premio-ri, siki ja kéndoo ndaa-ri, te yúan kuá'a máa Jító'o-yo núu-ri máa kivi-ún. Te máa-yá kuu juez ndaa. Te nasu núu máa

íin-ri kuá'a-ya, ch̄i suni kuá'a-ya núu táká ñayivi káñukuu xaṇ iní-i kiv̄i ndíi-ya.

Tundó'o ni jito Pablo

⁹ Kuítú iní-ro te chaṇ yachi-ro núu-ri. ¹⁰ Ch̄i Demas, a n̄i sía-de ruu, te kua'an-de ñuu Tesalónica, ch̄i chíñú'un-de ñuyivi yá'a. Crescente, a kua'an-de ñuu Galacia, te Tito, a kua'an-de ñuu Dalmacia. ¹¹ Máá íin-na Lucas kánchaṇ jín-ri. Kuaka-ró Marcos kii-ró jín-de. Ch̄i bueno kuatíñu-de jín-ri nuu-yá. ¹² Tíquico, n̄i táji-ri-de kua'an-de ñuu Éfeso. ¹³ Te nú vaji-ró, te kundá'á-ró kútóo-ri kii-ró jín, ja ní skéndoo-ri ve'e Carpo ñuu Troas, te suni jín táká libro. Kó tutu ñii kúu ja kánúu-ga. ¹⁴ Alejandro, chaṇ xndúcha kaa, xaṇ ndíva'a n̄i sá'a-de jín-ri, ko máá Jító'o-yo kuá'a-ya yá'u-de ná tiñu n̄i sá'a-de. ¹⁵ Ná kóto va'a-ró máá-ró, ma kiv̄i nduu-ro jín-de, ch̄i xaṇ ní jiku-de n̄i jasú-de nuu tú'un káka'an-yo. ¹⁶ Kiv̄i ní kundaṇ núu ja ní ka'an máá-ri ja'a máá-ri, tú ni íin ñayivi ní chindéé tá'an jín-ri, chi taká-ni-i n̄i kaskéndoo-i ruu. Ná kakán ta'u-ri ja'a máá-i náva'a ma chísó-yá kuachi-i. ¹⁷ Ko máá Jító'o-yo, n̄i kandij-ya xín-ri, te n̄i ja'a-ya fuerza in̄i-ri náva'a síjínu-ri kani ndí'i-ri tu'un, náva'a kuu kuni so'o taká ñayivi s̄in nación. Te súan n̄i kaku-ri in̄i yu'u ndíka'a. ¹⁸ Te suni máá Jító'o-yo, ná náma-ya rúu nuu táká tiñu ñáá. Te kanda-ni-ri sá'a-ya onde kiv̄i-ri ñuu andívi núu tá'ú-yá tiñu. Te ná nákana jaa-yó-yá ní kani ní kúia. Súan ná kóo. Amén. ¹⁹ Ná sándéé iní Prisca jín Aquila, ach̄i-ro kúni-i, jín ñayivi kaxiukú ve'e Onesíforo. ²⁰ Erasto, n̄i kendoo-de ñuu Corinto. Te Trófimo, n̄i skéndoo-ri-de ñuu Mileto, kú'u-de. ²¹ Ndúkú ndéé-ró cháa-ro vásá kéjá'á víko víjin. Sándéé iní-ro áchí Eubulo, jín Pudente, jín Lino, jín Claudia, jín táká ñani-yo. ²² Máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo-ya jín añú-ro. Te tu'un luu ío in̄i-ya ná kóo jín-ró jíná'an-ró. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TITO YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TITO

¹ Máá-rí kúu Pablo, mozo Dios te suni apóstol Jesucristo kúu-ri ni sá'a-ya, náva'a skándija-ga-ri ñayivi ní kaji Dios, jín já ná júku'un-ga iní-i tu'un ndaa ndasa chiñú'un-i-ya. ² Te ja yúan káñukuu iní-i kuchaku-i ní káni, chí súan ni keyu'u Dios onde aná'án xáan, te ma kúu kuti xndá'ú-ya-í. ³ Te onde ni jinu va'a máá kivi, te ni stá'an ndijin-ya tú'un-ya jín tú'un kájani-ri, ja ní chi'i-ya-ún ndá'a-rí, nátu'un ni tá'ú tíñu Dios, I'a náma yóó. ⁴ Cháa-ri tutu yá'a nuu-ro Tito, chi se'e ndija-ri kúu-ró sikí tú'un kákandija ká'nu-yó. Tu'un luu ío iní-ya, jín tú'un kúndá'ú iní-ya yóó, jín tú'un kuaká'nu iní, ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jín já kí nuu máá Jíto'o-yo Jesucristo, I'a náma yóó, ná kóo jín-ró.

Ndasaa koo chaa kákuu nuu

⁵ Ja sikí yúan ní skéndo-ri róó onde ñuu Creta, náva'a ná sánda-oro nú tú kuní jinu va'a tíñu, te náva'a kani-ró cháa kuu nuu ná ñin ná ñin ñuu, nátu'un ni tá'ú-rí tíñu nuu-ro. ⁶ Kani-ró cháa tú yí'i kuachi sikí, jín nú ñin-ni ñasí-í-de ío, jín nú kákandija va'a se'e-de, te nú tú kájaku nchaa ñayivi-í ja síjita-i máa-í xí já ní'in iní-i. ⁷ Te chaa ndíto tikuní, níni ná kúu-de chaa tú yí'i kuachi sikí, chí nchátíñu-de tíñu Dios. Ma kújá'a iní-de, ma yachí kiti iní-de, ma kóo ká'vá-de, ma stují-dé ñayivi, ma ndío xaan iní-de sikí xú'ún. ⁸ Chí sua ná kóto ndá'ú-de nuu ñáyivi jíká, ná chíñú'un-de tíñu va'a, ná kóo kuándí-í-de, ná kóo ndaa iní-de, ná kóo ndoo-de, ná kútiin ni'in-de máa-de. ⁹ Te ná kúndij ni'in-de jín tú'un ndaa kákandija-yó jín já kúu sa'an-ya, náva'a kuu stá'an-de taká sa'an va'a, te náva'a kuu kundé-de jín ñáyivi sáká núu.

Ja xndá'ú ñayivi

¹⁰ Chí ío kua'a cháa ja tú kákuni-de kuandatu-de, te káka'an sáni-de, te káxndá'ú-de ñayivi. Te chaa ni kaxiti ndúu, ví-í-gá kásá'a-de súan. ¹¹ Níni ná kasú-ro yú'u cháa-ún, chí kásáká núu-de iní ñayivi ní ní-ni-i ve'e-i. Te kástá'an-de tu'un ja tú ká'io va'a, te kándúkú-de ní'in-dé xu'ún sikí tíñu ñáá-ún. ¹² Ñin tá'an máa-de, chaa jáni tu'un ñuu máa-de, ni ka'an súan: Ñayivi ñuu Creta, chí máni ñayivi xndá'ú kákuu, máni kiti sána kákuu, máni káyee kúxi, áchí-de. ¹³ Ká'an ndaa tu'un ni ka'an chaa-ún. Núsáa te kana jín téyí-ró núu-í, náva'a ná kándija ni'in-i. ¹⁴ Ma chú'un iní-i cuento káka'an chaa judío, ni tíñu kátá'ú cháa ja á ni kaské'ichi-de tu'un ndaa. ¹⁵ Ñayivi ká'io ndoo, jáni iní-i ja ío ndoo-ni taká ndatíñu, ko ñayivi chá'an jín ñáyivi tú kákandija, ni ñin ndatíñu tú ío ndoo jini-i, chí sua ni te'yu añú-i jín já jini tuní-i. ¹⁶ Káka'an-i ja á kájiní-i nuu Dios, ko jín tíñu kásá'a-í, te kájasu-i nuu-yá, chí ñayivi chá'an, ñayivi ní'in iní kákuu-i, te tú ní'in tíñu kuti-í nuu ní ñin tíñu va'a.

2

Sa'an ja ío va'a

¹ Ko róó, ná ká'an-ro sá'an ja íó va'a. ² Kachì-ro núu cháa ñá'nu ja ná kóo kuándí'í-de, ná kóo kájí xini-dé, ná kóo jíñú'ún-de, ná kándíja nì'in-de, ná kúndá'ú inì-de-i, ná kóo paciencia-de. ³ Suni súan ña'an ñá'nu. Ná káka jíñú'ún-ña, ma sátú'ún-ña, ma kóo ká'vá-ña, ná stá'an-ña núu-í ndéja kúu ja vá'a, ⁴ te ná stá'an-ña núu ñá'an súchí ja ná kóo jíñú'ún-i, ja ná kúvixi-í jíñ yí-í, ná kúndá'ú inì-i se'e-i, ⁵ te ná kóo kuándí'í-i, ma káka téné-i, ná kóto va'a-i ve'e-i, ná kóo tu'un manì inì-i, ná kuándatu-i nuu yí-í, náva'a tú ka'an ndiva'a ñayivi sikí tú'un Dios sá'a-i. ⁶ Suni súan ka'an nda'ú-ro jíñ cháa súchí, ja ná kútìn nì'in-i máa-i. ⁷ Te róó, ná sá'a-ró taká tiñu va'a, náva'a kuu-ró ñn ejemplo va'a nuu-í. Te jíñ tú'un ká'an-ro, ná ká'an ndaa, te ná ká'an ñukájí inì-ro. ⁸ Tu'un va'a ka'an-ro, náva'a ma kuakú ncha-i yóó, náva'a kuka nuu cháa jasú nuu-yo, chì tú kúu ndiñi'in-de ni ñn tiñu ñáa ká'an-de sikì-yo. ⁹ Ka'an nda'ú-ro jíñ mozo ja ná kuándatu-i nuu patrón-i, ja ná kúsì inì patrón-i sá'a-í jíñ taká tiñu-i, te ma ná chísó-i tu'un nuu-dé. ¹⁰ Ma saku'ná-i ndatíñu-de, chì sua ndaa ná skíkuu va'a-i nuu-dé, náva'a jíñ taká tiñu sá'a-i, te skéndo luu-i sa'an Dios máa-yó, I'a náma yóó, sá'a-i. ¹¹ Chi tu'un luu íó inì Dios, ja kúu kaku taká ñayivi sá'a, a nì kenda ndijin. ¹² Te tu'un-ún stá'an nuu-yo ndasa skána-yó taká tu'un ja tú chíñú'ún-yó-yá sá'a, jíñ ja ndío inì-yo sikí ñúyivi sá'a, te stá'an nuu-yo ndasa koo kájí inì-yo káka kuu-yó jíñ ja kóo ndaa inì-yo, jíñ ja ná chíñú'ún-yó-yá kuia yá'a. ¹³ Káindatu-yó, chì káñukuu inì-yo kéndo ndatu-yo kivi ndí ncháa kenda ndijin Jesucristo ja kúu-ya Dios ñá'nu máa-yó, I'a náma yóó. ¹⁴ Te nì ja'a-ya máa-yá ja sikí yóó, náva'a chunaa-yá taká ja ní kastívi-yó, suni náva'a sándoo-ya ñayivi kuíñi nuu máa-yá, jíñ ja ná kuítú inì-i sá'a-i tiñu va'a. ¹⁵ Súan ka'an-ro, te ka'an nda'ú-ro, te kana jíñ-ró núu-í jíñ tiñu ndiso-ró. Ma kuá'a-ró tú'un ja sá'á'a inì ni ñn-i nuu-ro.

3

¹ Xndáku-ró núu-í ja ná kuá'a-i so'o-i nuu cháa kákuñá'nu, jíñ núu cháa kándiso tiñu. Ná kuándatu-i, te yachì ná tìn-i taká tiñu va'a. ² Ma ká'an-i sikí ní ñn ñayivi, ma kútixin-i, ná kóo jíñú'ún-i, te ná kóo súchí inì-i jíñ taká ñayivi. ³ Chì sáa, suni ñayivi ñáa nì kakuu-yó núu, tú ní kájandatu-yo, nì kasana-yó íchi, nì kachiñú'ún-yó taká ja ní ndío ñáa inì-yo jíñ sìn sìn tiñu nì kakuu inì-yo jíñ, te nì kajika kuu-yó jíñ tú'un ñáa tu'un kuásún inì, nì kakitì inì-i nuu-yo, te nì kajito u'u tá'an-yó. ⁴ Te Dios kúu I'a náma yóó. Te nì kenda ndijin tu'un kúmanì inì-ya jíñ-yó jíñ tú'un kúndá'ú inì-ya taká ñayivi. ⁵ Yúan-na te nì nama-ya yóó, ko nasu jíñ tiñu ndaa nì kasá'a-yó, chì jíñ tú'un nì kundá'ú inì-ya yóó. Te jíñ tú'un nì nakacha-ya yóó nì nakaku-yó, te nì ndujáa-yó ní sá'a máa Espíritu Santo. ⁶ Te Espíritu-ún nì jicha nuu kua'a inì añu-yo ní sá'a Jesucristo I'a náma yóó, ⁷ náva'a kuu kendo ndaa-yo sá'a tu'un luu íó inì-ya, suni náva'a nì'in-yo tá'u-yo já kúñukuu inì-yo kúchaku-yo ñí káni. ⁸ Ká'an ndaa tu'un yúan. Te kuní-ri ja ná ká'an nì'in-ró taká tu'un yá'a, náva'a ñayivi ní kákuñá'a inì nuu Dios ná kuítú inì-i kukuu-i jíñ tiñu va'a. Íó va'a taká tu'un yá'a, te ní'in tiñu ja kúu taká ñayivi. ⁹ Ko ma kivi nduu-ro jíñ taká tixin káñáa, ni sikí tú'un jichi tu'un tá'an, ni tu'un kanaa, ni jíñ tú'un kástatá'an sikí ley. Chì máni tu'un sáni kakuu-ún te tú ní'in tiñu. ¹⁰ Nú íó ñn chaa tú játú'ún, te nú a nì kana jíñ-ró núu-dé ñn uu jínu, yúan-na te ma kivi nduu-ga-ro jíñ-de. ¹¹ A

jiní ndija-yó já ññ ñayivi sá'a súan, a ññ skuíta-i ichi, te máni kuachi sá'a-i, te kuachi máá-i kúu ja náku_xndíi-ya siki-í.

Tu'un sándéé iní

¹² Nú ññ táji-rí Artemas xí Tíquico jañ nuu-ro, yúan-na te ndúkú ndéé-ró kíi-ró núu-rí ññ Nicópolis, chí cháa iní-ri kunchaa-ri yúan viko víjin. ¹³ Te ná ndúkú ndéé-ró chú'un íchí-ró Zenas, cháa kúu maestro ley, onde jín Apolos. Te koto-ró-de nává'a tú kuu falta ni ññ nuu-dé. ¹⁴ Te ññayivi ká'iin jín-yó, ná skuá'a-i ññ ññ-in-i tiñu va'a, nává'a ni'in-í ndasa ja'a tundó'o sava-ga-i, nává'a tú kundij sáni-i. ¹⁵ Taká ññayivi káxiukú jín-rí yá'a, káka'an-i ja ná sándéé iní-ro. Ná sándéé iní taká ññayivi kákumani jín-yó siki tú'un kákandíja-yó, kachi-ro kúni-i. Tu'un luu ío iní-ya, ná kóo jín-ró jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A FILEMON YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU FILEMON

¹ Máá-rí kúu Pablo, te kándeé-ri vekaa ja sikí Jesucristo te jíin ñani-yo Timoteo katáji-rí tutu yá'a nuu-ro Filemón, chaa mani jíin-rí kúu-ró, te chíndéé tá'an-ró jíin-rí. ² Suni káchaa-ri tutu yá'a nuu Apia, ña'an mani jíin-ró, jíin núu Arquipo, chaa chíndéé tá'an jíin-rí sikí tíñu kándúkú ndéé-rí yá'a, jíin núu tíku'ni kákandíja ío iní ve'e-ró jián. ³ Tu'un luu ío iní-ya jíin tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios jíin já kí nuu máá Jíto'o-yo Jesucristo ná koo jíin-ró jiná'an-ró. ⁴ Nákuatá'ú-rí nuu Dios máá-rí, te nene núku'un iní-ri róó, nú jikán ta'u-rí nuu-yá. ⁵ Chí a jíni so'o-ri ja bueno kákundá'ú iní-ro táka ñayivi ndóo, te kándíja va'a-ró núu máá Jíto'o-yo Jesús. ⁶ Te jikán-ri nuu-yá nává'a nú kájani-ró tú'un te ná skándíja va'a-ró-i, te kuní kájí-i taká tíñu va'a káñava'a-yó jíin Cristo Jesús. ⁷ Chí kákusií xáan iní-ri, te ká'io ndéé iní-ri, ja súan kákundá'ú iní-ro-í, chí ja róó ñani, te ni nani'in-gá iní añu ñayivi ndóo.

Ja ní ka'an Pablo ja'a Onésimo

⁸ Núsáa te vasa kuu chundéé iní-ri, sá'a Cristo, ja tá'ú-rí tíñu nuu-ro núu, ja ná skíkuu-ró tíñu va'a, ⁹ chí sua va'a-ga ná ká'an nda'ú-ri jíin-ró já jíin sikí já mani-ro jíin-rí, jíin sikí já rúu kúu Pablo, chaa ni yíi jíin já kándeé-ri vekaa ja sikí Jesucristo. ¹⁰ Núsáa te ká'an nda'ú-ri jíin-ró já ná sá'a-ró tóká'nu iní-ro núu sé'e-ri Onésimo, chí a ni skándíja-ri-i nini kándeé-ri vekaa. ¹¹ Te suchí yá'a, tú ní ní'in tíñu-i nuu-ro sáa, ko vina, chí bueno ní'in tíñu-i nuu-ro jíin núu-rí. ¹² Te ná nátáji-rí-i najaa-i nuu-ro. Te kuatá'ú-ró-i, nátu'un ruu, chí ñn-ni kákuu-ri jíin-i. ¹³ Te kúsií iní-ri ja kúnchaa-i jíin-rí te kuu-i yu'u núu-ro kuatíñu-i nuu-rí núu, nini kándeé-ri vekaa ja sikí máá tú'un va'a. ¹⁴ Ko tú ní kuní-ri sá'a-ri súan, onde nú tú kuatú'un máá-ró, chí nasu stétuu-ri róó sá'a va'a-ró, chí sua sikí já játa'an iní-ro. ¹⁵ Chí sanaa te ja sikí yúan kúu ja ní jinu-i ni jito-i róó yaku tiempo ni sá'a-ya, nává'a kuu naki'in-ró-i te ma sía tá'an-ró jíin-i ní káni. ¹⁶ Te ma káni-ga iní-ro já mozo kúu-i, chí va'a-ga koo-ró jíin-i vása jíin mozo nátu'un mani-ro jíin ñn ñani-ro, chí súan jáni iní-ri jíto-ri-i. Ko ví'í-gá kúu máá-i nuu máá-ró ja sikí tá'an-ró kúu-i jíin já sikí máá Jíto'o-yo. ¹⁷ Núsáa te nú jini máá-ró já cháa chíndéé tá'an jíin-ró kúu-ri, te ná kuatá'ú-ró-i, nátu'un ruu núsáa. ¹⁸ Te nú ñaun falta ni sá'a-i jíin-ró, xí taú-i nuu-ro, te sikí máá-rí ná chí'i-ró cuenta. ¹⁹ Máá-rí kúu Pablo, cháa-ri tutu yá'a jíin ndá'a máá-rí, te máá-rí chunáa. Súan ká'an-ri lugar ja ká'an-ri ja súni onde jíin máá-ró jíin añu-ro taú-ro núu-rí. ²⁰ Jándáa ñani, kuní-ri ja ná kúsií iní-ri sá'a-ró sikí tíñu máá Jíto'o-yo. Te ná nani'in-gá iní-ri sá'a-ró jíin máá Jíto'o-yo. ²¹ Cháa-ri tutu yá'a nuu-ro, chí kúva'a iní-ri ja kuándatu va'a-ró, te jini-ri ja skíkuu-ga-ro vása ja ní ka'an-ri jíin-ró. ²² Te suni kuní-ri ja sátu'a-ró nú kúnchaa-ri, chí ñúkuu iní-ri kenda-ri yá'a te jaa-ri nuu-ro, sá'a-ya jíin tú'un jikán ta'u-ro já'a-rí. ²³ Te Epafras, chaa kándeé ta'an jíin-rí vekaa yá'a ja sikí Cristo Jesús, ká'an-de ja násándéé iní-ro. ²⁴ Te

Marcos, Aristarco, Demas, jín Lucas, cḥa kásatiñu ta'an jín-rí, suni súan káka'an-de. ²⁵ Tu'un luu ío in̄i máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo in̄i-ro. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA A LOS HEBREOS YA'A KUU CARTA KUA'AN NUU ÑAYIVI HEBREO

Ja ní ka'an Dios jíin yú'u Sé'e-ya

¹ Tiní jínu te tiní modo nì ka'an Dios jíin ndíyi táa-yo ondé aná'an, nì ka'an-ya jíin yú'u cháa nì kajani tu'un-ya. ² Te vina kúu kiví sándí'í-na. Te nì ka'an-ya jíin-yó jíin yú'u Sé'e-ya. Te nuu Sé'e-ya-ún nì ja'a ndí'i-ya táká ndatíñu. Te suni jíin Sé'e-ya-ún nì sá'a-ya ñúyívi. ³ Te ndíi ncháa Sé'e-ya-ún nátu'un ndíi ncháa máa-yá. Te ñn núu-ni káa-i nátu'un káa máa-yá. Te ñn-i taká ndatíñu jíin fuerza tu'un ká'an-i. Te nì nasándo-o yóo taká kuachi-yó. Yúan-na te nì nungoo-i ichi ndává'a máa I'a ñá'nu onde andívi. ⁴ Te ñá'nu xaan-gá nì nduu Sé'e-ya-ún vása táká ndajá'a-yá, chí kánúú-gá sí'ví-i vása sí'ví táká ndajá'a.

Ñá'nu-ga Sé'e-ya vása ndajá'a andívi

⁵ Xí ndé jíin ndajá'a ní ka'an Dios sa: Róo kúu Sé'e-ri, te ruu kúu Táa-ro vina, nì kachí-ya náún. Xí, ruu kuu táa-i, te máa-i kuu se'e-ri, nì kachí-ya náún. ⁶ Te suni ká'an-ya tú'un yá'a kiví já ndíi Sé'e núu-yá iní ñuyívi: Taká ndajá'a Dios ná chíñú'ún-yá-i. ⁷ Te tu'un ndajá'a-yá ká'an ndija-ya: Nátu'un kée tachí súan jáka ndajá'a-yá sá'a-ya, te máa já káatíñu nuu-yá ndúu yáá ñú'un sá'a-ya, áchí-ya. ⁸ Ko tu'un yá'a ká'an Dios jíin Sé'e-ya: Máa-ró kúu Dios, te mesa tá'ú-ró tíñu koo ñí káni ñí kuiá, te bastón ndaa kúu bastón ñn-ró tá'ú-ró tíñu iní ñuu-ro. ⁹ Kúsí iní-ro jíin tíñu va'a te jito u'u-ro tíñu káñáa. Ja yúan I'a, kúu Dios máa-ró, nì jí'i-gá-ya róo jíin aceite ja kúsí iní-ro sá'a vása táká-ga tá'an-ró, áchí Dios jíin Sé'e-ya. ¹⁰ Te suni ká'añ-ya: Máa-ró kúu Jito'o, te onde xnáñúú ní sá'a-ró ñúyívi. Te andívi chí tíñu nì sá'a nda'a-ro kúu. ¹¹ Tíñu nì sá'a-ró-ún, chí naa, ko máa-ró, chí ío-ro ñí káni. Te taká ndatíñu nì sá'a-ró-ún, chí kutú'ú nátu'un ñn sa'ma, ¹² te nátu'un ñn tikachí súan natuu-ro te nasama jíná'an, ko máa-ró, ma násama kuti-ro, te kuia-ro ma ndí'i kuti, áchí Dios jíin Sé'e-ya. ¹³ Xí ndé jíin ndajá'a ní ka'an Dios sa: Jungoo-ró ichi ndává'a-ri nini ná chúkú-rí taká ñayívi kájito u'u róo, kuu-i teyu kuxndíi ja'a-ro, nì kachí-ya náún. ¹⁴ Á nasu ní xndéché-yá ndajá'a-yá te nátu'un mozo nì táji-yá kuangoyo nává'a kuatíñu nuu ñayívi ná ní'in tá'u-í kaku-i saa.

2

Tu'un kánúú já náma-ya yóo

¹ Jínu ñú'ún já chú'un va'a iní-yo táká tu'un nì kajini so'o-yó-ún núsáa, chí nú túu te sanaa te sía-yo tú'un-ún. ² Chí tu'un nì kaka'an ndajá'a-yá nì kendo ndaa. Te taká ñayívi ní'in iní jíin ñayívi tú ní kájanatú, vatu-ni nì ní'in-í ya'u-i. ³ Te yóo, ndasa kaku-yó nú sío-ni-yó koto-yó tú'un kánúú-ún ja náma-ya yóo núsáa. Chí xnáñúú-gá nì jani ndijín máa Jíto'o-yo tú'un-ún. Yúan-na te cháa nì kajini so'o tu'un nì ka'an-ya, nì sákutu-dé tu'un-ún iní-yo. ⁴ Te Dios, nì chindéé ní chituu-ya-dé ja ní kajani ndaa-de tu'un-ún,

te n̄i kasá'a-de tun̄i jín̄ tiñu ñá'nu jín̄ s̄in̄ s̄in̄ tiñu ja nánaa iní-yo sá'a. Te n̄i ja'a-ya Espiritu Santo nuu ná ñn̄ ná ñn̄-de ndasa n̄i jata'an̄ in̄i máa-yá.

Ni jito nchaq Jesús tundó'o kii nuu máa-yó

⁵ Ch̄i tú ní ja'a-ya tú'un tá'ú táka ndajá'a tiñu nuu ñáyivi ja cháa-ún ja kaka'an̄-yo tú'un-ún. ⁶ Ko ío ñn̄ tutu nuu ká'an̄ ndaa ñn̄ chaa: Naja núku'un in̄i-ní ja kúu chaa, ch̄i tú káxáan-dé. Te naún kúu máa Sé'e chaa ja ndíto-ní-ya. ⁷ N̄i nasásúchí núu-ní-ya vásá táka ndajá'a. Yúan-na te n̄i sáñá'nu-ní-ya. Te n̄i kaka'an̄ jín̄ú'ún̄ ñáyivi jín̄-ya n̄i sá'a-ní. Te n̄i jani-ní-ya tá'ú-yá tiñu nuu táka tiñu n̄i sá'a nda'a-ní. ⁸ N̄i chúkú-ní taká ndatíñu ch̄i ja'a-yá kájandat̄u nuu-yá. Achí tutu. Chi taká ndatíñu kájandat̄u nuu-yá, n̄i sá'a Dios. Te tú ní ñn̄ ja tú jándat̄u nuu-yá ío. Ko té chá'an̄-ga kun̄i-yo já kuándat̄u taká ndatíñu nuu-yá. ⁹ Ko vina a kájin̄i-yo núu Jesús, I'a n̄i ndusúchí núu, vásá táka ndajá'a. Te n̄i ndo'o-ya te n̄i j̄i'í-ya. Te ja yúan ní nduñá'nu-ya te n̄i kaka'an̄ jín̄ú'ún̄-i jín̄-ya. Te ja sikí tú'un luu ío in̄i Dios, te n̄i j̄i'í-ya já'a táka ñáyivi. ¹⁰ Te Dios, n̄i sá'a-ya táka ndatíñu, te tiin̄-ya táka ndatíñu, te ncháka-ya kuá'a sé'e kingoyo-i nuu ndíi ncháa. Ja yúan ní io va'a ja ndó'o máa Jesús, I'a náma-ya-i, sá'a Dios, náva'a yija va'a Jesús jín̄ tundó'o-ún. ¹¹ Ch̄i Jesús, máa I'a sándoo, jín̄ ñáyivi ní kandundoo, onde ñn̄-ni nuu Dios vaikoyo. Ja yúan tú kúka nuu Jesús skúnán̄i-yá-i ñani-ya. ¹² Chi n̄i ka'an̄-ya: Kastu'ún̄-ná s̄í'v̄i-ní nuu táka ñani-ná, te ma'ñú tíku'n̄i nakana jaa-ná níi, áchí-ya. ¹³ Te suni ká'an̄-ya: Ruu kandija-r̄i nuu-yá. Te inga jínu ká'an̄-ya: Yá'a nde'é-ró kánchaa-r̄i jín̄ táka se'e n̄i ja'a Dios nuu-r̄i, áchí-ya. ¹⁴ Te nát̄u'un̄ n̄i kakaku taká se'e modo ñáyivi, suni súan n̄i kaku máa Jesús, náva'a kuu kuu-ya te yúan xnáa-yá kui'na já tiin̄ kue'e kuu-yo. ¹⁵ Te suni náva'a kuu nama-ya táka ñáyivi kájatíñu sáni ñí vida-i nuu kui'na, kuachi ja ní kayu'ú-i kuu-i. ¹⁶ Ch̄i tú ní tiin̄-ya ndá'a máa ndajá'a, ch̄i sua n̄i tiin̄ ndija-ya ndá'a táka tata Abraham. ¹⁷ Te yúan níni ní nasama-ya nát̄u'un̄ kándaa taká ñani-ya, náva'a kuu-ya ñn̄ sutu ñá'nu ja kúndá'ú in̄i-ya yóo, te skíkuu-ya táka tiñu kun̄i Dios, náva'a kuanchaa-ya táka kuachi ñáyivi. ¹⁸ Chi n̄i ndo'o máa-yá ja ní jito nchaa tá'an̄ yúan jín̄-ya. Te ja yúan kúu chindéé chituu-ya ñáyivi nú jito nchaa tá'an̄-ún̄ jín̄-i.

3

Ñá'nu-ga Jesús vásá Moisés

¹ Nán̄i mán̄i, ká'io ndoo-ró. Ja yúan ní kana ká'nu-ni-ya xiní-ro jín̄ máa-rí ja nó'on̄-yo ándiví. Ná ndé'é-ró ndasa n̄i sá'a Jesús, I'a kúu apóstol, I'a kúu sutu ñá'nu, ja kákandija-yó-yá. ² Chi n̄i skíkuu va'a-ya jín̄ Dios, I'a n̄i chaa tiñu sikí-yá, nát̄u'un̄ n̄i skíkuu va'a Moisés jín̄ vé'e-ya. ³ Ko Jesús, ví'í-gá n̄i nduñá'nu-ya vásá Moisés, nát̄u'un̄ chaa jáni ve'e, ví'í-gá kúñá'nu-de vásá vé'e-ún. ⁴ Chi taká ve'e, kúva'a sá'a chaa. Ko I'a sá'a taká ndatíñu kúu máa Dios. ⁵ Ch̄i Moisés, nát̄u'un̄ mozo n̄i skíkuu ndija-de jín̄ vé'e Dios. Te n̄i ka'an̄ ndaa-de taká tu'un̄ ja kun̄i-ya já kuée-ga ka'an̄-de. ⁶ Ko n̄i skíkuu Cristo nát̄u'un̄ ñn̄ se'e jín̄ vé'e Dios. Te ve'e-ún kákuu yóo, nú kuiñi n̄i'in̄-yo té kákus̄i in̄i-yo jín̄ tú'un̄ káñkúu in̄i-yo onde kivi ndi'i-na.

Tu'un ndetatú-yo

7 Ja yúan ní kuu nátu'un ká'an Espíritu Santo: Vina te ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, 8 te ma ndúndava iní añú-ro, nátu'un nì kasáni'in inì-ro kivi ní jito ncha-rì róo onde nuu ñú'un té'é. 9 Te yúan nì kajito ncha ndiyi táa-ro rú. Te nì kajini-de tiñu nì sá'a-rì jín-de uú xiko kuia. 10 Ja yúan ní kitì inì-rì nuu ñáyivi-ún. Te nì ka'an-rì: Nene kásana-i inì añú-i, te tú ní kájinì-i ichi-rí. 11 Yuán ní kitì inì-rì, te nì ka'an nì'in-rì ja má kivi koyo kuti-í nuu ndétatú-rì, áchí-ya. 12 Nani, núsáa te koto va'a-ró máa-ró jín'an-ró, náva'a ma kóo ni ñn-ró jín añú ñáa ja tú kándija kuti, te kuxio-ró núu Dios, I'a chakú sá'a. 13 Te ndita'an kivi ná ká'an nda'ú-ro jín tá'an-ró, nini káka'an-yo ja vina kúu vina, náva'a ma sáni'in inì ni ñn-ró sá'a kuachi jín tú'un xndá'ú. 14 Te nú kuiñi nì'in-yó jín tú'un nì kejá'a-yó jín onde kivi ndí'i-na, yúan-na te ñn-na kakuu-yó jín Cristo. 15 Chi súan ká'an: Vina te ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, te ma ndúndava iní añú-ro, nátu'un nì kasáni'in inì ndiyi táa-ro sáa. 16 Chi ñáyivi ní kenda koyo jín Moisés inì ñuu Egipto, nì kajini so'o-i tu'un nì ka'an-ya, te nì kasáni'in inì-i, vasa tú ndí'i-i. 17 Te ndé nuu ní kitì inì-ya úu xiko kuia-ún núsáa. Á nasu núu ñáyivi ní kasá'a kuachi-ún náún. Te nì kanaa máa-i onde nuu ñú'un té'é. 18 Te ndé jín ní ka'an téyí-ya ja má kivi koyo kuti-í nuu ndétatú-ya. Á nasu jín ñáyivi tú ní kajandatú nuu-yá-ún náún. 19 Te kájinì-yo ja tú ní kúu kivi koyo kuti-í, kuachi ja tú ní kákandija-i.

4

1 Ná yú'ú-yo núsáa, chi vasa ío ná'in-ga tu'un nì keyu'u-yá ja kivi koyo-yó ndétatú-yo jín-yá, ko sanaa te ñn-ró ma kundée-ró ní'in-ro tú'un-ún. 2 Chi suni nì kajini so'o-yó tú'un va'a-ya, nátu'un máa ñáyivi-ún. Ko tú ní ní'in tiñu tu'un nì kajini so'o máa-i, kuachi ja tú ní kákandija-i. 3 Ko yóo, ja kákandija-yó, kivi koyo-yó núu ndétatú-ya, nátu'un nì ka'an-ya: Nì ka'an téyí-rí kivi ní kitì inì-rì, ma kivi koyo kuti-í nuu ndétatú-rì, áchí-ya, vasa a nì jinu ndí'i tiñu nì sá'a-ya onde kivi ní jukuiñi ñuyivi. 4 Chi ío ñn tutu nuu yóso tú'un nì ka'an-ya sikí kivi usiá: Nì ndí'i nì sá'a Dios taká tiñu-ya, te nì ndetátú-ya kivi usiá, áchí. 5 Te inga tu'un ká'an yá'a: Ma ndívi koyo kuti-í nuu ndétatú-rì, áchí. 6 Te ñáyivi ní kajini so'o tu'un-ya xná'an-ga, tú ní kivi koyo-i, kuachi ja tú ní káandatú-i nuu-yá. Ko kivi ná'in yakú ñáyivi. 7 Te ja yúan ní jani tuku-ya ingá kivi. Chi nì kuu kua'a tiempo te jín yú'u David nì ka'an-ya ja vina kúu kivi-ún, nátu'un a nì ka'an-rì ndivi'a: Vina te ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, te ma ndúndava iní añú-ro, áchí. 8 Chi nú ní já'a Josué ñn nuu ndétatú-i jín'an-i, yúan-na te ma ká'an-ga Dios sikí ingá kivi cháa núu. 9 Ja yúan kéndoo ná'in ñn nuu ndétatú ñáyivi Dios. 10 Chi cha kivi nuu ndétatú-ya, ndétatú-de taká tiñu sá'a-de, nátu'un ndétatú máa Dios taká tiñu nì sá'a-ya. 11 Ná ndúkú ndée-yó kivi-yó núu ndétatú-ya yúan núsáa, náva'a tú jungava ni ñn-yó, nátu'un máa-i, ja tú ní káandatú-i sáa. 12 Chi tu'un Dios, tu'un chakú, tu'un nì'in kúu, te xaan-gá vása machete uú yu'u. Te kúndée káan onde kúsin inì jín añú-yo, te suni sásin onde nuu kañutá'an yiki jín méke, te nándúkú víi ndasa jáni inì-yo jín ndása cháa inì añú-yo sá'a-yó. 13 Te tú ní ñn ndatíñu yisá'í nuu-yá. Chi taká-ni núña sikí, te ká'in ndijin nuu I'a naki'in cuenta.

Jesús kúu sutu ñá'nu-ga ká'an-ya já'a-yo

¹⁴ Núsáá te káñava'a-yó ñin sutu ñá'nu. Máá Jesús Se'e Dios kúu-ya já ní ndívi-ya ándívi. Já yúán ná kuíñi ñi'in-yó jíin tú'un káka'an-yo. ¹⁵ Chì tú káñava'a-yó ñin sutu ñá'nu já má kúu ta'u'u iní-ya yóo sikí já vítá iní-yo, chì sua ñin núú-ni ñi jito nchaq-i-ya nátu'un yóo, ko tú kuachi ní sá'a-ya. ¹⁶ Núsáá te ná chúndéé iní-yo jáa-yo núu mesa-ya, nuu kúndá'u iní-ya yóo, náva'a sá'a-ya túká'nu iní nuu kuáchi-yó, te ñi'in-yo tú'un luu ío iní-ya hora já kánandi'i-yó-ún.

5

¹ Chi taká sutu ñá'nu já ní kaji-ya má'ñú ñáyivi, ñi jani-ya sutú-ún já ká'an-de ja'a ñáyivi núu Dios, te soko-dé ndatiñu te ka'ni-dé kití núu-yá já sikí kuáchi-i. ² Te sutu-ún, kuu ka'an vítá-de jíin ñáyivi tú tu'a jíin ñáyivi kájika sana, chì suni máá-de, vítá xaan iní-de. ³ Te já yúán jínu ñú'ún já súni ka'ni-dé kití núu-yá já sikí kuáchi máá-de, nasu máá ñin já sikí kuáchi ñáyivi. ⁴ Te ñi ñin chaa, ma kúu saña'nu-de máá-de já kúu-de sutu, chì sua Dios kúu I'a kaji chaa-ún, nátu'un ñi kaji-ya Aarón. ⁵ Suni súan Cristo, tú ní saña'nu-ya máá-yá já ní nduu-ya sutú ñá'nu, chì sua máá Dios, ñi jani-ya I'a-ún, te ñi ka'an-ya tú'un yá'a jíin-yá: Róo kúu Se'e-ri, te ruu kúu Táa-ro vína, áchí-ya. ⁶ Te suni ká'an-ga Dios inga tu'un: Níí káni kúu-ró sutú cuenta Melquisedec. ⁷ Te Cristo, nini chakú-ya ñúyivi yá'a, onde jíin ndúcha núu-yá ñi nde'e kó'ó-yá já ní jikan ta'u-yá. Te ñi ka'an nda'u-ya jíin máá Dios, I'a kuu nama-ya náva'a ma kúu-ya núu. Te já súan ñi chiñú'ún-yá Dios, te ñi jini so'o Dios. ⁸ Te vasa Se'e Dios kúu-ya, ko jíin túndó'o ñi kii sikí-yá ñi kutu'a-ya ndasa kuandatu-ya. ⁹ Te nuu ní yija va'a-ya, te ñi nduu-ya I'a nama taká ñáyivi kájandatu nuu-yá, te kuchaku-i níí káni. ¹⁰ Te ñi chaa Dios tiñu sikí-yá já ní nduu-ya sutú ñá'nu cuenta Melquisedec. ¹¹ Te ío kua'a tú'un ndatu'ún-yó sikí-yá. Ko yíí kaa já káni káji-rí tu'un nuu-ro, kuachi já kókon so'o-ró. ¹² Vina ní kákuu-ró maestro núu, chì ío kua'a tiempo kákandíja-ró, ko jínu ñú'ún já ingá jínu stá'an ñin chaa nuu-ro ndasa kéjá'a tú'un Dios. Núsáá te kájinu ñú'ún-ró leche, nasu ndeyu ndáva. ¹³ Chì nú máá-ni leche káji-i-i, tú kájuku'un va'a iní-i jíin tú'un ndaa, kuachi já súchí yíkin kákuu-i. ¹⁴ Ko ndeyu ndáva kúu já kée ñáyivi ní kayija, chì a ñi kakutu'a-i te kájiní va'a-i ndéja kúu já vá'a já ú'u.

6

Ná kúxnúu-yó te ná kuíñi ñi'in-yó

¹ Núsáá te ná skéndo-yó tú'un núu Cristo, te ná kánduu-yo náva'a yija va'a-ga iní-yo. Te ma náki'in jáá tuku-yó onde ja'a já nákani iní-yo ndasa ñi kasá'a-yó tiñu ñáá, ndasa ñi kandíja-yó núu Dios, ² jíin tú'un jánducha, jíin tú'un xndéé-yó ndá'a-yo xiní ñáyivi, jíin tú'un já náchaku-i ma'ñú ndíyi, xí jíin tú'un já tá'nu ndatu-i níí káni. ³ Te tiñu yá'a sá'a ndíja-yó te nú ná kuá'a máá Dios tu'un. ⁴ Chì nú ío ñáyivi já á ñi kájuku'un iní-i ñin jínu, te nú ñi káta'ni-i ta'u ándívi, te nú suni ñi kani'in-i tá'an-i Espíritu Santo, ⁵ te nú suni súan ñi káta'ni-i tu'un va'a Dios jíin taká fuerza kuia chaa, ⁶ yúan-na te nú ndu'ichí iní-i-ya, te ma kúu kuti ndéjá'a jáá-i já nákani iní-i sá'a-yó, chì sua kája'ni túku-i Se'e Dios jiká cruz, te kája'a-i tuká nuu-yá nú súan. ⁷ Chì nú kua'a jínu kúun sau núu ñin ñu'un te ndí'i-ni-cha jí'i, te

já'a yua kuatíñu máa cháa kájitu-ún, yúan-na te kúsi iní Dios jíin ñú'un-ún.
 8 Ko nú máni iñu jíin ncháa kána nuu ñú'un-ún, yúan-na te jita ij ñú'un-ún.
 Te yachi naa, chi kitij inij jito'o jíin, te in kivi te kayu. 9 Ko ja sikí róo
 jíná'an-ró, ñáni máni, vasa káka'an-rij tu'un yá'a, ko káñukuu inij-rij ja ná
 sá'a-ga-ro tíñu va'a ja kánúú sá'a cháa a nij kaku. 10 Chi nasu I'a ñáa
 kúu Dios ja náa iní-ya tíñu kásá'a-ró, chi ja sikí sí'ví-yá te nij kakundá'ú
 inij-ro táka ñáyivi ndóo, te suni kákuu-ró jíin ondé vina. 11 Te kákuni-rij
 ja ná in ná in-ró ná kúkuu-ró jíin súni tíñu-ún ondé kivi ndí'i, nává'a
 skíkúu va'a-ró ndasa kuni tu'un káñukuu inij-ro. 12 Te ma koo uun inij-ro
 jíná'an-ró, chi sua ná ndáku-ró ñáyivi ja ní'in-í tu'un nij keyu'u-yá, sá'a
 tu'un kákandija-i jíin ja ká'io paciencia inij-i. 13 Chi kivi ní keyu'u Dios
 nuu Abraham, nij ka'an téyí-yá jito jíin núu máa-yá, chi tú ní kúu ka'an
 téyí-yá ja ingá i'a kuñá'nu-ga kuu testigo-ya. 14 Te nij ka'an-ya: Jandaa ja
 chindéé chítuu ndija-rij róo, te ndea xa'an-ro sá'a-rij, áchi-ya. 15 Te ja yúan
 súan jíin paciencia nij jandéé iní Abraham, nij ndatu-de, te vasa ní ní'in-dé
 tu'un nij keyu'u-yá. 16 Chi taká cháa, káka'an téyí-de nuu in ja kuñá'nu-ga
 vasa máa-de, te jíin tú'un téyí-ún kúnda ij iní-de sikí tú'un kástátá'an-de.
 17 Te kuni Dios stá'an ndijin-ya núu ñáyivi xín tá'u, ja má natu'u kuti iní-ya
 tú'un nij keyu'u-yá nuu-í. Te ja yúan ní ka'an téyí-yá, 18 nává'a yóo, ja ní
 kanatu'ma-yó-yá, ná ndúndéé xa'an iní-yo, te kundikin-yo tú'un káñukuu
 inij-yo, chi jíin uu tu'un yúan ma kúu kuti xndá'ú Dios, ja natu'u inij-ya.
 19 Káñukuu inij-yo tú'un-ya-ún, te ja yúan kéndoo nij'in kéndoo kútu añu-yo,
 te yúan sá'a ja natu'un kivi-yó iní cuarto ij xa'an ichi yatá sá'ma ndíta kaa.
 20 Te inij yúan nij kivi Jesús xna'an-ga vasa máa-yó. Te ñí káni ní nduu-ya
 in sutu ñá'nu cuenta Melquisedec.

7

Cuenta Melquisedec

1 Chi cháa Melquisedec, rey ñuu Salem jíin sutú nuu máa Dios ñá'nu,
 nij kuu-de. Te nij kenda-de nij janata'an-de Abraham kivi ní naxió káva
 cháa-ún ja ní jaka'ni-dé kua'a rey. Te nij jikan ta'u-dé ja'a Abraham.
 2 Te suni nij ja'a Abraham in sikí uxí ja táka ndatíñu nuu-dé. Te sí'ví
 núu-de kúu Melquisedec, ja kuni ka'an: Rey sá'a tíñu ndaa. Yúan-na te
 suni nání-de rey Salem, ja kuni ka'an; Rey ndiso tu'un vindáa vinené.
 3 Tú táa-de, tú náa-de, ni tata-de. Te suni tú kivi ní kaku-de, ni tú kivi
 kúu-de, chi nij nduu-de natu'un máa Sé'e Dios. Chi cháa-ún, in sutu ñí
 káni kúu-de. 4 Nde'é ndasa nij kuñá'nu-de, chi tatá ñuu-yo Abraham, sikí
 táka ndatíñu nij jančaa-de nuu rey, nij ja'a-de in sikí uxí nuu cháa-ún.
 5 Te cháa kákuu se'e Leví ja kákuu sutu, nij ta'u tíñu nuu-dé ja kí'in-de
 in ja sikí uxí nuu ñáyivi natu'un ká'an ley. Te kí'in-de nuu ñaní-de vasa
 suni chij Abraham nij kenda koyo-de. 6 Te Melquisedec, vasa tú ní kenda
 tata-de chij ñáyivi-ún, ko nij kí'in-de in ja sikí uxí nuu Abraham, te nij jikan
 ta'u-dé ja'a Abraham, cháa xín tú'un nij keyu'u-yá. 7 Te a kájinij va'a-yó ja
 jikán ta'u cháa ñá'nu-ga ja'a cháa lúlí. 8 Te ichi yá'a, in ja sikí uxí káki'in
 ndija cháa ja jí'i níni. Ko cháa yúan, suni nij kí'in-de, te kájani ndaa-i
 tu'un-de ja chakú-de. 9 Te Leví, cháa nij kí'in in ja sikí uxí nuu ñáyivi,
 suni natu'un jíin Abraham nij ja'a-de in ja sikí uxí nuu Melquisedec, 10 chi

ñú'un-ga Leví chji Abraham, tatá ñúú súká-de, kivi ní naketá'an cháa-ún jín Melquisedec.

Ja ní naa táninu sutu aná'an

¹¹ Sutu ni kekoyoyo chji tata Leví kákuu ja ní kaja'a ley nuu ñáyivi ondé sáá. Te nú ní káyija va'a-i sá'a máá-de núú, te naún níni júkuiñi inga sutu cuenta Melquisedec, ja nasu cuenta Aarón kúu núsáá. ¹² Chj nú ni nasama taká sutu, yúan-na te jínu ñú'ún násama ley. ¹³ Tu'un máá Jesús ká'an-yo, te chji inga tata ni kaku-ya. Te ni in tá'an-ya, tú ní játíñu kuti núú altar. ¹⁴ Chj a kájiní ndaa-yo já chíi tata Judá ni kaku máá Jító'o-yo. Te cuenta tata yúan, tú naún tu'un ní ká'an Moisés ja kúndiso-i tiñu sutu. ¹⁵ Te ndijin-ga kúu tu'un yá'a, chi ni nukuiñi inga sutu cuenta Melquisedec. ¹⁶ Te I'a-ún, ni nukuiñi-ya kúu-ya sutú, ko nasu já ní kaku-ya chíi tata sutu nátu'un ká'an ley, chj sua siki já ndiso-ya fuerza ja má kúu kuti-ya. ¹⁷ Chj súan yóso ndaa tu'un máá-yá: Máá-ró kúu in sutu ní káni, cuenta Melquisedec, áchí. ¹⁸ Te tiñu ni ta'u núu-yo xná'an-ga, ni jasú ndija-ya, kuachi ja vítá máá, jín já tú ní in tiñu, ¹⁹ chj ley, tú ní síyija kuti ní in. Yuán-na te ni ni'in-yo in tu'un va'a-ga ja káñukuu in-yo jín, te jín tú'un yúan kandita-yó núú Dios. ²⁰ Te súan ni ka'an téyí-yá kivi ní kenda máá. ²¹ Chj sava-ga cháa-ún ni kani'in-dé tiñu sutu, ko tú ní kúu jín tú'un téyí. Ko jín Jesús, chi ni ka'an téyí Dios súan: Ni ka'an téyí máá Tatá Dios te ma nátu'u in-ya, máá-ró kúu in sutu ní káni cuenta Melquisedec, áchí-ya. ²² Te jín Jesús ni kukútu contrato va'a-ga, nátu'un ni ka'an Dios yúan. ²³ Te sava-ga sutu-ún tú ní kúu kuatíñu-de ní káni, chj káji'i káji'i-ni-de núú, te ja yúan ní ka'io kua'a-dé. ²⁴ Ko I'a yá'a kúu-ya sutú ja tú sama kuti-yá, chj chakú-ya ní káni. ²⁵ Ja yúan súni kúu nama-ya taká ñáyivi ní káni-ní nú kándita-i nuu Dios jín-yá, chj ní káni chakú-ya náva'a ka'an-ya já'a-í jíná'an-i. ²⁶ Chi ni kajinu ñú'ún-yó in sutu ñá'nu nátu'un máá-yá. Chj sutu ij kúu-ya, túu kuachi-ya, ío ndoo-ya, te sín kúu-ya núú ñáyivi kásá'a kuachi, te ñá'nu luu xaan-gá ni nduu-ya vásá andívi. ²⁷ Te tú níni já ndíta'an kivi sokó-yá kiti já siki kuachi máá-yá xna'an-ga, te vásá siki kuachi ñáyivi, nátu'un ni kásá'a sutu ñá'nu onde sáá, chj in jínu-ni ni sá'a-ya súan ja ní soko-yá máá-yá. ²⁸ Chj máá ley, jáni cháa vítá in kákuu-de sutu ñá'nu. Ko tu'un ni ka'an téyí Dios, ni cháa kuee-ga vásá ley. Te jín tú'un-ún ni jani Dios máá Sé'e-ya. Te I'a-ún, ni yija va'a-ya já kúu ní káni.

8

In sutu ñá'nu iní andívi

¹ Núsáá te tu'un kánúú-ga nuu taká tu'un káka'an-yo-ún kúu tu'un yá'a: Káñava'a-yó in sutu ñá'nu súan, te kánchaa-ya íchi lado vá'a mesa nuu tá'u tiñu Dios ñá'nu iní andívi. ² Te játíñu-ya iní cuarto ij, jín iní ve'e níni ij ndija ja ní jani máá Tatá Dios, nasu cháa ní jáni-ún. ³ Te taká sutu ñá'nu, ká'in-de ja kásoko-dé ndatíñu jín kiti núú Dios. Ja yúan súni súan jínu ñú'ún já kóo ja sokó I'a sutu yá'a nuu Dios. ⁴ Ko nú kánde-ya iní ñuyívi, ma kúu kuti-yá sutu núú, chj a ka'io sutu ja kásoko ndatíñu nuu Dios nátu'un ká'an ley. ⁵ Chj tiñu kásá'a-de, máni in copia in muestra tiñu andívi kúu, nátu'un ni ka'an Dios jín Moisés kivi ní kejá'a-de sá'a-de

ve'e ñii íi: Nde'é vá'a-ró, te sá'a-ró taká ndatíñu nátu'un káa muestra nî jini-ro já ní stá'an-ri nuu-ro onde yuku-ún, áchí Dios jín-de. ⁶ Te contrato jáá kúu ja vá'a-ga nasu já tu'ú, chí ndiso tu'un ja ní kaa-ga nî keyu'u Dios. Te nátu'un vá'a-ga ku'a ja jáá-ún, suni súan ku'a kúu vina ja vá'a-ga tíñu ndiso Cristo, ja kúu-ya yú'u núu máá contrato jáá. ⁷ Chí nú ní kée va'a va'a contrato xnáñúú, te tú nîni kóo inga contrato uu núú. ⁸ Suni nî jini Dios ja tú ní kée va'a va'a tu'un-ún, te nî ka'an-ya: Chaa ñn kivi já násá'a-ri ñn contrato jáá jín ñáyivi Israel jín ñáyivi Judá, áchí máá Tatá Dios. ⁹ Ko nasu nátu'un contrato nî sá'a-ri jín ndíyi táa-i, kivi ní tin-ri nda'a-dé ja ní kiñi'in-ri-de inî ñuu Egipto. Chi kuachi máá-de kúu ja tú ní ká'jin nî'in-de siki contrato-ri. Ja yúan tú ní jatú'ún-ri ja ká'an-de, áchí máá Tatá Dios. ¹⁰ Te ya'á kúu máá contrato nasá'a-ri jín ñáyivi Israel onde ná já'a taká kivi-ún. Chu'un-ri ley máá-ri xini-í, te suni chaa-ri ley-ún inî añú-i. Te kuu-ri Dios máá-i. Te máá-i jiná'an-i kuu-i ñáyivi máá-ri. Achí máá Tatá Dios. ¹¹ Te tú nîni kástu'ún ná ñn ná ñn-i nuu tá'an-i, nuu ñaní-i: Ná kuní-ro núu máá Tatá Dios. Chi taká-i kunj-i ruu, onde ñáyivi lúli-ga te onde ñáyivi ñá'nu-ga. ¹² Chí kundá'ú inj-ri-i vasa tíñu ñáá nî kasá'a-i, te ni ma kúná'án kúti-gá-ri kuachi nî kasá'a-i, áchí máá Tatá Dios. ¹³ Te ja súan ká'an-ya tú'un contrato jáá-ún, te sá'a-ya cuenta ja á kuajita ja xnáñúú. Te ja á kuajita te a kuakutú'ú, a yani naa íi.

9

Ja ní'in tíñu niñi-yá jín contrato jáá

¹ Ko contrato xnáñúú suni nî tá'ú tíñu ndasa chiñú'ún-i-ya, te ndiso ñn cuarto íi iní ñuyívi yá'a. ² Chí nî kajani-i ñn ve'e ñii. Te ichi fuera nî jo ñn cuarto ja ní nání cuarto íi. Te inj yúan nî jo candelero, jín mesa, jín státilá káxiukú ndijín. ³ Te yata sá'ma úu ndíta kaa ichi iní ve'e íi, nî jo inga cuarto, nî nání cuarto íi xáan. ⁴ Te inj yúan nî jo ñn ko'o kúu oro, jín janú tú'un contrato, ja ndasú oro ní tú'u siki. Te inj janu-ún kánde ñn tija'an oro ja ñú'un staa ándívi, jín yúnu xí Aarón ja ní nana numa, jín yúu tabla nuu yóso tú'un contrato. ⁵ Te siki janú-ún ká'jin figura querubín luu, kásá'a-i kati, kájasu-i siki tapa janu-ún nuu ñú'un yúyú niñi. Ko siki taká tu'un yúan, tú nuña-yó vina ja ká'an káji-yó. ⁶ Te nuu ní jinu tu'a taká tíñu yá'a, te núu-ni núu-ni kivi koyo sutu inj cuarto ñn, kásá'a-de tíñu cuenta sutu. ⁷ Ko inj cuarto uu-ún, chí máá ñn-ni sutu ñá'nu-ga kúu kivi-de, te suni máá tú'ún-ni vuelta ja kuiá. Te tú kivi-de te nú túu niñi já sokó-dé nuu Dios siki máá-de jín siki já kásaña'mu ñáyivi. ⁸ Te súan stá'an Espíritu Santo nuu-yo, já té nuña-ga ichi kivi koyo-yó iní cuarto íi ándívi, níni kándij ve'e ñii ñn inj ñuyívi. ⁹ Te yúan kúu ñn tu'un siki tiempo vina, te jín modo-ún kásoke-dé ndatíñu, te kája'mu-de kiti núu Dios. Ko vasa káchiñú'ún-i-ya súan, ma yíja va'a iní añú-i sá'a. ¹⁰ Chí máni ley yúkú kúu-ún, ndasa kee-yo, ndasa ko'o-yó, ndasa ndundoo-yó. Te nî ndiso tíñu onde nî chaa máá já vá'a-ga. Te nî nasama. ¹¹ Ko nî chaa Cristo, te sutu ñá'nu nuu taká tu'un va'a-ga-ún kúu-ya. Te nî kivi-ya iní ve'e íi ándívi, ja tú ní kuva'a jín ndá'a, ni nasu cuenta ñuyívi kúu, te kánúú-ga te va'a-ga kúu vasa já áva-ún. ¹² Ko nasu jín niñi ndíxi'ú, xí niñi chélu, chí jín niñi máá-yá nî kivi-ya iní cuarto íi ándívi ja ñn máá tú'ún-ni jinu ja ní káni. Te

nj kundée-yá nj nakuaan-ya yóo ja ní káni. ¹³ Chj onde sáa te niñi xndiki jín niñi ndíxí'ú, jín yáa núu kayú chelu, nj joso yúyú-de sikí ñáyivi chá'an, te nj káñdoo-i onde jín yiki kúñu-i, nj sá'a. Te nú súan ni'in tíñu niñi kiti-ún, ¹⁴ núsáa te naga nj kuu niñi Cristo ja má nákaça iní añú-ro núu tíñu ñáá kásá'a-ró, náva'a kuu kuatíñu-ró núu Dios, I'a chakú. Chj Cristo, tú chá'an kúti-yá, te nj soko-yá máa-yá nuu Dios, nj sá'a Espiritu ja ío ní káni. ¹⁵ Ja yúan kúu-ya yú'u núu sikí in contrato jaá, náva'a ñáyivi jaá nj kana Dios xiní-í, ni'in-í ta'u ja kéndoo ní káni nátu'un nj keyu'u-yá. Chj nj jilí Jesús, te ja yúan ni janchaa-ya kuáchi nj kasá'a-i ná nj kaxiukú-i chji contrato xnáñúú. ¹⁶ Chj nuu ío in testamento, onde nú kuu chaá nj sá'a contrato-ún. ¹⁷ Chj in testamento, onde nú kuu chaá nj sá'a, yúan-na te ni'in tíñu. Ko nú nini chakú chaá nj sá'a, tú ni'in tíñu kuti. ¹⁸ Ja yúan, vasa contrato xnáñúú, tú ní kúkútu, onde nú túu niñi. ¹⁹ Chj nú a nj ka'u ndí'i Moisés taká tu'un tá'u tíñu yóso núu ley nuu ndíivi ñáyivi, yúan-na te nj ki'in-de niñi chélu, jín niñi ndíxí'ú, jín ndúcha, jín íxi kuá'á, jín in yokón, te nj joso yúyú-de sikí máa tutú-ún jín sikí ndíivi ñáyivi. ²⁰ Te ká'an-de: Ya'á kúu niñi cuenta contrato ja ní tá'u tíñu Dios nuu-ro, áchi-de. ²¹ Suni súan jín niñi-ún nj joso yúyú-de máa vé'e ñii jín taká ko'o kájatíñu nuu káchiñú'ún-de-ún. ²² Te jandáa, ja á yani taká ndatíñu ndundoo jín niñi cuenta ley, chj nú tú kati niñi te ma koo kuti táká'nu in-ya núu kuáchi-i núú. ²³ Chj fuerza ja jín modo yúan nj ndundoo taká copia ndatíñu ío andívi, ko máa ndatíñu andívi-ún, níni ní soko ja vá'a-ga cuenta máa vása yúan. ²⁴ Chj tú ní kivi Cristo iní in cuarto ij ja ní kuva'a nda'a, nátu'un in muestra ndija, chj sua iní máa andívi ní ndívi-ya náva'a kundij-ya vna ka'an-ya ja a-yo ndé'é jín núu Dios. ²⁵ Te nasu ní kivi-ya yúan ja núu-ni núu-ni soko-yá máa-yá, nátu'un kivi sutu ñá'nu ndita'an kuia iní cuarto ij jín niñi tatú. ²⁶ Chj nú súan, te kánúú ja ndó'o-ya kuá'a jínu onde kivi ní jukuiñi ñuyivi núú. Ko sasua, onde kivi jínu ñuyivi nj kenda ndijin-ya in máa tú'ún-ni jínu ja ní káni, te nj soko-yá máa-yá náva'a kuançaa-ya kuáchi. ²⁷ Te nátu'un nj kunda ja kúu taká chaá in jínu-ni, yúan-na te kivi koyo-de nuu sánda Dios tíñu-de. ²⁸ Suni súan Cristo, nj soko-yá máa-yá in máa tú'ún-ni jínu náva'a kundiso-ya kuáchi kua'a ñáyivi, yúan-na te kenda ndijin-ya vuelta uu, ko nasu ja kuánçaa-ya kuáchi, chj sua ja náma-ya taká ñáyivi káinda-tu-i-ya.

10

¹ Te máa ley, chj máni in kuanda'u kúu sikí taká ndatíñu va'a ja chaá kue-ga. Ko nasu forma ndija máa ndatíñu-ún kúu. Te ja sikí kiti kája'ni-í-ún, núu-ni núu-ni kásoko-í ndita'an kuia. Te ni ma kúu kuti síyija ñáyivi kuní jakoyo nuu-yá. ² Te nú kúu sá'a núú, te naja tú ní jukuiñi-i ja kásoko-í-ti núsáa. Chj ñáyivi káchiñú'ún-ún, nú a nj kéndoo ndoo ij-í in jínu-ni sá'a yúan núú, te ma kakán-ga añú-i kuáchi sikí-í núú. ³ Ko sikí ja kásoko-í-ti-ún, te a jini-yo ja kánuku'un in-í kuáchi-i ndita'an kuia. ⁴ Chj niñi xndiki, jín niñi ndíxí'ú, ma kúu kuti kuánçaa kuáchi. ⁵ Ja yúan kivi ní kii Cristo iní ñuyivi, nj ka'an-ya jín Dios: Ja kája'ni-í-ti jín ja kásoko-í ndatíñu nuu-ni, tú játa'an iní-ni, ko nj sátu'a-ni in yiki kúñu máa-ná. ⁶ Ja kája'mu-í-ti kásoko-í-ti núu-ni sikí ja kúxio kuáchi-i, tú ní kúsi iní-ni jín, áchi-ya. ⁷ Yúan-na te nj ka'an-ná: Súan yóso tú'un-ná nuu tutú: Aí Táta

Dios, yá'a kándij-ná náva'a skíkuu-ná ja jata'an iní máá-ní, áchí-ya. ⁸ Súan ká'an tu'un vai ichi yatá: Ja kája'ni-í-ti jín ja kásoko-í ndatíu nuu-ní, jín ja kája'mu-i-ti kásoko-í-ti núu-ní sikí ja kúxio kuáchi-i, tú jata'an iní-ní, ní tú kúsi iní-ní jín, áchí-ya. Ndatíu-ún kásoko-í nátu'un ká'an ley. ⁹ Yúan-na te ni ka'an-ya: Ai Tátá Dios, yá'a kándij-ná náva'a sá'a-ná tiñu jata'an iní máá-ní, áchí-ya. Ja súan ni ka'an-ya, te ni janchaa-ya tú'un in náva'a nakani-ya tú'un uu-ún. ¹⁰ Te jín tú'un ni jata'an iní máá Dios, te ni kandundoo-yó ní sá'a-ya sikí ja ní soko Jesucristo yiki kúñu-ya, ko in máá tú'ún-ni jínu ni sá'a-ya súan ja ní káni. ¹¹ Núsáa te taká sutu, vasá kája'an-de ndita'an kivi kájatíñu-de, te kua'a jínu kásoko-dé suni suni-ni modo ja kája'ni-dé-ti, ko yúan ma kúu kuti kuánchaa kuáchi-i. ¹² Ko Cristo, in máá tú'ún-ni jínu ni soko-ya máá-ya ja sikí kuáchi-yó onde ní káni, yúan-na te ni nungoo-ya ichi ndává'a Dios, ¹³ ndátu-ya tiempo onde ná kúxiukú ñayivi kájito u'u tá'an jín-ya, kuu-i teyu kuxndí ja'a-ya. ¹⁴ Chi jín in máá tú'ún-ni jínu ja ní soko-ya máá-ya, te ní káni ní kayija ñayivi ndóo ni sá'a-ya. ¹⁵ Te máá Espíritu Santo kúu-ya testigo nuu-yo sikí tú'un yúan, chi xna'an-ga ká'an-ya: ¹⁶ Ya'a kúu máá contrato nasá'a-ri jín-i jíná'an-i, onde ná ndí'i taká kivi yá'a. Te chu'un-ri ley-ri iní añú-i. Te suni chísó-rí tu'un-ri-ún iní xini-í jíná'an-i, áchí máá Tátá Dios. ¹⁷ Yúan-na te ká'an-ga-ya: Ma núku'un kuti-gá iní-ri kuáchi ni kasá'a-i jín tiñu chá'an ní kasá'a-i, áchí-ya. ¹⁸ Núsáa te nú a ni sá'a-ya tóká'nu iní-ya sikí taká-ún, tuká naún ío ja sokó-ga sikí kuáchi.

Ja núña ichi kivi-yo iní cuarto ii

¹⁹ Ja yúan, ñani, a chundéé iní-yo kivi-yo iní cuarto ii ándví sá'a niñi máá Jesucristo. ²⁰ Chi ni juña-ya in ichi jáa chakú, náva'a kivi-yo ichi yatá máá sá'ma ndita kaa, te yúan kuní ka'an ja máá yiki kúñu-ya kúu. ²¹ Te káñava'a-yó in sutu ñá'nu xaan ndíto ve'e Dios. ²² Núsáa te ná kándita-yó núu-ya, jín añú-yo ja ío ndaa ja sikí tú'un kákandíja va'a-yó, jín añú ja ní ndundoo sikí taká tiñu jáni ñáa iní, chi ni josó yúyú-ya niñi-ya sikí, jín yiki kúñu-yó ja ní nakacha-yó jín ndúcha ndóo. ²³ Ná kuíni ni'in-yó jín tú'un ni kaka'an-yo kákandíja-yó te káñukuu iní-yo. Te ma kaka yatá-yó núsáa, chi skíkuu va'a I'a ni keyu'u tú'un-ún. ²⁴ Ná ndé'é vá'a-yó ndasa skandá-yo tá'an-yó, ja ná kúndá'ú-ga iní-i tá'an-i, jín ja ná sá'a-i taká tiñu va'a. ²⁵ Ná náataká ná'in-yó, ma sía-yo nátu'un kásá'a sava-i, chi sua ná ká'an ndéé-yó jín tá'an-yó. Ko ná kuítú-gá iní-ro sá'a-ró, chi kájiní-ro ja kuákuyani máá kivi-ún. ²⁶ Chi nú kusí iní-yo sá'a-yó kuáchi ja súan a ni jatá'ú-yó tú'un ndaa, tuká kéndoo kuti ja kúu kuu-ga ja sikí kuáchi-ún. ²⁷ Chi sua in nuu yú'ú xaan-yo ja ndóna-ya sikí-yo ío, jín in nuu kánda yáa ñú'un ío, náva'a kóko ñayivi kájito u'u tá'an jín-ya. ²⁸ Ñayivi ní ské'ichi ley Moisés, jí'i ná'in-i, tú naún tu'un kúndá'ú iní ío, te nú ni kaka'an ndaa uu xí uní testigo. ²⁹ Tava-ro cuenta núsáa, chi naga ni kuu ja má ndó'o xaan-ga ñayivi kuañu ja'a sikí Sé'e Dios jín ja jáni iní-i ja káchá'an niñi contrato, vasá jín niñi-ún ni ndundoo-i, jín ja sákátá-i nuu máá Espíritu ndíso tu'un luu. ³⁰ A kájiní-yo núu I'a ni ka'an: Nani'in tá'an máá-rí jín-i, máá-rí kuá'a ya'u-i, áchí máá Tátá Dios. Te inga jínu ká'an: Máá Tátá Dios koto nchaa-ya ndasa káa ñayivi máá-ya, áchí. ³¹ In tiñu yú'ú xaan-yo sá'a, kúu ja júngava in ñayivi iní nda'a Dios, I'a chakú. ³² Ko ná núku'un

in̄i-ro sikí táká kivi ní kendoo ichi yatá, chi n̄i nastúun-ya iní ja jiní tuni-ro. Yúan-na te nasaa ja s̄in s̄in tundó'o n̄i xndóna-i siki-ro. ³³ Chi ñn modo n̄i kaka'an ndijin-i siki-ro, te n̄i kaxndó'o ndijin-i róó. Te inga modo suni n̄i kanduu-ró tá'an ñayivi ní kando'o súan. ³⁴ Chi suni n̄i kundá'ú xaan iní-ro já kándeé vekaa. Te n̄i kakusi-ní iní-ro, vasa n̄i kasakuí'ná ñúkuún-i ndatíñu-ró, chi a kájiní-ro já ondé andívi káñava'a-ró ñn ta'u vá'a xaan-gá, te koo ñí káni. ³⁵ Ma sía-ro modo ja káchundéé iní-ro, chi kua'a xaan tá'u ndíso tu'un-ún. ³⁶ Chi kánúú koo paciencia iní-ro, náva'a ni'in-ro já ní keyu'u-yá, ondé nú n̄i sá'a-ró tiñu játa'an iní Dios. ³⁷ Chi ñn núnúu-na te chaa máá I'a kii, te ma kúkuéé-ya, áchí. ³⁸ Ko máá ñáyivi ndaa-rí, chi siki já kákandíja-i te kuchaku-i. Ko nú n̄i jika yatá-i, ma kúsi iní añú-rí sá'a-i, áchí-ya. ³⁹ Ko yóó, nasu tá'an ñayivi kásá'a súan kakuu-yó já kaka yatá-yó te xnáa-yo máá-yó, chi sua kakuu-yó tá'an ñayivi kákaku jín tú'un kákandíja va'a-i.

11

Siki tú'un kándíja

¹ Te tu'un kándíja-yó kúu modo ja jiní-yo já ío seguro taká ndatíñu káñukuu iní-yo, chi yúan kúu tuni ja ío ndija taká ndatíñu ja tú jiní-yo núu. ² Chi n̄i kákandíja chaa aná'an, te ja yúan ní jatú'ún-yá-de. ³ Kákandíja-yó, te yúan kájuku'un iní-yo já ní sáva'a Dios ñuyivi jín tú'un n̄i ka'an-ni-ya. Te chi ndatíñu ja tú jiní-yo núu, n̄i kuva'a ndatíñu ja á jiní-yo núu. ⁴ Ní kandíja Abel, te yúan ní ja'mu-de ndatíñu ja vá'a-ga n̄i soko-dé nuu Dios vása Caín. Súan n̄i kandíja-de, te n̄i jatú'ún Dios ja ío ndaa-de, chi súan n̄i sá'a-ya já ní jatá'ú-yá ndatíñu n̄i soko-dé nuu-yá. Te vasa a n̄i jí'i-de, ko ká'an-ni-de jín tú'un n̄i kandíja-de. ⁵ Ní kandíja Enoc, te yúan ní naki'in-ya-dé kua'an-ya jín-de, te tú ní jí'i-de. Te tú ní ndénda kuti-dé n̄i kasá'a-i, chi n̄i naki'in Dios-de. Te ondé ná té naki'in-ga-ya-dé, te n̄i jatú'ún Dios-de ja ní kusí iní-ya ní sá'a-de. ⁶ Ko nú tú kándíja-yó, te ma kúsi iní Dios sá'a-yó, chi chaa kuní ja nuu Dios, kánúú kándíja-de ja ndíto chakú-ya jín já kuá'a-ya yá'u nuu taká ñayivi kánandúkú-i-ya. ⁷ Ní kandíja Noé, te yúan ní ka'an ni'in Dios jín-de siki sáva tiñu ja té kuni-ga-de nuu. Te ja ní chu'un iní-de, te yúan ní sáva'a-de ñn barco náva'a kaku-de ondé jín ñí vé'e-de. Ja súan kándíja-de, te n̄i nakuxndí-de siki ñuyivi. Te n̄i nduu-de ñn chaa ní'in tá'u siki já kéndoo ndaa-i ja kákandíja-i. ⁸ Ní kandíja Abraham, te yúan ní jandatu-de n̄i kenda-de kua'an-de kivi ní kana-ya xiní-dé, náva'a ja-de ñn lugar nuu kuá'a-ya núu-dé kuu ta'u-dé. Te n̄i kenda-de kua'an-de, vasa tú jiní-de ndénu kí'in-de. ⁹ Ní kandíja-de, te yúan ní nchaa-de natu'un chaa jíká núu ñú'un ní keyu'u-yá ja kuá'a-ya núu-dé. Yúan n̄i nchaa-de iní vé'e kuii jín Isaac jín Jacob, chi suni suchi ní'in tá'an ta'u núu ní keyu'u-yá-ún kakuu suchi-ún. ¹⁰ Chi ní ñukuu iní-de koo ñn nuu jín cimientu, ja máá Dios kúu I'a chutá'an-ya te sá'a-ya-ún. ¹¹ Suni n̄i kandíja máá Sara, te yúan ní ni'in-ña fuerza n̄i nuku'un se'e-ña, vasa ña'an numá n̄i kuu-ña. Te n̄i skaku-ña ñn se'e ondé tiempo n̄i ja'a xaan kuiá-ña, chi n̄i kandíja-ña já skíkuu va'a máá Dios tu'un n̄i keyu'u-yá. ¹² Ja yúan súni súan n̄i kákaku kua'a-í n̄i sá'a ñn-ni chaa, vasa a n̄i yii xaan-dé. Ko tata-de n̄i ndea xaan, natu'un tiñuú xini ándívi, jín natu'un ñiti kaa yu'u mar, ja má kúu ka'u-yó. ¹³ Nini kákandíja-de te n̄i kaji' taká

cháa-ún, vasa tú ní káni'in-dé ja ní keyu'u-yá. Ko n̄i kande'é jíká-ni-de nuu, te n̄i kaka'an-de sa'an kúta'u jín. Te n̄i kaka'an ndaa-de ja cháa jíká, jín cháa káxiukú nú-ni, kákuu-de. ¹⁴ Chi cháa kaka'an súan, a kástá'an ndijin-de ja kándúkú-de in̄i n̄i máa-de ja kúxiukú máa-de. ¹⁵ Chi nú ní nákanin-de n̄i n̄i kenda koyo-de-ún núú, ío modo ja náxío káva-de, nú ní kákuni-de núú. ¹⁶ Ko n̄i kakuni-de inga n̄i v̄a'a xaan-gá ja ío onde andívi. Ja yuán tú kúka nuu Dios nuu-dé kunáni-yá Dios máa-de, ch̄i a n̄i s̄at̄u'a-ya in̄i n̄i kuxiukú-de. ¹⁷ N̄i kandíja Abraham, te yuán ní soko-dé Isaac kivi ní jito nchaa-ya-dé. Te máa tú'ún se'e n̄i náva'a-de, te siki súchí-ún n̄i n̄i in-dé taká tu'un ja ní keyu'u-yá nuu-dé, ko n̄i io tu'a-de soko-dé-i ja kúu-i, ¹⁸ vasa n̄i ka'an-ya tú'un-i jín-de: Onde ch̄i Isaac te kana-ri tata-ri te súan kunáni, áchí-ya. ¹⁹ Chi n̄i tava máa-de cuenta ja á kuu naschakú Dios n̄i ayivi má'ñú ndíyi. Te suni nátu'un jín in̄i tu'un yátá, te súan n̄i nani'in Abraham máa-i n̄i nachaku-i, nátu'un súan. ²⁰ N̄i kandíja Isaac, te yuán ní jikan ta'u-dé ja'a Jacob, jín Esaú, siki taká tiñu chaá kuee-ga. ²¹ N̄i kandíja Jacob, te yuán kivi ja á yani kuu-de n̄i jikan ta'u-dé ja'a ndéndúú se'e yí José. Te n̄i chiñú'ún-de-ya vasa ndítuu-na-de xin̄i vara tin-de. ²² N̄i kandíja José, te yuán kivi á kúyani kuu-de, te n̄i ka'an-de ja koo kivi ndénda n̄i ayivi Israel, Te n̄i tá'u-de tiñu nuu-i ndasa sá'a-i jín yíki-dé. ²³ Kivi ní kaku Moisés n̄i kakandíja táa-i náa-i, te yuán ní chisa'í-de-i un̄i yoo, chi n̄i kajini-de ja lúu káa-i. Te tú ní káyu'ú-de acta ja ní sá'a rey. ²⁴ N̄i kandíja Moisés, onde kivi ní ja'nu-de. Yuán tuká ní ja'a-de tu'un ja kúnáni-de se'e sesí'í Faraón. ²⁵ Sua n̄i kuni-de ja koto-de tundó'o jín n̄i ayivi Dios, nasu ja núnúu-ni kus̄i iní-de jín tú'un s̄i iní ja ndiso kuachi. ²⁶ Ch̄i a n̄i tava-dé cuenta ja nú ka'an-i siki-dé ja siki Cristo, te kúka xaan-gá kuu-de sá'a, vasa ja kúu taká yaka xu'ún ío in̄i n̄i Egipto, ch̄i a n̄i ndé-de ja kuá'a-ya yá'u-de. ²⁷ N̄i kandíja-de, te yuán ní kenda-de n̄i Egipto. Te tú ní yú'ú-de, vasa kiti in̄i rey. Te n̄i kanda-de, chi n̄i sá'a-de cuenta ja á ndé-de nuu máa I'a tú jini ndijin-yo núu. ²⁸ N̄i kandíja-de, te yuán ní ja'ni-dé lélú Pascua, te n̄i joso yúyú-de niñi-tí, náva'a nú vai ndajá'a ká'ni-yá taká se'e núú, te ma ké'é-yá-i jíná'an-i. ²⁹ N̄i kakandíja-de, te yuán ní kuu n̄i kaja'a-ni-de sava sava ma'ñú mar kuá'á, nátu'un nuu n̄i un̄i íchí-ni. Te súan kándúkú cháa n̄i Egipto sá'a-de jín ndúcha-ún kákuni-de núú, ko n̄i kókó-ni-cha-dé. ³⁰ N̄i kakandíja-i, te yuán ní jungoyo corral nama yúyú n̄i Jericó, onde n̄i jinu n̄i kajíko ndúu-i n̄i un̄i nuu usiá kivi. ³¹ N̄i kandíja Rahab, n̄i an̄i tiní in̄i, te yuán tú ní náa-ñá in̄i jinu-ni jín n̄i ayivi ní'in in̄i, ch̄i sua n̄i ka'an-ña tú'un ndéé iní jín cháa n̄i kajito yu'u, te n̄i jatá'ú-ña-dé. ³² Naún ká'an-ga-ri núsáa. Ch̄i tuká tiempo ja káni-ga-ri tu'un Gedeón, tu'un Barac, tu'un Sansón, tu'un Jefe, tu'un David, tu'un Samuel, jín tú'un taká cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáa. ³³ N̄i kakandíja-de, te yuán ní kakundé-de n̄i katin-de so'o n̄i ná'nu, n̄i kasá'a-de tiñu ndaa, n̄i kani'in-dé tu'un n̄i keyu'u-yá, n̄i kajasu-de yu'u ndíka'a jíná'an-ti, ³⁴ n̄i kanda'va-de n̄i un̄i kayú yáa, n̄i kaku-de yu'u machete, n̄i kanani'in iní-de ja ní kaku'u-de, bueno n̄i in̄i n̄i kanduu-de n̄i sá'a-ya kivi ní kajatá'an-de nuu guerra, te n̄i kaskunu-de soldado inga n̄i jíká ja kajatá'an jín-de-ún kaja'an. ³⁵ Ío n̄i así'í ja ní kanani'in-ñá se'e-ña ja á n̄i kaji'i te n̄i kanachaku-i. Sava-de n̄i kando'o xaan-dé n̄i kasá'a-i, ko tú ní kaja'a-de tu'un ja kúu kaku-de, náva'a kundéé-de nachaku va'a-ga-de.

³⁶ Sava-de ni kasákátá-i nuu-dé, te ni kaxndó'o-i-de jín cuarta, te suni ni kaju'ni-i cadena-de, te ni ka'iin-de veka. ³⁷ Ni kaja'a-i yuu xiní-dé. Ni kaxiti-í-de jín sierra. Ni kaja'ni-í-de jín machete. Ni kajika-de ichi yá'a ichi yúan. Te ni kañu'un-de ñii rii jín ñii ndíxí'ú. Ndá'ú-ni ni kata'an-de, ni kajito-de tundó'o, te ni kastá'an-i-de. ³⁸ Ni kajinu-de onde nuu ñú'un té'é. Te suni chii yuku ní kivi koyo-de. Te ni ka'iin-de yau kava jín yau chii ñu'un. Te va'a xaan-gá kúu taká cha-a-ún, nasu ñáyivi iní ñuyivi. ³⁹ Te taká cha-a yá'a, vasa ni jatú'ún-yá-de siki já ní kaxandíja-de, ko tú ní káni'in-dé tu'un ni keyu'u-yá. ⁴⁰ Chi ni sátu'a Dios in tiñu va'a xaan-gá ja kúu yóo jíná'an-yó, nává'a ma yíja máa cháa-ún, onde nú túu yóo.

12

I'a yóxnúu jín tú'un kándíja

¹ Kua'a xaan testigo kájikó ndúu ñii núu-yo natu'un viko nu'ún. Núsáa te ná cháxio-yó taká kuachi ncháa vee siki-yo, jín já jikó ndúu ñii xín-yo, te jín paciencia ná kúnu-yó carrera máa-yó ja ní jani-ya núu-yo. ² Te ná ndé'é-yó núu Jesús, I'a yóxnúu jín tú'un kándíja-yó, te síyíja-ya yóo jín. Te máa-yá, ni kanda-ya jín túndó'o cruz, chi ni ndatu-ya cháa kivi já kúsi iní-ya, te tú ní sá'a-ya cuenta ja kúka nuu-yá, te ni nungoo-ya ichi ndává'a Dios nuu mesa-ya.

Ja kuandéé iní-yo jín túndó'o

³ Ná káni iní máa-ró ndasa ni jandéé iní-ya jín ñáyivi kándiso kuachi, vasa ni kaka'an ndiva'a-i siki-yá, yúan ni'in-ro modo ja má kuítá-ro, ni ma kúu xáan iní añú-ro. ⁴ Ko vasa kájatá'an-ró siki kuáchi, ko té chá'an-ga kaka niñi já kasú-ro núu-ún. ⁵ Chi a ni kánaa iní-ro tú'un ká'an ndá'ú jín-ró natu'un jín sé'e, te súan ká'an: Hijo máni, ma káva já'a iní-ro nú xndó'o máa Tatá Dios róo, ni ma kuítá iní-ro nú kána jín-yá nuu-ro. ⁶ Chi máa Tatá Dios xndó'o-ya ñáyivi kúndá'ú iní-ya, te skúun-ya yúnu xí sukun taká se'e ja jatá'ú-yá, áchi. ⁷ Chi nú kuandéé iní-ro jín castigo jito-ró, te jika Dios jín-ró natu'un jín sé'e-ya, xí ío se'e ja tú ndó'o-i sá'a táa-i náun. ⁸ Ko nú tú castigo jito-ró, natu'un ni kando'o ta'an taká se'e, se'e kándikin ncha-ni kakuu-ró nú súan, nasu máa sé'e. ⁹ Ío inga tu'un. Yóo, ni kañava'a-yó táa máa-yó núu ní kaxaku-yó, ni kaxndó'o-de yóo, te ni ka'jo ja jínú'ún-yó núu-dé. Te naga ni kuu ja má kuándatu jínú'ún-ga-yo núu máa Táa nuu vái añú-yo, te kuchaku-yo núsáa. ¹⁰ Te cha-a-ún, jandaa ni kaxndó'o-de yóo, ko yakú-ni kivi ndasa ni kakuu iní máa-de. Ko I'a yá'a, chi ja ná kendo va'a-yó kuní-ya, nává'a ndundoo ta'an-yo jín-yá natu'un máa-yá. ¹¹ Jandaa kúu ja ní in castigo jito-yó, tú kúsi iní-yo sá'a vina, chi sua kúkuí'a iní-yo sá'a. Ko kúkuéé-ga te jín tú'un vindaa vinené kendo ndaa suchi ní kaskuá'a jín. ¹² Núsáa te ná ká'in xáan-ro jín ndá'a tívítá-ró, te nakani ni'in-ró sí'in-ró já káni yá'a káni yúan-ró. ¹³ Te sá'a-ró ichi ndóo kaka ja'a-ro, nává'a ma sana ñayivi rengo, chi sua nduva'a-i. ¹⁴ Skuá'a-ró nává'a ná kóo tu'un vindaa vinené iní-ro jín taká ñayivi, jín já ná kóo ndoo-ró jíná'an-ró, chi nú tú tu'un ndoo iní, te ma kúu kuní ni in ñayivi núu máa Jito-o-yo. ¹⁵ Nde'é víi-ro jíná'an-ró, nává'a ma kaka yátá ní in-ró núu tú'un luu ío iní Dios, te suni nává'a ma ndú'u'a tuku iní ni in-ró. Te nú túu, chi ndukuí'a iní-ro sá'a, te nduchá'an kuá'a-í sá'a. ¹⁶ Te koto-ró nává'a ni in-ró ma kaka téné, ni ma kújá'a iní-ro jín-yá, natu'un Esau,

sũchĩ já sikĩ ñin ko'õ ndéyu ní xikó-i derecho-i ja kúu-i sũchĩ núu. ¹⁷ Chĩ a jinĩ-ro já kũkuéé-ga te ñi kunĩ-i ni'ĩn-ĩ ta'u-ĩ sikĩ já kakãn ta'u táa-i ja'a-ĩ. Ko ñi kendõo ichi-i ñi sá'a táa-i, chĩ tú ní ní'ĩn-ĩ modo nakani inĩ-i, vasa ndé'e nducha núu-ĩ ndúkú-i. ¹⁸ Chĩ nasu ní jakoyo-rõ núu ñin yuku já kúu tĩn-yõ, nuu kãnda yáá ñũ'un, nuu túún, nuu ñãa, jĩn núu kée tachĩ xãan, ¹⁹ nuu jĩni sõ'o-rõ ndé'e clarĩn, nuu ní'ĩn kã'an-ya, chĩ ñayivi ní kajini sõ'o ní'ĩn tu'un-ún, ñi kaka'an nda'ú-i ja má kã'an-ga-ya jĩn-i. ²⁰ Chĩ tú ní kãkanda-i jĩn tĩñu ñi tá'ú-yá nuu-ĩ: Nú ñin kiti ná kãku'un-tĩ yũku-ún, ná skée-rõ yũu sikĩ-tĩ kuu-tĩ, xĩ túu-rõ machete-tĩ, áchĩ. ²¹ Te jo xaãn kãa tĩñu-ún ñi kajini-i. Te ja yúan ní ka'an Moisés: Yú'ú xaãn-rĩ, te kisi-i ruu sá'a, áchĩ-de. ²² Chĩ sua ñi jakoyo-rõ núu máa yuku Sion, te suni inĩ ñuu máa Dios, I'a chakú. Te ñuu-ún kúu ñuu Jerusalén cuenta andívĩ. Te suni ñi jaã-ro núu kãxiukú kuá'a xãan mil ndajá'a-yá, ²³ te suni nuu tĩku'ñi ñayivi ní kanakaku xna'an-ga ja kãyoso lista-i andívĩ, te suni nuu Dios, I'a kúu juez xinĩ táká-i, te suni nuu íõ añũ taká ñayivi ndáa ja á ñi kayija va'a, ²⁴ te suni nuu Jesús, I'a kúu yu'u núu sikĩ contrato jáá, te suni nuu máa ñĩñĩ ní josõ yúyú já vá'a-ga ní'ĩn tĩñu vásá ñĩñĩ Abel. ²⁵ Koto va'a-rõ návã'a tú ské'ichi-ro I'a kã'an. Chĩ nú tú ní kãkaku ñayivi já tú ní jatá'ú-i chãa ñi ka'an inĩ ñuyivi, naga ñi kuu yõõ nú tú kuatá'ú-yõ máa I'a kã'an onde andívĩ. ²⁶ Chĩ jĩn já ní ní'ĩn ñi ka'an-ya sáa, te ñi kisi-ya ñuyivi. Ko vina a ñi keyu-u-yá: Vasté ñin jĩnu-na kisi-rĩ, ko nasu máa ñin ñuyivi, chĩ suni onde andívĩ, áchĩ-ya. ²⁷ Te tu'un yá'a ja kã'an: Vasté ñin jĩnu-na, áchĩ, kunĩ ka'an ja cháxio-ya táká ndatĩñu ñi kakandã-ún, ndatĩñu ja á ñi kakuva'a, návã'a ná kãndõõ máa táká ndatĩñu ja ní kãkaku ñĩ. ²⁸ Núsáa te a ní'ĩn-yõ ñin ñuu ja ní kaku ñĩ, te ja yúan ná nákuatá'ú-yõ núu Dios, te ná kuatĩñu-yõ núu-yá, te ná chíñú'ún-yõ máa-yá, te ná kóõ ja jĩñú'ún-yõ núu-yá, návã'a kusĩ inĩ-ya sá'a-yõ. ²⁹ Chĩ Dios máa-yõ, ñin ñu'un ja xndí'i já'mu kúu-ya.

13

Modo kuatĩñu-yõ núu-ya

¹ Ma jũkuiñi-ro jĩnã'an-rõ já kúndá'ú inĩ-ro ñani-ro. ² Ma náa inĩ-ro já kóto ndá'ú-ro núu ñayivi jĩká, chĩ súan ñi kasá'a sava-de, ko naun kãjini-de ja máa núu ndajá'a andívĩ ní kaja'a núu-de ve'e. ³ Ná núku'un inĩ-ro ñayivi kã'jin vekãa. Sá'a-rõ cuenta ja súni kã'jin-rõ vekãa jĩn-i. Te suni súan sá'a-rõ jĩn chãa ja kãndonda-i sikĩ-dé, chĩ suni máa-rõ kãjini-ro tá'u'u-ro máa-rõ. ⁴ Ma kasu-ro já tãnda'a-ĩ, te ná kóõ jĩñú'ún táká-ro jĩn-i, te ma sãhá'an-rõ jĩto-i. Chĩ ñayivi kãjika téné, jĩn ñayivi kãjsiki nchãa tá'an, máa Dios nakuxndĩ-ya sikĩ-ĩ. ⁵ Ná kãka kuu-rõ, te ma chíñú'ún-rõ xú'ún. Ná kusĩ inĩ-ro jĩn já tĩn-rõ víta ñũ'ni. Chĩ máa-yá ñi ka'an: Ná skĩkuu ná'ĩn-rĩ jĩn-rõ, te ma siã kuti-rĩ róõ, áchĩ-ya. ⁶ Núsáa te kuu chundéé inĩ-yõ kã'an-yõ: Máa Jĩto'o-yõ kúu I'a chĩndéé chĩtuu-ya rúu, te ma yú'ú-rĩ nú naun kunĩ ñayivi sá'a ndivã'a-i jĩn-rĩ, achi-yõ. ⁷ Ná núku'un inĩ-ro chãa ñi kastã'an ichi núu-ro, chĩ ñi kaka'an-de tu'un Dios jĩn-rõ. Ná ndãku-rõ modo ndasa ñi kãkandĩja-de, te ná ndé'é vá'a-rõ ndasa ñi kee tĩñu ñi kasá'a-de. ⁸ Jesucristo, chĩ ñin-ni kãa-ya iku, jĩn vina, jĩn ñĩ kãni. ⁹ Ma nátu'u inĩ-ro yá'a, yúan, jĩn sĩn sĩn sa'an jáá. Chĩ íõ va'a ja ná kãndõõ ñi'ĩn inĩ añũ-yõ sá'a tu'un luu íõ inĩ-ya, ko nasu jĩn ndéyu já tú ní'ĩn

tíñu kuti núu ñáyivi chíñú'ún yúán. ¹⁰ Káñava'a-yó ñin-ni altar. Te cháa kájatíñu iní ve'e ñii-ún, tú ká'io derecho-de ja kée-dé ja ío nuu altar-ún. ¹¹ Chì yiki jíin kúñu kitì kája'ni-dé-ún kayú, kája'mu-de ichi fuera yuñúy. Te ñiñi kítì-ún, skívi sutu ñá'nu iní cuarto ij, yúan sokó-dé nuu-yá cuenta siki kuáchi. ¹² Suni súan Jesús, ñi ndo'o-ya ichi fuera yuxé'é, náva'a jíin ñiñi-yá te sándoo-ya ñáyivi. ¹³ Núsáá te ná kenda-yó kí'in-yo núu-yá ichi fuera yuñúy, te ná ndó'o ta'an-yo jíin-yá ja káka'an ndiva'a-i siki-yá. ¹⁴ Chì yá'a tú káñava'a-yó ñin ñuu ja kéndoo ñí káni, chì sua kándúkú-yó ñin ñuu ja cháa kuee-ga. ¹⁵ Núsáá te jíin ichi ní juña Jesús, te nene ná nákana jaa-yó máá Dios, chì nátu'un ñin ja sokó-yo núu-yá kúu. Chì ya'á kúu máá tú'un xíin tíñu ja sá'a yu'u kándaku ñi'in sí'vi-yá. ¹⁶ Ma náa iní-ro sá'a va'a-ró, jíin ja kóto tá'an-ro, jíin sáva-ga-i, chì kúsi iní Dios sá'a ya'á, nátu'un ja á ñi kasoko-ro ñin nuu-yá. ¹⁷ Ná chú'un iní-ro tú'un ká'an cháa kástá'an ichi núu-ro, te kuandatu-ro núu-dé, chì kándito-de añú-ro nátu'un kásá'a cháa ja ñini náku'a-a-de cuenta. Nde'é náva'a kusii iní-de sá'a-de, te nasu ja nákuaka nuu iní-de, chì nú súan te tú ní'in tíñu ja kúu róo. ¹⁸ Ná kakán ta'u-ro já'a-rí jíin'an-ri, chì a kájani ndija iní-ri ja kájani va'a iní añú-ri, chì kákuni-ri kaka jíñú'ún-ri jíin táka-ni tíñu. ¹⁹ Te ká'an nda'ú téyí-ga-ri jíin-ró ja ná sá'a-ró súan, náva'a ná nájaa yachi-ga-ri nuu-ro. ²⁰ Te máá Dios kúu I'a ndiso tu'un kuaká'nu iní, te ñi naschakú-ya máá Jíto'o-yo Jesucristo ma'ñú ndíyi. Te Jesús kúu pastor ñá'nu ndíto yóo nátu'un ri. Te onde jíin máá ñiñi contrato ñí káni, ²¹ ná síyija Dios róo, náva'a kuu sá'a-ró táka tíñu va'a, ndasa játa'an iní-ya. Te iní añú-ro ná sá'a-ya táka ja kúsi iní máá-yá nde'é-yá nuu, te onde jíin Jesucristo ná sá'a-ya-ún. Te nuu máá-yá ná nákana jaa-yó-yá ñí káni ñí kuiá. Amén. ²² Ko ká'an nda'ú-ri jíin-ró jíin'an-ró ñani, ja má kitì iní-ro sá'a tu'un ká'an nda'ú-ri jíin-ró yá'a, chì ñi cháa-ri ñin tutu lúli yá'a nuu-ro. ²³ Kuní-ri ja ná júku'un iní-ro ja á ñi kenda ñani-yo Timoteo vekaa, te jíin cháa-ún jandé'é-rí róo te nú ncháa yachi-de. ²⁴ Ná sándéé iní taká cháa stá'an ichi núu-ro, achi-ro kúni-de, jíin táka ñáyivi ndóo. Te ñáyivi ñúy Italia káka'an-i ja ná sándéé iní-ro. ²⁵ Tu'un luu ío iní-ya ná kóo jíin táka róo jíin'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA UNIVERSAL DE SANTIAGO YA'A KUU CARTA SANTIAGO JA NI CHAA-DE NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Santiago, mozo Dios jíin Jító'o-yo Jesucristo. Te cháa-ri tutu yá'a nuu ñayivi ndí'uxi uu tatá Israel ja ní kajicha nuu-i. Ta'u-ro kúu.

Onde nuu Dios vai tu'un ndíchi

² Ñáni jíná'an-ró, ná kúsií xáan iní-ro te nú ni cháa tini nuu túndó'o siki-ro. ³ Chí a kájiní-ro já nú koto nchaq-i róo ndasa kákandíja-ró, yúan-na te kuiñi nī'in-ró sá'a. ⁴ Te ná kuiñi nī'in-ró ndíta'an kivi, náv'a yija vā'a téyí-ró. Te ni mā kúu falta ni ñin nuu-ro. ⁵ Te nú ndé ñin róo kúu falta ja kóo ndíchi-ró, te kakan-ro núu Dios, te kua'a-ya núu-ro, chí máá-yá, já'a kua'a-ya nuu táká ñayivi, te tú kána jíin-yá nuu-í. ⁶ Ko nú kakan-ro, te ná kándíja-ró, te mā káni siki iní-ro. Chi cháa ja jáni siki iní-de, nátu'un su'ma mar ja ndóna sá'a tachí, te yá'a yúan ndéché-chá kua'an-cha, súan kúu-de. ⁷ Cháa yúan, mā káni iní-de ja ní'in-dé ñin ndatiñu nuu Jító'o-yo, ⁸ chí máni natu'u iní-de, te ya'á yúan jáni iní-de. ⁹ ñin ñani yínúu, ná kúsií iní-de, chí kúñá'nu-de jíin-yá. ¹⁰ Ko ñani kúká, ná kúsií iní-de ja ní ndusúchi-de nuu máá-yá. Chí natu'un ita yuku, súan-ni naa-dé. ¹¹ Chí nú ni kana-ni ndikandii te ni kuni'ní-ni, te ichi-ni yuku. Te jungava-ni ita, te naa-ní ja lúu káa. Suni súan-ni nda'va cháa kúká jíin táká tíñu sá'a-de.

Siki já jito nchaq-i yóo

¹² Xáan ndatu koo cháa kéndoo nī'in vasa nī jito nchaq-i-de. Chí nú a nī jatú'ún-yá-de, te nī'in-dé premio ja kúchaku-de, chí a nī keyu'u Dios ja kuá'a-ya premio nuu ñayivi maní jíin-yá. ¹³ Te nú náké'é-i ñin cháa, te mā ká'an cháa-ún ja Dios náké'é-yá-de. Chi mā kúu naké'é-i Dios ja sá'a-ya tíñu ñáá, ni tú náké'é-yá ni ñin ñayivi. ¹⁴ Chí ñin cháa, nú kuáxán iní-de, yúan kúu ja skaní-ún iní-de te ñú'un-ún-de, súan náké'é-i-de jíin máá-de. ¹⁵ Te tu'un kuáxán iní-de, nú a nī yija, skáku kuachi. Te kuachi-ún, nú a nī ja'nu, kuu cháa-ún sá'a. ¹⁶ Ñáni máni, mā xndá'ú-ro máá-ró jíná'an-ró. ¹⁷ Taká ja kúta'u-yo, ja lúu ja vá'a kúu, chí kii ichi ándívi te kúun vai onde nuu máá Táa-yo, l'a xín táká ndua luz. Te máá-yá, ñin-ni ku'a stúun-ya, ni tú natu'u kuti iní-ya.

Kájiní so'o-i te tú káskíkuu-i

¹⁸ Chi nī kuu iní máá-yá, te nī nakaku-yó ní sá'a-ya jíin tú'un ndaa, náv'a kuu-yó natu'un se'e núu núu táká ñayivi-yá. ¹⁹ Ñani máni, ja yúan táká róo, yachi ná kúni so'o-ró, ko kuéé ka'an-ro, te kuéé kití iní-ro. ²⁰ Chi tu'un kití iní ñin cháa, tú jika tíñu ndaa Dios sá'a. ²¹ Núsáa te ná sía-ro táká tíñu chá'an jíin táká tu'un ñáa ja ní kukútu-ro jíin. Te ná kóo vitá iní-ro, te kuatá'ú-ró tú'un nī tñin iní-ro, chí tu'un yúan kúu ja kúu nama róo jíná'an-ró. ²² Skíkuu-ró jíin tú'un máá-yá, náv'a mā kúni so'o sáni-ró. Chí nú túu, te xndá'ú-ro máá-ró. ²³ Chí nú ñin cháa, jini so'o-de tu'un-ún, te tú skíkuu-de, cháa yúan kúu-de natu'un ñin cháa ndé'é-de nuu-de nuu espejo ndasa yúkú jito-de. ²⁴ Chí ndé'é-de nuu-dé, te nú kua'an-de, te naa-ní iní-de ndasa jito-de. ²⁵ Ko nú ndé cháa nándúkú víi-dé máá ley va'a, ley ja

káka kuu ndicha-na-yo sá'a, te nú kukuu-de jíin, na tú jíini so'o sáni-de, ni ja náa iní-de, chí skíkuu-de tu'un ká'an, yúan-na te chindéé chítuu Dios tiñu sá'a-de. ²⁶ Nú kándeé in chaa ma'ñú-ró, te jáni iní-de ja bueno chíñú'un-de Dios, te túu ja jíñú'un yáa-dé, chí sua xnda'ú-un añú-de, chaa-ún chíñú'un sáni-de-ya. ²⁷ In chaa ja chíñú'un níña-de chíñú'un ndíja-de máa Táa-yo Dios, chaa-ún sá'a-de tiñu yá'a: Koto va'a-de suchí lá'ú jíin ñá'an viuda nú ío tundó'o káta'an-i. Te koto va'a-de máa-de, nává'a tú kuchá'an-de sá'a ñuyívi.

2

Siki tú'un tú kunchaa nuu

¹ Ñáni máa-rí, ma kunchaa nuu-ro ní in ñayívi, chí kákandíja-ró nú máa Jító'o-yo Jesucristo ja ndíi ncháa-ya. ² Chí nú jaa in chaa iní ve'e nuu kándutútu-ró, te ñú'un xe'e oro nda'a-dé, te ñú'un-de sa'ma lúu, te nú suni jaa in chaa ndá'ú ñú'un-de sa'ma ndá'ú, ³ te nú koo jíñú'un-ró nú chaa ñú'un sa'ma lúu-ún, te nú ka'an-ro jíin-de: Yá'a jungoo-ní chí ío va'a, achi-ro, te nú ka'an-ro jíin chaa ndá'ú-ún: Jian-ní kundij-ro, xí yá'a-ni jungoo-ró chí silla-ri, achi-ro, ⁴ á nasu chaa kájani ñáa iní nī kanduu-ró já súan kanchaa nuu-ro ñayívi náun. ⁵ Ñáni máni, chu'un iní-ro tú'un ká'an-ri: Nasu ní kaji Dios chaa ndá'ú iní ñuyívi yá'a, ja ná kúkúká-de jíin tú'un kándíja, te ni'in-dé ta'u-dé iní ñuu nuu tá'ú-yá tiñu. Nasu súan nī keyu'u-yá ja kuá'a-ya nú ñayívi maní-yá jíin xí túu. ⁶ Ko róo, chí nī ja'a-ró túka nuu chaa ndá'ú. Á nasu kátin chaa kúká-ún so'o-ró, te á nasu súni chaa-ún káñu'un-de róo ki'in-ro nú justicia, xí túu. ⁷ Te nasu máa-de kákuu chaa káka'an ndíva'a siki sí'ví vá'a ja káinání-ró náun. ⁸ Chí nú káskíkuu ndíja-ró tú'un kánúú-gá ká'an ley, nátu'un yóso núu tutú i: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró, nátu'un kúnda'ú iní-ro máa-ró, áchí. Va'a sá'a-ró nú súan. ⁹ Ko nú ncháa nuu-ro ñayívi, a nī sá'a-ró kuáchi nú súan, te a nī nakuxndíi ley siki-ro já súan kástíví-ro. ¹⁰ Chí chaa stíví in-ni tu'un ley, va'a a nī skíkuu ndí'i-de, te ndonda ní ley siki-dé. Chí nátu'un nī stíví ndí'i-de. ¹¹ Chí nī ka'an Dios: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró. Te suni máa-yá nī ka'an: Ma ká'ni-ro ndíyi. Bueno, va'a tú ní ísíki ncháa tá'an-ró, ko nú nī ja'ni-ro ndíyi, a nī kuu-ró chaa nī stíví ní ley nú súan. ¹² Súan ka'an-ro, te súan sá'a-ró jíná'an-ró, te sá'a-ró cuenta ja máa-ró kákuu chaa ja kúnda'ú tiñu-ró sá'a ley ja skáka kuu ndicha-na róo. ¹³ Chí in chaa, nú tú ní kúnda'ú iní-de tá'an-de, te máa ley juicio, ma kúnda'ú iní-ún-de. Ko tu'un kúnda'ú iní, nī'in-ga kuu vasa ley

Tu'un kándíja jíin tú'un skíkuu

¹⁴ Ñáni máa-rí jíná'an-ró, nú ká'an in chaa ja kándíja-de, te nú tú tiñu skíkuu-de jíin, te ndénu ní'in tiñu tu'un kándíja-de-ún. Á kuu kaku-de sá'a máa tú'un kándíja-ni-de-ún. ¹⁵ Te nú in ñani-yo xí in kuá'a-yo jika té'ndé-i, te nándí'i-i ja kúchaku-i taká kivi, ¹⁶ te nú in róo ka'an-ro kúni-i: Ma yú'ú-ro, chí ni'in-ro kú'un-ró te kuvixi-ro, te ni'in ná'in-ró kée-ro, achi-ro, te nú tú ní já'a-ró já kánandí'i-i kuchaku-i, te ndénu ní'in tiñu tu'un-ún. ¹⁷ Suni súan kuu in ñayívi kándíja, chí nú tú jíku-i jíin máa tiñu, te a nī jíi i máa tú'un kándíja-i-ún. ¹⁸ Ko sanaa te ka'an in-ró: Róo kándíja-ró, te ruu jíku-ri jíin tiñu va'a, achi-ro. Núsáa te ná stá'an máa-ró núu-ri ndasa kándíja-ró va'a tú jíku-ró jíin tiñu, te ruu, onde jíin tiñu jíku-ri,

te ná stá'an-ri nuu-ro ndasa kándija-ri. ¹⁹ A kándija-ró já ñin-ni Dios ío. Bueno sá'a-ró. Suni súan kákandija ja'ú te kákisi-i ja yú'ú. ²⁰ Róo, cháa xini ñáá, stá'an-ri nuu-ro kuní-ro náún. Ñayivi kándija, te nú tú jiku-i jín tíñu, máni kándija sáni-i. ²¹ Táa-yo Abraham, tú ní kéndoo ndaa-de jín tíñu ni sá'a-de, ná ni soko-dé se'e-de Isaac nuu altar náún. ²² Á tú jini-ro já tú'un ni kandija-de-ún, ni chindéé tá'an jín tíñu ni sá'a-de. Te tu'un ni kandija-de-ún ni skíkuu va'a-de onde jín tíñu ni sá'a-de. ²³ Te súan ni skíkuu tu'un ká'an tutu i: Abraham ni kandija-de nuu Dios, te ja yúan ni chi'i-ya cuenta-de ja á ni kéndoo ndaa-de, áchí, te ni ñakunání-de amigo Dios. ²⁴ Núsáá te a ni kajini-ro já kéndoo ndaa ñin ñayivi jín tíñu sá'a-i, nasu má ñin-ni ja kándija-i nuu-yá. ²⁵ Suni súan jín Rahab, ña'an tini iní-ún, ná ni jatá'ú-ña ndájá'a Josué, te ni chu'un-ña-dé inga ichi kája'an-de, á tú ní kéndoo ndaa-ña jín tíñu ni sá'a-ña-ún. ²⁶ Chi nátu'un a ni j'i yiki kúñu ja tú ñú'un tachí iní, suni súan a ni j'i tu'un kándija, te nú tú jiku jín máá tíñu.

3

Tu'un sikí yáa-yo

¹ Ñáni máá-rí jíná'an-ró, ma cháa iní kua'a-ro kúu-ró maestro, chi a kajini-ro já yóo, ja kástá'an-yo tú'un, ni'in-ga nandakan-ya cuenta nuu-yo kivi cháa juicio. ² Chi taká-yo, ío tini tíñu kástivi-yó. Ko nú ñin cháa nú tú stívi-de tíñu jín tu'un ká'an-de, cháa a ni ta'u vá'a iní kúu-de. Te suni kúndéé-de jín ñí máá-de já nu-de. ³ Chi a kajini-yo já káchu'un-yó freno yu'u caballo nává'a kuandatu-ti núu-yo, te súan já nu-yo-tí jín ñí máá-tí. ⁴ Suni súan barco vasa ná'nu xaan, te chúndá'á tachí xaan kuá'an, ko vatu-ni tá'nu nuu jín ñin su'ma lúli sá'a cháa skáka, ndé onde ni kuu iní-de kí'in-de jín. ⁵ Suni súan yáa-yo, chi vasa ja lúli-ni kúu, ko xaan sátéyí máá. Chi nátu'un kayú ñin yuku ká'nu xaan sá'a ñin ñu'un lúli, súan kúu ya'á. ⁶ Te yáa-yo kúu nátu'un ñin ñu'un. Suni nátu'un ñin ñuyivi ñáá kúu yáa kánde ma'ñú táka-ga kuñu-yó, te kúchá'an ñí-yó sá'a. Chi infierno ni tuu ñu'un yáa, te yáa-ún tú ñu'un ñí ñuyivi yúkú. ⁷ Chi taká kiti jín tísaa, ko jín kiti ñú'un chii mar, tá'nu-ti te ndúu manso-ti sá'a ñayivi. ⁸ Ko ni ñin cháa ma kúu ka'nu-de yáa-dé. Chi ñin kuñu ñáá ja má kúu ka'nu-de kúu. Te ñú'un chítu nátu'un nducha kuñi-ti ja já'ni ndíyi. ⁹ Chi jín yáa-ún nákana jaa-yó máá Táa-yo Dios, te suni jín yáa-ún ká'an ndiva'a-yó sikí ñayivi, vasa muestra chii Dios ni kuvá'a-i. ¹⁰ Iní ñin-ni yu'u kenda tu'un va'a jín tú'un ndiva'a. Ñáni máá-rí, tú ío va'a ja súan koo. ¹¹ Á kana nducha vixí jín ndúcha uá iní ñin-ni nuu sókó náún. ¹² Ñáni máá-rí, á kuu kuun nde'e oliva xini yúnu mérkexe, xí ndé'e mérkexe xini yúnu uva. Núsáá te suni súan ma kúu kana nducha ú'a jín ndúcha vixí iní ñin-ni sókó.

Tu'un ndíchi já vái ichi ándivi

¹³ Ja máá-ró jíná'an-ró, ndé ñin-de ndíchi te ndito xini-dé. Ná káka kuu va'a-de jín tíñu sá'a-de, ná kuní jín núu máá-ró, te ná kóo súchi iní-de vasa ndíchi-de. ¹⁴ Ma stívi-ró tú'un ndaa máá-yá jín tú'un tú'ún ká'an-ro. Chi nú tu'un kuásún téyí iní jín tú'un tixín iní ñú'un iní añú-ro, nasu já sáxixi-ro máá-ró kúu-ún. ¹⁵ Te tu'un ndíchi modo jian, nasu já kí ichi ándivi kúu, chi tu'un ñuyivi, tu'un yúkú, tu'un kui'na kúu. ¹⁶ Chi nuu ío

tụ'un kuásún iní jín tixín, yúan íó tụ'un sáká núu jín táká tiñu káñáá. ¹⁷ Ko tụ'un ndíchí kii ichi ándíví xnáñúú-gá ndíso tụ'un ndoo, yúan-na te júkuíñi tixín sá'a, te suni ndíso tụ'un vītá iní, tụ'un júku'un yachí iní, tụ'un kúndá'ú iní tá'an, tụ'un sá'a tiñu va'a, tú nákuḡndíi sikí tá'an, tú ndíso tụ'un yóso yú'u. ¹⁸ Te máá tiñu ja kenda chji tụ'un ndaa kúu tụ'un vindáa vinené kásá'a ñayivi kánasámaní tá'an.

4

Ma kóo maní-yo jín ñúyivi

¹ Ndénu káku pleito jín tixín kásá'a-ró. Á nasu sikí ja ndío iní-ro kúu. Te tụ'un yúan kájatá'an iní-ro. ² Kándio iní-ro, ko tú káñava'a-ró. Ja yúan kája'ni-ro ndiyyi. Te kákuásún iní-ro, ko tú káni'in-ro. Ja yúan kájatá'an-ró te kákuḡtixín-ró. Tú káñava'a-ró chj tú kájikan-ro. ³ Kájikan-ro ko tú káni'in-ro, chj ñáá-ni kájikan-ro náva'a síjita sáni-ró jín tú'un kúsi iní-ro. ⁴ Ñayivi káisiiki ncháa Dios kákuu-ró. Á tú kájiní-ro ja tú'un kúmaní jín ñúyivi kúu tụ'un jito u'u tá'an jín Dios. Chi cháa maní jín ñúyivi, cháa jito u'u tá'an jín Dios kúu-de. ⁵ Te tụ'un ká'an tutu i, máá Espiritu ja ncháa iní-yo, ja ní ja'a-ya núu-yo, kúkuíñi iní-ya ndasa jka-yó, áchí. Á kájani iní-ro ja ká'an sáni tú'un-ún náún. ⁶ Ko ja'a-ga-ya tú'un luu íó iní-ya núu-yo. Yúan ká'an: Dios, jasú-ya núu cháa vixi, te ja'a-ya tú'un luu íó iní-ya núu cháa vītá iní, áchí. ⁷ Kuandatu nuu Dios jíná'an-ró núsáá, kasu nuu kuí'na te kunu koto róó. ⁸ Kandita nuu Dios, te máá-yá ná kándita-ya núu-ro núsáá. Róó cháa kásá'a kuachi, nasándoo nda'a-ro, te róó cháa kájani in kájani uu iní-ro, nasándoo añú-ro. ⁹ Ná tá'u'u iní-ro. Ná kúkuí'a iní-ro. Te ná ndé'e-ro. Vasa kájaku-ro ko ná ndé'e kó'ó-ró. Vasa kákusii iní-ro ko ná ndúkuí'a iní-ro. ¹⁰ Sá'a súchí iní-ro núu Dios, te máá-yá saña'nu-ya róó. ¹¹ Náni, ma kútuku iní-ro kóto-ró tá'an-ró. Chi cháa kútuku iní-de jito-de ñani-de, xí nákuḡndíi-de sikí ñani-de, cháa-ún kútuku iní-de jito-de ley, te nákuḡndíi-de sikí ley. Ko róó, nú nákuḡndíi-ró sikí ley, nasu cháa skíkuu ley kúu-ró, chj in juez kúu-ró nú súan. ¹² Máá in-ni I'a kúu ja ja'a ley. Te máá-yá kuu nama-ya yóó xí xnáa-yá yóó. Te róó, ndé cháa kúu-ró ja nákuḡndíi-ró sikí tá'an-ró núsáá. ¹³ Róó ñayivi ja káka'an: Vina xí yúchaan te kḡngoyo-yó ñuu yúan, te yúan kuxiukú-yó in kuia, te kuaan-yó xikó-yó, te ni'in-yo sikí, áchí-ro. Ná kúni ná'in-ró, ¹⁴ chj tú kájiní-ro ndasa kuu kivi yúchaan, chi naún ja káxáan kúu vida-ro. Jandáa ja máá yokó-ni kúu, ja in núnúu-ni vai. Yúan-na te nducha-ni ki'in. ¹⁵ Ko va'a-ga ná ká'an-ro: Nú kuní máá Jito'o-yo, te kuchaku-yo te sá'a-yó yá'a xí sá'a-yó yúan, achí-ro. ¹⁶ Ko vina, chj máni kásavixi-ro máá-ró, ja kásatéyí-ro máá-ró. Te tiñu ñáá kúu nú suán sáviixi-yo máá-yó. ¹⁷ Te nú ndé ñayivi jini-i modo sá'a-i tiñu va'a, te nú tú skíkuu-i, te kuachi-i kúu nú súan.

5

Sikí cháa kúká

¹ Ko róó cháa kúká jíná'an-ró, ná ndé'e-ro te ná kána jikó'ó-ró, chj kii tundó'o sikí-ro. ² Chj ndatíñu kúká ñava'a-ró, a ni kate'yu. Te a ni yaji tikixin sá'ma-ro. ³ Te oro jín plata káñava'a-ró, a ni jita ni kana si'in yóó. Te si'in yóó-ún, nátu'un kaní ndaa tụ'un sikí-ro, te kaji kúñu-ró nátu'un

sá'a ñu'un. Chì a ñi kayá máá-ró yají-ro ndasa kuu-ró kivi ndí'i-na. ⁴ Ñi ka'io sava chaá kája'nu trigo-ro, te tú ní kácha'u-ró-de. Vina te natu'un kána kó'ó máá yá'u-de-ún. Te máá Tatá Dios, I'a xín táka ndajá'a, suni jini so'o-ya já kákana jaa máá cháa kája'nu-ún. ⁵ A ñi kaichaku kúka-ró iní ñuyívi yá'a. Te ñi kasá'a-ró táka tiñu ñi kakanì inì-ro, te ñi jito ñúkuún-ró máá-ró vasa kivi-ún ní jì'j kua'a ñáyivi. ⁶ Ñi kanakuxndíi-ró sikí cháa va'a, te ñi kaja'ni-ro-dé. Ko máá-de tú jasú-de nuu-ro.

Jín paciencia kundatu-yó ncháa-ya

⁷ Ñáni, núsáá te ná kundatu-ró jín paciencia onde kivi ncháa máá Jító'o-yo. Nde'é-ró ndasa jín paciencia ndatu chaá jitu onde ná cháa sau ñá'an jín sau kuéé, te ni'in-dé nunì lúu já'a ñu'un. ⁸ Suni súan koo-ró paciencia jíná'an-ró, te ná kuíñi ñi'in-ró jín iní jín añú-ro, chí kuakuyani ncháa máá Jító'o-yo. ⁹ Ñáni jíná'an-ró, ma kútuku inì-ro koto-ró tá'an-ró, nává'a ma nákuxndíi-ya sikí-ro. Chì máá I'a sándaq kuachi-yó, natu'un a kándii-ya yúxé'é. ¹⁰ Ñáni máá-rí jíná'an-ró, ná skuá'a-ró ndasa ñi kasá'a chaá ñi kajani tu'un máá Tatá Dios onde sáá, chí vasa ñi kando'o-de ko ñi ka'io paciencia-de. ¹¹ Vina káka'an-yo já xáan ndatu ñayívi kájdéé iní. A ñi kajini tu'un-ró ndasa ñi jandéé iní Job, te suni a kajini-ro ndasa kenda taká tiñu kuní máá Jító'o-yo, chí xaan ndá'ú inì-ya yóo te va'a inì-ya jín-yó. ¹² Ñáni máá-rí, kánúú-gá ja má chíso tú'un téyí-ró, ni tu'un andívi, ni tu'un ñuyívi, ni inga tu'un ma ká'an téyí-ró. Chì nú ka'an-ro tú'un kuu, te máni tu'un kuu-ún ka'an-ro. Te nú ka'an-ro tú'un túu, te máni tú'un túu-ún ka'an-ro, nává'a tú nakuxndíi-ya sikí-ro.

Tu'un kakan ta'u já'a tá'an

¹³ Á ío ñn róo ja ndó'o. Ná kakán ta'u-ro núsáá. Á ío ñn róo ja kúsi iní. Ná káta-ró ñn yaa ij núsáá. ¹⁴ Á ío ñn róo ja kú'u. Va'a-ga ná kána-ró xini cháa kákuu nuu iní tiku'ñi. Te ná kakán ta'u-dé ja'a cháa kú'u-ún. Te jín sí'vi máá Jító'o-yo, ná chí'i-de aceite chaá-ún. ¹⁵ Te nú kákandíja-de hora kájukan ta'u-dé, te nduva'a chaá kú'u-ún, chí máá Jító'o-yo, nasáva'a-ya-dé. Te nú kuachi ndiso-de, te koo tuká'nu inì nuu kuáchi-de. ¹⁶ Ja yúan ná nákanì ndaa-ro kuáchi-ró núu tá'an-ró, te kakan ta'u-ro já'a tá'an-ró nává'a ná ndúva'a-ró. Chì ñn chaá va'a nú kakan ta'u-dé, te kuu sá'a-de kua'a tiñu ñá'nu jín tú'un jikán ta'u-dé. ¹⁷ Chì Elías, suni natu'un ká'jo-yó vina súan ñi kaa-de onde sáá. Te ñi jikan ta'u-dé ja má kúun sau, te tú ní kúun-cha núu ñú'un yá'a unì kuia iñu yoo. ¹⁸ Te inga jínu ñi jikan ta'u-dé. Te ñi ndii sau íchi andívi. Te ñi nana tuku taká ndatíñu nuu ñú'un yá'a. ¹⁹ Ñáni jíná'an-ró, te nú ñn róo ñi kenda-ró íchi ndáa, te inga-ro ná náchu'un íchí tá'an-ró, ²⁰ yúan-na te kunì-ro já nú ñn róo ñi nachu'un íchí-ró cháa ñi kivi kuáchi, a ñi nama-ró ñn chaá kuu, te suni kasu-ro núu kuá'a kuáchi nú súan.

LA PRIMERA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN PEDRO APOSTOL YA'A KUU CARTA HIN JA NI CHAA SAN PEDRO APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Pedro apóstol nuu Jesucristo. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róo ñayivi jíká, ja ní kajicha nuu-ró káxiukú-ró ní ñúu Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, jín Bitinia. ² Chi máá Táa-yo Dios, ni jini-ya róo onde jín tiempo, te ni kaji-ya róo jíná'an-ró. Te a ni kandundoo-ró ní sá'a máá Espiritu, náva'a kuandatu-ro núu Jesucristo, te koso yúyú-yá ñiñi-yá siki-ro. Tu'un luu ío ini-ya jín tú'un kuaká'nu ini ná ndeá ini-ro jíná'an-ró.

Tu'un ñúkuu ini

³ Ná nákana jaa-yó máá Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo. Chi ni kundá'ú xaan ini-ya yóo. Te ni nakaku-yó já kúchaku-yo, te káñukuu ini-vo ní sá'a-ya jín tú'un ja ní nachaku Jesucristo ma'ñú ndi, ⁴ náva'a ni'in-yo in ta'u já má té'yu kuti, ni ma kúchá'an kúti, ni ma xi kuti, chi yíva'a ini andívi já siki yóo. ⁵ Chi yóo kúu ñayivi kákandija, te ja yúan ndíto Dios yóo jín fuerza-ya náva'a nama-ya yóo kivi sándi'i-na, natu'un a ni sánda-ya. ⁶ Ja yúan kákusi ini-ro, vasa tini tundó'o kájito nini-ro yakú-ni kivi. ⁷ Chi tundó'o-ún, kájito nchaa róo nú kákandija va'a-ró. Te tu'un kákandija-ró, luu-ga káa vasa oro, chi vasa kájito nchaa-i oro jín ñú'un, ko in kivi te naa. Te tu'un kákandija va'a-ró, nakana jaa-i Jesucristo sá'a, te jín tú'un jín'ún ká'an-i nduñá'nu-ya sá'a kivi kenda ndijin-ya. ⁸ Te máá-yá, vasa té kuni-ga-ro nú-yá, te man-ro jín-yá, te kákandija-ró-yá. Vasa tú kánde'é-ró nú-yá vina, te kákusi xaan ini-ro te kánakana jaa-ró-yá. ⁹ Chi ja ní kákandija-ró te ní'in-ro tá'u-ro já kaku añú-ro. ¹⁰ Chaa ni kajani tu'un Dios onde sáa, ni kaka'an-de ndasa chaa tu'un luu ío ini-ya nú-ro. Te suni ni kánde'é vá'a-de, ni kándúkú víi-dé tu'un ndasa kaku-yó. ¹¹ Te ni kanandúkú ñúkúun-de ja ná júku'un ini-de ndé kivi jín ndé tiempo kuu tu'un ni ka'an Espiritu Cristo jín-de, chi onde jín tiempo ni jani-ya tú'un nuu-dé ndasa kii tundó'o siki Cristo jín ndasa nduñá'nu tuku-ya nú ná já'a tundó'o-ún. ¹² Te ni stá'an-ya nú cháa-ún ja násu já kúu máá-de, chi sua ja kúu máá-yó kúu tu'un ni kajani-de. Te vina a ni kajini so'o-ró tú'un-ún chi chaa ni kajani tu'un va'a nuu-ro ní sá'a Espiritu Santo ja ní kii ichi andívi, suni ni kajani-de tu'un-ún nuu-ro. Te taká ndajá'a Dios kájítú ini-ya ndúkú víi-yá taká tu'un-ún.

Siki tú'un koo ndoo-yó

¹³ Ja yúan ná kóo ndito ini ja jini tuni-ro, te koo kuándi'i-ro. Te kuñukuu téyí ini-ro já ní'in-ro tú'un luu ío ini-ya já kuá'a-ya nú-ro kivi kenda ndijin Jesucristo. ¹⁴ Te natu'un se'e kájanatu va'a, súan ná kóo-ró. Te ma sá'a-ró tínu ni kakaní ini-ro sáa, ná tú ní kájuku'un kuti ini-ro. ¹⁵ Chi natu'un ío ndoo máá I'a ni kana xini-ro, suni súan ná kóo ndoo-ró jín taká tínu kásá'a-ró. ¹⁶ Chi súan yoso núu tutu: Ná kóo ndoo-ró jíná'an-ró, chi ruu ío ndoo-ri, áchi. ¹⁷ Te máá-yá, tú ncháa nuu-yá ñayivi, ko sánda-ya

táká tiñu-i ndasa kás'a ñn ñn-i. Te nú ká'an nda'ú-ro jíin-yá nátu'un jíin Taa-ro, núsáa te ná chíñú'ún-ró-yá taká kivi já kájika tatú-ro yá'a. ¹⁸ Chì a kájinì-ro ndasa ñi kájika sání-ró jíin táninu ñi kaja'a taa-ro núu-ro sáa. Ko ñi nakuaan-ya róo nuu táninu-ún. Ko nasu jíin ndatíñu ja té'yu, nátu'un oro jíin plata, ¹⁹ chí sua jíin ñíñi Cristo ja yá'u xaan ncháa ñi nakuaan-ya róo. Chì máa-yá kúu nátu'un ñn lélú vá'a kiti tú káchá'an, ²⁰ chí súan a ñi teta'an Dios máa Cristo onde ná té jukuiñi-ga ñuyívi, te ñi kenda ndijin Cristo kivi kuándi'i-na, sikì já ní kundá'ú inì-ya róo. ²¹ Te kákandija-ró núu Dios sá'a Jesús. Chì ñi nachaku-ya má'ñú ndíyi, te ñi nduñá'nu-ya ní sá'a Dios. Ja yúan kákandija-ró núu Dios, te káñukuu inì-ro-yá. ²² A ñi ndundoo añú-ro, chí ñi kajandatu-ro núu tú'un ndaa ñi sá'a Espiritu jíin-ró, nává'a kundá'ú ndija inì-ro ñaní-ro. Núsáa te ná kundá'ú xaan inì-ro tá'an-ró onde jíin iní jíin añú-ro. ²³ Chì a ñi kanakaku jáa-ró. Ko nasu chíi tata té'yú, chí chíi tata já má té'yu kuti. Te tu'un Dios ñi sá'a súan, chí ndító chakú ñí káni. ²⁴ Chì nátu'un yuku, súan kúu taká ñayívi. Te modo ndúñá'nu-i kúu nátu'un ita yuku. Chì yuku-ún, ichí-ñi, te ita-ún, júngava-ñi, ²⁵ ko tu'un ká'an máa Tatá Dios, chí kéndoo ñí káni ñí kuiá. Achí. Te tu'un yúan kúu máa tú'un va'a ñi kani'in-ro.

2

Cristo, nátu'un yuu chakú

¹ Núsáa te ná sía-ro taká tu'un ñáa, taká tu'un xndá'ú, tu'un yóso yú'u, tu'un kuásún iní, jíin taká tu'un káka'an ndiva'a sikì tá'an. ² Te ná kaní inì-ro leche máa Espiritu kaxin-ro nátu'un suchi yíkin sáa ní kaku-i, nává'a kaku-ró te kua'nu-ró jíin. Chì leche-ún, tú xndá'ú kuti. ³ Chì a ñi kájinì-ro já vá'a xaan iní máa Jító'o-yo. ⁴ Kandita nuu-yá jíin'an-ró, chí nátu'un yuu chakú kúu-ya. Te taká ñayívi, vasa ñi kaské'ichi-i-ya, ko ñi kaji Dios-ya, nátu'un ñn yuu lúu. ⁵ Suni róo, nátu'un yuu chakú kákuu-ró. Te ná kuá'nu-ró kuu-ró ñn ve'e ñi máa-yá, te kuu-ró sutú ndoo, te nuu Dios soko-ro tú'un cuenta Espiritu, chí ja sikì Jesucristo te kúsi iní Dios nú súan. ⁶ Chì súan ká'an tutu ñi: Vina te onde ñuu Sion kaitúu-rí ñn yuu kánúú kúndiso jiki, chí nátu'un yuu lúu ñi kaji-ri-ya, te cháa kándija nuu-yá, ma kúka nuu-dé, áchí. ⁷ Luu káa máa-yá nuu róo ja kákandija-ró-yá. Ko sikì ñayívi tú kákandija ká'an: Cháa káchutá'an ve'e vasa ñi kaské'ichi-de yuu, ko yuu-ún ñi ñi'in tíñu kundiso jiki. ⁸ Te suni yuu skáchi'i ja'a-í nání-yá, te kava júngoyo-i sá'a kúu-ya, áchí. Chì kájungoyo-i kuachi sikì já tú kájandatu-i tu'un-ya. Te ñi jani-ya-í ja súan sá'a-i.

Modo kuandatu ñayívi xín máa-yá

⁹ Ko róo, tata ja ní kaji máa-yá kákuu-ró, te suni sutu kúñá'nu xaan, te suni ñayívi ndoo, jíin ñayívi ní ñi'in-yá kákuu-ró. Súan ñi sá'a-ya róo nává'a kani-ró tú'un ndasa xaan vá'a iní máa l'a ñi kana xinì-ro ná ñi kaxiukú-ró ñúñáa. Te ñi kivi koyo-ró núu lúu nuu ndíi ncháa máa-yá. ¹⁰ Chì róo, onde sáa nasu ñayívi Dios kákuu-ró núu. Ko vina a ñi kanduu-ro ñayívi máa-yá. Suni onde sáa te ñi'in-gá-ro tú'un kundá'ú inì-ya róo, ko vina, a kundá'ú inì-ya róo. ¹¹ Ñání máni, ká'an nda'ú-ri jíin-ró nátu'un ká'an-ri jíin cháa jíká jíin cháa kájika kuu tatú, ma sá'a-ró taká tiñu kakanì inì máa-ró, chí yúan kájatá'an sikì añú-ro. ¹² Te ná káka jíñú'ún-ró má'ñú ñayívi ñin nación. Nává'a vasa kákaji-i róo nátu'un sikì cháa kás'a tiñu ñáa, ko nú

ná kuní-i nuu tíñu va'a kásá'a-ró te nakana jaa-i Dios kivi kii-ya. ¹³ Ja sikí máa Dios, te kuandatu-ro núu táka cháa ndiso tíñu, vasa nuu rey, chi cháa kúñá'nu-ga kúu-de, ¹⁴ xí núu táka gobernador ja ní tájí-de vaikoyo, náva'a xndó'o-de taká ñayivi kásá'a tíñu ñáá, te ka'an-de tu'un jíñú'un jíñ ñayivi kásá'a tíñu va'a. ¹⁵ Chi kuní Dios ja sá'a-ró tíñu va'a. Te jíñ tíñu va'a-ún kundéé-ro kasú-ro núu tú'un ñayivi yúku já tú kájuku'un iní-i. ¹⁶ Ná káka kuu ndicha-na-ro. Ko nasu já núña ichi já máni sá'a-ró tíñu ñáá, chi sua ja ná kuatíñu-ro núu Dios. ¹⁷ Koo ja jíñú'un-ro jíñ táka ñayivi. Kundá'ú iní-ro ñani kákandíja. Kuandatu-ro núu Dios. Koo ja jíñú'un-ro jíñ máa rey. ¹⁸ Róo mozo, ná kuandatu-ro núu cháa kákuu patrón-ro. Te koo ja jíñú'un-ro jíñ-de. Ko nasu máa ñn nuu cháa va'a iní, jíñ núu cháa maní jíñ-ro, chi suni súan sá'a-ró jíñ cháa xañ iní. ¹⁹ Chi ñn cháa vasa tú sá'a-de tíñu ñáá, nú jito-de tundó'o sikí já skíkuu va'a-de jíñ Dios, yuán kúu ja kúsi iní-ya jíñ-de sá'a-ún. ²⁰ Ko nú kásá'a ndíja-ro kuáchi, te kája'a-i róo, te naún ja vá'a kúu nú káandéé iní-ro jíñ. Ko nú kásá'a-ró tíñu va'a, te káxndó'o-i róo, te káandéé iní-ro jíñ, tíñu yá'a kúu ja kúsi ndíja iní Dios sá'a. ²¹ Chi ja yuán ní kana-ya xini-ro jíná'an-ró. Chi máa Cristo, suni ni ndo'o-ya já sikí yóo. Te ni skéndo-ya ñn ejemplo nuu-yo náva'a ná kundikin-ro súni ichi ní sá'a-ya. ²² Te máa-yá, tú ní sá'a-ya kuáchi. Ni tú ní kenda tu'un xndá'ú yu'u-ya. ²³ Ni kaka'an ndíva'a-i jíñ-yá, ko tú ní náka'an ndíva'a-ya. Ni ndo'o-ya, ko tú ní stá'an-ya-í, chi sua ni chí'i-ya máa-yá nda'a Dios, I'a sándaá va'a taká tíñu. ²⁴ Suni máa-yá, ni jí'i-ya jiká cruz, te ni ndiso-ya kuáchi-yó jíñ yiki kúñu-ya. Chi a ni kaku-yó chí kuachi náva'a kaka nda-ya. Chi ni tuji-yá, te ja yuán ní kanduva'a-ró. ²⁵ Chi ni kajicha nuu-ro nátu'un ri, ko vina a káno'on-ro núu I'a ndíto róo, te iní nda'a máa-yá yí'i añú-ro.

3

Tu'un kuandatu ñasí'í nuu yí-ñá

¹ Suni súan róo ñasí'í jíná'an-ró, kuandatu-ro núu máa yí-ro náva'a kundéé-ro skándíja-ró yíi tú kándíja tu'un-ya. Chi vasa tú ká'an-ro jíñ-de, ko kuní-de ndasa sá'a róo, ñasí'í-de, ² te kuní-de ndasa jika jíñú'un-ro jíñ já ñúkuún iní-ro jíñ-de, te kandíja-de. ³ Te ja sáluu-ró máa-ró, nasu ichi sikí-ro kúu ja nátiin-ro xini-ro, xí já chí'i-ró sikí oro máa-ró, xí já kú'un-ró sá'ma lúu, ⁴ chi sua ná sáluu-ró iní añú-ro já kánde sa'í iní-ro. Te ná sákútu-ro jíñ tú'un ja má té'yu kuti. Yuán kúu tu'un vitá iní jíñ tú'un vindáa vinené iní añú-ro, te sá'a ja kúsi xáñ iní Dios. ⁵ Chi ña'an ndóo aná'an já ní kañukuu iní-ña Dios, suni súan ni kasáluu-ña máa-ña. Te ni kajandatu-ña núu máa yí-ñá. ⁶ Nátu'un Sara, ni jandatu-ña núu Abraham, ni skúnáni-ña-dé jito'o-ña. Te sesí'í-ña kákuu-ró nú súan va'a ná sá'a-ró te nú tú yu'ú-ro.

Yii ná kundá'ú iní-de ñasí'í-de

⁷ Te róo yii jíná'an-ró, suni súan kuxiukú vá'a-ró jíñ-ña. Te koo ja jíñú'un-ro jíñ-ña, chi tá'in-ga máa-ña vása róo, chi ñn núu-ni ni ni'ín tá'u-ñá jíñ-ro tú'un luu kúchaku-yo. Te súan ná sá'a-ró náva'a tú ndasu nuu tú'un kájikān ta'u-ro. ⁸ Te tu'un sandí'í-na kúu ya'á: ñn-ni tu'un ná káni iní taká-ro, ná ndúku'á iní-ro jíñ tá'an-ró, ná kundá'ú iní-ro ñani-ro, te sá'a-ró tóká'nu iní nuu tá'an-ró, te koo vitá iní-ro jíná'an-ró.

Tu'un kuandéé ini jín túnd'o

⁹ Nú sá'a ndiva'a ñayivi jín-ró, ma násá'a ndiva'a-ró jín-i. Te nú ká'an tásí-i jín-ró, ma náka'an tásí-ró jín-i. Chi sua ná ká'an-ro já'a-i nuu Dios. Chi ja yúan ní kana-ya xini-ro nává'a ni'in-ro tá'u-ro sá'a-ya. ¹⁰ Chi chaa kuní kuchaku te koo va'a-ni-de taká kivi, chaa-ún, ná kasú-de nuu yaa-dé nává'a tú ka'an ndiva'a, te suni súan jín yú'u-dé nává'a tú kenda tu'un xndá'ú. ¹¹ Ná kúxio-de nuu tiñu ñáá, te ná sá'a-de tiñu va'a. Ná ndúkú-de tu'un vindáa vinené te ná kuitú ini-de kukuu-de jín. ¹² Chi máá Jító'o-yo, ndé'é-ya nuu cháa ndaa, te jini ná'in-ya tu'un kájikan ta'u-dé. Ko jító u'u-ya cháa kásá'a tiñu ñáá. ¹³ Te ndé chaa sá'a ndiva'a jín-ró te nú máni tiñu va'a jítú ini-ro kásá'a-ró. ¹⁴ Xáán ndatu-ro te nú koto-ró túnd'o siki já ní kasá'a-ró tiñu va'a. Núsáá te ma yú'ú-ro koto-ró-i ni ma kuku'á ini-ro. ¹⁵ Chi sua ná chíñú'un-ró máá Tatá Dios ini añú-ro. Te koo tu'a-ró ndasa xndíó káni vitá-ro tú'un, te ka'an jínú'un-ró jín ñayivi káxndichí róó siki tú'un káñkúu ini-ro. ¹⁶ Va'a ná kóo ini-ro nává'a vasa káka'an ñayivi já cháa ñáá kákuu-ró, yúan-na te kuka nuu-í ja ní kakaji-i róó siki já kájika va'a-ró jín Cristo. ¹⁷ Chi nú kuní Dios, te va'a-ga ja kájito-ró túnd'o siki tiñu va'a kásá'a-ró, nasu siki já kásá'a-ró tiñu ñáá. ¹⁸ Chi Cristo, suni ni ndo'o-ya ñin jinu-ni ja siki kuáchi-yó. Chaa ndaa ni ji'i ja siki cháa ñáá. Nává'a no'on-yo nú Dios sá'a-ya. Chi ni ji'i yiki kuñu-ya, ko tú ní ji'i añú-ya. ¹⁹ Chi suni ni ja'an máá añú-ya te ni jani-ya tú'un nuu añú ja káinu'ni. ²⁰ Chi onde sáá tú ní káandatu. Te kivi Noé, jín paciencia ni ndatu Dios nini jiku-de jín barco ká'nu. Te jín barco ni kakaku yaku-ni ñayivi núu ndúcha, ja tú jánchaa ja chá'an kándiso-yó, chi sua sá'a ja ná kóo ndaa nuu jini tuni-yo nú Dios, chi ja yúan ní nachaku Jesucristo. ²² Chi máá-ya ni ndaa-ya kuáno'on-ya andívi. Te kánchaa-ya íchi ndává'a Dios. Te tin-ya só'o taká ndajá'a andívi, jín táka ja kátá'ú tiñu, jín táka ja ká'io fuerza.

4

Modo Cristo ná káni ini-yo

¹ A ni ndo'o Cristo ja yóó jín yiki kuñu-ya. Núsáá te suni súan ná káni ini-ro. Chi chaa ni ndo'o jín yiki kuñu, tuká kánde-de chi kuáchi, ² nává'a ja ñí-gá kua'an-de, te tuká sá'a-de tiñu kákaní ini ñayivi, chi sua ja kuní Dios. ³ Chi onde ñí váji-yó, te bueno ni kasá'a-yó táka tiñu kákaní ñayivi sijn nación. Ni kájika kuáxán-yó ni kakutóó ini-yo, ni kandaa ká'vá-yó, ni kayee téyí-yó, ni kasá'a-yó víko, ni kachiñú'un-yó ndosó chá'an. ⁴ Te kákuñáa ini-i siki já tuká kájika-ró jín-i ja ñin núu-ni síjita i-ro máá-ró jín-i. Te ja yúan kákaji-i róó. ⁵ Ko ñayivi yúan, naku'a-i cuenta nuu máá I'a ja ío tu'a-ya sánda-ya tiñu ñayivi káichaku jín ñayivi ní kaji'i. ⁶ Chi ja yúan súni ni kenda tu'un va'a-ya núu táka ndiyi, nává'a ná kúndaa tiñu-i natu'un chaa yí'i yiki kuñu, ko kuchaku añú-i cuenta Dios. ⁷ Ko kuakuyani kivi náa táka ndatiñu. Núsáá te ná kóo kuándí'i-ro, te koo ndito ini-ro kakán ta'u-ro. ⁸ Te ja kánúu kúu ja kúndá'ú ndija ini-ro tá'an-ró, chi tu'un kúndá'ú ini tá'an, jasú nuu kuá'a kuáchi. ⁹ Koto ndá'ú-ro núu tá'an-ró, te ma kútuku ini-ro jín-i. ¹⁰ Ná ñin ná ñin-ró ná kuátíñu-ró núu tá'an-ró nú ndasa káa máá tá'u ní ja'a-ya núu-ro. Te bueno skíkuu-ró jín sijn sijn

tụ'un luu ío iní-ya já ní ja'a-ya núu-ro. ¹¹ Te nú ká'an ìn chaa, ná ká'an-de nátu'un káa máa tú'un Dios. Te nú ìn chaa jíto ndá'ú-de nuu tá'an-de, ná kóto ndá'ú-de nátu'un káa máa fuerza nì ja'a Dios nuu-dé, náva'a ná nákana jaa-i Dios sá'a Jesucristo, chì máa-yá kúñá'nu-ya te tá'ú-yá tiñu ñí káni ñí kuiá. Amén.

Tụ'un ndo'o tá'an-yo jín Cristo

¹² Ñáñi mánì jíná'an-ró, nú koto nchaa-i róo nátu'un jín ñú'un, te ma nánaa iní-ro, nátu'un káta'an-ro ìn tundó'o sanaa. ¹³ Chì sua ná kúsi iní-ro já kándo'o ta'an-ro jín Cristo, náva'a suni súan kusì xáan iní-ro kivi kuní-yo núu-yá ndasa ndí nchaa-ya. ¹⁴ Xáan ndatu-ro, nú kákaji-i róo ja siki sí'ví Cristo, chi tụ'un luu tụ'un ñá'nu Dios jín Espiritu-ya ncháa siki-ro jíná'an-ró. Chì máa-i jandáa káka'an-i siki-yá, ko máa-ró, chì kánkana jaa-ró-yá. ¹⁵ Núsáa te ma ndó'o ni ìn-ró cuenta chaa já'ni ndíyi, xí cháa kuí'ná, xí cháa sá'a tiñu ñáá, xí cháa kivi nduu nuu tiñu tatú. ¹⁶ Ko nú ìn chaa ndó'o-de siki já nání-de chaa kándíja Cristo, ma kúka nuu-dé, chì sua ná nákana jaa-de Dios ja súan nání-de. ¹⁷ Chì a nì ja kivi kéj'á kúnda tiñu ñayivi kákuu se'e Dios. Te nú xna'an-ga kejá'á-yá jín-yó, ndasa koo siki ñayivi tú ní káandatu nuu tú'un va'a Dios núsáa. ¹⁸ Te nú xaan ú'u káku ñayivi ndáa, naga nì kuu ja káku ñayivi tú káandíja, jín ñayivi sá'a kuachi núsáa. ¹⁹ Núsáa te taká ñayivi ndó'o siki modo játa'an iní Dios, ná sá'a-i tiñu va'a, te ná kuá'a-i máa-i iní nda'a máa I'a nì sá'a taká ndatíñu, chì skíkuu-ya jín-i.

5

Tụ'un tiku'ni Dios

¹ Ká'an ndá'ú-rì jín taká chaa kákuu nuu ká'jin jín-ró, te suni nuu kúu máa-rí. Te nì jin-rì taká tundó'o nì jito Cristo. Te suni nduñá'nu ta'an-rì jín-yá kivi kenda ndijin-ya. ² Koto-ró tiku'ni Dios ja ká'jin jín-ró jíná'an-ró. Te koto ñúkuún-ró-i. Nasu já fuerza sá'a-ró, chì sua ná kúsi iní-ro sá'a-ró, nasu já ndútóo iní-ro ní'in-ro xú'ún, chì sua ja ná kuítú iní-ro sá'a-ró. ³ Ni nasu já tá'ú ní'in-ró tiñu siki ñayivi máa Jíto'o-yo, chì ná kúu-ró ìn ejemplo nuu tiku'ni-ya. ⁴ Te kivi kenda ndijin máa I'a ñá'nu ndíto yóo, te kuá'a-ya premio luu nuu-ro já má té'yu kuti. ⁵ Suni súan róo chaa káyínúu, kuandatu-ro núu taká chaa kákuu nuu. Te ndí'i-ró, kuandatu nuu tá'an-ró. Te ná kóo súchí iní-ro. Chì Dios, jasú-ya núu cháa vixi, ko kúsi iní-ya jín cháa súchí iní.

Ja máyú'ú-yo

⁶ Núsáa te ná sásúchí-ró máa-ró kí'vì-ró chí nda'a ní'in Dios, náva'a ná nduñá'nu-ró sá'a-ya nú nì ja máa kivi. ⁷ Ma nándí'i xaan iní-ro jín ní ìn, va'a-ga ná sía-ro kúndito máa-yá, chì kúnda'ú iní-ya róo. ⁸ Ná kóo kuandí'i-ro te koo ndito iní-ro. Chì kui'na ja jíto u'u róo, cuenta ndíka'a kiti ndé'e súan jíkó ndúu ndúku ñayivi kókó kuní. ⁹ Te ná kuí'ni nì'in-ró jín tú'un káandíja-ró, te jín yúan te kasu-ro núu kuí'na-ún. Chì kájinì-ro já súni súan kándo'o ta'an-ro jín taká ñani-ro já káxiukú iní ñuyivi. ¹⁰ Ko Dios ja ío taká tụ'un luu iní-ya, nì kana-ya xiní-yo nó'on-yo núu ndí nchaa-ya ñí káni jín Jesucristo, ko onde ná ndó'o núu-ró xna'an-ga. Te máa-yá ná sáva'a-ya róo, ná síyíja-ya iní-ro, te ná kuá'a-ya fuerza iní-ro náva'a kuí'ni nì'in-ró. ¹¹ Ná nákana jaa-yó-yá, te ná tá'ú máa-yá tiñu ñí káni ñí kuiá.

Súan ná kóo. Amén. ¹² Silvano kúu ñn ñani skíkuu va'a jáni iní-ri. Te jín máá-de tájí-rí tutu lúli yá'a ja ní chaa-ri kujaa. Te ká'an nda'ú-ri jín-ró, te ká'an ndaa-ri ja yá'á kúu ndija tu'un luu ío iní Dios. Ná kuíñi ni'in-ró jín tú'un yá'a. ¹³ Tiku'ni kándeé iní ñuu Babilonia, ja ñn-ni ni kaji-ya-í jín-ró, ká'an ja ná sándéé iní-ro. Te se'e-ri Marcos, suni ká'an-i ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. ¹⁴ Ka'an tu'un ndéé iní jín tá'an-ró, te titú maní-ro tá'an-ró. Te tu'un kuaká'nu iní ná kóo jín táká róó ja ká'iin-ró jín Jesucristo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN PEDRO APOSTOL YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PEDRO APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Simón Pedro. Te mozo jíin apóstol Jesucristo kúu-ri. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róo ja ĩin ká'nu kákandíja-yó tú'un luu-ya, te káyí'i-yó chíi tíñu ndaa Dios máá-yó jíin Jesucristo, I'a nama yóo. ² Tu'un luu ío iní jíin tú'un kuaká'nu iní ná ndeá iní-ro jíiná'an-ró, chí kájiní-ro núu Dios jíin núu Jító'o-yo Jesús.

Siki já kuitú iní kandíja va'a

³ Chí I'a ñá'nu I'a va'a kúu-ya, te ja yúan ní kana-ya xiní-yo. Te kájiní-yo núu-yá, te jíin fuerza ñi-yá, te ñi ja'a-ya táká ndatíñu kánandí'i-yó ja kúchaku-yo jíin já chíñú'ún-yó-yá. ⁴ Ja yúan te tu'un luu tu'un kánúú xáan ní keyu'u-yá nuu-yo, náva'a jíin tú'un-ún te kaku-ró iní ñuyivi, te ma stíví-ró máá-ró jíin tíñu kákani iní-i sá'a-i, chí sua ná ndúndoo ta'an-ro jíin-yá. ⁵ Te róo, suni ná ndúkú ndéé-ró jíin tú'un yá'a. Nú kákandíja-ró, te siki-ún ná chíso-ró tíñu va'a. Te nú kásá'a-ró tíñu va'a, te siki-ún ná chíso-ró tú'un ndíchi. ⁶ Te nú ndíchi-ró, te siki-ún ná káka ñúkúún-ró. Te nú kájika ñúkúún-ró, siki-ún ná kuíñi ñi'in-ró. Te nú ká'jin ñi'in-ró, siki-ún te ná chíñú'ún-vá'a-ró Dios. ⁷ Te nú káchiñú'ún vá'a-ró Dios, siki-ún ná koo maní-ro jíin tá'an-ró. Te nú maní-ro jíin tá'an-ró, te siki-ún ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. ⁸ Chí nú ndeá tu'un yá'a iní-ro, yúan-na te ma káka kuu kúxí-ró, chí sua kee va'a tíñu sá'a-ró, jíin tú'un júku'un iní-ro cuenta Jító'o-yo Jesucristo. ⁹ Ko ñayivi tú sá'a súan, kakuáá-i, te kakuáá ndí-i, te a ñi naa iní-i ja ní nakacha-ya-í taká kuachi ñi sá'a-i onde sáa. ¹⁰ Ñani, ja yúan ná kuitú xáan iní-ro náva'a koo seguro ja ní kana-ya xiní-ro jíin já ní kaji-ya róo. Chí nú súan sá'a-ró táká tíñu yá'a, te ma júngava kuti-ro. ¹¹ Yúan-na te kundéé-ró kivi-ró iní ñuu máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a náma yóo, te yúan tá'ú-yá tíñu ní káni. ¹² Ja yúan tú júkuiñi-ri ja xndáku-ri tu'un yá'a nuu-ro, vaša a kájiní-ro, te vaša a ká'jin ñi'in-ró jíin tú'un ndaa kákandíja-ró vína. ¹³ Chí jáni iní-ri ja ío va'a ja xndáku-ri nuu-ro nini chakú-ga-ri vina, náva'a ndukanda iní-ro, ¹⁴ chí jiní-ri ja á yani sí-a-ri yiki kúñu-ri yá'a, natu'un ñi kastu'ún máá Jító'o-yo Jesucristo nuu-rí. ¹⁵ Te jiku ñi'in-rí xndáku-ri nuu-ro, náva'a nú a ñi j'i-ri, te ñi'in-ro modo ja nené ná núku'un iní-ro táká tu'un yá'a.

Tu'un ñayivi ní kajini jíin núu

¹⁶ Chí tú ní káka'an-ri cuento ja ní katava ñúkúún máá-i, ná ñi kakuastu'ún-rí tu'un máá Jító'o-yo Jesucristo nuu-ro, ndasa ndii-ya jíin fuerza. Chí ñi kájiní jíin núu-rí ndasa I'a ñá'nu kúu-ya. ¹⁷ Chí máá Táa-ya Dios, ñi ka'an jíñú'ún-yá jíin-yá, te ñi sáñá'nu-ya Jesús. Chí ichi ándívi ní ka'an ĩin tu'un jíin-yá: Ya'á kúu Se'e-ri ja kúndá'ú iní-ri, te kúsii iní-ri jíin-i. Achí. ¹⁸ Te ruu, ná ñi ka'jin tútú-rí jíin-yá xiní máá yúku í, te ñi kájiní so'o-ri tu'un yá'a ja ní kii ichi ándívi. ¹⁹ Te suni kájiní-yo tú'un ñi

kaka'an chaa ni kajani tu'un Dios onde saá, te vina a ni kukútu vá'a-ga tu'un. Te tu'un-ún kúu nátu'un in luz ja stúun ñuñáa. Núsáa te ná chú'un iní-ro tú'un-ún onde kundijin te stúun lucero iní añú-ro. ²⁰ Ko xna'an-ga ná kuní-ro já in ñayivi ma kúu juku'un iní-i ni in tu'un ká'an tutu ii jín fuerza máa-i. ²¹ Chi chaa ni kajani tu'un Dios, tú ní kájani-de tu'un ja kúu iní máa-de, chi sua ni kajani-de tu'un Dios ni sá'a Espiritu jín-de.

2

Siki cháa stá'an tu'un xndá'ú

¹ Ko ma'ñú ñayivi-ún ni ka'io chaa ni kajani tu'un xndá'ú. Te suni súan jukuiñi chaa stá'an tu'un xndá'ú ma'ñú-ró. Te skívi sa'í-de sa'an ja náa-ro sá'a. Te ma kuátú'ún-de ja ní nakuaan Jito'o-yo-dé, chi sua xnáa yachí-de máa-de. ² Te kua'a cháa kúndikin-de ichi kuáxán kája'an-de. Te ja siki cháa-ún te kuaku ncha-i koto-i ichi ndáa. ³ Te ja too iní-de jíná'an-de te xndá'ú-de róó, nává'a sanaa te ni'in-dé xu'ún siki-ro. Ko ma kúkuéé kiví tá'nu ndatu-de, ni tú kixí tundó'o naa-dé. ⁴ Chi Dios, tú ní kúndá'ú iní-ya ndájá'a-yá ja ní kasá'a kuachi, chi sua ni ju'ni-ya-í jín cadena ñuñáa, te ni súnngoyo-ya-í onde iní infierno. Yúan ni taan tú'a-ya-í onde chaa juicio. ⁵ Te ni tú ní kúndá'ú iní-ya ñuyivi áná'an, chi sua ni skúun-ya saú xa'an siki ñayivi káñáa. Ko Noé, chaa ni jani tu'un ndaa, ni ndito va'a-ya-dé jín usiá-ga ñayivi. ⁶ Te ni nakuxndí-ya siki ñúu Sodoma jín ñúu Gomorra ja ní naa-í. Te ni nduu máa nían-na yaa ní sá'a-ya. Te súan ni kuu-i in ejemplo nuu táká-ga ñayivi já tú kákuni chiñú'ún Dios. ⁷ Ko Lot, ni kuu-de chaa ndaa te ni ndukuí'a iní-de ja ní jiní-de nuu tínu kuáxán ní kasá'a ñayivi ñáa-ún. Te ni nama-ya-dé. ⁸ Chi chaa ndaa yúan, ni ncha-de ma'ñú ñayivi-ún, te ni jiní-de te ni jini so'o-de tínu ñáa ni kasá'a-i. Te ndita'an kiví ní ndukuí'a iní-de ja súan ni kasá'a-i, chi ni jo ndaa iní añú-de. ⁹ Te nú súan ni jo, núsáa te nú vai tundó'o siki ñayivi káchiñú'ún-i máa Tatá Dios, te jiní-ya náma-ya-í, te chindasu-ya ñayivi ñáa, nává'a ndo'o-i kiví cháa juicio. ¹⁰ V'í-gá ndo'o ñayivi kasá'a tínu ja kaní iní máa-i, chi chá'an xa'an kájika kuáxán-i, te káské'ichi-i ñayivi kátá'ú tínu. Ñayivi ní'in iní kákuu-i, te kásá'a-i ja kúu iní máa-i, te tú káyu'ú-i ká'an ndiva'a-i siki já kákuñá'nu. ¹¹ Ni máa ndájá'a-yá, vasa ñá'nu-ga-ya jín fuerza jín tínu kándiso-ya, ko tú káka'an ndiva'a-ya siki yúan núu máa Tatá Dios. ¹² Ko ñayivi yá'a, káka'an ndiva'a-i siki já tú kájuku'un iní-i, te kákuu-i nátu'un kiti yúkú ja ní kakaku-ti nává'a kunu'ni-ti te kuu-ti. Te súan naa ñayivi-ún sá'a yaku-i, ¹³ chi kii tundó'o siki-í kuachi tínu ñáa kásá'a-i. Chi máni siki tú'un si iní kájata'an iní-i ndita'an kiví. Ñayivi kini ñayivi chá'an kákuu-i. Te nini káye-e-í jín-ró jíná'an-ró, te kákusi xa'an iní-i káxndá'ú-i róó. ¹⁴ Te jí'vá-i siki tú'un ísiki nchá tá'an. Te tíndí-i siki kuáchi. Te skaní-i iní ñayivi tá'ya iní. Te bueno too iní añú-i, te se'e tasi kákuu-i. ¹⁵ Ni kasí-a-í ichi ndóó. Te ni kasana-i. Te ni kandikín-i ichi Balaam, se'e Beor. Chi chaa-ún ni kusii iní-de jín yá'u tínu ñáa ni sá'a-de. ¹⁶ Ko in burro, vasa kiti ndiso kiti ní'in kúu-ti, ko ni ka'an-ti nátu'un in ñayivi. Te ni kana jín-ti nuu-dé. Te súan ni jasú-ti núu tínu kátachi ndúkú sá'a chaa jáni tu'un-ún. ¹⁷ Ñayivi-ún kákuu-i nátu'un sókó íchí. Te suni kákuu-i nátu'un vikó já ndéché-ni jín tachí. Ko ío tu'a ñuñáa lúchi túun nuu kúxiukú-i ní káni. ¹⁸ Chi kásavixi-i máa-i jín tú'un sáni kákana-i. Te jín tínu kaní iní máa-i te káñu'un-i sava-ga chaa

ja ná káka kuáxán-de, vasa a n̄i kajinu ndija cháa-ún n̄i kajito-de ñayivi kásá'a tĩnu ñáá. ¹⁹ Te máá-i, vasa kákeyu'u-í ja ndúu libre cháa-ún, ko kájatĩnu máá-i nuu tĩnu ñáá. Ch̄i nú n̄i yuji ñn cháa n̄i sá'a inga cháa, yúan-na te kuatĩnu-de nuu cháa n̄i kundéé jíin-de-ún. ²⁰ Chi n̄i kajini-de nuu máá Jító'o-yo Jesucristo, te n̄i nama-ya-dé, te n̄i kakuxio-de nuu tĩnu chá'an ío in̄i ñuyivi. Te nú ndivi tuku-de inga jinu nuu tĩnu chá'an-ún, te a n̄i kayuji-ni-de nú súan. Te ñáá xaan-gá kendoo-de ja sándi'í-na vásá já xnáñúú. ²¹ Ch̄i va'a-ga kendoo-de nú tú ní kájiní-de ichi ndáa, nasu já á n̄i kajini-de, te káské'ichi-de tĩnu ij já ní tá'ú-yá nuu-dé. ²² Te n̄i kata'an-de nátu'un ká'an ndija ñn tu'un aná'an: Ti'ina, n̄i nakaji-ti ja ní nduxian-ti. Te kuchí, vasa a n̄i ndundoo-ti, ko n̄i nakñn-ti máá-ti nuu ndé'yu.

3

Tu'un n̄i keyu'u-yá ncháa-ya

¹ Ñáni máni, ya'á kúu carta uu cháa-ri nuu-ro vına, te jíin ndéndúú xndáku-ri nuu-ro náv'a ná ndúkand̄a in̄i-ro, ch̄i ío káji xiní-ro. ² Náv'a ná núku'un in̄i-ro táka tu'un n̄i kaka'an cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáa, jíin tĩnu n̄i tá'ú Jító'o-yo, I'a náma yóo, ja ní ka'an-ya jíin yú'u cháa kákuu apóstol nuu-ro. ³ Tu'un yá'a ná kuní-ro xná'an-ga, ja onde sandi'í-na te cháa cháa sákátá jíin tú'un kátá-de. Te sá'a-de taká ja kakan̄i in̄i máá-de. ⁴ Te kachi-de: Naja tú ncháa-ya nátu'un n̄i keyu'u-yá. Ch̄i onde kivi ní kaji'i ndivi táa-yo, te taká ndatĩnu yá'a tú ní sáma kuti onde kivi ní keja'á-yá n̄i sá'a-ya ñúyivi, achi-de. ⁵ Ch̄i kajasu-de nuu jin̄i tuni-de, náv'a tú kun̄i-de ja ío andívi onde aná'an, te jíin tú'un Dios n̄i kuv'a a ñuyivi jíin ndúcha má'ñú máá ndúcha-ún. ⁶ Te suni jíin ndúcha-ún n̄i naa ñúyivi aná'an, chi n̄i sa'u ch̄i nducha-ún. ⁷ Ko andívi jíin ñúyivi ío vına, suni súan jíin tú'un máá-yá te yíndasu tu'a náv'a a kayu jíin ñú'un kivi cháa juicio. Te suni kivi-ún naa táka ñayivi tú kachiñú'ún Dios. ⁸ Ko róo ñáni máni, ma náa iní-ro tú'un yá'a jíná'an-ró. Ch̄i ñn kivi jíin máá Jító'o-yo, nátu'un mil-ni kuiá kúu. Te mil kuiá nátu'un ñn kivi-ni kúu. ⁹ Tú kú'uun in̄i máá Jító'o-yo sikí tú'un n̄i keyu'u-yá-ún, nátu'un kájan̄i in̄i sava ñayivi. Ch̄i sua ío paciencia in̄i-ya nú-yo, tú kuní-ya já náa ní ñn-yó, ch̄i sua ndi'í-yó ná nákan̄i in̄i-yo kuní-ya. ¹⁰ Ko kivi máá I'a kúu Tatá Dios cháa nátu'un ñaku'na ákuáa. Te kivi-ún n̄i'in xaan, te naa andívi, te taká ndatĩnu andívi ndi'í kayu te nducha. Te ñuyivi jíin táka ndatĩnu ío, ndi'í kayu. ¹¹ Te nú súan nduxia taká ndatĩnu yá'a, núsáa te jinu ñú'un já káka ndoo-ró te chiñú'ún-ró-yá. ¹² Nini káindatu-ró, te kásatĩnu-ró náv'a a yachi cháa máá kivi Dios. Te kivi-ún kayu andívi te nducha-ni. Te taká ndatĩnu andívi nducha jíin ñú'un. ¹³ Ko máá-yó, káindatu-yó andívi jáa jíin ñúyivi jáa, nátu'un n̄i keyu'u-yá. Te yúan koo máni tĩnu ndaa. ¹⁴ Ñáni máni, a káindatu-ró cháa tu'un yá'a. Ja yúan ná ndúkú ndéé vá'a-ró já ní'in-ya róo, ja tú káchá'an iní-ro, ni ja tú na kuachi-ró kóo. Ni ja tú kánaa-ro. ¹⁵ Te ná kuní-ro já nú-yo ío paciencia in̄i máá Jító'o-yo, te ja yúan káku-yó. Ch̄i ñani-yo Pablo ja maní-yo jíin-de, suni súan n̄i cháa-de tutu nuu-ro. Chi n̄i stá'an-ya tú'un ndíchi nú-dé. ¹⁶ Suni súan yóso tú'un yá'a nuu táka carta n̄i cháa-de. Te nuu carta-de-ún ío yaku tu'un yí ja tú kájuku'un yachi in̄i-yo jíin. Te ñayivi tú tu'a jíin ñayivi tá'ya in̄i, kásama-i tu'un yí yúan. Nátu'un

kásama-i sava-ga tutu ii. Te ja yúán káxnáa-í máá-i. ¹⁷ Ko róó ñáni máni, onde jín tiempo te a kájiní-ro tú'un yá'a. Núsáá te koto-ró máá-ró, náva'a tú kukuu-ró jín kuáchi kásá'a ñayivi ñáá, chí sanaa te jungava-ró já tuká ká'in nì'in-ró. ¹⁸ Chí sua ná ndeá tú'un luu-ya iní-ro. Te ná júku'un-ga iní-ro tú'un máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a náma yóó. Te ná nákana jaa-yó-yá vina, te suni súan ní káni ní kuiá. Súan ná kóo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA HN JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Tu'un máa-yá ni jini Juan

¹ Tu'un kájani-ri kúu tu'un máa I'a ni io onde xnáñúú. Te ni kajini so'o-ri ni ka'an-ya. Te ni kajini-ri nuu-yá jín ndúchi-rí. Te ni kaké'é-rí-ya jín ndá'a-rí. Te máa-yá kúu tu'un kuchaku-yo. ² Te I'a-ún chakú-yo sá'a-ya, ni kenda ndijin-ya. Te ni kajini-ri nuu-yá. Te kájani ndaa-ri tu'un-ya. Te kákastu'un-rí nuu-ro ndasa kuchaku-ro ní káni jíná'an-ró sá'a-ya. Chi ni kanchaa-ya jín máa Táa-yo Dios. Te ni kenda ndijin-ya núu-yo. ³ Ja ní kajini-ri jín já ní kajini so'o-ri-ún, yúan kákastu'un-rí nuu-ro, náva'a suni máa-ró, ñn núu-ni koo iní-ro jín-rí. Te máa-rí, ñn núu-ni ká'io iní-ri jín máa Táa-yo Dios jín Sé'e-ya Jesucristo. ⁴ Te tu'un yá'a káchaa-ri nuu-ro náva'a kusii xáan iní-ro jíná'an-ró.

Ja ndi nchá Dios jín já jánchaa-ya kuáchi-yó

⁵ Te ya'a kúu tu'un ni kajini so'o-ri ni ka'an-ya. Te tu'un-ún kájani-ri nuu-ro: Máa Dios kúu luz. Te nuu ncháa máa-yá, tú kuti na ñuñáa ío. ⁶ Nú káka'an-yo já ñn núu-ni ká'io iní-yo jín-yá, te kájika kuu-yó íchi ñuñáa. Yúan-na te káxndá'ú-yo, te tú káka'an ndaa-yo. ⁷ Ko nú kájika-yó íchi ñúndijin nátu'un máa-yá kánchaa-ya ñúndijin, yúan-na te ñn núu-ni ká'io iní-yo jín-yá. Te ñiñi máa Sé'e-ya Jesucristo nda'va taká kuáchi-yó. ⁸ Nú káka'an-yo já tú na kuáchi kándiso-yó, te káxndá'ú-yo máa-yó já súan, te tú ñu'un tu'un ndaa iní-yo. ⁹ Te máa-yá, I'a skíkuu, I'a va'a kúu-ya. Ja yúan nú nakani ndaa-yo kuáchi-yó, te sá'a-ya túká'nu iní nuu kuáchi-yó, te sándoo-ya yóo kuanchaa-ya táka já ñáá ñu'un iní-yo. ¹⁰ Te nú ka'an-yo já tú na kuáchi ní kásá'a-yó, te nátu'un kánasá'a-yó-yá ñn I'a ká'an tu'un tú'ún, te tu'un máa-yá na tú ñu'un iní-yo.

2

¹ Súchi, taká tu'un yá'a cháa-ri nuu-ro, náva'a ma sá'a-ró kuáchi jíná'an-ró. Ko nú ndé ñn-ró sá'a kuáchi, te ío ñn I'a ká'an ja'a-yo núu máa Táa-yo Dios. Jesucristo, I'a ndaa kúu-ya. ² Te onde jín ñiñi máa-yá jánchaa taká kuáchi-yó jíná'an-yó. Te nasu máa ñn kuáchi máa-yó, chi suni jánchaa kuáchi ní ñu'yívi. ³ Nú skíkuu-yó tíñu tá'ú-yá nuu-yo, yúan-na te jini ndaa-yo já kajini-yo-yá. ⁴ Te nú ñn cháa ka'an-de: Ruu, chi jini-ri-ya. Te nú tú skíkuu-de tíñu tá'ú-yá, cháa yúan, cháa xndá'ú kúu-de, te tú ñu'un tu'un ndaa iní-de. ⁵ Ko cháa skíkuu tu'un-ya, jandaa ja iní máa-de ni yija va'a tu'un kúndá'ú iní Dios. Ja yúan kajini-yo nú kánchaa-yo jín-yá xí túu. ⁶ Nú ká'an ñn cháa ja ncháa-de jín-yá, kánúú káka-de nátu'un ni jika máa-yá.

Tu'un jáa tá'ú tíñu nuu-yo

⁷ Náni máni, nasu tíñu jáa tá'ú-rí nuu-ro, chi tíñu ja á kañava'a-ró onde ni keja'a kúu. Te tíñu-ún ja tá'ú-rí nuu-ro kúu tu'un ni kajini so'o-ró onde kivi ní keja'a. ⁸ Ko suni tá'ú-rí ñn tíñu jáa núu-ro, ja kúu tu'un ndaa ío

iní máá-yá jíin iní máá-ró. Chi ñuñáa, a já'a kua'an. Te stúun máá luz ndija nuu-yo vína. ⁹ Nú ñn cháa jito u'u-de ñani-de, cháa-ún kánde-de ñuñáa, vasa a ká'an-de ja káncháa-de ñundijin. ¹⁰ Cháa ja kúndá'ú iní-de ñani-de, kánde-de ñundijin. Te tú náyu'ú ni ñn ñayivi sá'a-de. ¹¹ Ko cháa jito u'u-de ñani-de, kánde-de ñuñáa. Te ñuñáa jika-de, te tú jiní-de ndé nuu kí'in-de. Chi ñi kukuáa-de ñi sá'a ñuñáa-ún. ¹² Súchi jíná'an-ró, cháa-ri tutu yá'a nuu-ro chi ja siki Jesucristo te ñi sá'a Dios tuká'nu iní-ya núu táká kuachi-ró. ¹³ Róo táa jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chi kájiní-ro I'a kúu onde xnáñúú. Róo cháa súchi jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chi a ñi kundéé-ró jíin kuí'na. Súchi, cháa-ri tutu nuu-ro, chi kájiní-ro núu máá Táa-yo Dios. ¹⁴ Róo táa jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chi kájiní-ro I'a kúu onde xnáñúú. Róo cháa súchi jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chi ká'io ñi'in-ró, te tu'un Dios ñú'un iní-ro, te a ñi kakundéé-ró jíin kuí'na. ¹⁵ Ma kóo maní-ro jíin ñúyivi, ni taká ndatíñu ja ío iní ñúyivi. Chi nú ndé ñn cháa maní-dé jíin ñúyivi, te tú kúu koo maní-dé jíin máá Táa-yo Dios. ¹⁶ Chi taká ja ío iní ñúyivi kúu modo yúkú já kaní iní máá-yó, jíin já kaní iní nduchi-yo, jíin já sáxixi-yo máá-yó. Yuán násu onde nuu máá Táa-yo Dios vai, chi cuenta ñúyivi kákuu. ¹⁷ Te naa ñúyivi jíin táká ja kakaní iní-yo. Ko cháa sá'a ja kúu iní máá Dios, kundij-de ní káni.

Cháa jito u'u Cristo

¹⁸ Súchi, a kuandí'i kivi. Te a ñi kajini tu'un-ró já kii máá já xiin tíñu jito u'u Cristo. Te onde vina, a ñi kenda tini ñayivi kájito u'u-ya. Te ja yúan kájiní-yo já á kuandí'i kivi. ¹⁹ Nuú máá-yó ní kenda-i kája'an-i. Ko nasu tá'an-yó kákuu-i. Chi nú tá'an-yó kákuu-i, kendo ndija-i jíin-yó núú. Ko ñi kenda-i kája'an-i náva'a kunj ndijin-yo núu-í ja násu tá'an-yó kákuu-i. ²⁰ Ko máá I'a ii, ñi ji'i-yá róo jíin Espíritu Santo. Te kájiní-ro táká tu'un. ²¹ Nasu cháa-ri tutu yá'a nuu-ro já nátu'un tú kájuku'un iní-ro jíin tú'un ndaa, chi sua kájuku'un iní-ro jíin, jiní-ri, chi tú kuti ní ñn tu'un tú'un ío nuu tú'un ndaa. ²² Ndé ja xiin tú'un xndá'ú, suu ja tú játu'un ja Jesús kúu máá Cristo. Yuán kúu ja jito u'u Cristo, chi tú játu'un ja kúu máá Táa-yo Dios jíin Sé'e-ya. ²³ Taká cháa tú játu'un-de máá Sé'e, suni tú ká'in-de jíin máá I'a kúu Táa. Te cháa játu'un-de máá Sé'e, suni ká'in-de jíin máá I'a kúu Táa. ²⁴ Núsáa te tu'un ñi kajini so'o-ró onde xnáñúú, ná kendo tu'un-ún iní-ro jíná'an-ró. Te nú jíin-ró káncháa tu'un ñi kajini so'o-ró onde xnáñúú-ún, yúan-na te suni kuxiukú máá-ró jíin máá Táa-yo jíin Sé'e-ya. ²⁵ Te ya'á kúu tu'un ñi keyu'u-yá nuu-yo: Ja kúchaku-yo ní káni. ²⁶ Tu'un yá'a cháa-ri tutu nuu-ro já kástu'un-ri cuenta siki ñayivi kándúkú xndá'ú róo jíná'an-ró. ²⁷ Ko ñi ji'i-yá róo jíin Espíritu Santo, te káncháa máá Espíritu iní-ro jíná'an-ró. Te tú kájinu ñú'un-ró já stá'an ni ñn ñayivi núu-ro, chi máá Espíritu kúu ja stá'an taká tu'un nuu-ro, te stá'an tu'un ndaa, tú xndá'ú kuti. Núsáa te kuxiukú-ró jíin-yá, nátu'un ñi stá'an máá Espíritu nuu-ro. ²⁸ Te vina súchi, ná kúxiukú ní'in-ró jíin-yá, náva'a nú ñi kenda ndijin-ya, te ma yú'ú-yo, ni ma kúka nuu-yo núu-yá kivi ncháa-ya. ²⁹ Te nú kájiní-ro já I'a ndaa kúu-ya, te suni ná kuní-ro já táká ñayivi kásatíñu ndaa, onde nuu máá-yá ñi kakaku-i.

3

Tu'un se'e Dios

¹ Ná kúná'án-ró sikí máá Táa-yo, ndasa n̄ kundá'ú xaan iní-ya yóó, ja ná kúnání-yó sé'e Dios. Te yuán kákuu ndija-yó. Ja yuán tú jiní ñayivi ñúyivi núu-yo, chí tú ní jiní-i nuu máa-yá. ² Nání máni, vina a kákuu-yó sé'e Dios, te té cha'an-ga kun̄i-yo ndasa koo-yó. Ko a kájin̄i-yo já nú n̄i kenda ndijin-ya, te nduu-yó nátu'un káa máa-yá. Chí kun̄i-yo núu-yá ndasa káa-ya. ³ Te taká chāa ja súan káñukuu in̄i-de-ya, sándoo-de máa-de nátu'un ío ndoo máa-yá. ⁴ Chāa sá'a kuachi, suni stívi-de ley, chí kuachi-ún kúu ja s̄jíta ley. ⁵ Te kájin̄i-rō já ní kenda ndijin-ya náva'a nda'va-ya kuachi-yó. Te tú na kuachi ndiso-ya. ⁶ Ñayivi kánchaa jín-yá, tú sá'a-i kuachi. Te ñayivi sá'a kuachi, tú ní ndé'é-i nuu-yá, ni tú ní jiní-i nuu-yá. ⁷ Súchi jíná'an-ró, ni ñin-de ma xndá'ú-de róó. Chāa sá'a tiñu ndaa, chāa ndaa kúu-de, nátu'un I'a ndaa kúu máa-yá. ⁸ Te chāa sá'a kuachi, se'e kui'na kúu-de. Chí kui'na, sá'a kuachi vai onde xnañúú. Ja yuán ní kii Se'e Dios ja xnaa-yá taká tiñu sá'a kui'na. ⁹ Chāa kúu se'e Dios, na tú sá'a-de kuachi, chí tata-ya kánchaa in̄i-de. Te ma kúu sá'a-de kuachi, chí se'e Dios kúu-de.

Tu'un se'e kui'na

¹⁰ Súan ná kun̄i-yo ndéja kúu se'e Dios jín sé'e kui'na. Taká chāa ja tú sá'a-de tiñu ndaa, jín já tú kundá'ú in̄i-de ñani-de, nasu sé'e Dios kúu-de. ¹¹ Chí ya'á kúu tu'un ja ní kajini tu'un-ró onde xnañúú: Ja ná kundá'ú in̄i-yo tá'an-yó. ¹² Te ma sá'a-yó nátu'un n̄i sá'a Caín, ja ní kuu-de se'e kui'na, te n̄i ja'ni-dé ñani-de. Te naja ní ja'ni-dé ñani-de. Kuachi ja máni tiñu ñáá n̄i sá'a-de, te ñani-de n̄i sá'a tiñu ndaa. ¹³ Ma nánaa in̄i-rō ñani, te nú ñayivi ñúyivi jito u'u-i róó jíná'an-ró. ¹⁴ A kájin̄i-yo já á n̄i kaku-yó já kúu-yo, te n̄i naja'a-yó núu kúchaku-yo, chí kákundá'ú in̄i-yo ñani-yo. Te chāa ja tú kundá'ú in̄i-de ñani-de, chāa-ún kánde-de nuu kúu-de. ¹⁵ Chāa jito u'u ñani, chāa já'ni ndíyi kúu-de. Te a kájin̄i-rō já ní ñin chāa já'ni ndíyi, ma náni'in tá'u kúti-dé kuchaku-de níi káni. ¹⁶ Ja yuán jin̄i-yo ndasa sá'a tu'un kundá'ú in̄i. Chí Cristo, n̄i ji'i-ya já yóó. Te máa-yó, suni súan jínu ñú'ún kúu-yo já tá'an-yó. ¹⁷ Ko chāa ja kúká-de jín ndatíñu ja ío in̄i ñuyivi, nú jin̄i-de tá'an ñani-de tundó'o, te nú sáxi-de onde jín iní añú-de, núsáá te á ncháá tu'un kundá'ú in̄i Dios in̄i-de xí túu. ¹⁸ Súchi, ma kundá'ú in̄i-yo jín tú'un ká'an-ni-yó, ni jín yú'u-yo, chí sua ná kundá'ú ndija in̄i-yo onde jín tiñu kásá'a-yó. ¹⁹ Ja yuán te kun̄i-yo já kákuu-yó sé'e tu'un ndaa, te kunda in̄i añú-yo núu-yá, ²⁰ nú añú-yo kána jín núu-yo. Chí Dios, ñá'nu-ga kúu-ya vásá añú-yo, te jin̄i ndi'i-ya taká nañu kúu. ²¹ Súchi máni, nú añú-yo tú nákuñd̄i sik̄i-yo, yuán-na te tuká yú'ú-yo núu Dios, ²² te taká nañu kájukan-yo núu-yá, te kua'a-ya núu-yo, chí kámandatu-yo taká tiñu tá'ú-yá nuu-yo. Te kásá'a-yó taká tiñu ja kúsi in̄i-ya jín. ²³ Te ya'á kúu tiñu tá'ú-yá: Ja ná kándija-yó núu Sé'e-ya Jesucristo, te ná kundá'ú in̄i-yo tá'an-yó nátu'un n̄i tá'ú-yá tiñu nuu-yo. ²⁴ Te taká ñayivi skikuu tiñu tá'ú-yá, káxiukú-i jín Dios, te Dios kánchaa-ya jín-i. Te jín tú'un yá'a kájin̄i-yo já ncháá máa-yá jín-yó jín máá Espiritu ja ní ja'a-ya núu-yo.

4

Modo kun̄i-yo s̄in s̄in tu'un

¹ Nání máni, ma kándija-ró taká tu'un. Chí ná kóto nchaa-rō taká tu'un te nú onde nuu Dios vai xí túu. Chí kua'a ñayivi kájani tu'un tú'ún, n̄i

kenda koyo-i iní ñuyívi. ² Jíin tú'un yá'a ná kuní-ro ndéja kúu máá Espíritu Dios: Taká tu'un ja ká'an ndaa ja ní kii Jesucristo jíin yíki kúñu-ya, te suu onde nuu Dios vai. ³ Te taká tu'un ja tú ká'an ndaa ja ní kii Jesucristo jíin yíki kúñu-ya, nasu núu Dios vai. Te yuán kúu tu'un jito u'ú Cristo, ja ní kajini tu'un-ró já kii, te vina a kándeé iní ñuyívi. ⁴ Súchi jíiná'an-ró, se'e Dios kákuu-ró. Te nì kundéé-ró jíin yuán. Chì ñá'nu-ga kúu I'a kánchaa iní máá-ró nasu yuán já kánchaa iní ñayivi ñuyívi. ⁵ Máá-i kákuu se'e ñuyívi. Ja yuán káka'an-i tu'un ñuyívi. Te ñayivi ñuyívi jini so'o tu'un káka'an-i. ⁶ Máá-yó kákuu se'e Dios. Te chaa jini nuu Dios, jini ná'ín-de tu'un ká'an-yo. Ko ñayivi já nasu sé'e Dios kúu-i, tú jini ná'ín-i tu'un ká'an-yo. Ja yuán kajini-yo ndasa kaa tu'un ndaa jíin tú'un ñáá.

Dios kúu máá tú'un kúndá'ú iní

⁷ Ñáni máni, ná kúndá'ú iní-yo tá'an-yó, chi tu'un kúndá'ú iní, onde nuu Dios vai. Te taká ñayivi kúndá'ú iní tá'an, se'e Dios kúu-i, te jini-i nuu Dios. ⁸ Te chaa ja tú kúndá'ú iní-de tá'an-de, tú jini-de nuu Dios, chi Dios kúu máá tú'un kúndá'ú iní. ⁹ Súan nì kenda ndijin ndasa kúndá'ú iní Dios yóó. Chi nì tájí-yá Se'e-ya, vasa máá tú'un-ni-i ío. Te nì kii Se'e-ya-ún iní ñuyívi yá'a, nává'a jíin máá-yá te kuchaku-yo. ¹⁰ Súan ío tu'un kúndá'ú iní, chi vasa tú ní kákumani-yo jíin Dios, ko nì kundá'ú iní-ya yóó. Te nì tájí-yá Se'e-ya ní kii, nává'a kuanchaa-ya taká kuachi-yó jíin ñíñi-yá. ¹¹ Ñáni máni, nú súan kúndá'ú iní Dios yóó, te suni súan ñini ná kúndá'ú iní-yo tá'an-yó núsáá. ¹² Ni ñin chaa, tú ní jini kuti-de nuu Dios. Ko nú kúndá'ú iní-yo tá'an-yó, te Dios ncháá-ya jíin-yó, te tu'un kúndá'ú iní-ya, a nì yija va'a iní-yo. ¹³ Ja yuán kajini-yo já ncháá-yo jíin-yá. Te ncháá-ya jíin-yó. Chi nì ja'a-ya Espíritu-ya núu-yo. ¹⁴ Te a nì kajini-yo, te káka'an ndaa-yo, já máá Táa-yo Dios nì tájí-yá Se'e-ya ní kii ja náma-ya ñayivi ñuyívi. ¹⁵ Nú ndé ñayivi ká'an ndaa ja Sé'e Dios kúu Jesús, yuán-na te ncháá Dios jíin máá-i, te máá-i jíin Dios. ¹⁶ Te yóó, a nì kajini-yo, te nì kakandíja-yó já Dios kúndá'ú iní-ya yóó. Chì Dios kúu tu'un kúndá'ú iní. Te chaa kúndá'ú iní tá'an, ncháá-de jíin Dios. Te Dios ncháá-ya jíin-de. ¹⁷ Súan yija va'a tu'un kúndá'ú iní-yo, nává'a ma yú'ú-yo kivi kii juicio, chi natu'un kaa máá-yá, suni súan kánda máá-yó iní ñuyívi yá'a. ¹⁸ Tu'un kúndá'ú iní, tú ndiso tu'un yú'ú. Chì nú kúndá'ú ndija iní-yo, te a nì jinu tu'un yú'ú kua'an. Chi tu'un yú'ú ndiso tundó'o. Chì nú yú'ú ñin ñayivi, chá'an-ga yija va'a-i jíin tú'un kúndá'ú iní. ¹⁹ Te yóó, mani-yo jíin-yá, chi nì kundá'ú iní-ya yóó xna'an-ga. ²⁰ Nú ñin chaa ká'an-de: Ruu, chì mani-rí jíin Dios. Te nú jito u'ú-de ñani-de, chaa xnda'ú kúu-de nú súan. Chi chaa ja tú kúndá'ú iní-de ñani-de ja á nì jini-de nuu, ndasa kuu kumani-dé jíin Dios ja tú jini-de nuu-yá núsáá. ²¹ Te nì tá'ú-yá tiñu yá'a nuu-yo: Chaa mani jíin Dios, suni ná kúndá'ú iní-de ñani-de.

5

Jíin tú'un kándíja te kundéé-yó

¹ Nú ndé ñayivi kándíja-i ja Jesús kúu Cristo, Se'e Dios kúu-i, núsáá te ñayivi kumani jíin máá I'a kúu Táa, suni kumani-í jíin Sé'e-ya. ² Nú mani-yo jíin Dios te jándatu-yo taká tiñu tá'ú-yá, yuán kajini-yo já mani-yo jíin taká se'e Dios. ³ Chì ja mani-yo jíin Dios kúu ja ná kuándatu-yo tiñu tá'ú-yá, chì tiñu tá'ú-yá tú vee. ⁴ Chì taká ñayivi kákuu se'e Dios, kundéé-i jíin

ñúyívi, chi tų'un kándija-yó kúu fuerza ja kúndéé-yó jíin ñúyívi. ⁵ Ndéja kúu ja kúndéé jíin ñúyívi, suu ñayívi kándija ja Jesús kúu Se'e Dios, ñayívi-ún kúu-i. ⁶ I'a yá'a kúu Jesucristo, ni kii-ya jíin ndúcha jíin niñí. Nasu máá ñin jíin ndúcha, chi jíin ndúcha jíin niñí. Te máá Espiritu ká'an ndaa ya'á, chi Espiritu kúu tų'un ndaa. ⁷ Chi ío uní ja ká'an ndaa ini andívi. Máá I'a kúu Táa, máá Sé'e, jíin máá Espiritu Santo kákuu-ya. Te ndenúni I'a yá'a, ñin-ni-ya kúu. ⁸ Te ío uní ja ká'an ndaa ini ñuyívi. Espiritu, jíin ndúcha, jíin niñí kákuu, te ndenúni ya'á, ñin-ni káka'an. ⁹ Nú játá'ú-yó tų'un káka'an ndaa chaá, naga ni kuu jíin tų'un ká'an ndaa Dios, ja ñá'nu-ga kúu, chi tų'un ká'an ndaa Dios kúu tų'un Se'e-ya. ¹⁰ Chaá kándija nuu Sé'e Dios, a jini ndaa máa-de. Te chaá tú kándija nuu Dios, nátų'un násá'a-de-ya ñin I'a xndá'ú, chi tú kándija-de tų'un ni ka'an ndaa Dios ja ní jani-ya tų'un Se'e-ya. ¹¹ Te ya'á kúu tų'un ndaa-ún: Ni ja'a Dios tų'un ja kúchaku-yo ní káni, te Se'e-ya kúu I'a ndíso tų'un kuchaku-yo. ¹² Chaá kándija nuu Sé'e-ya, a ni ní'in tá'u-dé kuchaku-de. Ko chaá tú kándija nuu Sé'e-ya, tú ní ní'in tá'u-dé kuchaku-de. ¹³ Tų'un yá'a cháa-ri nuu róó, ñayívi kákandija nuu Sé'e Dios, náva'a ná kuni-ro ja á ni kani'in tá'u-ro kúchaku-ro ní káni, náva'a kándija va'a-ró núu Sé'e Dios. ¹⁴ Ja yá'a chúndéé ini-yo ká'an-yo jíin-yá, chi nú jikán-yo ñin ndatíñu nuu-yá nátų'un kuni máa-yá, te jini ná'in-yá tų'un ká'an-yo. ¹⁵ Te nú kájiní-yo ja jini ná'in-yá tų'un ká'an-yo naún ndatíñu kájikán-yo. Núsáa te a kájiní-yo ja ní'in-yo ja ní kájikán-yo-ún. ¹⁶ Nú ñin ñayívi jini-i sá'a ñani-i kuachi ja násu kuáchi kuu-de kúu, te ná ká'an nda'ú-i jíin-yá, te ku'a-ya tų'un kuchaku-de. Ko máni nuu cháa ja násu kuáchi kuu-de kásá'a-de, áchí-ri. Ío kuachi ja kúu-de, ko nasu ja'a yúan ká'an-ri ja ká'an nda'ú-yo jíin-yá. ¹⁷ Taká tiñu káñáá kúu kuachi. Ko ío kuachi ja násu kuáchi kuu-i kúu. ¹⁸ Kájiní-yo ja ñayívi kákuu se'e Dios, tú sá'a-i kuachi. Chi ñin se'e Dios ndíto va'a-i máa-i. Te kui'na, ma kúu ké'é-ún-i. ¹⁹ Te kájiní-yo ja sé'e Dios kákuu-yó. Te kui'na kúu ja tiin so'o ní ñuyívi. ²⁰ Ko a kájiní-yo ja ní kii Se'e Dios. Te kájuku'un ini-yo ní sá'a-ya, náva'a kuni-yo núu máá I'a ndaa. Te a káxiukú-yó jíin máá I'a ndaa, máá Sé'e-ya Jesucristo kúu-ya. Máa-yá kúu ndija Dios ndaa, te máa-yá kúu I'a kuchaku-yo ní káni sá'a-ya. ²¹ Súchi, ná kúxio-ró núu ndosó. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Siki íchi ndaa jíin tú'un kúndá'ú inji tá'an

¹ Máa-ná kúu máa cháa ñá'nu-ga. Te cháa-ná tutu yá'a nuu ní, ña'an ní kaji-ya. Te kúndá'ú ndija inji-ná ní. Te nasu máa ñin-ná, chi suni taká ñayivi kájinijí tu'un ndaa. ² Chi ñú'un tu'un ndaa inji-yo. Te kunchaa jíin-yó taká kivi. ³ Tu'un luu ío inji, jíin tú'un sá'a tuká'nu inji, jíin tú'un kuaká'nu inji, ja vái onde nuu máa Táa-yo Dios jíin nú Sé'e-ya Jesucristo, ná kóo ndija inji-ní jíin tú'un kúndá'ú inji. ⁴ Xaan kúsi inji-ná, chi ni ni'in-ná tu'un ja kájika ndaa se'e-ní jíná'an-i, natu'un ni tá'ú tiñu máa Táa-yo Dios nuu-yo. ⁵ Te vina nána, tú cháa-ná tutu yá'a ja tá'ú-ná ñin tiñu jáa nú-ní. Chi sua ká'an nda'ú-ná jíin-ní siki tú'un ni ni'in-yo onde xnañúú, ja ná kúndá'ú inji-yo tá'an-yó. ⁶ Te ya'á kúu tu'un kúndá'ú inji, ja ná káka-yó natu'un ni tá'ú-yá tiñu nuu-yo. Ya'á kúu tiñu ni ta'u nú-ní: Ja ná káka-ní jíin tú'un-ún, natu'un ni kajini so'o-ní onde xnañúú.

Siki já xndá'ú

⁷ Chi kua'a ñayivi káxndá'ú ñá'an, vai koyo-i inji ñuyivi. Te ñayivi-ún, tú kaja'a-i tu'un ja ní kii Jesucristo jíin yiki kúñu-ya. ñin ñayivi súan kúu ñayivi xndá'ú ñá'an. Te ñayivi jito u'u Cristo kúu-i. ⁸ Koto va'a-ní máa-ní jíná'an-ní, nává'a tú xnaa-ní tiñu ni kasá'a-ní. Chi sua ná ni'in vá'a-ní ya'u-ní. ⁹ Nú ndé ñayivi sáni'in inji-i, te tú jiku-i jíin tú'un Cristo, tú ncháa Dios jíin-i. Te nú ndé ñayivi jiku jíin tú'un Cristo, ncháa máa Táa-yo jíin Sé'e-ya jíin-i. ¹⁰ Te nú ñin ñayivi jáa-i nuu-ní, te tú ndíso-i tu'un yá'a, ma kuatá'ú-ní-i kunchaa-i inji ve'e-ní, ni ma ká'an-ní sa'an kúta'u jíin-i. ¹¹ Chi ñayivi ká'an jíin-i, chindéé tá'an jíin-i siki tiñu ñáa sá'a-i-ún. ¹² Vasa ío kua'a tú'un chaa-ná nuu-ní, ko tú kuní-ná ká'an-ná jíin-ní jíin tutú jíin tinta, chi ñúkuu inji-ná ja-ná nuu-ní jíná'an-ní. Te ndatu'ún jíin yú'u-yo, nává'a ná kúsi xaan inji-yo. ¹³ Taká se'e ku'u-ní, ja ní kaji-ya, káka'an-i ja ná sándéé inji-ní. Súan ná kóo. Amén.

LA TERCERA EPISTOLA DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA UNI JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Chaa kájika jín tú'un ndaa

¹ Máá-rí kúu máá cháa ñá'nu-ga. Te cháa-rj tutu yá'a nuu-ro Gayo máni, chj kúndá'ú ndija iní-rj róó. ² Ñáni máni, kuní-rj ja bueno ná kí'in taká tiñu sá'a-ró, jín ja ná kéndoo ndéé ndánu-ro, nátu'un nj kéndoo va'a añu-ro. ³ Jandáa nj kusij xáan iní-rj kiví ní chakoyo ñani-yo, chi nj kanakani-de tu'un-ró núu-rí, ndasa bueno ío ndaa tu'un ñú'un iní-ro, nátu'un jika ndaa-ro. ⁴ Tuká inga tu'un kúsij iní-rj sá'a ná nuu yá'á, ja kúni tu'un-rj ja kájika ndaa se'e-rj jíná'an-i. ⁵ Ñáni máni, bueno sá'a-ró taká tiñu jiku-ró ján jín taká ñani-yo, vasa chaa jiká kakuu-de. ⁶ Chi chaa-ún, nj kajani-de tu'un-ró núu tiku'ni, ja vá'a kúndá'ú iní-ro. Te va'a sá'a-ró te nú chindéé chítuu-ró-de chu'un íchí-ró-de, nátu'un kuní Dios. ⁷ Chi chaa-ún, maní-dé jín-yá, te ja yúan ní káki'in-de ichi kája'an-de, te tú káki'in-de ni ñin ndatiñu nuu ñayivi sñn nación. ⁸ Núsáa te yóó, níni ná kuatá'ú-yó cháa-ún, náv'a chindéé tá'an-yó jín-de sikí tú'un ndaa.

Ja kájasu nuu tú'un va'a

⁹ A nj chaa-rj tutu nuu máá tiku'ni. Ko Diótfes, tú játá'ú-de tu'un ká'an-rj, kuachi ja kuñá'nu máá-de nuu-i kuní-de. ¹⁰ Núsáa te nú jaarj te naxndáku-rj nuu-ro tiñu sá'a-de ja kátilakuá yu'u-dé, ndasa sátú'ún-de sikí-rí. Te vasa a ká'an-de súan, ko tú kúva'a iní-de. Chj tú játá'ú-de ñani-yo kátáji-yó núu-dé, te jasú-de nuu ñayivi kákuñ-i kuatá'ú-i-de. Te skúnu-de-i iní tiku'ni. ¹¹ Ñáni máni, ma sá'a-ró nátu'un kásá'a chaa ñáá, chj sua nátu'un kásá'a chaa va'a. Chaa sá'a tiñu va'a, se'e Dios kuu-de. Ko chaa sá'a tiñu ñáá, tú jini kuti-dé nuu Dios. ¹² Taká ñayivi kájani ndaa-i tu'un sikí Demetrio, te suni máá tú'un ndaa ká'an sikí-dé, te suni súan ká'an máá-rí. Te a kájiní-ro ja tú'un ká'an-rj ío ndaa. ¹³ Ío kua'a tú'un chaa-rj nuu-ro kuní-rj, ko tú kuní-rj chaa-rj jín tinta jín pluma. ¹⁴ Chj ñúkuu iní-rj ja yakú-na kiví te jaarj nuu-ro. Yúan-na te ndatu'ún jín yú'u-yo. ¹⁵ Ná kóo tu'un vindáa vinené jín-ró. Sándéé iní-ro, áchí taká amigo yá'a. Te suni ká'an-ro jín taká amigo jian, ná sándéé iní-i.

LA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN JUDAS APOSTOL YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN JUDAS APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Judas ñani Jacobo, te mozo Jesucristo kúu-ri. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róó, ñayivi ní kana-ya xiní, ja ní ndundoo-ró ní sá'a Táa-yo Dios. Te Jesucristo, ndíto va'a-ya róó. ² Tu'un kuaká'nu iní, jín tú'un vindáa vinené, jín tú'un kúndá'ú iní tá'an ná ndeá-ga nuu-ro sá'a-ya.

Ná kuíni nì'in-yó jín tú'un kándija

³ Ñani máni jíná'an-ró, xaan jitú iní-ri chaa-ri tu'un nuu-ro ndasa ni nama-ya yóó jíná'an-yó. Ko ni jini-ri ja jínu ñú'ún ja cháa-ri tutu nuu-ro ja má kuá'a-ró tú'un stívi-i tu'un kákandija-yó, ja ñin jínu-ni ni ja'a-ya tú'un-ún nuu ñayivi ndóo. ⁴ Chi yaku ñayivi, ni kivi koyo sa'i-i. Te tú káchiñú'ún-i Dios. Te ni kanasama-i tu'un luu ío iní Dios máá-yó, ni kanasá'a-i tu'un kuaxán. Te suni tú kájatá'ú-i máá Jító'o-yo Jesucristo, ni Dios ja máá ñin-ni-ya tá'ú tiñu. Ko ñayivi yá'a, onde aná'an a ni kunda ja tá'nu ndatu-i.

Dios kúu I'a sándaq tiñu sikí cháa ñáa íi

⁵ Te vina, vaša a ni kajini va'a-ró, ko ná náxndáku-ri nuu-ro ndasa ni sá'a máá-yá. Chi vaša a ni nama-ya ñayivi iní ñuu Egipto, ko kúkuéé-ga, te ni xnáa-yá sava-i ja tú ní kákandija-i. ⁶ Te ndajá'a-yá ja ní kaskéndoo tiñu kándiso, te suni ni kaskéndoo ve'e káxiukú, ni ju'ni-ya ndajá'a-ún jín cadena ní káni, káxiukú chíi ñuñáa onde kivi ká'nu ja cháa juicio. ⁷ Suni ni ndo'o ñuu Sodoma jín ñuu Gomorra jín sáva-ga ñuu ni ka'jin yani. Chi ñayivi ñuu-ún, suni súan ni kajika téné-i, te ñin kuñu kuaxán ní kándúkú-i. Te ñuu-ún kúu ñin ja ná kóto nchaq-yo, chi ni kando'o-i juicio nuu ñu'ún ní káni. ⁸ Te suni modo súan kásá'a ñayivi yá'a, chi jín tú'un ká'an jani jín-i, te kásáchá'an-i yiki kúñu-i, kásakátá-i nuu cháa ndiso tiñu, te káka'an ndiva'a-i sikí ja kákuñá'nu. ⁹ Te Miguel, ndajá'a ñá'nu-ga, hora ja ní státá'an-ya jín ku'na sikí yiki kúñu Moisés, tú ní chúndéé iní-ya nákuñndí-ya sikí ku'na-ún, ja ká'an ndiva'a-ya, chi sua ni ka'an-ya: Máá Tatá Dios, ná kána jín-yá nuu-ro, áchí-ya. ¹⁰ Ko ñayivi yá'a káka'an ndiva'a-i sikí táka ja tú kájuku'un iní-i. Te tu'un kajini máa-i ja máa-i, nátu'un kiti yúkú-ni, jín tú'un yúan te naa-í. ¹¹ Naká ndá'ú koo máa-i, chi a kája'an-i ichi ní kandij Caín. Te ni katau-i kája'an-i yata sá'an ñáa Balaam náva'a ni'in-í najjín sikí-ún. Te suni kánaa-í jín tú'un já'a iní Coré. ¹² Ñayivi yá'a, nuu káyee-í jín-ró, te kákuu-i ñin cha'an núu káyee maní-ro. Te tú káyu'ú-i koto va'a-i máa-i ja skée-í máa-i. Viko ja tú ndiso sau kákuu-i, ja ndéché-ni sá'a tachi. Yunu ja tú kúun nde'e víko sau kákuu-i, uu jínu ni kajij ja ní tu'un onde yo'o. ¹³ Su'ma mar ja ndóna kákuu-i. Te ti'ñu mar kúu tu'un kuka nuu iní-i. Nátu'un tiñuú xiní ja kájika kuu sáni kákuu-i, te ni sátu'a-ya lugar ñuñáa lúchi túun nuu kúxiukú-i ní káni. ¹⁴ Te Enoc, chíi tata usia Adán, ni jani-de tu'un sikí ñayivi yá'a: A ni chaa máa Tata Dios jín kuá'a xaán ñayivi ndóo-ya, ¹⁵ náva'a sándaq-ya tiñu taká ñayivi, te nakuxndí-ya sikí táka ñayivi ja tú káchiñú'ún-i-ya, chi ni kasá'a-i tiñu ñáa,

kuachi ja tú ní káchiñú'ún-i-ya. Te suni kua'a tú'un ndiva'a ni kaka'an-i siki-yá, áchí-de. ¹⁶ Ñayivi yá'a, kácutuku iní-i, te kaka'an ndiva'a-i nani ja káta'an-i, te kásá'a-i ndéni kaní iní máá-i. Kaka'an ni'in-i ja kándaa téyí-i, te vixi kaka'an-i nává'a ni'in-í najín. ¹⁷ Ko máá-ró, ñáni máni, ná nándaku iní-ro tú'un ni kaka'an cháa ni kakuu apóstol máá Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁸ Chi ni kaka'an-de: Onde kivi ndí-i-na te koo ñayivi sákátá núu-ro. Te ñayivi-ún, kaka kuu-i ja ndúkú-i sá'a-i tiñu ñáá ja kakaní iní máá-i, áchí-de. ¹⁹ Ñayivi yá'a kakuu ja sásin ñayivi. Ñayivi yúkú kakuu-i, chi tú ncháa máá Espiritu-ya iní-i. ²⁰ Ko máá-ró, ñáni máni, ná skuá'nu-ró máá-ró jín tú'un ij kákandíja-ró. Te kakan ta'u-ro jín Espiritu Santo. ²¹ Ma kúxio-ró núu tú'un kúndá'ú iní Dios róó, te ná ndúkú-ró ja máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kúndá'ú iní-ya róó ja kúchaku-ro ní káni sá'a-ya. ²² Te kúndá'ú iní-ro sáva-i, vasa kájani siki iní-i. ²³ Te nama-ró yakú-ga-i vasa yú'ú-ro, te nátu'un stáa-ró-i nuu ñú'un. Te sava-ga-i kúndá'ú iní-ro-í, vasa jito u'u-ro sá'ma chá'an ja ní kukini ni sá'a kuñu-i. ²⁴ Te vina ío ñn-ni I'a ja kúu koto róó, nává'a tú kanangava-ró kuáchi, te kuu sá'a-ya ja kuíñi-ró núu ndí ncháa máá-yá, jín ja má kóo chá'an-ró, jín ja kúsi xáan iní-ro. ²⁵ Te nuu máá ñn-ni Dios, I'a náma yóó, ná nákana jaa-yó-yá, te ná kóo ja jín'ún-yó núu-yá. Te ná tá'ú máá-yá tiñu jín fuerza ndíso-ya, vina te onde ní káni ní kuí. Súan ná kóo. Amén.

EL APOCALIPSIS O REVELACION DE SAN JUAN, EL TEOLOGO TU'UN NI JINI NDIJIN SAN JUAN CHAA SKUA'A TU'UN-YA

Ndasa ni kenda tutu yá'a

¹ Ya'á kúu tu'un Jesucristo ja ní kenda ndijin, ja ní ja'a Dios nuu-yá, náva'a stá'an-ya núu mozo-ya ná taká tiñu ja kánúú kii yachi. Te ni táji-yá in ndajá'a-ya ni kii. Te ni kastu'un-yá tu'un yá'a nuu mozo-ya Juan. ² Te chaa-ún kúu testigo. Te ni jani ndaa-de tu'un Dios jín tú'un ndaa Jesucristo, jín ja ní jini-de. ³ Xáán ndatu chaa káka'u, jín ñáyivi kájiní so'o tu'un ká'an tutu yá'a. Te suni xáán ndatu ñáyivi skíkuu tu'un yóso núu tutu yá'a, chi a ni kuyani kivi. ⁴ Máa-rí Juan, táji-rí tu'un nuu ndí'usiá tiku'ni kákandíja ja káxiukú ndañúu Asia. Jín-ró ná kóo tu'un luu ío ini-ya jín tú'un kuaká'nu ini ja kii onde nuu máa Dios, I'a ío, I'a ni io, I'a kii, jín onde nuu usiá Espiritu, I'a ká'in yu'u mesa nuu tá'ú-yá tiñu, ⁵ jín onde nuu Jesucristo, I'a kúu testigo ndaa. Te máa-yá ni nachaku xna'an-ga vasa taká-ga ñáyivi ní kaji'i. Te tin-ya só'o taká rey ñuyivi. Te máa-yá kúndá'ú ini-ya yóo, te ni nakacha-ya kuáchi-yó jín niñi-yá. ⁶ Te ni nduu-yó rey jín sutu nuu Táa-ya Dios ni sá'a-ya. Núsáa te ná nákana jaa-yó-yá. Te ná tá'ú-yá tiñu nuu-yo ní kani ní kúia. Amén. ⁷ Kuni so'o, chi kii-ya jín vikó nu'un. Te ndivii ñáyivi jín taká-i ja ní kakaan-i-ya, kuni-i nuu-yá. Te taká tata ini ñuyivi, nde'e kó'o-i ja'a-yá. Súan ná kóo. Amén. ⁸ Máa-rí kúu natu'un letra Alfa jín Omega, nuu kéj'á jín núu ndí'i, áchi máa Tata Dios, I'a ío, I'a ni io, I'a kii, I'a kúñá'nu xaan. ⁹ Máa-rí kúu ñani-ro Juan, te jito ta'an-ri tundó'o jín-ró. Te ká'in ta'an-yo núu tá'ú-yá tiñu. Te ká'in ni'in-yó sá'a Jesucristo. Ni kanchaa-ri isla Patmos siki tú'un Dios jín siki ja kúu-ri testigo nuu tú'un ni ka'an ndaa Jesucristo. ¹⁰ Te máa Espiritu, ni jaka-ya rúu in kivi i' máa Jito'o-yo. Te ni jini so'o-ri ichi yata-rí in tu'un jaa natu'un corneta. ¹¹ Te ni ka'an: Máa-rí kúu natu'un letra Alfa jín Omega, ja xnañúu jín ja sándi'i-na. Chaa nuu in tutu taká ja kuni-ro núu, te táji-ró ná ká'in nuu ndí'usiá tiku'ni kákandíja káxiukú ini ndañúu Asia: ñuu Éfeso, ñuu Esmirna, ñuu Pérgamo, ñuu Tiatira, ñuu Sardis, ñuu Filadelfia, jín ñuu Laodicea. Achí.

Ja ní jini Juan nuu-yá

¹² Te ni jíó koto-ri ja kuni-ri ndéja ká'an jín-rí. Te nuu ní jíó káva-ri, te ni jini-ri usiá candelero oro. ¹³ Te sava ma'ñú taká candelero-ún kánde in I'a ja ná kuni koo máa Sé'e chaa. Te nú'un ní-yá in sa'ma ní jinu onde nuu já'a-yá. Te nú'ni jika-yá jín in sanchii oro. ¹⁴ Te xini-yá jín íxi-yá kánda kuíjín natu'un íxi kuíjín ri, natu'un yu'a volcán, te nduchi-yá natu'un yáa nú'un, ¹⁵ te ja'a-yá natu'un latón fino, ja ní nandu'a ini jinu súan kuni koo. Te ní'in ká'an-ya natu'un nuu kuá'a ndúcha. ¹⁶ Te ini ndavá'a-ya tin-ya usiá tiñuú xini. Te ini yu'u-yá kenda in machete xaan ja úu yu'u. Te nuu-yá kaa natu'un ndikandii hora nándii ndáxin xaan. ¹⁷ Te nuu ní jini-ri nuu-yá, te ni ndua-ri nuu já'a-yá natu'un ni ji'i-ri. Te

nĭ chaa-ya ndává'a-ya sikí-rí. Te nĭ ka'an-ya jíin-rí: Ma yú'ú-ro. Máá-rí kúu ja xnáñúú jíin já sándí'í-na. ¹⁸ Te I'a chakú kúu-ri. A nĭ jĭ'ĭ-ri núú, ko vina chĭ kuchaku-ri nĭ káni nĭ kúia. Amén. Te tĭn-ri ndakáa nuu ká'ĭin ndĭyi, jíin kué'e já'ni yóó. ¹⁹ Chaa nuu tutú taká ja ní jinĭ-ro, jíin taká ja íó, jíin taká ja kóo nú ná já'a ya'á. ²⁰ Ya'á kúu tu'un sa'í ndĭ'usiá tiñuú xíní já ní jinĭ-ro tĭn ndavá'a-ri, jíin ndĭ'usiá candelero oro. Usiá tiñuú xíní-ún kákuu ndajá'a núu ndĭ'usiá tiku'nĭ. Te usiá candelero ja ní jinĭ-ro-ún kákuu ndĭ'usiá tiku'nĭ.

2

Tu'un nuu tiku'nĭ ñuu Éfeso

¹ Chaa-ró tutú nuu ndájá'a tiku'nĭ ñuu Éfeso: Súan ká'an máá I'a tĭn usiá tiñuú xíní jíin ndává'a-ya, te jĭka kuu-ya má'ñú usiá candelero oro: ² A jinĭ-ri tiñu sá'a-ró, ja ní'in sátiñu-ró jíin já ní'in kándĭj-ro, jíin já tú kúsi inĭ-ro kĭvi nduu-ro jíin cháa ñáá. Te nĭ jito nchaq-ro cháa káka'an ja apóstol kákuu-de. Te nĭ kajini-ro já máni káxndá'ú ñá'an-de. ³ Te sunĭ jinĭ-ri ja kándĭj nĭ'in-ró vasa nĭ ndo'o-ró, te tú ní kuitá-ro já ní sátiñu-ró já'a-rí. ⁴ Ko ná kíñi'in-ri ĩn sikĭ-ro, chĭ nĭ xnúu-ró kú'a ja manĭ-ro jíin-rí xnáñúú núú. ⁵ Núsáá te ná núku'un inĭ-ro ndé onde nĭ jungava-ró. Ná nákanĭ inĭ-ro, te ná sá'a-ró ná nĭ sá'a-ró xnáñúú. Chĭ nú túu, te chaa yachi-ri nuu-ro, te kuanchaa-ri candelero máá-ró nuu kándĭj, te nú tú nakani inĭ-ro. ⁶ Ko íó ĩn ja ní kee va'a, chĭ kitĭ inĭ-ro jíto-ró tíñu kásá'a chaa nicolaítas. Te sunĭ máá-rí kitĭ inĭ-ri jíto-ri tiñu-ún. ⁷ Chaa íó so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espĭritu nuu tiku'nĭ káandĭja. Chaa kundéé, kua'a-ri nde'e yúnu chakú kee-dé. Te yunu-ún kándĭj nuu jardín Dios.

Tu'un nuu tiku'nĭ ñuu Esmirna

⁸ Te sunĭ chaa-ró tutú nuu ndájá'a tiku'nĭ ñuu Esmirna: Súan ká'an máá I'a xnáñúú jíin sándĭ'í-na, I'a nĭ jĭ'ĭ te nĭ nachaku-ya. ⁹ A jinĭ-ri tiñu sá'a-ró jíin túndó'o tá'an-ro. Te ndá'ú tá'an-ro, ko kúká-ró. Te íó sava chaa káka'an-de ja judío kákuu-de. Ko nasuú kákuu-de. Chĭ onde ve'e sinagoga Satanás vaĭ koyo-de. Te káka'an ndĭva'a-de jíin-ró. ¹⁰ Ma yú'ú-ro já á yani ndo'o-ró, chĭ kui'na, taan yakú róó vekaa, náva'a koto nchaa róó. Te ta'an-ro túndó'o uxĭ kĭvi. Ko ná skĭkuu va'a-ró vasa ná kúu-ro. Nú súan te kuá'a-ri premio chakú nuu-ro. ¹¹ Chaa íó so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espĭritu jíin tiku'nĭ káandĭja. Chaa kundéé, ma tá'an-de túndó'o ja kúu-de vuelta uu.

Tu'un nuu tiku'nĭ ñuu Pérgamo

¹² Te sunĭ chaa-ró tutú nuu ndájá'a tiku'nĭ ñuu Pérgamo: Súan ká'an máá I'a tĭn machete xaan uu yu'u. ¹³ A jinĭ-ri tiñu sá'a-ró, chĭ ncháa-ro núu kánchaa mesa Satanás. Te sunĭ jinĭ-ri ja kándĭja nĭ'in-ró rúu, te tú ní ské'ichi-ro tú'un kándĭja-ró sikí-rí vasa kĭvi-ún nĭ jĭ'ĭ testigo va'a-ri Antipas ma'ñú-ró jĭná'an-ró núu ncháa Satanás. ¹⁴ Ná kíñi'in-ri yakú tu'un sikĭ-ro. Chĭ jíin-ró jían káxiukú sáva ñayĭvi káchiñ'ún sá'an Balaam. Chĭ chaa-ún, nĭ stá'an-de sa'an-ún nuu Balac. Te nĭ jungoyo se'e Israel kuachi, chĭ nĭ kayee-í ndeyu ní soko núu ndosó, te nĭ kasáténé-i, nĭ sá'a-de. ¹⁵ Sunĭ súan káxiukú sáva ñayĭvi káchiñ'ún sá'an chaa Nicolaítas jíin-ró, te kitĭ inĭ-ri jíto-ri sa'an-ún. ¹⁶ Nakani inĭ núsáá, chĭ nú túu, te chaa yachi-ri nuu-ro,

te kuatá'an-ri jíin-i jíin machete ja kenda yu'u-ri. ¹⁷ Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espíritu jíin tíku'ni kákandíja. Chaa kundéé, nuu-dé kua'a-ri staa ándívi já yísa'í. Te suni kua'a-ri in yuu kujín lúli núu-dé. Te nuu yúu-ún koso in sí'ví jáá já tú ni in-i kuni, chi máá cháa ni'in-ún.

Tu'un nuu tíku'ni ñuu Tiatira

¹⁸ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tíku'ni ñuu Tiatira: Súan ká'an máá Sé'e Dios, I'a ñáva'a nduchi nátu'un yáá ñú'un, jíin já'a nátu'un latón fino. ¹⁹ A jini-ri tiñu sá'a-ró, ja kúndá'ú in-ri tá'an-ró, jíin já kándíja va'a-ró, jíin já játíñu-ró, jíin já kándii ni'in-ró. Te suni jini-ri ja ví'í-gá sátiñu-ró vína vásá xnáñúú. ²⁰ Ko ná kíñi'in-ri yaku tu'un siki-ro. Chi tú skúnu-ró ñá'an nání Jezabel. Te áchi-ña já ñá'an jáni tu'un Dios kúu-ña. Te stá'an-ña tú'un, te xndá'ú-ña ñáyivi kájatíñu nuu-ri, ja ná kóo tini in-i jíin já ná kée-í ndeyu sokó núu ndosó. ²¹ Te ni ja'a-ri tiempo nuu-ña ja ná nákaní in-ña já jika téné-ña. Ko tú kuni-ña nákaní in-ña. ²² Vina te ndo'o-ña in kue'e sá'a-ri. Te taká ñáyivi kásáténé jíin-ña, suni kua'a-ri tundó'o xaan núu-í, te nú tú nakani in-i tiñu kásá'a-i. ²³ Te ka'ni-ri se'e-ña ná kúu-i. Te kuni taká tíku'ni ja máá-ri kúu I'a nándúkú ví iní ja jini tuni jíin iní añú. Te kua'a-ri ya'u nuu in in-ró ndasa tiñu kásá'a-ró. ²⁴ Ko nuu sáva-ga-ro já kaxiukú-ró iní ñuu Tiatira, ja tú kákandíja-ró sá'an jian, jíin já tú ni kájin-ri tú'un yí Satanás, chi súan káskúnání sáva-i sa'an-ún, nuu máá-ró ká'an-ri ja má cháa-ri inga carga siki-ro. ²⁵ Ko ja á kátin-ró, kutin ni'in-ró onde kivi cháa-ri. ²⁶ Te chaa kundéé chaa jándatu taká tiñu tá'ú-ri onde sandí'í-na, kua'a-ri fuerza nuu-dé ja tin-de so'o taká nación. ²⁷ Te suni nátu'un ni ni'in máá-ri fuerza nuu Táa-ri, súan tá'ú cháa-ún tiñu nuu-í jíin bastón kaa, te ka'nu-de-i nátu'un nuu tá'u kisi. ²⁸ Te kua'a-ri tiñuú xini jáñá'an nuu-dé. ²⁹ Chaa ío so'o; ná kúni so'o-de tu'un ká'an máá Espíritu nuu tíku'ni kákandíja.

3

Tu'un nuu tíku'ni ñuu Sardis

¹ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tíku'ni iní ñuu Sardis: Súan ká'an máá I'a ja ñáva'a usia Espíritu Dios, jíin usia tiñuú xini: Máá-ri jini-ri tiñu sá'a-ró, ja káka'an-i ja chakú-ro, ko a ni ji'i-ro. ² Ná náta'u núu-ro. Te nakani ni'in-ró yakú-ga ja ndúkú kúu. Chi ni jini-ri ja tiñu sá'a-ró tú ío va'a va'a nuu Dios. ³ Núsáa te ná núku'un in-ri naún ní ni'in-ri jíin já ní jini so'o-ró. Kuandatu, te nakani in-ri. Chi nú tú kundito-ró, te chaa-ri nátu'un ñaku'na. Te ma kuni-ro na hora chaa-ri nuu-ro. ⁴ Ko ío yaku-ni ñáyivi jíin-ró iní ñuu Sardis, ja tú ní kásachá'an-i sa'ma káñu'un-i. Te máá-i, ku'un-i sa'ma kujín te kaka-i jíin-ri. Chi ñáyivi vá'a kákuu-i. ⁵ Chaa kundéé, súan-ni ku'un-de sa'ma kujín chú'un-ri-de. Te ma ndá'va-ri sí'ví-de nuu libro chakú. Te kani ndaa-ri tu'un-de nuu Táa-ri, jíin núu táka ndájá'a-yá. ⁶ Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an máá Espíritu nuu tíku'ni kákandíja.

Tu'un nuu tíku'ni ñuu Filadelfia

⁷ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tíku'ni iní ñuu Filadelfia: Máá I'a ndoo, I'a ndaa, I'a tin ndakaa David, I'a júña te tú ni in kúu nakasu, I'a

jasú te tú ni ñn kúu nakuña, súan ká'an máa-yá: ⁸ Jiní-ri tiñu sá'a-ró. Vina te nuu-ro ní juña-ri ñn yuxé'é, te ma kúu kasu ni ñn ñayivi, chi vasa ñn tí'li-ni fuerza ñáva'a-ró, ko ni jandatu-ro tú'un-ri, te tú ni ské'ichi-ro rúy. ⁹ Te ñayivi káxiukú iní ve'e sinagoga Satanás, ja káka'an-i ja ñayivi judío kákuu-i, ko káxndá'ú-i chi nasuú kákuu-i, vina te chakoyo-i te jukuiñi jít-i nuu já'a-ro sá'a-ri. Yúan-na te kun-i ndasa kúndá'ú iní-ri róó. ¹⁰ A ni jandatu-ro tú'un ni ka'an-ri ja ná kundii ni'in-ró. Ja yúan náma-ri róó nuu túndó'o kii ní ñúyivi, ja kóto nchaa-ri ñayivi káxiukú iní ñuyivi. ¹¹ A yani chaa-ri. Núsáa te kutiñ ja á tñn-ró, náva'a tú ni ñn ñayivi kuánchaa premio-ro nuu-ro. ¹² Chaa kundéé, ná sá'a-ri-de natu'un ñn pilar iní ve'e ij Dios máa-rí. Te ma kenda kuti-dé yata vé'e. Te chísó-rí sí'vi Dios máa-rí nuu-dé, jíin sí'vi jáa máa-rí, jíin sí'vi ñúy Dios máa-rí ja kúu ñuu Jerusalén jáa já kúun kii ichi ándiví ondé nuu Dios máa-rí. ¹³ Chaa ío so'o ná kúni so'o-de tu'un ká'an máa Espiritu jíin tíku'ni kákandíja.

Tu'un nuu tíku'ni ñuu Laodicea

¹⁴ Te suni chaa-ró tutú nuu ndajá'a tíku'ni iní ñuu Laodicea: Súan ká'an máa I'a kúu Amén, I'a kúu testigo skíkuu ndaa, I'a xnáñúú-gá vasa táka ndatíñu ja ní sá'a Dios. ¹⁵ A jiní-ri tiñu sá'a-ró, ja ná tú vijin-ró ni tú ní'ní-ró. Va'a-ga ní ío vijin-ró xí ní ío ní'ní-ró núu. ¹⁶ Ko vixin-ni-ró, tú vijin-ró ni tú ní'ní-ró. Ja yúan nátava-rí róó iní yu'u-rí. ¹⁷ Chi áchí-ro: Chaa kúka kúu-ri, te ja bueno ni ndukúka-rí, tú naún nándi'i-ri, áchí-ro. Te tú jiní-ro já cháa kákini, chaa náá, chaa ndá'ú, chaa kuáa, chaa víchí líi kúu-ró. ¹⁸ Núsáa te ká'an ni'in-ri jíin-ró: Nuu-rí ná kuán-ró oro ni nandu'a ni sá'a ñu'un, náva'a ndukúka ndíja-ró. Te ku'un-ró sá'ma kuíjín, náva'a tuká kuka nuu-ro ja víchí líi-ro. Te chu'un-ró taná nduchi-ro náva'a kuu ndé'é-ró. ¹⁹ Máa-rí ká'an xaan-rí te xndó'o-ri taká ñayivi ja kúndá'ú iní-ri. Núsáa te kuitú iní-ro te nakani iní-ro. ²⁰ Kúni so'o-ró, chi kándii-ri yuxé'é te ká'an-ri. Te nú ndé ñn ñayivi kúni so'o tu'un ká'an-ri, te kuña-i yuxé'é, yúan-na te kivi-ri ve'e-i, te kuxíni-ri jíin-i, te máa-i jíin-rí. ²¹ Chaa kundéé, kua'a-ri tu'un ja kúnchaa-de jíin-rí mesa nuu tá'ú-rí tiñu, natu'un ni kundéé máa-rí, te ni nungoo-ri jíin Taa-ri mesa nuu tá'ú-yá tiñu. ²² Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an máa Espiritu jíin tíku'ni kákandíja. Achí-ya.

4

Ja kánakuatá'ú-i nuu I'a kánchaa mesa

¹ Yúan-na, te ni ndé'é-rí, te ichi ándiví ní jiní-ri núña ñn yuxé'é. Te tu'un ni ka'an núu jíin-rí, natu'un ñn corneta, ni ka'an tuku: Ichi yá'a kaa-ró, te stá'an-ri nuu-ro táka tiñu koo kúkuéé-ga, áchí. ² Te máa Espiritu, ni jaka-ya rúy. Yúan te ni jiní-ri ñn mesa, kándii andiví, te nuu mesa-ún kánchaa ñn I'a. ³ Te I'a kánchaa-ún, kaa-ya natu'un kúni koo ñn yuu kuí ndí'í jíin yúy kua'á. Te ñn tikoye'ndé jíkó ndúy xiin mesa-ún, kúni koo ná luu kaa yuu kuí kuáán. ⁴ Te xiin mesa-ún ío oko kuñ mesa. Te ni jiní-ri nuu oko kuñ cháa ná'nu káxiukú núy mesa-ún, káñu-un-de sa'ma kuíjín. Te xini-dé suni káñu-un corona oro. ⁵ Te ondé nuu mesa-ún ndeyú. Te ká'an taja. Te ní'in. Te nuu mesa-ún kayú usia linterna ñu'un, ja kákuu ndí'usía Espiritu Dios. ⁶ Te nuu mesa-ún ío ñn natu'un mar natu'un vidrio ja ndíi

ní'ni. Te ma'ñú mesa jíin xiin mesa ío kuun kítí. Te ío kua'a ndúchi-tí ichi núu-tí jíin ichi yata-tí. ⁷ Te kiti ñin jito-ti natu'un ñn ndika'a, te kiti úu, natu'un ñn chelu. Te kiti uní, ñaa-ti núu cháa, te kiti kúun, natu'un ñn yachókó ndéché. ⁸ Te ndikúun kiti-ún, ío ñnu ndijin-tí, ná ñn ná ñn-ti. Te ichi iní-ti jíin ñí xiin-tí ío kua'a ndúchi-tí. Te ndúú ñúu tú káukuiñi-ti jita-ti yáa yá'a: I'a ij, I'a ij, I'a ij, kúu máa Tatá Dios, I'a kúñá'nu xaan, I'a ni jo, I'a ío, I'a kii, áchí-ti. ⁹ Te hora ja kánkana jaa kiti-ún, káka'an-ti tú'un jíñú'ún, kánakuatá'ú-ti nuu I'a kánchaa mesa, I'a chakú ñí káni ñí kuiá, ¹⁰ te máa hora yúan káukuiñi jítí okó kuun cháa ñá'nu-ún nuu I'a kánchaa mesa. Te káchiñú'ún-de-ya já chakú-ya ñí káni ñí kuiá. Te káchukú-de corona-de nuu mesa te káka'an-de: ¹¹ Táta Dios máa-ná. Xáan va'a I'a kúu-ni ja nákana jaa-i ní, ja ká'an-i tu'un jíñú'ún jíin-ní, jíin já ndiso-ni taká fuerza. Chí máa-ní, ní sá'a-ni taká ndatíñu. Ja kúu iní máa-ni ni sá'a-ni, te ni kua'a, áchí-de.

5

Tu'un tutu ñin Lélú Dios

¹ Te ni jini-ri ja I'a kánchaa mesa-ún, ñin-ya ñn tutu iní ndavá'a-ya. Te tutu-ún, yóso tú'un ichi núu jíin ichi yata. Te ndasú jíin usiá sello. ² Te ni jini-ri ñn ndajá'a ní'in ja ká'an jaa-ya ñn tu'un: Ndéja vá'a kuu kuña tutu yá'a, te xndóna sello, áchí-ya. ³ Te ni ñn ja ío andívi, ni iní ñuyívi, ni ichi chí ñu'un, tú ní kúu kuña tutu-ún, ni tú kúu nde'é núu. ⁴ Te xaan ní nde'e-ri, chí tú ní kéndá ni ñn ja vá'a ja kúña tutu-ún, ni ja ká'u, ni ja nde'é núu. ⁵ Te ñn cháa ñá'nu-ún, ni ka'an-de jíin-rí: Ma nde'e-ro. Yá'a nde'é-ró, máa ndika'a tata Judá, tata David, a ni kundée-yá, te ja yúan kúu kuña-ya tutu-ún, te xndóna-ya usiá sello-ún. ⁶ Te sava ma'ñú mesa jíin ndikúun kiti-ún ni jini-ri ja kándii ñn lélú má'ñú cháa ñá'nu. Te jito-ti natu'un ja á ni kaja'ni-i-ti. Te ío usiá ndiki-tí jíin usiá nduchi-tí. Ya'a kákuu ndí'usiá Espíritu Dios ja ní táji-yá ká'añ ñí ñuyívi. ⁷ Te ni jaa-ya. Te ni ki'in-ya tutu-ún iní ndavá'a I'a kánchaa mesa. ⁸ Te ja ní ki'in-ya tutu-ún, te ndikúun kiti jíin ndí'okó kuun cháa ñá'nu, ni káukuiñi jítí-de nuu máa Lélú. Te taká-de ñin-de ñn yaa nán arpa, jíin ñn ko'o kúu ja ñú'un susia kutú, yúan kákuu tu'un kájukan ta'u ñayívi ndóo. ⁹ Te ni kajita-de ñn yaa jáa: Xáan va'a I'a kúu-ní. Te kuu ki'in-ni tutu-ún te xndóna-ni sello, chí ni kaja'ni-i ní, te jíin ñíñ-ni ni ñakuu-ñi ñayívi taká tata, taká yu'u, taká ñuu, taká náñon, ja ná nó'on-i nuu Dios. ¹⁰ Te ni nduu-i rey jíin sutu nuu Dios, ni sá'a-ni, te tá'u-i tiñu iní ñuyívi, áchí-de kájita-de. ¹¹ Te máa-rí Juan, ni nde'é-rí, te ni jini so'o-ri káka'an kua'a ndajá'a-yá, ká'jin xiin mesa jíin kiti-ún, jíin cháa ñá'nu. Te ni ka'io kua'a xaan-yá, natu'un millón ja millón. ¹² Te ni kaka'an jaa-ya: Xáan va'a I'a kúu Lélú ja ní kaja'ni-i. Ja yúan ná kúndiso tíñu-ya, jíin tú'un kúká, jíin tú'un ndíchí, jíin tú'un ndiso fuerza, te taká ñayívi, ka'an jíñú'ún-i jíin-yá, te nakana jaa-i-ya, náva'a súan nduñá'nu-ya, áchí ndajá'a-yá. ¹³ Te ni jini so'o-ri ja ndívii já ío iní andívi, jíin iní ñuyívi, jíin chí ñuyívi, jíin iní mar, taká yúan ni kaka'an: Tu'un nduñá'nu jíin tú'un ndiso fuerza ná kóo nuu I'a kánchaa mesa, te ná nákana jaa-yó-yá te ka'an jíñú'ún-yó jíin-yá ñí káni ñí kuiá, áchí. ¹⁴ Te ni kaka'an ndikúun

kíti-ún: Súan ná kóo, áchí-ti. Te ndí'okó kuun cháa ñá'nu-ún, ni kajukuiñi jítí-de nuu I'a chakú ní káni ní kúia, te ni kachiñú'ún-de-ya.

6

Ndi'usiq sello

¹ Te ni jini-ri Lélú ja ní xndóna-ya ñn tá'an usiq sello-ún. Yúan-na te ni jini so'o-ri ká'an ñn ja kúun kiti chakú-ún, nátu'un ñn taja: Ña'an te kuni-ro, áchí-ti. ² Te ni nde'é-rí. Te ni jini-ri ñn caballo kuíjín. Te cháa yóso-tí-ún, ni tñn-de ñn ndua. Te ni ni'in-dé ñn corona xini-dé. Te ja á ni kundéé-de sava te ni kenda-de náva'a kundéé-ga-de. ³ Te ni xndóna-ya sello uu-ún. Yúan-na te ni jini so'o-ri ká'an kiti uu: Ña'an te kuni-ro, áchí-ti. ⁴ Te ni kenda tuku ñn caballo kuá'a. Te cháa yóso-tí-ún, ndiso tíñu-de ja kuánchaq-de paz nuu ñuyívi, náva'a ka'ni tá'an ñayivi jíná'an-i. Te suni ni ni'in-dé ñn machete káni. ⁵ Te nuu ní xndóna-ya sello uni, te ni jini so'o-ri ká'an kiti uní: Ña'an te kuni-ro, áchí-ti. Te ni nde'é-rí. Te ni jini-ri ñn caballo túún. Te cháa yóso-tí-ún, tñn-de ñn balanza. ⁶ Te ni jini so'o-ri ñn tu'un ma'ñú ndíkúun kiti-ún, ká'an: ñn kilo trigo ja ñn peso, te uni kilo cebada ja ñn peso, ko ma stíví-ró aceite jín vino, áchí. ⁷ Te ni xndóna-ya sello kuun. Te ni jini so'o-ri ká'an kiti kúun: Ña'an, te kuni-ro, áchí-ti. ⁸ Te ni nde'é-rí. Te ni jini-ri ñn caballo kuáán. Te ja yóso-tí-ún, nání Muerte, te infierno ndikín yata-ún, te ndiso tíñu ja ndóna siki ñn cuarta parte ñuyívi, te kuu-i sá'a jín machete, jín tamá, jín kué'e, jín kiti xáan ja ío iní ñuyívi. ⁹ Te ni xndóna-ya sello u'un. Te chi altar ni jini-ri taká añú ni kaji'i siki tú'un Dios jín siki tú'un ni kajani ndaa-i. ¹⁰ Te ni kakana jaa-i: Táta, I'a ñá'nu, I'a ndaa, I'a ndoo kúu-ní. Nasaa-ga kivi te sándaq-ní tíñu ñayivi káxiukú iní ñuyívi, te nani'in tá'an-ní jín-i siki niñi-ná ja ní kaja'ni-í náá, áchí-i. ¹¹ Yúan-na te ni ja'a-ya sá'ma kuíjín núu-í ná kú'un-i. Te ni ka'an-ya jín-i ja ná ndétatú núu-ga-i onde ná jinu taká tá'an-i jín ñani-í, chi suni kuu yúan nátu'un ni kaji'i máa-i. ¹² Te ni xndóna-ya sello iñu. Te ni jini-ri ñn ñutáan xaan. Te ndikandii ní kutúún nátu'un sa'ma túún, te yoo ni nduu nátu'un niñi. ¹³ Te tíñu xíní ándíví, ni jungoyo-ti núu ñú'un, nátu'un júngoyo nde'e yúnu mérxexé sá'a tachi xáan. ¹⁴ Te andíví ni kuxio kua'an, nátu'un nátuu-yó tutú. Te ndivii yúku jín isla ni kuxio nuu ká'jin. ¹⁵ Te taká rey ñuyívi, jín cháa kakuñá'nu, jín cháa kúká, jín cháa capitán, jín cháa ni'in, jín ndívii mozo, jín ndívii ñayivi kájika kuu ndicha-na, ni kachisa'í-i máa-i iní yaú kava jín má'ñú káva ja ío yuku. ¹⁶ Te ni kaka'an-i jín yúku jín káva-ún: Jungava siki-rí jíná'an-ri, te ná jákusa'í-ri nuu I'a kánchaq mesa, chi máá Lélú kiti iní-ya núu-rí. ¹⁷ Chi a ni jaá kivi ja kiti iní-ya núu-yo. Te ndé cháa kanda-ga kundii. Achí-i.

7

¹ Yúan-na te máa-rí, Juan, ni jini-ri kuun ndájá'a-ya ká'jin ndíkúun lado ñuyívi, te kájasu-ya núu kée ndíkúun tachi nuu ñú'un, náva'a tuká kee tachi núu ñú'un, ni nuu mar, ni nuu ñn yunu. ² Te ni jini-ri inga ndájá'a-ya ni kaa-ya vái-ya íchi núu kána ndikandii. Te tñn-ya sello Dios, I'a chakú. Te ni kana jaa-ya xíní ndíkúun ndájá'a ja kándiso tíñu ja stíví-ya ñuyívi jín

mar. ³ Te n̄i ka'an-ga-ya: Ma st̄iv̄i-ró ñúȳivi, ni mar, ni taká yunu, onde ná cháa-yó tuni chaan taká mozo Dios máa-yó, áchí-ya. ⁴ Te n̄i jini tu'un-ri ja ío ciento uu xiko kuun mil ñaȳivi kánchaa tuni. Te ja ká'io tuni-ún kákuu tata taká se'e Israel. ⁵ Te ux̄i uu mil tata Judá, jín ux̄i uu mil tata Rubén, jín ux̄i uu mil tata Gad kánchaa tuni. ⁶ Te ux̄i uu mil tata Aser, jín ux̄i uu mil tata Neftalí, jín ux̄i uu mil tata Manasés kánchaa tuni. ⁷ Te ux̄i uu mil tata Simeón, jín ux̄i uu mil tata Leví, jín ux̄i uu mil tata Isacar kánchaa tuni. ⁸ Te ux̄i uu mil tata Zabulón, jín ux̄i uu mil tata José, jín ux̄i uu mil tata Benjamín kánchaa tuni. ⁹ Yuán-na te n̄i nde'é-rí. Te n̄i jin̄i-ri kua'a xaán ñaȳivi, ja ní ñn cháa, ma kúu ka'u-de. Taká nación, jín taká tata, jín taká ñuu, jín taká yu'u, ká'jin-i nuu mesa jín núu máa Lélú. Te káñu'un-i sa'ma kuíjín, te kát̄jin-i yuk̄u ñuu. ¹⁰ Te n̄i ka'kana jaa-i: Dios máa-yó, ja kánchaa-ya mesa máa-yá, jín máa Lélú, kúu I'a náma yóó. ¹¹ Te taká ndajá'a ká'jin xiin mesa jín xín cháa ñá'nu-ún, jín xiin ndíkúun kiti, n̄i kajukuiñi jít̄i-yá nuu mesa, te n̄i ka'chiñú'ún-yá Dios. ¹² Te n̄i kaka'an: Amén. Ná nákana jaa-yó Dios máa-yó. Ná kúta'u-yo núu-yá. Ná ká'an jínú'ún-yó jín-yá. Xáán ndíchí-yá. Te ndiso-ya taká tiñu jín taká fuerza. Súan ná ndúñá'nu-ya ní káni ní kuíá. Amén. Achí. ¹³ Te ñn cháa ñá'nu-ún n̄i ka'an-de jín-ri: Ndé ñaȳivi kákuu ja káñu'un sa'ma kuíjín yá'a, te ndéchi vái koyo-i, áchí-de. ¹⁴ Te n̄i ka'an-ri jín-de: Máa-ní jiní, tát̄a, áchí-ri. Te n̄i ka'an-de jín-ri: Ya'á kákuu ñaȳivi ní kenda koyo nuu túndó'o xaán. Te n̄i kanakacha-i sa'ma-í, te n̄i kanasák̄iyi-i jín niñi Lélú. ¹⁵ Ja yuán ká'jin-i nuu mesa nuu tá'ú Dios tiñu. Te kájat̄iñu-i nuu-yá ndúu ñúu-ni in̄i ve'e ii-yá. Te I'a kánchaa mesa, koto va'a-ya-í, chí tu'ma-i-ya. ¹⁶ Te tuká kuu-i soko, ni tuká kuch̄i-i nducha, te tuká ndo'o-i ja ní'ní sá'a ndikandii, ¹⁷ chí Lélú ja kánchaa ma'ñú mesa, kundito-ya-í. Te kuxnúu-yá nuu-í ki'in-ya jín-i nuu kána nducha chakú. Te Dios nakua'a-ya ndúcha núu-í jín'an-í. Achí-de.

8

Ndi'usiq corneta

¹ Te Lélú, n̄i xndóna-ya sello usiq. Yuán-na te n̄i kuná'in-ni in̄i andívi nátu'un sava hora. ² Te n̄i jin̄i-ri ndí'usiq ndajá'a ja ká'jin-ya núu Dios. Te n̄i kani'in-yá usiq corneta. ³ Te n̄i cháa inga ndajá'a kándá'a-yá ñn ko'ó kúu oro. Te n̄i jukuiñi-ya núu altar. Te n̄i ni'in-yá kua'a súsia kutú náva'a sáká núu-ya jín tú'un kájikan ta'u ñaȳivi ndóo nuu altar oro ja kándij nuu mesa-ya. ⁴ Te ñu'ma susia kutú-ún jín tú'un kájikan ta'u ñaȳivi ndóo, n̄i kenda in̄i nda'a ndajá'a-yá-ún, te n̄i kaa kua'an onde nuu Dios. ⁵ Yuán-na te n̄i ki'in ndajá'a-yá-ún ko'ó kúu. Te n̄i skútú-yá ñu'un altar. Te n̄i jacha-ya sikí ñúȳivi. Te n̄i ka'an taja. Te n̄i ni'in. Te n̄i ndeyu. Te n̄i taan. ⁶ Te ndí'usiq ndajá'a ja ní kani'in-yá usiq corneta, n̄i kasátu'a-ya máa-yá ja xndé'e-ya. ⁷ Te ndajá'a ñn, n̄i xndé'e-ya corneta-ya. Te ñiñi jín ñú'un ja ní saka nuu jín niñi, n̄i kuun sikí ñúȳivi. Te n̄i kayu ñn tercera parte ñuȳivi jín yunu, te ndivii ichá kuí ní kayu. ⁸ Te ndajá'a uu, n̄i xndé'e-ya corneta-ya. Te ñn nátu'un yuku ká'nu ja kayu n̄i jungava kua'an nuu mar. Te ñn tercera parte mar n̄i nduu niñi. ⁹ Te n̄i kaji'í sava kiti ká'jin chí nducha-ún ja káichaku-ti núu, te suni ñn tercera parte barco n̄i naa. ¹⁰ Te ndajá'a uní, n̄i xndé'e-ya corneta-ya. Te ichi ándívi

ní jungava ñn tiñúú xíní ká'nu. Te kayú nátu'un ñn ñu'un yiti. Te nî jungava sikî ñn tercera parte yucha, jín sikî sókó ndúcha. ¹¹ Te tiñúú xíní-ún, nání-tí ja uá. Te ñn tercera parte nducha ní nduu uá. Te nî kajî'i kua'a ñáyivi já sikî ndúcha-ún, chi nî nduu uá-cha. ¹² Te ndajá'a kúun, nî xndé'e-ya corneta-ya. Te ñn tercera parte ndikandii jín yóo, jín tiñúú xíní, nî nda'va. Te nî kutúún sava-ún jíná'an. Te tuká ní túun sava ndúú jín sáva ñúú.

Sikî unî tundó'o

¹³ Te nî nde'é-rí. Te nî jini so'o-rî ká'an jaa ñn ndajá'a ndéché-ya inî sava andívi: Naka ndá'ú kuu ñáyivi káxiukú iní ñuyívi, chí a yani koo yaku-ga corneta ja xndé'e uni-ga ndajá'a-yá, áchí-ya.

9

¹ Te ndajá'a ú'un, nî xndé'e-ya corneta-ya. Te nî jinî-rî ñn tiñúú xíní já ní jungava ichi ándívi ondé sikî ñúyívi. Te nî ni'in-yá ndakáa tunchi kúnú xáan. ² Te nî juña-ya tunchi. Te nî kaa ñu'ma tunchi-ún nátu'un ñu'ma ñn jinú ká'nu. Te nî kuñaa núu ndíkandii ní sá'a ñu'ma tunchi-ún. ³ Te chí ñu'ma-ún nî kenda koyo ndikuá'yú ní jicha-tî iní ñuyívi. Te nî kani'in-tí fuerza, nátu'un kúrsiuku ñuyívi. ⁴ Te nî ta'u tiñu nuu-tí ja má stívi-tí icha nuu ñú'un, ni yuku kuí, ni ñn yunu, chí máni ñáyivi já tú ncháa tunî Dios chaan-í. ⁵ Te nî ni'in-tí tu'un ja má ká'ni-tí, chí ná xndó'o-tí-í u'un yoo. Te nî kando'o-i nátu'un sá'a ñn kúrsiuku nú nî stují-tí yóo. ⁶ Te kivi-ún, ndúkú táka ñáyivi modo kuu-i, ko ma ní'in-í. Te vasa kákuñi-i kuu-i, ko ma kúu kuu-i. ⁷ Te ndikuá'yú-ún kuní koo-tí nátu'un caballo ja ká'io tu'a kuatá'an. Te xinî-tí ñú'un nátu'un corona oro, te ñáa-tí núu cháa. ⁸ Te ío ixi-tí nátu'un ixi xíní ñásíí. Te ío nu'un-tí nátu'un nu'un ndíka'a. ⁹ Te kaa kúu soo-tí nátu'un ñú'un chaa kájatá'an. Te ní'in ndijin-tí, nátu'un kani'in carreta jín caballo nuu kájinu kua'a-tí ja kikuatá'an-tí. ¹⁰ Te ío su'ma-tí ja ná kuní koo su'ma kúrsiuku. Te nuu sú'ma-tí ío ñn iñu kuáñú. Te kándiso tíñu-tí ja ú'un yoo xndó'o-tí táka ñáyivi. ¹¹ Te inî tunchi-ún ío ñn ndajá'a kúu rey ja tá'ú tiñu nuu-tí. Te ndajá'a-ún nuu yú'u hebreo nání Abadón, te nuu griego nání Apolión. ¹² Te tundó'o ñn-ún, nî ja'a kua'an. Ko chaa ná'in úu-ga tundó'o. ¹³ Te ndajá'a iñú, nî xndé'e-ya corneta-ya. Te nî jini so'o-rî ñn tu'un nî kenda onde ndíkúun punta altar oro ja kándii nuu Dios. ¹⁴ Te nî ka'an jín ndajá'a tñn corneta iñu: Ndájí ndíkúun ndajá'a káinu'nî inî yucha ká'nu Eufrates, áchí. ¹⁵ Te nî kandajî ndíkúun ndajá'a. Te ká'io tu'a-ya, chí a nî jaa máa hora jín kivi jín yóo jín kuiá, náva'a ka'ni-yá sava ñáyivi. ¹⁶ Te nî jini so'o-rî ja ío uu ciento millón soldado káyoso caballo. ¹⁷ Te súan nî jinî-rî caballo nátu'un jín jáni. Te chaa káyoso-tí-ún, káñu'un-de su'nu nátu'un jito ñu'un, jín yúu kuáan, jín azufre. Te xinî caballo-ún kándaa nátu'un xinî ndíka'a, te yu'u-tí nî kenda koyo ñu'un, jín ñú'ma, jín azufre. ¹⁸ Te jín uní kue'e yá'a nî kajî'i ñn tercera parte ñáyivi. Súan nî sá'a ñu'un, jín ñú'ma, jín azufre, ja ní kenda yu'u-tí. ¹⁹ Te fuerza caballo-ún kánde inî yu'u-tí, jín núu sú'ma-tí. Te su'ma-tí-ún kándaa nátu'un koo, te ká'io xinî, te jín yúan stují-tí-i. ²⁰ Ko sava-ga ñáyivi já tú ní káji'i jín kué'e yá'a, tú ní kánakani inî-i tíñu kásá'a-i, ni tú ní kási-a-i

ja káchiñú'ún-i tachí káni jín ndosó oro, plata, kaa, yuu, yunu, vasa tú ndé'é, ni tú jini so'o, ni tú jika. ²¹ Ni tú ní kánakani iní-i ja kája'ni-í ndiyi, ni ja kásá'a-i tiñu ñavá'a, ni ja tñí iní-i, ni ja kásakuí'ná-i.

10

Tutu lúli

¹ Te nī jini-rī inga ndajá'a ní'in, nī kuun-ya íchi ándíví, yísúkun-yá viko nu'ún. Te ñin tikoye'ndé káxndée xini-yá. Te nuu-yá káa nátu'un ndikandii, te si'in-ya nátu'un pilar ñu'un. ² Te núña ñin tutu tñn-ya iní nda'a-yá. Te nī jani-ya já'a vá'a-ya núu mar. Te ja'a vésé-yá nuu ñú'un. ³ Te nī kana jaa-ya nátu'un nuu ndé'e ñin ndika'a. Te nuu ní kana jaa-ya, te nī kaka'an ndí'usiá taja. ⁴ Te nuu ní kaka'an ndí'usiá taja, te chaa-rī tutu núu, ko ichi ándíví ní jini so'o-rī ñin tu'un nī ka'an jín-rí: Kasu va'a taká tu'un nī kaka'an ndí'usiá taja-ún, te ma cháa-ró, áchí. ⁵ Te ndajá'a já ní jini-rī kándij nuu mar jín núu ñú'un, nī ndukani-ya ndává'a-ya íchi ándíví. ⁶ Te jín sí'ví I'a chakú ñí káni ñí kuiá, I'a nī sá'a andíví jín taká ja ío iní, jín ñúyivi jín taká ja ío iní, jín mar jín taká ja ío chíi, jín sí'ví máa-yá, nī ka'an téyí-yá ja má kúkuéé-ga kivi. ⁷ Ko kivi já ká'an ndajá'a usiá, nú ná xndé'e-ya corneta, yúan-na te skíkuu tu'un sa'í Dios nátu'un nī kastu'un-yá nuu mozo-ya, cháa nī kajani tu'un-ya. ⁸ Te tu'un nī jini so'o-rī ichi ándíví, nī ka'an tuku jín-rí: Kuá'án, te ki'in-ró tutu núña iní nda'a ndajá'a-yá ja kándij nuu mar jín núu ñú'un, áchí. ⁹ Te nī ja'an-rī nuu ndajá'a-yá-ún, te nī ka'an-rī jín-yá ja ná kuá'a-ya tutu-ún nuu-rí. Te nī ka'an-ya jín-rí: Ki'in te kee-ro, te ku'ua chíi-ró sá'a, ko yu'u-ro, chíi kuvixi nátu'un sá'a nduxi, áchí-ya. ¹⁰ Te nī ki'in-rī tutu iní nda'a ndajá'a-yá. Te nī yee-rí. Te nī kuvixi iní yu'u-rí nátu'un sá'a nduxi, ko nuu ní kókó-rí, te nī ku'ua chíi-rī nī sá'a. ¹¹ Te nī ka'an-ya jín-rí: Jínu ñú'ún já ingá jínu kani-ró tú'un nuu kuá'a ñúu, jín núu kuá'a ñáyivi, jín núu kuá'a yú'u, jín núu kuá'a rey, áchí-ya.

11

Ndi'uu testigo-ya

¹ Te nī ni'in-rí ñin nuñí nátu'un káa ñin vara. Te nī kachi jín-rí: Ndukuiñi, te chikua'á-ro vé'e ij Dios, jín altar, jín taká ja káchiñú'ún-i-ya yúan. ² Ko skéndo-ro ndú'a yata vé'e ij, ma chíku'a'á-ro. Chí a nī ja'a-ya núu ñáyivi sáin nación, te uu xiko uu yoo kuañú-i siki ñúu ij. ³ Te kua'a-rī tu'un nuu ndí'úu testigo-rī ja káni-de tu'un ja mil uu ciento unī xiko kivi, te ku'un-de sa'ma costal. ⁴ Chaa yá'a kákuu uu yunu olivo jín uu candelero ja ká'jin nuu Dios, I'a xín ñúyivi. ⁵ Te nú ndé ñin kuní sá'a ndiva'a jín-de, te kenda ñu'un yu'u-dé, te naa ij já kájito u'u tá'an jín-de. Te nú ndé ñin kuní sá'a ndiva'a jín-de, te níni kúu súan. ⁶ Chaa yá'a kuu kasu-de andíví nává'a ma kúun-ga sau ñí kivi káni-de tu'un. Te suni kándiso tíñu-de ja taká nducha nduu niñi sá'a-de. Te kuu stívi-de ñuyivi jín taká kue'e, nasaa jínu kákuu iní máa-de. ⁷ Te onde nú nī jínu nī jani ndaa-de tu'un, yúan-na te nana kiti kánde iní tunchi-ún. Te ndonda-ti siki-dé. Te kuatá'an-ti jín-de. Te kundéé-ti jín-de te ka'ni-ti-de. ⁸ Te ndiyi-ún kundaa-i iní nuyá'u ñuu ká'nu-ún, ja skúnání yátá-yó ñúu Sodoma jín ñúu Egipto, te ñuu-ún, nī j'i'í Jito'o-yo jiká cruz. ⁹ Te ñáyivi taká tata, taká ñuu, taká yu'u, taká

nación, nde'e ndíí-í ja káva ndíyi-ún uní kiví yósáva. Te ma kuá'a-i tu'un yuji-de. ¹⁰ Te ñayivi káxiukú iní ñuyívi, kusí iní-i kuní-i-de. Te sá'a-i ñn viko. Te kuá'a-i regalo nuu tá'an-i. Chí uu cháa nī kajani tu'un Dios xaan ní xndó'o-de ñayivi káxiukú iní ñuyívi. ¹¹ Te onde nuu ní jinu uní kiví yósáva, te Dios, nī nachu'un táchí-yá-de, te nī nachaku tuku-de. Te nī kandukoo-de. Te nī kayu'ú xaan ñayivi ní kajini nuu-dé. ¹² Yúan-na te ichi ándíví ní kajini so'o-de ñn tu'un jaa ja ní ka'an jíin-de: Kaa kikoyo-ró ichi yá'a, áchí. Te ñayivi, ja kájito u'u-i-de, nī kajini-i ja ní kakoyo-de kája'an-de andíví jíin má'ñú vikó. ¹³ Te máa hora-ún nī taan xaan. Te sava ñuu-ún nī jungoyo. Te jíin ñútaan nī kají'j usia mil ñayivi. Te sava-ga-i nī kayu'ú-í. Te nī kanakana jaa-i Dios andíví. ¹⁴ Te tundó'o uu, a nī ja'a kua'an. Te a yaní kii tundó'o uní.

Corneta sandí'í-na

¹⁵ Te ndajá'a usiá, nī xndé'e-ya corneta-ya. Te nī io tu'un jaa iní andíví ní kaka'an: Taká ñuu iní ñuyívi, a nī nduu ñuu máa Tatá-yo Dios jíin Cristo-ya, te tá'ú-yá tiñu ñí káni ñí kuiá, áchí. ¹⁶ Te ndí'okó kuun cháa ñá'nu ja káxiukú mesa-de nuu Dios, nī kajukuiñí jíití-de. Te nī kachiñú'ún-de Dios: ¹⁷ Táta Dios, I'a tñn taká poder. A ío-ní vina, te nī io-ní sáa, te koo-ní. Te ná kúta'u-ná nuu-ní ja ní kejá'a-ní tá'ú-ní tiñu nuu-í jíin fuerza nī'in máa-ní. ¹⁸ Nī kandonda vaa taká ñayivi, kákiti iní-i. Ko nī kití iní máa-ní, te nī jaa kiví ja kúndaa tiñu taká ndíyi, jíin ja kuá'a-ní ja kúta'u mozo-ní, cháa nī kajani tu'un-ní, jíin núu ñayivi ndóo, jíin núu ñayivi kájanatu nuu-ní, kúu nuu ñayivi lúli te kúu nuu ñayivi ñá'nu, te xnáa-ní ñayivi kástíví ñuyívi, áchí-de. ¹⁹ Yúan-na te nī nuña ve'e ij Dios onde andíví. Te nī jini-ri janu ja ñú'un tutu contrato iní, te ndeyú, te ká'an taja, te taan, te xaan kúun ñíñí.

12

Tu'un ña'an jíin kóo

¹ Te ichi ándíví ní kenda ñn tuní ñá'nu. ñn ñasí'í ñú'un-ña ndíkandii nátu'un sa'ma, te yúxndí ja'a-ñá síkí yóo, te xini-ñá ñú'un ñn corona ja uxí uu tiñuú xíní. ² Te ñú'un se'e-ña. Te nī nde'e kó'ó-ña ja ja'ncha káku se'e-ña, jatú-ña ja skáku-ña-í. ³ Te nī kenda inga tuní ichi ándíví. Te nī jini-ri ñn koq kuá'a ká'nu. Te ío usia xini-tí jíin uxí ndiki-tí. Te ndí'usiá xini-tí ñú'un corona. ⁴ Te jíin sú'ma-tí nī stáa-tí ñn tercera parte tiñuú xíní ní kajungoyo iní ñuyívi. Te koq ká'nu-ún, nī jukuiñí-tí núu ñá'an skáku se'e-ún, náva'a kókó-tí se'e-ña nú ná káku-i. ⁵ Te nī skáku-ña ñn se'e yí ja tá'ú-i tiñu nuu ndívi nación jíin bastón kaa. Te se'e yí-ña-ún nī ndaa-i kua'an-i nuu káncha Dios mesa-ya ní sá'a-ya. ⁶ Te nī jinu ñasí'í-ún kua'an-ña núu ñú'un té'é, nuu ío ñn lugar nī sátu'a Dios. Yúan kunchaa-ña ñn mil uu ciento uní xiko kiví, kundito-ya-ñá. ⁷ Te nī io guerra iní andíví. Miguel jíin ndajá'a-yá, nī kajatá'an-i síkí kóo, te koq-ún jíin ndajá'a máa-tí nī kajatá'an-tí jíin-yá. ⁸ Te tú ní kákundéé-tí, ni tuká ní ní'in-tí lugar kuxiukú-tí iní andíví. ⁹ Te nī kiñi'in-ya kóo ká'nu-ún kua'an-tí. Koq onde aná'an kúu-tí, ja nání-tí kui'na jíin Satanás, ja xndá'ú-tí ndívi ñayivi. Ní sún-gava-ya-tí kua'an-tí síkí ñuyívi, te suni nī sún-goyo-ya táka

ndajá'a-tí jíin-tí. ¹⁰ Te n̄ jini so'o-ri ñn tu'un jaa in̄ andívi ní ka'an: Vina te Dios, náma-ya yóo. Te jíin poder tá'ú-yá tíñu in̄ ñuu-ya. Te Cristo-ya, ndiso tíñu-ya. Ch̄ a n̄ kini'in-ya máá já sátú'ún sikí táká ñani-yo kuá'an, ja ndúú ñúú-ni jikán kuachi sikí-dé nuu Dios máá-yó. ¹¹ Te jíin ñiñí Lélú-ún n̄ k̄akundéé-de jíin-tí, jíin tú'un n̄ kajani ndaa-de, ch̄ tú ní kúndá'ú in̄-de máá-de vasa ná kúu-de. ¹² Já yúan ná kóo sī iní-ro, róo andívi jíin táká ja káxiukú jián. Ko naka ndá'ú kuu róo ja káxiukú iní ñuyívi jíin mar. Chi n̄ kuun kui'n̄a kujaa nuu-ro, te kití xaan iní, ch̄ jiní ja yakú-ni kivi kúkuu. ¹³ Te nuu ní jiní koo-ún ja ní s̄ngava-ya-tí sikí ñuyívi, te n̄ chindik̄in-ti ñá'an ní skáku se'e yíi-ún. ¹⁴ Te n̄ ni'in-ñá uu ndijin ná'nu yachókó, náva'a ndéché-ña káku-ña núu kóo-ún, te ki'in-ña ondé nuu ñú'un té'é, nuu kúnchaa-ña ñn tiempo, jíin yakú-ga tiempo yósava. ¹⁵ Te in̄ yu'u kóo-ún n̄ jich̄ nducha nátu'un yucha, kua'an yata ñá'an-ún, náva'a tene-ña sá'a-ch̄a. ¹⁶ Ko ñu'un, n̄ chindéé ní chituu ñá'an-ún. Ch̄ ñu-un te n̄ ndik̄a yu'u, te n̄ ji'i-ni yucha ja ní kana in̄ yu'u kóo-ún. ¹⁷ Yúan-na te n̄ kití xaan iní koo-ún sikí ñá'an-ún. Te n̄ kee-ti kuákuatá'an-ti jíin sáva-ga se'e-ña já káskikuu-i tíñu tá'ú Dios, jíin já k̄ajani ndaa-i tu'un Jesucristo.

13

Uu kití xáan

¹ Te n̄ kandij-ri nuu ñití yú'u mar. Te n̄ jin̄i-ri ja chíi mar n̄ kenda ñn kití já ío usī xin̄i-tí jíin uxí ndiki-tí. Te ndiki-tí ñú'un ux̄i corona. Te xin̄i-tí yóso ñn s'í'vi tú'un ñáá. ² Te kití ní jin̄i-ri-ún kaa-ti nátu'un ñn kuiñi, te ja'a-tí nátu'un ja'a yí'i, te yu'u-tí nátu'un yu'u ndika'a. Te nuu-tí, n̄ ja'a koo ká'nu-ún poder máá, jíin mesa máá, jíin tíñu ná'nu ndiso. ³ Te n̄ jin̄i-ri ja ní tuj̄i ñn xin̄i-tí nátu'un a yani kuu-ti jíin. Ko nuu ní tuj̄i xáan-ún n̄ nduva'a. Te n̄ k̄anaa iní ndivii ñáyivi ní kajin̄i-i, te n̄ k̄aindik̄in-i yata kiti-ún. ⁴ Te n̄ k̄achiñú'ún-i koo ká'nu-ún, chi n̄ ja'a-ti poder-ti núu kiti-ún. Te suni n̄ k̄achiñú'ún-i kiti-ún te n̄ kaka'an-i: Ndéja kétá'an jíin kiti yá'a, te ndéja kánda kuatá'an jíin-tí, áchí-i. ⁵ Te n̄ ni'in-ti tu'un ja ká'an-ti tú'un téyí jíin tú'un ndiva'a. Te n̄ ni'in tíñu-ti já tá'ú tíñu-ti uu xiko uu yoo. ⁶ Te n̄ ndika-ti yú'u-tí. Te n̄ ka'an ndiva'a-ti sikí Dios. Te n̄ kaji-ti s'í'vi-yá, jíin vé'e-ya, jíin ja káxiukú iní andívi. ⁷ Te suni n̄ ni'in-ti tu'un ja kuatá'an-ti jíin ñáyivi ndóo, te kundéé-tí. Te suni n̄ ni'in tíñu-ti já ndóna-ti sikí táká tata, jíin táká ñuu, jíin táká yu'u, jíin táká nación. ⁸ Te taká ñáyivi káxiukú iní ñuyívi, chiñú'ún-i-ti, yuán kúu ñáyivi já tú káyoso s'í'vi-i nuu tutú chakú máá Lélú, l'a ni ji'i. Te ondé té jukuiñi-ga ñuyívi káyoso-í. ⁹ Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de. ¹⁰ Nú ndé chaa kasu-de tá'an-de, suni nandasu máá-de. Te nú ndé chaa ka'ni ndíyi jíin yuchí, suni jíin yuchí kuu máá-de. Jíin tú'un yá'a ñini ná kuiñi ni'in ñáyivi ndóo, te ná kándija va'a-i. ¹¹ Yúan-na te n̄ jin̄i-ri nuu ingá kití já ní kana-ti chíi ñu'un. Te ío uu ndiki-ti nátu'un ndiki lélú, te ká'an-ti nátu'un ñn koo ká'nu. ¹² Te nuu kiti ñn, suni ñn núu-ni n̄ ndiso tíñu-ti. Te sá'a-ti já táká ñáyivi káxiukú iní ñuyívi, ná chiñú'ún-i kiti xnáñúú, kiti ní nduva'a nuu ní tuj̄i xáan-ti-ún. ¹³ Suni sá'a-ti tiní tuni ñá'nu. Te n̄ kajin̄i ñáyivi já ní skúun-ti ñú'un ichi andívi ní chaa nuu ñú'un. ¹⁴ Te xndá'ú-ti táká ñáyivi káxiukú iní ñuyívi, jíin tuni ja sá'a-ti núu ingá

kiti-ún. Te tá'ú-tí tiñu nuu táká ñayivi káxiukú iní ñuyivi, ja ná sá'a-i ndoso kiti ní tuji jín yuchi te ñi nachaku. ¹⁵ Te suni ñi ja'a-ya tú'un ja chú'un-ti tachí iní ndoso kiti, náva'a kuu ka'an ndoso-ún, te ka'ni-tí taká ñayivi ja tú kákuñ-i chiñú'ún ndoso kiti. ¹⁶ Te taká ñayivi, ja lúli jín ja ñá'nu, ja kúká jín ja ndá'ú, mozo jín ja kájika ndicha-na, ná koso ñin-ni tuni ndavá'a-i xí cháan-í, sá'a-ti. ¹⁷ Te ni ñin ñayivi, ma kúu kuaan-i, ni ma kúu xikó-i nú tú ncháa tuni-ún-i, ja kúu sí'ví kiti-ún xí número sí'ví-tí. ¹⁸ Yá'a ío tu'un ndichí. Ja júku'un iní, ná ká'u-i número kiti-ún, chi número ñin chaá kúu. Te número kiti-ún kúu iñu ciento uní xiko iñu.

14

Máa Lélú Dios jín ñayivi ní nakuaan-ya

¹ Te ñi nde'é-rí, te ñi jini-rí kándij máa Lélú xiní yúku Sion. Te ío ciento uu xiko kuun mil ñayivi ká'jin jín-ya. Te chaan-í ncháa sí'ví Táa-ya. ² Te ichi ándiví ní jini so'o-rí ñi ka'an ñin tu'un nátu'un ní'in nducha kuá'a, xí nátu'un ká'an taja ní'in. Te ñi jini so'o-rí ndusu yaá nání arpa ja káchaa chaá. ³ Te kájita-de ñin yaá jáá núu mesa tá'ú-yá tiñu, jín núu ndíkúun kiti, jín núu cháa ñá'nu. Te tú ni ñin-i kuu kutu'a-i yaá-ún, chi máni máa ciento uu xiko kuun mil chaá ñi nakuaan-ya iní ñuyivi. ⁴ Chaá yá'a kákuu ja tú ní kásachá'án-de máa-de jín ñásií. Chi chaá jáá chaá kútu kákuu-de. Chaá yá'a káindikin-de yata máa Lélú, nú ndéni ñi kuu iní-ya kí'in-ya. Te ma'ñú sáva-ga-i ñi nakuaan-ya cháa yá'a jíná'an-de, nátu'un se'e núu kákuu-de nuu Dios jín núu máa Lélú. ⁵ Te yu'u-dé tú ní kenda tu'un tú'ún, chi chaá tú káchá'án kákuu-de nuu Dios.

Tundó'o kivi kú juicio

⁶ Te ñi jini-rí inga ndajá'a ja ndéché-yá sava ma'ñú ándiví. Te ndiso-ya tú'un va'a ja má náa kúti. Te kani-ya tú'un-ún nuu táká ñayivi káxiukú iní ñuyivi, nuu táká nación, jín núu táká tata, jín núu táká yu'u, jín núu táká ñayivi. ⁷ Te ñi ka'an jaa-ya: Kuandatú nuu Dios, te nakana jaa-ró-ya. Chi hora ja sánda-ya, a ñi kuyani chaá. Te ná chiñú'ún-ró I'a ñi sá'a ándiví, jín ñuyivi, jín mar, jín táká sókó ndúcha. Achí-ya. ⁸ Yúan-na te ñi chaá inga ndajá'a, te ñi ka'an-ya: Ñi naa ná'in Babilonia, ñuu ká'nu, chi nátu'un ñi ja'a vino ja tiní xaan iní ñi kaji'i taká nación. ⁹ Te ndajá'a uní, ñi ndikin-ya úu-ga. Te ñi ka'an jaa-ya: Nú ndé ñayivi chiñú'ún kiti-ún jín ndosó-ti, xí kúnchaa tuni-ti cháan-í, xí iní nda'a-í, ¹⁰ te jín ñin tu'un yátá kúu ja ñayivi-ún ko'o-i vino ja kiti iní Dios, ja ní jati-ya iní ko'o kiti iní-ya. Te kayu-i jín ñu'un, jín azufre, kuní jín núu táká ndajá'a ndóo, jín máa Lélú. ¹¹ Te ñu'ma ja kákyu-i-ún, kana ní káni ní kúia. Te ñayivi káchiñú'ún kiti-ún jín ndosó-ti, jín ñayivi kí'in tuni sí'ví-ti-ún, ma ndetátú kuti-í ndúú ñúú. ¹² Jín tú'un yá'a níni ná kuíni ñi'in ñayivi ndóo, ja káandatú-i tiñu ñi tá'ú Dios, te káandíja-i nuu Jesús. ¹³ Te ñi jini so'o-rí ñin tu'un ja ní ka'an jín-rí ichi ándiví. Chaá tu'un yá'a: Xáan ndatu taká ndiyi ja kúu iní nda'a máa Tatá Dios onde vina te ní-gá kua'an-yo. Jándáa, chi ndetátú-i ja ní kasatiñu-i. Te tiñu-i-ún kí'in-ni jín-i, áchí Espiritu. ¹⁴ Te ñi nde'é-rí. Te ñi jini-rí ñin viko kujín. Te nuu viko-ún kánchaa ñin I'a ja á kuní koo máa Sé'e chaá. Te ñu'un ñin corona oro xini-yá. Te tin-ya ñin jóso. ¹⁵ Te ñi kenda inga ndajá'a-yá iní ve'e i, te kána jaa-ya xiní I'a kánchaa nuu viko: Kachi'i-ní

jósó-ní, te ka'nu-ní. A nī jaḡ hora ka'nu-ní, chi ja káa nuu ñú'un, a nī kuaan, áchí-ya. ¹⁶ Te I'á kánchaḡ nuu vikó, nī ka'chi'i-ni-ya jósó-ya iní ñuyívi. Te nī ndí'i ja káa nuu ñú'un nī ta'nu. ¹⁷ Te nī kenda tuku inga ndajá'a-ya iní ve'e ij já kánchaḡ iní andívi. Te suni kándá'a-ya in n jósó xaḡan. ¹⁸ Te nī kenda inga ndajá'a-ya nuu altar. Te ndíso tíñu-ya sikí ñú'un. Te nī kana jaa-ya xiní ndajá'a tñn jósó xaḡan: Kachi'i jósó xaḡan-ro, te nastútú-ró tikúkú uva káa nuu ñú'un, chí a nī kajichi, áchí-ya. ¹⁹ Te ndajá'a-ún, nī ka'chi'i-ya jósó xaḡan-ún iní ñuyívi. Te nī nastútú-ya tikúkú káa nuu ñú'un. Te nī chúkú-ya tikúkú-ún nuu taxín uva. Yúan kúu in tu'un yátá ndasa kití iní Dios. ²⁰ Te nī taxín uva-ún ichi yátá ñúu. Te iní nuu taxín-ún nī jika in yucha niñi ní jaḡ onde nuu ñú'un freno yu'u caballo. Te nī jika nátu'un uní ciento kilómetro.

15

Usia kue'e sandí'i-na

¹ Yuan-na te nī naa iní-ri nī nde'é-ri inga tuni ñá'nu ichi andívi, kúu usia ndajá'a-ya kándiso usia kue'e sandí'i-na. Chí nú nī jinu kue'e yá'a, te ma kití-ga iní Dios. ² Te suni nī jini-ri in nátu'un mar nátu'un vidrio ja ní saka nuu jíin ñú'un. Te ñayívi ní ka'kundéé jíin kiti-ún, jíin ndosó-ti, jíin tuní-ti, jíin número sí'ví-tí, ká'jin-i yu'u mar vidrio-ún. Te kátin-i yaḡ nání arpa Dios. ³ Te kájita-i yaḡ Moisés mozo Dios, jíin yáḡ máá Lélú. Tíñu ñá'nu jíin tíñu luu sá'a-ní, Táta Dios. Máá-ní tñn taká poder. Ichi ndáḡ ichi ndóó kákuu ichi-ní. Te máá-ní kúu rey taká ñayívi ndóo. ⁴ Ndeja tú yú'ú ní te tú nákana jaa sí'ví-ní núsáá Táta. Chí máá in ní kúu I'á ij. Taká nación, chaḡ-i te chíñú'ún-i ní, chí nī ndenda ndijin modo sándaḡ-ní. Achí-i. ⁵ Yuan-na te nī nde'é-ri. Te ichi andívi ní jini-ri ja núña cuarto ij xaḡan íchi iní ve'e ij, máá nú kenda tu'un ndaḡ. ⁶ Te iní ve'e ij yúan, nī kenda usia ndajá'a kándiso-ya usiá kue'e xaḡan, te káñu'un-ya sá'ma kuíjin kiyí, jíin sánchi oro káinu'ní jika-ya. ⁷ Te in ja kúun kiti nī ja'a-ti usiá ko'o oro nuu ndí'usiá ndajá'a. Te ko'o-ún ñú'un chítu nátu'un jíin tú'un kití iní Dios, I'á chakú ní káni ní kuiá. ⁸ Te nī ndii ncháḡ Dios jíin fuerza-ya. Te ñu'ma-ún, nī chítu ndí iní ve'e ij. Te tú ní kúu kivi ni in ñayívi iní ve'e ij-ún, chí onde ná ndí'i usiá kue'e ja kándiso ndí'usiá ndajá'a-ya.

16

Usia ko'o ñú'un tu'un kití iní Dios

¹ Te iní ve'e ij-ún nī kenda in tu'un jaa, nī jini so'o-ri nī ka'an jíin ndí'usiá ndajá'a-ya: Kuángoyo, te kacha nuu-ró ndí'usiá ko'o já káñu'un tu'un kití iní Dios ná júngoyo sikí ñuyívi, áchí. ² Te kua'an ndajá'a in, te nī koyo-ya kó'o-ya sikí ñuyívi. Te ñayívi já ncháḡ tuni kiti xaḡan-ún nuu, jíin já kachiñú'ún ndosó-ti, nī kata'an-i in kue'e iní xaḡan. ³ Te ndajá'a úu, nī koyo-ya kó'o-ya nuu mar. Te nī nduu-cha nátu'un niñi ndívi. Te taká kiti káyi'i chíi mar, nī kají'i-ti. ⁴ Te ndajá'a uní, nī koyo-ya kó'o-ya sikí yúcha, jíin sikí taká sókó ndúcha, te nī nduu-ni niñi. ⁵ Te nī jini so'o-ri nī ka'an ndajá'a ndúcha-ún: Táta, I'á ij kúu-ní, I'á ío vina, I'á nī jo sáa. Te I'á ndaḡ kúu-ní, chí nī sándaḡ ndaḡ-ní taká tíñu yá'a, ⁶ chí ñayívi yá'a, nī kajacha-i niñi cháa ndoo, jíin niñi cháa kájani tu'un-ní, te vina já'a-ní

niñi ná kó'o-i. Te súan ná náko'o-i. Achí-ya. ⁷ Te ni jini so'o-ri ni ka'an inga tu'un onde altar. Jandáa, Táta Dios, máa-ni tñn taká fuerza, máa-ni sánda ndaa-ni, sánda ndija-ni taká tiñu. ⁸ Te ndajá'a kúun, ni koyo-ya kó'o-yá siki ndikandii. Te ni ni'in tiñu ndikandii-ún ja jíin ñú'un te ka'mu taká ñayivi. ⁹ Te taká ñayivi, vasa súan ni kakayu-i ja ní'ni xáan, ko tú ní kánakani ini-i, ni tú ní kánakana jaa-i Dios, chi sasua ni kaka'an ndiva'a-i siki-yá ja ní ja'a-ya kué'e yá'a siki-í. ¹⁰ Te ndajá'a ú'un, ni koyo-ya kó'o-yá nuu mesa nuu tá'ú tiñu kiti xáan-ún, te nuu tá'ú-tí tiñu ni kuñaa. Te taká ñayivi, ni kanakaji yí'í-i yáa-í ja kájatú-i. ¹¹ Te ni kaka'an ndiva'a-i siki Dios andívi, ja kájatú-i jíin ja káta'an-i kue'e, ko na tú ní kánakani ini-i tiñu ni kasá'a-i. ¹² Te ndajá'a iñú, ni koyo-ya kó'o-yá siki yúcha ká'nu Eufrates. Te ni ichi yúcha-ún, náv'a a koo tu'a ichi kíkoyo rey, ichi núu kána ndikandii. ¹³ Te ni jini-ri ja ini yu'u kóo ká'nu, jíin yú'u kiti xáan, jíin yú'u cháa jáni tu'un tú'ún, ni kenda unj tachí káni nátu'un sa'va. ¹⁴ Chi tachí káni kákuu, te kásá'a tunj. Te kenda nuu taká rey ñuyivi, te stútú-ni-de ja kóo guerra kivi ká'nu máa Dios, I'a tñn taká poder. ¹⁵ Kuni so'o chi ncha-ri nátu'un ñaku'na. Xáan ndatu koo ñayivi ndíto, jíin ja ndíto-i sa'ma-í, náv'a a tú kaka vichí lí-í, te tú kuka nuu-í nuu sáva-ga-i, áchí-ya. ¹⁶ Te ni kasá'a tachí káni ja ní kakutútú-de ñn ndu'a ja núu yú'u hebreo nání Armagedón. ¹⁷ Te ndajá'a usiá, ni koyo-ya kó'o-yá ichi núu tachí. Te ini ve'e i andívi jíin núu mesa tá'ú-yá tiñu ni kenda ñn tu'un ni ka'an jaa: A ni kuu, áchí. ¹⁸ Yúan-na te ni ndeyu. Te ni ni'in. Te ni ka'an taja. Te ni taan xaan ñú'un ja ná té koo-ga onde kivi ní tuu nuu cháa ini ñuyivi. ¹⁹ Te ñuu ká'nu-ún ni ndata sáva unj pedazo. Te ni ndua taká ñuu ini taká nación. Te ni nukú'un ini Dios ñuu ká'nu Babilonia ja kuá'a-ya kó'o ja ñú'un tu'un kiti xaan ini-ya ná kó'o ndí'i-i. ²⁰ Te taká isla ni kajinu kája'an. Te taká yuku, tuká ndijin ín. ²¹ Te ichi andívi ní jungoyo ñíñi ná'nu nátu'un uu xiko kilo ná ñn ná ñn. Te taká ñayivi, ni kaka'an ndiva'a-i siki Dios ja siki túndó'o ñíñi-ún, chi ñn túndó'o xaan ní kuu.

17

Kivi xnáa-ya ñuu Babilonia

¹ Yúan-na te ni cha-ñn ja usiá ndajá'a-yá ja ní kándá'a usiá ko'o. Te ni ka'an-ya: Ña'an te ná stá'an-ri nuu-ro ndasa kunda tiñu siki ñá'an kuáxán ja káncha-ña núu ndúcha kuá'a, ² chi taká rey ñuyivi ni kasáténé-de jíin ñá'an-ún. Te taká ja káxiukú ini ñuyivi ni kanajini jíin tú'un kuáxán máa-ña, áchí-ya. ³ Te jíin Espiritu ni jaka-ya rúu ni ja'an-ri onde nuu ñú'un té'é. Te ni jini-ri ñn ña'an yóso-ñá ñn kiti kuá'a. Te kiti-ún, ndíso-ti kuá'a sí'vi tú'un ndiva'a. Te ío usiá xini-tí te uxí ndiki-tí. ⁴ Te ña'an-ún, ñú'un-ña sá'ma kuá'a jíin sá'ma kuá'a tñndí'í. Te suni ñú'un-ña oro, jíin yúu lúu, jíin perla. Te tñn-ña ñn ko'o oro ñú'un chítú jíin tú'un ñáá, jíin tú'un chá'an ja tini ini-ña. ⁵ Te cha-ñn ncháa ñn sí'vi, ñn tu'un sa'í: Ñuu ká'nu Babilonia, náa ja kasáténé jíin ja kásá'a tiñu ñáa ini ñuyivi yá'a, áchí. ⁶ Te ni jini-ri ña'an-ún ja nájini-ña jíin niñi ñáyivi ndóo jíin niñi ñáyivi ní kaji'í ja siki tú'un Jesús. Te ni naa xáan ini-ri ni nde'é-ri nuu-ñá. ⁷ Yúan-na te ni ka'an ndajá'a-yá-ún: Naja náa ini-ro. Máa-ri kachi-ri nuu-ro tú'un sa'í ñá'an-ún, jíin kiti yóso-ñá, kiti ja ío usiá xini-tí te uxí ndiki-tí. ⁸ Te kiti ní jini-ro, ni

jo-ti núú. Ko tú ío-ti vína. Te nana-ti kii-ti iní tunchi kúnú. Te ki'in-ti núú tá'nu ndatu-ti. Te taká ñayivi káxiukú iní ñuyívi, ja tú káyoso sí'ví-i nuu tutú chakú onde kivi ní jukuiñi ñuyívi, naa iní-i ndé'e-i nuu kiti ja ní jo-ti núú, te tú ío-ti vína, te koo-ti. ⁹ Te nú túu ndíchi ñn chaa, ma kúu juku'un iní-de tu'un yá'a. Usia xini-ti kákuu usia yuku, te siki yuku-ún kánchaa ña'an-ún. ¹⁰ Te suni kákuu usia rey. Te u'un-de a ni kanaa-dé. ñn-de ío. Te té chaa-ga inga-de. Te nú ni chaa-de, jínu ñú'ún ja yakú-ni kivi kunchaa-de. ¹¹ Te kiti ja ní jo núú te tú ío-ti vína, máa-ti kúu rey una. Te ñn tá'an ja ndí'usiá-de kúu-ti. Te ki'in-ti núú tá'nu ndatu-ti. ¹² Te ndí'uxi ndiki ní jini-ro, kákuu uxi rey ja té tá'ú-ga-de tiñu. Ko máa-de jín kiti-ún, tá'ú-de tiñu ñn hora-ni. ¹³ Te rey-ún, ñn núú-ni tu'un kájani iní-de. Te naku'a-de poder jín tiñu kándiso-de nuu kiti. ¹⁴ Te kuatá'an-de jín máa Lélú. Te Lélú-ún, kundéé-yá jín-de jíná'an-de, chi Jito'o nuu taká jito'o kúu-ya, te Rey nuu taká rey kúu-ya. Te ñayivi ká'jin jín-yá kákuu ja á ni kana-ya xini-í, te a ni kaji-ya-í, te ñayivi kákandíja va'a kákuu-i, áchi-ya jín-rí. ¹⁵ Te ni ka'an-ga-ya: Ni jini-ro ja kánchaa ña'an kuáxán-ún siki kuá'a ndúcha. Te nducha kuá'a-ún kákuu ñayivi tiní ñuu, tini nación, tini yu'u. ¹⁶ Te ndí'uxi ndiki kiti ní jini-ro-ún, máa-de jín kiti, chi koto u'u-de ña'an kuáxán-ún, te xnáa-dé-ña, te sávichi líi-dé-ña, te kaji-dé kuñu-ña, te ka'mu-de-ña jín ñú'un. ¹⁷ Chi Dios, súan ni ská'an-ya-dé ja ñn núú-ni kájani iní-de, te naku'a-de tiñu kándiso máa-de nuu kiti-ún. Te súan ná sá'a-de ja kúu iní máa-yá onde kivi skíkuu taká tu'un Dios. ¹⁸ Te ña'an ní jini-ro-ún kúu ñuu ká'nu ja tá'ú tiñu nuu taká rey ñuyívi.

18

¹ Yúan-na te ni jini-ri ni kuun inga ndajá'a ní kii-ya íchi ándiví, ndiso téyí-yá poder. Te ni ndii ncháa nuu ñú'un jín ndúa-yá. ² Te ni ka'an jaa-ya: Ni naa ndíja Babilonia ñuu ká'nu. Te ni nduu ve'e kui'na. Yúan káxiukú taká tachi kini. Suni yúan káxiukú ndívii tísaa chá'an ja kájito u'u-yo-tí. ³ Chi taká ñayivi, natu'un vino ni kají'i-i ko'o ja tiní xaan iní ñuu-ún. Te taká rey ñuyívi, ni kasáténé-de jín-ña. Te chaa kajaan káxi'kó iní ñuyívi, ni sákúká-ña-dé jín taká ndatíñu luu kaní iní máa-ña, áchi-ya. ⁴ Te ni jini so'o-ri inga tu'un ichi ándiví, ja ní ka'an: Kuxio nuu-ña jíná'an-ró, chi ñayivi máa-rí kákuu-ró, te ma kivi nduu-ro jín kuáchi-ña, náv'a a tú ta'an-ro kué'e ta'an-ña. ⁵ Chi kuáchi-ña a ni ja xiko onde ándiví, te ni nuku'un iní Dios ja sá'a-ña tiñu ñáa. ⁶ Cha'u nuu-ña, natu'un ni ja'a-ña núu sáva-ga-i. Te kaa-ga kuá'a-ró núu-ña nú ndasa káa tiñu ni sá'a máa-ña. Te iní ko'o ja ní ja'a-ña ní kají'i-i, suni iní-ún ná káa nuku'un ko'o-ña. ⁷ Natu'un ni satéyí-ña máa-ña, te ni sá'a-ña tiní kuáchi, suni súan ku'a xndó'o-ró-ña ja ndé'e-ña. Chi áchi-ña jín máa-ña: Máa-rí kúu ña'an tá'ú tiñu, nasu ña'an viuda kúu-ri, te ma ndé'e kuti-rí, áchi-ña. ⁸ Ja yúan nú ñn kivi te kii tundó'o siki-ña. Kuu ndíyi, nde'e kó'ó-ña, kii tama, te nduxia-ña jín ñú'un. Chi ni'in téyí káa máa Tatá Dios, I'a sándaq tiñu-ña. Achí. ⁹ Te taká rey ñuyívi ja ní kajika téné-de jín-ña te ni kaichaku kúká-de jín-ña, nde'e-de te kana jík'ó-de ja'a-ña kivi kuni-de ja kána ñu'ma kayu-ña. ¹⁰ Te kuiñi jíká-na-de ja yú'ú-de siki ja kayú-ña. Te ka'an-de: Xáan ndá'ú ni kuu ñuu Babilonia, vasa ñuu ká'nu kúu-ró núú. Ko nuu ñn hora te ni

chaa juicio sikí-ro. ¹¹ Te taká chaa kájaan káxikó iní ñuyívi, nde'e-de te kana jíkó'ó-de ja'a-ña. Chí tuká ni ñn ja kuáan tiñu xikó-de. ¹² Ndatiñu kúya'u kákuu oro, plata, yuu lúu, perla, sa'ma fino jín sá'ma kuá'á tándí'í, sa'ma tándu'á jín sá'ma kuá'á, taká yunu vixí, ndatiñu marfil jín ndatiñu yunu lúu, cobre jín káa jín yúu ndáva. ¹³ Canela, jín jí'o, susiá já'an xiko asun jín susiá uá jín susiá kutú, vino, aceite, yuchi fino, trigo, xidiki, rií, caballo, jín carreta, jín mozo sátiñu sáni, jín ñáyivi. ¹⁴ Ndatiñu ja ní ndio iní-ro, a ni kuxio kua'an, te taká ndatiñu fino máá-ró jín ndatiñu luu-ró, a ni naa, te ma náni'in kúti-gá-ro, áchí. ¹⁵ Te taká chaa kájaan káxikó ndatiñu yá'a, ja ní kákuu kúká-de sikí-ña, kuiñi jíká-na-de nuu-ña ja káyu'ú-de tundó'o ta'an-ña. Te nde'e-de te kana jíkó'ó-de. ¹⁶ Te ka'an-de: Xáán ndá'ú ni kuu ñuu ká'nu yá'a. Ni ñu'un-ña sá'ma fino jín já kuá'á, jín já ndí'í. Te ni ñu'un-ña oro jín yúu lúu, jín perla. ¹⁷ Ko nuu ñn hora te ni naa í taká ndatiñu kúká yá'a. Achí-de. Te taká chaa xín barco, jín taká chaa jka jín barco, jín cháa jka nuu mar, jín taká ja kásatiñu nuu mar, ni ka'in jíká-na-de. ¹⁸ Te ni kajini-de ñu'ma ja kayú-ña. Te ni kakana jaa-de: Ndé inga ñuu kúu ja kétá'an jín ñúu ká'nu yá'a, áchí-de. ¹⁹ Te ni kachu'un-de tikacha ñu'un xiní-dé. Te ni kande'e-de ni kakana jíkó'ó-de: Xáán ndá'ú ni kuu ñuu ká'nu yá'a. Chí taká chaa ni kañava'a barco, ni kákuu kúká-de jín taká ndatiñu ya'u ñáva'a-ña. Te nuu ñn hora te ni tucha í. ²⁰ Ná ndúvaty iní-ro já ní ta'an-ña, róo andívi, jín taká róo ñayívi ndóo, chaa apóstol, jín cháa kájani tu'un Dios. Chí Dios ni nani'in tá'an-ya jín-ña já sikí róo. Achí-de. ²¹ Yúan-na te ñn ndajá'a ní'in, ni tñn-ya ñn yuu nátu'un ñn yosó ká'nu. Te ni skána-ya núu mar. Te ni ka'an-ya: Súan ni'in tuncháa Babilonia ñuu ká'nu, te ma núkuiñi kuti-gá. ²² Te ma kúni so'o-ga-ro ndusú yaa chaa kácha, ni chaa jita, ni chaa kátivi xkuili jín corneta. Te ma ní'in-gá-ro ní ñn chaa sá'a taká ndatiñu, ni ja ní'in molino ma kúni so'o kuti-gá-ro. ²³ Te ma ndí ncháa-ga nuu-ro jín ndúa linterna. Te ma kúni so'o-ga-ro ka'an yii jín ñásí'í. Chí chaa kájaan káxikó núu-ro, chaa kákuá'nu iní ñuyívi ní kákuu-de, te jín tiñu ñavá'a ni xndá'ú-ro ndívi ñáyivi. ²⁴ Te nuu-ña ni ndenda niñi cháa ni kajani tu'un Dios, jín niñi ñáyivi ndóo, jín niñi taká ñayívi ní kaja'ni-í iní ñuyívi yá'a. Achí-ya.

19

Kivi nákana jaa-i Dios iní andívi

¹ Yúan-na te ni jini so'o-ri ni kuvaá ñn ñayívi kuá'a íchi ándívi, ja ní kaka'an-i: Xáán va'a Dios. Ná nákana jaa-yó-yá. Ná ká'an jínú'un-yó jín-yá, chí ni nama-ya yóo jín fuerza-ya. ² Chí sándaá va'a-ya jín tú'un ndaa. Ni nakuxndí-ya sikí ñá'an kuáxán-ún, ja ní stívi-ña ñuyívi jín tú'un tñi iní-ña. Te ni nani'in tá'an-ya jín-ña já ní jacha-ña niñi mozo-ya, áchí-í. ³ Te inga jínu ni kaka'an-i: Xáán va'a Dios, chí ñu'ma kayú-ña-ún, kána-ni ní káni ní kuá, áchí-í. ⁴ Te ndí'okó kuun cháa ñá'nu jín ndíkuun kiti ni kajukuiñi jítí-de nuu ñu'un. Te ni kachiñú'un-de Dios ja káncha-ya mesa tá'ú-yá tiñu. Te ni kaka'an-de: Amén, xáán va'a Dios, áchí-de. ⁵ Te onde nuu mesa-ún ni ka'an ñn tu'un: Taká róo mozo Dios máá-yó, jín róo ja kájandaty nuu-yá, kúu lúlí kúu ñá'nu-ró, ná nákana jaa-ró-yá, áchí. ⁶ Te ni jini so'o-ri nátu'un kaka'an ñayívi kuá'a, nátu'un ní'in kua'a ndúcha, xí

nátu'un ká'an taja: Xáan va'a Dios máa-yó, chi tá'ú-yá tiñu te tñn-ya táka poder. ⁷ Ná kúsi xáan iní-yo. Te ná nákana jaa-yó-yá. Chi a ni jaa kivi tánda'a máa Lélú. Te ñasí'í-ya, a ío tu'a-ña. ⁸ Te ni ni'in-ña tu'un ja kú'un-ña sá'ma fino ja ndóo ío te ndíi ncháa. Chi sa'ma fino-ún kákuu tiñu ndaa ni kasá'a ñayivi ndóo, áchí. ⁹ Te ni ka'an ndajá'a-yá-ún jín-rí: Chaa tu'un yá'a: Xáan ndatu kákuu ñayivi ní kana-ya xiní-í ja ná kinglyo-i nuu ío xini tánda'a máa Lélú, áchí-ya. Te ni ka'an-ga-ya jín-rí: Ya'á kúu tu'un ndaa ni ka'an Dios, áchí-ya. ¹⁰ Te ni jukuifí jítí-rí nuu já'a-yá ja chíñú'ún-rí-ya núú. Te ni ka'an-ya jín-rí: Ma sá'a-ró súan. Chi suni mozo-ya kúu-ri jín-ró jín ñani-ro já kájani ndaa tu'un Jesús. Ná chíñú'ún-ró máa Dios, áchí-ya. Chi tu'un ni ka'an ndaa Jesús kúu modo jáni-yó tú'un-ya.

I'a skíkuu tu'un jín I'a ká'an ndaa

¹¹ Te ni jini-ri ja núña andívi. Te ni kenda-ni ñn caballo kuíjín. Te I'a yóso-tí, nání-yá I'a ndaa, I'a skíkuu. Te jín tú'un ndaa sánda ndaa-ya te kuatá'an-ya. ¹² Te nduchi-yá káa nátu'un yáa ñú'un. Te xini-yá ñú'un kua'a corona. Te yóso ñn sí'ví já ní ñn tú júku'un iní, chi máa-ni máa-yá jini. ¹³ Te yúsúkun-yá ñn tikachí ñíí. Te nání-yá tu'un Dios. ¹⁴ Te ñn tikuní andívi, ni kandikin-de-ya kája'an-de jín-yá káyoso-dé caballo kuíjín. Te káñu'un-de sa'ma fino xaan ja ío ndoo te kiyi. ¹⁵ Te yu'u-yá kenda ñn machete xaan, náva'a jín machete-ún stují-yá taká ñayivi. Te tá'ú-yá tiñu nuu-í jín bastón kaa. Te kuañu-ya sikí uva kaxin-ya. Yuán kúu ja kití iní Dios, I'a tñn taká poder. ¹⁶ Te nuu tikachí-yá jín núu sá'nda-ya yóso sí'ví yá'a: Rey nuu taká rey, te Jito'o nuu taká jito'o, áchí. ¹⁷ Te ni jini-ri ñn ndajá'a já kándii-ya núu ndíkandii, te ni kana jaa-ya jín taká tisaá kándéché sáva andívi: Ña'an te ndutútú-ró núu kúxini-ró sá'a Dios ñá'nu, ¹⁸ náva'a kee-ro kúñu rey jín capitán, jín kúñu chaa ni'in, jín kúñu caballo jín cháa káyoso-tí, jín kúñu taká-ga ñayivi já kájika ndicha-na jín já kákuu mozo, ja lúli jín já ñá'nu, áchí-ya. ¹⁹ Te ni jini-ri nuu máa kití xaan-ún jín núu taká rey ñuyivi, ni kakutútú-de jín soldado-de ja kuatá'an-de jín I'a yóso caballo kuíjín jín taká soldado-ya. ²⁰ Te kití xaan-ún kua'an-ti preso jín cháa ni janí tu'un tú'un ja ní sá'a kua'a-dé tuni nuu-tí, te jín tuni-ún ni xndá'ú-de ñayivi ní káki'in tuni kití-ún jín já ní káchiñú'ún ndosó-ti. Ndúu chaa yá'a, ni kenda-de kua'an chakú-de nuu laguna ñu'un ja kayú jín azufre. ²¹ Te sava-ga chaa-ún ni kaji'i-de jín machete ja kenda yu'u I'a yóso caballo kuíjín. Te taká tisaá, ni kanda'a chii-ti ní kayee-ti kuñu-de jíná'an-de.

20

Tu'un sikí mil kuia jín juicio sikí ku'na

¹ Te ni jini-ri ja íchi andívi ní kuun ñn ndajá'a tñn-ya ndákáa tunchi kúnú xaan, jín ñn cadena ká'nu. ² Te ni katñn-ya kóo ká'nu, koó áná'án, kití kúu ku'na Satanás. Te ni ju'ni-ya-tí ja ná kúnu'ni-ti mil kuia. ³ Te ni skívi-ya-tí kua'an-ti tunchi kúnú. Te ni jasú-ya-tí. Te ni sákútu-yá sikí-tí, jín sello, náva'a tuká xndá'ú-ga-ti taká nación. Chi onde ná jínu mil kuia, yúan-na te jínu ñú'un já ndají núnda-ga-ti. ⁴ Te ni jini-ri tini mesa. Te chaa kaxiukú mesa-ún kákuu ja sánda tiñu. Te suni ni jini-ri añú ñayivi ní kaxiti xiní-í, sikí já ní kajaní ndaa-i tu'un Jesús jín tú'un Dios, ni tú ní káchiñú'ún-í

kiti-ún ni ndoso-ti, ni tú ní kájatá'ú-i tuni-ti kúnchaa chaan-í, ni ini nda'a-í. Te ni kanachaku-i. Te ni katá'ú-i tiñu jín Cristo ñn mil kua. ⁵ Ñayivi yá'a kákuu ja náchaku xna'an-ga. Ko sava-ga ndiyi-ún, tú ní kánachaku-i onde ná jínu mil kua. ⁶ Xáan ndatu koo ñayivi ndoo ja náchaku-i xna'an-ga. Ma kúu-i vuelta uu, chi sua nduu-i sutu nuu Dios jín núu Cristo, te tá'u-i tiñu jín-yá mil kua. ⁷ Te onde ná jínu mil kua-ún, te ndaji Satanás nuu kándeé preso. ⁸ Te kenda xndá'ú nación ká'io ndikúun lado ñuyivi, ñuu Gog jín ñuu Magog, náva'a stutú ñayivi já kuatá'an-i. Te koo kua'a xa'an-í nátu'un ñiti yú'u mar. ⁹ Te ni chakoyo-i onde ñii ñuyivi. Te ni kajikó ndúu-i nuu ká'jin taká ñayivi ndoo jín ñuu ja maní-í jín. Ko Dios ni skúun-ya ñú'un ichi ándivi. Te ni kanduxia-i. ¹⁰ Te kui'na já ní xndá'ú ñayivi-ún, ni skée-ya kuá'an nuu laguna ñu'un ja kayú jín azufre. Te suni yúan kándeé kiti xa'an-ún jín cháa ni jani tu'un tú'un. Te yúan ndo'o-de ndúu ñuu ñii káni ñii kua.

Tu'un mesa ká'nu kujín ándivi

¹¹ Te ni jini-ri ñn mesa ká'nu kujín, jín I'a kánchaa mesa-ún. Te nuu máa I'a-ún ni kuxio ñuyivi jín ándivi. Te tuká ní ní'in núu kuxiukú. ¹² Te ni jini-ri taká ndiyi, ja ñá'nu ja lúli, ká'jin-i nuu Dios. Te ni juña-ya taká libro. Te suni ni juña-ya ingá tutu nání libro chakú. Te ni sándaq-ya tiñu ndiyi-ún jíná'an-i, nú ndasa káa tu'un yoso núu tutú-ún, ná ñn ñn tiñu ni kasá'a-i. ¹³ Te nducha mar, ni naku'a-a-cha ndiyi ká'jin chii-cha. Te kue'e jín infierno, ni kanaku'a-a ndiyi ja ká'ñn. Te ni kakundaq kuachi-i ná tiñu ni kasá'a ñn ñn-i. ¹⁴ Te ni skée-ya infierno jín kue'e ká'ja'an nuu laguna ñu'un. Ya'á kúu modo kuu-i vuelta uu. ¹⁵ Te ñayivi tú ní ndénda sí'vi-i nuu libro chakú, te ni skána-ya-í kua'an-i nuu laguna ñu'un.

21

Ñuyivi jáa jín ándivi jáa

¹ Yúan-na te ni jini-ri ñn ándivi jáa jín ñn ñuyivi jáa. Chi ándivi xnañúu jín ñuyivi xnañúu ní nda'va. Te tuká mar ni ío. ² Te máa-ri Juan ni jini-ri ñuu ij já kúu ñuu Jerusalén jáa, ja ní kuun ichi ándivi ní kenda nuu Dios. Te ío tu'a nátu'un ñn ñasí'í ja ío tu'a-ña tánda'a-ña jín yí-ñá. ³ Te ichi ándivi ní jini so'o-ri ñn tu'un ni ka'an jaa: Vina te ncháa ve'e Dios jín ñayivi. Te kunchaa-ya jín-i. Te kuu-i ñayivi máa-yá. Te máa-yá, kuu-ya Dios máa-i te kunchaa-ya jín-i. ⁴ Te naku'a-a Dios taká nducha núu-í. Te ma kúu kuti-gá-i. Te tuká koo ja ndukú'a ini-i, ni ja ndé'e-i, ni ja jatú-i, chi a ni nda'va-ya tiñu xnañúu. Achí. ⁵ Te ni ka'an I'a kánchaa mesa-ún: Kuni so'o-ró, chi ruu nasajáa-ri taká ndatíñu, áchi-ya. Te ni ka'an-ga-ya jín-ri: Chísó tú'un yá'a, chi taká tu'un yá'a, tu'un ndaa tu'un ndija kúu, áchi-ya. ⁶ Te ni ka'an-ya jín-ri: A ni kuu. Máa-ri kúu nátu'un letra Alfa jín letra Omega, nuu kéj'á jín núu ndí'i. Te ñayivi jichí nducha, kua'a-ri sókó nducha chakú ko'o sáni-i. ⁷ Te cha kundéé, ní'in tá'u-de taká ndatíñu, te kuu-ri Dios máa-de, te máa-de kuu-de se'e-ri. ⁸ Ko ñayivi já káy'uú ja tú káandija, ja káchá'an, ja ká'ja'ni ndiyi, ja kás'a téné, ja kátivi, ja káchiñú'un ndosó, jín taká ja ká'ja'an tu'un tú'un, ñayivi yá'a kuiñi-i nuu laguna ñu'un nuu kayú jín azufre. Súan kuu-i vuelta uu. ⁹ Yúan-na te ñn ndajá'a já usiá-ya ní katñn usiá ko'o já ñu'un ndí'usiá kue'e sandí'i-na,

n̄i chaa-yá núu-rí. Te n̄i ka'an-yá jíin-rí: Ña'an, te ná stá'an-r̄i ñn ña'an núu-ro já kúu ñasí'í máá Lélú, áchí-yá. ¹⁰ Te jíin máá Espíritu n̄i jaka-yá rúu n̄i ja'an-r̄i xin̄i ñn yuku súkún ká'nu. Te n̄i stá'an-yá ñúu ñi Jerusalén nuu-rí ja kúun vai ichi ándiví ondé nuu Dios. ¹¹ Ndíso ndua Dios. Te ndíi ncháa nátu'un yuu lúu, nátu'un yuu kuíi ndí'í, te ndíi ní'ni nátu'un vidrio. ¹² Te ñáva'a ñn nama ñúu ká'nu súkún. Te suni ñáva'a ux̄i uu yuxé'é. Te yuxé'é-ún ká'jin ux̄i uu ndajá'a-yá. Te yuxé'é-ún káyoso sí'ví ndí'uxí uu tata se'e Israel. ¹³ Ichi núu kána ndikandii ío un̄i yuxé'é. Ichi norte ío un̄i yuxé'é. Ichi sur ío un̄i yuxé'é. Ichi núu kée ndikandii ío un̄i yuxé'é. ¹⁴ Te nama ñúu-ún, ñáva'a ux̄i uu cimientu. Te sik̄i yúan yóso ux̄i uu sí'ví ndí'uxí uu apóstol máá Lélú Dios. ¹⁵ Te ndajá'a ká'an jíin-rí-ún, t̄in-yá ñn vara oro ja chíkuá'a-yá ñúu, jíin táká yuxé'é, jíin nama ñúu. ¹⁶ Te ñn ñuu ío kuun jikí kúu. Te ñn núu-ni ja káni jíin já jichá. Te n̄i chikuá'a-yá ñúu jíin vara-ún, te n̄i jinu uu mil kuun ciento kilómetro, ja káni, jíin já jichá, jíin já súkún, ñn núu-ni kúu. ¹⁷ Te suni n̄i chíkuá'a-yá nama ñúu-ún. Te n̄i jinu ñn ciento uu xiko kuun yíkí ku'a chaa, ja súni ku'a ndajá'a-yá kúu. ¹⁸ Te nama ñúu-ún kúu yuu kuíi ndí'í. Te ñuu kúu máá nían oro, nátu'un vidrio ndíi ní'ni. ¹⁹ Te cimientu ñuu-ún, n̄i kukútu jíin táká yuu lúu. Ja xn̄añúu kúu yuu kuíi ndí'í. Ja úu kúu yuu ncháa kuíi. Ja uní kúu yuu ncháa pinto. Ja kúun kúu yuu kuíi. ²⁰ Ja ú'un kúu yuu pinto. Ja iñú kúu yuu kuá'a pinto. Ja usiá kúu yuu kuíi méku. Ja uná kúu yuu kuíi ncháa. Ja ñn kúu yuu kuáan. Ja ux̄i kúu yuu kuíi kuíjin. Ja ux̄i ñn kúu yuu color naranja. Te ja ux̄i uu kúu yuu ndí'í. ²¹ Te ndí'uxí uu yuxé'é-ún kákuu ux̄i uu perla, ja ñn yuxé'é, te ñn perla. Te nuyá'u ñuu-ún kúu máá nían oro ja ndíi ní'ni nátu'un vidrio. ²² Te tú ní jiní-r̄i ve'e ñi iní ñuu, chí ve'e ñi ñúu-ún kúu máá Dios, I'a t̄in taká poder jíin máá Lélú. ²³ Te ñuu-ún, tú níni ndikandii ni yoo ja stúun, chí ndua máá Dios ndíi ncháa, te máá Lélú kúu lámpara. ²⁴ Te ñayivi ní kakaku, kaka kuu-i jíin ndúa ñú'un-ún nátu'un jíin lámpara. Te taká rey ñuyivi, kikoyo-de ñuu-ún jíin táká ndatíñu luu-de, te ka'an jíñú'un-de jíin-yá yúan. ²⁵ Te yuxé'é ñúu-ún, ma nándas̄u kuti já ío-ni ndúú, te ma kóo-ga akuáa yúan. ²⁶ Te in̄i ñuu-ún kinchaka-de taká ndatíñu luu jíin ndatíñu jíñú'un ío in̄i ñuyivi. ²⁷ Te in̄i ñuu-ún ma ndívi kuti ní ñn ñayivi chá'an, ni ja sá'a tiñu ñáá, ni ja ká'an tu'un tú'un, chí máni máá-ni ñayivi já káyoso sí'ví-i nuu libro chakú máá Lélú.

22

¹ Yúan-na te n̄i stá'an-yá ñn yucha nducha chakú nuu-rí. Te ndíi ní'ni-ch̄a. Te kána-ch̄a núu mesa tá'ú tíñu Dios jíin máá Lélú. ² Te jika-ch̄a sáva ma ñúu nuyá'u ñuu-ún. Te ndúú lado yucha, ká'jin yunu chakú, ja já'a ux̄i uu nuu ndé'e, ndita'an yoo kúun nde'e. Te nda'a yúnu-ún kákuu ja sá'a tan̄a táká ñayivi. ³ Te tuká koo ni ñn tu'un tásí, chí mesa tá'ú tíñu Dios jíin Lélú kúnchaa in̄i ñuu-ún. Te mozo-yá, kuatíñu-i nuu-yá jíná'an-i. ⁴ Te kun̄i-i nuu-yá. Te koso sí'ví-yá chaan-í. ⁵ Te ma kóo kuti-ga akuáa yúan. Te tuká kájinu ñú'un-i ja stúun luz, ni ja stúun ndikandii. Chí máá Tatá Dios, stúun-yá núu-í. Te tá'ú-i tíñu ní káni ní kúu.

Taká tiñu ja kánúu cháa yachi

⁶ Te n̄i ka'an-ga-ya j̄ín-rí: Tu'un ndaa tu'un ndija kúu tu'un yá'a. Te máa Tatá Dios, Jito'o cháa ndoo ja ní kajani-de tu'un-ya, n̄i táji-yá ndajá'a-yá náva'a stá'an-ya núu mozo-ya táka tiñu ja kánúú cháa yachi. ⁷ Te jandáa ja ncháa yachi-r̄i. Achí-ya. Xáán ndatu ñayivi skíkuu tu'un ká'an tutu yá'a. ⁸ Te ruu Juan kúu ja ní jini so'o-r̄i te n̄i jini-r̄i taká tiñu yá'a. Te nuu ni ndi'i n̄i jini so'o-r̄i, j̄ín ja ní nde'é-rí, te n̄i jukuiñi j̄iti-rí nuu já'a ndájá'a I'a n̄i stá'an taká tu'un yá'a nuu-rí, ja chíñú'ún-rí-ya núú. ⁹ Te n̄i ka'an-ya j̄ín-rí: M̄a sá'a-ró súan, chí ruu, suni mozo-ni kúu-r̄i j̄ín-ró, j̄ín ñani-ro ja kájani tu'un Dios, j̄ín ñayivi káskíkuu tu'un ká'an tutu yá'a. Sua ná chíñú'ún-ró máa Dios, áchí-ya. ¹⁰ Te n̄i ka'an-ga-ya j̄ín-rí: M̄a kasú-ro tú'un ká'an tutu yá'a, chí a n̄i kuyani kivi. ¹¹ Ñayivi sá'a tiñu ñáá, ná kúkuu-i j̄ín tiñu ñáá-ún. Ñayivi káchá'an, ná kéndoo chá'an-i. Ñayivi sá'a tiñu va'a, ná kúkuu-i j̄ín tiñu va'a-ún. Te ñayivi ndóo, ná kúkuu-ga-i j̄ín tú'un ndoo. ¹² Kuni so'o, chí ncháa yachi-r̄i, te kii ya'u j̄ín-rí, náva'a kuá'a-r̄i ya'u ñn ñn-i ndasa tiñu n̄i kasá'a-i. ¹³ Máa-rí kúu nátu'un letra Alfa j̄ín letra Omega, nuu kéjá'a j̄ín núu ndi'i, ja xnáñúú j̄ín ja sándi'i-na. Achí-ya. ¹⁴ Xáán ndatu ñayivi skíkuu tiñu n̄i tá'ú-yá, náva'a ni'in tá'u-í jaá-i nuu yúnu chakú, te kivi koyo-i ichi yúxe'é iní ñuu-ún. ¹⁵ Ko yata vé'e kuiñi ti'ina, j̄ín ja kásá'a tiñu ñavá'a, j̄ín ja tini in̄i, j̄ín ja kaja'ni ndiyi, j̄ín ja káchiñú'ún ndosó, j̄ín taká ja kúsi iní xndá'ú tá'an. ¹⁶ Máa-rí kúu Jesús ja ní táji-rí ndajá'a-rí kujaa nuu-ro j̄iná'an-ró, náva'a kani ndaa-ya tú'un taká tiñu yá'a nuu tíku'n̄i kákandíja. Máa-rí kúu nátu'un yo'o ja kúu tata David. Te suni kúu-r̄i nátu'un tiñuú xini ja ndi ndaxin tíkuáan-na. ¹⁷ Te máa Espiritu j̄ín ñá'an tánda'a káka'an: Ña'an-ní, áchí. Te ñayivi jini so'o, ná ká'an-i: Ña'an-ní, achí-i. Te ñayivi jichí nducha, ná kii-i. Te ñayivi kuní, ná kó'o sáni-i nducha chakú. ¹⁸ Te ká'an xaan-rí nuu taká ñayivi jini so'o tu'un ká'an tutu yá'a: Nú ndé ñn ñayivi ná chísó-ga-i nuu tú'un yá'a, te Dios, chísó-yá tundó'o yóso núu tutu yá'a sikí-í. ¹⁹ Te nú ndé ñn ñayivi kuáncha-i yaku tu'un ja ká'an tutu yá'a, te Dios kuancha-ya tá'u-í ja yí'i nuu libro chakú, j̄ín iní ñuu i, sikí tú'un ja yóso núu tutu yá'a. ²⁰ Súan ká'an I'a ká'an ndaa taká tu'un yá'a: Jandáa ja ncháa yachi-r̄i, áchí-ya. Súan ná kóo Amén. Ña'an-ní Táta Jesús. ²¹ Tu'un luu ío in̄i máa Jito'o-yo Jesucristo ná kóo j̄ín taká-ro j̄iná'an-ró. Amén.